

Zadnji dnevi Jeruzalema.

(Lucij Flav.)

Zgodovinski roman.

Spisal

J. Spillmann D. J.

Prvi del. — Prva knjiga.

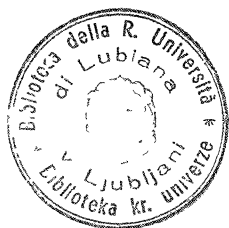
Ponatis iz „Domoljuba“.

Yvan Tschernoff

V Ljubljani 1908.

Založila Katoliška Bukvarna. — Tiskala Katoliška
Tiskarna.

Velikonočni praznik 1. 66. po Kr.

Prvo poglavje.

Napad.

Bližal se je velikonočni praznik 1. 66. po Kristusovem rojstvu. Po potih in cestah svete dežele so mrgolele trume potnikov, ki so hiteli v Jeruzalem. Posebno pot iz Jerihe skozi pusti pogorski kraj puščave Juda je bila napolnjena z dolgimi karavanami. Skozi njo je potovalo večina Galilejcev, pa tudi judje iz Neronije, Libanona, Damaska, Antijohije so rajše umerili svojo pot skozi Jordansko dolino, kakor skozi zaničevano Samarijo. Truma za trumo je v zadnjih dneh po ozki stezi prevalila gorski prelaz. Brez reda, v pisanih množicah so prihajali: nešteti pešpotniki, s palico v ožgani roki, gruče žensk z zakritimi obrazi, sedeče na oslih ali mulah, dolge vrste kamel in dromedarjev iz Sirije in Mezopotamije, jezdec na ponosnih konjih; potem

zopet pastirji, kmetje, rokodelci, krošnjarji in bogati kupci, ki so znali zapovedani obisk templja združiti s trgovino, potem učitelji postave in farizeji, ki so se bahali s svojo pobožnostjo, stotine in tisoči, celo preseljevanje narodov!

Zdaj, drugi dan pred praznikom, je postajala pot zopet samotnejša. Vendar so še vedno prihajale zakasnele gruče in spešile svoje korake, da bi o pravem času še dosepele do svetega mesta. Zadnja gruča, ki je šele pozno zjutraj zapustila vrata mesta Jerihe in se zastonj trudila dohiteti prednje trume, je imela dve jezdni kameli (mehari) in tri tovarne živali. Na prvem hitrem mehariju je jezdil rabi Sadok iz Antijohije in njegov sin Benjamin, močan osemleten deček. Rabi je bil lep mož v najboljših letih; polna črna brada mu je obkrožala blede obličje in padala na kaftan iz fine, bogate volne. Bil je učitelj postave v najslavnejši judovski občini v Antijohiji in je obenem vodil obširno trgovino z najbogatejšimi izdelki Perzije in Hindostana. Velikansko premoženje so nosile za njim njegove tri tovarne živali. Toda dražja kakor vse tkanine in zlatnine sta mu bila sin Benjamin in hči Tamara, blaga deklica šestnajstih let v devico razcvetela. Globoko zakrita v obraz je sedela s svojo staro dojiljo Saro na drugem mehariju, ki je lahkih nog korakal poleg prvega, kamor je držala pot. Pri-

ganjač kamel, ki so ga najeli v Jerihi, je mrmrajoč stopal poleg živali.

Benjamin je ves čas izpraševal očeta o tem in onem. Ko sta prišla vrh pogorja, mu je pokazal oče v daljavi sivo gladino mrtvega morja, in deček je z veliko živahnostjo pripovedoval strašno dogodbo o Sodomi in Gomori. Bliščale so se mu oči vsled notranjega razburjenja, in rabi Sadosok je s ponosom zrl na svojega sina, ki je že v zgodnji mladosti kazal bogate darove duha in srca.

»Ali mi znaš,« je vprašal oče, »imenovati mesto, ki bi še boli kakor prokleta Sodoma, zaslužilo, da bi nanj deževalo ogenj in žveplo z neba?«

»Ha, vem, kaj misliš, oče: Rim, ki je strgal krono z Judove glave, kakor si zadnjič rekel v sinagogi. Vem pa tudi mesto, ki ne sme biti nikdar, nikdar razdejano od sovražnika, ker je mesto božje in Gospod prebiva v njegovem tempelju. Tamara, ali poznaš to mesto?«

»Kako vprašanje, Benjamin!« zakliče sestra z veselim smehom. »Ti misliš mesto Jeruzalem, čegar bliščeče strehe bomo videli še danes.« Nato pa je pristavila resno: In vendar je bil tempelj Gospodov in ž njim sveto mesto že enkrat popolnoma razdejano in opustošeno. Ali bi se ne moglo to dogoditi še enkrat?«

»Tega nas varuj Bog naših očetov!« zakliče rabi. »Takrat je Juda prelomil zavezo in služil malikom, zato ga je Bog kaznoval. Dandanes pa judovsko ljudstvo z duhovniki vred gori za čast božjo. Rimljani kajpada, ki so si prisvojili Sijon, še časte malike. Nje, in ne svoje zvesto ljudstvo, bo Bog kaznoval. Nam pa bo poslal Sinu Davidovega, ki ga pričakujemo, in ki bo žezlo Judovo dvignil nad vse narode. Molite, da pride kmalu naš Odrešenik.«

»O, vsak dan molim v ta namen!« zakliče Benjamin in prekriža roke na prsih. »V naših dneh mora priti Mesija, že je pretekla čas, ki nam ga je napovedal prorok Danijel. O kako bom služil Odrešeniku! Da bi le bil par let starejši in bi lahko nosil meč in ščit. Kajti Odrešenik mora priti kot velik junak, ki bo pobil vojsko Rimljanov. Tudi jaz pojdem v boj, če sem prav mlad. Saj se je tudi deček David boril z Golijatom.«

»Ti misliš, da si David, in bi lahko pobil rimskega Golijata s kannom in fračo?« se zasmije sestra. »Ej, kaj bi ne bila potem jaz lahko druga Judita, ki bi odsekala rimskemu Holofernu glavo s telesa?«

»Ti, ki nimaš toliko poguma, da bi umorila golobico?« se smeje deček. »Oče, kaj pravič k temu — naša Tamara Judita!«

Tako sta ljubkovala brat in sestra in se veselo pogovarjala. Z neba je pripekalo

solnce. Kroginkrog se je namesto palm in prijaznih gajev Jordanske doline razprostiralo skalovje in pesek in ostre čeri. Samo tuintam je izza skal pogledoval samotni hrastov grm ali bodeči kaktus. Spodaj nekje je šumela tenka nit potoka skozi pesek, sicer pa je bilo vse tiho, nobenega vetra, nobenega znaka življenja v pusti puščavi.

Šele proti večeru so naši potniki pripeli do neke skale, odkoder se je videla Oljska gora.

»Kajne, oče, to je šele Oljska gora?« zakliče deček. »Ali bomo mogli videti še danes sveto mesto? Glej, solnce že zahaja, gora pa je še tako daleč.«

»Prav imaš, moj sin. To je Oljska gora in šele raz njen vrh bomo videli strehe Jeruzalema. Pa še zdaj nismo v Betaniji, in ne pri vodnjaku v dolini. Obed, Gospod ti odpusti tvojo zanikrnost — danes še ne pridemo v Jeruzalem!«

Zadnje besede so merile na priganjača kamel, ki je leno stopical poleg meharijev. Bil je močan mož z gosto brado in prežečim pogledom. Zaničljiv smeh mu je obkrožal široka usta, in predno je odgovoril, je poškilil proti grmu tamarisk, ki so onstran potoka zagrinjale vhod v stranski prelaz. Nato je rekel: »Resnico govore ustnice mojega gospoda. Težko bomo še podnevi dosegli mesto Sijon. Toda v do-

lini pri vodnjaku stoji gostilna (kan), kjer bodo živali našle hlev in gospod z družino gostoljubno streho.«

»V samotnem kanu pri vodnjaku bomo prenočili, v Jerihi pa so nam rekli, da je ves kraj nevaren vsled roparskih tolp, ki jih vodi Ben Giora! Ali bi ne mogli priti vsaj do Betanije?« zakliče rabi Sadok nejevoljno. Njegova hči pa, ki je sedela do- slej molče v sedlu, pravi po grško, misleč, da je priganjač ne razume: »Oče, ne za- upaj temu človeku! Nalašč se je med potjo obotavljal in zapravljaj dragoceni čas, da bi nas ločil od večjih karavan, ki so zda- že gotovo dosegle vrata jeruzalemska. Jezdiva midva naprej! Glej, skoraj polna luna stoji na nebu, in ko ugasne večerna zarja na onih skalnih višinah, nam bo lunin soj pokazal pot vsaj do Betanije.«

»Prav misliš, Tamara, moja modra deklica,« odvrne rabi tudi v grškem jeziku. katerega so tedaj govorili vsi omikani lju- dje. »Ob jasni luni bomo jezdili do Beta- nije, čeprav nisem istega mnenja o Obedu, kakor ti. Mož je počasen in neroden, hu- doben pa ni. Morali bi poiskati urnejšega in priročnejšega.« Nato je zapovedal pri- ganjaču v aramejskem jeziku, naj se pod- viza, kajti na vsak način je treba priti no- coj do Betanije. »Že zdavnaj bi bili tam,« tako je končal, »ko bi bil ti izpolnil svojo dolžnost. Ampak po tvoji lenobi smo pre-

pozno odšli iz Jerihe in zapravili nato med potjo najmanj dve uri.«

Obed je čisto dobro razumel, kaj sta govorila oče in hči po grško, in peklenski smeh okrog njegovih ust bi ga bil tudi izdal, ako bi ne obračal svojega obraza neprestano proti grmu tamarisk onostran potoka. Tudi zdaj, ko je z veliko pokornostjo odgovarjal rabiju, je gledal neprestano čez potok proti gozdiču.

»O gospod, ni bila krivda tvojega hlapca, da so bile živali zjutraj tako počasi otovorjene. Treba je bilo blago porazdeliti po močeh vsake živali in to me je zamudilo. Zdaj, če zapove moj gospod potovati v mesečini do Betanije ali še dalje, sem njegov poslušen hlapec. Toda »noč ni človeška prijateljica,« pravijo po pravici, in če bi se kak mehari spodtaknil in pal — o, gospod, kako bi bil žalosten tvoj hlapec, če bi se tvoj ljubi deček ali tvoja lepa hči ponesrečila!«

»Živali stopajo z gotovimi koraki,« odvrne rabi Sadok. »Tega se ne bojim. Toda kaj je s tolpmi Ben Giore, ki strahijo tukaj po okolici? Pot iz Jerihe v Jeruzalem je že zdavnaj zavoljo roparjev na slabem glasu, v zadnjem času pa so te tolpe tako narastle, da jih celo Rimljani ne morejo več strahovati. Zato so mi svetovali že v Damasku, naj počakam poslanika iz Sirije, ki jezdi na čelu vojaških čet v Je-

ruzalem. Toda ne maram hoditi v družbi paganov in njihovih surovih vojaških tolpe. Bog jih kaznuj! Tudi sem računal na to, da se ne bomo ločili od drugih popotnikov. Kaj pripovedujejo v Jerihi o Ben Gioru?»

»O Ben Gioru, o Simonu Ben Gioru? Ha, bogati Saducejci, prijatelji Rimljanov, ga proklinjajo in imenujejo navadnega poglavarja roparjev. Rimljani bi ga pribili na križ, ako bi ga le dobili v pest. Toda ljudstvo, ki sovraži tujce in bi se rado iznebilo njihovega jarma, smatra Simona Ben Gioro za junaka, podobnega Simonu Makabejcu. Res je, Ben Giora ropar, toda samo zato, da s pridobljenim imetjem more osvoboditi svoje ljudstvo; Ben Giora mori in kolje, toda samo sovražnike svojega ljudstva. Ne, Simon Ben Giora ni navaden roparski poglavar iz pogorja Moabljanov, temveč lev iz rodu Judovega. Kajti on je sin Davidov, in mnogi ga smatrajo za obljubljenega Gospoda, ki pride, da poviša svoj narod in v prah potepta njegove sovražnike.«

Z začudenjem je poslušal rabi Sadok ta govor iz ust moža, ki se mu je ponudil kot navadni poganjač kamel in čegar raztrgana obleka in surovo obnašanje se je popolnoma prilegalo njegovemu opraviilu. V tem trenutku pa se je Obed popolnoma izpremenil. Njegova močna postava se je vzravnala pokonci; njegovo oko, ki je do-

slej leno in le napol odprto gledalo v svet, se je zabliščalo v skrivnostnem ognju; z roko je zagrabil za kriv, bodalu podoben nož, ki mu je tičal za pasom. Zažvižgal je na poseben način in se vrgel kakor blisk na nič slutečega rabija. Potegnil ga je z živali, nastavil mu nož na grlo in zaklical: »Tebe je starejšinstvo naših bratov zaznamovalo kot sovražnika ljudstva — umri!«

Toda v istem trenutku, ko je Obed rabiju porinil nož v goltanec, ga je udaril nekdo zadaj na tilnik, da se je krvaveč zvrnil čez svojo žrtev. Benjamin, junaški rabijev sin, ga je udaril. Precej, ko je poganjača videl skočiti proti očetu, je sam skočil z meharija, zgrabil z obema rokama oster kamen s poti in udaril z njim po morilčevi glavi.

»Oče, oče, ali še živiš?« je klical deček in skušal potegniti omamljenega sovražnika raz težko ranjeno očetovo truplo: »Oče umira! Tamara! Tamara!, Pomagaj, oče bo izkrvavel!«

Sestra je že skočila iz sedla svojega meharija in se kričeč vrgla na ranjenca. V trenutku je strgala z glave dolgo, belo koprano, da bi ustavila kri, ki je skozi široko zijajočo rano vrela iz očetovega goltanca. Z glasnim vikom je klicala k Bogu na pomoč. Toda še predno sta se otroka zavedla, kaj se jima je zgodilo, je skočilo iz gozdiča tamarisk dvanajst divjih tovari-

šev-tolovajev, ki so v par korakih prebredli potok in se preklinjajoč vrgli na dečka in devico.

»Obed je butec; ta mladič ga je pobil na tla!« zakliče eden izmed tolovajev in zgrabi z železno pestjo dečka za roko. »Čakaj, ti mladi gad, zato se boš pokoril!« In že se je zabliskalo v luninem svetu jeklo nad glavo Benjaminovo.

Toda poveljnik tolpe je zaklical: »Sramuj se, Baraba! Kdaj je še naše maščevalno jeklo pilo otroško kri? Zveži dečka in ga vzemi s seboj v tabor! Tudi deklico bomo odpeljali s seboj. Naša vojskina denarnica bo obogatela najmanj za 10000 šekelov.*) — Kaj boš kričalo na pomoč, dekle? Saj te ne sliši drugi, kakor divji šakali. Nobenega lasu na glavi ti ne bomo izkrivili.«

S trepetom in grozo je zrla Tamara v obličje tolovaja, velikega, širokoplečega moža s trdimi, poželjivimi potezami in ga prosila: »Ako si človek, se usmili otroka, ki kleči poleg umirajočega očeta!«

Toda Benjamin je zaklical: »Ne prosi tolovaja, sestra! Naj umori mene in tebe! Prišla bova v Abrahamovo naročje in našla tam zopet očeta; njega pa in tovariše bo pahnil Bog v pekel, kjer bodo v večnem ognju prejeli svoje plačilo. Le dajte,

---

*) Šekel = 90 vinarjev,

odrežite meni in Tamari glavo; kajti nikoli ne pojdeva prostovoljno z vami!«

»Dobro, dečko, ti mi ugajaš!« se je zasmel načelnik tolovajev. Nato se je obrnil k tovarišem, ki so se polastili plena, in jim zapovedal: »Podvizajte se, predno nepoklicani gostje pridejo po poti! Ti, Obed, zlezi na tega meharija; na družega sedem jaz z deklico; ti, Baraba, vzemi dečka predse v sedlo. Predno priplove mesec na višek neba, moramo biti že pod samotnim hrastom. Toda stoj! Kaj slišim? Ali ni to peket kopit, prihajajoč ob potoku?«

»Ne vara te tvoje uho,« dé Baraba.
»Peket kopit, z jeklenimi podkvami — veliko jih je — Rimljani!«

»Bog naših očetov jih kaznuj! Hitite! Za grmovje se moramo poskriti z našim plenom, predno dospo semkaj. Ali ne boš molčal, ti mali kričač? Še enkrat zavpij, in umorim te! Kaj, tudi ti kričiš na pomoč, hči Sadokova? Pri mojem meču! Jezdecí so slišali vajin glas in zdaj dirjajo naravnost proti nam. Okrog mene možje! Tako lahko ne izpusti Simon Ben Giora svojega plena iz rok. Dokler je kaj upanja na zmago, se ne umaknemo; Rimljani so komaj štirje ali pet, nas pa je dvajset!«

Res se je prikazala iz teme v dolini mala gruča jezdecev. Kovinski šiemi, okrogli ščiti, z železom okovani usnjati

oklepi so se bliščali v luninih žarkih. Pred njimi je dirjal na bliščečem belem konju mlad vojščak; z zlatom okrašena čelada je pričala, da je on poveljnik čete. Visoko se je vzel na svojem belcu in zaklical: »Kaj se je zgodilo? Kdo je kričal na pomoč?«

»Potniki, ki so jih napadli roparji,« je odgovorila Tamara po grško. »Toda bodite previdni: tukaj preže na —«. Dalje deklica ni mogla govoriti. Nekdo jo je potegnil k tlom in ji zamašil usta z robcem. Ponosni deček pa je dokončal sestrično svarilo, kričeč: »Na desni stoje, za skalami!«

Jezdec je obrnil na ono stran pogled in zapovedal tovarišem, napasti tolovaje. Toda sivolas desetnik je prijezdil k častniku in rekel: »Ne smatraj mene, starega vojaka, za bojazljivca, gospod. Toda zdi se mi previdnejše, da počakamo prihoda Pomponijevih jezdecev, predno se udarimo s to tolpo. V tem prokletem pogorju so že večkrat Ben Giorovi potepuhi nabili naše čete. Niti ne vemo, kako močen je naš sovražnik!«

»Junaški vojak ne šteje rad svojih sovražnikov, Marcij. A ti imaš prav, pošlji enega moža ali pa jezdi sam po dolini navzdol in pripelji Pomponija s svojo četo! Toda, pri Jupitru! Saj ni več časa za premislek, ali naj se udarimo ali ne! Že

lete strelice in kamenje okrog naših glav. Bežali ne bomo — junaki naprej!«

Dvignil je ščit, ob katerem so se zveneč odbijale strelice in planil z nastavljeno sulico pred roparje. Za njim so skočili njegovi štirje tovariši. Stari Marcij je zadržal svojega konja in opazoval poboj. »Predrzneš!« je mrmral pri sebi. »Konji nam malo koristijo v tej kotlini. Lumpje se skrivajo za skalami. Kakor sem rekel — tu že pada eden s konja. Najboljše bo zame, da jezdim nazaj in pripeljem tovariše na pomoč.«

Že je hotel Marcij izpolniti svoj sklep, kar zapazi naenkrat, kako stotnik vzpodbode svojega belca in skoči preko skali v sredo tolovajev. Vzgleđu vodnika sta sledila še dva jezdeca. Kakor bliski so se križali po zraku visoko dvignjeni meči; trije, štirje sovražniki so padli pod težo udarcev, ravno toliko so jih pomandrili konji. Ostali so zbežali skozi razpoke v skalovju, kamor jim jezdeci niso mogli slediti. Poveljnik tolovajev je bil v par skokih pri Tamari, ki je še vedno klečala pri očetu in napol mrtva od strahu gledala izid boja. Prijel je deklico v svoje roke in stopal z lahkim bremenom proti grmu tamarisk, kjer je stal njegov arabski konj. »Enkrat na hrbtu mojega vranca,« je sikal med zobmi, »in v pest se bom smejal vsem Rimljanom.«

Na njegov žvižg je pritekla zvesta žival hrkajoč izza grma. Že jo je zgrabil za uzdo, kar ga pravočasno strese Marcij za rame; tolovaj zakolne in izpusti devico iz rok, nato se vrže kakor ranjen lev na svojega zasledovalca. Težko bi se bilo staremu vojaku rešiti iz tolovajskih pesti, ako bi mu ne bil hitro priskočil stotnik na pomoč. Težko se je posrečilo obema razorožiti roparja in ga zvezati; potem šele sta mogla skrbeti tudi za deklico, ki je ležala onemogla na peščenem obrežju potoka, kjer se je bil zadnji boj.

»Ubogi otrok!« je rekel Marcij bolj prisrčno, kakor je to navada pri vojakih, osivelih v orožju. »Zdi se mi, da jo je zlodil prebodel. Le poglej, njena obleka je vsa okrvavljena.«

»Ne, oči odpira,« je odvrnil stotnik, ki je pokleknil in z vodo omočil deklici senca. »Kakšne oči ima!« je del tiho sam pri sebi. »Tako velikih in lepih nima niti moja sestra Lucija.« Nato je pogladil z nekim svetim strahom dolge, svilnate lase devici z belega čela in ji obrnil njeno okroglo obličje tako, da jo je razsvetljevala jasna mesečina. Zopet so se odprle oči in zdelo se je, da se ji vrača zavest. Najprej je zrla začudeno, nato prestrašeno v obličje mladega vojščaka, gledala je bliščečo čelado in lesketajoče orožje in prijazne oči. Tedaj je lahko zardela in potipala

okrog sebe, kakor bi iskala kopreno, da z njo zakrije svoje obličje po orientalski šegi in navadi; čez njene bolestne ustnice se je izvil tih vzdih.

»Pogum, pogum, lepa devica!« je rekel stotnik. »V dobre roke si prišla; skrbeti hočem zate kakor za svojo sestro, ki ima tebi podobne oči. Sovražniki tvoji so zdaj uničeni.«

»Oh, in moj oče — ali je v resnici mrtev? In brat — ali so ga umorili zverinski tolovaji? Daj, da vstanem! Saj bo! Tukaj na poti poleg meharijev mora ležati oče. Oh, morebiti je še mogoča njegova rešitev! Pomagaj mi, pomagaj mi!«

Oprta na stotnikovo roko se je opotekala Tamara na kraj, kjer je ležal ranjenec v svoji krvi. Hčerkinja koprena mu je nekoliko ustavila kri, in polagoma se mu je vračala zavest. Spoznal je svojo hčer in hotel govoriti, a je spravil le nerazumljive glasove iz svojih ust in pal precej v omotico. Marcij, ki si je na svojih vojaških pohodih pridobil nekaj znanja v ranocelstvu, je preiskal rabijsko in dognal, da rana ni smrtna. Namesto v goltanec, je prodrlo bodalo v ustno votlino in morebiti v korenino jezika. Bati pa se je vendar treba prevelike izgube krvi in mrzlice.

»Preskrbeli bomo tvojemu očetu najboljša zdravila, da ga le enkrat spravimo v Jeruzalem,« potolaži stotnik Tamaro.

»Še nocoj ga bomo prenesli v Betanijo in zjutraj, če bo mogoče, v mesto.«

»In Benjamin, moj brat, kaj se je zgodilo z njim?« vpraša vzdihujoča devica.

Iskali so med mrtveci in ranjenci, pa zaman. Tudi stare dojilje niso našli nikjer. Že je hotel stotnik izreči povelje na odhod, ko se začuje iz doline glas pozavne. Spoznali so Pomponijevo trompeto in sklenili počakati njegovo četo.

»Zakasneli so se bolj, kakor sem mislil,« je rekel Marcij. »Sreča za nas, da ni bilo število roparjev večje; sicer bi prišla pomoč prepozno. Kaj hočemo storiti z ujetniki?«

»Najprej bomo dvignili ranjenca na meharija. Ti, Marcij, ga boš najrahljeje držal v svojih krepkih rokah, mi pa bomo peljali žival prav počasi in previdno. Nosilnica bi bila seveda boljša, toda kje bi jo dobili v naglici?«

»Kako skrbiš za tega juda!« je mrmral sivobradec. »Še celo za rimskega vojaka, ki slavno pade v boju, se ne briga nihče toliko. Kaj premore par čarobnih oči lepe judovske deklice! No, da mi le prepustiš kot plen poglavarjevega vranca!« Predno je mogel stotnik odgovoriti na ta predlog, pridrvi Pomponij Papilio na čelu čete jezdecev. »Srečo si imel, Lucij Flav!« zakliče oddaleč komaj leto mlajšemu častniku. Daruj boginji Fortuni, prijatelj! V

resnici, lepe so judovske deklice, čeprav zaničujem ves judovski narod! In kakšnega konja drži Marcij za uzdo. Pravi arabec! Tega si bom jutri ob belem dnevu ogledal in ga kupil, magari da stane 10.000 sestercev.« *)

»To se pomeni z Marcijem in drugimi, ki so se borili z roparji ter imajo pravico do plena. Devica pa biva pod mojim varstvom,« odvrne stotnik Lucij.

Pomponij dé nato: »Čas je, da odidemo dalje. Kaj hočemo storiti z ujetniki? Ne izplača se, da bi jih vlačili s seboj. Prebodite jih na mestu! Blagor jim, ker če bi jih pripeljali v Jeruzalem, bi umrli na križu.«

Izpolnili so povelje. Hitri sunek s sulico je umoril vsakega roparja. Ko pa je Marcij nastavlil ost svojega orožja na poglavarja, ki je zvezan ležal na tleh, tedaj zakliče tolovaj: »Stoj, stoj! Tvoja škoda! Ako me živega ujameš, ti je zagotovljeno visoko plačilo. Pravijo, da 20.000 sestercev velja moja glava.«

»Torej si ti zloglasni Simon Ben Giora?« zakliče Pomponij. »Toda ne, ni mogoče — tak bojazljivec ne more biti mož, ki je več kakor enkrat pobil naše kohorte. Obrnite ga v stran, da razsvetli mesečina njegov obraz. Resnično, on je! Brazda v licu in vsi znaki se vjemajo. Tovariši,

---

*) Rimski denar, vreden okrog 18 vinarjev.

20.000 sestercev je naših! Pazite dobro, da nam ne uidejo; kajti le zato se nam je ta mož izdal, ker upa na beg.«

»20.000 sestrecev!« je ponovil tribun, »in najponosnejši konj in najlepša judinja! Lucij Flav, sreča te išče. Zdaj pa dalje! V eni uri moramo dospeti v Betanijo. Potem pa le jezdi navsezgodaj v mesto in sporoči deželnemu oskrbniku, da ga obišče jutri večer Cestij Gal. No, Gesij Flor se ne bo kdovekako veselil tega obiska; oskrbnik Judeje in poslanik iz Sirije sta se še vedno ljubila — kakor pes in mačka. Naprej!«

Po teh besedah se je postavil veseli, mladi tribun na čelo vojakov. Stotnik je jezdil zadaj poleg ranjenega rabija, zdaj poleg hčerke, in jima je izrekel tuintam tolažilno besedo. Toda Tamara ni niti enkrat odprla svojih ustnic v zahvalo; vendar je molila za Rimljana k Bogu svojih očetov, in njene hvaležne oči so govorile glasneje, kakor bi mogle govoriti ustnice.

Drugo poglavje.

V Betaniji.

Brez vsake druge nesreče so vojaki pred polnočjo prispeli v Betanijo. Mala, prijazna vasica je bila nabitno polna popot-

nikov, in v kanu ni bilo najti nobenega prostorčka več. Vojaki, vajeni prenočevati pod milim Bogom, se niso zmenili dosti za gorka ležišča, a konji so potrebovali krme in sveže vode. Tribun je s silo zbudil vaščane iz spanja in jim naročil, da preskrbe konjem krme in pijače, vojakom pa kozarec vina in kos kruha. Desetniki so razpostavili okrog konj vojaške straže in prižgali ogenj. Vojniki so se zavili v trde plašče in plegli po tleh.

Kaj pa z ranjencem in njegovo hčerjo, ki potrebujeta gostoljubno hišo?

Stotnik Lucij je ob strani vasi zapazil lepo, z velikimi vrtovi obkroženo poslopje, najbrže stanovanje premožnih ljudi. Tjakaj je peljal oba meharija in tovarne živali z njihovimi bremenami. Ni bilo treba trkati dolgo. Stara žena je odprla duri, v roki oljnato svetilko, in je ščitila plamen z dlanjo, ogledujoč nepričakovane goste. »Mir z vami!« je pozdravila s prijaznim glasom.

Lucij je pričakoval vsled kaljenega nočnega miru grobe besede in nejevoljo, ne pa prijateljskega pozdrava »Mir z vami!« Kaj ga starka ni opazila, da nosi rimsko orožje? Saj je jasno svetila mesečina, da sta se ščit in šlem bliskala v njenem soju. Zato ji je rekel:

»Ti si slepa, dobra starka! Jaz sem rimski stotnik in nisem vajen prijaznega pozdrava v tej deželi.«

»Zakaj bi ne želela,« odvrne starka, »tebi in nam vsem miru, čeprav si mož vojske? Mir je najlepši dar nebes. Toda svet tega ne razume in ni časa, da bi ti razlagala to. Izrazi mi svojo željo, ljubi gospod, in če bo nam mogoče, ti bomo ustregli.«

V slabi aramejščini je nato Lucij pripovedoval starki, kako se mu je posrečilo osvoboditi juda in njegovo hčerko iz rok roparjev. Oče je žalibog težko ranjen. Zato prosi, da bi nekoliko poskrbeli za ranjenca in njegovo hčer, ker on kot vojak ne more ukreniti nič drugega v njihovo pomoč. Pri tem je Rimljan posebno povdarjal, da je ranjenec jud, torej rojak, in bo gotovo njihovo skrb bogato poplačal, ker je premožen trgovec.

Toda starka ni pustila stotnika nobene besede več izgovoriti. Tekla je v hišo in klicala: »Evzebij! Marta! Marija! Hitro, vstanite, pridite doli! Pripravite sobo za goste! Gospod prihaja v podobi ubogega brata, ranjenca, in išče prenočišča pod našo streho.«

Nato je stopila vunkaj z vprašanjem: »Kje je ranjenec? Oh, ubožec! Samo trenotek potrpljenja! Kmalu pride moj mož in moje nečakinje. Ti, ljuba deklica, si hčerka tega ubožca? Koliko si prestala! Le

pogum, dete moje, vse bo ljubi Bog obrnil v dobro. Stopi doli z meharija — tako — v moje naročje!«

Če bi tudi Lucij znal boljše aramejsko, bi ne razumel tega izliva ljubezni nasproti tujcem. Zmajal je z glavo in rekel Marciju latinsko: »Bojim se, da smo prišli v hišo blazne ženske; kaj se to pravi: ‚Gospod v podobi ubogega brata, ranjenca?‘«

»Kaj bi se menil, stotnik!« odvrne Marcij. »Bodi ženska pametna ali blazna! Da se le iznebimo juda! Sami naj pazijo, kako se bodo razumeli.«

Medtem je živahnost zavladala v hiši. Dve deklici ste s svetilkami prišli v vežo, ljubki, prijazni devici, ki se jima je nedolžnost brala v jasnih očeh. Sočutno sta stopili k Tamari in jo pozdravili kot svojo ljubljeno sestro. Toda vse mišljenje Tamarino je bilo obrnjeno na očeta, ki ga je stotnik s krepko roko dvignil z meharija. Tamara mu je podpirala glavo in tako so ga prenesli v sobo, iz katere jim je stopil lep starček nasproti s prijaznimi, milimi očmi.

»Gospod blagoslovi vaš prihod! Mir z vami!« je pozdravil z glasom, segajočim do srca. »No, dragi prijatelj, kako se počutiš? Že vidim, govoriti ne moreš. Jezik ti je ranjen in otekel. In tukaj rana! Pogum! Okreval boš z božjo pomočjo. Utripi — nekoliko so slabotni — izgubil si mnogo

krvi; toda čas in dobra postrežba vse premaga. Zaupaj, in zlasti — nikar se ne razburjaj! V dobrih rokah si. Zahvali Boga in tega prijaznega častnika, ki ti je rešil življenje. — No, Marija, Marta, prinesita vode, ti pa. Saloma, poidi po omarico z zdravili. Rano treba dobro očistiti in obvezati vnovič.«

Deklice so stekle po zahtevane reči. Tamara pa je pokleknila poleg očeta in mu v solzah smehljajoče božala roko. Na drugi strani ležišča je klečal stotnik ter podpiral ranjenca, medtem ko mu je starček previdno preiskal zijajočo rano. Mladenič je slekel plašč in snel čelado z glave. Zviti, plavi kodri, dališi kakor jih navadno nosijo rimski vojščaki, so mu padali na odkrito, lepo čelo. Velike modre oči so sočutja polne zrle v obraz devici, ki mu je klečala nasproti, in se obračale obenem na ranjenca, ki je bil s svojim mrtvaškim obrazom obrnjen proti hčerki.

Poznalo se je rabiju na obrazu, da hoče govoriti, a ne more vsled bolečin. Na migljaj moža je prinesla Saloma voščeno tablico s črtalom. Bolnik je začrtal v vosek besedo »Benjamin« in jo pokazal hčeri. Tamaro so oblile solze. Pojasnila je očetu, da je brat s staro doilko izginil med bojem in ju ni bilo mogoče naiti.

Velika je bila boleost, ki jo je to poročilo začrtalo v poteze rabi Sadoka.

Da bi ga potolažil, dé stotnik: »Deček ni ubit, sicer bi bili našli njegovo truplo. Ubežal je, ali pa so ga siloma odpeljali roparji, upajoč bogate odkupnine. Prosim hočem tribuna, da dá jutri zjutraj prejezditi s konjeniki pokrajino. Morebiti najdejo tvojega sina.«

Hvaležno pogleda rabi pri teh besedah stotnika. Tamara sluti, kaj bi rad oče povedal, in pravi zardela: »Oče ti želi izraziti svojo zahvalo, plemeniti gospod. Dovolj, da jaz namesto njega storim to. S tem novim dobrim delom boš venčal svojo neprecenljivo dobrotljivost, kajti, gospod, Benjamin je moj edini brat in biser očetov. Če mu pripelješ sina, mu rešiš življenje, sicer umrje od žalosti. Gotovo so roparji ugrabili Benjamina, da zanj izsilijo visoko odkupnino, kajti dobro vedo, da je moj oče bogat mož. Ubežal bi ne bil Benjamin nikoli; preveč je pogumen in preveč ljubi očeta in mene.«

Ranjenec je prikimalav stavek za stavkom besedam svoje hčere. Nato je zapisal s črtalom v voščeno tablico: »Hvala, hvala! — Bogato plačilo zanj, ki mi pripelje Benjamina. Pripravljen sem plačati vsako mogočo odkupnino, magari dva do tri talente srebra.«*)

---

*) Talent srebra je imel vrednosti v današnjem denarju čez 5000 kron.

Medtem, ko se je stotnik čudil zapisanim besedam, je segel Sadok pod obleko in privlekel izpod nje mošnjo, iz katere je zagrabil pest zlatega denarja. Nato je pomignil Marciju, ki je stal v kotu in mirno opazoval, kar se je godilo, in mu stisnil blesteče zlatnike v roko. To je bilo nekaj, kar je razumel stari vojak; za vse drugo, kar se je godilo okrog njega, se ni zmenil. Obliznil se je in stisnil denar v žep, sladko mrmrajoč: »Ha, ha, to se mi prileže! Odkar tlačim zemljo, še nisem nosil toliko denarja. To naj mi bo plačilo za trud, s katerim bi bil skoraj zadušil juda, ko smo jezdili semkaj? Nisem rojen za bolniško postrežnico, ampak sem vojak.«

Zdaj se je obrnil proti stotniku in ga ogledoval, kakor bi hotel vprašati plemenitega Rimljana, s čim naj mu poplača usluge. Mladenič ga je razumel in smehljajoč branil: »Je že vse poplačano. Bilo mi je v veliko veselje, da sem mogel postreči tebi in tvoji hčeri.« Sadok pogleda Tamaro in zapazi, kako je devica zardela pri zadnjih besedah. Nejevoljno je nagubančil čelo in premišljal za trenotek. Nato je hitro zgrabil voščeno tablico in začel: »Vzemi polovico tovorov, ki si mi jih rešil, ali mi označi svoto, ki ti jo smem ponuditi v plačilo — srčnega miru moje hčere pa ne kali.«

Globoka rdečica je zalila mladeničeva lica. Ogorčeno je zaklical: »Kaj sem zahteval le en sesterc tvojih zakladov? Kaj sem te prosil za hčer — pa kaj se pričkam s teboj, bolnikom? Odpusti mojo nejevoljo in zdrav bodi! V dobrih rokah si. Zdaj je čas, da se vrnemo s tovarišem. Bogovi naj ti vrnejo zdravje!«

Po teh besedah si je stotnik nataknil čelado, se poklonil in odkorakal skozi vrata. Toda predno je stopil v vežo, je prišla za njim Tamara in mu položila roko na ramo. »O gospod,« je jecljala, »ne odhajaj jezen odtod! Kaj ti je napisal oče na nesrečno tablico, da ti je kri zalila obraz? Gotovo ni hotel nič hudega; on ne more razmišljati mirno; saj vidiš, v kako žalostnem položaju je!«

»Dobro!« odvrne Lucij. »Zaradi tebe mu odpuščam, da mi je podtikal grde namene.« Nato jo je prijel za roko in jo pritisnil k ustnicam, rekoč: »Zelo si podobna moji blagi sestri Lucili v daljni domovini. Samo barva las in oči je različna.«

»Srečna je, ker ima tako dobrega brata!« šepne Tamara. »Gotovo so njeni lasje in oči podobni tvojim.«

Nato je segla za tilnik in odpela dragoceno zavratnico, okrašeno z velikimi, živordečimi rubini. Zaponko je kitil krasen safir. »Vzemi to za svojo sestro,« ga je prosila, »vzemi, ne kot plačilo, temveč

kot ljub spomin na dobro delo, katero si izvršil nocoj. Ne brani se! Stvarica je moja lastnina in jo smem dati, komur hočem. Dovolj imam še takih okraskov in srečna bom, ako se bo tvoja sestra ali nevesta veselila tega darila. Vzemi, prosim te!«

»Naj mi bo drag spomin nate, blago dekle! Upam ti sporočiti v kratkem dobro vest o tvojem bratcu, ali pa ti ga pripeljem sam nazaj. Toda predno se ločim, mi povej svoje in očetovo ime.«

»Tamara se zovem,« dé zardela dekle, »Tamara, hči rabi Sadoka iz Antijohije.«

»Tamara, to je lepo ime. Ali ne pomeni isto, kakor palma? In palmova vejica je znamenje zmage! Ne bom pozabil tebe in tvojega imena. Ostani zdrava in spominjaj se mene!«

»V molitvi hočem misliti nate,« dé ginja devica in dvigne lepo oko proti zvezdnemu nebu, tiho šepetajoč: » Bog mojih očetov, blagoslovi tega tujca s svojim bogatim blagoslovom! Daj, da njegovo blago srce doseže milost in resnico, ki si jo obljubil svojemu ljudstvu!«

Ko se je Tamara vrnila k ležišču, je imel oče že obvezano rano in Evzebij ga je pregovarjal, da bi pil živce pomirujočo pijačo. »Ako se ne umiriš, ne bomo premagali mrzlice,« je dejal proseče. Toda Sadok se je branil poskusiti kapljico zdra-

vila, predno ne uredi važnih zadev s svojim gostiteljem.

Da bi ga pomiril, namigne Evzebij svoji ženi in deklicama, naj ga puste samega s Tamaro pri bolniku. Najprej vpraša Sadok — vedno na tablico pišoč — če je njegov gostitelj pravi jud. — Sin je iz rodu Efraimovega, se je glasil odgovor. Naj torej priseže pri Bogu Abrahamovemu, da bo izpolnil zvesto vse, kar mu bo naročil, kot voljo umirajočega. — Gostitelj obljubi in prosi, naj mu prizanese prisego, ker se mu zdi, da ni dovoljeno klicati Boga na pričo, razven v najskrajnejši potrebi. — Rabi vprašujoče pogleda starca, in ker njegovo častljivo obličje kaže moža-poštenjaka, se zadovolji z golo obljubo. Nato potegne izpod obleke dve mošnji, eno napolnjeno z zlatom, drugo z dragimi kameni, katerih vrednost je cenil na 50 talentov (300 tisoč kron). Trakove obeh mošenj je dal hčeri, da jih je oblila z voskom, in vanj je bolnik vtisnil svoj pečatni prstan. Oddal je tako zaprti mošnji gostitelju z naročilom, naj jih v slučaju smrti izroči Eleazarju, sinu Ananovemu in vnuku velikega duhovnika Kajfe, obenem s Tamaro, katero je obljubil Kajfovemu vnuku. Kajti on je bil s Tamaro na poti, da jo izroči obenem z bogato doto, ki jo nosijo kamele, ženinu Eleazarju. Kar pa ima sicer še denarja in dragocenosti, blaga in hiš in po-

sestev in ostalega imetja v Antiohiji, to naj bo lastnina sina Benjamina, čegar varuh bodi tudi Eleazar. Le v slučaju, da je Benjamin res umrl, naj pripade vse imetje Tamari. Tega ni napisal s črtalom v vošek, ampak s peresom iz bičevja na papirovo polo. Spodaj se je podpisal on in Evzebij ter pritisnil pečat.

Šele ko se je to zgodilo in je še enkrat prebral oporoko, je izpil zdravilo in legel mirno na blazine. Stisnil je roko Tamari in starcu in zaspal mirno pod vplivom vspavajoče pijače.

Evzebij je tipal spečemu žilo in poki-mal zadovoljno. »Upam, da bo minila mrzlica,« je dejal Tamari. »Bolnik zdaj najbolj potrebuje miru. In tudi tebi, moje de-te, bo dobro del spanec. Pojdi z menoj, da ti Saloma pokaže spalnico. Sicer bo kmalu napočilo jutro, a bomo že temno zagrnili okna, da boš mogla spati dolgo v dan. Za očeta ne bodi v skrbeh, midva s Salomo mu bova dobro stregla. Sicer pa — pred poldnem se ne bo zbudil.«

Zamañ je prosila Tamara, da bi smela ostati pri očetu. Starec jo je prijel za roko ter jo peljal skozi vežo in po stopnjicah navzgor. Med tem jo je vprašal: »Torej si nevesta, dekle? Ali poznaš Eleazarja in njegov dom? Njegovega starega očeta Kajfa, ki je bil nekako pred tridesetimi leti veliki duhovnik, sem dobro poznal . . .«

Bolest se je brala na starčevem obrazu, ko je izrekel zadnje besede.

Tamara je to opazila in pripomnila: »Spomin na velikega duhovnika, se zdi, ni zate vesel. Njegovega vnuka, ki ga mi je oče določil kot ženina, še ne poznam, in tudi oče ga ne pozna osebno. Njegov stric, veliki duhovnik Ecehija, je bil pri nas in me je v njegovem imenu zasnubil. Oče pravi, da je Eleazar poveljnik tempeljske straže in potomec ugledne rodovine, ki se prišteva med prvake v Levijevega rodu. Ker sem tudi jaz iz Levijevega rodu in tako zahteva postava, zato me je oče njemu obljubil.«

»Res je njegova rodbina ena izmed najplemenitejših v Jeruzalemu, in hiša njegova je podobna knežjemu gradu. — Že naju čaka Saloma. Bog te blagoslovi in njegov sveti angelj čuvaj ob tvoji postelji, Tamara!«

Še se je hotela dekle zahvaljevati starcu, a Evzebij se je s prijaznim pozdravom umaknil v svojo sobo. Ko je zaprl vrata za seboj, so se začrtale na njegovem obrazu poteze žalosti in bolečin.

»Ubogo dete!« je šepetal starec sam s seboj. »Tako si lepa, tako dobra, tako čista! Ali boš res postala žena nesrečnega Kajfovega vnuka, nad čegar hišo visi prokletstvo božje? In tega Eleazarja mi je še pred kratkim slikal dijakon Nikanor kot

prvaka zelotov, ki se trudijo na vse mogoče načine, da bi naščuvali naše ljudstvo v boj proti Rimljanom. Skoro verjetno se mi zdi, da bodo dosegli, kar hočejo, in potem! Uboga Tamara, kakšni viharji te še čakajo! Naj te varuje naš Gospod Jezus Kristus vsega hudega!»

Dolgo je še molil starec z razprostrtimi rokami, predno je legel k počitku.

Tretje poglavje.

Pod samotnim hrastom.

Ko je stotnik Lucij s svojo četo napal roparje, je Baraba zgrabil malega Benjamina čez telo in zbežal z njim za grmovje. »Molči,« mu je zapovedal, »ali pa te zadržim!« Deček pa je vpil le še glasneje in se branil z rokami in nogami. »Če bi poglavar ne bil zapovedal tako strogo, da te moramo živega prinesiti v taborišče, bi ti že z nožem zamašil usta. Zdaj bo treba storiti drugače,« pravi ropar in potisne dečku kepo prsti v usta. Nato mu zveže noge in roke in ga vzame pod pazduho kakor bruno. V urnem teku hiti na vrh griča, prisluškujoč boju, ki se razvija v dolini. »Če naši zmagajo,« mrmra pri sebi, »moram hitro doli, da dobim kaj plena v

roke. Če se pa bodo naši pred vojaki spustili v beg, mi ne morejo očitati ničesar.«

Prekoračil je reber in se ozrl v dolino, z mesečino oblito. Jasno je videl lesket rimskega orožja, bojnega hrušča pa ni bilo slišati več. »Pri meču mojih očetov! Rimski volkovi so zmagali zopet! Samo tebe smo ugrabili, mali sin Sadokov. Glej — tovariši prihajajo — tvojo gospico sestro vodijo s seboj, ki jo je Ben Giora cenil na 10.000 šekelov. Hé, Abner, Jom, Zaleh, ali niste ničesar drugega zaplenili, kje je poglavar?«

»Bojim se, da so ga vjeli Rimljani, ki jih Bog kaznuj,« dé Abner s kletvico na ustnih.

»In to bo naše brate veljalo lepo vsoto denarja, ako ga ne bodo o Veliki noči hoteli videti na križu pribitega,« zaškriplje Jom z zobmi. »Kajti če je deželni oskrbnik obljubil 20.000 sestercev na njegovo glavo, potem je prepričan, da more od nas zahtevati desetkrat tako visoko odkupnino. Manj kakor za štiri talente ga ne bo izpustil. Gesij Flor je največji navihanec, kar jih nosi zemlja.«

»Ne, cesar Nero ga prekaša v hudobiji,« se nasmeje Zaleh. »Ne vem, če bo Anan hotel odkupiti Gioro za štiri talente. Tvoj oče, Baraba, se je pod Poncijem Pilatom bolj poceni rešil!«

»Da, vse judovsko ljudstvo je takrat prosilo zanj. In če bi dandanes veliki duhovniki imeli na izbero Ben Gioro in moža, kakor je bil Jezus Nazarenski, bi tudi izpustili našega poglavarja in obsodili Jezusa Nazarenskega, ki jim je očital, da so tempelj izpremenili v razbojniško jamo. — Kaj hočemo storiti zdaj? Rabi-jevega dečka sem že spravil na varno, kakor je želel naš poglavar. Vi ste pripe-
ljali s seboj njegovo hčer — ne?«

»Žalibog, ne! Staro deklo smo vjeli, ki je ravno tako pogumna, kot ti, Baraba. Zbežala je takoj, ko je Obed napal njenega gospodarja, in mi smo jo vjeli na begu. — Daj dečku kepo iz ust, saj se bo za-
dušil!«

Baraba je vzel dečku rušo iz ust in mu razvezal nože. Medtem so sklenili roparji poiskati zbirališče ob samotnem hrastu, kjer bodo ukrepali o nadaljnih korakih. Eden izmed njih pa naj — tako so sklenili — sledi Rimljane, da poizve, kam bodo skrili svoj plen in kaj se bo zgodilo z rabijem in njegovo hčerjo. Ta posel je prevzel Zaleh, učen, mlad fant, o katerem bi nihče ne slutil, da je član roparske za-
lege.

Ostali so se napotili proti samotnemu hrastu. Cele ure so hodili v mesečini po vijugastem pogorju. Okrog ledij zvezan z

vrvjo, ki jo je privezal Baraba na svoj pas, je tekel Benjamin poleg roparja. Pogoltnil je svojo bolečino in samo čakal trenutka, da bi mogel ubežati krvnikom. Toda že zdavnaj je zgrešil sled proti Jeruzalemu, kamor je hotel bežati. Zmagovala ga je že utrujenost, da je komaj mogel z roparji meriti korake. Iz globeli ga je tupatam strašilo lajanje šakalov. Poleg njega je sopihala stara dojilja Sara, ki jo je tolažil: »Sara, šakalov se ni treba bati! Ne upajo si napasti toliko ljudi. Kajpak, če bi bil sam, bi me že raztrgali. Toda misliš, da bi na mojo molitev Gospod ne poslal svojih angelov, ki bi jim zaprli žrela kakor levom v Babilonu?«

»Gotovo bi Gospod poslal svoje angele na tvoj klic, Benjamin, kajti ti si še nedolžen v njegovih očeh. Toda z menoj — kaj se bo zgodilo z menoj v rokah teh hlapcev hudobnega duha, ki so ubili mojega gospoda?« je zdihovala starka.

»Ali res misliš, da je moj oče mrtev? Zdi se mi, da je še premikal roke in oči, ko sem ga skušal rešiti iz Obedovih rok. Najbrže ni njegova rana smrtonosna. Seveda, zdaj je on v rokah Rimljanov in se mu bo godilo še slabše kakor nama, kajti čeprav so ti tolovaji veliki grešniki, pa so vendar sinovi Abrahamovi in niso pogani. Oh, ubogi oče in dobra Tamara, da bi jima mogel pomagati!«

Luna je sijala že visoko na nebu, ko so prispeli na vrh golega gorskega hrbta. Na južnem robu je stala navpična skalna stena in na njenem vrhu je razprostiral svoje vejevje star, mogočen hrast. Ta kraj je določil Ben Giora roparjem za zbirališče. Naš Zveličar je tu v puščavi preživel svoj štiridesetdanski post in za njim je nešteto puščavnikov sledilo njegovemu vzgledu. Zdaj pa so se po teh globelih in kotlinah skrivale mnogobrojne roparske tolpe ter pustošile Palestino in obmejne dežele pod pretvezo, da se bore proti Rimljanom. »Pod samotnim hrastom« so si postavili taborišče. Odtod so se mogla videti vsa dogovorjena znamenja z ognjem ponoči, pa tudi podnevi so bili vidni oblaki dima tik do obrežja Mrtvega morja na jugu in do galilejskih gorâ na severu.

Ves upehan in truden je bil mali Benjamin, ko so prispeli pod hrast. Iz hrappa-vega, otlega debla je stopil prišlecem čuvaj nasproti in po malo besedah zgrabil dečka čez pas ter ga nesel po skalnih stopnjicah v široko podzemeljsko votlino. Položil ga je na kup sena v kotu. Stari dojilji Sari, ki je prišla za njim, pa je rekel, naj si postelje svoje ležišče, kjer hoče. Nato jima je s trdim pogledom zagrōzil: »Ako poskusita ubežati, vaju čaka smrt. Sicer se vama ne zgodi nič hudega.« In je odšel.

»Hitro še pomoliva večerno molitev,«
 dé nato deček stari dojlji, »in veš kaj,
 Sara, ako morebiti ne moreš spati — saj
 vedno govoriš, da stari ljudje težko spé —
 potem poslušaj prav pazljivo, kaj bodo ro-
 parji govorili med seboj. Morebiti boš
 zvedela, kaj ti zlobneži namerjajo z nama.
 Glej — kaj je to? Ali ne opaziš svit ognja?
 Čakaj me, splazil se bom po stopnjicah
 navzgor, da vidim , kaj nameravajo —«

»Za nobeno ceno, otrok, ne stori tega!
 Pričelo se ti bo vrteti v glavi in boš pal
 čez skalnato steno, ali pa te bodo roparji
 opazili in umorili —.«

Vse svarilo stare dojlje je bilo za-
 man. Deček je že stekel pred votlino in
 se kakor veverica plazil po stopnjicah na-
 vzgor. V senci skale čepeč je mogel pre-
 gledati ves široki gorski vrh. Svetel ogenj
 je plamenel, malo oddaljen od starega hra-
 sta. Čudil se je deček, da se je v kratkem
 času okrog kresa zbralo toliko oborože-
 nih mož, in še vedno so prihajale nove
 tolpe iz obmejnih votlin. Videl je tudi Be-
 njamin, kako so na oddaljenih gorskih vr-
 hovih, blizu in daleč, zaplamenele nove
 grmade. Ali so tudi od tam pričakovali no-
 vih roparjev? Veliko ur bi trajalo, predno
 bi mogli prispeti semkaj. Tako je mislil
 Benjamin.

Kmalu je opazil gručo treh ali štirih
 mož, ki so posedli in polegli blizu hrasta,

komaj pet korakov od njega. Slišal je natančno, kako je eden izmed njih rekel svojemu tovarišu:

»Bolj nerodno se ni mogel izvršiti ta ponesrečeni napad našega poglavarja na Sadoka in njegove otroke. Zakaj si je Ben Giora ubil v glavo, da jih mora dobiti v pest? Brez dvoma je zavohal pri njih velik zaklad.«

»Hm, kolikor mi je znano, je Sadokova hči nevesta Eleazarja, poveljnika tempeljske straže, Eleazar je poln slavohlepja in je že večkrat razžalil ponosnega našega poglavarja. Zato je Ben Giora sklenil, da mu pred nosom vjame nevesto in njeno bogato doto. Tudi je Eleazarjev oče, Anan po imenu, postal namesto Ben Giore prvak »maščevalnih bratov«. To peče našega poglavarja, in zato je —.«

»Ej, ti se motiš, hrabri brat,« odvrne tretji ropar. »Ben Giora in Anan se dobro razumeta: vrana vrani oči ne izkljuje! Gre se za to, da Anan zdaj, ko se vsak dan prične lahko v Jeruzalemu bojni ples z Rimljani, dobi bogato Sadokovo premoženje. Kaj je Eleazarju in njegovemu očetu mar deklica! Premoženje bogataševo — to ga vleče! Pomisli — 100 in še več talentov!«

»100 talentov!« se zgrozijo tovariši.

»Najmanj sto; najbrže jih je 150 ali še celo 200. Polovico tega je obljubljenega

za zvezno blagajnico, precejšen del bi pa Ben Giora spravil kajpak v svoje lastne žepe. Zato je hotel sam poskusiti to prasko. Saj pa se tudi ni zdelo nič težkega potem, ko je njegovega zaveznika Obeda sprejel rabi Sadok za poganjača. Vsled tega je Ben Giora vzel s seboj tudi samo par neumnih mladičev, ki bi ne opazili, kaj so pravzaprav vplenili. Sevé, prišli so vmes Rimljani in zmešali vse štrene. — Kaj hočete, bila je smola: našega poglavarja imajo v pasti. Eleazar je izgubil tudi doto in nevesto, kajti Rimljani ne bodo izpustili plena iz svojih volčjih krempljev.«

»Pa kaj storiti z dečkom, ki smo ga dobili v pest? Ali ni Anan zapovedal umoriti ga?«

»Mogoče, da Anan in Eleazar to želita, kajti po njegovi smrti bi Eleazarjeva nevesta postala dedinja celega očetovega imetja. Ampak Ben Giora je reč prevdārnil in premislil. Spoznal je, da mu več koristi, če pusti dečka pri življenju kot nekakega poroka. Prepovedal je zato Barabi, da bi ga umoril. Od Anana in Eleazarja zdaj lahko za dečkovo izročitev ali smrt tirjamo, da nam odkupi našega poglavarja iz rok Rimljanov. Pa to ne bo naš edini pogoj. Druge točke bomo še prevdārili. Tudi moramo še počakati mnenja ostalih naših četovodij, katerim smo zažgali ta ogenj v znamenje, da pridejo na

posvetovanje. — Ampak — kaj se premika tu za skalo? Pst — aha, ali te imam?»

Benjamin se je izdal z neprevidnim gibljajem in takoj ga je zagrabila roparjeva pest. Potegnil je dečka k ognju, kjer so ga sprejeli tolovaji s pogledi, kakoršni bi prestrašili tudi najpogumnejšega moža.

»Poslušal si, možiček mali?« vpraša šajk Mardoh — tako je bilo roparju ime — z bliščečimi očmi. »Povej mi, kaj si razumel o našem pogovoru? Da si mi ne zlažeš! Ker če se boš lagal, ti izrežemo jezik.«

»Gospod, nikoli še nisem lagal,« dé Benjamin užaljeno. »In če mi prištevaš v greh, da sem poslušal vaše skrivne pogovore, ti povem: pravico imam vedeti, kaj nameravajo sovražniki z menoi!«

»Deček, ti si pogumen, zato si mi po volji. Zdaj povej brez ovinkov: kaj si slišal?«

»Da je Eleazar, bodoči soprog moje drage sestre, hudoben človek in v zvezi z roparji in ubijalci,« odvrne deček z resnim ogorčenjem.

»Pri bradi mojega očeta! To je jasen odgovor! Roparji in ubijalci! Usta tega dečka vas uče, da niste to, kar pravite: bojevniki za svobodo judovskega ljudstva! — In kaj misliš storiti zdaj, ko si zvedel o hudobnosti svojega bodočega svaka?«

»Ničesar, ker sem v vaših pesteh. Uboga sestra!« dé deček s solzami v očeh.

»Kaj pa, če bi nam mogel ubežati?«

»Potem bi poiskal sestro in očeta ter bi ju svaril pred tem človekom.«

»Bomo že skrbeli in pazili, da nam ne uideš. Dovolj si navihan, zato te moramo zvezati, ako nam pri svetem Bogu ne obljubiš, da ne boš poskušal ubežati?«

»Tega ne bom obljubil nikoli,« odvrne deček.

»Dobro, ti pa zvežem roke na hrbtu. Vsakdo je svoje sreče kovač,« dé šajk Mardoh in zveže dečka.

»Pa me boš res ubil,« vpraša Benjamin z zvezanimi rokami, »ako bo to zahteval Eleazar ali njegov oče? Tako rad bi še pred smrtjo videl tempelj Gospodov in njegovo sveto mesto!«

»Ta tvoja želja se ti bo še morebiti izpolnila«, ga tolaži šajk Mardoh, ki mu je ugajala dečkova pogumna odkritosrčnost.

»In če moram res umreti,« prosi Benjamin dalje, »pelji me, dobri mož, vrh Oljske gore in me ubij, ko bom gledal sveti tempelj in molil Gospoda!«

»Zdaj se še ničesar ne boj. Pri duhu mojega očeta! — poveljnik tempeljske straže nam mora plačati veliko svoto, ako želi tvojo smrt.«

Benjaminu je šinila nenadejana misel v glavo. »Veliko svoto?« zakliče ves vzradoščen. »Ali misliš, da moj oče ni pripravljen plačati zame višje svote kakor Eleazar? Pošlji mu sporočilo po naši stari dekli, in dal ti bo denaria, kolikor hočeš, kajti on me zelo ljubi.« Pri tem si je mislil: »Sara bo mogla svariti očeta in Tamaro pred zlobnim Eleazarjem.«

»Glej no,« zakliče šajk, »nisi samo pogumen, ampak tudi pameten in moder.«

»Dobra misel to!« pristavi eden izmed ostalih četovodij, ki so doslej molče poslušali pogovor med šajkom in dečkom. »Dva kupca vedno dražita drug drugemu, in videli bomo, kdo bo plačal največ.«

Tretji je temu pritrnil, rekel pa je, da je treba počakati Zaleha, ki je šel na poizvedovanje za Rimljani. Kajti mogoče je, da je rabi Sadok vsled rane umrl. Tudi mora Ananus, oče Eleazarjev, prej rešiti Ben Gioro iz rok rimskega oskrbnika.

Šajk Mardoh se je obrnil k jokajočemu dečku in ga potolažil: »Ko bi tvoj oče v resnici umrl — ne jokaj, prepričan sem, da živi —, s kom bi se potem mogli pogajati za odkupnino?«

»Z mojo sestro Tamaro.«

»Ona je pred postavo še mladoletna. Varuh bi jo moral zastopati. Kdo je njen varuh? ne veš? Prepričan sem, da bi nam zate obljubila zlate hribe. Pa to nam nič

ne koristi brez privoljenja in potrdila njenega varuha.«

»Moj oče ima pri sebi dve usnjeni mošnji, eno polno zlatnikov, drugo polno najdragocenejših kamenov. Slišal sem praviti očeta, da je en sam izmed njih celega premoženja vreden. Ako bi torej Tamara enega izmed teh kamenov, ali pa tudi vse kamene in zlatnike dala za moje življenje in to bi storila rada, — kaj bi vam moglo škodovati? Mene in Tamaro bi varuh ozmerjal, pa bi bilo vse končano.«

Z bliščečimi očmi so se spogledali vsi trije četovodje. Končno dé šajk: »Če zlato in dragulji niso prišli med tem v druge roke, in če so dragotine res toliko vredne, potem se bomo o tem že še pomenili natančno. Zdaj pa je, ti mali možiček, čas, da greš spat. Po teh besedah je Mardoh dvignil dečka na rame in ga sam nesel v votlino nazaj. Enemu izmed roparjev pa je zapovedal, naj straži jetnika. Čuvaj je sedel pred ozki vhod v votlino.

S smrtnim strahom je stara Sara pričakovala dečkove vrnitve. Zdaj ga je obsula z ljubeznivimi očitanji. Ko pa ji je deček razložil vse, kar je slišal in doživel, je dobra in bojazljiva starka komaj prišla do sape. Groza jo je stresla, ko je premislila Tamarin položaj; jeza in gnus nasproti njenemu zaročencu Eleazarju ji je razburjala

kri; in ko se je spomnila usode svojega gospodarja in smrti, ki grozi Benjaminu, je pričela stokati in vzdihovati, čez lica pa so ji lile debele solze. Končno je pristavila: »In tudi mene bodo ubili ali pa zadavili!«

»Bog varuj!« jo potolaži deček. »Kaj pa bi jim koristila tvoja smrt. Bodi mirna in poslušaj, kar ti rečem. Gotovo te bodo jutri zjutraj poslali k mojemu očetu ali Tamari, da boš povprašala po zlatnikih in dragih kamenih, katere bodo roparji zahtevali kot odkupnino zame. Le enega ne pozabi, namreč povedati očetu in Tamari, kaka hudobneža sta Eleazar in njegov oče. O, da bi mogel rešiti Tamaro iz njenih rok! V mojem imenu potolaži, pozdravi in obljubi Tamaro. Kajne, Sara, ne boš ji pozabila povedati resnice o Eleazarju?«

»Nikoli ne. Ko bi imela to zver pred seboj, bi mu izpraskala oči«

»To bi že storila, ko bi ne bila tako bojazljiva, kakor današnji večer, ko so nas napadli roparji in si bežala na vse kriplje,« se zasmije deček dobrovoljno. Sara hoče z mnogimi besedami opravičiti svojo slabost, a Benjamin jo potolaži, češ, kdo bo od starke zahteval junaštva in poguma. »Zdaj pa zaspiva mirno v varstvu Najvišjega,« sklene deček. »Ali vidiš, roparji so čuvaja postavili pred najino votlino, in v mesečini se mu blišči obleka, kakor bi stal

angel Gospodov pred vhodom. 'Svojim angelom je zapovedal zaradi tebe, da naj te varujejo na vseh tvojih potih'.«

Benjamin je med molitvijo prekrasnega 90. psalma, ki se ga je že zgodaj naučil od očeta, mirno zaspal. V sanjah se mu je zdelo, kakor bi videl ob strani angela božjega, ki je nevidno gotovo čuval poleg dečka.

Četrto poglavje.

Prepir pred tempeljskimi vrati.

Ob prvem jutranjem svitu je stotnik Lucij zopet sedel na konju. Jezdil je v spremstvu nekaterih vojakov proti gorskega prelazu, čez katerega je peljala pot v Jeruzalem, oddaljen okoli petnajst stadijev.*) Še enkrat se je ozrl proti lepemu poslopju, kamor je pred nekaj urami peljal Sadoka in njegovo hčer. Zdaj podnevi se mu je zdela domačija še veliko lepša, kakor ponoči; posebno je obcudoval velike, skrbno negovane vrtove z lepimi utami in nasadi, kakoršnih doslej še ni videl v Palestini. Pred poslopjem je obstal in poslušal; vse je bilo še tiho.

»Seve,« je premišljal jezdec, »po taki noči ni pričakovati, da bi bilo dekcle že po-

---

*) 15 stadijev = 3 kilometre.

konci. Naj ji sladki bog spanja še dolgo zapira oči in ji s sladkami sanjami prežene žalost zavoljo očeta in brata. Bog ve, se-li mene kaj spominja v svojih sanjah?»

Ko se je Lucij zavedel te misli, jo je skušal izbiti iz glave. »Eh, neumnost!« si je rekel in napel konju vajeti. »Lucij, kaj ti hoče hčerka tega zaničevanega ljudstva kot žena? Samo ovirala bi te na poti do vojne slave in visokih časti. Najprvo tribun, nato poslanik, potem morda, če mi bo naklonjena boginja vojske, slaven zmagovalec-triumfator! In takrat pride čas, da si poiščem med najbogatejšimi in najlepšimi Rimljankami nevesto. In vendar, ta mala judinja, tako podobna moji sestri Lucili, bi bila tudi sposobna, da vname rimskemu stotniku srce. Pazi se, Lucij!«

Tako je govoril stotnik Lucij samemu sebi. Med tem je opazil onkraj meje vrtnarja, ki je na vse zgodaj kopal gredice. Rad bi stotnik kaj natančnejšega poizvedel o teh ljudeh, ki so s tako ljubeznijo in veseljem vzprejeli ranjenca v hišo. Zato je zaklical možu:

»Hej! Tvojemu gospodarju je ime Evzebij, ali ne?«

»Tako je ime oskrbniku,« odvrne delavec, pozdravi in urno obrača lopato.

»Evzebij je torej samo oskrbnik posestva, kakoršnega še nisem videl v tej deželi. Kdo pa je gospodar?«

»Posestvo je pred tridesetimi leti bilo lastnina nekega Lazarja in njegovih dveh sester. Ko bi ne bil tujec, bi bil že slišal o čudovitem dogodku, ki se je takrat izvršil in je o njem govorila cela dežela. Ali res nisi nikdar slišal o Lazarju, ki je vstal od mrtvih potem, ko je že štiri dni ležal v grobu?«

»Svoje judovske čenče pripoveduj drugim ljudem!« zakliče stotnik s smehom na ustnih. »Nimam časa, da bi te poslušal. Tudi te nisem vprašal, čegavo je bilo to posestvo pred tridesetimi leti, ampak čigavo je zdaj.«

»Tega ti ne morem povedati, gospod. Oskrbnik me je najel in od njega dobivam plačilo. Za drugo se ne brigam.«

Po teh besedah je vrtnar zopet zgrabil lopato in pričel rahljati prst.

Stotnik je s svojimi tovariši vzpodbo del konje in prijezdil kmalu na prelaz med Oljsko goro in goro pohujšanja. Prišedši na kraj, kjer zavije pot na desno proti Kedronski dolini, je zagledal naenkrat mesto Jeruzalem pred seboj. Stotnik je obstal s svojim konjem in glasen vzklik začudenja se mu je izvil iz prsi.

Na skalnih stenah, ob prepadih doline se je dvigalo pred njim mogočno obzidje templja z visokimi stolpi. Nad njimi so se visoko v nebo vzpenjali beli, marmornati zidovi, ki so obdajali notranje dvore, vi-

soki slapi in stebri, in v zlatu bliščeče strehe svetišča. Veličastnejšega še Lucij ni videl v svojem življenju. Zlata palača, ki jo je cesar Nero tistikrat sezidal v Rimu in nekatera druga poslopja v mestu ob Tiberi so bila morebiti lepša, akropola v Atenah s svojimi grškimi templji je bila izdelana morebiti bolj umetniško, a po svojem veličastvu je ta čudoviti judovski tempelj z mogočnimi marmornatimi stenami in zlatimi strehami presegal vse stavbine sveta. In zdaj, ko je vzšlo solnce nad Oljsko goro — kako se je vse lesketalo in žarelo, da zaslepljeno oko ni moglo gledati blišča!

»To je v resnici vredno stanovanje božje!« zakliče stotnik navdušeno.

»Naj bo,« odvrne stari Marcij. »Ampak, ali ni smešno, da ne puste judje nobenega kipa postaviti sem notri? Ne Jupitra, ne Junone, ne Marsa, ne kakega drugega našega boga. Prav nikjer ne trpe judje božje podobe, tudi zunaj v mestu ne. Še celo nad cesarjevo podobo se pohujšujejo. To je poniževalno za nas! Tudi je sramota, da noben Rimljan ne sme prestopiti praga v tempelj; da, še celo do preddvora judovskih babnic nas ne puste. Naš slavni vojskovodja Pompej je vendar storil to, ko si je osvojil mesto in tempelj. Od njega smo zvedeli, da prav nikjer v tempelju nimajo podobe božje. Čemu pa ti judovski tepci

darujejo svoje bike in jagnjeta, ako nimajo nobenega božjega kipa?»

»Ti tega ne razumeš, Marcij. Judje pojmujejo svojega Boga kot duhovno in nevidno bitje, in ga zato ne upodabljajo. Kajpak težko je razumeti, kaj naj si mislimo pod čisto duhovnim bitjem. Naši bogovi so že bolj ljudem podobni in razumljivi, ter se hranijo z jedjo in pijačo, z nektarjem in ambrozijo. Pa kaj modrujem s teboj! Povej mi rajši, ali je to grad Antonija, ki se tam ob oglu templja s svojimi zidovi in stolpi dviga kvišku?»

»Antonija, da! Tako močne trdnjave ni na celem svetu. Hvala bogovom, da je že v naših rokah, kajti če bi si jo morali šele osvojiti, bi si marsikak rimski junak ob njej razbil glavo. Pa ne rečem, da bi je ne mogel osvojiti. Rimskim vojakom je namreč vse mogoče.«

»In tisti trije krasni stolpi tam zadaj, onstran mestnega obzidja?»

»To je stari kraljevi grad. Tjakaj moramo priti, ker v njem stanuje sedanji deželni oskrbnik Gesij Flor. To se boš čudil nad mogočnimi kamni, debelimi zidovi in njihovo višino! Nobena moč jih ne razdere.«

»Zidovi so, kolikor je mogoče videti od tukaj, popolnoma nepristopni in jih ni mogoče napasti.«

»Taki so proti vzhodu, jugu in zapadu. Samo na severni strani bi se dalo z oblegalnimi stroji priti do obzidja, ampak z največjimi težavami. Bogovi naj nas varujejo, da bi poskušali kdaj kaj takega. Več hrabrih vojakov bi palo, kakor v najbolj krvavi bitki.«

»Ti govoriš, kakor bi že judovska vojska bila pred vrati.«

»O tem smo vojaki popolnoma prepričani. Gesij Flor vzbuja vojsko in draži jude na vse mogoče načine k upor. Prav ima! Vojske je treba, sicer ne bo nikoli miru na jutrovem. Uničiti je treba njihovo mesto in oropati njihov tempelj. Ha, kakšen plen bomo dobili! V tempeljski zakladnici leže neizrečeno veliki kupi zlata. In potem — koliko je zlatih in srebrnih posod, različnih vrčev, svečnikov in drugih dragocenosti v svetišču. Mislim, da nas bo poveljnik Cestij pustil tu v Jeruzalemu, kjer bomo dušili upore, in se nazadnje polastili bogatega plena.«

Med tem pogovorom so jezdec prišli v Kedronsko dolino in se pomikali proti mestnemu obzidju. Strma pot jih je vodila k »zlatim vratom«, ki so bile zaradi praznika na stežaj odprte. Reka popotnikov se je valila proti njim; kajti v dolini in po rebrih Oljske gore je prenočilo v taboriščih na tisoče velikonočnih potnikov, ki niso več mogli najti prostora v mestu,

in zdaj jih je svečani glas raz tempeljsko streho klical k jutranji molitvi.

Stotnik je hotel s konjem zaviti po poti, ki je peljala do templja; pa Marcij ga je poučil, da bi ga na kosce raztrgalo ljudstvo, ko bi se drznil s konjem stopiti le v predvor pred templjem. Zato je oddal konje vojakom, da so jih peljali okrog tempelja, in je peš z Marcijem korakal po rebri proti svetišču.

Že med potjo je stotnik opazil, da ga ljudstvo ogleduje z očitnim sovraštvom. Slišal je za seboj besede, ki jih sicer ni razumel, a je čutil, da ne pomenijo nič drugega. Ko sta prispela z Marcijem do tempeljskih vrat, ju je straža zadržala z glasnim krikom.

»Kako se drzneta oborožena stopiti na sveti prostor?« je zakričal surovo mlad častnik, in straža je nastavila sulice.

Desetnik Marcij je pozabil, da je vhod v tempelj prepovedan ne samo jezdecem, ampak vsakemu oboroženemu Rimljanu. Lucij bi bil pripravljen vrniti se; ampak surovi nastop judovskega častnika je žalil njegov rimski ponos, in ni hotel oditi brez zadoščanja, ki ga je zahtevala po njegovem mnenju čast orožja. Postavil je sulico predse in rekel s samozavestnim glasom:

»Stotnik v rimski vojski ni vaje, da bi kdo kričal nad njim kakor nad oslovskim priganjačem. Zahtevam opravičevalne be-

sede, potem se vrnem. Sicer se boš moral zaradi razžaljenja rimskega stotnika zagovarjati pred oblastnikom.«

Še med besedami Lucijevimi je prišlo na klic straže več oboroženih mož, in za njimi se je strnila na tisoče broječa množica. Tudi za hrbtom obeh Rimljanov se je zbralo nešteto ljudi s pretečimi obrazi.

»V slepo past sva se vjela,« zamrmra Marcij. »Toda preko teh glav hočem naše tovariše v gradu Antoniji poklicati na pomoč.«

»To ti prepovem. Nastalo bi nepotrebno klanje, in predno bi prišli tovariši na pomoč, bi naju že razsekali na drobno. — Glej, poveljnik tempeljske straže prihaja; ta naju bo rešil iz zagate.«

V resnici je rinil Eleazar, Kajfov vnuk, na čelu novih oborožencev proti širokim vratom. Bil je mlad mož, toda skoraj za pol glave višji, čeprav je že Lucij precej presegal navadno mero. Krasilo ga je lepo, v zlatu žareče orožje in bliščeča čelada. Iz temnih oči se mu je iskril ponos in sovražstvo nad rimskim častnikom. Lucij je ob prvem pogledu čutil, da se mu je poveljnik tempeljske straže približal kot sovražnik.

»Haha, kaj se pa godi tu pri zlatih vratih? Neobrezana rimska psa si vendar ne bosta drznila stopiti oborožena na sveti tempeljski prostor?«

Bila je sreča, da stotnik ni razumel v aramejskem jeziku izrečene psovke. Hladno in uljudno je odgovoril po grško:

»Nastalo je nesporazumljenje. Ni mi bilo še znano, da cesarski vojak ne sme oborožen v preddvor tega veličastnega tempelja. Pripravljen sem vrniti se ali ti na častno besedo položiti meč v roko, dokler v tvojem spremstvu ne prekoračim tempeljskega dvora. Zahtevam pa iz ust mladega častnika, ki je tako surovo kričal nad menoj, besedo opravičenja. Sicer se bom pritožil pred rimsko oblastjo.«

Z zasmehom odvrne Eleazar na to besede:

»Poslušajte tega ponosnega Rimljana! Naj le gre in toži tudi mene, magari pred samim cesarjem. Ampak zdaj mi izroči svoj meč, in sicer brez vsakega pogoja! Tiral te bom pred sodbo, ker si predrzno motil tempeljski mir.«

Stotnik je bil ogorčen.

»Rajše se borim do smrti, kakor bi izročil svoje orožje in se dal vjeti. Potegni meč in se bojuj z menoj samim, ako nisi strahopetnež.«

Po teh besedah je stotnik vrgel plašč na levo roko in se postavil proti svojemu sovražniku z bliščečimi očmi in s kratkim rimskim mečem v desnici. Za trenotek je Eleazar premišljal, bi li vzprejel dvoboj;

nato je potisnil meč v nožnico in zapovedal straži, naj s silo prime oba Rimljana.

V tistem trenutku se je pričela razgibati množica. Tempeljski služabniki so klicali: »Stoj! Stoj! Dajte prostora velikim duhovnikom!« Od tempelja sta hitela Simon in Ecehija in drugi mirnejši dostojanstveniki, ki so zvedeli o prepiru, da bi posredovali. Ves divji vsled tega vmešavanja zapove Eleazar stražnikom, naj hitro izvrše njegovo povelje in zvežejo Rimljane. Toda straža je nepremično gledala častita starčka, ki sta bila nekdanj velika duhovnika in sta zdaj v duhovniških oblačilih stopila med Lucija in Eleazarja, zapovedujoč mir in spravo.

»Kaj se je zgodilo?« vpraša Ecehija svojega nečaka.

»Svojo službo opravljam in varujem svetost tempelja proti paganom —«

»Ali ne moreš držati jezika za zobmi, ti vročekrvni zalétel! Sveto mesto in tempelj Gospodov boš s svojo neizmerno jezo pahnil v pogubljenje. Na tem mladeniču ni videti, da bi bil hotel kaliti tempeljski mir. Zopet si, kakor vedno, najbrže nalašč napravil prepir, da bi še bolj podkuril sovraštvo, ki tli med našim ubogim narodom in mogočnim Rimom od dne do dne bolj. Bojim se, da nas bo uničilo to sovraštvo.«

Večina okoli stoječih je pritrjevala nekdanjemu velikemu duhovniku, čegar ča-

stita postava in sveta oblačila so množici narekovala spoštovanje. »Duhovnik božji je resnico govoril,« je klical nekdo iz ljudstva. »Poveljnika straže je premotila njegova prevelika gorečnost.« Ecehija je še enkrat zaslišal vso zadevo in nazadnje izrekel sodbo, da sta Rimljana brez krivde. Ljudstvo mu je pritrjevalo.

Eleazar je škripajoč z zobmi požrl svojo jezo. Še celo opravičil se je stotniku, a ga pogledal obenem z očmi, ki so se bliščale kakor ostrina meča.

Stotnik Lucij pa se je srčno zahvalil staremu duhovniku in njegovemu spremnjevalcu, ki sta mu rešila življenje in obenem odvrnila veliko nesrečo od judovskega ljudstva. Zadovoljno je izročil orožje Ecehiji s prošnjo, naj njega in tovariša spremijo čez tempeljski prostor proti zgornjemu delu mesta.

Simon, Ecehija in spremstvo ju je vzprejelo v sredo in vodilo skozi Salomonovo dvorano na vzhodu proti »kraljevi dvorani« na jugu. Bila je dolga pot. Stotnik se je čudil velikanskim zidovjem in tisočem čudovito lepih stebrov, ki so nosili dvorane. V bližini pa se je bliščal snežnobeli marmor svetišča, v katerega so skozi mnogoštevilna vrata vrvele neštete množice ljudstva. Čudovita stavba!

Toda stotniku se po dogodku, ki ga je ravnokar doživel, ni mnogo ljubilo ob-

čudovati lepoto tempelja. Molče je stopal sredi duhovnikov do konca »kraljeve dvorane«. Tam mu je Ecehija vrnil orožje. S kratkimi besedami se je stotnik zahvalil častitemu starčku in njegovim spremljevalcem. Nato je z Marcijem odkorakal čez most, kjer so ga že dolgo časa pričakovali vojaki na konjih.

Peto poglavje.

V palači Berenike.

»Pri Bakhu!« je zaklical Marcij, sedeč na hrbtu svojega konja, »dobro se je izteklo. Pred četrto ure bi počenega asa *) ne bil dal za najino življenje. Zapomnil si bom dobro tega dolgega poveljnika tempeljske straže!« In v vročih besedah je pripovedoval Marcij dogodek, ki sta ga ravnokar doživela s stotnikom Lucijem.

Lucij se je ozrl nazaj na tempeljski hrib. Iz spodnjega mesta je bilo izpeljanih več stopnic do templja. Po stopnicah so valovi romarjev hiteli v svetišče, odeti v belo praznično obleko in pobožno psalme pevajoči. Raz tempeljske strehe so zopet zabučali glasovi trompet, in ko so se razlegli po mestu, je iz predvorov svetišča

---

*) „As“ se imenuje najmanjši rimski novc, vreden okrog pet vinarjev.

zadonela iz tisoč grl pesem, ki so jo spremljale harfe in cimbele. Duhovniki so peli, in ljudstvo jim je odpevalo. Lucij ni mogel razumeti besed, a čutil je, da morajo pomeniti nekaj svetega in veličastnega, kar mu je segalo globoko v dušo.

»Mi Rimljani,« je rekel pri sebi, »bi se od judov lahko mnogo naučili, kako je treba spodobno častiti bogove.«

Nato je zavil proti kraljevi palači, ki je stala na severovzhodni strani gore Sijon. Moral je prejezditi skoraj vse gorenje mesto, in med potjo mu je Marcij razkazoval važnejša poslopja. Takoj na desni sta zadela na palačo kralja Agripe in Makabejcev, ki jih je uničil Herod. Zraven se je raztezal velik Ksistov trg. »Tukaj,« razklada Marcij, »imajo Judje svoje igre in ljudske shode. Kaj bodo te judovske igrače v primeri z bojnimi igrami v rimskem cirkusu! Tudi te palače so le ubožne kočice, če bi jih postavili poleg zgradb našega božanskega cesarja Nerona. Vendar se nahaja v njih marsikak zaklad, ki bi bil dober, da bi ga zaplenili rimski konjeniki. Veliko zlata in srebra bi našli. Saj so ti Herodijanci tako bogati, da so nekoč našemu cesarju podarili 100 talentov. Ali ni sramota, da pustimo tem barbarom toliko bogastva?«

Zdaj sta jezdila skozi ozke, strme in nerodne ulice, med temnimi, nizkimi hi-

šami, z ravnimi strehami. Le težavno se je mogla velika množica ljudi, ki se je gnetla po ulicah, ogibati jezdecema. Lucij in Marcij sta preslišala marsikako nejevoljno besedo. Komaj tuintam se jekako omreženo okno odpiralo na ulico, in namesto vrat je povsod le mala odprtina gledala v prosti svet. Lucij, ki je šele pred kratkim prišel v Antijohijo in ni poznal načina, po katerem vzhodni narodi zidajo hiše, je del, zaničljivo zmajaje z rameni: »Kako beraško je to gnezdo — glavno mesto bogatih Judov! Saj to niso hiše, ampak ječe!«

»Hiše so, gospod, in še prelepe za to razbojniško ljudstvo. Okna imajo obrnjena na zadnjo stran, dvorišče in vrt. V sobah je nakopičenega več bogastva, kakor bi mogli sklepati po teh zidovih, obrnjenih na ulico. Sicer pa, glej, tu stoji hiša, ki bi bila kras tudi našemu mestu. Prijetno in čedno, kaj ne? Ti lepi stebri so bili klešani v Aleksandriji in so stali ogromno denarja. Tu stanuje Berenika, sestra kralja Agripe, kraljica Cilicije. Ušla je svojemu možu, in sedaj stega svoje roke po novi, višji kroni. Ko bi le naš poslanik Gal imel več upanja, postati cesar, pa bi postala ona njegova krasna Galina,« se je zasmeljal Marcij.

Lucij se je že nekoč srečal z lepo, duhovito in častihlepno kneginjo in ji je bil

celo z drugimi častniki vred predstavljen. Pozneje ni več mislil nanjo.

Zdaj pa se je spomnil Lucij lepe kraljice in je pogledal v okna njene čarobne palče. Ob oknu je zagledal gospo, ki je ravnokar razmaknila svilnato zaveso, da bi zrla za jezdec. Gotovo je slišala peket kopit, in spoznala, da rimski konjeniki jezdi po ulici. »To je Berenika,« je déł stotnik in pozdravil knjeginjo po omiki in olik. Zdelo se mu je, da je odzdravila prijaznejše, kakor odzdravlja kraljica pri prostemu častniku. In hotel je jezditı dalje. Pa Marcij je zaklical za njim, da ga vabi Berenika k sebi. Lucij premišlja, bi se li odzval povabilu; a kmalu pride eden izmed čuvajev z uljudno prošnio, naj stotnik, ako mu službeni čas dopuščä, poseti in razveseli s svojim kratkim obiskom kraljico Cilicije. Lucij odda nato svojega belca bližnjemu vojaku in odide.

Stopil je v čarobno, v kraljevem sijaju in krasu bliščeeo sobano. Niti v najplemenitejših rimskih palačah ni videl Lucij tolikega razkošja. Kakor zrcalo gladki tlak je bil pokrit s težkimi preprogami. Ob stenah so se razprostirale široke, s svilo prevlečene blazine, in raz bogati strop je visel trirogljati svečnik iz čistega zlata. Kraljevska soba!

Predno se je Lucij načudil tej krasoti, se razmakne bogata zavesa pri vratih in

Berenika stopi predenj. Ni se stotnik spomnil, da bi bil videl kdaj lepšo žensko. Zadovoljno se je nasmehnila knjeginja, in čez češnjeve ustnice so ji zabliščali lepi zobje. Črnih, valovitih las še ni spletla v kito, ampak jih je le zapela z zlato zaponko. Z dlanjo je vrgla še nekaj razmršenih las nazaj na vrat, prijala z desnico svoj morskozeleni hiton (obleka rimskih žen) in po šegi in navadi Rimljanov legla na blazino. Luciju je pomignila prijazno, naj sede na nizek, slonokoščeni stol.

Lucij pa se je poklonil in ni vzprejel ponudbe. »Veličastna kraljica!« je rekel, »dovoli, da stoje poslušam tvoje zapovedi. Ravnokar prihajam iz Antiohije in prinašam deželnemu oskrbniku neko poročilo.«

»Od poslanika Cestija Gala prihajaš, plemeniti stotnik? Saj sem si že mislila, da je kaj takega, ko sem te videla jezdit po ulici. Slišala sem govoriti, da pride poslanik Cestij Gal k praznikom semkaj v Jeruzalem.«

»Da, deželnemu oskrbniku moram nočoj sporočiti njegov приход.«

»Potem te nočem zadrževati predolgo. Zelo vesela sem, da pride plemeniti Gal. Upam, da bo on varoval moj ljubi judovski narod pred krivicami, ki mu jih prizadeva deželni oskrbnik. Tudi tvojega prihoda se veselim, lepi stotnik. Mislim, da sem te že videla nekoč. Ne? V Ce-

zareji? Torej se nisem zmotila! Prosila bom poslanika Gala, da te pusti tu v Jeruzalemu, in potem te bom iskreno prosila, da me pogostokrat obiščeš. Brala bom s teboj najnovejše rimske pesmi, ki sem si jih naročila iz Rima. Prav ljubko mi doni tvoj glas, stotnik. Rada bi se še bolj natančno naučila latinskega jezika.

Začetkom je Berenika govorila v čisti grščini, zadnji stavek pa je izrekla pravilno latinsko. Nato je obstala in obrnila temno oko vprašujoče na stotnika. Pričakovala je, da ji bo on odgovoril z navaženim dobrikanjem. Lucij pa se je hladno zahvalil za izkazano dobrohotnost in zapanje kraljice.

Mrzlo vedenje mladeničevo je še bolj vzpodbodlo samoljubno ženo. »Dobro,« je rekla z očarljivim smehljajem, »prosila bom Cestija Gala, da te pusti v Jeruzalemu. Zdaj te ne smem več zadrževati. Kako lepo doneče ti teče grški jezik! Tako lepo in čisto po grško še nisem slišala govoriti Rimljana.«

»Moja mati je Grkinja.«

»Toda tvoj oče je Rimljan?«

»Bil je rimski senator; jaz sem potomec starega viteškega rodu.«

»Združuje se v tebi rimska moč in grška omikanost. Toda, prišlo mi je na misel — nisi mi še povedal svojega imena, ali če si mi ga že kdaj povedal, sem ga

pozabila. Za koga moram torej prositi pri poslaniku Cestiju Galu.«

»Lucij Flav je moje ime, kneginja.«

»Flav — Flavij? Kajne, sorodnik vojskovodje Vespaziana?« vpraša Berenika napeto poslušajoč.

»Ne, kneginja, tako slavnega imena nimam.«

»Še ne. Toda prav nič se ne bom čudila, ako si boš v par letih pripel okrog plavih las lavorjev venec zmage. Da bi le ne bila to zmaga nad mojimi rojaki, nad Judi!«

Po teh besedah je podala Berenika stotniku roko, bliščečo v dragih biserih, in ga odslovila z dobrohotnim pogledom. —

Zgrnila se je zavesa za Lucijem in kneginji so se izpremenile poteze na obrazu. »Flav? Zdi se mi, da je na podobi, ki mi jo je pokazala egintovska čarovnica, stalo ime Flavij,« je rekla zamišljeno. »Mala razlika v imenu — é, to je morebiti pomota; postava, ki mi jo je kazala, in ki mi je ponujala cesarsko krono, je čisto njegova. Ravnoisti lepi plavi lasje, kakoršne tako redkokdaj najdeš med Rimljani! Oči se ne spominjam natančno. Prekratek je bil čas, da bi si mogla vse zapomniti. Rada bi, da bi bila tukaj stara čarovnica! Pa če bi jo tudi poklicala k sebi, bi ne prišla; kajti dobro vé, da ji v Jeruzalemu pretila smrt na grmadi.«

Zašetalala je kraljica parkrat tiho po mehkih preprogah, in čelo se ji je gubančilo. »Kako hladno je ta rimski mladenič občeval z menoj!« je rekla, »in vendar mislim, da bi slavljenjena Berenika tudi poslaniku, ali cesarju ugajala. Vseeno, tudi tega Rimljana bom priklenila na svoj zmagoslavni voz, če se mi bo zdelo vredno. Zdaj pa k Agripi! Izkoristiti treba prihod poslanika Cestija Gala, da poženemo iz dežele tega zopernega deželnega oskrbnika Flora in njegovo soprogo — ha!«

Tlesknila je z rokami in zaklicala sužnji, ki se je prikazala na pragu: »Hitro, Hloa naj mi naveže lase in Akta naj prinese obleko. Pa ne one nove, škrlatne z zlatimi čipkami, ampak eno izmed starejših, katerokoli. Grem samo h svojemu bratu Agripi. Za jutrajšnji dan pa se pripravi, da me boš oblačila po kraljevsko. Kajti povabila bom poslanika iz Sirije in druge visoke goste k obedu. Zdaj naroči, da mi pripravijo nosilnico!«

»O gospodarica, tako lahko te je obleči po kraljevsko! Saj si že v tej priprosti obleki kakor boginja,« se je dobrikala grkinja, ko je pripravljala obleko.

»Té-té-té, ti priliznjena mačica! Podvizaj se in pokličí tovarišice. Mojih las se sme dotakniti le Hloa.«

Zdaj sta vstopili Hloa in Akta. Prva je hitro uredila svoji gospodarici lase in jih

oškropila s par kapljami dišečega olja, druga pa je razgrnila tri različne obleke čez bližnjo blazino. »Kar prvo vzemi, tisto modro s srebrnim robom!« dé Berenika. »Hitro! Morala bi biti že pri kralju!«

Trajalo je precej dolgo, predno je sužnja Akta uredila vse gube na Berenikini obleki. Medtem sta dve deklici držali gospodarici veliko kovinsko zrcalo, v katerem se je odsvitala njena postava. Ko je bilo vse končano, je odšumela Berenika iz sobane in sedla v nosilnico.

Medtem je stotnik Lucij s svojo četo zamišljeno jezdil proti kraljevi palači. Nenadni vzprejem kraljice Berenike ga je bolj vznemiril kakor razveselil. Njena očarujoča lepota in njena dobrohotnost ga je razburila, čeprav se je kazal hladnega na zunaj. »Čisto drugačna je ona, kakor mlada Judinja Tamara. Podobna je boginji; ošabnost in strast žari iz njenih oči. Tamara pa je videti čista in nedolžna kakor otrok. Kajpak, Berenika je na slabem glasu med Judi. Različne reči se govore o njej po vojaškem taborišču. Toda, ali je slabejša, kakor naše najplemenitejše Rimljanke? Boljša je, kakor cesarica Popeja Sabina, boljša —. Kje pa še najdeš med našimi rimskimi ženami katero, ki bi poznala čednost in čistost? Kaj, ko bi s pomočjo te bogate in mogočne kneginje mogel priti do časti in slave? —

»Tukaj smo!« prekinde desetnik Marcij Lucija v njegovih razmišljevanjih in mu pokaže kraljevo palačo, ki se je močno dvigala pred njunimi očmi. Bila je široka, dvonadstropna zgradba, obdana s čarobnimi drevoredi na obe strani. V ozadju pa so stala različna stranska poslopja, med njimi tudi vojašnica jeruzalemske posadke. Ko je straža spustila prišlece na dvorišče, je pritekla gruča vojakov iz vojašnice, da popeljejo konje v hlev. Za njimi je prišel tudi stotnik Metilij, da pozdravi došle tovariše.

»Glej ga, Lucij Flav!« je zaklical. »Bogovi so te gotovo za kazen pripeljali v ta dolgočasni Jeruzalem!«

»Prav veseli me, da zopet vidim enega svojih starih sošolcev. Prosim te, popelji me takoj h oskrbniku. Naznaniti mu moram prihod poslanika Cestija Gala.«

»Kaj?! Poslanik pride? Potem pa morajo naši vojaki svetlo nabrusiti orožje. Ali slišite, Kornelij, Raok, Paludan in kakor vam je vsem ime — odrgnite vsi ščite in oklepe in sulice, da se bo vse svetilo kakor solnce.« — »Tu pri nas so vojaki nekoliko zanemarjeni,« se obrne Metilij zopet k Luciju. »S poročilom se ti pa še prav nič ne mudi. Gesij Flor je imel sinoči pojedino pozno v noč in se še ni prespal. — Kaj, ali še nisi nič zajuterkoval? Brž za menoj v obednico! Boš že še dobil kak

prigrizek in majolko ciprskega vina. Pri tem mi boš lahko razložil vse novice iz Rima, jaz pa ti bom nekoliko razkazal naš položaj v tem od bogov sovraženem gnezdu. V lepo past smo vjeti! Če se bodo trije milijoni Judov, ki zdaj bivajo v Jeruzalemu, vprli — potem, prijatelj Lucij, smo ob svoje glave —«

Šesto poglavje.

Jutro velikega petka.

V hiši pri Betaniji so bili vkljub nočnemu motenju vsi zgodaj pokonci. Še celo deklici, ki se drugekrati nista zbudili takoj na prvi klic tete Salome, sta pravočasno prišli v družinsko sobo k skupni jutranji molitvi. Vstali in oblačili pa sta se čisto potihem, da bi ne vzbudili Tamare v bližnji spalnici. Marta dé teti, ko pride v sobo, da leži hčerka ranjenega rabija še v trdem spanju.

»Tega je treba ubogi deklici po prestanem strahu zadnje noči,« odvrne Saloma. »In Bog vé, koliko težkega jo še čaka? Evzebij ni danes zjutraj nič zadovoljen s stanjem bolnikovim.«

»Ubožec! Kako žalostno, ako ji umrje!« dé Marija. »Me bi kajpak pridržale Tamaro pri nas kot svojo ljubo sestro.«

»Kajpak,« odvrne resnobna Marta svoji bolj čuvstveni sestri. »Vkljub temu pa bi želela odkrito rečeno, da bi ne bili prišli ravno v tem času v našo hišo.«

»Oh, ljuba Marta, kako moreš tako govoriti!« se razvname Marija.

»Prav, pa nam svetuj, kaj hočemo storiti! Ona bo hotela z nami, ako nas stric danes popelje v mesto. Pomisli, ona še ni videla Jeruzalema in templja!«

»Zdi se mi veliko bolj ponižna, kakor si ti, moja Marta. Če ji le eno težkočo povemo, pa ne bo več silila z vama,« pravi Saloma. »Razven tega, hotela bo streči svojemu ranjenemu očetu.«

»Jaz pa bi ravno želela, da gre z nami,« vzklikne Marija. »Kako bi jo rada že danes prepričala o naši veri in jo kot novo izpreobrnjenko peljala k dobremu škofu Simeonu v pouk. O, izmislila sem si že ves vojskini načrt. Najprej peljemo Tamaro k grobni votlini, iz katere je naš Gospod mrtvega Lazarja obudil k življenju. Vrtnar Sila ji bo izpričal to, ker je bil sam pričujoč pri čudežu. Potem bomo na poti od Oljske gore do Golgate pripovedovali ljubi deklici vse trpljenje našega Zveličarja. In končno ji bomo razložili njegovo častito vstajenje in vnebohod. Saj so škof Simeon, diakon Mihanon, naš stric in mnogi drugi videli v svoji slavi vstalega Zveličarja. Kako bi ona takim pričam ne ver-

jela, da je Jezus Kristus res obljubljeni Odrešenik, pravi Sin božji? Naj gre Tamara z nami! Še danes, na dan Zveličarjeve smrti, jo bom prepričala o resnici naše vere, in morala bo postati kristijanka.«

»Vera, to ni človeško delo, ampak sad milosti božje,« pravi Evzebij, ki je med Marijinim govorjenjem stopil neopažen v sobo. »Za to milost moramo prositi in moliti. Zdaj pokličite vrtnarja Silo in druge notri. Opraviti hočemo svojo domačo pobožnost, ker ne moremo iti k shodu naših bratov v Jeruzalem. Ranjenec bo spal še cele ure dalje, in nič nas ne bo motilo v našem premišljevanju na Veliki petek.«

Vrtnar Sila, ki ga je zjutraj Lucij ogorčil, in nekaj drugih hlapcev stopi v sobo. Evzebij najprej moli kratko jutranjo molitev, in pričujoči mu odgovarjajo. Nato v nekoliko besedah, prihajajočih iz dna duše, kliče družini v spomin, da je danes preteklo 33 let, odkar je Gospod trpel strašno smrt na križu. »S temi-le očmi sem ga videl viseti na križu — o kako je bil razbičan in razmesarjen! — in ko so ga pismarji in farizeji trpečega smrtne bolečine proklinjali in zasramovali, tedaj so te moje ušesa slišale njegovo molitev: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.« Zdi se mi, kakor bi se vse to včeraj zgodilo, tako živo mi je pred očmi Gospod s trnjevo

krono na glavi in s krvavečimi ranami po vsem telesu! O ko bi ga videli vi, moji otroci! Nikdar, nikdar bi ne pozabili njegove ljubezni, s katero je prestal tako strašno smrt za nas.«

Evzebij je bil ves ginjen in ni mogel govoriti dalje. Vroče solze so mu kapale na sivo brado. Tudi vsi navzoči so jokali tiho, posebno Marija. Čez nekaj časa pravi Evzebij, da hoče brati Kristusovo trpljenje, kakor ga je pred kratkim spisal Matevž po navdihnenju Svetega Duha.

Vzel je v roke pismo, še čisto novo, ga poljubil in pričel počasi in razločno brati popis o Kristusovih bolečinah na Oljski gori do njegovega zadnjega vzdihla na križu. Ko je končno prebral pretresljive čudeže, ki so se zgodili po smrti Sinu božjega, — kako se je pretrgalo zagrinjalo v templju, kako se je stresla zemlja in so se odpirali grobovi, in besede stotnika, ki je nadzoroval križanje: »Resnično, ta je bil Sin božji!« — tedaj ga je prekinil tih, bolesten krik; ozrl se je okrog in zagledal hčerko rabija Sadoka med vrati z objokanimi očmi.

Tamara se je vzbudila, ko je Marta poklicala vrtnarja in hlapce k jutrajni pobožnosti. Zaslišala je Martin glas in nankrat so ji v spominu oživeli vsi dogodki preteklega večera. Napad, rimski stotnik, izguba brata, nevarna očetova rana, vse

ji je stopilo živo pred oči in srce se ji je skrčilo v bolesti. »Ne, to niso sanje, to je strašna resnica!« je vzdihnila in se dvignila s postelje. »K ubogemu očetu moram; vedeti moram, kako mu je hudo.«

Urno je vrgla nase obleko in si privezala sandale na noge. Nato je odgrnila pri oknu zaveso in pogledala z zmedenimi očmi na vrt, ožarjen z lepoto jutranjega solnca. Na drevesih so peli ptiči zahvalnico Bogu. Tudi ona je pokleknila in prosila božje pomoči za očeta, za brata in zase. Pokrepčana v zaupanju do dobrega Boga je vstala, da poišče svojega prijaznega gostitelja in svojega ranjenega očeta.

Spomnila se je, ko ji je rekel Evzebij sinoči, da v bližnji sobi spita njegovi nečakinji. Ob tej sobi je najprej obstala in poslušala, nato je pogledala skozi zaveso. Soba je bila prazna. Toda nekaj, kar je Tamará zapazila v njej, jo je prestrašilo. Med dvema vazama, napoljenima z najlepšimi pomladanjimi cvetkami, je stala v srebrnem okvirju podoba žene, polna nebeškega veličastva in miline.

»Za božjo voljo, kaj je to?« dé Tamará in pobledi od strahu. »Ali so moji gostitelji, ki so nas vzprejeli s toliko ljubeznijo, od Boga sovraženi pogani in ne otroci Abrahamovi? Kako morejo tako kršiti zapoved božjo in trpeti podobo malika pod svojo streho?«

Tamara je že mislila skočiti v sobo in razbiti podobo. Kajti že od svoje mladosti je po nauku očetovem s studom sovražila vse, kar je količkaj spominjalo na malikovanje in poganstvo. Toda premagala se je in sklenila poiskati očetu drugo prenočišče, ako njen gostitelj ne uniči na njeno besedo te poganske podobe.

V takih mislih je stopala po stopnicah navzdol in prišla v vežo, kamor je držalo več vrat. Ni vedela za vrata, ki peljejo v sobo, kjer leži njen oče. Zaslišala pa je glas Evzebijev in ga takoj spoznala. Stopila je hitro pred vrata. Njen gostitelj je najbrže bral nekaj resnega in svečnega. Najprvo je pazila na pomen besedi. Toda nehoté ji je vsebina segla do srca. Kdo je ta Jezus, ki je tako milo rekel svojemu učencu, ko ga je izdal s poljubom: »Prijatelj, čemu si prišel?« — In kdo je ta Oče, ki bi ga lahko prosil in bi poslal več kakor dvanajst legionov angelov na pomoč?« O vsem tem še nikdar ni Tamara slišala ničesar. In zdaj je slišala brati, da je bil ta Jezus peljan pred velikega duhovnika Kajfa; in veliki duhovnik Kajfa je stari oče njenega ženina!

Tamara je stopila čisto zraven zavese ob vratih, in nobene besede v pretresljivi zgodbi ni preslišala. S strahom je čula strašne besede velikega duhovnika: »Pri živem Bogu te rotim, povej nam, ali

si ti Mesija, Sin božji?» in je slišala ravno tako svečan odgovor: »Ti si rekel. Pa povem vam: poslej bodete videli Sinu človekovega sedeti na desnici Moči božje in priti v oblakih neba.«

Zdaj je Tamara vedela: to je bil Nazarenc, o katerem je že tolikrat njen oče govoril s studom, češ, da je Boga preklinjal. In Tamara je pritrčila sodbi Kajfe in velikega zbora: »Boga je proklinjal! Smrti je vreden!« — Toda kako se vjema to plemenito in mirno obnašanje Jezusa, o katerem je slišala zdaj brati, s srcem tistega bogokletneža, o katerem ji je pravil njen oče? Čutila je Tamara, kako ji giņejo v duši predsodki. Obup izdajavca Iškarijota in prorokove besede o 30 srebrnikih so jo pretresle še bolj. Tiho in napeto je poslušala sodno obravnavo pred Poncijem Pilatom in spoznala, da so bili celo Rimljani prepričani o Jezusovi nedolžnosti. Čula je, kako se je Pilat trudil, da bi pridobil zase ljudstvo in oprostil nedolžnega. Oni pa so kričali: »Izpusti Barabo! Križaj ga!« — »Kaj pa je hudega storil?« — »Na križ ž njim!« — In potem bojazljiva obsodba z dostavkom: »Nedolžen sem nad krvjo tega pravičnega,« in strašne besede celega ljudstva: »Njegova kri pridi nad nas in naše otroke!«

In nato grozni prizori bičanja, kronanja, križanja in nazadnje smrt v strašnih

bolečinah in v sramoti! Ali je bil torej vendar blazen in hudoben, ker ga je Bog, ki ga je na križu klical na pomoč, tako zapustil? Ne! Slišala je Tamara, kakor udarec za udarcem, čudeže, ki so se godili po smrti Jezusovi. Slišala je nazadnje častnikove besede: »Resnično, ta je bil Sin božji!« in po teh besedah je do dna srca ginjena stopila v sobo.

Deklici Marta in Marija sta z vzklikom strahu skočili pokonci in tudi drugi so potrti gledali rabijevo hčerko, ki je bila vsa iz sebe. Le Evzebij je ostal miren in je s prijaznim pogledom stopil k dekletu. Tedaj je zaklicala Tamara s tresočimi ustnicami:

»Torej je Odrešenik prišel, in njegovo ljudstvo ga je umorilo?«

»Prišel je, in njegovi rojaki so ga — v strašni zaslepljenosti pribili na križ,« odvrne Evzebij.

»In Izrael se ni izpreobrnil, tudi po teh velikanskih čudežih ne, o katerih si ravnokar bral? Toda ne, saj ni mogoče! Jeruzalem in vse ljudstvo bi se namah izpreobrnilo, ako bi se res zgodila ta čudežna znamenja. Bajka je to in predrzna izmišljotina, kar si ravnokar bral. Reci, da je tako!«

»Vse, kar sem bral, je sveta resnica. Jaz in mnogi drugi, ki še živimo, smo priča tega. Tisti izmed ljudstva, ki so bili

dobre volje, so našli milost vere. Tudi ti jo boš našla, ako ponižno prosiš Boga, da ti dá spoznati resnico. Zdaj si preveč razburjena, da bi mogla soditi premišljeno. Tudi ni bil moj namen, tako hitro odpreti oči. Bila je najbrže to volja božja, in prepričan sem, ti boš našla milost svete vere.«

»O, kaj naj rečem, kaj naj mislim? Ta Jezus iz Nazareta, katerega me je oče že v mladosti proklinjati učil, ta je v resnici naš Odrešenik?! Reci, povej mi — verujem tvojim očem, ker iz njih govori poštena duša, in tvojemu dobremu srcu, katero je z ljubeznijo sprejelo mojega ranjenega očeta — povej mi in prisezi pri svojem dušnem zveličanju: ali si videl le eno izmed teh čudežnih znamenj, o katerih si ravnokar bral v tem pismu?«

»Bil sem priča, ko je solnce potemnelo, in vprašaj svojega očeta, ako je to naravno mogoče ob času polne lune. Čutil sem, kako se je zemlja stresla, in videl sem počiti skalo, na kateri je stal križ; še danes ti hočem pokazati razpoklino, ako greš z menoj na ono mesto. Videl sem tudi še večja znamenja, kakor pa si slišala brati o njih. Videl sem njega samega, ki je umrl na križu, videl sem Jezusa Kristusa vstalega od mrtvih, videl sem ga tudi iti v nebesa. Jaz, ki stojim pred teboj, sem priča tega, in lahko ti jih imenujem še več,

ki so videli isto, kakor jaz in so še danes med živimi.«

»Dovolj, dovolj!« vzklikne Tamara in pade na kolena. »Moj Gospod in moj Bog, kako moraš kaznovati v svoji pravičnosti narod, kateri je tvojo kri klical nase in na svoje otroke!«

»O, on ni samo pravičen, ampak tudi usmiljen. Rajše odpušča, kakor kaznuje. Kakor dobri pastir išče on grešnike, izgubljene ovčice, in jih na svojih ramenih nosi nazaj k čredi. Matevž, čegar sveto pismo si ravnokar slišala, ni zapazil vsega, kar je Jezus na križu govoril in storil. On pripoveduje, da sta razbojnika, ki sta bila z Jezusom vred križana, zasramovala s pismarji in velikimi duhovniki Odrešenika; ni pa zapazil, kako je Križani molil k Očetu: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo,«*) in kako je enemu izmed razbojnikov, ko ga je skesano prosil odpuščenja, obljubil: »Še danes boš z menoj v raj.«

»Kako bi mogla vse to verjeti? Usmilite se me, počakajte, da vse to premislim in govorim o tem s svojim očetom,« odvrne Tamara in steza braneča se roke proti deklicama, ki sta se ji približali ljubeznivo. Tako ji je pri srcu, kakor izgubljenemu potniku, ki v črni noči zagleda

---

*) To so pozneje zapisali drugi evangelisti.

naenkrat žareč plamen; oko je kakor slepo in ne more gledati blišča.

»Z ubogim očetom,« je ponovila čez nekaj časa in vstala. »Kako sem mogla pozabiti nanj. Peljite me k njemu! Toda ne, ne sme me videti v tem razburjenju; mislil bi, da se je njegovemu otroku pripetila nesreča; in vendar je ta trenotek morebiti meni v največji blagor! Dajte, da grem sama v vrt, in ko se pomirim, me peljite k očetu. Kako je prestal noč? Kaj je z njegovo rano?«

Evzebij je pomirjevalno odgovoril Tamari, da se ni bati ničesar hudega. Na to sta jo obe sestri peljali v veliko uto na vrtu. Rada bi Marta ostala pri njej in jo tolažila, a nežno čuteča Marija jo je potegnila za seboj, rekoč Tamari: »V tej uti je Jezus večkrat sedel, ko je še bival na zemlji. Naj ti govori tolažilno k srcu, in razsvetli te naj njegov Sveti Duh!«

Dolgo je šetala Tamara po uti gorindol. Na zunaj se je umirila. Toda čembolj je premišljevala vse, kar je ravnokar slišala, tem hujši dvomi so ji vstajali v srcu. Kolikrat ji je oče z besedami prorokov risal slavo in veličastvo bodočega Odrešenika. Mesija bi moral priti kot mogočen zmagovalec, kot slaven knez, kot osvoboditelj svojega ljudstva iz rimske sužnosti. Judje so ga pričakovali kot mogočnega kralja, pred katerim se bodo v prahu pri-

klanjali vsi narodi, kateremu bodo pogani plačevali davek in mu prinašali zlato in kadilo in vse zaklade sveta!

Kako se vse to vjema z bičanim, s trnjevo krono venčanim človekom, ki je bedno umrl na križu in bil kot bogokletnež obsojen od velikih duhovnikov in ljudskih starejšin? Veliki duhovniki in pismarji dobro poznajo prerokbe in bi gotovo ne zavrgli prišlega Odrešenika. Kako bi bolj ne verjela velikim duhovnikom, ki poznajo sveto pišmo, kakor pa besedam starega Evzebija? Gotovo, Evzebij je dober mož in je z veliko ljubeznijo vzprejel pod streho njo in očeta. Tudi njegova žena Saloma in obe deklici sta prijazni. Toda vsi ti so bili gotovo od kogarkoli prevarjeni, goljufani!

Čudežna znamenja, kajpak —! Evzebij je jasno zatrjeval, da jih je videl z lastnimi očmi, ter je s Križanim po njegovi smrti občeval! Kako se to ujema? — Oče ji bo znal vse razjasniti. Na noben način ni mogel Mesija, kateremu so proroki obljubljali gospodstvo nad vsem svetom, umreti tako poniževalne smrti na sramotnem križu kot bogokletnež!«

S tem predsodkom je hotela Tamara zadušiti glas milosti božje, ki jo je klical k veri v Zveličarja. Marta je v bližini na vrtu trgala cvetice. Tamara jo pokliče k sebi.

Želela je Marta skleniti vez prijateljstva z rabijevo hčerko, da bi jo lažje pridobila za sveto vero. Hotela je postati njena veroučiteljica. Koliko ganjlivega in lepega bi ji povedala! Tamara mora spremiti njo in sestro po navadni poti velikega petka od Getzemanne do hiše Ane in Kajfe, pred sodno dvorano Pilatovo, nato do palače Herodove in nazadnje po križevi poti na vrh Golgote. Med potjo ji bo lahko na dolgo in široko pripovedovala o življenju in trpljenju Gospodovem. Kako bodo njih srca žarela v skupni ljubezni do Odrešenika! Tako je mislila Marta in tekla nasproti Tamari.

Toda prvi pogled v Tamarine oči ji je povedal, da se je v njenem srcu vršila velika izprememba. »Kako hladno znaš gledati!« ji je zaklicala. »Mislila sem, da te bom našla čisto drugačno, polno zahvale in tolažbe vsled dobljene milosti, vso navdušeno in gorečo, ker ti je tako hipoma zasijala luč svete resnice.«

»Hipoma seve,« odvrne Tamara, »tako hipoma, da bi bila skoraj verjela nauku v križanega Zveličarja. A ne dam se vam več vjeti v nastavljeno past; odpusti!«

»Kaj? Ti dvomiš? Ko ti je stric, ki je bil vsemu priča, svedočil resnico — grdo je to! Tako sem se že veselila, da pojdem danes v družbi s teboj in Marijo

po križevi poti v pobožnem premišljevanju. Zdaj naju navsezadnje niti spremiti ne boš hotela?»

»Gotovo ne mislim zapustiti hiše, dokler je oče tako težko bolan. — Ne huduj se nad menoj, dobra deklica. Nikdar mi ni prišlo na misel, da me hočeta varati ti ali tvoj stric. To je že zato nemogoče, ker sem čisto slučajno poslušala branje onega pisma, ki mi je tako seglo do srca. Toda tem prvim vtiskom se ne smem udati, dokler niso rešeni vsi dvomi, ki so mi precej ob resnem premišljevanju vstali v duši. Najprej moram o tem govoriti z očetom; ako bo on soglašal z vami, bom tudi jaz vsprejela vašo vero.«

»Tvoj oče še ne more govoriti, in trpelo bo morebiti še dolgo časa, predno mu bo ozdravela rana. Ali se res hočeš tako dolgo zoperstavljeni milosti božji? Pazi se, da je ne izgubiš popolnoma!«

Tamara pa odvrne nato prijazno in odločno, da morajo biti prej rešeni njeni dvomi, in sicer od očeta, ki ga v znanju svetega pisma nihče ne prekaša. Marta postane nestrpna in zakliče: »Kaj dvomi! Imenuj mi jih, in vse ti bom razvozljala, najbolj učenim pismoukom v Izraelu na-kljub.«

»Drugekrati, ljuba moja,« odvrne Tamara, »bom rada poslušala tvojo učenost. Zdaj pa moram poiskati očeta. — Gotovo

boš te natrgane cvetice postavila pred podobo, ki sem jo videla v vajini sobi — oprosti, zavesa je bila napol odgrnjena in sem jo videla. Priznam ti, zelo sem se čudila, ko sem to videla v izraelski hiši. Ali ni Bog in Gospod po svojem hlapcu Mojzesu slovesno oznanil raz goro Sinaj: »Jaz sem Gospod, tvoj Bog; ne imej tujih bogov poleg mene. Ne delaj si izrezljane podobe, da bi jo molil?« No, ti moja pismoukinja, kako se ta stroga zapoved ujema z vašo podobo?«

»O, če nimaš večjih težkoč in dvomov, kakor je ta, potem le bodi potolažena! Kdo pa ti pravi, da mi molimo podobo ali pa da je v ta namen narejena? Ali misliš, da mi razven Boga molimo sploh kako bitje v nebesih ali na zemlji? Kako ti je mogla tako grda misel priti v glavo? V kazen zato pojdeš zdaj z menoj k podobi Jezusove Matere in mi jo boš pomagala okrasiti. Luka jo je naslikal, in mislim, da so mu angelji pomagali pri delu, tako lepa je podoba! Natrgala sem sicer cvetice v drug namen. Mislila sem, da jih boš ti z nami trosila na ono mesto, kjer je stal sveti križ, in v oni grob, kjer je bilo pokopano telo Gospodovo. Zdaj pa naj ima te cvetice Mati Jezusova, da bo s svojo mogočno priprošnjo pri Bogu izprosila izpreobrnitev tebi in tvojemu očetu. Pojdi torej z menoj! Kaj, ti nočeš?«

»Ljuba moja, ne sili me, dokler ne bom bolj prepričana o veliki časti te žene. Tamkajle stoji tvoj stric in čaka name. Ne bodi huda, ampak moli zame, za mojega očeta in za mojega izgubljenega brata, ti in tvoja ljuba sestra.«

Tako reče Tamara in zapusti hudujčo se deklico. Evzebij jo pelje v sobo, kjer leži ranjenec še vedno v nezavesti na svojem ležišču. »Ko bo doseglo solnce poldansko višino, se bo tvoj oče zbudil iz spanja,« zašepeče Evzebij dekletu. »Tokrat bom zopet prišel in ga vnovič obvezal. Skušaj ga pomiriti, dekle, tudi glede usode tvojega brata. Ne govori z njim ničesar, kar bi ga razburilo, tudi ne o Odršeniku, o katerem si izvedela danes. Ko bo minila mrzlica in bo lahko govoril, takrat mu boš vse razodela.«

Po teh besedah je pustil Evzebij Tamaro samo pri očetu. Dekle je pokleknila ob njegovem ležišču in molila prisrčno, da bi ga ji Bog ohranil pri življenju.

Med tem je Marta poiskala sestro Marijo in ji pripovedovala vsa nejevoljna, da se tujka predrzno ustavlja veliki milosti, katero ji je danes zjutraj ponudil Odršenik. »Ali ni pala tu na svoja kolena kakor Savel na poti v Damask, zadeta od žarkov resnice?« je zaklicala. »In zdaj skuša dvomiti, namesto da bi vprašala s Savlom: ‚Kaj naj storim?‘«

»Tembolj morava moliti zanjo, Marta,« odvrne Marija. »Sicer pa ti ne morem verjeti, da se ona predrzno ustavlja.«

»Predrzno, predrzno,« se razvname Marta in pripoveduje, kako se je Tamara branila okrasiti podobo Matere božje.

»Torej pojdiva, sestra! Bova pa mi dve storile to zanjo. In Mati Gospodova naj jo vsprejme kot svojega otroka in naj bo milostljiva njenemu očetu in nam vsem.«

Sedmo poglavje.

Pri deželnem oskrbniku Gesiju Floru.

Proti poldnevu je prišel tribun Pomponij s svojo četo in ujetim Simonom ben Giorom v Jeruzalem. Le s težavo se je preril skozi trge in ulice, nabite z množicami ljudstva. Kajti kakor požar se je raznesla po mestu vest, da je ujet slavni roparski poglavar. Med potjo so se zgrinjale množice, da bi ga osvobodile; toda hrabro vedenje rimskih konjenikov in bliščeči meči v njihovih desnicah so strašili ljudstvo, da se ni drznilo provzročiti naskok, ampak je samo z glasnim kričanjem četo spremljalo do trga pred kraljevo palačo. Tukaj se je že bilo bati, da pride do boja. Z vseh strani je ljudstvo rinilo proti konjenikom. Glušec krik je zvenel iz tisoč grl

in dež kamenja se je vsul na rimske ščite. Četa Rimljanov v hipu obstane. Jezdci v prvih vrstah se ozirajo na svojega tribuna, pričakujoč povelja za napad.

V tem hipu nastavi tribun Pomponij konico svojega meča na grlo jetniku, ki je privezan na konju jezdil poleg njega, in zakriči: »Povej svojim rojakom, da mi napravijo prostor; sicer, pri mrličih! bo tvoja duša takoj odplavala v spodnji svet!«

Bližnji izmed ljudstva so čuli te besede in se zgrozili. Smrtnobled zakriči ben Giora:

»Ali ne vidite, prijatelji, da me čaka neizogibna smrt? Napravite Rimljanom prostora! Upam, da bom kmalu zopet na čelu braniteljev judovskega naroda.«

Po teh besedah so se razmaknile množice, in konjeniki so jezdili neovirano preko trga proti kraljevi palači in vedli jetnika na dvorišče.

Na marmornih stopnjicah je stal v krogu nekaterih častnikov oskrbnik Gesij Flor. V nerednih gubah mu je visela obleka ob suhih udih; žalostna je bila njegova postava poleg bliščeče opravljenih tribunov in stotnikov. Mala glavica, na dolgem vratu se stegajoča iz nagubane obleke, je izražala nekaj značilnega, nekaj zverinskega. Črne strasti so temu blede-mu obrazu vtisnile neizbrisno znamenje.

Združil je Gesij Flor v svoji osebi vse grehe svojih prednikov, poleg tega pa je bil včasih tudi zelo bojazljiv.

Ko je prijezdil Pomponij, zakriči Gesij: »Kaj pa se je zgodilo? Kaj divjajo judovske tolpe? Ali je vstaja buknila na dan? Zaprite vrata! Vse kotorte na stolpe in obzidje! Udarite! Razženite jih!«

»Zdi se, da tega ni treba. Sami se umikajo pred stražo ob vratih,« dé mirno tribun Klavdij Lizija, star, v službi osivel vojak, ki je že čez deset let bival v Jeruzalemu. Nato pristavi z zbadljivim pogledom na boječega oskrbnika: »Gospod, če pa se ljudstvo v resnici upre, saj bodo potem le tvoje želje in nakane izpolnjene.«

»Kajpak, moje nakane. Toda ne zdaj, ko jih biva tri milijone v mestu in bi nas kar pomandrli s svojo veliko močjo. Neumnost bi bila to. Treba vsaj počakati, da prispe Cestij Gal s svojimi kohortami. Potem bi se morebiti rešili na kak način. — Glej, koga peljejo semkaj? Kdo je ta jetnik.«

»Oskrbnik, oprosti,« dé stotnik Lucij, »da sem ti v naglici pozabil sporočiti ta mali dogodek.«

S kratkimi besedami oriše boj z roparji in nato pristavi:

»Njihov poglavar, ki sem ga s pomočjo desetnika Marcija dobil pod palec, trdi, da je prosluli Simon ben Giora, na

čegar glavo je določenih 20.000 sestercev.«

»Ben Giora! Ben Giora!« kriče vsi častniki, stoječi okrog oskrbnika. »Glavar sikarijcev!« »Ki je že toliko naših čet premagal in pobil!« »Na križ s krvnikom!«

»Ben Giora!« pravi Gesij Flor, in pohlep po denarju mu zaiskri iz lakomnih oči. Kajti takoj je preračunal v svojem duhu, kako lepo svoto odkupnine mu bodo ponudili za njegovo glavo. »Veseli me, mladi mož, da si mi ujel tega tiča. Da pa je na njegovo glavo razpisanih 20.000 sestercev, to je prazna bajka! Kje naj si vzamem toliko svoto?«

»Ne bajka, ampak resnica je,« dé tribun Lizija malce škodoželjno. »20 tisoč sestercev velja ben Giorova glava: tako je že leto in dan napisano in nabito na vseh vratih jeruzalemskih.«

»Potemtakem se je zmotil moj pisar in dal mu bom odsekati roko za kazen,« zakliče Flor in zapiči besne oči v tribuna.

Toda Lizija ponovi jasno in določno: »20.000 sestercev! Bil sem pričujoč, ko si narekoval pisarju razpis.«

»Torej sem bil tistikrat pijan. 200 morbiti ali k večjemu 2000! S tem moraš biti zadovoljen, stotnik! Kako ti je ime? — Torej velja — 2000 sestercev je, pri božanskem Neronu! prav čedna vsota.«

»Ime mi je Lucij Flav, plemeniti gospod,« pravi stotnik, sramujoč se skopega oskrbnika, ki je barantal hujše kakor katerikoli jud. »Obžalujem pa, da se mi je treba potegniti za vso vsoto. Ne gre zame, ampak za pravice svojih vojakov, ki so skupaj z menoj deležni razpisanega plačila. In če mi odrekaš naše poštene pravice, se bom obrnil na poslanika Cestija Gala.«

»Dobro, mladi prijatelj! Potegniti se za poštene pravice — to se spodobi Rimljanu!« ga pohvali tribun Lizija. Oskrbnik strupeno pogleda Lucija in zamrmra: »Ha, ali se ne bi obrnil takoj na cesarja? — No, bomo že poravnali to reč. Glej, tvojega jetnika peljejo.«

Medtem so zaprli železna vrata v grajskem obzidju — oskrbniku v veliko pomirjenje — in razpostavili vojaške čete po utrdbah. Nato so šele ben Gioro odvezali s konja in ga peljali pred deželnega oskrbnika. Dva vojaka z golimi meči sta ga privedla pred mramorne stopnice.

Kljubovalno je stal širokopleči, orjaški mož pred oskrbnikom in mu mračno bulil v obraz.

»Ali si resnično prosluli ben Giora? Taji, če moreš! Meni in sebi boš storil uslugo, če rečeš, da si — recimo njegov brat,« ga nagovori Gesij Flor.

»Flor, to ni resnica. Niti tebi, niti sebi bi ne storil usluge. Sebi ne, ker bi ti vsakega drugega sikarijca pribil na križ, tebi ne, ker bi ti za nikogar drugega ne ponudili niti polovico tolike odkupnine, kakor zame.«

»Nesramnež! to si drzneš ponuditi poštenemu rimskemu uradniku, rimskemu sodniku? Pri bogovih, ti moraš na križ, in smrtne muke ti bomo podese-torili!«

»No, danes ali jutri me že zaradi velikonočnega praznika ne boš križal,« odvrne ben Giora kljubovalno, »pojutrašnjem pa se boš že še premislil.«

»Proč ž njim! Pahnite ga v najmočnejšo ječo! In ti, stotnik Lucij, glej sam, da ti kanalja ne uide z verige. Kakor gotovo živim, nobenega rdečega asa plačila ne dobiš, ako zbeži jetnik iz ječe; s svojo glavo boš porok za jetnika.«

Lucij se postavi straži na čelo in pelje ben Gioro v ječe, ki so se razprostirale pod palačo Herodovo. Mnogoštevilne in strašne oboke je sezidal tiran pod svojim stanovališčem. Vojaki prižgo plamenice, in služabniki jim kažejo pot. Neštete v skalo zasekane stopnjice jih vodijo navzdol. Pod njimi odpre ječar železna omrežna vrata, in pred očmi prišlecev se gubi v daljavo temen podzemeljski hodnik. Šli so mimo raznih vrat in prišli nazadnje do

posebno nizkih duri, obitih s močnimi je-klenimi ploščami. Te duri so vodile pod precej prostoren obok. V njem so roparja, zvezanega na rokah in nogah, priklenili s težko dvojno verigo k debelemu želez-nemu obroču, zabitemu v zid. Komaj za pa-lec daleč se je mogel premakniti s slam-nega otepa, svoje postelje.

»Kaj meniš, gospod, da je ta ptič zdaj varen v svoji kletki?« vpraša sivolasi je-čar z grenkim nasmehom. Lucij odvrne, da jetniku ni mogoče ubežati, če bi bile vse duri odprte!

Ječar pokima in pravi nato: »Vendar jo je eden popihal odtod, ki je bil zaprt ravno v ti ječi in bil prav tako priklenjen. Na desnici in levici sta stala dva stražni-ka, ki nikdar nista obrnila oči od njega. Pred zaklenjenimi vrati sta čuvala zopet dva druga vojaka. Ti štirje so se menja-vali z drugimi štirimi, kajti kralj Herod Agripa — bil je oče sedanjega kralja — je naročil šestnajst možem, da čuvajo jet-nika. In — ali je to po človeško mogoče? — kljub temu je ubežal ravno tisto noč, predno bi moral biti umorjen!«*)

Ti mi hočeš natveziti lepo pravljico, dobri prijatelj!« dé stotnik neverno smeh-ljajoč.

»Lahko mi veruješ!« zakliče ječar.
»Te dni je minulo od tistihmal 22 let;

*) Dejanje ap. 12.

kajti zgodilo se je okrog Velike noči, v zadnjem letu kralja Agripe, ki so ga, kakor njegovega očeta, pri živem telesu razjedli črvi. Kar ti povem, se je izvršilo pred mojimi lastnimi očmi, tako resnično, kakor resnično stojim pred teboj. Potom čarovnije se je zgodilo. Veruj ali ne: nankrat zaplanti sredi noči luč v ječi; verige jetnikove se razsujejo z žvenketom na tla in čuvaji se ne ganejo, kakor bi jih zadela kap. Na povelje nevidnega bitja se jetnik počasi obleče in priveže čevlje na noge. Nato odskočijo železne duri in mož gre mimo vseh vojakov, od žarečega sija obdan, v mesto. Izginil je!«

»To zgodbo si si izmislil kajpak s stražniki vred, da bi te ne zadela kazen; kajti gotovo so ti jetnikovi prijatelji našteli precej denarcev,« pravi stotnik, še vedno neverno smehljajoč.

»Tako je mislil tudi ranjki Agripa,« zamrmra ječar, »in čuvajem in meni bi slaba predla, ako ga ne bi ravno pravi čas napadli črvi. Njegov sin — Gospod ga varuj pred to kraljevsko boleznijo! — je končno verjel moji sveti prisegi in me potrdil nanovo v službi, katero sem opravljal potem za časa vseh oskrbnikov, ki že mnogo let stanujejo v tej stari kraljevski palači.«

»Kdo pa je tisti čarovnik, ki ga je nebeška moč rešila izpod teh obokov?«

»Simon je bil, Galilejec, ki so ga imenovali tudi Kefa, kar se po naše pravi »skala«. On je poglavar nove družbe, katero je ustanovil neki Jezus iz Nazareta. Bil sem še majhen fantiček, ko so križali tega Nazarenca, in sem nesel pletenico z žebli in kladivom na kraj križanja. To je bil tudi pravi čarovnik. Samo dotaknil se je mojega očeta s prstom in mu ozdravil uho. Ravno ta Kefa, ki je potom čarovnije ubežal iz ječe, mu je odsekal uho, ko so vjeli njegovega učenika. In vso stražo, ki ga je obkolila, je z eno samo besedo vrgel ob tla. Veš, gospod, saj bi ne prišel do konca, ako bi hotel naštetiti vsa njegova čudežna dela. In kaj vse se je godilo ob njegovi smrti! Tema in potres — kako sem skraja obtožbe bežal prestrašen na dom! In tedaj je stopil predme — veruj mi ali ne, gospod — moj zdavnaj umrli stari oče v dolgi mrliški srajci in mi je žugal s koščeno pestjo, ker sem pomagal pri umoru Nazarenca.«

»Ali ne imenujejo te nove družbe tudi kristjane?« vpraša Lucij, ki se je spomnil, da je tudi v Rimu slišal praviti o takih ljudeh, privržencih čisto pokvarjene družbe, ki uganja najhujše čarovnije in je v zvezi z vsemi peklenskimi močmi, stotnik je bil otrok svojega časa in je kajpak zvesto verjel najtemnejše praznoverje, katero so v tisti dobi egiptovski vedeževalci in ča-

rovniki uganjali v Rimu. Ko mu je torej ječar zatrdil, da se nazarenci zovejo tudi kristjani, je bil precej pripravljen verovati kot čarovnijo vse, kar je slišal.

»Hm,« je rekel zamišljeno ječarju, ki je medtem zaklenil duri in mu svetil po stopnjicah navzgor, »bilo bi mi vseeno kaj neprijetno, ko bi tudi ta ben Giora bil kristjan in bi s čarovniško umetnostjo zbežal iz zapora. Oskrbnik bi me dal obglaviti.«

»Kar se tega tiče, bodi brezskrben, stotnik,« ga potolaži sivolasi ječar. »Med vsemi Nazarenci, kar sem jih še imel v rokah, ni bil ni eden ropar, morilec ali tat. Sploh jim še niso očitali druge hudobije, kakor da verujejo o križanem Nazarencu, da je vstal od mrtvih. To pa ni hudobija, ampak neumnost.«

»Prav torej, dobri prijatelj, skrbi, da nam ne uide ta tiček,« pravi Lucij in potisne ječarju v roko zlatnik. »Kako ti je ime?«

»Malh, gospod, tako me zovejo Rimljani. Ravno tako tudi mojemu očetu, kateremu je, kakor sem ti pravil, Kefa odsekal uho. — Čakaj, mladi gospod, še eno besedo! Žal bi mi bilo, ko bi ti moral trpeti škodo zavaljo jetnika. Mogoče je, da ga že jutri ne bo več v ječi, ako bodo namreč njegovi prijatelji z zlatom podku-

pili oskrbnika, kar se večkrat prigodi. — Zato pazi na to!«

Lucij se je zahvalil starcu za svarilo in odšel nejevoljen čez dvorišče. Studilo se mu je, da se dajo podkupovati z denarjem najvišji rimski uradniki, in bilo ga je skoro sram biti Rimljan.

Tribun Klavdij Lizija se mu pridruži. Lucij nasproti starejšemu častniku očitno graja vedenje poslanikov in oskrbnikov. Lizija mu sicer pritrjuje, a ga svari, naj ne kaže preveč očitno svoje pravične nejevolje.

»Oskrbnik ti že zdaj ni naklonjen, kakor si sam dobro opazil. In če izve take besede iz tvojih ust, se bo maščeval prav gotovo,« pravi Lizija in potegne stotnika s seboj na vrt.

»E, kaj me briga milost ali nemilost tega bojazljivca!« pravi Lucij in zaničljivo zmaje z rameni. »Nisem jud, ampak rimski vitez, sin visokospoštovanega senatorja in častnik Cestija Gala, kateremu nima oskrbnik Judeje ničesar zapovedovati.«

»Resnica. Toda Gesij Flor je po svoji ženi veliko bolj vpliven na cesarskem dvoru kakor Cestij Gal. Po pravici povedano, Flor nesramno izkorišča in izmozgava to judovsko deželo. Pa to je cesarju čisto vseeno, da le dobi svoj veliki dobiček in glavni plen. Ne verujem, da bi

poslanik Cestij Gal uvedel resno preiskavo o upravi deželnega oskrbnika.«

Pravijo, da se bo zaradi nesramne vlade Gesija Flora dvignil k vstaji ves judovski rod. To pa nikakor ne more biti po volji cesarju. Naše vojaštvo ima zdaj na zapadu dovelj opravka. Če tudi na iztoku vzplameni vojska, če se združijo Perzi in Medijci s trdovratnimi Judi, bo huda predla nam Rimljanom.«

»Kajpak, potoki krvi bodo pretekli in to mesto s svojim templjem bo zruščeno v groblje. Zmagal bo rimski orel nazadnje, to je kakor pribito,« odvrne tribun. »In znabiti ne dela Gesij Flor tako napačno. Kajti Judje so narod, ki se ne bo nikoli uklonil rimskemu jarmu, zato je najprimernejše sredstvo, da jih uničimo. Tudi njihova vera se ne da združiti z našo —«

Čudovito!« odvrne stotnik. »Vsa druga verstva in bogove je gostoljubni Rim vzprejel in jim sezidal svetišča in oltarje. Tega nevidnega judovskega Boga pa sovraži —«

»Ker ta judovski Bog ne trpi drugih bogov poleg sebe, ampak pravi: samo jaz sem Bog in ni drugih bogov poleg mene.«

»Naš najvišji bog Jupiter bo že pokazal nad judi svojo moč!« zakliče stotnik. »In ostudna družba kristjanov, o kateri sem zdaj slišal že vnovič, ali tudi ona časti tega zavistnega judovskega Boga?«

Tribun pritrdi vprašanju. Nato dostavi po kratkem molku: »Ostudno zoveš družbo kristjanov najbrže zato, ker veruješ v obtožbo Neronovo, češ, da so kristjani pred letom dni povzročili požar, ki je upepelil velik del mesta Rima?«

»Ne, ne, to je storil cesar Neron sam, da bi potem tem lepše in veličastnejše sezidal glavno mesto po svojem okusu. Očita skrivnost je to v Rimu. Le pred priprostim narodom je zvrnil krivdo na kristjane. Dovolj kruto in krvoločno je ravnal z njimi. Na stotine so jih ob vatikanskem griču oblili s smolo in zažgali, da so goreli kakor plamenice. Groza me strese, ko pomislim na to! Pa zaslužili so zavoljo svojih ostudnih in peklenskih čarovnij, ki jih uganjajo. Tako pravijo ugledni možje v Rimu.*)

»Da, najneverjetnejše reči govoré o njih. A jaz ne verujem tega. Pred nekaj leti sem spoznal enega izmed prvakov te verske družbe, Savla ali Pavla, rimskega državljana iz Tarza v Ciliciji. Rešil sem mu življenje, kajti judje bi ga bili na kosce raztrgali v templju, ako bi mu jaz ne bil prišel s stražo na pomoč. To je bil majhen,

---

*) Poganski Rimljani so o prvih kristjanih, ki so službo božjo opravljali skrivaj, razkričali najčudovitejše reči. Tako so trdili n. pr., da kristjani jedo žive otroke (gotovo zato, ker so prejemale sveto obhajilo) in druge take reči.

pritlikav možiček, a oči je imel v glavi! In beseda mu je tekla iz ust! Kar je povedal, je povedal jedrnato in prepričevalno. Dal sem ga z močnim spremstvom privedi v Cezarejo k oskrbniku Feliksu. Pred njim in njegovo ženo Druzilo sem ga čul govoriti o Bogu, o neumrjoči duši in o poslednji sodbi tako, kakor še nikdar nikogar v življenju. Deželni oskrbnik sam je pobleдел in trepetal ob besedah, ki jih je čul. In povem ti, mali mož iz Tarza je tudi pred kraljem Agripo in njegovo sestro Bereniko tako govoril, da je kralj zaklical: »Skoraj me boš pregovoril, da postanem kristjan!« Jaz sam sem že takrat na pol sklenil, da prestopim h krščanstvu. Čuj, kaj je to?»

Oba sta se ozrla proti templju, ki se je čez ploščate mestne strehe bliščal v svitu zapadajočega solnca. Kakor temen oblak je plavalo kadilo okrog lesketajoče se stavbe. In zdaj se je čez strehe, v zlatu žareče, dvignila modrobela megla, prijeten vonj razširjajoča čez mesto. Pozavne so devetkrat zabučale, daleč okrog označujoče uro večerne daritve in bližajočo se veliko soboto velikonočni praznik.

»Kaj to pomeni?« vpraša stotnik svojega spremljevalca.

»Veliki duhovnik polaga velike množine najdragocenejšega kadila iz daljnih jutrovih dežel na oltar. Medtem, ko se

sladki vonj, ki znači molitev, dviguje proti nebu, zazveni petje psalmov iz tisoč grl. Kako svečano je to — ali ne?«

»Ti si ves navdušen za jude, tribun! — Toda, kaj buči tako bojevito in zmago-slavno na oni strani — čuj! Oho, to je klic naših vojaških trompet. Poslanik Cestij Gal prihaja s svojimi četami v Jeruzalem. Hajdi, pojdemo ga pozdravit!«

Osmo poglavje.

Marijina hiša.

Marta in Marija sta s svojim očetom Parmenom stanovali v mestecu Peli v vzhodni jordanski deželi. Zdaj sta prišli z njim prvič v Jeruzalem k prazniku. Oče pa jih je pustil pri svojem starejšem bratu v Betaniji, kjer sta dobili deklici boljše stanovanje kakor v mestu, ki je bilo vse prenapolnjeno s tujci.

Seveda sta deklici takoj prvi dan obiskali čudoviti tempelj. Kot goreči kristjanki pa sta prav posebno želeli obiskati ona sveta mesta, ki jih je posvetil Zveličar s svojim bridkim trpljenjem. In ta obisk je bil določen prav primerno na veliki petek popoldne.

Tudi Evzebij je sklenil spremiti deklici, vkljub temu, da je Sadok ležal ranjen v

njegovi hiši. »Ranjenec«, tako pravi Salomi, »ne potrebuje za nekaj časa moje pomoči. Njegova hči mu lahko ponudi vsako uro hladilno pijačo, ti pa, če hočeš, pomagaj dobremu dekletu. Upam, da se vrnem pred nočjo. Marto in Marijo bom pustil pri Serafiji; od tamkaj bosta prav lahko hodili k jutranji službi božji in prejemali sv. skrivnosti. Kako bi tudi jaz rad storil tako! Toda ranjenec in njegova hči potrebujeta moje pomoči. Dela ljubezni do bližnjega so pač ravno tako prijetna Bogu, kakor da bi se udeležil svete daritve.«

Še enkrat Evzebij obišče ranjenca, nato odide z obema deklicama iz tihotne Betanije.

V pobožnem premišljevanju gredo vsi trije po poti trpljenja Gospodovega od vrta Getzemani do sodnega dvora Pilatovega. Evzebij razkazuje deklicama častitljive kraje in vplete vmes marsikako pobožno besedo o veliki ljubezni trpečega Zveličarja. Sodni dvor je stal tedaj na severni strani gradu Antonije in je bil napolnjen z rimskimi vojaki.

»Na onemle stebru sem slonel«, pripoveduje Evzebij tiho deklicama. »Tu spredaj so stali veliki duhovniki; zgoraj vrh kamenitih stopnic je stal Pilat in sodil. Velikokrat je potrdil sam, da je čisto nedolžen naš ljubi Gospod. Kolikokrat so peljali ubogo Jagnje božje po teh stopnicah

gorindci. Tam na oni strani stoji steber, na katerem so ga zavoljo naših hudobij tako strašno razbičali. Še vedno se mi zdi, kakor bi slišal pokati biče in sladko vzdihovati našega Gospoda! Potem so ga vlekli tja čez v notranje dvorišče, kjer je stala cela vojaška četa in se je slišal gnusen smeh in krohot. Kmalu so pripeljali Zveličarja, s trnjem kronanega in za silo odetega v star, zamazan vojaški plašč in so kričali: »Živel, živel kralj judovski!« Tako grozno je bil razmesarjen in izmučen, da je Pilat, trdosrčni Rimljan, mislil vzbuditi sočutje in usmiljenje z njim, ako ga pokaže ljudstvu. Mi pa smo takrat rjovelj — oh, tudi jaz sem takrat rjovel z drugimi vred: »Proč ž njim! — Na križ! — Izpusti Barabo! — Njegova kri pridi na nas in naše otroke!«

»Oh stric, to ti je že zdavnaj odpustil«, ga tolaži Marija.

»Da, dete, on je usmiljen in nam odušča, če objokujemo svoje grehe. — Toda, ne smemo se dalje muditi tukaj. Nekateri farizeji so že pozorni na nas.«

V resnici je nekaj mož na nasprotnem voglu zapazilo Evzebja in deklici. Pričeli so kričati: »Nazarenci! Glejte, kako jokajo za tesarjévim sinom! Peljite jih pred sodni zbor! Kamenjajte jih!«

Vsak povod je bil zadosten, da se je, zlasti na praznik, razburila in razvnela

množica. Takoj je gruča kričečega ljudstva drla proti Evzebiju in njegovima nečakinjama. Morali so se umakniti na dvorišče sodnega dvora in poklicati rimsko stražo na pomoč.

Toda tukaj bi se jim bilo skoraj slabše godilo, kakor pod udarci in kamenjem judovske množice. Surovi vojaki so jih vlekli s seboj v stražnico, strgali so deklicama pajčolan z obraza in hoteli uganjati nesramne šale.

Ravnokar se je skušala Marta kričeč in jokajoč izviti iz rok bradatega vojaka, ko stopi v stražnico desetnik Marcij, kakor bi pal z neba. Na prvi pogled spozna Evzebija in zakliče: »Aha, fantje, kaj imate? Proč! To je mož-poštenjak. Kdor žali njega in njegove otroke, bo imel opravka z menoj!«

Stari, hrabri Marcij je zmagal s svojo ugledno besedo. Peljal je starega Evzebija in njegovi nečakinji do zunanjega tempeljskega dvora. Tamkaj se je poslovil, prijazno vprašajoč po ranjenem rabiju in njegovi lepi hčerki. »Rad bi vas še dalje spremil,« je rekel nazadnje, »a se nočem še enkrat prepirati s tempeljsko stražo. Zdravstvujte!«

Evzebij in njegovi nečakinji so se skušali preriti skozi množice romarjev do mostu, ki vodi proti gor. mestu. V dolgih vrstah so stali pred vrati notranjega sveti-

šča tisoči družinskih očetov, vsak s svojim velikonočnim jagnjetom na rami. Počasi so se pomikali proti mramorni mizi, kjer so klali čiste, brezmadežne živali. »Kakor jagnje, ki ga peljejo na morišče in ne odpre svojih ust,« zašepeta Marija svoji sestri. Duhovniki so si v dolgi vrsti podajali kri zaklanih jagnjet iz roke v roko prav do daritvenega oltarja, kamor so jo izlivali nazadnje. »Potoki krvi, ki bi ne oprali niti enega greha, ako bi pravo velikonočno Jagnje ne bilo za nas darovano,« dé tiho Evzebij.

Nato sta Evzebijevi nečakinji stopili v preddvor, da bi obrnjeni proti Najsvetejšemu molili veličastvo božje. Kajti tudi po Kristusovi smrti, dokler je še stal tempelj, je bival Bog na poseben način v tej svoji hiši. Saj sta šla Peter in Janez še po vnebohodu Gospodovem molit sem gor in sta ozdravila ob vratih od rojstva hromega človeka. Pavel je delal ravno tako, kolikorkrat je bival v Jeruzalemu; in o Jakobu, prvem jeruzalemskem škofu, pripovedujejo, da je skoraj neprenehoma molil v tempelju in v njem pretrpel tudi mučeniško smrt. Sestri sta v sveti pobožnosti zrla pregrinjalo pred svetiščem, ki je v krasnih barvah lesketalo skozi otvorjena vrata moškega preddvora čez tisoč in tisoč glav. Visoko je plamenel v duhovniškem preddvoru daritveni oltar, in v

svitu plamena so se lesketale pozlačene stene in stebri. Vonj maščobe je napolnjeval vse prostore.

Ko so konečno zapustili tempelj in prispeli do mostu, so se ozrli še enkrat nehoté po veličajni zgradbi. »Stric,« pravi Marta tiho, »in ves ta veličastni kras, vse to bogastvo, ali bo resnično razdejano?«

»Kamen ne bo ostal na kamenu, je prorokoval Gospod.«

»Toda, ali bo kdaj Jagnjetu, ki je bilo za nas darovano, zgrajen tak tempelj, ki bi se meriti dal z jeruzalemskim?« vpraša zvedavo Marija.

»O, ko enkrat zmaga njegova sveta vera, bo tisoč in tisoč templjev zgrajenih, in marsikak izmed njih bo celo lepši kakor Salomonov,« pojasnjuje Evzebij. »Še celo zdaj veliko bolj cenim ubogo »božjo hišo« na Sijonu,*) kakor pa ta veličastni tempelj. Kako se morejo primerjati daritve v tempelju z nekrvavo daritvijo, v kateri se sam Sin božji daruje svojemu Očetu?«

Sestri sta nato prosili strica, naj bi jih peljal še po ostali križevi poti Zveličarjevi. Toda Evzebiju se je zdelo nevarno, ker bi jih lahko vnovič napadli Judje. »Zdi

---

*) Dvorana, kjer je Jezus obhajal zadnjo večerjo. To je bila prva krščanska kapela in cerkev, kjer so apostoli po Gospodovi smrti večkrat obhajali službo božjo.

se, da sovraštvo ubogih zaslepljencev do vsega, kar je krščansko, raste od leta do leta,« je rekel. »Da bi Bog enkrat izpreobrnil njihova trda srca!«

Zato je peljal setri proti hiši Serafije (Veronike), ki je stala v vrtu, z zidom ograjenem. Marija, brezmadežna Mati našega Gospoda, je nekoč bivala v tej hiši. Potem je prišla v last mlade krščanske občine v Jeruzalemu. Oskrbovala jo je stara Serafija. Stanovala je v njej s Pavlino, sestro sv. Pavla, in z drugimi pobožnimi ženami, ki so po Marijinem vzgledu posvetile svoje življenje s pobožno molitvijo in premišljevanjem.

Tjakaj je torej peljal Evzebij svoji nečakinji.

»Kako prijazno stoji hiša med cvetlicami v senci starega figovega drevesa!« vzklikne Marta. »In, glej! cela jata snežnobelih golobov plahuta okrog strehe. Kako so lepi!«

»To so golobje ljube Matere našega Gospoda,« pripomni Evzebij. »Ona jih je gojila in pitala z lastnimi rokami. Tako so domači, da Pavlini in Serafiji zobljejo zrnca z roke. Slišal sem praviti, da je Marija rekla Pavlini: ‚Ti golobje bodo enkrat hišnim stanovalcem rešili življenje’.«

»Ljube živalice! Kako bi mogle storiti to?« pravi Marija. »Glej, Roda nam že odpira vrtna vrata.«

Roda je bila dekla, ki je svetemu Petru odprla vrata po njegovi čudežni rešitvi iz ječe, kakor pripoveduje sveto pismo.*) Veliko je bilo njeno veselje, ko ji je povedal Evzebij, čegavi sta deklici. »Hitro noter! Sestra Pavlova in Petronila in Suzana in najmanj dvanajst jih je že zbranih, da bodo častile presveto obličje Gospodovo, vtisnjeno na Serafijinem (Veronikinem) prtu. Odtod bodo šle v dvorano zadnje večerje, ko se bo stemnilo in bodo sedeli Judje vsak na svojem domu pri velikonočnem jagnjetu.«

Zbrane žene so prisrčno vzprejele obe sestri. Govorile so tiho in malo. Serafija, častitljiva starka z neštevilnimi gubami okrog ust in oči, z izrazom ljubezni in pobožnosti na obrazu, je sedela v naslonjaču in sklepala roke v molitev. Z milim smehljajem je pozdravila prišli deklici in položila prst na usta, ko jo je hotela z mnogimi besedami obsuti Marta po svoji otroški navadi.

»Tiho, deklica, današnji dan!« zašepče starka; »ozri se na podobo našega Gospoda, in če boš tiho, boš slišala govoriti besede nebeškega usmiljenja in ljubezni. Le poslušaj!«

Pokazala je starka na prt, viseč na steni. Na čudovit način je bil vtisnjen na

---

*) Dej. ap. 12, 13.

njem obraz trpečega Zveličarja, z neštetimi ranami, pa vendar mil in lep. Čelo ovenčano z bodečim trnjem; valovi las napojeni s potom in krvjo; obrvi njegove bolešno zgrbljene; pod trepalkami oči, na smrt utrujene, in vendar žareče v neizrečeni ljubezni; lica njegova mrliško bleda in upala, čeznja pa tekô curki krvi; njegova sveta usta nalahno odprta v nemi tožbi; na brado njegovo kapljejo debele, krvave kaplje — o kakšna podoba ljubezni in bolečin!

Pobožno sta klečali sestri v krogu pobožnih ženâ in premišljevali čudovito sliko. Na njuno prošnjo je nazadnje pripovedovala Veronika, kakor že mnogokrat, svoje srečanje z Zveličarjem, nosečim težki križ.

»Oh,« je vzdihnila potihoma in ni obrnila svojih oči od čudovite slike, »ko bi živela tisoč let, pa bi še ravno tako živo nosila podobo Zveličarjevo v svojem srcu, kakor je čudežno vtisnjena na tem prtu. Stala sem tistikrat v svoji sobi v stari hiši, ne daleč od sodnih vrat. Kar vstopi moj ranjki mož z grozno vestjo, da je Jezus, prorok iz Nazareta, obsojen na smrt. Zajokala sem, on pa mi je zapovedal, naj molčim. Kaj si ti modrejša, kakor naši veliki duhovniki in starejšine? je dejal. Tistikrat sem že začula z ulice vrišč in glas trobent, ko so ga rablji rjoveč in pre-

klinjajoč gonili v smrt. Skozi okno sem videla, kako se je opotekal pod križem. Nisem mogla več vztrpeti doma. Svojima deklicama sem zaukazala, naj prineseta vrč z vinom, in sem tekla Možu bolečin naproti. S požirkom vina sem ga okrepčati hotela, toda sirovi vojaki so deklici sunili v stran, da se je razlilo polovico vina, drugo polovico pa so popili sami. Ničesar tedaj nisem imela, da bi mu pomagala! Z grenkim jokom sem predenj pala na kolena, in ko sem videla njegov obraz, zalit s krvjo in potom, sem potegnila prt z glave in sem ga mu ponudila, da bi se obrisal. Tako milo me je tedaj pogledal Gospod s krvavimi očmi, da mi je palo kakor solnčni žarek v dušo. Smehljaje je vzel moj prt in ga z levico pritisnil na obraz, z desnico pa je držal težko breme križa. Nato mi je z milostno zahvalo vrnil prt. Rablji in veliki duhovniki pa so ga bíli in gonili naprej, surovo rjoveč nad njim. Tudi za menoj so kričali in bíli. Prav nič ne vem, kako sem se takrat vrnila na dom. Oh, in kako sem potem jokala in žalovala. Ko sem se nekoliko pomirila, sem razgrnila prt na mizi, da bi ga zravnala. Tedaj pa sem videla čudež, ki ga je storil Gospod v svoji dobrotljivosti. Izprva nisem verjela očem. Ko pa so na moj klic pritekli mož in služinčad v hišo in potrdili z začudenjem veliki čudež, smo

pokleknili vsi na kolena in molili Boga in njegovega svetega Sina, ki je vsemogočen in neskončno usmiljen. — Od tedaj je ta podoba moj edini zaklad. Ko bom umrla, naj pride v last krščanske občine in naj oznanja do konca dni ljubezen in usmiljenje našega Odrešenika.»

Tako je govorila starka z ljubkim, prijaznim glasom in vroče solze so ji kapale čez nagubana lica. Pobožne žene so nato goreče poljubile rob potnega prta, in tudi Marta in Marija sta tako počastili podobo Zveličarja.

Deveto poglavje.

V dvorani zadnje večerje.

Evzebij je medtem šel v hišo, kjer je Gospod obhajal zadnjo večerjo. Ni bilo svetejšega in častivrednejšega kraja za jeruzalemske kristjane. Tukaj je Kristus postavil daritev nove zaveze, tukaj se je prikazal apostolom zvečer na dan svojega vstajenja, tukaj jih je na binkoštni praznik napolnil z močjo svetega Duha. Tako je postala dvorana na Sijonu prva in najčastitljivejša cerkev krščanstva.

Dvorana zadnje večerje stoji, deloma ohranjena šc dandanes, na jugozapadu gore Sijon, ne daleč od hišice blažene De-

vice Marije. To je starinska in močna zgradba, prvotno pripadajoča gradu Davidovemu. Obkroža jo prostrano dvorišče in čokat zid. Na jutranjo stran se razširja velik trg, napolnjen s kolibami in šotori velikonočnih romarjev.

S trdom in naporom se je preril Evzebij skozi gnečo do vrat v dvorišče. Vratar Saba mu je odprl, potem ko se je skozi zapirajoče se okence prepričal, da prihaja eden izmed bratov.

»Ali je Nikanor doma?«

»Gotovo. V njegovi sobi ga dobiš.«

V mali bajtici, čepeči pri obzidju, so svoje dni najbrže stanovali vratar in nekateri hlapci. Zdaj pa so ob dnevih, ko se je zbrala vsa krščanska soseska, v njej dijakoni in leviti škofa Simeona sprejemali proseče. Imela je namreč prva krščanska soseska v Jeruzalemu vse premoženje skupno. Upravljali so ga dijakoni, ki so vsaki družini oddajali svoj del in imeli vedno veliko posla.

Tudi zdaj je kakor navadno več bratov čakalo pred Nikanorjevimi vrati. Evzebija, ki je vžival velik ugled med brati, so spustili naprej, da je stopil v Nikanorjevo sobo.

Diakon Nikanor, živahen možiček z modrimi in prijaznimi očmi, skoči s sedenja, ko zapazi oskrbnika pristave v Betaniji, in zakliče:

»Evzebij! Ali mi že prinašaš denar? Drago mi je. Toliko revežev imamo, zlasti v teh časih draginje. Da, da, »ubogim se oznanjuje evangelij'. Le za trenotek potrpljenja! Vse je natančno urejeno po abecedi.« In diakon se urno zasuče do predalov ter bere: »Alef, bet*) — že imam: Betanija, dar Lazarja in njegovih sester.«

To vse se je zgodilo v eni sapi, da Evzebij ni imel prilike niti ene besedice ziniti vmes. Zdaj šele je pripomnil:

»Oprosti, častiti Nikanor, denarja nisem hotel danes prinesti; toda če so naši bratje v potrebi, ti vsak čas lahko stisnem par sto šeklov v roko. Glede neke druge zadeve sem prišel posvetovat se s teboj.«

»Vedno sem ti pri roki, če ti morem pomoči,« pravi Nikanor in migne Evzebiju, naj sede na nizko blazino poleg njega. Nato posluša natančno oskrbnikovo pripoved o dogodkih zadnje noči in o vsem, kar mu je naročil ranjenec.

»Kaj mi je torej storiti?« vpraša konečno Evzebij. »Ali naj čakam, da ranjenec umrje ali pa toliko ozdravi, da ne bo več nevarnosti? Ali pa naj takoj obvestim vnuka Kajfovega ali njegovega strica, da biva rabi Sadok pod mojo streho, in jima izročim ranjenčevo premoženje?«

»Tistih dveh mošenj kajpak nimaš pri sebi, Evzebij?« vpraša Nikanor.

*) Judovska abeceda.

»Ne, skrbno leže spravljene v kleti v Betaniji — saj veš, kje. Moja žena ne ve. Ni se mi zdelo pametno, da bi nosil tak zaklad s seboj ob dnevu, ko so vse ceste nabite z ljudmi.«

»Prav si storil, da nisi vzel denarja s seboj. Toda zakaj nisi precej zjutraj poslal Eleazarju ali Ecehiji poročila o nesreči, ki je zadela rabi Sadoka?«

»Saj vendar poznaš Eleazarja in zlasti njegovega očeta. Ne smem pomagati, da bi dobra rabijeva hčerka — res pošteno dekle — z velikim premoženjem prišla v roke tem ljudem. Tudi si nisem upal razkriti ranjencu, kakšna sta sin in vnuk Kajfov, ker bi mu vsako razburjenje škodovalo zdaj, ko visi med življenjem in smrtjo. Kaj mi je storiti?«

»Hm — čisto prav. Denar ne sme v roke Ananove, če le moremo to zabraniti na pravičen način. Vem, čemu bi ta človek porabil vse zaklade. Zažgal bi z njim tak ogenj, da bi bil uničen ves Jeruzalem v plamenih. Hm — in dekle! Njegov sin bi jo zlorabljal, kakor zlorablja svojo ženo Rahelo. Ne, ne, tak zakon bi bil grešen, in zabraniti ga treba, posebno zdaj, ko je Jezus pod smrtnim grehom zapovedal prvotno nerazdružnost in svetost zakona. Tamaro moramo podučiti o usodi, ki bi jo zadela v rokah tega moža.«

»Ali nam bo verjela? In vrhu tega, saj se judovsko dekle ne more odtegniti volji očetovi, ki ima popolno oblast nad njo.«

»Toda vzemimo, da njen oče vsled rane umrje, kdo bo potem imel oblast nad njo?«

»Najbrž Eleazarjev stric Ecehija kot najbližnji sorodnik,« odvrne Evzebij.

»Ecehija ni tako napačen mož. Kajpak — skrbel bo za čast svoje družine. Visoke dolgove ima Anan. Vkljub temu upam, da bo mogoče govoriti po pameti in pravici s tem možem. Ko bi minil praznik, bom o vsem tem povprašal natančneje. Kaj pa v slučaju, da pride vsa stvar prej do sluha in posluha poveljniku tempeljske straže?! Mislim, ljubi prijatelj, da bi se ti zapletel v nesrečne zanjke. On bi precej pridrl s svojo četo v Betanijo in bi se polastil neveste in njene dote.«

»No, čez praznike smo varni pred njim,« de oskrbnik malce prestrašeno, »in potem bomo lahko poklicali deželnega oskrbnika na pomoč proti temu silovitežu.«

»Gesija Flora bomo klicali na pomoč? Kaj pa misliš! To bi se reklo poklicati tigra na pomoč proti volku. — Upajmo, da danes popoldne še Eleazar ni ničesar zavaljal o vsej stvari, sicer bi zdajle bil že s svojimi vojaki na poti proti Betaniji.«

»Ravnokar sem ga še videl v tempeljskem dvoru.«

»O potem se do jutrajšnjega večera ni bati ničesar,« reče Nikanor. »Precej bodo zatrobili velikonočno soboto, in on je strog farizej, zato ne bo tako grdo prestopal postave. Do jutri zjutraj pa se bo že morebiti ranjencu toliko zboljšal položaj, da mu boš lahko o Eleazarju in njegovih razmerah poročal golo resnico. Če bi morebiti njegova hči sklenila v begu uiti krivični sili svojih sorodnikov, ji bomo mi preskrbeli varno zavetišče. Vendar bi to ne bilo dobro za nas; ljudje bi mislili, da se hočemo polastiti njene dote. Mi moramo skrbeti za svoje dobro ime . . . Dobro, dobro, prijatelj! Zdaj pojdi v svetišče in se ondi v miru pripravljaj na veliki praznik. Vse skrbi prepusti Gospodu; on bo že vse tako ukrenil, da bo tebi in tvoji duši v blagor. Mir njegov naj ostane pri tebi!«

Evzebij je potolažen odšel čez prostorno dvorišče v dvorano zadnje večerje. Nasproti mu je prišel častiti škof Simeon. Simeon je bil nečak svetega Jožefa, rednika Jezusovega. Bil je Jezusov učenec in obenem priča njegovega vstajenja. Zato so ga apostoli po smrti sv. Jakoba postavili za jeruzalemskega škofa. Star je bil okrog 70 let, pa še trdne postave. Srebrnobela brada mu je padala do pasa, v očeh pa se mu je svetil še mladeniški ogenj.

S spoštovanjem je pal Evzebij pred škofa na kolena in ga je prosil za blagoslov. S prijaznim smehljajem je Simeon blagoslovil klečečega. Nato ga je dvignil in rekel: »Mir bodi s teboj, moj sin! Tak velikonočni pozdrav nam je Gospod prinesel na svet. Toda svet ga noče vsprejeti. Mi se pripravljajmo, da pride v naša srca, ker ni boljšega in slajšega daru, kakor je mir Gospodov.«

Evzebij vstopi v dvorano. Bila je zelo preprosta, brez dragocenih okraskov, pa vendar čedna in prijazna. Tla so pokrivalo lepo sestavljene plošče, stene so krasile preproge, raz strop je viselo več svetilk. Dnevna luč je lila skozi okrogla okna v dvorano. Sprednji del, kjer se je obhajala najsvetejša daritev, je bil z zaveso zagrnjen, in le goreča svetilka pred neko neško je kazala kraj, kjer je bilo shranjeno sveto Rešnje Telo. Evzebij se obrne tjakaj in moli.

Med tem se približa večer in dvorana se bolj in bolj polni z verniki. Vse ženske so globoko zagrnjene, iz spoštovanja pred angelji, ki v službi Najsvetejšega prebivajo v tem prostoru. Ločene so od moških s pregrajo.

Božja služba Velikega petka se prične. Najprej prebere eden izmed navzočih »trpljenje našega Gospoda«, kakor ga je popisal sv. Matevž. Nato ima častiti škof

Simeon govor o ljubezni umirajočega Zveličarja, o ljubezni, ki bo osvojila ves svet, in že praznuje svoje zmagoslavje v junaštvih svetih mučenikov. Na stotine kristjanov je zadnje dve leti prejelo mučeniški venec zmage. In škof Simeon pripoveduje z ganljivimi besedami o strašnih grozodejstvih, ki jih počenja cesar Nero nad rimskimi kristjani. Svoj govor konča tako-le:

»Gospod Jezus, ki je umrl za nas, je dal Štefanu in mojemu predniku, apostolu Jakobu, moč, da sta umrla junaško v veri in ljubezni do svojega Odrešenika. Oprala sta svoji duši v krvi Jagnjetovi. Blagor jima, ker sta zmagala! Njeni bratje pa stoje še sredi boja. Kefa, namestnik Gospodov, najvišji pastir njegove črede, in Pavel, učitelj narodov, čakata iste usode, mučeniške smrti, in nas prosita, da bi molili zanju, naj bi ostala stanovitna. In nas . . . kaj čaka nas? Tudi nas čaka križ, ako hočemo zmagati s Kristusom. Niso daleč strašni dnevi, ki pridejo nad Jeruzalem in njegov veličastni tempelj, kakor je prorokoval Gospod. Čujte torej in molite, da postanete vredni trpeti in umreti za Kristusa in njegovo slavo.«

»Amen,« odgovore navzoči.

Na škofovo povelje odgrnejo zaveso, ki je zakrivala oltar in Najsvetejše. Nato stopi Simeon k oltarju in pokaže navzočim dragocene spominke, ki jih je imela

jeruzalemska občina o Gospodu in njegovem bridkem trpljenju: suknjo brez šiva, za katero so rablji vadjali pod križem, s krvjo napojeni prt, ki ga je imel na križu prepasanega okrog ledij; žebelje, s katerimi je bil pribit na rokah in nogah; strašno trnjevo krono, ki se je vila okrog njegovega kraljevskega čela; platno, v katero sta Nikodem in Jožef Arimatejec zavila njegovo sveto truplo, in nazadnje potni prt z obličjem Gospodovim, ki so ga prinesli od Veronike semkaj. S kakim svetim čuvstvom so gledali in častili verniki te neme priče smrti in bolečin Gospodovih! Bolj jih je ganilo, kakor najlepša pridiga.

In kako dolgo se niso mogli ločiti od njih. Že zdavnaj je minila polnoč, ko so dijakoni zopet zbrali te zaklade in jih zaklenili v varne shrambe.

Konečno je zaključil škof s skupno molitvijo pobožnost Velikega petka.

Ko bi bil dobri Evzebij vsaj slutil, kaj se je med tem časom pripetilo v Betaniji!

Deseto poglavje.

V Kajfovi hiši.

Hiša velikega duhovnika Kajfe je stala blizu dvorane zadnje večerje. Bila je tistikrat, ko je bil v njej Jezus obsojen na

smrt še lepa, gradu podobna palača, zdaj pa je tekom 30 let že silno razpadla. Vrt ki je obsegal prej velik kos notranjega dvorišča, je bil čisto opustošen in vsa pota so bila porasla s plevelom. V notranjem dvoru, kjer so prej lepe mramornate plošče pokrivalo tlak, je bilo zdaj vse razkopano in razpokano, in po kotih je ležal omet. Leva stran poslopja je bila že skoraj podobna razvalini, posebno ona dvorana, kjer je bil Jezus obsojen na smrt, desna stran pa je bila boljše ohranjena. Ob vhodu je čepel vratar, star možiček, njemu nasproti pa je že dolgo stal mož v široki beduinski obleki in je čakal mirno na povrat gospodarjev.

»Kmalu se bo izpolnila tvoja želja, brat popotnik,« dé vratar. »Ali slišiš glas pozavn raz tempelj božji? Kmalu se vrne Anan v svojo hišo, da večerja s svojci velikonočno jagnje, kakor je Gospod zapovedal ob izhodu iz Egipta svojemu hlapcu Mojzesu. Videl boš torej njegovo obličje, a kratek bodi v besedah; kajti povem ti, Ananova potrpežljivost ni bila nikoli velika in njegova duša bo hrepenela po velikonočnem jagnjetu.«

»Hvala ti, dobri starec. Že moj oče je večkrat dejal: ‚Bog ti daj dolgo brado in kratek jezik!‘ No, pa ker si že pričel govoriti, mi dovoli nekoliko vprašanj, dokler se ne vrne gospod. Ali stanuje

Anan, ki mu Bog pomnoži srečo in zmanjšaj zlo, sam v tej hiši?»

»Tudi njegov oče Kajfa — no, pa na tega noben živ človek več ne misli; potem njegov sin Eleazar, poveljnik tempeljske stiaže, s svojo ženo Rahelo in umobolno setro Ruto. Pod to streho biva tudi drugi sin Ananov, Natanael po imenu, čegar vesela narava se često nič ne prilega žalosti, ki vlada v tej hiši. Še celo jaz, ki sem star, komaj vztrpim na tem od Boga prokletem kraju. Od časa zemeljskega potresa, — to je bilo takrat, ko je bil Nazarenec križan — leži čarodejstvo ali kali nad to hišo. Tudi ti, prijatelj beduin, ne prinašaš sreče, to ti vidim na tvojih očeh. Mnogo sem jih že podnevi in ponoči spustil skozi ta vrata, pa le redkokdaj je bil gospod Anan po takem obisku veselega obraza.«

»Beseda, ki jo prinašam tvojemu gospodu, ni moja, ampak tistega, ki me pošilja; jaz sem le puščica iz njegovega tula. Glej, zdaj prihaja on, ki mu je namenjeno moje poročilo.« Po teh besedah se je beduin hitro dvignil pokonci in stopil proti prišlecu.

Prišlec je bil mož petdesetih let, a je bil videti mnogo starejši; sklonjeno je hodil, in v njegovih očeh, osenčenih z gostimi obrvmi, se je bliščala poželjivost in lahkomišljenost. Oblečen je bil, kakor

bogat Jud, vendar nekoliko zanikerno. Stresnil se je, ko je zagledal beduina. Nato je zapovedal služabniku, ki ga je spremil: »Giezi, nesi jagnje Raheli, da ga pripravi natanko po postavi. Brezmadežno je in pravkar zaklano na spodnji tempeljski stopnjici. Noben človek naj ne reče, da Kajfov sin ne izpolni vsake črke v postavi, ki jo je Gospod dal svojemu hlapcu Mojzesu. Reci ji, naj bo urna; kajti precej, ko se vrne sin Eleazar iz tempelja, hočeva večerjati velikonočno jagnje.«

Anan se je vedel, kakor bi šele zdaj zapazil beduina, ki mu je s prekrižanimi rokami stopil nasproti. »Kaj je?« vpraša malomarno. »Poslanec šajka Mardoha? Ali prinašaš dobro ali slabo poročilo?«

»Tvoje oko je kakor oko orlovo in se ne moti,« odvrne beduin. »Tvoj hlapec je v resnici puščica iz tula gospodarja puščave, kateremu je poslušnih 10.000 jezdecev, kakor veter urnih. Njegovo sporočilo pa je namenjeno samo tvojim ušesom, gospod.«

Anan stopi z beduinom v napol porušeno dvorano glavnega poslopja. »Torej,« vpraša, in zapove: »kratko povej!«

»Kratko — Simon ben Giora je v rokah Rimljanov! Rabi Sadoh leži težko ranjen v hiši v Betaniji, tam, kjer je nekdanj prerok iz Nazareta —«

»Molči o tem preroku,« se razjezi sin Kajfov, »tesarjevega sinu ne maramo za odrešenika. Dalje pripoveduj, ti nesrečni vran!«

»In rabijev deček je pod oblastjo mojega gospoda,« konča beduin.

»Ha, pa zakaj ga nisi pripeljal s seboj? In kaj je s hčerko in s premoženjem rabi Sadoka?«

»Hči je pri očetu in mu streže, kakor se spodobi dobri hčeri. Pravijo, da je lepa kakor jutranja zarja nad gorami Havrana. Morebiti jo moj gospod pelje kot nevesto v svoj šotor — o gospod, pusti pri miru svoje bodalo, kajti ne boš našel drugega sela, ki bi nesel tvoj odgovor mojemu gospodu — mislil sem samo, da ti ni nič za nevesto tvojega sina, ker je najbrž že izgubljena njena dota.«

»Izgubljena?«

»I sevé, če je niso Rimljani o pravem času utaknili v žep, so jo pa naši jezdecí o pravem času poiskali v Betaniji — ne zate, ampak za našega šajka.«

»In to imenujete vi bratovsko zvezo? Kajpak, kdaj še niso sinovi Ezava prevarili otrok Jakobovih?«

»Po moji sodbi je bil Jakob tisti, ki je prvi prevaril našega očeta Ezava, čegar potomci smo mi, beduini,« se zasmije sin puščave. »Toda bodi pameten — jaz še niti ne vem, je li hčerka rabijeva med

tem prišla v roke mojega gospoda, ali pa so Rimljani odvedli tudi njo. Dobro kupčijo bi napravili s to cvetlico iz rodu Levijevega.«

»Pri nebesih! tudi za to bi bil Gesij Flor dovolj zloben. Skoraj bi želel, da je on storil to. Kajti taka reč bi spravila kolesa v tek. Hčerko iz rodu izraelskega je odpeljal in jo za sužnjo prodal — to bi podžgalo najhladnejše starejšine v našem zboru. In njen brat, rabijev dedič, tudi ni v vaši oblasti? Ti bi ga sicer pripeljal s seboj, ali ne?«

»Odpusti, mali Benjamin je dobro shranjen v šotoru pri samotnem hrastu. In šajk ti sporoča, da ti hoče staviti pogoje, pod katerimi bi prišel rabijev deček v tvoje roke, kakor hitro bo ben Giora osvobojen.«

»Ben Giora. Kaj je meni mar ben Giora? Naj le prejme plačilo za svoja junška in neumna dela!«

»Simon ben Giora, poglavar bratovske zveze? Najmočnejša roka, najkrepkejši meč, ako pride do boja z Rimljani?« vpraša beduin.

»O, se bo že našel kak drug poglavar! Za eno osebo več ali manj ne gre!« odvrne Anan. »Sporoči to svojemu šajku in mu povej, da mi nič ni za dečka, če ne dobim njegove sestre kot nevesto svojemu

sinu. In brez rabijevega upliva nam ni mogoče pridobiti za zaveznike kraljev iz Homagenc, Ponta in Armenije in iz Perzije. Sporoči mu to z mojim prokletstvom vred, ako zaslepljen s svojo malenkostno lakomnostjo podira naše veliko delo maščevanja.«

Beduin se prikloni in odide. Anan sede na deblo stebra, v dvorani na tla podrtega, in premišlja svoj položaj. Ponesrečen ben Giorov napad lahko prečrta vse njegove namere in pahne lahko njegovo hišo in ves narod v nesrečo. Res je, kar je dejal vratar: odkar je bil Nazarenc umorjen, je izginil ves blagoslov iz hiše njegovega očeta. Pogrešena trgovska podjetja so mahoma uničila vse Kajfovo bogastvo; velikoduhovniško čast so vzeli ponosnemu možu; in mučil ga je zaradi obsodbe, ki jo je izrekel nad Jezusom, tako strašno glas vesti, da je obupal in zblaznel. Tako je zblaznel, da so ga morali ukleniti v verige in zapreti.

Toda Anan, sin Kajfov, je stavil še vse upanje v svojega najstarejšega sina Eleazarja, ki je takrat dozorel v moža. Bil je ponosna in junaška postava, da so mu že pri dvajsetih letih poverili častno mesto poveljnika tempeljske straže. Bogata poroka Eleazarjeva bi morebiti rešila Anana iz rok upnikov. Eleazar je bil sicer ošaben in trmoglav, a ne slabega srca.

Zato je rad vzela za ženo Rahelo, da bi rešil očeta iz zadrege in bi rešil hišo propada. Rahela sicer ni bila lepa, a bila je plemenitega srca — hči enega najbogatejših judovskih trgovcev. Toda zopet je zadela nesreča za nesrečo sina in unuka Kajfovega. Rahela je bila brez otrok, in Eleazar si je tako želel potomstva! Pred pristaniščem Japo se je potopilo šest ladij, z žitom obloženih, in z njimi skoraj celo bogastvo.

Tako so bolj in bolj naraščali dolgovi, in le s težavo je Anan odganjal nadležne upnike.

Ta obupni položaj je privedel Anana v maščevalno zvezo sikarijcev. Edinoleče izbruhne upor v mestu, se morebiti reši svojih upnikov, — tako si je mislil. Sin Eleazar se je branil stopiti v zvezo sikarijcev. Stal pa je na čelu zelotov, »gorečnikov«, ki so ravnotako silili ljudstvo k uporu, kakor sikarijci, a so se hoteli bojevati le s poštenim orožjem. Po Eleazarju je bil hotel Anan združiti stranko sikarijcev s stranko »gorečnikov« k skupnemu uporu proti Rimljanom.

Medtem pa je postajal njegov položaj vedno bolj obupen. Ali pred nekaj meseci mu je zasvetil žarek upanja. Zvedel je o velikem bogastvu rabi Sadoka, daljnega sorodnika iz Antijohije. Tudi je zvedel, da ima samo dva otroke, eno hčer in malega

dečka. Eleazar je bil kajpak poročen; toda zakon, ki je bil brez otrok in nesrečen, se je pri judih kaj lahko razdrl. To je Anan razložil svojemu sinu, ki je prav rad privolil v to, ker je slišal, da je rabijeva hčerka zelo lepa. Naj le joka njegova sedanja žena Rahela! On jo sovraži.

Ecehija, prejšnji veliki duhovnik in Eleazarjev stric, naj bi jo snubil za svojega stričnika. Rad je prevzel to prijateljsko službo, ker je upal s tem pridobiti Eleazarja zase in za stranko »zmernih«; kajti vsi Jeruzalemčani, ki so se bali za svoje imetje, niso hoteli slišati ničesar o vojski z Rimljani. Tudi je hotel Ecehija pregovoriti rabi Sadoka, da bi se preselil v Jeruzalem in bi tu prevzel službo velikega duhovnika, ker že zdavnaj niso imeli Judje toliko učenega in bogatega služabnika Najvišjega.

Toda Anan je zase preračunal, da bi bilo najboljše, če učeni in ugledni rabi umrje. Vzroke je slišal Benjamin v šotorišču pri samotnem hrastu. Le to ni bilo prav povedano, da je tudi Eleazar sokriv te hudobije — v to bi Eleazar nikdar ne privolil. Anan pa se že zdavnaj ni zmenil za en umor več ali manj.

Zdaj pa je slišal, da se je tako sramotno ponesrečila vsa njegova nakana!

Medtem ko je Anan vse to razmišljal z žalostjo in jezo, je zagledal svojega sina,

ki je zavil s ceste proti dvorišču. Živa jeza je plamenela v njegovih mladih očeh in zaklical je: »Da ne pade ogenj z nebes na te proklete Rimljane, ki se drznejo motiti sveti mir velike sobote z glasnimi trompetami! Prav se nam godi! Zakaj pa smo taki strahopetci? Boja je treba! Vojska naj se prične! Ali nimam prav, prijatelji? Ali bi ne bilo boljše pobiti vso rimsko posadko vojakov, kakor pa zaklati sto velikonočnih jagnjet? Ha, ne bilo bi si mogoče izmisliti prijetnejših daritev v očeh gospoda vojskinih trum! Toda mi smo strahopetci!«

»Ne vsi, Eleazar,« dé stotnik, ki je zjutraj pri zlatih vratih zastavil pot stotniku Luciju Flavu. »Ne vsi; mi zeloti ne!«

»No, torej je čas, da se enkrat zganemo! Jutri zjutraj se bodo zbrali naši starejšine k posvetovanju in bodo po svoji kleti navadi zopet govorili o miru in spoštovanju do Rimljanov! Vrag jih vzemi naše starejšine! Ampak jaz rečem: zdaj je prišel čas, ko se je treba dvigniti nad Rimljane z ognjem in mečem!«

»Eleazar, samo eno besedo!« zakliče Anan svojemu sinu in ga povabi k sebi. Z obotavljanjem zapusti Eleazar svoje tovariše, stopi k svojemu očetu in ga vpraša neuljudno:

»No, kaj je?«

Ta mu v kratkih besedah pojasni ves položaj glede neveste in njene dote, ne da bi z eno besedo izdal, da je sam najel ben Gioro. »Kaj treba storiti zdaj, da dobimo otroke v svojo oblast?« vpraša nazadnje.

»Kaj vendar!« odvrne Eleazar. »Tega šakala puščave, tega šajka Mardoha moramo prehiteti. In sicer za vse na svetu! Precej bom osedlal svojega vranca in odjezdil v Betanijo.«

»Tako je prične velika sobota, in sobota je Gospodov dan! Ni dovoljeno tako početje!« odvrne Anan.

»Vrag vzemi tvojo pobožnost, starec! Saj vem, da ti še vse drugačne zapovedi prestopaš!«

»Ampak če te pri tem početju kdo vidi, boš prišel ob službo tempeljskega poveljnika,« odvrne Anan. »In mislim, da bi ti to ne bilo ljubo.«

»Ne, pri meču Gedeonovem!« zakliče Eleazar in udari z nogo ob tla. »Ampak, da bi mi ta zver puščave ali pa še celo kleti oskrbnik ujel mojo zlato golobico, tega ne, nikdar ne! Dobro vem, kaj delam! In če bi tisočkrat prelomil postavo — moram, moram! Giezi naj gre nocoj s četo naših tempeljskih stražnikov v Betanijo. Njihovo vest bom potolažil s periščem denarja in potem bom zanje opravil spokorno daritev v svetišču. Toda že

se večeri. Precej bodo s templja naznanili pričetek večerje — in jaz sem še ves oborožen.«

Nato je odšel, urnih korakov v hišo. Nestrpno je klical svojo ženo Rahelo. Toda namesto nje je pritekel Eleazarjev mlajši brat Natanael, mlad deček temnih, zvihranih las, in rekel: »Potrpi samo za trenotek, brat. Ona še pripravlja sladko jed iz fig, mandeljnov in citron, ki meni tako diši.«

»To stori lahko Rut ali stara Selma. Reci ji, če kliče mož, mora žena ubogati takoj!« se jezi Eleazar. »Pomaga naj mi razvezati oklep in naj mi pripravi molitveni plašč.«

»Tu ga imaš že razgrnjenega. In tudi oklep ti rad razvežem, kakor sem storil že večkrat. — Gotovo so te razdražili Rimljani, ker si tako hud. Tudi mene je jezilo, ko so s svojimi trompetami motili tempeljsko petje. Bog jih kaznuj! Toda zdaj bodi dober in se ne prepiraj z Rahelo. Zares okusno večerjo je pripravila nocoj.«

Vstopila je Rahela in se je proseče vrgla pred svojega strogega moža. »Odpusti,« je rekla, »v resnici nisem mogla priti precej.«

Bila je žena kakih deset let starejša kakor Eleazar, in njen suhi obraz in slabotna postava se je slabo prilegala povelj-

niku tempeljske straže. Imela pa je par globokih in čudovito lepih oči, ki so pričale o njenem dobrem, milem srcu.

»Pojdi k Ruti, Našanael; moram nekaj govoriti s svojo ženo, in tebe ni treba zraven,« dé Eleazar.

Deček odide prestrašen zaradi hladnih bratovih besed, boječ se za Rahelo, ki mu je postala takorekoč druga mati.

Tudi Rahela je prestrašeno in proseče gledala moža s svojimi krotkimi očmi. Ljubila ga je zvesto in prisrčno, čeprav je ravnal tako kruto z njo. Dobe se srca, ki rajše pretrpé smrt, kakor bi izgubila ljubezen. Tako tudi Rahela. V svoji ponižnosti je vso krivdo pripisovala sebi. »Ko bi ga le mogla prepričati o svoji ljubezni! Mislim, da bi me vkljub temu, da sem tako grda, ljubil,« tako je govorila stokrat in stokrat sama s seboj. »Ko bi le našla žrtev, ki bi bila dovolj velika, da si z njo pridobim njegovo ljubezen!«

Eleazar, kakor bi bral to misel v očeh svoje žene, reče: »Rahela, ti veš, da si mi v najinem zakonu delala vedno le težave. Dote mi nisi prinesla, kakoršno sem upal od tebe, da bi vrnil svoji hiši prejšnji sijaj; tudi otroka mi nisi rodila nobenega; ko se vrnem od službe v templju, iščem zaman veselja pri domači družini; skoraj noben dan ne mine, da bi se mi ne bilo treba jeziti nad teboj, in sicer po pravici, če-

prav tega nočeš priznati v svojem pokvarjenem srcu. Tvoje ustnice seveda mi ne upajo ugovarjati, ker veš, da tega ne trpim. — No, torej, ali se ne čudiš, ker še nisem porabil pravice, katero mi dajejo Mojzesove postave, — da ti dam odslovljeno pismo in razveljavim najin zakon?»

Rahela pobledi še bolj in njeno oko se napolni s solzami. »O Eleazar, mož moje ljubezni!« prosi drhteče, »kako mi moreš raniti srce s takimi besedami, in sicer ravno zdaj, ko bomo večerjali velikonočno jagnje!«

»Tako jutri bom razdril po postavi najin zakon, če ne storiš brez ugovora tega, kar zahtevam od tebe? Poslušaj! Sklenil sem vzeti v zakon drugo ženo, ki mi bo dala vse, kar sem zastonj pričakoval od tebe: bogastvo, čast, otroke, družinsko srečo in še več. Njeni zakladi nam bodo pridobili mogočne zaveznike v boju z Rimljani.« In medtem, ko je Eleazar slekel orožje, je pripovedoval kratko, kako je bila napadena njegova nevesta in da biva zdaj pri svojem ranjenem očetu v Betaniji. »Še to noč jo moramo spraviti semkaj,« je končal, »njo in njeno bogato doto. Kajti prete ji roparji, ki so jo napadli, in morebiti tudi Rimljani. Giezi naj odide takoj po večerji tjakaj s tempeljskimi vojaki, in ti ga boš spremljala.«

»Jaz? — za božjo voljo!«

»Ti, ti moraš pregovoriti nevesto, da išče varstva pod mojo streho, in jo moraš pripeljati semkaj.«

»Saj ne smem! Precej se prične sobota, in tako početje je proti postavi, ki nam jo je Gospod dal na Sinaju. Oh, Eleazar, v vsem, kar je dovoljeno, sem ti rada pokorna. To tvojo drugo ženo bom ljubila kot svojo ljubljeno sestro in ji bom služila kakor najzadnja dekla; toda nikar me ne sili k temu, da bi prelamljala božjo postavo.«

»Ti moraš iti, ali pa ti jutri izročim odslovilno pismo.«

»Potem — oh, Gospod nebeški, daj mi moči! — rajše odslovilno pismo!«

»Odslovilno pismo torej. — Toda ti moraš to reč prevdariti na kraju, kjer ne bivaš rada — pri mojem starem očetu.«

»Pri Kajfi, pri blaznem?« zakliče Rahela, trepetajoče od strahu in pade z dvignjenimi rokami k nogam krutega moža. »Milost! Ne vrzi me v ječo k blaznemu, ako nočeš, da bi tudi nadme, revico, prišel hudobni duh, ki muči njega.«

»Ti pojdeš v Betanijo ali pa k staremu očetu!« ponovi Eleazar, ki je poznal grozni strah, ki ga je imela Rahela pred blaznim starcem. »Med večerjo se odloči! Potem pojdeš v Betanijo, ali pa — že veš, kam!«

Medtem je napočila noč, in pri prvi zvezdici, ki je zabliščala na nebu, so naznale pozavne s templja, da je čas jesti velikonočno jagnje. Med tisoč in tisoč družinami jeruzalemskimi ni bilo nobene, ki bi se manj pobožno in veselo zbrala k večerji, kakor družina v hiši Kajfovi.

Rahela je še zmiraj upala, da se bo dal omečiti njen mož. Ko pa so po večerji odšli otroci in posli in sta ostala v sobi samo mož in žena, tedaj vpraša Eleazar:

»No?«

»Ne morem, ne smem!«

»Torej — hajdi za menoj!«

Pri teh besedah prižge Eleazar plamenico, prime ženo za roko in jo pelje po temnih hodnikih. Čez kamenite, napol razdrte stopnice prideta k ječi, kjer je bil Kristus po prvi sodbi Kajfovi zasramovan in zaničevan in kjer je zvezan pričakoval strašni dan trpljenja in smrti.

Zdaj je bilo slišati iz te ječe strašno tuljenje, ki je človeku pretresalo mozeg in kosti. Nesrečna žena je bila premagana v svojem sklepu. »Ne odpri ječe, ne odpri!« je zaklicala s smrtnim strahom. »Ne morem videti nesrečneža. Bog mi odpusti krivico, h kateri me siliš!«

»Ha-ha,« dé Eleazar hladno, »saj sem vedel! Pojdi torej v Betanijo in mi pripelji nevesto!«

Enajsto poglavje.

Vest o Benjaminu.

Ko se je Saloma po odhodu svojega moža in obeh deklic vrnila počasi skozi vrt v hišo, je zapazila neko žensko na poti, ki vodi iz Betanije proti njeni hiši. Za njo je šel jezdec s širokim plaščem, kakoršnjega nosijo beduini. Ko ga je Saloma zagledala, ji je prišlo na misel, da je to morebiti eden izmed roparjev, ki so napadli rabija, in je hotela poslati vrtnarja Sila za možem; kajti bala se je, da bi hoteli roparji zopet poskusiti napad. Pa se je premislila. Zase se ni bala; po njeni sodbi tudi velikih zakladov ni bilo v hiši; kajti njen mož ji ni ničesar omenil o obeh rabijevih možnjah. Samo tovari preprog in svilenega blaga so še bili pri hiši. Te bi rada, če le mogoče, ubranila pred roparji. Zato je poklicala enega izmed delavcev, ki je v bližini prekopaval gredice, in mu rekla:

»Eliud, ti si pameten mož. Preišči vse kraje tu v bližini, če je morebiti še kje kak beduin. Ako jih boš videl večjo četo, teci takoj v vas in prosí rimskega stotnika, naj straži našo hišo.«

»Prav, gospodarica,« odvrne Eliud. »Toda mislim, da so danes vsi Rimljani odjezdili v mesto. Pa se mi bo že posrečilo zbrati ljudi, ki se bodo znali udariti z be-

duini, če bo treba. Le brez strahu! Mi slim pa, da si pred prazniki ne upajo roparji priti tako blizu do Jeruzalema.«

Po teh besedah zasadi delavec lopato v tla in odide po naročilu. Saloma pride do hišnih duri skoraj v istem času, kakor tujka, ki je v vidnem razburjenju in z dvignjenimi rokami prihajala nasproti njej. »O dobra žena, Bog naših očetov naj blagoslovi tvojo gostoljubno hišo!« pozdravi tujka. »Sporočili so mi, da si ti nocoj vzprejela pod streho mojega gospoda, ki je prišel v roke roparjev. O povej mi, ali še živi? Ali je Tamara, njegovi dobra hči, pri njem? Jaz sem Sara, njena stara dovilja.«

»Bodi pozdravljena, dobra starka!« odvrne Saloma in odpre duri. »Bog blagoslovi tvoj prihod! Rabi še živi, in upamo, da bo kmalu ozdravela njegova rana. — O kako se bo veselila rabijeva hči, da si ti rešena! Ali prinašaš morebiti tudi kako vest o njenem bratcu, za katerega je ona tako v skrbeh?«

»Dobro vest. Toda povedati jo moram deklici sami.«

»In jezdec, ki počiva tamle v senci stare oljke, je pač—«

»Da, da, on je ropar, toda dober človek,« dé hitro Sara. »Za božjo voljo, ne daj ga prijeti. Življenje Benjaminovo je odvisno od tega, da pride ta jezdec z ve-

selim poročilom nazaj v taborišče svojcev.«

»Ne boj se, dobra žena! Ničesar se mu ne bo zgodilo. Poslala mu bom malo prigrizka pod oljko. Toda povej, ali je samo eden, ali jih je še več v bližini?«

»Samo on me je spremljal semkaj, in mislim, da mu ni sledila tolpa, ki je obenem zapustila taborišče. V čisto drugo stran je zavila, in med potjo nisem videla in slišala ničesar o njej.«

Saloma, pomirjena po teh besedah, prosi doviljo, naj počaka za trenotek, nato zapove prinesiti beduinu jedi in pijače, in dobro stražiti vrata. Potem stopi v ranjenčevo sobo ter pomigne Tamari. Tamara spozna takoj, da se je pripetilo nekaj izvanrednega, in zapusti tiho očeta. Ko pa zagleda Saro, se komaj premaga, da ji ne uide klic veselja iz razradoščenega srca. Kazalec dene čez ustnice in pokaže tako tudi služkinji, naj ne izda naenkrat s preglasnim govorjenjem svojega prihoda očetu. Saloma potisne obe prijateljici v bližnjo sobo in hiti sama čuvati bolnika.

Zdaj šele je mogla Sara objeti svojo Tamaro in ji pokazati v solzah in smehu žalost in radost nenadnega svidenja. Dolgo je trajalo, dokler je Tamara toliko pomirila svojo doviljo, da ji je mogla pripovedovati dogodke. Najprej je starka v silnem joku prosila odpuščanja zaradi svoje

strahopetnosti, ki jo je pokazala pri napadu. Hipni strah jo je popolnoma zmešal, in do smrti se bo kesala, da je v taki nevarnosti bežala proč od svoje varovanke. »In ti, moje sladko jagnjiče, moja grlica, kje si ti dobila toliko poguma, da si sredi med meči stala kakor levinja, ki se bori za svoje mladiče?« zakliče starka. In namesto da bi odgovarjala na vprašanja o Benjaminu, je pripovedovala samo o svoji žalosti, ki jo je trpela pri roparjih.

Končno je pričela pripovedovati Sara tudi o Benjaminu in o njegovi drznosti, s katero je prisluškal skrivaj posvetovanju roparjev. »Oh, ta neprevidni deček!« je vzkliknila. »Kako lahko bi se bil v temi prekucnil čez grozno skalno steno! Kako lahko bi mu tudi kak ropar zasadil bodalo v prsa. Saj se ti ljudje toliko zmenijo za človeško življenje, kakor če bi zmečkali muho. Mislim, da bi to tudi storili, ako bi ne pričakovali za Benjamin visoke odkupnine. Zdaj biva Benjamin v roparski votlini zvezan in ostro zastražen, Oh, oh, ubogo jagnjiče!«

»Koliko pa zahtevajo za njegovo svobodo?« vpraša Tamara razveseljena. »Oče je gotovo pripravljen plačati vse, kolikor more.«

»To sem rekla tudi jaz! Vedno sem pravila to! Takoj sem rekla Benjaminu: ‚Beniamin, moj otrok,‘ sem dejala, ‚niče-

sar se ne boj; oče te bo odtehtal z denarjem!»

»Koliko pa zahtevajo roparji?« vpraša Tamara.

»Šajk, ki me je poslal, ne stavi nobene zahteve, zdaj namreč. On hoče namreč najprej vedeti, koliko radovoljno ponudi moj gospod. In tudi tvojega zaročenca — oh, dete, dete, ta ti je lep patron! Povedati ti imam o njem take reči, da se ti bodo ježili lasje — —«

»Ljuba Sara, vse povej po vrsti! Najprej o odkupu mojega brata, in potem boš o mojem ženinu povedala vse, kar ti teži srce. — Torej šajk hoče najprej vedeti, koliko ponudi moj oče prostovoljno?«

»Da, in vedeti hoče tudi, koliko ponudi zanj tvoj ženin, ta lump!« se razvname Sara.

»Kaj hoče tudi moj ženin odkupiti mojega brata? Kako pa pravzaprav ve Eleazar, da je moj brat vjet?« vpraša začudeno Tamara.

»To je tisto! Ta lump! Ta razbojnik, ki bi bil skoraj vjel mojo sladko grlico! Z roparji skupaj kuje naklepe proti tebi in tvojemu bratu. O, oči bi mu izpraskala, ko bi ga dobila v roke. Iz velikoduhovniške družine je, pa je tak! Temu —.« Hotela je nadaljevati Sara svoje zmerjanje. Toda Tamara jo je prosila, naj rajše do-

kaže, da je vse to resnica in' da Eleazar skupaj z roparji kuje grde nakane.

Zdaj je pripovedovala Sara vse, kar je Benjamin slišal iz ust roparskih glavarejev, da je namreč ben Giora povzročil napad po naročilu Eleazarja, poveljnika tempeljske straže, in njegovega očeta. »Oba sta mu za plačilo obljubila velik del tvoje dote, ako umori tvojega očeta.«

»Saj vse to ni res! Ti in Benjamin sta najbrž izgubila pamet!« dé Tamara prestrašeno. »Vzemimo tudi slučaj, da bi me Eleazar snubil samo zaradi dote, kaj bi mu potem koristila smrt mojega ubogega očeta? Saj bi on tudi brez tega roparskega napada postal lastnik moje dote, in bi mu je ne bilo treba deliti s tem ben Gioro.«

»Prav imaš! Ampak ta nenasitni volk ni s tem zadovoljen. On hoče tudi vse premoženje tvojega brata spraviti v svoje žrelo. Kaj ne izprevidiš, moja uboga globica, da bi po očetovi smrti postal tvoj lepí mož varuh tvojega brata in bi dobil s tem vso oblast nad Benjaminovim premoženjem. Potem bi ne dala za njegovo življenje toliko sape, kolikor je je treba, da ugasneš leščerbo.«

»Kaj je mogoča taka hudobija pri Izraelcu!« vikne Tamara prestrašeno. »Ne, ne, ni mogoča! Nočem verjeti! Benjamin se je zmotil. Če bi to bilo resnično, bi bil

ben Giori tudi naročil, naj obenem še Benjamina umori. Potem bi bila jaz dedinja vsega premoženja, in Eleazar bi prišel do njega brez vseh drugih težav po moji roki.«

»Da, da, da, tako je bilo tudi preračunjeno! Ti si me spomnila na to — tako je bilo preračunjeno! Tako je slišal Benjamin in mi je pravil, kakor resnično tu stojim. Toda ta ben Giora je bolj zvita lisica kakor tvoj ženin. On je hotel prizanesti dečku in ga vjetega pripeljati v svoje taborišče, da bi za njegovo življenje prejel večjo odkupnino. Ali zdaj razumeš? Ravno tako, ali pa še bolj, je zvit tudi šajk, ki zdaj poveljuje namesto ben Giore. On hoče ponudbo ženinovo dražiti s ponudbo tvojega očeta in narobe. Zato ie k obema, v istem času poslal sele. Vidiš, moja ljuba golobica, to je vest, ki sem ti jo hotela sporočiti. Kak odgovor bomo zdaj poslali šajku po jezdecu, ki čaka pred dvoriščem? In še eno ti hočem povedati o Benjaminu. Dobri deček mi je na vse mogoče način naročeval, naj skrbim, da ne boš stopila v zakon s takim razbojnikom. On rad umrje, da le tebe obvaruje Bog pred to nesrečo.«

»Tak bratec!« vikne Tamara globoko ginjena. »Kakšno dobro srce ima! No, tega se mu ni treba bati. Rajše umrjem, kakor pa vzamem moža, ki ima toliko krivdo na svoji vesti. Potem mu tudi Be-

njaminova smrt ne bo prinesla nobenih pravic do mojega ali očetovega premoženja. Bilo bi torej najboljše, ko bi temu človeku na kak hiter način sporočili, da naj ne upa pod nobenim pogojem na mojo roko. Govoriti pa moram s tem dobrim možem, čegar gostoljubnost uživamo tukaj. Oh, zakaj je oče tak revež, da govoriti ne more! Njegovi nasveti bi mi bili zdaj tako potrebni. Potrpi za trenotek, Sara, pogledati hočem po svojem očetu in — in da nisem že prej na to mislila — ti si vsa lačna, dobra duša? Takoj bom prosila gospodinjо, naj ti prinese kaj okrepčila.«

Tamara je hitela na to v sobo bolniškovo. Našla je očeta pri zavesti. Čelo mu ni bilo več tako vroče, in Saloma je pritrčila, da se bolezen obrača na boljše. Tedaj se sklone Tamara k očetu, poljubi mu roko in dé: »Veseli se, prišla je vest o Benjaminu. Toda ne razburjaj se, oče! Proti odkupnini bomo kmalu dobili dečka zdravega in veselega. Koliko smem ponuditi zanj?«

Rabijevo oko se je zabliščalo veselja. Dal je znamenje, naj mu prineso voščeno tablico, in zapisal je nanjo s črtalom: »Kolikor zahtevajo. Toda bodi previdna; kar njim ne vržeš v žrelo, to rešiš sebi in svojemu bratu.«

Vest o Benjaminu je vendarle precej razburila očeta, kakor je bilo spoznati iz njegovih potez na obrazu. O Eleazarju si ni upala Tamara črhniti niti besedice. Prosilila je torej očeta za par hipov potrpljenja, da odslovi sela, ki je prinesel vest o Benjaminu, in je obenem namignila Salomi, naj gre za njo pred vrata. Tu jo je prosila za malo prigrizka stari dojlji in ji je izrazila željo, da bi rada govorila z Evzebijem. Prav neprijetno ji je bilo, ko je izvedela, da se Evzebij vrne šele ponoči ali pa jutri zjutraj.

Kaj bi storila zdaj? Koga bi vprašala za svet? Saloma se ji je zdela dobra žena, prijazna in ljubeznjiva; toda je-li tudi pametna, da zna molčati o pravem času? Svojo gostiteljico je poznala še jako malo. Toda, ko ji je vprašajoče pogledala v oči, je dobila zaupanje do nje kakor do svoje matere in ji je sklenila razložiti ves položaj

Končno sta sklenili poslati beduina k šajku z odgovorom, da rabi ponuja 1000 šeklov*) več, kakor pa ponudi poveljnik tempeljske straže. »1000 šeklov!« je pre-mišljevala Saloma. »To je mnogo denarja. Ali bo tvoj oče zadovoljen s tako visoko ponudbo?«

»Rada prevzamem škodo na svojo odgovornost, da bi le rešila svojega bra-

*) Okrog 960 kron.

ta,« odvrne Tamara. »Sara naj takoj pošlje beduina v šotorišče roparjev.«

To se je zgodilo. Tamara je šla medtem nekoliko pogledat bolnika, in ko se je vrnila, sta se zopet posvetovali s Salomo. Kaj treba storiti, da bi ušla Eleazarju in roparjem? Saloma se ni mogla dovolj načuditi, da je oče svojo hčerko-edinko zaročil takemu možu.

»Oče je bil prevarjen po stricu Ecehiji, ki je vse to delal iz družinskih ozirov«, pojasni Tamara. »Ampak zdaj sem že zaročena, in če oče ne razveljavi zaročke, me bo Eleazar lahko po postavi prisilil h zakonu. Rajše bi se umorila, kakor to —«

»Dete, dete, kako moreš izreči tako grešno besedo!« jo pokara Saloma. »Mi nismo gospodarji svojega življenja, ampak samo Bog. — Kajpak, tega človeka ne jemlji v zakon, že zategadelj ne, ker ima že eno ženo. Rajši beži! To bi bilo po mojih mislih najboljše! Ti pišeš Eleazarju pismo in mu poveš očito, da ga ne maraš za moža. Potem zbežiš s svojo dojiljo k eni izmed mojih sorodnic, ki biva v gorah, dan hodá odtod. Dobra Suzana te bo z velikim veseljem vzprejela, tudi če ji prav naj gre vrtnar Sila, in ta vaju bo priporočil v mojem imenu. Kadar boš ti na varnem, bom poslala pismo poveljniku temeljske straže. V ened tednu ali dveh bo

ozdravel tvoj oče; razveljavil bo zaroko in se bo s tvojim bratom, ki ga bo odkupil od roparjev, vrnil v Antiohijo. V miru in sreči jih boš zopet našla na svojem domu. Kajne, dragica moja, lep načrt je to, ki ga mi je vdahnilo nebo.«

Tamare ni bilo mogoče pripraviti do tega, da bi v takih okoliščinah zapustila svojega očeta. V resnici, kako pa bi mu mogli razložiti Tamarino odsotnost, ne da bi ga razburili preveč. Zraven je prišel še drug vzrok, ki je Tamaro, zvesto spoštovateljico Mojzesove postave, zadrževal od poti. »Kako morem iti na pot, ko se tekom ene ure že prične velika sobota?« je rekla.

Na to ni pomislila Saloma. »Sobota!« je vzkliknila. »O, to nas reši iz vse zadrege. Potem je še dovolj zgodaj, če odpotuješ jutri zvečer. Kajti do tedaj si ne bo upal Eleazar ničesar ukreniti proti tebi.«

O tem ni bila Tamara tako gotovo prepričana. Kajti ni si mogla misliti, da bi človek, ki je zmožen takih hudobij, ne prestopal tudi drugače in v manj važnih zadevah Mojzesove postave. To je povedala Salomi in je zraven pristavila boječe: »Moral bi si poiskati drugega mogočnega varuha proti temu nasilnežu. Morebiti rimskega oskrbnika?«

»Kaj pa misliš, dete! O njem pravijo, da je največji nepoštenjak in lakomnež!«

»Ali pa velikega duhovnika?«

»Oh dete, kralj Agripa je v par letih nastavil in odslovil najmanj ducat velikih duhovnikov. Na sramoten način si kupujejo to dostojanstveno mesto, in skušajo potem z lakomnostjo v svoji službi priti zopet do izdanega denarja.«

»O gorje Izraelu!« vzdihne Tamara. In čez nekaj časa pristavi v zadregi in vsa zardela: »Ko bi le mogla plemenitega stotnika, ki nas je rešil iz roparskih rok, obvestiti o našem položaju! Ta bi nam morebiti dobro svetoval in pomagal.«

Saloma je takoj spoznala dekletovo srce. Mladi rimski stotnik je vplival nanjo s svojim plemenitim in nepokvarjenim značajem. Toda — on je pogan. Ali sme ona pomagati k temu, da bi se Tamara, morebiti v škodo svoji duši, še bolj seznanila z Rimljanom? Pri judih ni bil dovoljen po postavi zakon s pogani. Zato se je Saloma nekoliko izogibala odgovoru. In Tamara, ki je uganila njene misli, pravi: »O, nisem mu hotela pisati jaz! To bi se ne spodobilo. Toda, če bi mu ti napisala par vrstic —?«

Saloma pomišlja nekaz trenutkov. Nato sklene, po Eliudu, ki se je ravnokar vrnil s poročilom, da ni nobenih roparjev v bližini, poslati pismo svojemu možu v Jeruzalem s tole vsebino: »Bojimo se napada pred mogočnim sovražnikom. Če se

ti zdi prav, poišči v oskrbnikovi palači stotnika Lucija, ki je bil preteklo noč pri nas, in ga nam pošlji na pomoč.«

To pismo je bilo pisano aramejsko. Saloma je izročila selu obenem tudi grško pisano pismo na stotnika. Tamara ga je napisala, toda v imenu Salome. »Če te sreča Evzebij med potjo, ali če ga dobiš v hiši Serafiše ali pri Nikanorju, mu izroči obe pismi,« pojasnjuje Saloma selu. »Če pa ne moreš dobiti Evzebija, pojdi v palačo oskrbnikovo in tamkaj povprašaj po mladem rimskem jezdecu, ki je bil nočejšnja noč tukaj — Lucij je njegovo ime. — Ali si boš zapomnil to?«

»Da, da, tisti lepi, mladi mož. Tudi spoznal ga bom, če ga vidim,« odvrne Eliud.

»Dobro, temu in nikomur drugemu ne smeš izročiti tega pisma z rdečo vrvico in kljukastimi črkami — ali si razumel? Zdaj hiti, da prideš v mesto, predno se prične sobota.«

»In potem bom smel preživeti soboto v Jeruzalemu?« vpraša mladi mož z razveseljenimi očmi.

»Kajpak, le hiti!« prigovarja Saloma. Nato poljubi Tamaro na čelo in dé: »Midve sva že storile svoje, vse drugo morava prepustiti ljubemu Bogu!«

Dvanajsto poglavje.

Noč v Betaniji.

Ko je sel Eliud zapustil Betanijo, je bil že prav zadnji čas, pripraviti velikonočno jagnje. Kristjani, ki so se izpreobrnili izmed Judov, so tudi v tej točki še izpolnjevali judovsko postavo, dokler je stal jeruzalemski tempelj. Saloma je torej v vsej naglici pripravila, kar je bilo treba za večerjo: vino, grenka zelišča, nekvašene kruhe, ki so bili pečeni že zjutraj, prikuho in jagnje, ki je bilo po vseh postavnih določbah zaklano in spečeno. Ker ni bilo doma družinskega očeta, je vrtnar Sila pričel moliti svečanostne molitve. Pri tem je spomnil tudi na to, da je pravo velikonočno Jagnje že zaklano bilo za grehe sveta, in da to velikonočno jagnje, ki ga uživajo kristjani o veliki noči, spominja na rešitev človeštva sužnjosti greha, ne pa samo na rešitev Izraelcev izpod egiptovskega jarma.

Tamara je slišala te besede z velikim začudenjem. Iznova je stopilo pred njeno dušo vprašanje, ni li Jezus iz Nazareta, ki je tako junaško umrl na lesu križa, v resnici od prerokov obljubljeni Mesija.

In ni ji dala miru ta misel, ko je pozneje čula pri bolnem očetu. Sklenila je namreč to noč preživeti pri njem. Saloma

pa je šla v svojo spalnico, ko se je prepričala, da so zaklenjene vse duri. Oče je ležal nemirno na svojem ležišču. Zdelo se je, da ga rana boli bolj, kakor po navadi, najbrže zato, ker je sklepal iz Tamarinega vedenja, da se je pripetilo nekaj posebnega, in je bil vznemirjen. Z velikim naporom je skušal govoriti, a nobena jasna beseda mu ni hotela iz ust. Tamara ga je prosila, naj miruje, da se rana ne razboli prehudo. Bolnik pa je zahteval pisalno ploščico in je začrtal nanjo: »Ti si nemirna. Povej, zakaj?«

Zaman je Tamara skušala pomiriti očeta, češ, da je njeno trdno prepričanje, da se Benjamin kmalu vrne iz suženjstva. Nato je pravila, da roparji niso zahtevali nobene določene svote, ampak so vprašali samo po ponudbi, kar bo vso zadevo nekoliko zakasnelo. Takoj pa ji je prišla misel, da bo oče vprašal po ponudeni svoti, in tega bi mu ne mogla razjasniti, ako bi mu ne pravila tudi o hudobiji svojega ženina. Da bi se torej ognila takemu vprašanju, je pripomnila neposredno: »Oče, naši gostitelji, ki so nas vzprejeli tako prijazno, smatrajo Jezusa Nazareškega za svojega Odrešenika.«

Toda precej je obžalovala Tamara svoje besede; kajti z vso silo se je sklonil oče pokonci in v očeh mu je zagorel plamen jeze. Z največjim naporom je siknil

iz ust besedo »tesarjev sin«; nato mu je pritekla kri iz grla. A on ni pazil na svoje bolečine. Z mrzlično naglico je začel pisati na voščeno ploščico.

»Oče, oče!« prične klicati v tem trenutku Tamara. »Ti se boš umoril! Oh, oh, ne vznemirjaj se tako zelo in brez vzroka! Obljubljam ti, da se ne bom oprijela njihove vere, dokler je ti, moj oče, ne boš potrdil. Saj vem, da mora priti Mesija kot kralj, ki se mu bodo priklanjali vsi narodi zemlje. On bo na vekomaj vodil žezlo svojega očeta Davida, in bo visoko povzdignil izraelski narod. Zdaj pa je že preteklo trideset let po sramotni smrti tega Nazarenca, in nikjer ni videti slave, ki jo prerokujejo preroki. Ne boj se, oče, tvoja Tamara se ne bo tako lahko odpovedala veri očetov.«

Po teh besedah je zadovoljen smehljaj splaval okrog rabijevih ustnic. Poljubil je svojo hčer na čelo in se je zopet vlegel med blazine. A preteklo je še doka časa, predno se je pomiril popolnoma. Zapisal je na voščeno tablico, zakaj njihov gostitelj še ni poklical Ecehije in Anana. On mu ne zaupa, temu žalostnemu Nazarencu, ki mu je že žalibog izročil v varstvo obe mošnji z velikim delom svojega premoženja. Hoče, da ga spravijo kakor hitro mogoče iz te hiše. Zato zapove Tamari, naj beži odtod v Jeruzalem in naj

poišče ondi pomoči. — Tamara mu je obljubila storiti to, kakor hitro ji bo to dovolila postava sobotnega miru, a obenem mu je zagotavljala, da njihovi gostitelji kljub svojemu praznoverju niso hudobni. Tako se je rabi počasi pomiril in je zaspal še pred polnočjo. Tudi hčerko je premagal spanec poleg očetove postelje.

Naenkrat se začuje glasno trkanje in klicanje. Tamara se vzbudi in zagleda med vrati z lučjo v roki Salomo, vso blede od strahu. Seveda se je vzbudil tudi oče. Tamara hiti k Salomi, rekoč očetu: »Precej ti bom poročala o vsem, kar se je zgodilo; le ne razburjaj se preveč!« Nato stopita s Salomo v vežo.

»Cela tolpa je obkolila našo hišo in zahteva z vso silo, da jih pustimo notri. Zdi se, da so tempeljski vojaki,« pripoveduje Saloma trepetajoča od strahu. »Le poslušaj jih, kako kriče in kako skušajo razbita vrata. Za božjo voljo, kaj bo s teboj, moje dete? Ko bi le moj mož bil tukaj!«

In Sara, ki je vsa objokana pritekla v vežo, zavpije: »Nas vse bodo pobili in pomorili! Ali ni nobenih skrivnih vrat, nobenega pripomočka k begu?«

»Kdo je poveljnik te tolpe in kaj zahteva?« vpraša Tamara pobledela. »Odprite okno, da bom govorila z ljudmi.«

»Kaj ti pride na misel, moja golobica?« vikne stara dovilja. »Saj vemo, tvoj lepi ženin je prišel in te hoče odpeljati s silo na dom. Izgubljena si, če te zagleda tu notri. Bežati moraš, in če ni mogoče bežati, te bomo skrile v pripraven kot. Hitro, ljuba žena! Gotovo imaš kak prostorček, kjer bo to ubogo jagnjiče na varnem pred zgrabljivim volkom.«

Tamara je morala priznati, da je Sara dobro svetovala. Kaj bi se takorekoč vrgla v roke temu grozovitežu Eleazarju, če pa se je rešiti mogoče. Ko je torej Saloma pritrdila: »Sara ima prav!«, je bila Tamara precej pri volji, da se zapre v kuhinjsko omaro, pred katero sta obe ženi še nanosili nekaj drv in dračja.

Nato je šla Saloma k hišnim durim in je zapovedala Sili, naj jih odpre, sama pa je s Saro zbežala v sobo.

Sila je skozi malo okence pri vratih povprašal, kaj hoče tolpa, in ko je zvedel, da zahtevajo precej vstop v imenu poveljnika tempeljske straže, je odprl duri, mrmrajoč nad takim kršenjem zapovedanega sobotnega miru.

Kakih dvanajst mož je pridrvilo v vežo s svetilkami, in med njimi je stala v veliko vrtnarjevo začudenje zakrita ženska.

»Zdaj smo torej v gnezdu Nazarencev, ki zadržujejo pri sebi nevesto in doto

mojemu gospodu,« zakliče poveljnik tolpe. »Ker tempeljska služba zadržuje mojega gospoda v mestu, zato je poslal svojo ženo, da mu pripelje nevestico. Jaz in moji tovariši pa bomo skrbeli za doto, in svetujem ti, da mi jo precej izročiš, sicer bom dal zajeti vse to gnezdo in ga bom izročil našim starejšinam, ki vas bodo dali kamenjati, kakor gotovo mi je ime Giezi, ki sem jih kamenjal že na tucate.«

Rabi je razumel v bližnji sobi vsako besedo Giezijevo. Kaj to pomeni? Ali so ti Nazarenci v resnici poskušali njegovo hčer in njegovo doto pridržati pri sebi? Kar se tiče dote, bi že verjel, odkar je zvedel o veri svojih gostiteljev. In kar se tiče hčerke, ali je niso skušali spreobrniti k svoji veri? Tamara mu sicer ni tega povedala naravnost, a spoznal je to iz njenih besedi in iz njenega vedenja. Zahvalil se je po tem razmišljanju rabi v svojem srcu Eleazarju, ki je poslal oddelek tempeljske straže, da reši njega in njegovo hčer iz roparskega gnezda Nazarencv. Hotel je vstati z ležišča in iti v vežo, toda od slabosti je pal nazaj na blazine.

Zdaj je zaslišal rabi ženski glas, tako tih, da ni mogel razumeti posameznih besedi. »Tukaj stoji!« zakliče nato Giezi. »In pri bradi mojega očeta, mlada in lepa ni. Ni treba, da bi bila preveč ljubosumna, Rahela! Toda, kdo bi gledal na gladki

obraz, da je le mošnja težka — in častita starost ima tudi svoje dobrote. Kmalu pride smrt in potem si rešen. Pri poroki ti svetujem, da potegneš skrbno pajčolan pred lepoto svojega obličja.« Po teh besedah je začul ranjenec glasen smeh v veži.

Kaj to pomeni? Rabi Sadok ni slutil, da smatra poveljnik tolpe staro Saro za njegovo hčer. Toda Tamara je vse dobro razumela iz svojega skrivališča in je težko pričakovala, kaj bo odgovorila dovilja. »Zvesta duša!« je rekla Tamara pri sebi. »V resnici se hoče žrtvovati zame,« in je premišljala, ni li dolžna rešiti doviljo iz tega položaja. Toda kaj se ji more zgoditi tako hudega? Eleazar jo bo gotovo izpustil, ko bo enkrat spoznal zmoto svojih ljudi, in bo stresel svojo jezo nad poveljnikom. Če bi pa dobili njo v roke, bi se ji godilo tako, da je strah pomisliti to.

Nato je zaslišala poveljnika tolpe, ko je zapovedal natovoriti rabijeve kamele z blagom, ki so ga našli in ga je vrtnar Sila označil kot ranienčevo imetje. »Sicer ne hraniš nič družega? nobenega zlata? nobenih dragocenosti? Zavil ti bom vrat, če le najdem en šekel, ki ga mi prikriješ,« je slišal nato Sadok iz veže. — »Nič, kolikor je meni znano,« odvrne Saloma. — »Lažnjivka!« si je mislil rabi. »Prevariti nas hoče za oni dve mošnji, ki sem jih

izročil v shrambo njenemu možu. Pa zakaj ne pride ta sel Eleazarjev, ki ima nalogo rešiti nas iz pesti Nazarencev, sem k meni, da bi me vprašal po zakladih, ki sem jih prinesel s seboj?» Pač, zdaj so vprašali po njem! In slišal je odgovoriti: »Rabi je tako bolan, da ga ne sme nihče vznemirjati, kaj šele, da bi ga ponoči odpeljali v Jeruzalem.« Nato je odvrnil poveljnik tolpe: »Glede rabi a nimam nobenega povelja. Nevesto in njeno doto moram pripeljati, tako je zapovedal gospod, in ker že imamo oboje, odidimo, da pridemo še pred dnevom domov. Prinesite par vrčev vina, da se moji ljudje nekoliko pokrepčajo. Medtem si bom še nekoliko natančneje ogledal to gnezdo. Plamenice sem!«

»Kajpak, ti prismođa!« si je mislila Tamara. »Povrhu upaš dobiti še nekaj zlatih jajc za svojo lastno kuhinjo.«

»Zdaj bo vendar prišel k meni, in obvestil ga bom o obeh možnjah, ki sem jih izročil temu Nazarencu,« si je mislil rabi in se je skušal zravnati pokonci. »Toda pravega tepca je semkaj poslal Eleazar, ker misli, da me mora pustiti tu pri Nazarencih.«

Tedaj pa je zaslišal Sadok klic: »Giezi, jezdeci prihajajo!«

Pričelo se je nemirno tekanje semintje. »Roparji!« — »Spravite blago v

hišo!« — »Zaklenite duri!« — »O, ve me-
že! Kaj! Ne marate se braniti?« Vse je
vpilo in begalo. Naenkrat zazvene zunaj
udarci kopit, krik in žvenket orožja.

»Udajte se, mi smo močnejši!« za-
kriči zveneč glas. »Sicer, pri Hagari, ma-
teri našega rodu, vas pošljemo smrti v
žrelo!«

»Udali so se! Duri se odpirajo!« za-
ječi rabi Sadok. V resnici so strahopetni
Giezejevi tovariši brez boja odprli ropar-
jem duri, čeprav se je poveljnik jezil in
jim žugal.

Smejoč se je šajk Mardoh pridrl z
dvanajst tovariši v vežo in je zaklical:
»Hvala vam, dobri ljudje, da ste natovorili
kamele in nam prihranili trud in čas. Zdaj
moramo poiskati še obe mošnji, potem pa
le odidite mirno v Jeruzalem in sporočite
hrabremu Eleazarju, da je šajk Mardoh v
teh nevarnih časih — in dokler ne bo ben
Giora osvobojen — sam shranil doto. A
kar se tiče neveste — kaj, to je ona? taka
je? — pri vseh rožah jerihovskih, te mu
ne zavidam! Samo zdi se mi, da sem jo že
nekje videl —«. Spoznal je šajk staro
Saro; a precei je tudi razumel ves polo-
žaj, in zaigral mu je smeh okrog ustnic.
»Dobro, dobro,« je rekel, »le peljite ne-
vesto mojemu prijatelju; a meni izročite
obe mošnji, potem pa odidite v miru!«

O obeh mošnjah ni vedel ničesar niti Giezi niti Saloma. Zaman je žugal šajk s trpinčenjem in smrtjo. Giezija in njegove tovariše so preiskali, a niso našli ničesar pri njih. Da se Saloma ne laže, ji je bral Arabec v njenih poštenih očeh. Rabi ima torej svoj zaklad še pri sebi, tako je sklepal Mardoh, in je zahteval, da ga peljejo k njemu. Zdaj se je Sadok skoraj veselil, da je izročil obe mošnji svojemu gostitelju; kajti lažje bi jih dobil vrnjene od Evzebija, kakor pa od roparjev. Zapisal je torej na tablico, da sta obe mošnji v varstvu Evzebijevem.

»To je tvoj mož?« vpraša šajk Salomo. Ko ona pritrdi, dé: »No, dobro, torej imam vendar še upanje do obeh mošenj. Ti pojdeš z menoj v naše taborišče, ti pa — obrnil se je na vrtnarja Silo — sporoči svojemu gospodu —: če mi obeh mošenj, tako kakor jih je dobil od rabija, ne pošlje v taborišče pod samotnim hrastom, do zadnjega luninega krajca, bom dal mučiti in umoriti njegovo ženo. Zdaj pa haidi odtod!«

Kakor vihar, ki zabučí čez puščavo, tako je prišel šajk s svojimi jezdecí, in je zopet ubežal s plenom kakor veter. — Giezi in njegovi tovariši so se komaj zavedali, kaj se je zgodilo, ravno tako ranjeni rabi na svojem ležišču in Tamara v svojem skrivališču.

»Lepa reč to!« je zamrmral konečno poveljnik tempeljskih vojakov. — »Dota je šla rakom žvižgat, nevesta pa ni vredna, da bi jo posadil na kamelo. Dobro, vzeli bomo s seboj, kar so nam pustili roparji, ti pa, žena Rahela, boš pričala pri svojem možu, da smo se obnašali hrabro. Kajpak, sovražnikov je bilo desetkrat toliko, kakor nas, zato ni bilo mogoče opraviti ničesar. — Rad bi zdaj še nekoliko preiskal po hiši; toda pametnejše bo, če pridemo še pred jutrom domov.«

Giezi se je torej pripravil na odhod. Zaman je ranjenec prosil z znamenji, da bi ga vzeli s seboj. »Nočni zrak bi ti mogel škodovati, dobri prijatelj! Razven tega imamo samo eno nosilnico, kjer bo komaj prostora za obe ženski. Čez soboto mirno ostani tukaj; potem te bo že Eleazar dal pripeljati k sebi, če se mu bo zdelo truda vredno.« Tako je Giezi tolažil ranjenca in je zapustil s svojimi tovariši hišo.

Tamara je prisluševala šumu odhajajočih in je hotela ravnokar zapustiti skri-vališče, da bi hitela k očetu, ki je po teh dogodkih gotovo potreboval njeno pomoč. Toda naenkrat se začuje vnovič rožljanje orožja pred dvoriščem. Roparji so namreč srečali močno četo rimskih vojakov, ki so jih precej napadli. Zaman je poskušal šajk s svojim plenom prodreti sovražne vrste. Obrnil se je torej nazaj in se je ho-

tel rešiti z begom okrog vasi. Pri tem pohodu pa je zadel na četo tempeljskih vojakov. Ko je namreč Giezi zapazil, da so Rimljani napadli roparje, se je tudi on oju-načil, misleč, da je zdaj prišla nad ša ka ura maščevanja. Zapovedal je svojim tovarišem nastaviti sulice nasproti roparjem in jih napasti. Tako so bili roparji prijeti od obeh strani in so bežali na desno in levo, čeprav jih je bodril njih poveljnik k hrabrosti na vse mogoče načine. Da bi nazadnje šajk sam ne pal v roke Rimljanom, je tudi on zbežal in prepustil otovorjene živali Rimljanom. S Salomo pred seboj v sedlu je bežal naravnost čez polje, nekaj časa zasledovan od par jezdecev. Toda urnemu arabskemu konju niso mogli dolgo slediti Rimljani.

»To je bila pomoč v stiski!« zakliče Giezi rimskemu stotniku. »Za las je manjkalo, da niso ti tolovaji odnesli mojemu gospodu, poveljniku tempeljske straže. doto njegove neveste.«

»In zdaj misliš ti, da bomo mi tako dobrohotni, in ti bomo vrnili kamele, z dragocenim blagom otovorjene? Ne bilo bi slabo! Ugaiaš mi, dečko!« se je zasmel Rimljan. — »Sporoči svojemu gospodu, poveljniku tempeljske tolpe, lep pozdrav od stotnika Metilija, in mu reči, naj se obrne na Gesija Flora, oskrbnika Judeje, ako hoče morebiti od njega kupiti kak kos tega

dragocenega blaga. Kajti po naročilu deželnega oskrbnika sem prišel, da spravim na varno to blago, ki ga je včeraj eden izmed mojih tovarišev iztrgal roparjem iz rok. Mei tovariš, ki je blago tukaj pustil, še namreč ne pozna dobro šeg in navad v tej deželi. In tudi neko lepo judovsko dekle, ki je bila rešena iz roparskih rok, hoče oskrbnik vzprejeti v svoje osebno varstvo. Gotovo jo imate tukaj v nosilnici? Gotovo je bilo previdno s tvoje strani, da si vzel nosilnico s seboj, in če bi bil tako dober, da bi mi posodil tudi potrebne nosače, potem te bom imel za najboljšega Juda, kar sem jih še kdaj videl na zemlji.«

Kaj naj počne Giezi? Prišlo mu je na misel, da bi se še najbolje opravičil pri svojemu gospodu, če mu pove, da so mu Rimljani iztrgali nevesto in njeno doto. Kdo bi se drznil dvigniti svojo roko proti gospodarjem dežele? Udal se je torej, in vrnila se je njegova četa skupaj z Rimljani v Jeruzalem.

Boj se je vršil čisto v bližini hiše. Zato sta Sadok in Tamara čula vsak klic bojevnikov in vsak udarec orožja. Kljub temu ni več vztrpela Tamara v svojem skrivališča; morala je očetu na pomoč. In res, našla ga je v strašnem položaju. Nanovo mu je začela zaradi prevlekega razburjenja teči kri iz rane, pa ne samo nazunaj,

ampak tudi v sapnik, da bi se ubogi mož skoraj zadušil. S težavo je Tamara vzdihujočega in kašljajočega ranjenca obrnila tako, da mu je odtekala kri na zunaj in je prišel zopet do sape. Toda zaradi prevelike izgube krvi je ranjenec oslabeled tako, da je pal v omotico in se je bilo bati, da zdajpazdaj umrje v rokah svoje hčere.

V velikem strahu je klicala Tamara na pomoč in je zapazila šele sedaj, da je ostala čisto sama z ranjencem v hiši. Vrt nar Sila in vsi drugi so med bojem, ki se je vršil na sprednji strani hiše, zbežali skozi vrata na vrtu in so se poskrili po grmičevju v podnožju Olske gore. Tamara si je v silnem obupu vila roke in se je jokajoča vrgla poleg ležišča svojega očetana tla. »On umira! on umira!« je vzdihovala. »O ti Bog naših očetov, hiti njemu in meni na pomoč!« Tedaj pa ji je prišla nenadna misel v glavo; obotavljala se je nekoliko; nato pa je k svoji molitvi, kakor bi jo k temu silila višja moč, pristavila besede: »Jezus Nazarenski, če si ti v resnici vstali Odrešenik in imaš moč pomagati nam ubogim otrokom svojega ljudstva, obrni svoje oko na mojo stisko in mi pomagaj!«

Zdelo se je, da njena molitev ni uslišana. Oče je ležal, kakor mrtvec. Dihanje je prenehalo. Tamara je poslušala in poslušala, a ni mogla zapaziti nobenega znamenja življenja. »Mrtev, mrtev!« je vzdi-

hala. In tudi njo je premagala prevelika bolečina in utrujenost. Ko so prvi blede žarki jutra prisvetili skozi okno, je tudi ona padla v omotico poleg svojega očeta.

Trinajsto poglavje.

Lucij in Eleazar dobita poročilo.

Že se je zmračilo, ko je dospel Salom in šel v Jeruzalem. Počasi je stopal po ulicah do gorenjega trga, kjer je potrkal na duri Serafinijeve hiše. Odprla mu je služkinja Roda in mu povedala, da je bil Evzebij pred nekaj trenutki tukaj in biva zdaj najbrže pri bratih v Davidovem poslopju. Ravno tja sta šli tudi obe deklici. S tem poročilom bi se bil Eliud lahko zadovoljil. Dobil bi svojega gospodarja še pred začetkom božje službe. Toda Eliud, nekoliko lahkomišljen človek, je začel plesti z Rodo dolg pogovor. Dekla je bila kajpak pobožna in pridna ženska, aii ko je začel praviti Eliud o dogodkih pretekle noči v Betaniji, je postala radovedna — tudi pobožne ženske so nagnjene k tej slabosti hčera Evinih — in je dolgo časa kramljala z Eliudom. Ni se mogla dovolj načuditi, da ji ni Marta ničesar povedala o ranjenem rabiju in njegovi lepi hčerki in o postavnem rimskem častniku. Končno se je

vendar-le spomnila svojih dolžnosti in je odslovila sela Eliuda z naročilom, naj se podviza. »Ti presneti čas, kako urno teče!« je jadikovala. »Pismo bi moralo biti že zdavnaj v gospodarjevih rokah, a jaz radovednica te zadržujem tukaj. Bog mi odpusti moj greh!«

Eliud je šel zdaj v bližnje Davidovo poslopje. Tam je zvedel od vratarja, da se je božja služba že pričela in da bi le z velikim motenjem mogel oddati pismo. Ali ima res naročilo, tudi med svečano službo božjo oddati pismo?

Tega mu ni rekla Saloma. Eliud je torej prosil ,naj je izroči precej po končanem svetem opravilu Evzebiju. Nato je Eliud počasi kolovratil čez trg proti kraljevemu gradu, pri sebi razmišljajoč, če je takoj treba oddati grško pismo stotniku.

Ko je v teh mislih prišel mimo kraljeve palače, je v svoje veliko začudenje ugledal oboroženo četo, ki je prihajala z dvorišča. »Kaj to pomeni nocoj, ko je sobota?« je prevdarjal pri sebi. »In nosilnico vlečejo s seboj!« Ko so tempeljski vojaki hiteli mimo njega, je slišal razločno povelje: »K vratom pri vodnjaku!« Tukaj namreč pelje pot v Betanijo. Eliud torej vpraša enega izmed vojakov, če odhajajo v Betanijo. Vojak mu je mrmrajoč pritrtil. Ko pa je radovedni vprašalec tudi ho-

tel zvedeti, kaj imajo tam opraviti v sveti sobotni noči, se je razsrdil vojak, češ: »Kaj te briga to!« in je z debelim koncem sulice odgnal radovedneža.

»I no,« dé Eliud, »ti sirovež! Ali te nisem vprašal dovolj prijazno?« In jezno dalje stopajoč je razmišljal, kaj bi imeli tempeljski vojaki opraviti nocoj v Betaniji. Prišel je do zaključka, da si jih je gotovo Evzebij izprosil od »visokega sveta« v pomoč proti roparjem, ali pa, in to je še verjetnejše, da želi ranjeni rabi nosilnice in zanesljivega spremstva.

»Pomoči proti roparjem, pred katerimi se tako silno boji moja blaga gospodinja, zdaj ni več treba,« tako je sklepal sel in razmišljal o tem, ali bi mu ne kazalo poiskati par prijateljev in sorodnikov v onem delu mesta, ki se zove Bezeta. Hitro se je odločil k temu — Eliud ni ljubil dolgega razmišljanja — in je ubral pot proti vratom Efraimovim, ki sklepajo staro mesto Sion z novimi deli mesta. »Predno se konča božja služba, se že zdavnaj lahko vrnem k Davidovemu poslopju,« se je tolažil pri sebi.

Ko pa je došel do Efraimovih vrat, je zadel na močno četo rimskih vojakov, in eden izmed čuvajev je ponujal deset sestercev tistemu, ki bi vodil vojaški oddelek po najkrajši poti v Betanijo.

»Še ena četa oborožencev gre v Betanijo?« je prevdarjal Eliud pri sebi. »Kaj pomeni to?« In je stopil bližje, da bi vprašal, če je lepi stotnik Lucij Flav poveljnik te čete. Na vprašanje so mu odvrnili, da je njihovemu častniku ime Metilij. Sel je slišal o njem, da je zaupnik sovražnega deželnega oskrbnika in se je hotel oddaljiti. Tedaj ga zgrabi eden izmed čuvajev pri vratih, s katerimi je govoril, in dé: »Hej, prijatelj, ti bi bil pripraven za vodnika. Zdi se mi namreč, da nisi preveč goreč jud, ker ne sediš doma pri velikonočni večerji.«

Sel pa se je izgovarjal, da mora nesti pismo stotniku Luciju in jim zato ne more biti za vodnika. »Sem pismo!« zakliče desetnik straže. »Stotnik Lucij bo kmalu ogledoval straže ob vratih, in takrat mu bom izročil pismo. — Zdi se, da naš oskrbnik ne gleda Lucija s posebno prijaznim očesom,« opomni desetnik enemu svojih tovarišev, »sicer bi ga ne določil precej prvi večer za čuvajsko službo. Spodobilo bi se, da bi ga z drugimi vred povabil k svoji mizi, ko pride poslanik.«

Sel bi bil pač zaman zatrjeval, da mora oddati pismo Luciju naravnost v roke, če bi se tisti hip ne oglasil drug vodnik, ki je bil vesel, da zasluži ponujenih deset sestercev. Precej nato odjezdi Metilij s svojo četo skozi vrata Sijonskega

mesta in se obrne na vzhod proti »ovčjim vratom«. Eliud pa se odloči, da na tem mestu počaka Lucija s pismom, kajti četa se mu je zdela zelo sumljiva.

Nasproti vratom je stala krčma starega juda Izaharja. Noč in dan so v njej popivali in veseljačili rimski vojaki in stražniki. V to krčmo se vsede Eliud in naroči vrček vina. Rimljani so ga hoteli izvabiti h kockanju, da bi mu pobrali tistih par božjakov iz žepa, in najbrže bi se lahkomišljeni sel dal zapeljati, ker mu je že vino iz Hebrona zlezlo precej v lase; toda hotela je sreča, da so se zaslišali z ulice udarci kopit, in desetnik straže je poklical vojake k orožju.

Prišlec je bil stotnik Lucij. Eliud ga je spoznal po lepem belcu, ki ga je jezdil. Hitro mu je stopil naproti in mu izročil pismo z besedami: »Iz Betanije, mu-di se!«

»Iz Betanije!« se začudi Lucij in veli desetniku prinesiti plamenico, da ob njenem svitu prečita pismo. »Saloma — zdi se mi, da je drugače ime lepi hčerki ranjenega juda.«

»Prav res, Tamara jo kličejo,« odvrne sel. »Ona je napravila lepe grške črke. Moja gospodinja Saloma tega ne zna.«

»Kdo pa je ta mogočen sovražnik, ki jim preti?«

»Oh, Saloma se roparjev boji tako neznanosko. Brez vsakega povoda je mene podila okrog, da sem stikal po njih. Zdaj pa, ko je oddelek tempeljske straže in ena četa vaših jezdecev odšla v Betanijo, bo imela dovolj braniteljev.«

Desetnik straže ob vratih potrdi, da je resnično Metilij s četo jezdecev odhital v Betanijo. Tam bo poiskal nekaj dragocenosti in povrh še lepo deklico za oskrbnika. »Tega nočnega pohoda bi ne bilo treba, ko bi ti sam prinesel plen s seboj. Zraven bi si še pridobil naklonjenost in zaupanje pri oskrbniku Gesiju Floru. Toda ti še menda ne poznaš dobro vseh šeg in navad v naši pokrajini.«

»Ali smo roparji, ali smo hrabri Rimljani?« se razljuti Lucij. »Bomo videli, ali bo poslanik kaj stopil na prste temu lepemu oskrbniku, ali ne. Obdrži tega sela tukaj pri straži, dokler se ne vrnem.«

Po teh besedah obrne stotnik svojega belca in skokoma odjezdi proti kraljevemu gradu.

»Glej, da se ne opečeš!« zamrmra za njim desetnik, začudeno se ozirajoč za Lucijem. »Škoda bi ga bilo; krasno zna jezdit konja.«

Pred kraljevim gradom izroči Lucij Flav belca straži in drvi urno po marmornih stopnjicah navzgor. V jasno razsvetljenem dvoru zapove enemu sužnjev, ki

so nosili kozarce in vrče vina v obednico: »Pokliči mi urno, ampak skrivaj, tribuna Klavdija Lizija.« Glasen smeh gostov, glasovi citer, sladki zvoki dvojne piščali in veselo petje je donelo iz obednice. Plesalke so se vrtele mimo vrat, ko je stopil suženj z vrčem ciperskega vina. Nestrpano je čakal stotnik Klavdija in je že razmišljal, ali bi ne vstopil kar med plesom v dvorano, da vpričo vseh gostov zatoži oskrbnika pred poslanikom, ker je dal ugrabiti deklico v svoji pohoti.

Konečno pride tribun.

»Kaj je? Ali imaš sporočiti občen upor judov?« vpraša. »Ali so se polastili vrat?«

»Imam ti sporočiti nekaj, kar bi lahko izzvalo občen upor,« odvrne stotnik. »Pridi in poslušaj!«

Lucij potegne tribuna v kot in mu pove, kar je ravnokar izvedel pri Efraimovih vratih.

»To je kajpak strašna nepoštenost —«

»Grozno je to! Sramota!« klikne Lucij vmes.

»To bo že slišal poslanik o pravem času. Zdaj seveda se ne da ničesar ukreniti.«

»Pa ravno zdaj je treba!« zakliče stotnik. »Ne pustim, da bi prišla v roke tega pustolovca deklica, plemenita in čista hči nesrečnega očeta, pa magari, da je stokrat judinja. Ali ne moreš priti takoj

do poslanika Certija Gala, da bi me zaslišal?«

»Zdaj med veselo gostijo, ko se je že tudi on preveč udal ciperskemu vinu? Kaj pa misliš?«

»Potem me odveži dolžnosti, da pregledavam straže pri vratih, in mi dovoli nekaj ur odmora. Če bom le mogel zaščititi, ne bo deklica trpela vsled surovosti naših vojakov, in ne bo prišla v roke Gesija Flora pod nobenim pogojem.«

Z začudenjem je zrl Lizija na svojega mladega prijatelja. »Veliko se predrzneš zaradi te lepe judinje. Toda vidim, da te ne žene k temu slabo nagnenje. Rad bi, da bi naši deželni oskrbniki imeli toliko čuta pravičnosti in poštenosti; potem bi trdno stala rimska država. Prav, naj gre kdo drugi okrog straž, tebi pa dovolim dvanajst ur odmora. Posledice tvojega dela pa bodo težke, in te si pripiši samemu sebi.«

»Dobro!« zakliče Lucij in hiti proti vratom.

Z začudenjem gleda tribun za njim in dé: »Ko bi ne vedel, da časti naše bogove, bi ga imel za kristjana. Mladi možje, pa tako resne nravnosti, se dobe malokje med Rimljani!«

Skoraj isti čas, ko je stotnik Lucij s svojim lenim vodnikom zapustil ovčja vrata, so dospeli jezdec Metilijevi in Gie-

zijeve četa, vrnivši se iz Betanije, do vrat ob ribnjaku Siloc, ko je Giezi še enkrat zaman poskusil pridobiti vsaj majhen del plena svojemu gospodarju. »Saj je lahko zadovoljen, da mu dežeini oskrbnik brez odkupnine vrne soprogo,« se norčuje Metilij, med tem ko uboga Rahela s trepetom zapusti nosilnico; kajti dobro je vedela, kako jo bo vsprejel njen mož. »Nestvo bomo vzeli s seboj k Floru. Čemu bosta tvojemu gospodu dve ženi?«

Eleazar je razburjen čakal na povrat svoje čete. Zato je že pred več kakor eno uro razpustil poglavarje »Zveze gorečnikov«, ki so se ponoči pri njem zbrali k posvetovanju. V njegovo jezo so sklenili pri tej seji, da odkupijo ben Gioro. Kajti temu, ne Eleazarju, je hotela večina poveriti vodstvo upornikov. Na ta način so si namreč zagotovili pomoč tolovajskih čet, ki štejejo več nego 10.000 bojevnikov. Tako so upali pridobiti zase tudi šajka Mardoha in njegove junaške jezdece. Eleazarja pa so prosili uporniki, naj v blagor in svobodo domovine prepusti začasno vodstvo vojske ben Giori. Vnuk Kajfov se je moral udati.

Sicer pa so bili vsprejeti vsi Eleazarjevi predlogi. Soglasno je prodril njegov predlog, da je treba na Rimljane udariti precej in brez obotavljanja. Povod za upor se glede na neznosne krivice, ki jih vrši

deželni oskrbnik, dobi lahko vsak dan. Večina tempeljskih delavcev, katerih je Agripa preteklo leto izpustil 18.000 iz službe, je najetih za vojsko in so že vsi pripravljeni na povelje. V herodianski orožarni v Mazadi je pripravljeno bojno orožje za celo armado, in stražo tiste orožarne čisto lahko podkupimo ali uničimo. Glavarje v »stranki zmernih«, ki so nam dozdaj onemogočili vsak poskus upora, pa bo spravilo s poti bodalo sikarijcev.

To vse je bilo sklenjeno in je veselilo Eleazarja. Veselje mu je grenila samo okolnost, da bo moral v boju za svobodo Izraela prepustiti vodstvo Simonu ben Giori. Nejevoljno je hodil po dvorišču celo uro sem in tja, a je še vedno vrelo v njegovem srcu. »Ben Giora, tolovajski glavar ben Giora, bo poveljnik! Tolovajski glavar bo rešenik Izraela iz rimske sužnjosti! Jaz pa, član velikoduhovniške družine, bom moral biti pokoren temu roparju. Ne moja, ampak njegova bo čast in slava po zmagi! In vendar bom jaz z nevestino doto, to se pravi, s svojim denarjem, plačeval najemnike in pridobival zaveznike! Zblaznel bi! Pa kje se mudi ta tepec Giezi s svojo četo! Že se dani na vzhodu in se še ni vrnil. Zdavnaj bi bil že lahko tukaj!«

Konečno je začul Eleazar žvenket orožja in korake svojih vojakov. Hitel je

k vratom, da jih odpre z lastno roko. Pa to ni bila vrnitev čete, ki se vrača z bogatim plenom. Mrmraje in s povešenimi glavami so vstopili vojaki. Ne na čelu, ampak zadaj je šel poveljnik z ubogo Rahelo.

»Kaj pomeni to? Kje je nosilnica z mojo nevesto? Kje so kamele, obložene z doto?« vpraša Eleazar. Giezi pa najprej previdno zapre vrata na dvorišču in dé: »Ni treba, da bi izvedelo vse mesto, kako se je ponesrečil pohod naše čete. Mi smo nedolžni, gospod. Ni nam manjkalo ne premetenosti, ne hrabrosti, kakor ti lahko izpriča tvoja žena. Že sem natovoril živali z dragocenim blagom in imel sem rabijevo hčerko s tvojo ženo že v nosilnici, kar pridrvi četa, to se pravi, bilo jih je najmanj sto, in v imenu deželnega oskrbnika nam vzamejo nevesto in plen. Zlodej me vzemi, če ni vse res, kar sem povedal.«

»In nevesta in njena dota je zdaj v rokah deželnega oskrbnika?«

»Tako je.«

»Kdo je bil poveljnik tiste čete? Ali si izvedel njegovo ime?«

»On je zaupnik Gesija Flora, stotnik Metilij.«

»Ali je rekel, da dela po naročilu deželnega oskrbnika? Le pomisli — ali je v resnici rekel tako?«

»Rekel je, in ne samo enkrat. Moji tovariši in tvoja žena ti lahko potrdijo to.«
Vojaki so prikimali.

Eleazar dvigne tedaj svoje pesti proti nebu in vikne: »No, to je prav! Zdaj je mera polna. Človek, poslan od cesarja kot varuh naše dežele, se drzne z očito silo upleniti hčer plemenitega Izraelca, nevesto poveljnika tempeljske straže! Deželni oskrbnik — ropar naših deklet! To naj izve »visoki svet« in ves Jeruzalem in vse ljudstvo, ki se je zbralo h praznikom! Žabja kri bi morala teči po naših žilah, ko bi nas ne vnelo to dejanje, da primemo za orožje in si priborimo sveto svobodo. — Giezi, pojdi takoj z menoj v tempelj, kjer se zbere v ranem jutru »visoki svet« k posvetovanju!«

Štirinajsto poglavje.

V templju.

Medtem, ko je Eleazar s svojim služabnikom hitel v tempelj, je stopila Rahela vsa žalostna v hišo.

Toda kljub svoji žalosti ni pozabila, da jo je Natanael, mlajši brat njenega so-proga, prosil včeraj, še predno je šla v Betanijo, naj ga zbudi zgodaj v jutru. Deček je namreč izpolnil dvanajsto leto, v

katerem je bilo mladim Izraelcem prvič dovoljeno stopiti v dvor mož. Na velikonočni praznik je hotel Natanael storiti to.

»Pa kdo te bo zdaj peljal s seboj, ti dete moje duše« vpraša Rahela dečka. »Eleazar je že odšel v tempelj po važnih opravkih.«

»Oh, kakšne opravke pa ima o velikonočnem prazniku, ko mora počivati vsako delo? Kdo me bo vodil v tempelj?«

»Pismouk Jožef ben Matija, ki te je učil pisati grške črke, te bo rad vzel s seboj. Hitro teci k njemu in ga prosi prav lepo, da te vzame s seboj. Že se je skoraj zdanilo, in on ne bo dolgo čakal doma.«

Kakor urna srna je tekel mladi Natanael v praznični obleki čez cesto v hišo pismouka Jožefa. Dobro je zadel; Jožef ben Matija je hotel ravnokar v tempelj. Prijel je dečka, ki ga je zelo ljubil, za roke in ga je peljal s seboj. Razkazal mu je vse dragocenosti v templju, katerim se Natanael ni mogel dovolj načuditi. Zdelo se mu je, da hodi kakor po nebesih. Slednjič sta prišla do prostora, kjer se je videlo dragoceno zagrinjalo pred Najsvetejšim.

»Ali je res, da se je to zagrinjalo že enkrat raztrgalo od zgoraj navzdol, ko je bil še moj stari oče Kajfa veliki duhovnik? Giezi mi je pripovedoval tako, a Eleazar ga je strogo pokaral zaradi tega,« vpraša radovedni deček.

»Ne verjemi vsega, kar klepečejo neumni hlapci!« odvrne pismouk z nagubanim čelom. Nato dalje pripoveduje dečku: »V Najsvetejšem starega tempelja je stala skrinja zaveze, in na perotih kerubimov je prebivalo veličastvo božje. Tudi zdaj še verujemo, da prebiva gospod Bog Sabaot nevidno v Najsvetejšem, čeprav se je izgubila skrinja zaveze, ko je bil razdrt prejšnji Salomonov tempelj. Samo enkrat v letu sme stopiti veliki duhovnik v ta najsvetejši prostor, da prosi za naše ljudstvo pomoči pri Bogu. Glej, levitje so že pričeli pripravljati daritveni oltar; moli tudi ti za rešitev Izraela in za to, da bi nam Bog kmalu poslal Odrešenika. Tukaj počakaj, dokler ne pridem póte. Zdaj je čas, da grem v dvorano Gazit k posvetovanju.«

Dvorana Gazit se je nahajala v spodnjih tempeljskih prostorih. Tam so se zbrali starejšine in pismouki sredi dvorane in so se živahno razgovarjali medseboj. Sredi med njimi je stal povejnik tempeljske straže, z žarečimi očmi, in je v strastnih besedah pripovedoval zadnje nasilstvo deželnega oskrbnika.

»Glejte, Jožef ben Matija prihaja, naučenejši pismouk!« zakliče eden izmed duhovnikov. »Čujmo, kaj bo on rekel na ta dogodek.«

»Dekle je hotel ugrabiti, to je jasno!«
 — »Ta pritepeni Rimljan!« — »Hčer izra-
 elskega plemenitaša!« — »Otroka rabija,
 ki bi bil vreden, da postane veliki duhov-
 nik!« tako so vpili nekateri med seboi.
 Drugi pa so ugovarjali: »Mir!« — »Pa-
 met!« — »Ne povračati sile s silo!« —
 »Uničili boste mesto in tempelj, če ne bo-
 ste krotili svoje jeze!«

Tako so vpili semintja, da so se ko-
 maj razumele posamezne besede. Šele, ko
 je vstopil veliki duhovnik, so se pomirili
 nekoliko. Bil je velik in širokopleč mož z
 rdečim obrazom in sirovimi potezami.

»Hoho!« zakliče veliki duhovnik, »kaj
 pa je to? Ne mirujete niti tedaj, če vstopi
 veliki duhovnik. Vsak pojdi na svoj pro-
 stor, in potem čujmo, kaj nam je storiti.
 Pa hitro in brez besed, ker se že bliža čas
 jutranje daritve. Zato smo se zbrali, da se
 posvetujemo, kaj nam je storiti zdaj, ko
 je prišel poslanik iz Sirije k nam. Ali naj
 vložimo tožbo proti Gesiju Floru? Rad bi
 o tem slišal vaše mnenje. Toda zapomnite
 si! Če ne moremo storiti toliko, da bi ga
 rimska vlada odstavila z njegovega me-
 sta, potem je boljše, da molčimo popolno-
 ma! Kajti če kljub naši tožbi ostane on na
 svojem mestu, nas bo v bodočnosti tepel,
 ne s šibami, ampak s škorpionji. Kaj praviš
 na to, Ecehija?«

Ecehija je nato razložil zadnjo do neba kričečo krivico Florovo. Eleazar jo je še enkrat ponovil in potrdil s prisego.

Medtem se je veliki duhovnik nemirno premikal na svojem sedežu, kajti dobro je vedel, kaj hoče Eleazar in njegova stranka s to obtožbo. Res je že klical prvi član »stranke gorečnikov«, Meir ben Belgaja v ognjevitih besedah k uporju proti Rimljanom. »Zdaj,« je govoril, »je prišel dan maščevanja nad Rimljane. Pod vtiskom te vnebovpijoče krivice se bo vzdignilo tri milijone romarjev kakor en mož, in bodo umorili Flora v pravičnem boju. Kaj pa more ta mala četica Rimljanov v mestu? Le eno besedo naj reče veliki duhovnik in »visoki svet« ljudstvu, pa bomo praznovali letos nov velikonočni praznik, novo rešitev iz hujše sužnosti, kakor pa je bila egiptovska. Samo enega samega takega moža je treba, kakor je bil Juda Makabejec, in mi smo rešeni. Tu stoji tak mož, hrabri poveljnik naše straže, vojskovodja Izraelov. Slava ti, zmagalec Rimljanov! Gotova ti je zmaga, ker Bog naših očetov ne sme zapustiti svojega ljudstva. Kje je kak tuj Bog med nami, razen malikov, ki jih časte Rimljani, in razen tistega, ki ga časte Nazarenci. Toda mi bomo prepodili Rimljane in Nazarence iz dežele. Zaupajte na Gospoda, ki je mogočen in zvest. Trobite, trobite na bojni rog v Si-

jonu! Smrt našim sovražnikom in zmaga in večna slava njegovemu izvoljenemu ljudstvu!«

Tako je govoril Meir ben Belga z ognjevitimi besedami. Velik del zborovalcev mu je pritrjeval z navdušenjem. Veliki duhovnik je pobledel. Ni mislil, da je tako močna »stranka gorečnikov«. Toda kmalu se je zopet pomiril, ko je spoznal, da večina vendarle ni na njihovi strani. Vsi, ki so kaj imeli pod palcem, in vsi modrejši niso hoteli ničesar slišati o uporu.

»Kako hočemo začeti vojsko z Rimom?« zakliče Ecehija. »To je blaznost! Rimljani bodo pošiljali vojsko za vojsko v našo deželo in nam bodo naposled z ognjem in mečem uničili naše mesto in naš sveti tempelj. Bratje, potrpite toliko časa, dokler nam Bog naših očetov ne pošlje svojega Odrešenika.«

Nazadnje je prodril Jožef ben Matija s svojim posredovalnim predlogom. Predlagal je, naj pošljejo poslanstvo k poslaniku, Certiju Galu, ki ni prijatelj Gesija Flora. Če ne bo pomagalo to, pošljejo lahko poslance k cesarju Neronu, ki zdaj biva na Grškem. Če bi tudi to bilo zaman, potem je še vedno čas, da primejo za orožje.

Kakor olje so tekle učenemu rabiju besede z ustnic in so pomirile vihar med strankami. Sklenili so torej, da pojdejo po končani večerni daritvi, ko neha sobota,

v skupnem svečanem sprevedu, spremljani od ljudstva, pred kraljevi grad. Tam bo Jožef ben Matija v njihovem imenu govoril poslaniku pritožbo proti Gesiju Floru. Ljudstvo pa nam bo pritrjevalo.

Zdaj so zabučale pozavne k jutranji daritvi. Veliki duhovnik se je hitel napravljati v obredna oblačila. Svečano je stopal nato pred daritveni oltar, spremljan od sto in sto duhovnikov v belih oblačilih, da bi opravil veliko spravno daritev, ki je bila v stari zavezi predpodoba daritve na križu.

Visoko je plapolal ogenj in povžival darovano žival. V potokih je tekla kri in daritveno vino, razlito kroginkrog stopnjic pri oltarju. Po vsej dolžini tempelja pa so prepevali belo oblečeni pevci psalme, in spremljale so jih harfe in zveneče cimbale. Ko je končno veliki duhovnik izrekel blagoslov nad vsem Izraelom, ni ostalo skoraj nobeno oko suho in tudi na moških trepalnicah so se svetile solze. Mladi Natanael pa je bil tako ganjen, da je po vsej poti, ko sta se vračala na dom, govoril Jožefu: »Kje je Bog kakor Bog naših očetov? Kje ga molijo tako, kakor ga molimo mi? Kje je svetejši in lepši tempelj na svetu, kakor je hiša našega Boga?«

Pa vendar se bodo morale v kratkem izpolniti nad to prekrasno zgradbo besede Kristusove, »da ne bo ostal kamen na ka-

menu«, ker je Izrael zavrgel pravega velikega duhovnika. O tem deček ni slutil ničesar; toda v duši učenega pismouka se je vzbujala bojazen.

Petnajsto poglavje.

Pomoči proseč.

Tudi kraljica Berenika je prisostvovala jutranji daritvi. Ko je bivala v Jeruzalemu, je opravljala vse obrede Mojzeso-ve postave. To je bil kos domače politike. V Judeji so bili Herodijanci Judje, v Rimu pa so darovali cesarjevemu božanstvu. Njena sestra Druzila jo je spremljala v tempelj. Obedve je spremljala tro-pa služabnikov in služabnic. V nosilnicah so ju nesli do mosta, ki vodi od gorenjega mesta do tempelja. Od tukaj sta morali iti peš v tempelj. Služabniki s srebrnimi palicami so stopali naprej in odpirali kraljevim setram prostor med množicami; tako sta z vsem sijajem prestopili tempeljski prag in sta na častnem mestu v ženskem oddelku prisostvovali svečanosti.

Po končanem opravilu sta se knjeginji z enakim sijajem vračali v svojo palačo. S ponosom je rekla Berenika sestri: »V večno slavo bo naši hiši, da je naš praded zgradil ta veličastni tempelj. Tudi rim-

ski cesarji nam ne morejo pokazati kaj podobnega. Noben rimski ali grški tempelj se ne dá meriti s tem.«

»Tempelj bi bil brezpomemben brez veličastne službe božje, in za to se moramo zahvaliti Mojzesu,« odvrne Druzila. »To je bil za Boga navdušen mož, in ni prav, da tako malo spoštujemo njegovo postavo. Zdi se mi najboljše, da popolnoma prenehamo občevati z Rimljani, ki so nam prinesli tako malo sreče. Stojmo popolnoma na strani svojega ljudstva.«

»Občevanje z Rimljani nam je pridobilo kraljevo krono — in nam bo morebiti pridobilo še več,« dé Berenika z razžarjenimi očmi. »Ker si nekoliko si opekla prste z deželnim oskrbnikom Feliksom, zaradi tega se nikar ne huduj še nad gospodarji sveta, ljuba sestra.«

Druzila zardí in dé: »Molči o Feliksu! On me je zapeljal k odpadu od vere naših očetov.«

»To bi mu ti že rada odpustila, sestrica, ko bi te le on vzel v Rim, da bi postala tam mogočna gospa,« se norčuje Berenika. »Ne boji huda name! Saj se tudi meni z mojim kraljevim soprogom iz Cilicije ni zgodilo dosti boljše. Pa zakaj bi obupali, če se je izjalovil prvi poskus? Potrpljenja je treba. Obe imava prosti roki, in lahko še splezava za par stopnjic višje po lestvi sreče in moči. Ko bi bil le naš brat Agripa

tako moder in hraber, kakor so bili njegovi dedje!«

»Ah, kaj mi bo slava in čast! Miru in sreče potrebuje moja duša. To je tisto, kar iščem. Glej, naš praded, ki je zgradil ta tempelj, je v pohlepu po slavi postal krvoločni tiran, morilec svoje soproge, svojega brata —«

»Ti si zopet vsa čmerna, Druzila. Herod je bil velik kralj! Kaj pa je mar vladarju, če prelije par kapljic krvi. Kaj vse je storil Kaj Kaligula, prijatelj našega očeta! In kakšne reči počenja božanski Nero, pred katerim zdaj v prahu poklekuje vsa zemlja! Dovolj o tem! Ti boš danes kajpak navzoča pri slavnostni pojedini, ki jo bo brat priredil v čast poslaniku iz Sirije. Skrbi, da boš prišla zares v kraljevskem sijaju. Naj pobledi od jeze soproga deželnega oskrbnika. Sužno Elpido ti bom poslala, da te bo napravila po kraljevsko, in novo, krasno oblačilo, ki je prišlo iz Aleksandrije, ti bom posodila.«

Nosači so prispeli do Berenikine palače. Služabnik Eupolem je prihitel, da pomaga kneginjama stopiti iz nosilnice in da ju spremlja v hišo. Že na hodišču je zašepetal kraljici, da čaka na njen povrat lepi rimski stotnik že dalje kakor eno uro.

»Stotnik Lucij Flav?« se začudi Berenika. »Kaj želi ob tako nenavadni uri?

Gotovo, vzprejela ga bom. Pelji ga v rdečo sobo.«

»Toda on ni sam. Globoko zagrnjena žena ga spremlja, lepo oblečena, a nekaj madežev krvi je na njenem krilu,« odvrne služabnik.

»Zena ga spremlja?« vpraša kraljica nezaupljivo. »Je-li mlada ali stara?«

»To je težko reči, ker ima zagrnjen obraz. Toda po vsej njeni postavi bi sodil, da je še mlada,« odvrne Eupolem.

»Reci Hloi, naj jo opazuje. In če bo videla, da ni navadna beračica — ampak, kako morem misliti kaj takega? Kako bi se stotnik drznil, pripeljati mi kaj takega v hišo. Reci Hloi, naj tujki osnaži nekoliko obleko. Ne maram videti krvavih madežev. Potem pelji oba v rdečo sobo. Družila, bodi tako dobra, in ostani pri meni ob tem nenavadnem obisku.«

Obe sestri sta šli v rdečo sobo, kjer je Berenika že dan poprej sprejela stotnika. Sužnjic so jo preoblekle v domača oblačila. nato sta sestri sedli na škrlatne blazine.

Nista čakali dolgo, in prišel je Eupolem naznanit pomoči proseče. Tamara, v spremstvu Lucijeve, je vstopila tiho. Koprano, ki ji je zakrivala lice, je vrgla čez rame in je za trenotek uprla svoje velike oči v kraljevo krasoto ponosne žene, ki ji je sedela nasproti. Nato ji je bolest zakrivila ustnice. Zakrila je obraz z rokami

in viknila: »Milosti, pomoči prosim!« Nato je pala na kolena pred Bereniko.

Berenika se je čudila izredni lepoti njenega bledega obraza, in lepemu glasu, ter se je skoraj zaničljivo ozrla na stotnika, kakor bi mu hotela reči: Ali si mi pripeljal kazat svojo ljubljenko?

Lucij je razumel pogled in je rekel z zardelim obrazom: »Pripeljal sem ti hčer tvojega ljudstva, kraljica, siroto, ki te prosi pomoči proti mogočnemu sovražniku. Ona je hčerka nekega rabija iz plemenite judovske družine, in sovražnik, ki jo zalezuje, je žalibog Rimljan, naš oskrbnik Gesij Flor!«

»Gesij Flor!« se začudi kraljica in z iztegnjeno roko prijazno dvigne deklico pokonci. »Sedi tu k mojim nogam, dobro dete. Torej, oskrbnika se bojiš? Pripoveduj, kako je prišlo do tega? Govori po aramejsko, če ne znaš gladko grško.«

Tamara pa je govorila zelo gladko in čisto po grško ter je povedala vse dogodke tako ponižno in prijazno, da si je pridobila ne le srce mehkejše Druzile, ampak tudi spoštovanje in ugled pred ponosno Bereniko.

»Ubogo dete!« je viknila Druzila. »Od mrtvaške postelje očetove bi te on ugrabil, ko bi ti ne bil prišel na pomoč plemeniti rimski stotnik! Sestra, kajne, to plemenito hčer našega ljudstva morava ob-

varovati pred tolovajskim oskrbnikom? Prosim te, izroči jo meni, če je nočeš čuvati sama. Postala mi bo ljuba prijateljica.«

»Ne, ne pride v roke Gesiju Floru!« dé Berenika. »Prav je, da se je zgodil ta slučaj ravno sedaj, ko je navzoč poslanik iz Sirije. To bo tudi poper za Flora in za njegovo netečno Kleopatro! Kako ji privoščim! Takoj se moram razgovoriti s svojim bratom Agripo, da pride vsa reč v pravi obliki Cestiju Galu do ušes. Kaj pa ti, plemeniti stotnik, ali se ne bojiš Florovega maščevanja? Bodi previden!«

Lucij zmaje z rameni in dé: »Kaj pa mi more? Jaz sem pod Galovo oblastjo. Sicer pa naj se zgodi karkoli! Tudi ti bi ne storila drugače, veličastna kraljica, če bi namesto mene danes zjutraj našla ubogo siroto v njeni preveliki boječini. Odpusti mi, da sem jo pripeljal k tebi. Ona nima nobenih sorodnikov tukaj, a jaz tujec še ne poznam nikake gostoljubne hiše v bližini. Zdaj, oprosti, da se poslovim. In če dovoliš, se bom od časa do časa oglasil, da zvem, kako se bo godilo deklici.«

Berenika se je prijazno poslovila od častnika. Tamara pa je stopila pokonci, prijela Lucija za obe roki in mu rekla z vso hvaležnostjo svojega srca: »O ti dobri, ti plemeniti! Naj ti Bog naših očetov poplača vse, kar si mi storil. Usmiliti se

ubogih sirot je v njegovih očeh bogoslužno delo. Naj ti Bog naših očetov dá milost, da boš postal otrok izvoljenega ljudstva!»

Lucij se je naenkrat ozrl na kraljevi sestri in je videl, da so se lesketale solze v očeh Druzile, okrog rdečih ustnic Berenike pa je igral usmev. Poklonil se je in je odšel.

»Naj ti Bog naših očetov dá milost, da boš postal otrok izvoljenega ljudstva!« O teh Tamarinih besedah je razmišljal stotnik, ko je stopal med nešteto množico, ki se je prerivala po ulicah, proti kraljevemu gradu. »Kaj je mislila deklica s temi besedami? Da bi postal Jud? Smešno! Ampak škoda je, da je ona Judinija: sicer bi me lahko zmedle niene oči. Bodi torej pameten, Lucij! Naiholjše bo, če več ne obiščeš te deklice. Dovolj si storil zanjo, in zdaj jo lahko prepustiš njeni lastni usodi. Sestra Berenike, se zdi, ima dobro srce in se bo zavzela za siroto.« Tako se je hotel stotnik otresti vseh vtiskov, ki jih je nanj napravila Tamara, toda čutil je, da se mu to ne bo posrečilo tako lahko.

Vstopil je skozi ostro zastražena vrata kraljevega gradu. Oglasil se je pri tribunu Klavdiju Liziji. Ta mu je rekel: »Prav, da si prišel! Flor je ves divji, in je že dvakrat vprašal po tebi. Moral boš precej k njemu. Metilij mu je nocoj mesto

mlade deklice, ki jo je požel, prineljal v hišo neko staro pokveko. Flor io je takoi zapodil na ulico. On misli, da si ti Metiliju prekrižal račune in zase vjel deklico. Torej pazi, kako boš govoril. Pomisli, da ima on tukaj v Jeruzalemu vrhovno oblast.«

»Oho! Jaz sem pod oblastjo Galovo,«
dé Lucij.

»Ne vem, če ti to kaj pomaga? V svojih pokrajinah delajo deželni oskrbniki kar hočejo, posebno če imajo tako ženo, ki je prijateljica Neronove soproge. Pa te Flor lahko tudi skrivaj spravi s poti, če ga razjeziš. Zdaj pojdi! Posvaril sem te!«

Deželni oskrbnik je z neievoljnim pogledom vzprejel Lucija. Pa Lucij je dobro pazil na besede. On je prišel že več ur po odhodu Metilijevem, kakor mu lahko dokaže, zato mu ni bilo mogoče prekrižati njegovih računov, če bi imel tudi ta namen v srcu, razloži stotnik čisto mirno.

»Pa vendar si danes zjutraj skozi ovčja vrata jezdil proti Betaniji?«

»Kajpak! Pa Metilij se je moral že vrniti. Nisem ga srečal niti med potjo, niti tam.«

»Kaj pa si imel opraviti v Betaniji? «

»Stara žena me je prosila pomoči.«

»Stara žena? Le priznaj, da je to bila hčerka rabijeva, ki si jo rešil iz rok nesrečnega ben Giore. Zakaj nisi že včeraj

izročil mojemu varstvu deklice in vsega njenega premoženja?«

»Ni mi bilo to naročeno —«

»Ker si neumen kmet! Če hi ne bil jaz poslal Metilija, bi prišlo zdaj vse v roke roparjev. Metilij jim je iztrgal rop iz rok. Da so odpeljali deklico, si ti kriv, ti — —«

»Deklice niso odpeljali roparji. Ona je na varnem in biva v palači kraljice Berenike.«

»Te herodianske kače? Glej, glej! Ali si io sam peljal tiakaj?«

»Sam. In sicer pred eno uro. Mislim, da me ne boš grajal zato, če sem siroti za varuhinjo našel kneginjo njenega ljudstva.«

»Seveda ne — ha-ha!« Z izeznim smehom se je zasmel oskrbnik in je s strupenimi očmi pogledal stotnika. Lucij je mislil za trenutek, da se misli Flor v svoji jezi z orožjem vreči nanj. Toda oskrbnik je pogoltnil svoj srd in je rekel navidez prijazno: »Lahko odideš, stotnik. O priliki se bomo spomnili tvoje zveste službe.«

Kmalu potem je imel Gesij Flor s poslanikom iz Sirije pogovor, ki ga ni spravil v nič boljšo voljo. Poslanik mu je očital celo vrsto očitnih nasilstev in nepoštenosti ter mu zapretel, da bo o tem poročal samemu cesarju, ako se v bodočnosti ne poboljša. »Rimsko starejšinstvo in

cesar,« tako je rekel, »nam radi pogledajo nekoliko čez prste, čeprav v svoji službi po posamnih deželah skrbimo tudi nekoliko za svoj lastni žep. Toda — so tudi tukaj gotove meje! Vse po pameti! Tako ne smemo izžemati ljudstva, da bi ga prisilili k upor. To pa se godi tukaj.«

»Dobri Gal,« odvrne nato deželni oskrbnik, že večkrat sem ti povedal svoje mnenje, da storim rimskemu cesarstvu največjo uslugo, ako je prisilim, da si izreže to rak-rano judovstva s svojega živega telesa. To hočem tudi dokazati pred cesarjem in starejšinstvom; kajti nikoli se ne bo ta rod, ki časti enega samega Boga, podvrgel našim bogovom. Če prisilim Jude k upor, potem jih bomo uničili, in to bo prav in koristno za nas.«

»To so tvoji izgovori; poznam jih, in ne boš me premotil. Jutri že moram nazaj v Cezarejo. Daj mi zagotovilo, da boš skrbel za mir v tej deželi vsaj za eno leto, dokler traja moja služba. Potem počenjaj, kar hočeš.«

»Dobro. Naj bo! Eno leto jim bom še prizanašal, ako mi obljubiš, da mi ne boš napravljaj nobenih sitnosti v Rimu, in če mi ljudstvo ne bo nagajalo preveč.«

»To je obljava z marsikaterimi skrivnimi vraticami,« odvrne poslanik. »No, prisiliti te ne morem. Toda ne zanesi se preveč na priprošnjo cesarice. Jaz ti v

Rimu ne bom delal nikakih sitnosti, dokler me k temu ne prisili skrb za državni blagor.«

»Hvala ti, dobri Gal,« odvrne deželni oskrbnik s sladkožalobnim obrazom. »Ti boš videl še danes, da ni moja krivda, če se prične upor. Kakor slišim, me hočejo judovski duhovniki tožiti pri tebi. Bližati se ti hočejo kot ljudje, ki prosijo pomoči. Prej sem te nameraval prositi, da jih nikar ne poslušaj; zdaj pa ti pravim: vzprejmi jih prijazno, in tudi mene smeš nekoliko ošteti vzpričo njih, da odidejo zadovoljni odtod. Kajpak, jutri te bom spremil s celo kohorto v Cezarejo.«

Ko je bil Flor sam, je rekel sam pri sebi: »Dokler ga državni blagor ne bo prisilil, mi ne bo povzročal nikakih sitnosti v Rimu. Razumem ta izgovor. In tudi oni migljaj o cesarici. Zadnji čas je zdaj, da se prične vojska. Samo toliko časa bom še počakal, da bom v Cezareji spravil na varno svoje zaklade in svojo ženo. Stotnik Lucij pa mora ostati tukaj, in tudi stari pridigar Lizija. Sami naj pazijo, kako bodo rešili svojo kožo iz tega obzidja, ko se prične bojni ples!«

Agripa je povabil poslanika in deželnega oskrbnika s častniki vred k slavnostnemu obedu. Toda brez močnega vojaškega spremstva bi ne mogla Rimljana skozi vrste razburjene množice priti do

Agripove palače. Zato je poslanik odklonil povabilo in prosil kralja, naj on s svojimi sestrami, z Bereniko in Druzilo, pride zvečer v grad. To pa se ni zdelo pripravno niti kralju, niti ponosni Bereniki, zato so poslali opravičilo. »Noče se zameriti Judom«, pripomni Flor poslaniku. »Ničesar ni zaupati Herodijancem.« V resnici ni želel Agripa, ko je slišal o nameri duhovnikov, stati na strani deželnega oskrbnika, kadar bi ga tožil sinodij.

Flor je zapovedal natovoriti hitro in tiho vse, kar je imel zlata in dragocenosti v Jeruzalemu; večino stvari je že prej spravil v Cezarejo. Le njegova soproga se je še trudila, da bi s pomočjo svojih suženj lepo zatovorila množico svojih dragocenih oblek v dolge skrinje iz cedrovega lesa, ki so bile podobne mrtvaškim rakvam. Tudi najdragocenejša obleka iz indijske svile, vsa vezena z zlatom, s katero se je mislila postaviti pred Bereniko, je zdaj morala v skrinjo. In Kleopatra se je tolažila z besedami: »Ni se upala pred poslanikom pokazati se poleg mene!«

Med tem je velel Flor poklicati k sebi ječarja Meleha in mu je zapovedal, naj mu skrivaj pripelje ben Gioro.

»Tvoji pristaši so mi za tvojo osvoboditev ponudili en talent,« nagovori oskrbnik roparskega poglavarja. »Če prisežeš, da mi boš tekom enega meseca prinesel

še en talent in boš vrhu tega tudi poplačal stotnika, ki zahteva svoje plačilo za tvojo glavo, potem lahko uideš tukaj skozi okno. Kako se boš pomenil s stotnikom — Lucij Flav je njegov ime, in pustil ga bom tu v Jeruzalemu — to je kajpak tvoja skrb. Končno me ne smete niti ti, niti tvoji tovariši nadlegovati na poti. Ali si razumel? Toda priseči mi moraš pri svojem najvišjem Bogu!«

»Ne prisegam, kar ne morem izpolniti,« odvrne ben Giora. »Talent, ki ti ga ponujajo moji tovariši, ti mora zadoščati. Kar se tiče stotnika, ki ga ne bom pozabil tako kmalu, se bom že še pomenil z njim, kakor praviš. Poleg tega ti še obljubim, da bodo moje tolpe pustile tebe in tvoje imetje pri miru, ko boš odhajal. To ti mora biti dovolj.«

Po kratkem pomisleku dé oskrbnik: »Naj bo! Prisezi!«

»Moja prisega pa se ne razteza niti na Cestija Gala, niti na kakega drugega Rimljana,« opomni roparski poglavar. »Na drugi strani pa bodi prepričan, da bodo moje tolpe tebe in peščico tvojih vojakov razsekale na drobne kosce, ko se boš selil v Cezarejo, ako mene ne izpustiš iz ječe.«

»Kaj so mi mar Cestij Gal in drugi?« dé Gesij Flor. »Prisezi!«

Ben Giora je prisegel. Nato ga je deželni oskrbnik spustil skozi okno in

mu je naročil, naj se skrije v gostem grmičevju cipres na vrtu, dokler ne pride truma duhovnikov na dvorišče. Potem se bo lahko pomešal med gosto množico.

»Ne bil bi ga izpustil, ko bi ne vedel, da si Judje brez njega ne upajo pričeti z uporom,« dé pri sebi Flor in gleda za ubeglim.

Glasovi pozavn so oznanili raztempelj, da je končana večerna daritev. »Zdaj pridejo,« zamrmra oskrbnik. Nato zapove tribunu Liziji, naj vso posadko pokliče pod orožje, in naj poskrbi, da bo mogoče vsak trenutek zakleniti vrata.

»Svoje najzanesljivejše ljudi postavi desno in levo ob vratih,« zapove Flor; »če tako dvignem roko, zapri duri, in če tako, napravite z mečem potreben prostor. Še ena reč: Jutri zarano bom z dvema kohortama spremil poslanika v Cezarejo. S tretjo ostani ti tukaj, da boš vzdržal red. Tudi stotnik Lucij Flav ostane tukaj. Bom že to reč uredil s poslanikom. Zdaj urno vsak na svoje mesto! Že prihajajo.«

Res se je zaslišalo šumenje velikanske množice. Prihrumeli so, kakor valovi morja. V trenutku je bil napolnjen veliki trg pred gradom tako, da bi lahko stopal po glavah tisočerih in tisočerah, kakor po trdih tleh. Naenkrat zabučí glas: »Prostora dajte duhovnikom!« in s silo se razdele živi valovi, med njimi pa se prika-

žejo duhovniki v svečanem izprevodu. Spredaj so stopale stotine pismoukov in levitov; sledili so jim duhovniki, med njimi mnogo častitih mož v svečani beli obleki. Nazadnje pa se prikaže v bogatem oblačilu veliki duhovnik.

Dobrosrčnega Cestija Gala je presetilo to svečano poslanstvo. »Pri bogovih!« je zašepetal oskrbniku, »svečanejšje bi ne znalo nastopati niti rimsko starejšinstvo. Ti jih boš moral povabiti v dvorano in ponuditi sedeže najplemenitejšim.«

Flor pa se je le zasmel in rekel: »Mislili bodo, da se onečistijo. Ti še ne poznaš ošabnosti teh ljudi. Mi Rimljani smo v njihovih očeh kakor nečiste živali. Boš precej videl.« In deželni oskrbnik je vprašal, če hočejo priti v dvorano. Vsi so se pričeli braniti mahajoč z rokami.

Ko je nastal mir, je nagovoril veliki duhovnik poslanika s kratkimi besedami po aramejsko. Poslanik odgovori latinsko in grško, da ne razume aramejskega jezika. Na migljaj velikega duhovnika stopi nato v ospredje Jožef ben Matija in prične svoj dobro sestavljen grški govor, v katerem prosi in zahteva poslanikove pomoči zoper nasilstva deželnega oskrbnika. Bila je sreča za deželnega oskrbnika, da je le malo ljudi iz množice razumelo ta govor; sicer bi gotovo pričeli

upor. Flor pa se je samo smejal, pripomnil, da je toinono nedokazano, toinono pretirano, največkrat pa, da so to stare pravice in navade deželnih oskrbnikov, ki morajo ravnotako živeti od svoje službe, kakor duhovniki od svoje desetine. »Vzemimo en sam primer, dobri Gal,« tako je rekel, »strašno obtožbo, da sem ugrabil deklico. Bila je samo posledica smešne pomote, kakor lahko precej dokaže Metilij Celer. Ko sem spoznal pomoto, sem izpustil deklico.«

»Kje je zdaj ona?« zakliče eden izmed ljudstva. »Jaz, poveljnik tempeljske straže, bi rad vedel to; kajti ona je moja nevesta.«

»Kaj je meni mar, kje je zdaj ona? Metilij Celer mi je priča, da sem jo precej izpustil danes zjutraj, ko sem spoznal pomoto. Vprašajte, če hočete, krajico Bereniko; ta v svoji kraljevski dobrotljivosti včasih vsprejme pomoči proseče!«

»Dovolj, dobri Flor,« govori nato poslanik. »Veseli me, da se ti je posrečilo tako sijajno zavriniti to obtožbo. In tako so gotovo tudi drugi slučaji nedokazani ali pa pretirani. Vendar bi te prosil, da si v svoji težki službi še bolj dobrotljiv in milostljiv ter da se varuješ tudi vsake navidezne krivice. Vas pa, duhovniki in ljudstvo judovsko, opominjam popolnoma resno: ne poslušajte nezadovoljnih rovačev

in nemirnežev. Pomislite na rimsko moč, ki si je priborila ves svet. Pred kratkim je Vespazijan na daljnem zapadu premagal otok Britanijo, čegar prebivalci so desetkrat močnejši in bojevitejši, kakor vaš mali narodič. Če bi se vi v svoji blaznosti zaslepljeni drznili proti nam dvigniti le mazinec, bi vas naše vojaštvo kar razdrobilo. Pomorili bi vas z ženami in otroci, vaše mesto in tempelj, na katerega ste tako ponosni, pa bi porušili do tal.«

Po teh besedah je poslanik odpustil duhovnike ter je prijel Flora za roko, da bi se vrnil z njim v palačo. Velika množica in mnogo duhovnikov ni razumelo poslaničkovega grškega govora. Razumeli pa so zaničevalni posmeh in izzivajoče poglede deželnega oskrbnika. Ko pa so proti koncu videli, da si duhovniki, ki so znali grško, zatiskajo ušesa, so pričeli z divjim krikom in vikom pretiti proti palači. »Sramotilne besede je govoril zoper sveto mesto!« — »Ha, deželni oskrbnik se norčuje iz naših pritožb!« — »Glejte, kako sramotno so odslovili velikega duhovnika!« — »Smrt Rimljanom!« — »Maščevanje! Naskočite grad!« je zvenelo in bučalo semintja. Za trenotek se je zdelo, kakor bi se množica tudi brez orožja hotela vreči na vojake. Toda prednje so strašile sulice, ki so jih vojaki tako mirno držali pred seboj. Tudi Eleazar je spoznal, da zdaj ni ugo-

den čas za naskok. Z mogočnim glasom je zavpil ljudstvu, ki je tiščalo naprej: »Ne zdaj! Ali hočete žrtvovati svoje duhovnike? Ko mine jutrišnji praznik, se bomo oborožili in maščevali krvavo.«

»Da, da! Prej izpustite duhovnike! Potem zopet pridemo! Eleazar ima prav; on bodi naš poveljnik!« jih je klicalo mnogo, in tisočeri odmev je ponavljal besede. Množica se je umaknila in duhovniki so odšli mož za možem. Toda ne vsi. Flor je dobro razumel besede Eleazarjeve in se je bal, da se množica vrne, predno bo on mogel ubežati z ženo in svojimi zakladi. Zato je svetoval poslaniku, naj obdrži enega izmed duhovnikov kot talnika pri sebi. Poslanik je dal povelje, pridržati Jožefa ben Matijo.

To obnašanje ljudstva je potrdilo deželnega oskrbnika v njegovem sklepu, da mora precej zapustiti Jeruzalem. »Zdaj so Judje pripravljene za upor,« je rekel pri sebi »Oborožili se bodo, kakor je rekel poveljnik tempeljske straže, in bodo naskočili grad še morebiti, predno mine jutrajšnji praznik. Ben Giora in njegovi ti-soči se bodo združili z njimi. Torej je zadnji čas, da odidemo še to noč. Kako bi se mogli s peščico vojakov, ki so nam pri rokah, ustavljati sili celega ljudstva? Kohorta, ki jo bom pustil tukaj, je kajpak izgubljena. Da se le jaz rešim!«

Ko je napočila noč, zapove deželni oskrbnik pripraviti se na odhod. Metiliju naroči, naj sporoči, ko bo on s poslanikom pri večerji, da je ben Giora všel iz ječe in da namerava napasti Cezarejo. Vest je imela pričakovani uspeh. Takoj so sklenili z vsemi četami oditi mestu na pomoč. Tako je zapustil deželni oskrbnik na tistem Jeruzalem. Ena sama četa vojakov je ostala v mestu, med njimi tudi sfotnik Lucij Flav.

Šestnajsto poglavje.

Krščanska ljubezen.

Ko se je končala služba božja, ki je bila določena kristjanom za veliki petek, se je že svitalo sobotno jutro. Diakon Nikanor je torej povabil Evzebija, naj ostali čas noči nekoliko pri njem počije, pobožne žene pa so vzele obe nečakinji s seboj v hišico Serafije. Tako se je zgodilo, da je vratar Saba pozabil na pismo, ki bi ga bil moral izročiti Evzebiju.

Ko so bučeče pozavne raz tempelj oznanile novi dan, se je vzdramil Evzebij iz težkega spanca in se je napotil domov. Ni vedel, zakaj mu je tako težko bilo pri srcu. »Ne bi smel pustiti Salome same doma čez noč,« tako je očital samemu sebi.

Nato je potrkal pri vratarju, da mu odpre duri.

»Mir s teboj, brat! A ne trkaj tako, da ne zbudiš žene in otrok, ki bi po dolgi službi božji še radi počili nekoliko,« zamrmra Saba in si pomane oči. »Takoj pridem. A ti si, Evzebij? No, zdaj sem se spomnil. Neko pismo bi ti moral oddati — kam sem ga že vtaknil? Saj mi je sel dejal, da se ne mudi. Na, glej, tukaj v žepu ga imam. Gotovo je kako veselo poročilo v njem. Želim ti že danes veselo Veliko noč!«

Hitro je Evzebij pretrgal vrvico in je prebral kratke vrstice. Pobleдел je. »Gor-jé! Zakaj mi nisi poprej izročil pisma? Kdaj pa si ga dobil v roke?«

»Kmalu potem, ko se je pričela služba božja. Pa te nisem maral motiti v molitvi, ker je sel, eden tvojih vrtnarjev, dejal, da se nikakor ne mudi.«

»Mogočen sovražnik nam preti -- pridi takoj domov,« je bral Evzebij še enkrat. »Bojim se, da pridem prepozno. In kako bom mogel pomagati? Vprašati hočem najprej Nikanorja za dober svet.«

Po teh besedah se je vrnil nazaj v stanovanje dijakonov in je potrkal na Nikanorjeva vrata.

Takoj je vstopil; kajti pobožni dijakon je prečul ostali del noči v premišljevanju Kristusovega trpljenja in ga ni bilo

treba šele vzbuditi. Ko je prebral pismo, je opomnil:

»Mogočen sovražnik, ki se ga boji Saloma imenovati, niso roparji. Najbrže je to tempeljski stotnik ali pa deželni oskrbnik. Kdorkoli bi izmed njih vas ponoči napadel, bi se mu ti ne mogel ustaviti, če bi bil tudi doma. Toda, kdo ve, kaj se zdaj godi v vaši hiši in če ni potreba naše pomoči? Takoj pojdem jaz s teboj v Betanijo, in iz previdnosti bova vzela s seboj še nekaj naših bratov.«

»Dobro, Nikanor! Pojdiva! Ali mojih nečakinj ne bova vzela s seboj?«

»Pusti jih mirno v Serafijini hiši,« odvrne Nikanor. »Če se je pripetila kaka nesreča, kar Bog obvaruj, to bosta zvedeli dovolj zgodaj. In če bova potrebovala njune pomoči, jih bova lahko hitro poklicala. Pavlina vzemiva s seboj in še tega ali onega izmed mladih levitov, ki so tu v hiši. Čakaj, še nekaj sporočim dijakonu Timonu. Daj mi zlato škatljico, da vzamem s seboj za vsak slučaj kruh življenja.«

Malo minut pozneje je odšla mala karavana proti Betaniji in je prišla do pristave že ob devetih zjutraj. Skozi skrivna vratica so vstopili v vrt, kjer so dobili zvestega vrtnarja Silo, ki jim je letel ves prebledel in prestrašen nasproti. Dobri mož je skoraj glavo izgubil vsled strahu.

Roparji, Rimljani, tempeljski čuvaji — vse to se je mešalo v njegovih mislih, in težko je razložil prišlecem natančno vse, kar se je zgodilo.

»Ko so končno odpeljali s seboj gospodinjo Salomo, in ko so prišli Rimljani ter se je vnel boj pred hišo, smo se vsi poskrili po grmičevju na Oljski gori. Kaj pa bi pomagala vsa naša pridnost nasproti tem divjakom? Roparji so, kakor bi trenil, premagali tempeljske vojake, Rimljani pa so oboje pognali v beg.«

»Ali so roparji ali Rimljani odpeljali s seboj mojo dobro Salomo?« vpraša Evzebij prestrašeno.

»Rimljani ali roparji — kdo bi to vedel, gospod?« odvrne Sila. »Le toliko vem, da je roparski poglavar pretil, da bo dobro Salomo na strašen način umoril, če ne pošlješ pred bližnjim mlajem obeh rabijevih mošenj v njegovo taborišče pod samotnim hrastom. Gospod, prosim te, stori to! Kajti rabi je medtem gotovo umrl in njegova hči je odhitela kdovekam z lepim rimskim stotnikom.«

»Kako se je to zgodilo?« vpraša Nikanor. »Ali je bil stotnik pri Rimljanih, ki so povzročili nočni napad, in je rabijeva hčerka zapustila svojega umirajočega očeta?«

»Ne; moram reči, da je zvesto čula pri očetu. Ko se je zasvitalo jutro, smo sli-

šali v našem skrivališču, tam ob gostem obronku, kako je v hiši obupno klicala na pomoč. Tedaj sem se skorajžil in prišel bližje, da bi ji pomagal. Ko pa sem videl jezdit stotnika na belem konju, se mi je zdelo pametnejše, da se zopet pomaknem nazaj v svoje skrivališče. Kajti, vedite, gospod, po vseh udih mi je še gomazil ponočni strah. Izza grmičevja sem potem videl, kako je stotnik odjezdil odtod z lepo rabijevo hčerko. Ah, gospod, zdi se mi, da je zblaznela. Najprej je vila in vila roke, končno pa je omagala, in Rimljan jo je odpeljal kakor otroka. Ni tega še četrte ure. Ko bi bili šli po navadni poti, bi lahko srečali obadva.«

»Kaj pa njen oče — ali je res umrl?« vpraša Evzebij. »Nikdar bi ne mislil, da je njegova rana tako nevarna.«

»Najbrže je umrl; tako pravi Eliud, ki je pripeljal stotnika ob svitu jutra. Sam nisem videl mrtveca. Ravnokar smo se šele vrnili v hišo in čudimo se, da sploh še stoji. Kako lahko bi jo roparji ali Rimljani zažgali! In, gospod, jaz sem prepričan, da bi to tudi storili, ko bi ne vedeli, da smo mi skriti za grmovjem in bi jih lahko zavratno —«

»Pojdi z nami v rabijevo sobo!« prekine Evzebij zvestega vrtnarja, ki bi rad opravičil svoj strah.

Stopili so k rabijevi postelji, in v zdravilstvu učeni Nikanor je preiskal rabija, ki je ležal in se ni ganil. »Morebiti je to samo smrti podobna omotica,« dé dijakon. »Prav, imaš, rana sama na sebi ni mogla povzročiti smrti. Krvavel je bolnik, a na zunaj je izteklo le malo krvi. Gotovo kri zapira dihala.«

Po naredbi dijakonovi so navideznega mrtveca položili tako, da so ležale prsi in glava nižje. Nikanor je s plosko roko potrkal rabija na hrbet in tilnik. Res je nekaj strjene krvi priteklo iz ust. Nato so nekaj časa premikali rabiju roke gorindol. Kmalu je začutil dijakon tiho premikanje pljuč in srca. »Zdi se mi, da je še pri življenju.«

Urno so nadaljevali premikanje rok, in čez nekaj časa ni bilo nobenega dvoma več, da rabi Sadok diha.

»Hvala Bogu, da smo prišli še o pravem času,« dé Nikanor. Nato očisti in obveže rano ter vlije bolniku nekaj kapljic poživljajoče tekočine v usta. »Zdaj ne moremo storiti ničesar več zanj; mir in pa čas ga bo ozdravil. Toda tukaj mu bomo komaj mogli streči, ker ni po zadnjih dogodkih ta pristava nič več varno zavešče. Ranjenec pa potrebuje miru, nekajljene miru.«

Po kratkem premišljevanju so sklenili prenesti rabija v hišo dijakonov v Je-

ruzalem. Sila je dobil naročilo, o pravem času pripraviti nosilnico.

»Morebiti se nam bo posrečilo s telesom vred rešiti tudi dušo rabijevo,« pripomni Nikanor.

Nikanor je dal Pavlinu natančno povelje, kako naj streže ranjencu. Nato je šel za Evzebijem v njegovo sobo, da nekoliko potolaži Evzebija, ki je izgubil ljubljeno soprogo. »Predno minejo prazniki,« je rekel, »bom sam poiskal roparje in jim razložil, da tisti dve mošnji nista tvoja last in da ne smeš rabiti tega imetja. Le miren bodi, prijatelj! Rajše hočem s škofovim dovoljenjem plačati iz našega revnega cerkvenega zaklada, kakor pa bi pustil Salomo v roparskih rokah. Kar ima cerkev, je lastnina revežev, in reševati jetnike je delo usmiljenja. Saj nas je tudi Gospod rešil iz sužnosti greha s svojo dragoceno krvjo.«

»Misliš, da nam rabi ne bo vsaj deloma tega enkrat povrnili, ko smo zaradi njega prišli v toliko stisko.«

»Gotovo,« opomni dijakon.

Nikanor je vzel nato obe mošnji s seboj v Jeruzalem. Evzebij pa je sedel ves dan ob ležišču rabijevega in mu je z ljubečo roko obnavljal obvezo rane. Srce njegovo pa je bilo pri Salomi v pustinji, in tiho je molil zanjo. Podobo blažene Devicce je prenesel iz sobe nečakinj in jo je

postavil zadaj za bolnikom tako, da jo je mogel imeti vedno pred očmi. Evzebij je videl Marijo stati pod križem, in pozneje jo je več ko enkrat pogostil v tej hiši. Kako bi se torej ne izročal njeni priprošnji? Polagoma je prišla tolažba in mir v njegovo dušo. »Ali ni tudi ona,« tako je govoril, »ona, ki jo je Gospod tako ljubil, morala piti kelih bolečin? In vsem, ki trpe s Kristusom, je Bog obljubil najvišje plačilo. On vidi bolje, kakor mi slepi ljudje, kaj nam je v blagor. Torej pogum, Evzebij! Če te Gospod izkuša, te ljubi, in sreča in milost bo vzcvetela iz križa.«

Ranjenec je ležal pred njim brez vsake moči; večkrat je odprl oči in jih je zopet zaprl, kakor v nezavesti. Šele, ko so ga proti večeru dvignili v nosilnico, je gledal začudeno okrog in se je trudil, da bi stavil kako vprašanje. Evzebij ga je potolažil s prijaznimi besedami. Rabi se je nato pomiril in se dal prenesti v Jeruzalem.

Medtem se je Tamara vsaj nekoliko zavedla, kaj se je zgodilo pred kratkim. Berenika, ki je nerada videla žalosten obraz, jo je prepustila sestri Druzili, in ta ji je prepustila prijazno sobico poleg svojih soban. Prijazno je poljubila Tamaro na čelo in ji rekla: »Le nekoliko počij, dete, in če moreš, se izjokaj. Naj te tolaži Bog naših očetov! Čez eno uro te pridem zopet pogledat.«

Po teh prijaznih besedah je odšla Druzila, predno je mogla Tamara izreči le besedico zahvale. Kakor omamljena je stala nekaj časa sredi sobe, nato pa je ob oknu sedla na blazino. Ali ni bil vse to le en težek sen? Ali ni res umrl njen oče? Kako se je neki mogla ločiti od njegovega trupla. Zdaj se je spomnila bolj natanko na samotno hišo, kjer je bila ob jutranjem svitu zjutraj sama z očetom in ga ni mogla vzbuditi v življenje. Nato je stopil pred njeno dušo stotnik s svojimi lepimi očmi, in čula je še zveneti v ušesih njegov prijazen glas, ki jo je tolažil in ji prigovarjal, naj gre ž njim. Toda kako je mogla s tujcem proč od očetovega trupla. Zdaj se je spomnila: strah pred nevrednim ženinom in pred pohotnim deželnim oskrbnikom jo je pripravil do tega.

Tamara je postala mirnejša. A kmalu ji je šinil v dušo spomin na njenega brata. »Kako sem vendar samopašna! Popolnoma sem pozabila na Benjamina!« Tako si je očitala. »Kako bo revež jokal, ko izve o očetovi smrti! Kaj ne morem ničesar storiti, da bi ga rešila? In oče — ali ga morajo pokopati tuji ljudje? In dobra dovilja Sara, kaj se godi z njo? Govoriti moram z Druzilo!« Stopila je pokonci in plosknila z rokami, da prikliče sužnjo, ki jo ji je izročila Druzila. Vstopila je deklica in se vrgla pred njo na kolena.

»Ne kleči pred menoj. Jaz sem taka ali pa še večja ubožica kakor ti. Ali bi ne mogla zdaj govoriti z Druzilo?«

»Ona je zdaj pri svojem bratu Agripi, in ko se vrne, ti bom to sporočila, gospa.«

»Kako ti je ime?«

»Helena.«

»Ti si videti pametna, in boš morebiti znala ravno tako svetovati, kakor Druzila. Sedi semkaj na blazino in slušaj mojo žalostno zgodbo.«

V vsem je sužnja vedela govoriti tolažilne besede. Svetovala je, naj prosi Druzilo, da pošlje po mrtveca v Betanijo.

Tamari je ugajal ta nasvet. »Če mi bo le kdaj mogoče, te bom odkupila iz sužnosti, Helena,« tako ji je obljubila.

»Čisto srečna sem v stanu, v katerem me hoče imeti Bog. Druzila mi je dobrotljiva gospodarica. Razven tega sem že slišala o kraljevem Sinu, ki je prostovoljno postal suženj, da bi rešil svoje ljudstvo, in spomin nanj mi lajša in slajša moje breme.«

»Pripoveduj mi to lepo pravljico, Helena!«

»Drugikrat! Zdaj me kliče Druzila. Sicer pa to ni nobena pravljica, ampak čista in milosti polna resnica!«

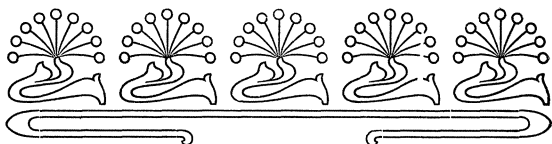
Prvi del.

Druga knjiga.

Sedemnajsto poglavje.

Upor. — Stranke.

Srečno je ubežal Simon ben Giora iz vrta deželnega oskrbnika in je poiskal zakotno gostilno južno od tempelja, kjer so se zbirali njegovi ljudje. Nekaj stotin jih je bilo tisti čas v romarje preoblečenih v mestu.

»Glej ga, Simona!« ga ogovori krčmar, majčken, grbav možic, »staval bi bil, da te bom prej videl na križu, kakor pa takole na lastnih nogah. Tembolj si dobrodošel meni in nam vsem. V resnici bi ne bil mislil, da bo Flor takoj zadovoljen z našo ponudbo. Saj bi mi radi plačali zate tudi tri ali pa še več talentov, Ananu in Eleazarju na kljub, ki bi rada, da bi ti obtičal v ječi.«

»Anan je nemaren človek. Ničesar drugega nisem od njega pričakoval; tudi o njegovem sinu vem, da bi rad postal vojskovodja v boju zoper Rimljane,« odvrne ben Giora. »Pelji me zdaj v gorenjo sobo in mi prinesi kaj pijače in malo prigrizka.

V kleti rimske ječe sem se izlačnil in najejal do smrti.«

»Precej, precej! Mastne jagnjetine, sladkega kruha, kozjega sira, čebule in vrč rdečega vina ti prinesem. Ali hočem poslati k tebi gori tudi katerega tvojih tovarišev? Rdeči Tubal, črni Abner in še nekateri drugi sede pri majolkah.«

»Pazi, da ostanejo trezni in pripravljani za odhod. Njihovi konji naj stojijo osedlani. Zdaj pa bi bil rad nekaj časa sam, dokler ne utolažim svoje lakote, nato hočem govoriti s teboj o nekaterih zadevah.«

Krčmar prinese ben Giori mrzle južine in mu iz meha naliže v vrč temnordečega vina, ki ga rodi sladka trta v deželi Eugadi. Dobro je teknilo roparskemu glavarju. Konečno potisne ostanke jedi od sebe in pokusi vino. »Ta ima moč,« dé pri sebi. »Pazi, Simon; rabil boš danes svoje petere čute. Še en pošten požirek, potem bo dovolj. Tako, zdaj čutim, da sem zopet človek, ki zna misliti in delati. Zdaj naj pride stari Zabulon.«

Ben Giora potrka na mizo, in takoj se prikaže krčmar. Njemu prične pripovedovati o svojem govoru z Gesijem Florom. »Ali veš, kak utis sem dobil?« vpraša končno starca. »Mislim, da me je deželni oskrbnik zato osvobodil, da končno udarimo.«

Zabulon zmaje z glavo in pravi: »Mogoče, da mu je po volji upor. Znabiti hoče v naše taborišče s tem zasejati neslogo; kajti vsak otrok ve, da se svetohlinski farizeji ne bodo marali podvreči tvojemu poveljstvu. Morda pa je to storil samo zato, da si mu obljubil nemoten beg iz mesta. Hm, meni se zdi škoda, da bi mu to s sveto prisego obljubil. On bo kajpak še nocoj odhitel v Cezarejo. Pa kako bi ga mi lahko dohiteli. Na petdeset do šestdeset talentov cenim njegovo imetje, ki ga pelje iz Jeruzalema.«

»Toliko! Tristo medvedov!«

»Najmanj toliko! Kaj ne, če bi ti to vedel, bi mu ne obljubil. Zato skoraj dvomim, da bi bila tvoja obljuba obvezna, ker ti nisi vedel natanko, kaj si obljubil.«

»Koga drugega zapeljaj s svojim zlobnim modrovanjem. Toda, da bi Simon ben Giora prelomil svojo prisego, tega mu niti njegov smrtni sovražnik ne bo mogel očitati. Rop in umor, to je pri nas v teh časih pošteno delo, in se godi krivica le ljudem. Kriva prisega pa je greh proti samemu Bogu. O tem mi nikar ne govori!«
dé roparski glavar.

»No, no — ampak škoda je vendarle. Šestdeset talentov! To bi že nekaj izdalo naši bojni blagajnici, in sicer vzeto sovražniku, torej se računa dvakrat. Poseb-

no zdaj bi potrebovali, ko se nam je tako ponesrečil napad na rabi Sadoka.«

»No, z rimskim stotnikom bova že obračunala, ko napademo grad.«

»Kaj se to pravi: obračunala bova? Maščeval se boš, res je! Toda ponesrečilo se je, spraviti sto rabijevih talentov v našo blagajno. Ko bi spravili njegovo hčerko kot siroto in dedinjo očetovega premoženja v Jeruzalem, bi premoženje postalo na videz last ben Kajfe in njegovega sina, v resnici pa bi pripalo nam. Zdaj je hčer izginila, najbrž je slišala, kdo je namerjal napad — in ne bomo je več pripravili do tega, da bi se poročila z Eleazarjem.«

Zdaj je pravil Zabulon o ponesrečenem napadu v Betaniji in o tem, kako so Rimljani pripeljali deželnemu oskrbniku nevesto in njeno doto.

»Slišal sem o tem, a stvari nisem razumel. Tako je torej s to rečjo! Namesto neveste so mu pripeljali staro babo, haha! Kje pa je zdaj pravzaprav nevesta?«

»Hčerka Sadokova je lepa, in gotovo jo je hotel stotnik peljati na svoj lastni dom. Kmalu bom poiskal kraj, kjer jo je skrtil.«

»No, tudi za to jih bo dobil po plečih!« zakliče ben Giora. »Kaj pa je z rabijevim sinom? Ali ga že ima v oblasti ben Kajfa!«

»Še ne. Šajk baranta za odkupnino, kolikor vem.«

»Šajk? Če bi tako krvavo ne potrebovali njegovih jezdecev — pri bradi mojega očeta, potisnil bi mu bodalo skozi rebra! Nič ni zaupati beduinom! Precej mora izpustiti dečka! Dati ga mora v roke ben Ka'fi, ki bo po očetovi smrti njegov varuh. Bomo že poskrbeli, da se to zgodi. Tako pride vse velikansko premoženje v našo pest. Takoj naj skoči eden mojih ljudi na konja in naj sporoči šajku, da nam dečka precej pošlje semkaj!«

»Semkaj, v mojo hišo — to si dobro povedal! Ben Giora, ti si moder mož! Ko bi le hotel ti oropati tega Gesija Flora —.«

Ben Giora udari s pestjo na mizo in dé:

»Tega nočem nikoli!«

»No, le ne vrtil svojih oči, kakor bi me hotel požreti s kožo in kostmi, ker sem hotel premoženje sovražnikovo obrniti nam v korist. Toda ti si poglavar, in vsi smo ti radi pokorni. Zdaj grem klicat rdečega Tubala, da pripelje rabijevega sina semkaj.«

»Sem naj pride. Sam mu bom potrebno naročil!«

Krčmar je šel iskat rdečega Tubala in mu je sporočil vse, tudi o begu Gesija Flora. Ko mu je poglavar dal potrebna povelja, je odjezdil rdeči Tubal skozi mestna vrata v puščavo. Pri potoku Cedronu je srečal nekaj mož z nosilnico. Nesli so ranjenega Sadoka v mesto.

Ob jutranji zarji se splazi ben Giora z Zabutomom in nekaterimi drugimi glavarji Sikarijcev v Kajfovo hišo. Vrtar jim je takoj odprl vrata in jih peljal v sobo, podobno kleti, kjer je zbor duhovnikov in starejšin nekoč izrekel smrtno obsodbo nad Jezusom Kristusom.

Niso čakali dolgo. Anan ben Kajfa je precej pridravl v sobo in zaklical: »Kaj slišim? Simon, ljubi Simon, brat moje duše; zopet si pri nas, ti glava in desna roka naše zveze.«

S temi besedami je hotel ben Giora objeti okrog vratu in ga poljubiti na lice.

»Ne hlini preveč svoje ljubezni! Po-
vej rajše, kaj naj storimo zdaj, ko je de-
želni oskrbnik popihal iz mesta in pustil
tukaj le peščico vojakov?«

»Udariti moramo. Nekaj voditeljev,
bojazljivcev, hoče sicer na vsak način
ohraniti mir, toda te moramo žrtvovati
v blagor ljudstva. Moj oče je rekel nekoč,
da je boljše, če umrje en mož, kakor če se
pokvari vse ljudstvo. Jaz pa pravim, da
je boljše, če jih umrje sto! Tukaj so napi-
sana vsa imena tistih, ki na vsak način
hočejo miru. Pasti morajo, sicer ne do-
sežemo svojega cilja.«

Zapisani so bili med drugimi tudi ve-
liki duhovniki, Ananov sorodnik Ecehija in
drugi.

Ko je stranka zmernih zvedela o odhodu Rimljanov, je sklenila zavleči vso zadevo, dokler ne odidejo romarji iz Jeruzalema.

Med tem je postal odhod deželnega oskrbnika znan po vsem mestu in množica se je v gostih četah valila po ulicah.

»Pošteno smo prestrašili včeraj Rimljane, ko nas je na stotisoče prišlo pred grad,« dé eden jeruzalemskih meščanov.

»Tako je! In še boljše bi storili, če bi precej pali čeznje in jih pregnali s kamenjem in batinami v pekel,« se razvname drugi.

»Ali ste že čuli? Ben Giora je osvobojen!« vikne tretji.

»Ben Giora osvobojen?« kriči vsa množica začudeno. »On je sicer pravi razbojnik in je že stokrat zaslužil kazen na križu, toda njegove čete in njegovo moč bomo strašno potrebovali, ko zaplešemo z Rimljani. Pravijo, da on zapoveduje čez deset tisoč tovarišev.«

»Še več! Rimljani bodo imeli precej opravka, predno nas ukrote. Kakor en mož se bomo vojskovali proti njim!«

»Tako je. Bog naših četov nas bo podpiral!«

Bil je Eleazar, ki je slučajno prišel po poti in izrekel te besede. Sprejeli so ga z velikim začudenjem.

»Glejte, naš Juda Makabejec! Slava junaku!« je zvenelo od vseh strani. Tempeljski poveljnik pa je stal pred množico v bleščečem orožju, v resnici podoba junaka iz dobe Makabejcev.

»Oklep, ki ga nosim, je resnično ščitil Juđa Makabejca. Naj njegov duh in njegov pogum napolni mene in nas vse. Bratje, pridobivajte bojevnikov za naš sveti tempelj in našo sveto postavo! Ne manjka nam orožja. Še ga bomo dobili, če bo treba. Ne dajte se premotiti od tistih, ki se boje samo za svoje polne žepe in kriče: »Mir, mir!« Ni miru med Bogom vojskinih trum in med rimskimi maliki!«

»Slava našemu Judu Makabejcu! Slava Eleazarju, sinu Ananovemu!« vpije množica.

»Ne vpijte, ampak delajte!« odvrne Eleazar. »Zdaj pojte v tempelj in darujte prvi snop Gospodu. Ko mine praznik, nabrusite svoje meče in sulice in napolnite tule s puščicami. Kdor je prereven, da bi sam ne mogel kupiti orožja, ta se oglasi pri meni v Kajfovi hiši — ves Izrael jo pozna.«

Spremljan od bučečih vzklikov množice odkoraka Eleazar v tempelj s ponosno dvignjeno glavo.

Osemnajsto poglavje.

Tamarin beg.

V gradu so vsak trenotek pričakovali izbruh upora, in so že razmišljali, ali bi ne kazalo poklicati straže ob mestnih vratih nazaj v grad Antonijo. Toda o tej naredbi, ki bi le kazala njihovo slabost, niso hoteli hrabri Rimljani slišati ničesar. »Če začno resen upor, smo na vsak način izgubljeni,« dé tribun Lizija, »in potem je čisto vseeno, ali nas potolčejo ob mestnih vratih ali pa na obzidju tega gradu.«

»Ne verujem, da bi prišlo do boja, čeprav je vaš deželni oskrbnik s svojim odhodom očitno k temu izzival,« odvrne pis-mouk Jožef, ki je bil pridržan v gradu kot talnik miru. »Stranka, ki resno želi miru, je še preveč močna.«

»Za vsak slučaj bi se vendar rad pobotal s kraljem Agripo,« dé Lizija. »Morebiti nam pošlje na pomoč par stotin voj-n'kov, predno nam bo Gaj mogel priskočiti s svojo četo na pomoč. To vse bo kajpak le za slučaj, če se Judje v resnici uprô. Seveda ni nobenega dvoma, da si bodo Rimljani potem zopet vnovič osvojili me-sto in krvavo maščevali našo smrt. Toda koliko ljudi bo izgubilo svoje življenje! Tega se lahko ubranimo, če se nam po-sreči ohraniti v svoji oblasti par tednov

ali mesecev kraljevi grad in grad Antonijo, dokler ne pride na pomoč vojska iz Sirije in iz Egipta. Ali imaš toliko korajže, Lucij, da bi v mraku — seveda preoblečen — poiskal hišo Berenike, ki jo poznaš? Bolj pametno se mi zdi, z njenim posredovanjem se pogajati z Agripo. Odkrito rečeno, ona je bolj junaška kakor njen brat.«

Stotnik je bil precej voljan. Ko se je zvečerilo, se je splazil, oblečen v plašč, kakoršnega nosijo arabski romarji, skozi skrivna vratica v mesto. Po ulicah je bilo še mnogo ljudstva, in čeprav je Lucij le slabo razumel judovski jezik, je vendar spoznal, da se ljudje razburjeno pričkajo med seboj, ali je treba napasti Rimljane ali ne. Stotnik se je oddahnil, ko je prispel do Berenikine palače. Čeprav je bil junak v boju, se mu je vendar strašna zdela misel, da bi ga spoznalo ljudstvo kot preoblečenega Rimljana in ga ubilo.

Vrata pred Berenikino palačo so bila strogo zastražena. Množica ljudstva je namreč tako sovražila Herodijance, kakor Rimljane. Ko se je torej mož v obleki Arabcev približal vratom, so se mu zabliškali nasproti meči in sulice čuvajev. Pustili so ga seveda takoj notri, ko so ga spoznali kot Rimljana. Toda množica, stoječa pred palačo, je pričela takoj kričati naglas: »Izdajstvo! Rimljan, v Arabca preoblečen, je vstopil v hišo Herodijancev!

Kaj ima opraviti v njej?« Hitro se je vsula gostejša in gostejša množica ljudstva pred hišo.

V jasno razsvetljenem atriju stopi Luciju nasproti prestrašeni sluga Evpolem in vikne: »Pri bogovih, kaj si naščuval ljudstvo na našo hišo? — A, ti si, plemeniti stotnik? Kdor te je videl le enkrat, te pozna za večne čase. — Toda, kako bi pomiril ljudstvo? Lahko napadejo našo palačo. — Takole bo najbolje. Posodi mi svojo arabsko obleko za nekaj trenutkov! Ti, Izmael, se obleci vanjo in povej ljudem tam zunaj, da si nam prinesel pismo — no, magari od velikega duhovnika, in ko boš tako pomiril ljudi, se vrni skozi zadnja vrata nazaj. — Oj, dobri stotnik, kakšni časi so prišli v deželo! Ali te naj oglasim pri kraljici ali pri njeni plemeniti sestri ali pa pri lepem varovancu, ki si ga nam včeraj pripeljal v hišo? Kako ljubko bitje je to! Vredna je, da bi bila Grkinja ali Rimljanica. Ob njeni zibeli so čuvale boginje lepote!«

»Prosim, ogласi me pri kraljici«, dé Lucij.

»Tako! Ali ne smem lepi Judinji prav nič omeniti, da je njen rešitelj v hiši?« vpraša Evpolem in postrani poškili stotnika.

»Preveč še žaluje po očetu, in ne smem je motiti,« odvrne Rimljan.

»Kako nežno čuteč si! No, ravno to je v resnici danes popoldne dala sporočiti poveljniku tempeljske straže, Eleazarju, ki je prišel semkaj in je hotel na vsak način govoriti ž njo.«

Lucij ni vedel ničesar o tem, da bi morala Tamara po volji svojega očeta vzeti v zakon Eleazarja. Ona mu je govorila samo, da ji preti deželni oskrbnik, o Eleazarju pa ni omenila ničesar. Vprašal je torej zelo začudeno, kaj ima vendar opraviti poveljnik tempeljske straže s hčerko umrlega rabija.

»Fant je trdil in trdil z veliko nesramnostjo, da je on ženin tega ljubkega bitja, in je pretil vzeti deklico s silo.«

»Kaj pa je ona rekla na to?«

»Ona o kakem ženinu ni hotela vedeti ničesar. Izjavila je temu človeku, da je prostovoljno prišla v to hišo in prostovoljno biva v njej. Nato je odšel judovski bojevnik preklinjajoč in jezeč se, kakor odhajajoča nevihta, in je pretil, da se zopet vrne. Bojim se, da nam bo napravljaj še velike sitnosti. Toda, zdaj je že skrajni čas, da te oglasim pri kraljici.«

Malo trenutkov pozneje stopi Lucij pred Bereniko v krasno razsvetljeno dvorano. Čudil se je nad mirom, ki ga je ohranila kraljica sredi razburjenega mesta. Vzprejela ga je prijazno in je pazno poslušala predloge, katere je stavil tribun Li-

zija s prošnjo, naj jih pove in priporoči svojemu bratu.

»Vedno smo bili zvesti Rimljanom, čeprav nam oni niso tega vselej poplačali po zaslugi,« odvrne Berenika. »Vendar bomo tudi zdaj stali na strani Rimljanov, že zato, ker bi se morala končati vojska s popolnim razdejanjem tega mesta in tempelja, ki ga je začel zidati moj slavni praded in je moj brat lansko leto dokončal zidanje. Jutri rano bom govorila z Agripo. Mislím, da bo lahko iz gradov v Judeji in ob obrežju mrtvega morja hitro sklical par stotin vojakov, da bote imeli nekaj pomoči, dokler ne pride Gal s svojo četo na pomoč. Toda jaz še vedno upam, da se bo ljudstvo pomirilo, če ga Flor ne bo dražil z novimi krivicami.«

Tako je govorila Berenika, igraje se s svojimi zlatimi zapestnicami. Stotnik se zahvali in hoče oditi. Toda Berenika ga zadrži in prične toplo govoriti o Tamari, koje nesreča in lepota mora osvojiti vsakomur srce. Pripovedovala je, kaj je vse storila deklica, da bi vredno pokopala svojega očeta. Toda sužnji, ki jih je Evpolem poslal danes v Betanijo, so se vrnili s poročilom, da je mrtvec že pokopan in hiša zapuščena. Uboga sirota se zdaj ne da utolažiti. Skoraj s silo so jo morali pridržati, sicer bi bila hitela v Betanijo sama, da poišče grob in počasti mrtveca. Seveda

ji tega niso mogli dovoliti v teh nemirnih dnevih, posebno zato ne, ker nov sovražnik zalezuje deklico, ki ve, da je ona dedinja velikega premoženja. Eleazar, potomec slavne, toda obubožane rodbine, je danes nenadoma udrl v hišo in zahteval deklico kot svojo nevesto. Res se zdi, da je umrli oče nameraval tako zvezo, o kateri pa deklica noče vedeti ničesar. Toda ni gotovo, ali se more deklica po judovski postavi ubraniti takemu zakonu. Razven tega je Eleazar žugal, da jo odpelje s silo.«

«Ker je on poveljnik tempeljske straže,» nadaljuje Berenika, »bi se mu to lahko posrečilo. Zato smo sklenili spraviti deklico še nocojšnjo noč v močni grad Masada na zahodnem obrežju Mrtvega morja. Moja sestra Druzila in nekaj zanesljivih sužnjev jo bo spremljalo. Čudovito je, kako si je Tamara pridobila srce moje sestre. Tudi za Druzilo je boljše, če se od strani iz tega razburkanega mesta, ki mu preti nevarna nevihta. Meni je tukajšnje bivanje po volji. Nisem boječe narave in ljubim malo razburjenja. V Masadi bosta obe lahko počakali mirnejših časov. Skrbela bom medtem tudi, da Tamarina dedščina ne pride v tuje roke, dokler deklica ne stopi v zakon. In upam, da se bo zgodilo to kmalu, ker ima dekle, kolikor vem, že prav ponosnega, lepega, plemenitega in hrabrega snubca, kateremu bo rada izro-

čila svoje srce. Srečni snubec je po svojem rodu Rimljan —«

Zadnje besede je izgovorila s prežečim pogledom. Stotnik zardi. Berenika ga lahko udari s slonokoščeno palico po ramenih, rekoč: »Le nikar se ne hlini. Ne bila bi žena, ko bi ne spoznala precej na prvi pogled tvojega in Tamarinega srca. Ali hočeš spremiti mojo sestro v Masado? Pri Liziju ti bom izposlovala dovoljenja.«

»Dobrotljiva si, kraljica,« odvrne Lucij. »Toda v tem nevarnem položaju bi resnično nerad zapustil svoje tovariše.«

Berenika ni pričakovala drugačnega odgovora, sicer bi ne izrekla stotniku te laskave ponudbe. Kajti zapazila je z ljubosumnostjo, da je stotniku veliko bolj pri srcu hčerka rabijeva, kakor ona sama. In namen, ločiti obadva, je vplival na njen načrt, spraviti deklico v oddaljeni grad Masada.

»»To je plemenita beseda,« odvrne kneginja. »Toda spremil boš nosilnici vsaj do vrat in boš poskrbel, da jih bo vaša straža spustila brez obotavljanja naprej!«

Z veseljem vzprejme stotnik to naročilo. Kmalu nato vstopita v sobo Druzila in Tamara, pripravljene na pot, ter hočeta vzeti od Berenike slovo.

Medtem je ostal Lucij z rabijevo hčerko nekaj časa sam. S sočutjem je zrl na

devico. Njeno angelskočisto bitje je vplivalo nanj tako, da še njegovo srce ni nikoli čutilo kaj podobnega. Rad bi ji bil izpregovoril par besedi tolažbe in sočutja; toda bil je v taki zadregi, da je komaj izustil: »Ubogo dete! Tvoj Bog naj te potolaži!«

Tamara je dobro čutila, kako draga je postala Rimljanu, in čuvstva njenega srca so ji hotela za trenotek udušiti glas vesti. Toda kmalu se je spomnila na strogo zapoved, ki ne dovoljuje, da bi se Izraelova hči poročila s poganom. Podala mu je roko, rekoč: »Zdravstvuj! Naj te moj Bog, edino pravi Bog, pripelje k pravi sreči, katero tako zasluži tvoje plemenito srce! Zdravstvuj! Vsak dan bom molila zate.«

»Upam, da se bova zopet videla, in da boš tedaj srečnejša! Tudi jaz se bom spominjal tebe, dobro dete, in bom poiskal, kakor hitro bo mogoče, grob tvojega očeta, ter bom mleko in cvetlice daroval njegovemu spominu.«

»Nikar mu ne daruj, to prepoveduje naša vera,« dé Tamara smehljaje in obenem s solzami v očeh. »Toda šopek cvetic lahko v mojem in tudi tvojem imenu položiš na njegovo gomilo. Vzemi še tale prstan! Kamen v njem je zelo dragocen. Zanj daj postaviti očetu spomenik, ako se jaz tekom enega leta sama ne vrnem in

tega ne preskrbim. V tolažbo mi bo, če boš ti, in sicer s tem prstanom, ki je bil last moje matere, skrbel za ljubega mrtveca. Zdravstvuj! Bog in njegov sveti angel bodi s teboj!«

Obe kneginji ste zdaj stopili bliže, in ločili so se z navadnimi besedami slovesa. Bila je polnoč, in skoraj nobenega človeka ni bilo več na ulici. Vendar sta zaradi varnosti zapustili nosilnici palačo pri zadnjih vratih, spremljani od nekoliko vojakov, katerim je načeloval Lucij.

Ščip je lesketal na nebu in razsvetljeval ulice. Toda mimo ene vrste hiš se je raztezala ozka, dolga senca. Za njo je bila vidna moška postava, ki je v nekoliki oddaljenosti sledila potnikom, ki so kolikor mogoče tiho hiteli proti vratom efraimskim. Eden sužnjev opozori stotnika na tega moža; toda morebiti je bil to navaden meščan, ki je le slučajno šel po isti poti. Brez vsake nezgode so prišli do vrat, in straža jih je precej pustila skozi. Lucij stopi k nosilnici in poda Tamari zadnjič roko v slovo.

Tedaj zapazi, da je mož, ki je prej v nekoliki oddaljenosti sledil potnikom, stal za njim in zvedavo pogledal v nosilnico. Jezno se obrne Lucij in prime moža za rame: »Ti si ogleduh poveljnika tempeljske straže; le sporoči mu, da je »nevesta« srečno odpotovala. Da pa ne bo tvoje po-

ročilo prišlo prezgodaj, boš ostal kakih 24 ur tukaj na čuvajnici. Le pri miru, prijatelj! Sicer te bomo morali zvezati, kar ti nikakor ne bo dobro teknilo.«

S temi besedami odda Lucij Juda poveljniku straže, ki je medtem zopet zaklenila vrata. Nato se vrne nazaj v kraljevi grad in sporoči Klavdiju Liziji uspeh svojega pohoda.

Medtem se je zasvitalo drugo jutro. ko je ranjeni rabi Sadok bival v hiši dijakonov v Jeruzalemu. Ponoči je spal dobro. Mrzlica, ki je dijakona Nikanorja najbolj vznemirjala, je ponehaval, in tudi oteklinina jezika se je že nekoliko zmanjšala, da je rabi mogel izgovarjati posamezne besede. Nikanor je torej sklenil razjasniti bolniku njegov položaj, da ga nekoliko pomiri.

Ko je z veliko skrbnostjo vnovič povezal rano, dé ranjenemu rabiju, ki je zvedavo gledal po prijazni sobici naokrog, kakor bi hotel vprašati, kje biva: »Med dobrimi prijatelji si; in če mi obljubiš, da ne boš preveč govoril, ti bom razjasnil vsa tvoja vprašanja. Če namreč govoriš, dražiš svojo rano, ki se potem ne more zaceeliti. Tudi ni treba, da bi me ti kaj vpraševal; kajti jaz sam dobro vem, kaj bi ti rad izvedel. Torej, dokler boš molčal, ti bom pripovedoval, ko boš pričel vpraševati, bom obmolknil. Ali razumeš?«

Rabi pokima. Nikanor gre nato v sosednjo sobo in mu prinese obe dobro poznani usnjeni mošnji, napolnjeni z zlatom in dragimi kamni.

»Da boš spoznal, da bivaš med dobrimi ljudmi, ki ti žele le najboljše!« prične Nikanor. »Tvoji zakladi so, ki si jih v Betaniji oddal svojemu gostitelju. Le prepričaj se, da je tvoj pečat, ki si ga pritisnil na vrvico, še nepoškodovan.«

Oči ranjenčeve se zasvetijo, in v znak hvaležnosti poda dijakonu tresočo desnico. Nikanor je udaril na pravo struno, da si pridobi ranjenčevo zaupanje. Sedel je nato k postelji in mu je s kratkimi in jasnimi besedami razložil vse zadnje dogodke. »Več kakor verojetno je, da so ravnali roparji v sporazumu z napačnimi prijatelji, ki so tebe, željni tvojih zakladov, izvabili lokavo v Jeruzalem,« tako konča Nikanor svoje poročilo. »Zato ni hoteli Evzebij oddati obeh mošenj možu, katerega si mu imenoval, da bi se ti lahko poprej prepričal o njegovi zvestobi. Ben Kajfa je s silo hotel tvojo hčer odpeljati na svoj dom; tebe bi pa bil težko ranjenega pustil brez pomoči.«

Nikanor je moral prekiniti svoje poročilo, kajti rabi je bil zelo razburjen. Zašepetal je:

»In moj sin? In Tamara?«

»To je proti najini pogodbi!« zapreti Nikanor s prstom, lahko smehljajoč. »Ne vprašuj! Tvoj deček je še v taborišču roparjev. Ravnotja so odpeljali tudi ženo tvojega plemenitega gostitelja v Betaniji. Jaz mislim, da jo boš rad odkupil, če ti povem, da je zaradi tebe bila odpeljana. Ni hotela teh dveh mošenj pokazati roparjem.«

Rabi je zahteval voščeno tablico in črtalo ter je zapisal: »Vsako svoto, katero premorem, za dečka in ženo. — Kje pa je moja ljuba Tamara?«

»K sreči ni tvoja hči niti v rokah ben Kajfe, niti v oblasti deželnega oskrbnika, ki jo je tudi zalezoval in ki ti je ugrabil tvoje tovarne živali z blagom vred. Mislim, da sem prišel na pravo sled. Bodi le čisto miren. Bog naših očetov bo pomagal, da jo bomo zopet našli.«

Rabi umolkne za nekaj trenutkov. Nato zapiše v vosek. »Pa je ni morebiti odpeljal Rimljan, ki nas je rešil iz rok roparjev?«

»Ona ni odpeljana. Ona ni pri njem,« dé dijakon določno. »Zdaj pa bodi dovolj za danes. Ko več poizvem in se bo izboljšalo tvoje zdravje, takrat boš vse izvedel. Zdravstvuj, in bodi čisto miren; čimbolj boš miren, temprej boš ozdravel. Evzebij, ki ga poznaš, ti bo zdaj nekaj dni stregel.

Jaz moram na malo popotovanje. Mir Gospodov bodi s teboj!«

Rabi se zahvali z očmi dijakonu in mu poda obe dragoceni mošnji, da jih dalje hrani pri sebi. Nikanor odide, in rabi Sadosok dolgo razmišlja sam s seboj o vsem, kar je slišal.

Devetnajsto poglavje.

Benjamin.

Mali Benjamin je sedel s Salomo ob votlini pri samotnem hrastu. Dobra žena mu je pripovedovala o vsem, kar bi ga moglo potolažiti: kako bo oče zopet ozdravel, kako se je Tamara skrila in kako je ušla tempeljskim vojakom in roparjem.

»In staro Saro so odpeljali s seboj!« vikne deček in se veselo zasmee. »Rad bi videl, kako je skremžil obraz zlobni Eleazar, ko je pri luči namesto Tamare zapazil staro obličje dojilje. Bog vé, ali ji je prizadejal kaj hudega?«

»Dobra starka je gotovo preživela par ur v velikanskem strahu. Toda, mislim, da jo bo končno Eleazar prav rad izpustil. Čemu mu bo stara revica?« dé Saloma, in to pomiri dečka.

Nekaj časa sta nato gledala tiho čez gorsko puščavo, čez peščene in skalnate

vrhove, ki so trepetali v opoldanji vročini. Daleč v daljini se je ob obzorju bliščala sinja gladina mrtvega morja. V globelih je bilo zapaziti tuintam kako zelenje, grmičevje tamarisk ali kaka cipresa — sicer pa je bila vsa krajina pusta in gola, mrtva in brez življenja kroginkrog.

»Škoda je, Saloma,« prične čez nekaj časa deček s pritajenim glasom, »da ne znaš teči in splezati. Glej, beduin, ki naju čuva, je zaspal na gorenji stopnici. Dolgo časa sem ga že opazoval; izprva je samo kimal in zdaj že smrči na glas. Ne bi bilo tako težko, splezati tukaj nizdol. Ko bi bil enkrat zdolaj, bi tekel vedno v smeri proti solnčnemu zahodu, dokler bi ne prišel v Betanijo ali vsaj dobil ljudi, ki bi mi mogli pokazati Evzebijevo hišo v Betaniji. Potem bi stopil k svojemu očetu in bi mu rekel: »Ko ozdraviš, obiščeva hitro tempelj in sveto mesto, potem pa beživa kar mogoče urno nazaj v Antijohijo.« Toda prej bi moral biti umorjen oni zlobni mož, ki nas je izdal roparjem. Sam pojdem k sodnikom in bom tožil, da sem iz ust roparjev izvedel njegovo izdajstvo. Fej ga bodi! — Na, ali bi se ne upala splezati tukaj doli?«

»Za božjo voljo, dete! Stena je najmanj sto čevljev globoka. Oba bi si zlo-mila vrat.«

»Nikakor ne. Ti moraš imeti zaupanje v angelje Gospodove. V lepem Davidovem

psalmu, ki ga molim vsak večer, je rečeno, da jim je Bog zapovedal nositi nas na rokah, da si niti noge ne ranimo, kaj šele zlomimo vrat. Molila bova torej zdajle tisti psalm prav pobožno, potem pa ena, dve, tri — in bova zdolaj!«

Deček bi bil gotovo splezal nizdol, ko bi v istem hipu ne začul iz daljave ostrega žvižga, ki so ga ponavljali beduini na različnih straneh. Čuvaj se je zbudil na stopnjici. Kmalu nato je bil Benjamin odpeljan pred šajka, ki ga je izročil rdečemu Tubalu. Temu je ben Giora naročil, da privede dečka v Jeruzalem. Nerad se je udal šajk. Toda ni se maral zavoljo dečkove odkupnine spreti z mogočnim glavarjem, ki je bil zopet osvobojen iz ječe. Tudi je upal, da se bo kmalu zadovoljil s plenom, če napade Gesija Flora na poti. Zato pravi Benjaminu:

»Tvoja želja je izpolnjena. Jutri za rano odideš s tem rdečebradcem v Jeruzalem.«

»K mojemu očetu, k moji sestri?« se razveseli Benjamin.

»Morebiti,« dé šajk. »Vedi pa, da boš pri meni in v mojih šotorih vedno prijazno vsprejet, če ti ne bo več ugajalo v hiši očetovi med brati in sestrami. Konja kakor blisk in meč žareč dobiš pri nas. Morebiti boš čez par let zahrepenel po svobodnem svetu.«

Benjamin prosi nato, da bi smela tudi Saloma z njim. Toda šajk ni maral o tem ničesar slišati, ampak je dejal, da ima zdaj opraviti važnejše reči in ni časa pečati se s staro babo. Z vseh strani so se stekale množice, ki so jih privabila znamenja dima po gričih, in še pred solničnim zatonom je odhitel šajk Mardoh na čelu več stotin jezdecev, katerih število je med potjo naraslo na tisoče, proti severozahodu. Dan in noč so jezdili brez prestanka. A prišli so vseeno prepozno. Gesij Flor se je že skrtil za obzidjem Cezareje.

Zjutraj po odhodu šajkovem je bil Benjamin zgodaj pokonci. Saloma je dobro slutila, da dečka ne bodo peljali v Betanijo, ampak v Kajfovo hišo. Toda ni mu hotela kratiti veselja, temveč je rekla, naj le prav pobožno moli lepi psalm o varstvu angeljev. Za slovo ga je prekrižala na čelu.

»Kaj pa mi praskaš s palcem po čelu?« vpraša deček, ki ni ničesar vedel o znamenju križa.

»To je znak blagoslova,« odvrne Saloma, »in jaz molim, da bi ti nekoč spoznal njegovo moč in milost. Zdaj zdravstvuj in mir Gospodov bodi vedno s teboj!«

Pozno zvečer je dospel rdeči Tubal na vrh Oljske gore, in v zadnjem dnevnem svitu je zapazil Benjamin visoko zidovje in streho tempeljna, obkroženo v nežni,

rožnati luči. »O, to je tempelj! Tempelj vsemogočnega Boga!« zakliče deček navdušeno in stega roke proti prekrasni zgradbi.

»Ti mi boš še konja splašil s svojim kričanjem,« zamrmra ropar.

Tedaj se je spomnil Benjamin, da bi po Salominem popisu že morala prispeti v Betanijo, predno bi bilo vidno mesto Jeruzalem. To je omenil rdečemu Tubalu in je zahteval od njega, da ga pelje v Evzebijevo hišo v Betaniji. Ta pa mu je surovo odvrnil, da biva zdaj oče v Jeruzalemu; ne daleč od tukaj je srečal predvčeranjem nosače, ki so ga nesli v mesto. Deček se je udal in je prišel čez pičlo uro, ko se je že popolnoma stemnilo, v hišo Zabulonovo.

Benjamin se prestraši, videč starega, debelookega krčmarja z velikim, zakrivljenim nosom, in kmalu bi bil ubežal v bližnjo temno ulico. Toda Zabulon ga urno zgrabi za rame in dé:

»No, no, moj lepi mladi gospodič! Saj te bom peljal k tvojemu ljubemu svaku, ko se boš enkrat pri meni pogostil z najboljšimi prigrizki: s sladkim močnikom iz mandeljev in cvebov, s potico in medom, posušenim grozdem in svežimi figami.«

»Jaz pa ne maram k svojemu svaku! K svojemu očetu hočem! Tvojih sladkih jedil še pokusiti ne maram,« odvrne Benjamin.

Zabulon pa potisne dečka v neko sobico in mu obljubi, da ga bo kmalu peljal k očetu. To je pomagalo. Deček je rad pojedel sladka jedila in po večerji je poklical Zabulona, da bi ga peljal k očetu.

Ta pa se je obotavljal in čakal nalašč, da dečka premaga zaspanec.

»No, no,« je rekel potem, »saj je jutri tudi še čas. Kaj bi v temni noči vodil dečka v Ananovo hišo, ko še niti podpisa za obljubljeni talent nimam v rokah.« Po teh besedah položi trdo spečega dečka v temno luknjo na kožuvino, in Benjamin spi ondi do prihodnjega jutra. Ko se konečno zbudi, zasliši v bližini govorico in spozna glas krčmarja, ki mu je sinoči obljubil peljati ga k očetu. Benjamin zavpije. Zabulon odgovori: »Precej, precej! Je že tukaj mož, ki te bo vzel s seboj k očetu takoj, ko zapiše svoje ime na ta mali košček papirusa. Umij se zdaj in moli nekoliko.«

Benjamin stori tako, med tem pa se pogodita moža med seboj glede dečka. Zabulon pripelje nato fantička iz zaprte luknje in ga izroči možu, čegar divji pogled prestraši Benjamina.

»Tako, prijatelj,« dé krčmar, »tukaj ti izročam zlati ključ. Dobro ga hrani in rabi ga v korist naše zveze! Saj veš, ben Giora ne razume šale.«

Nato se obrne k dečku in dé: »To je mož, ki te bo peljal k tvojemu očetu.«

»Ali je to res? Ali ne lažeš?« vpraša Benjamin in meri z izbuljenimi očmi nepoznanca. »Ne vem, ta mož ima tako čudne oči —«

»Hahaha, bolj ima zdrave, ko jaz,« se zasmee Zabulon. »Dobre oči ima, to ti rečem, ostre oči, in prav boš ravnal, če ga ubogaš brez kujanja; kajti on ima tudi silno močne roke, ki znajo neubogljivim otrokom utepsti pokorščino v glavo. Pojdi torej z njim brez obotavljanja.«

Kaj je bilo storiti Benjaminu? Dal se je voditi od neznanca po cestah in ulicah, dokler ni prišel čez velik trg do nekih hišnih duri.

Ko jih je mož odprl, vpraša deček, če tukaj biva njegov oče. Neznanec pri-trdi. Benjamin stopi brez obotavljanja za njim v hišo. Ko pa zapre neznanec vrata za seboj, spremeni takoj svoj glas.

»Jaz sem tvoj bodoči svak in varuh Anan ben Kajfa,« začne govoriti. Če me boš kot takega spoštoval in me ubogal, se ti bo dobro godilo pri meni; če mi boš pa kljuboval in nagajal, boš pa tudi spoznal v svojo škodo, da znam ustrahovati tvojo trmoglavost.«

Pri teh besedah je pogledal dečka s svojimi razljutenimi očmi tako, da je malčku zastala sapa.

Toda Benjamin se kmalu ojunači in pravi:

»Obljubil si peljati me k mojemu očetu. Če on zapove, da te moram ubogati, bom ubogal; kajti njemu sem bil še vedno pokoren, in nikoli me ni oče gledal s tako strašnimi očmi, kakor ti.«

»Ampak tvoj oče ne živi več; umrl je in je pokopan,« odvrne ben Kajfa. »Jaz sem po postavi tvoj varuh.«

»Ne verujem ti! Nalagal si me, ko si dejal, da biva moj oče tukaj. Zdaj ti ne verjamem ničesar več,« odvrne deček in hrabro premaga svojo bojazen.

»Prokleti pobič!« zakriči ben Kajfa in prične neusmiljeno udrihati po dečku. Takega ravnanja Benjamin ni bil vajen. Dve vroči solzi, ki so mu jih izvabile bolečine iz oči, so mu potekle po pobledeh licih. Toda vzbudil se je v njem ponos, in nobene besede ni izrekel, da bi prosil usmiljenja.

»Ali boš zdaj ubogal ali ne?« zakriči konečno ben Kajfa.

»Le pretepaj me do smrti, ben Kajfa,« dé deček. »Saj si tudi ti naščuval roparje, da so umorili mojega očeta. To sem slišal iz njihovih lastnih ust. Da veš, za to te bom tožil pri sodnikih!«

Ben Kajfa pbledi od jeze in strahu ter zagrabi dečka, kakor bi ga hotel zadaviti. Nato sikne:

»Pri vseh faraonovih mukah, jaz bi te moral umoriti. Toda počakajmo še ne-

koliko; treba je poskrbeti še za par malenkosti, da mi bo kaj koristila tvoja smrt.«

Anan je mrmral te besede nerazumljivo; nato je dečku rekel na glas:

»Pojdi, peljal te bom k očetu; njega zabavaj, dokler me ne prideš na kolenih prosit odpuščanja.«

Po teh besedah je zgrabil dečka in šel z njim po različnih hodnikih, dokler ni prišel do stopnjic, ki vodijo v podzemeljske oboke. Med potjo sta srečala malega Natanaela, ki je ves prestrašen gledal svojega očeta in lepega nepoznanega dečka. Toda predno sta prišla do njega, se je skrtil deček v nekem stranskem hodniku.

»Tako raztogotenega še nisem videl svojega očeta, odkar je Giezi izpustil deda iz ječe,« dé Natanael prestrašeno samemu sebi. »Kaj hoče početi s tem lepim tujim dečkom? Morebiti se je ta splazil v hišo, da bi kradel? Glej, oče prižiga svetilko in gre z dečkom po stopnjicah v ječo nizdol. Pogum! Splazim se za njima!«

Ben Kajfa je med tem peljal Benjamina po mokrem, obokanem hodniku do nizkih, z železom obitih vrat in je odstranil težki zapah. Še predno so vrata zacvilila v tečajih, je slišal deček s strahom in grozo pretresujoče kričanje iz temine. Ko so se odprla vrata, je pala luč svetilke na starca, ki je čepel sključen na tleh. Divje je izbulil oči in stegal koščene, uklenjene

roke proti prišlecema v blazni grozi in strahu.

»Zdaj prihaja on, na oblakih neba prihaja, in jaz naj se prikažem pred njim, kakor se je on takrat pred menoj?« ječi uklejnjeni starec.

»Bojazljivec si ti, mevža si! Kako se moreš bati Križanega? Ko bi on imel moč in oblast, bi pokončal že zdavnaj tebe in nas vse,« reče s trdim glasom sin svojemu ubogemu očetu. »Ali nismo kamenjali in obglavljali njegovih prijateljev in učencev ter jih z biči spodili iz Jeruzalema? Haha, ko bi on bil Odrešenik, bi se ne dal križati, in tudi lasu bi ne mogli izkriviti njegovim učencem!«

Starec je s tresočo roko grabil skupaj cape svoje preperele obleke po tleh in mrmral nekaj nerazumljivega v svojo dolgo, kuštravo brado. Nato je pričel naenkrat ječati, vzdihovati in kričati od bolečin: »Gorje, gorje! On bo vendar-le prišel na oblakih neba. Pahnil me bo v peklo — o, saj me je že pahnil! Že gori strašen ogenj v mojem srcu, v mojih možganih, in gorel bo na večne čase, brez konca. V peklenški žerjavici čakajo name. Vsako noč čepe okrog mene — tu, tam — ali jih ne vidite hudobnih, zavrženih angeljev? Kakor volkovi me gledajo in si brusijo zobe in mi sikajo: „Kmalu pride na oblakih neba z veliko močjo in veličastvom, da bo sodil

tebe in da bo sodil nas', — in blazni starac je stegnil svoje izsušene roke proti hudobnim duhovcem, ki jih je gledal v domišljiji, da so žvenketale verige.

Benjamin gleda starca z veliko grozo in trepetom. »Od hudobnega duha je obseden,« zašepeče bojzljivo. K njemu me ne boš zaprl. Rajše me ubij tukaj na mestu!«

»Le premišluj tukaj nekaj dni o svoji trmoglavosti in o besedah, s katerimi si mi pretil. Tukaj se nauči, kako me boš prosil odpuščanja, in premisli, kaj mi boš obljubil. Ne, nič ti ne pomaga. Spoznati me moraš!«

S temi besedami sune Anan dečka, ki je pred njim proseče pal na kolena, od sebe in zapre đuri. »Ne hodi starcu preblizu. On te sicer lahko zadavi, če je pri volji. Dalje kakor do srede ječe pa ne more priti, ker je priklenjen.«

Po teh besedah se oddalji ben Kajfa, ne meneč se za vpitje in prošnje ubogega dečka.

Ko je Benjamin spoznal, da je vse zaman, se je stisnil v ječi v kot, ki je bil najbolj oddaljen od blaznega starca, ter se je priporočil svojemu angelju. Tamara ga je naučila velikega spoštovanja do angeljev božjih in velikega zaupanja vanje. Zato se je spomnil v tem trenutku vseh tolažilnih povesti stare zaveze, kako je angelj Go-

spodov s tremi mladeniči stopil v ognjeno peč in jih obvaroval ognja, in kako je v levji kotlini zaprl žrelo zverinam, ter je dejal pri sebi: »Hujše ni tukaj, kakor v zverinjaku ali ognjeni peči.« To je nekoliko ojunačijo dečka.

Ječa ni bila popolnoma temna. Visoko gori v zidu je padalo nekaj luči skozi malo, okroglo odprtino. Blazni starec je postal mirnejši in je mrmral le tiho sam s seboj. Benjamin se je polagoma privadil njegovega pogleda. Smilil se mu je in hotel ga je potolažiti. Njegov prijazni glas je vplival pomirjevalno na starca. Izginila je groza, ki ga je pretresala, in spomnil se je, da je veliki duhovnik.

»Prav je, da si tukaj,« dé na to. »Odstranili so se moji mučitelji. Gospod me je sicer zavrzel kakor Helija in je morebiti izbral tebe kakor Samuela. Toda še sem veliki duhovnik, in ti mi boš prinesel svečana oblačila, da bom Gospodu daroval — kakor takrat, ko je visel na križu in se je tresel ves tempelj in se je raztrgalo zagrinjalo od zgoraj nizdol. Haha, kako sem se prestrašil! Toda premagal sem svoj strah medtem, ko so drugi duhovniki tuleč bežali iz tempelja. — Glej, deček, če boš ti kdaj namesto mene veliki duhovnik, varuj se pred Nazarencem! On je bil moja nesreča. Toda tudi zdaj mu nočem biti pokoren! Takega odrešenika ne maramo —

nobenega tesarja in nobenega tesarjevega sina, pa če bi prav tritisoč že trohnečih Lazarjev vzbudil od mrtvih. Proč z njim! On je Boga prekinjal! Na križ z njim! Njegova kri pridi nad nas in naše otroke! — — Haha, prišlo je in bo še prišlo! Mene peče in žge in bo žgalo mojega sina, ki ga že zdavnaj preklinjam, in moje ljudstvo in mesto in tempelj! Že sem videl plamenne, plapolajoče do neba. In na dimu in na oblakih neba bo prišel sodit žive in mrtve!«

Kajfa je zopet napadla blaznost in obup. Ječal je, da se je dečku krčilo srce. Benjamin ga je hotel potolažiti in mu govoriti o usmiljenju božjem. Toda starec je pričel tuliti:

»Nočem od njega nobenega usmiljenja! Haha, on bi mi bil rad odpustil. Videl sem v njegovih očeh. Mil in dobrotljiv je bil do obupnosti! Ko bi me bil vsaj preklinjal! Toda še na križu me je jezil z besedami: ‚Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.‘ Dobro sem vedel, kaj sem delal! Tako nisem bil neumen. Če bi mi tudi tega ne povedala njegova znamenja in njegovi čudeži, saj mi je govorilo njegovo milo oko, da je on od Boga poslan. — Glej, tukaj v tej ječi je bil zaprt tisto noč pred križanjem, ko smo ga obsodili k smrti. In moji hlapci so ga zasmehovali in zaničevali in bili in pijuvali nanj. Gledal sem jih s smehom, ko so mu zakrili oči — tam, ob

stebru, kjer ti stojiš, so ga privezali! Enkrat me je dosegel njegov pogled, tako mil in odpustljiv — tedaj sem se splazil proč; kajti od njega nočem nobenega usmiljenja.«

Benjamin je zdaj iz zmedenih besedi blazneža spoznal, da govori o Jezusu Nazarencu, ki ga je njegov oče vedno z največjo nejevoljo zval goljufa. Rekel je torej starcu, da je bilo čisto prav, ker je bil tisti goljuf križan. Saj mu je tako pravil tudi njegov oče. Tedaj se zasmije blazni starec z groznim glasom in zatuli: »Goljuf! On ni bil noben goljuf! On je bil sama čista resnica! Nismo mu mogli spričati nobene laži in nobenega greha. In — hočem ti zaupati nekaj po tihem, kar pa ne smeš povedati nikomur — on je v resnici vstal od mrtvih. Mi smo to prikrili. Čuvajem smo dali denarja, da bi rekli: »Mi smo spali, in njegovi učenci so ukradli truplo.« Hahaha, to je bila neumna laž! Toda svet veruje vse, samo resnice ne. Goljuf! Mi smo, jaz sem goljuf! Toda tega ne povej nikomur; kajti nikoli ne bom priznaval takega odrešenika.«

Naenkrat zatuli nesrečnež s strašnim glasom: »Jaz sem pogubljen, na vse večne čase pogubljen!«

Benjamin se skrije v kot in si zatiska ušesa z rokami. Starec pa tuli bolj in bolj: »Jaz sem pogubljen!«

Čez nekaj časa se starec zopet umiri in prične vzdihovati in ječati bolj po tihem. Benjamin se ne upa več pričeti pogovora z njim.

Tedaj začuje Benjamin trkanje na vrata in deški glas mu zavpije:

»Rad bi te izpustil, toda bojim se očeta; strašno si ga moral raztogotiti, da te je zaprl semkaj; jaz bi od groze umrl pri možu, ki ga muči hudobni duh.«

»Kdo si ti?« vpraša Benjamin in se splazi k vratom.

»Jaz sem Natanael, in mislim, da sem ti v sorodu. Tako mi je rekel Giezi. Zdaj bi te prosil, da bodi pameten in obljubi očetu pokorščino. Sicer te ne bo izpustil iz ječe.«

»Dobro, Natanael, bodiva prijatelja! In če me tvoj oče izpusti iz ječe, ga ne bom več razžalil.«

Čez nekaj ur je prišel ben Kajfa zopet v ječo in Benjamin je bil osvobojen. Z Natanaelom je sklenil srčno prijateljstvo. Ben Kajfi pa je obljubil, da ne bo nikomur črhnil niti besedice o tem, kar je slišal od roparjev.

Dvajseto poglavje.

Začetek boja.

Še enkrat se je stranki zmernih posrečilo preprečiti preteči upor. Velika množica romarjev je odšla domov, in čez teden dni po velikonočnih praznikih je bil Jeruzalem navidez pomirjen. Toda žerjavica je tlela pod pepelom, in kmalu jo je nov vihar razpihal v mogočen plamen.

Gesij Flor je skrbel za netivo. Čule so nove vesti o njegovem krivičnem postopanju, obenem pa je prišel tisti čas k visokemu zboru poslanec deželnega oskrbnika s poveljem, naj mu izplačajo 17 talentov iz tempeljske denarnice za cesarja kot kazen, ker so ga razžalili v svoji obtožbi pred poslanikom. Ko se je to izvedelo po mestu, so se zbirali mladi ljudje po ulicah in so porogljivo prosjačili od hiše do hiše: »Dajte vendar mal darček za ubožčka Flora.«

Kakor hitro je deželni oskrbnik zvedel v Cezareji za to sramotitev, se je vzdignil z vojsko proti mestu, da bi ga kaznoval. Prestrašen »visoki zbor« pošlje svoje odposlance pred vrata, da bi ga pomirili. On pa jim zakliče: »Če ste pravi možje, me sramotite tudi v moji pričujočnosti!« V bojevitem slavlju gre nato z vojsko v mesto in kraljevi grad. Še enkrat je jekleni ko-

rak težkih oborožencev strašil razljučeno množico.

Prihodnji dan je Flor svečano sodil. Sodnji prestol je stal vrhu stopnjic pred njegovo palačo, ravno tam, kjer je moral poslušati obtožbo visokega zbora. Na desno in levo so stali njegovi osebni stražniki. S trepetom so stopali odposlanci visokega zbora pred razjarjenega sodnika. Morali bi mu imenovati tiste, ki so zasmehovali cesarjevega namestnika. Toda oni niso hoteli, niso mogli storiti tega. Tedaj da deželni oskrbnik zgrabiti in zvezati odposlance, ter dovoli rimskim vojakom pleniti in ropati po gorenjem trgu, kjer so stanovali najpremožnejši prodajalci. Kdor bi se izmed ljudstva ustavljal, naj ga ubijejo, vse plemenitaše pa, ki bi jih dobili z orožiem v rokah, naj pripeljejo pred njegov sodni stol.

Plenaželjni vojaki prično kričati »Živel Flor!« in plenijo in more po gornjem trgu. Kogarkoli pripeljejo pred sodni prestol, ga Gesij Flor obsodi v smrt na križ in noče poslušati nobenega zagovarjanja. »Na križ ž njim!« Celo Judje, ki so že dosegli stopinjo rimskih vitezov, so bili pribiti na sramotilni les. 3600 ljudi je bilo ta dan umorjenih, kakor spričuje zgodovinar Jožef Flavij.

Zaman je skušal tribun Lizija z Lucijem Flavom ustaviti plenjenje. Le še bolj

sta razdražila deželnega oskrbnika. »Odkaj je navada, da bi rimski častniki očitati cesarjevemu namestniku njegovo postopanje, če z znamenjem svoje oblasti opravlja službo sodnika?« vpije Flor nad njima.

»Odkar rimski sodniki tako grdo zlorabljajo svojo oblast!« odgovori tribun Lizija.

»Ha! Straža, zgrabi predrzneža — toda, kaj imate? Kdo se bliža našemu sodnemu prestolu? Če me ne motijo oči, je to ponosna kraljica Berenika — in kako opravljena! Pri Jupitru — skoraj bi te bil smatral za beračico!«

V resnici je bila Berenika, ki se je proseča približala deželnemu oskrbniku iz usmiljenja do svojih rojakov. Bosa, v razcapani obleki, lase razpuščene in potresene s pepelom — tako je stopila ponosna kneginja pred Flora, in ta prizor ga je tako presenetil, da je za trenotek popolnoma pozabil na svojo jezo do tribuna Lizija.

Kraljica klône pred deželnim oskrbnikom na kolena, in prične: »Prav si videl, deželni oskrbnik, beračica leži ob tvojih nogah. Prosi te pravičnosti, velikodušnosti in milobe! Pravičnosti za nešteto nedolžnih žrtev, ki jih more tvoji vojaki, velikodušnosti in milobe do malo krivcev, ki so te sramotili —«

»Varuj svoj lepi glasek, plemenita Herodijanka,« se zaroga Gesij Flor. »Od-

kdaj vlada v vaši hiši običaj, da so vam tako pri srcu nedolžni? Spominjam se še, ko so mi pravili, da je dal kralj Herod pomoriti cele trume nedolžnih otročičev. Čuvaj tudi svoje nežne nožice, ki niso vajene hoditi brez sandal; lahko bi se zbodla v kako črepinjo. Skrbi tudi nekoliko bolj za svojo obleko in svoje lepe lase, če hočeš v bodoče še kdaj obiskati mene ali moje častnike.«

»Fej! Deželni oskrbnik,« vikne stotnik Lucij, ki ni mogel dalje premagovati svoje nejevolje. »Fej!« zakliče še nekaj drugih častnikov, in tribun Lizija pristavi: »Gesij Flor, zaradi tega se bodeš moral zagovarjati pred cesarjem!« Večina vojakov pa je s surovim smehom pritrjevala besedam, s katerimi je deželni oskrbnik sramotil prosečo Bereniko. Nekateri so celo namerali na še bolj surov način žaliti s sužnjami vred kneginjo, ki se je smrtnobleda dvignila s tal

Tedaj pa stopi Lucij Flav z golim mečem pred Bereniko in zagrmi nad predrzneži: »Kdor se predrzne le z eno besedo še žaliti kraljico, ta umrje pod mojim mečem! Naj se nikoli ne reče, da je bila plemenita gospa zaradi plemenitega dejanja zasmehovana pred Rimljani, ne da bi našla svojega zaščitnika, in če bi moral stokrat umreti na križu!« Na njegovo stran se postavi tudi tribun Klavdij Lizija.

Flora je zelo mikalo, da bi dal oba junaka pri tej priči umoriti. Toda zapazil je, da so mnogi vojaki pritrjevali hrabremu nastopu priljubljenih častnikov, in požrl je svojo jezo. »Malo se bom vendar smel pošaliti,« reče z zaničljivim posmehom. »Pojdi domov, Berenika! Sicer mi boš še celo moje častnike v svoji dragoceni obleki zapeljala k upor. Jutri prideta še dve četi. Če jih bo mesto dostojno sprejelo, in če mi bo izplačalo 17 talentov iz tempeljskega zaklada, vrhu tega pa še vse zaostale davke, okrog 40 talentov, bom prizanesel življenju meščanov. Toraj pojdi domov in odpočij se vsled prestalega strahu!«

Po teh besedah se dvigne deželni oskrbnik s svojega sodnega prestola in gre v notranje prostore palače. Med vrati zašepeče svojemu zaupniku Metiliju nekaj besed. Lizija in Lucij spremita spoštljivo med tem Bereniko do grajskih vrat. Ko se skupaj vračata, jima Metilij odvzame meče, in oba častnika izroči ječarju Melehu.

Lucij stisne ječarju Melehu v roko cekin. Meleh pelje jetnika v najprijetnejšo ječo, kar jih je imel. Po tleh mu nastelje sveže slame in poleg velikega vrča vode postavi tudi vrč vina, kajpak upajoč, da dobi za te usluge primerno napitnino.

»Lizija,« pravi Lucij, ko ostaneta sama, »rad pretrpim smrt zaradi pravičnih besed, ki sva jih govorila. Najbrže naju

čaka smrt. Bojazljivi deželni oskrbnik nama nikoli ne odpusti najine drznosti. Vsak trenotek pričakujem, da pridejo rebeljni po naju. Sicer je to žalostna smrt, a vendar nič manj junaška, kakor smrt na bojnem polju.«

»In kaj pričakuješ po smrti?« vpraša Lizija.

»Kaj vem?« odvrne stotnik zmajajoč v rameni. »Naši modrijani o tem niso edini in izražajo le pobožne želje, kako bi radi živeli po smrti. A dokazov o posmrtnem življenju nimajo nobenih. Če bi mogli dokazati, da smo mi otroci pravičnih bogov, potem bi ravno najina smrt bila dokaz, da mora duša živeti tudi po človekovi smrti. Kajti plemenito delo tirja od pravičnih bogov plačila. Toda kdo zdaj še veruje v pravičnost boga Jupitra! — Seveda kramljajo pesniki marsikaj o življenju senc v podzemlju, in če bi njihovo pripovedovanje bilo resnično, bi midva najbrže celo večnost ne pričakala, da naju brodnik Haron prepelje čez reko Stiks. Kajti pravijo, da mora biti truplo pokopano v zemljo, sicer človek ne more na oni svet. Najinih trupel bi pa Flor nikoli ne dal pokopati, ampak bi jih vrgel jastrebom v jed. Pesniki govore seveda tudi, da pridejo nekateri po smrti v Olimp, kjer bivajo bogovi, ampak samo veliki junaki in cesarji, kakor na primer nesramni Kaligula in drugi. Za

uboge in zaradi pravice umorjene pa naš Olimp ni!«

Žalibog, ti govoriš resnico,« odgovori Lizija z veliko resnobo. »Naša vera je nezrečeno breztolažna, ko pride smrt. Slišal pa sem nekoč moža, Juda, Pavla po imenu — saj sem ti že pravil o njem — pred Feliksom o neumrjčnosti duše in o večnem plačilu, ali o večni kazni govoriti tako, da sem rekel z vsem srcem: ‚Ta mož govori resnico.‘ Bog mi odpusti, da takrat nisem poslušal svojega notranjega glasu! Ko sem se moral vrniti v Jeruzalem, sem obiskal tega Pavla v njegovi ječi, in obljubil mi je moliti zame — jaz sem mu namreč takorekoč rešil življenje — da postanem enkrat deležen večnega življenja. Povedal mi je tudi, kaj moram storiti, da dosežem večno srečo: verovati in krščen biti.«

Nato razloži Lizija svojemu mlademu prijatelju glavno vsebino krščanske vere, ki si jo je dobro zapomnil in mu razloži, kaj je krst in kako se ga deli. »V tej veri je sicer marsikaj, kar se ne da spoznati z razumom,« tako konča svoje pripovedovanje, »toda kako bi mogel človek spoznati vse bistvo božanstva, ko niti sebe samega ne more doumeti? Razven tega je oni, ki je umrl na križu, dokazal verjetnost svojega nauka s tem, da je vstal od mrtvih. Nisem slišal tega samo od Pav-

la, ki mi je slovesno prisegel, da je videl Vstalega, ampak tudi druge priče so mi pripovedovale to, ki so ga videle z lastnimi očmi in ki še žive. Kdaj je kak naš modrijan pretrpel smrt zavoljo svojega nauka, prorokujoč, da po treh dneh vstane od mrtvih?»

Lucij ni vedel, kaj bi mislil in verjel. Znani so mu bili nauki različnih modrijanskih šol, a ga niso zadovoljili. Toda ta novi nauk o križanem Sinu božjem se mu je vendarle zdel čisto neverjeten, da celo smešen. Zmajal je z glavo in rekel: »Lizija, tebe je gotovo pregoljufal kak sanjač iz Jutrovega. Bog, ki umrje na križu kot suženj, je nesmisel! Prav je, da se nisi oklenil tako neumne vere.«

»Meni pa je žal, da se je nisem oklenil in se dal krstiti. Peče me vest, da z ozirrom na svojo svetno službo nisem maral vzprejeti božjega nauka. Naj mi Križani in od smrti Vstali odpusti! Zdaj se pa ne maram obotavljati noben trenutek več! Vzemi vrč vode in podeli mi krst kristjanov, medtem pa govori besede, ki ti jih bom narekoval.«

Stotnik se je branil začetkoma. Ko pa je spoznal tribunovo resno voljo, se je udal njegovi prošnji. »Zakaj bi tega ne storil?« je rekel pri sebi. »Sicer ne spoznam, kako bi moglo tako zunanje dejanje pomagati duši — če imamo v resnici duhovno dušo.

Toda moj prijatelj Lizija veruje to, in zdi se, da mu bo to dejanje pomirilo srce. Hočem mu torej izpolniti željo.«

Lizija poklekne, zagotavlja svojo vero v Kristusa in njegov nauk ter vzprejme po roki poganskega prijatelja sveti krst.

Toda rabelj, ki sta ga z bojaznijo pričakovala, ni prišel. Deželni oskrbnik je imel druge opravke in se ni zmenil za častnika, ki sta medtem uro za uro pričakovala svoje smrti.

Glasovi trompet so oznanili prihod novih vojaških čet. Zaman so poskušali odposlanci visokega zbora pregovoriti ljudstvo, da bi jih pozdravilo in tako utolažilo jezo deželnega oskrbnika. »Zakaj bi se ne ustavljali, ko nas hoče ta poganski narod uničiti? Ali nismo otroci Abrahmovi, izvoljeno ljudstvo Gospodovo?« tako so klicali duhovnikom. »Rajše pademo v častnem boju, kakor pa dovolimo, da bi pogani ravnali z nami kakor s psi!«

In kmalu je frčalo kamenje in so žvenketali meči. V ozkih ulicah vojaške čete niso mogle razviti svoje moči. Z vseh streh se je vsuvala nanje opeka in težko kamenje. Vojaki so držali ščite nad glavami medtem, ko je spredaj in zadaj pritiskala divja množica nanje. V boju z mečem in sulico so bili Judje že izdavna poznani kot nevarni sovražniki, in vsa bojna umetnost ni nič pomagala Rimljanom v tem poulič-

nem boju. Z davno vajeno hrabrostjo so nameravali naskočiti tempeljsko goro. Borili so se krvavo cel dan; toda zvečer so morali Rimljani povsod premagani in z velikimi izgubami vrniti se v Herodov grad. Na stotine njihovih vojakov je ležalo ubitih po ulicah. Flor je izprevidel, da je izgubljen, če se ne reši z begom. V okrilju noči je odšel z večino vojakov, obljubivši ostalim hitro pomoč. Metilij bi moral medtem vsaj z eno četo braniti Antonijo in kraljevi grad.

Velikansko je bilo veselje v mestu zaradi dobljene zmage. Ljudstvo se je z zaplenjenim rimskim orožjem pomikalo po ulicah, radostno vzklikajoč pred hišami tistih, ki so se posebno odlikovali v boju. Zlasti Eleazar, poveljnik tempeljske straže, se je na čelu svoje čete boril kakor divji lev proti Rimljanom. Tisoči in tisoči ljudstva so ga slavili pred njegovo hišo kot novega Juda Makabejca, kot leva rodu Judovega in so mu prigovarjali, naj postane on njihov vrhovni vojskovodja v boju proti Rimu. Mali Natanael je z velikim občudovanjem zrl na svojega starejšega brata ter je rekel: »Da bi bil vsaj par let starejši in bi se smel kakor ti boriti z mečem za Izraelov rod!«

Benjamin pa je vzkliknil razžarjenih oči: »O dovolj sva stara! Ali se ne moreva kakor deček David boriti s kame-

njem in fračo proti Rimljanom? Precej nama mora Giezi narediti fračo, in ves dan se bova urila metati kamenje na dvorišču.«

Anan pa potegne svojega sina v notranjo sobo in mu da poljub miru, kar že več let ni storil. Nato mu dé: »Ti vendarle nisi tak slabič, kakor sem se bal. Vendarle še tli v tebi iskra sovraštva proti kleti zalegi Rimljanov.«

»Da, oče, v poštenem boju se rad kosam ž njimi in dam kri in življenje za svoj narod. Nočem pa se udeležiti tvojih skrivnih načrtov in nič ne maram imeti opravka s tvojimi temnimi prijatelji, z roparskim glavarjem ben Gioro, z Galilejcem Menahemom in kakor jim je vsem ime.«

»Brez teh skrivnih potov in dobrih prijateljev pa ne bomo zmagali Rimljanov,« odvrne Anan in nagubanči čelo. »Ti bi moral bolj spoštovati svojega očeta in se prepustiti njegovemu vodstvu.«

»No, spoštovanje pred očetom je v naši družini že kajpak v navadi; ti mi daješ v tem krasen vzgled!« dé Eleazar.

»Molči! Saj veš, da imam »starega« zato zaprtega, ker nočem, da bi njegova blaznost koristila prokleti stranki Nazarencv, kajti on govori in blebeče take reči, ki bi jih Nazarenci lahko porabili kot dokaz za vstajenje svojega tesarja. Mi pa ne maramo tesarja za svojega odrešenika.«

»Prav imaš. Čudno se mi le zdi, da ta stranka še vedno živi in se vsak dan večja. Pa pustiva Nazarence! Ti si mi hotel reči še nekaj?«

»Da! Vedno mislim na tvojo srečo, čeprav ti tega ne zaslužiš. A jaz bi rad, da ravno ti osvobodiš Izrael in tako povzdigneš našo hišo v slavi in morebiti tudi v bogastvu. K temu bi ti pomagala hčerka rabija Sadoka. Po svojih ogleduhih sem že izvedel, kam jo je odpeljal Rimljan s pomočjo Herodijancev.«

»Povej mi, in jaz si jo poiščem, če bi tudi bivala na zidovih rimskega kapitola! Kako sem danes v boju iskal mlečnozobega stotnika, da bi mu dal okusiti ostrino svojega meča! Pa mevža se ni upal v mojo bližino.«

»O jaz ti prav rad povem, ker bo to koristilo tudi naši vojski. Ona biva v herodijanski trdnjavi Masada, in ti veš, da leži v tamošnji orožarni cele kupe Agripovega orožja, polne oprave, ščiti, sulice, meči, vsega skupaj najmanj za 50.000 mož. To bi silno potrebovali v boju z Rimom.«

»Še danes odidem tjakaj. Z drznim napadom si osvojim Masado in svojo nevesto in orožje za izraelski rod.«

»Le še par dni potrpljenja! Na stvar se je treba pripraviti. Poznam ključ, ki ti bo lažje odprl vrata Masade, kakor tvoj meč.«

»Več se zanesem na svoj meč, kakor na vsak drug ključ, če bi bil tudi iz zlata,« odvrne ponosito Eleazar.

»Če bi bil tvoj meč tako oster, kakor Golijatov, o katerem je pisano, da mu ni nobeden enak, bi ga vendar zaman skrhal nad zidovi Masade. Hitro moramo dobiti orožje, če hočemo, da nam bo koristilo. Zato prepusti vso skrb svojemu modremu očetu. Brez koristi je moč roke, če je ne vodi previdnost.«

Drugo jutro so klicarji sklicali ljudstvo na trg Ksist pred Agripovo palačo, kjer so se vršila vsa ljudska zborovanja. Stranka zmernih je zadnjič poskusila zabraniti upor. Na prošnjo visokega zbora je bil Agripa pripravljen razložiti ljudstvu, kako strašna bi bila vojska z Rimom. Hoteli so za posredovanje poklicati sirskega poslanika, hoteli so izplačati 40 talentov zaostalega davka in skleniti s cesarjem mir.

Lesene galerije na Ksistu so bile nabito polne pisane množice; večina je bila oboroženih, ki vsi pijani vsled uspehov prejšnjega dne niso nič mislili na mir. Vendar so v začetku precej mirno poslušali kraljev govor.

Agripa II. je obdan od svojih služabnikov stopil na ravno streho svoje palače. Njegova ženska ničemernost se je kazala v pozlačeni opravi, v gubah škrlatnega

plašča, ki je bil spet z dragoceno zaponko na rami, in v nakodranih laseh, pomazanih z bliščečim oljem. Zraven njega je stala sestra, lena Berenika, pozdravljena s tisočerimi klici množice. Narod jo je hotel počastiti, ker je pred deželnim oskrbnikom prosila milosti za mesto.

Ko se nekoliko poležejo klici ljudstva, prične govoriti kralj. Obrača se do tistih, ki že uvidevajo, da bi bila nemogoča vojska z Rimom. Nato razlaga, kako se vsi narodi zemlje klanjajo močnemu Rimu, in z vsogovornostjo opiše moč in nepremagljivost rimskega cesarstva. Konča tako-le: »Usmilite se vsaj svojih ženâ in otrok, svojega glavnega mesta in svetišča! Prizanesite temu posvečenemu kraju! Rešite tempelj in njegove svete posode! Kajti tudi njim ne bodo prizanesli zmagovalci, ker so doslej za svoje prizanašanje do vas uživali edinole vašo nehvaležnost. Najsve-tajše kličem na pričo in veličastne angelje božje, da sem doslej vse storil, kar bi vas moglo rešiti. Zdaj se odločite! Če hočete miru, bom posredoval za vas; če pa hočete vojske, ne zahtevajte od mene, da bi z vami vred pričakoval njenega neizogibnega konca.«

Ta govor je precej vplival na narod. Toda v tem hipu vzklikne Eleazar: »Ne bomo se borili proti Rimu, ampak proti Floru!«

»Toda ne morete se boriti proti cesarjevemu namestniku, ne da bi se borili proti Rimu,« odvrne kralj Agripa. »Vsaj dokler vam cesar ne pošlje drugega oskrbnika, morate biti pokorni Floru.«

Po teh Agripovih besedah se dvigne na trgu Ksistu velikanski krik naroda. Eleazar vpije: »Temu morilcu, temu krvose-su, temu garjevemu psu bodimo še naprej pokorni? Nobeno minuto več, in če se tudi zgodi, kar si prorokoval. Le škoda, da nisi prorok, ampak sin od Boga sovražene rodovine. Ti si upaš reči, da moramo biti pokorni Floru? — Bog nam mora pomagati! In če nam ne pomaga, tudi njemu ne bomo služili več! Naj potem zgori njegov tempelj, če ga sam ne ščiti in brani! — Vprašam te, Agripa, ali hočeš ti vladati namesto Flora in izposlovati pri cesarju, da se ga obtoži in kaznuje?«

Agripa pravi: »Ne!« in se obrne z Bereniko, da bi odšel. Tisoči in tisoči kriče za njim: »Izdajalec!« »Odpadnik!« »Herodijanski lisjak!« »Spodite ga iz mesta!« »Kamenjajte ga!« In toča kamenja se usuje za odhajajočima.

Tako je bila vez pokorščine do Rima pretrgana. Na Eleazarjev predlog je bila prepovedana v templju daritev za cesarja. Ždaj se podviza Agripa s svojo sestro, da zapusti mesto. Par tisoč vojakov-najemnikov pošlje v Jeruzalem, da bi pomagali

stranki zmernih v visokem zboru in s silo zatrli upor. Na drugi strani pa sta v mesto prihitela iz Galileje Menahem, sin Judov, ki se je že prej vzdignil proti Rimljanom, in ben Giora s svojimi roparskimi četami. Tako se je v nesrečnem mestu pričel boj med Judi in Judi — bratomorni boj. Medtem pa je poslanik Cestij Gal zbral vojsko 30.000 Rimljanov, da bi z njo hitro zopet osvojil Jeruzalem.

Enoindvajseto poglavje.

Zaslepljeni rabi Sadok.

Z grozo je preživel rabi Sadok strašne dneve, ko je deželni oskrbnik dal moriti po mestu in je poulični boj divjal skozi Jeruzalem. Ozdravel je že toliko, da je mogel zapustiti posteljo. Z okna svoje sobe je imel razgled na gorenji del trga, kjer je bilo glavno prizorišče divjega postopanja rimskih čet. Vsak trenotek je Sadok pričakoval, da bodo vojaki začeli pleniti tudi tisto malo hišico, kjer je bil on tako prijazno vsprejet in postrežen. Rabi se je bal za svoje premoženje in svoje življenje.

Evzebij mu je stregel z vedno enako ljubeznijo. Stanoval je zdaj v hiši dijakov; kajti kmalu po velikonočnem prazniku je tudi njega častitljivi škof Simeon

posvetil v dijakona. Nikanon pa je bil poslan v Pelo, da pomaga tam pripraviti pribežališče za jeruzalemske kristjane.

»Ali si mošnje dobro shranil?« vpraša Sadok prijaznega Evzebija vselej, ko mu ta zdaj pa zdaj prinese poročila o dogodkih v mestu. Rabi je zdaj že mogel govoriti, ker je njegova rana skoraj popolnoma ozdravela; toda govoril je le s težavo, marsikakega glasu pa sploh izraziti ni mogel jasno, ker mu je roparjevo bodalo poškodovalo glasila v grlu. To je moža zelo skrbelo; kajti bal se je, da ga zaradi tega ne bodo marali za velikega duhovnika.

Evzebij ga je tolažil, češ, da sta mošnji dobro skriti in bodo božji angelji varovali hišo in njene prebivalce pred zlom.

»Tako majčkena je naša hiša, da se ne bodo Rimljani spravili nadnjo, dokler se jim še v bogatih in velikih hišah na trgu s svojimi prodajalnimi obeta boljši plen.«

V resnici so vojaki prizanesli hiši dijakonov in stari Davidovi zgradbi, v kateri ni bilo videti, da bi kdo prebival.

Sledil je divji poulični boj, ki se je končal z zmago upornikov. Nato je bilo zborovanje na Ksistu, kjer je bila sklenjena vojska z Rimljani. Ko Evzebij prinese rabiju to sporočilo, ga vpraša, če še namerava ostati v nevarnem mestu; kajti

zdaj je zadnji čas za odhod, sicer bo treba užiti grenko usodo mesta.

»Ostanem,« dé rabi ogorčen nad tem vprašanjem. »Kdo bi z veseljem ne združil svoje usode z usodo mesta Gospodovega.«

»Moji prijatelji in jaz nismo tako prepričani, da bo Gospod s svojo roko varoval Sijon pred sovražnikom,« odvrne Evzebij. »Morebiti bom moral že danes ali jutri zapustiti Jeruzalem. Zato ti hočem vrniti premoženje, ki si mi ga zaupal; kajti vsak trenotek pričakujem, da me pokličejo iz mesta.«

»Kdo te bo poklical? Ali nisi samosvoj gospod? Ali imajo Eseni*) skupnega poglavarja, kateremu morajo biti člani stranke pokorni? Kajti da sta ti in tvoj prijatelj Nikanor pristaša Esenov, to sem že zdavnaj zapazil.«

Evzebij nekaj časa pomišlja z odgovorom. Ali bi rabiju priznal, da veruje v Jezusa Nazareškega? Ali je kaj upanja, da se Sadok izpreobrne? Ali pa bi, ko bi to zvedel, samo sramotil Jezusa in njegove pristaše? Rabi se je zdel Evzebiju v obče pošteno misleč mož, zato mu pravi: »Dobri rabi, mislim, da smatraš mene in mojega prijatelja Nikanorja za poštene ljudi, ki brez tehtnih vzrokov v nobeni

---

*) Pristaši neke judovske verske stranke.

točki ne bi zapustili nauk, katerega oznanjajo duhovniki in učeniški izraelski kot božji nauk.«

Rabi odvrne, da se mu nauk Esenov ne zdi nasproten skupni veri Izraelcev.

»Ali mi nismo Esenci,« odvrne Evzebij. »Če mi obljubiš mirno poslušati nauke moje vere in dokaze zanje, bom rad par ur ponoči govoril s teboj o tem predmetu.«

Sadok se začudi:

»Ti vendar nisi Nazarenc?«

Evzebij odvrne z rahlim smehljajem:

»Uganil si.«

To tako razburi rabija, da mora dijakon precej prekiniti pogovor.

Toda Sadok tega ne dovoli in pravi:

»Moja dolžnost je, da možu, ki mi je tako prijazno stregel, izbijem iz glave to grdo misel o križanem Odrešeniku.«

Pozno v noč sta se prerekala moža.

Evzebij ostane vedno jasen in miren v svojih dokazih, Sadok pa vedno bolj strasten in vročekrven. Po drugih dokazih se Evzebij nazadnje loti glavnega dokaza za Jezusovo božanstvo — njegovega vstajenja.

»Prerok iz Nazareta je vstal od mrtvih v dokaz, da je on obljubljeni Odrešenik,« dé čisto mirno dijakon. »Ali boš priznal, da je on Odrešenik, če ti dokažem to resnico?«

»Da! Ampak to se ti ne bo nikoli posrečilo dokazati!« odvrne rabi vzhičeno.

»Ali veruješ, da je on res umrl na križu, in ni bil samo navidez mrtev s križa snet in pokopan?«

»Da, o tem niso naši duhovniki z visokim zborom nikdar bili v dvomu,« prizna Sadok radovoljno.

»Dobro. Sicer bi mi pa bilo prav lahko dokazati to reč. Eden izmed vojakov, ki so morali nadzorovati usmrčenje, je sunil mrtveca s sulico v prsi, da je tekla kri in voda iz odprtega srca. Janez Cebedejev, ki je stal pod križem, še zdaj živi. In tudi mnogo drugih očitvidcev bi ti to reč lahko izpričalo in potrdilo.«

»Ni treba. Dokaži mi, da je vstal. Njegovi učenci so ukradli truplo in so raztrosili to laž o čudežnem vstajenju, da bi dražili duhovnike.«

»Zakaj pa jih zaradi te zlobne goljufije niso tirali pred sodišče in kaznovali? In za človeka, ki je sicer umrl, pa ni vstal od mrtvih, kakor je prorokoval, naj bi učenci žrtvovali vse svoje premoženje in svoje življenje obenem? Kakšna neumnost ali kakšna peklerska zlobnost! Oni tudi niso bili kaj takega zmožni. Bili so nekoliko boječi, pa pošteni ljudje, in zdravega razuma. Nikanor in jaz jih poznavava — precej jih še danes živi, nekateri pa so umrli za svoje spričevanje kot mučeniki.«

»Kaj jih poznaš?« vpraša rabi vznemirjen.

»Midva z Nikanorjem ne poznavamo tistih, ki so videli Vstalega, midva sva Vstalega sama videla. Te moje oči so ga videle.«

»Bila je prikazen, prevara pekla!« vzklikne Sadok.

»Ni bila prevara. On je celo jedel pred nami, in enemu, ki je prej pravil: ‚Če svojih rok ne položim v njegove rane, ne bom veroval,‘ je dejal: ‚Podaj semkaj svojo roko in položi jo v mojo stran in ne bodi neveren, ampak veren.‘ Tomaž je položil roko v rano Vstalega, pa je pal na kolena in klical: ‚Moj Gospod in moj Bog!‘ Ali je mogla to biti prevara? In ali bi mogel resnični in dobri Bog dopustiti tako prevaro pekla?«

Sadok ni vedel več, kaj bi odgovoril, a se le ni hotel udati.

»Ali si zraven bil, ali si to sam videl, ali si se ga sam dotaknil?« vzklikne konečno.

»Enajsteri, ki jih je izbral izmed najvrednejših učencev, so bili priča tega prizora.«

»Samo njegovi prijatelji! Ko bi se bil prikazal svojim sovražnikom, bi rad verjel.«

»Prikazal se je Savlu, največjemu sovražniku njegovega imena, in ga je iz-

preobrnil v svojega najgorečnejšega apostola.«

»Toda velikim duhovnikom — zakaj se njim ni prikazal?«

»Čemu? Saj so vedeli, da je od mrtvih vstal! Videli so tudi znamenja in čudeže ob njegovi smrti: nenaravni solnčni mrk, potres, raztrgano zagrinjalo v templju. Imeli so pričevanje čuvajev, katere so postavili ob njegov grob, pa so vendar nalašč tajili vstajenje! Ali so torej zaslužili, da bi jih Gospod obiskal? Njim je moralo zadostovati pričevanje njegovih apostolov, ki so v imenu Vstalega pred vsem svetom delali velike čudeže v potrjenje svojih naukov, in so za Zveličarja z veseljem prenašali udarce in pretrpeli smrt. Samo napuh je zaslepil velike duhovnike; hoteli niso verovati. Tudi ti, moj prijatelj, se varuj, da ne zapreš oči svoje duše pred lučjo resnice! Zdaj mi ne odgovarjaj dalje! Ne v prepiru, ampak v mirnem razmišljanju in molitvi se odpira duša resnici. Premišljuj torej in moli! Večno modri Bog naj te razsvetli!«

Po teh besedah odide Evzebij. Rabi Sadok postane ves ogorčen vsled trditve, da je križani tesarjev sin pravi Odrešenik. Vendar je bil učeni Jud dovolj pošten in je priznal, da proti Evzebijevim dokazom ni ugovora. Toda dolga je še pot od naravnega spoznanja do nadnaravne vere.

Ko bi rabi poslušal Evzebijev nasvet in bi molil, bi mu prišla na pomoč milost božja. Toda on se je žalibog razjezil nad Evzebijem in njegovim dokazovanjem ter je končno rekel pri sebi: Iz te hiše hočem proč! Ne maram imeti opravka z Nazarenci. Jutri bom zahteval nazaj svoje imetje, najel si bom na tihem kje stanovanje in bom skušal poizvedeti, ali je Ecehija, ki me je semkaj zvalil, v resnici tak zlobnež, ali pa so njega in ben Kajfo le obrekovali pri meni.«

S tem sklepom leže rabi k počitku. Toda zaspati ne more. Po mislih mu blodita ubogi sinček in njegova hči, na katera je mislil noč in dan. Kje neki biva mali Benjamin?

Sel, ki ga je Nikanor poslal v taborišče pod samotnim hrastom, ni izvedel ničesar niti o dečku, niti o ženi Evzebijevi, ker so roparji prej zapustili taborišče.

In njegova hči? Ali se je dala v resnici odpeljati od pogana? Očetu ni bilo mogoče verjeti kaj takega. Pa vendar so videli rimskega častnika spremljati nosilnico, v kateri je zapustila mesto. Ne, ne, to je bila pomota! Njegova Tamara ni storila ničesar, za kar bi jo moral oče proklinjati. Toda kje je bila? Kako jo je vojak mogel zopet najti? Da bi vsaj enega človeka poslal v Jeruzalem, ki bi mu po-

magal! Peščica prijateljev, ki jih je nekdaj imel v mestu, je pomrla, in že dolgo on ni bil v Jeruzalemu. Samo darove je pošiljal v tempelj in je misli, da je s tem že zadostil postavi, ki zapoveduje vsakoletni obisk svetega mesta. Vest mu je zdaj pričela očitati, da je to mlačnost v izpolnjevanju postave. Velika nesreča, ki ga je zadela, tako je mislil, je božja kazen, ker ni redno obiskal tempelja Gospodovega.

V takih mislih se je premetaval Sadok po postelji v noči brez spanja. Naenkrat zasliši trkanje na hišne duri. Čez malo trenutkov stopi nekdo v Evzebijevo stanovanje, ležeče poleg Sadokove sobe, in zasliši se čist, mladeniški glas, tako močan, da je rabi razumel vsako besedo:

»Oprosti, Evzebij, da te motim sredi noči. A ne vem si pomagati drugače, k tebi se zatečem s svojim zakladom. Ko sem predsinoči z njim zapustil materino hišo, sem takoj zašel med čete upornikov. Moj Bog, koliko strahu sem prestal za to sveto podobo! Toda blagoslov častitljivega Simeona me je varoval, in angelj varuh mi je pokazal dobro skrivališče. Šele zdaj sem se upal k tebi, ves lačen in žejen, a posrečilo se mi je vsaj rešiti dragoceno podobo.«

»Daj, da pogledam,« sliši rabi reči diakona, »če je častitljiva podoba ostala ne-

poškodovana. »Hvaljen bodi Bog, ki je v svoji milosti varoval tebe in ta sveti zaklad! Glej, kako milo gleda njegovo oko izpod strašne trnjeve krone! Moliva hvaležno in ponižno našega Odrešenika!«

Zdaj je Sadok slišal na lastna ušesa! Nazarenci častijo malike kakor pogani. Pred navadno podobo molita — kaj je to drugega, kakor malikovanje? »Jasno je,« tako je prevdarjal rabi sam s seboj, »da je ta Evzebij goljuf vkljub svoji hlinjeni ljubezni do bližnjega, ali pa je bil goljufan in prevaran od drugih. Vse enc je . . . . Ne maram imeti opravka z malikovalci. Tudi ne verujem več, kar so mi pravili o sinu. Vse skupaj je samo zvita prevara in le zato mi še niso ukrali obeh mošnji, da bi se pozneje pod krinko ljubezni in pravičnosti polastili vsega mojega imetja.«

Take misli si je nezaupni mož bolj in bolj utepel v glavo. Drugo jutro je zahteval od Evzebija precej obe mošnji in mu je izjavil, da zapusti njegovo hišo. Zaman je skušal dijakon komaj okrevajočega odvrniti od njegovega sklepa. Prinesel mu je obe mošnji. Rabi vpraša Evzebija, koliko zahteva za postrežbo. Dijakon mu odvrne, da ni stregel za denar, ampak iz ljubezni do bližnjega, in torej ne tirja ničesar od njega; če pa hoče kaj podariti za reveže, bo z veseljem vsprejel. Nato seže rabi v mošnjo, napolnjeno z

zlatom, našteje toliko »zlatih denarjev«, kolikor dni je preteklo od velike noči, ter reče: »To bodi dovolj. Ničesar nočem ostati dolžan malikovavcem«.

»Malikovavcem?« zakliče Evzebij začuden.

»Da, malikovavcem! Božja volja je bila, da sem nocoj proti svoji volji bil priča, ko si ti z nekim svojim učencem molil podobo. Jehova pa je s Sinaja govoril svojemu služabniku Mojzesu: „Jaz sem Gospod, tvoj Bog . . . ne delaj si izrezljane podobe, da bi jo molil!“

»Pridi in poglej podobo. Ne jaz, ampak Bog sam jo je čudežno naredil.« Evzebij je snel pokrivalo, ki je pokrivalo Veronikin prt, in je hotel razložiti rabiju, kako je nastala podoba. Toda rabi Sadok si je zatisnil oči in je zakričal: »Satanovo delo je! Kako bi Bog storil drugače, kakor je govoril na Sinajski gori!«

Dijakon zapusti rabija, žalostno govoreč: »Ubogi zaslepljenec! Bog ti odpusti in te pripelji do miru in sreče!«

Dvaindvajseto poglavje.

Odhod v Pelo.

Vojska z Rimljani se je torej pričela. Naslednjo noč je zbral škof Simeon svoje dijakone in levite v dvorani zadnje

večerje. Prenesli so kelih v obokani prostor pod dvorano, kjer so se skrivaj zbrali tudi drugi kristjani, med tem ko je Flor zapovedal rimskim vojakom pleniti in moriti po mestu.

Eden izmed bratov, izurjen kovač, je napravil po Nikanorjevem načrtu umeten prostor za kelih v starem zidovju. Po pritisku na neko pero, ki je bilo znano le škofu in dijakonom, je pričel delovati skriven mehanizem, in odprla se je votlina, z najdragocenejšim blagom prevlečena, ravno dosti velika za kelih z Najsvetejšim.

Pred to votlino je klečal Simeon v krogu svojih duhovnikov precej časa v goreči molitvi. Nato se je obrnil k zbranim in jim govoril:

Bratje! Sklical sem vas semkaj, da se pogovorim z vami težke reči. Že so tu strašni dnevi, ki jih je oznanjal Gospod. Spominjate se njegove prerokbe, kajne? Bilo je na dan njegovega zmagoslavnega prihoda v Jeruzalem. Ko je prišel vrh Oljske gore in je gledal mesto pod seboj, se je razjokal nad njim in govoril: „Da bi spoznalo, in sicer ta svoj dan, kaj je v tvoj mir! Zdaj pa je skrito pred tvojimi očmi. Ker prišli bodo dnevi nad té, in tvoji sovražniki te bodo obdali z nasipom, in te bodo oblegli in stiskali od vseh strani; in bodo v tla pomendrali tebe in tvoje otroke v tebi; in ne bodo pustili v tebi kamna na

kamnu, zato ker nisi spoznalo časa svojega obiskanja.¹⁾)

»In ko so učenci opozorili našega Gospoda in Učenika na mogočnost in veličastvo tempelja in na njegov močni marmor, tedaj reče Gospod: „Ali vidite vse to? Resnično vam povem, kamen ne bo ostal na kamenu, ki bi ne bil razdejan.“²⁾ In ko so ga potem apostoli vprašali, kdaj se bo vse to zgodilo, jim reče, da bo najprej nastopilo več lažnjivcev, ki se bodo izdajali za Kristusa in bodo skušali zapeljati ljud. Ali se ni to zgodilo pred našimi očmi? Kot drugo znamenje je napovedal Gospod: „Kadar boste videli gnusobo razdejanja, prerokovano od preroka Danijela, stati na Svetem mestu — kdor to bere, naj ume! — tedaj naj, kateri so v Judeji, beže na gore; in kdor je na strehi, ne hodi z nje jemati kaj iz svoje hiše.“³⁾ Kadar pa boste videli, da je Jeruzalem z vojsko oblegan, takrat vedite, da je njegovo razdejanje blizu. Tedaj naj, kateri so v Judeji, beže na gore; in kateri so v sredi v njem, naj gredo proč; in kateri so po deželi, naj nikar vanj ne hodijo. Zakaj dnevi maščevanja so to, da se vse dopolni, kar je zapisano. Gorje pa nosečim in doječim tiste

---

1) Luka 19, 41—43.

2) Mat. 24, 2.

3) Mat. 24, 15.

dni. Zakaj velika stiska bo po deželi in jeza nad tem ljudstvom. In padali bodo pod mečem, in vjeti bodo med vse narode odpeljani, in Jeruzalem bo od nevernikov poteptan, dokler se časi nevernikov ne spolnijo'.¹⁾

Tako se glasi Gospodova prerokba o Jeruzalemu. In zdaj, o bratje, mi je dal Gospod spoznati, da se je približala ura kazni nesrečnemu mestu. On mi je v svoji milosti pokazal tudi varno pristanišče, kjer nas bo čuval ob času nevihte. To je prijazno mestece Pela v gorah onstran Jordana. In ker nam je naznanil, da bo nesreča tako nenadoma prišla nad Jeruzalem in ne bo tisti, ki se mudi na strehi, imel časa poiskati si svojega plašča v hiši, zato se bomo nemudoma preselili na kraj, ki ga nam je Gospod pripravil v svoji usmiljenosti. Parmenas, ki je prišel semkaj na velikonočni praznik, mi je sporočil, da dobimo tam stanovanja za vse brate iz Jeruzalema. Že sem poslal v Pelo naša zvesta dijakona Timona in Nikanorja, katerih gorečnost in modrost vsi poznate, s precejšnjim delom našega skupnega premoženja. Vi, dragi moji, bodete spremljali krščanske družine čez Jordan. S pomočjo svojih dijakonov sem napravil zapisnik o njih, in vsakdo izmed nas bo vodil določene

---

¹⁾ Luka 21, 20—24.

no število družin. Urno torej zberite vam izročene ovčice in jih privedite na varen kraj, predno Bog kaznuje to nesrečno mesto in predno se vse izpolni, kar je Bog zažugal mestu v svoji pravičnosti zaradi krvi edinorojenega Sina, ki so jo klicali zaslepljeni prebivavci nase in na svoje otroke.«

Na migljaj škofov prebere nato Evzebij zapisnik družin in imena vodnikov. Vsi so bili s tem zadovoljni. Ni še bilo takrat v Jeruzalemu veliko krščanskih družin. Prvo preganjanje, v katerem je apostol Jakob pretrpel mučeniško smrt, je razkropilo jeruzalemsko občino čez vso deželo, in od tistega časa še ni ugasnilo sovraštvo »visokega zbora« do zaničevanih »Nazarencev«.

»Tako je torej po vaši ljubezni skrbnjeno za ovčice, ki so meni v varstvo izročene,« prične Simeon zopet, ko je končana razdelitev družin posameznim vodnikom. »Obvestite o tem še nocoj posamezne družine in skušajte jih jutri ali pa vsaj tekom prihodnjih dni varno izpeljati iz mesta. Ker so vsi iz ljubezni do ubogega Odrešenika svoje premoženje izročili naši skupni zakladnici, bo slovo prav lahko. Kdor se je vsemu odpovedal iz ljubezni do Kristusa, temu je že na tem svetu obljubljeno stotero povračilo, na onem svetu pa sme pričakovati večno življenje.

Na to spominjajte bolj bojazljive ovčice v moji čredi. Angelj Gospodov pa naj vas spremlja in vodi, kakor je spremljal izraelsko ljudstvo, katero je zasledoval Faraon s svojimi bojevniki.

»Naša cerkev ima še nekaj zakladov dragocenejših kakor zlato in srebro, ki jih moramo oteti — dragih spominov, spominjajočih nas na neizmerno ljubezen in bridko trpljenje našega Gospoda. Čuvati jih moramo, da bodo pripovedovali tudi bodočim rodovom o ljubezni našega Odršenika. Križa, na katerem je umrl, še nismo mogli najti, toda enkrat ga bodo — to trdno upam — našli o pravem času in ga izročili cerkvi v češčenje. Sulico, ki je prebodla in odprla božje Srce Jezusovo, je vzel Peter s seboj v Antijohijo, ko je ustanovil tamošnjo cerkev. Toda imamo še Gospodovo suknjo brez šiva, za katero so vojaki vadljali pod križem; imamo svete žeblje, s katerimi je bil pribit na križ, imamo trnjevo krono, ki jo je nosil na svoji sveti glavi, in še nekaj drugih častitljivih svetinj. Prinesite jih semkaj! Razdeliti jih hočemo našim levitom, da jih bodo rešili cerkvi božji kot dragocen spomin na našega Gospoda.«

Tako je govoril Simeon. Levitje so nato prinesli dragocene svetinje. Pokazali so jih spoštljivo posameznikom, da so jih počastili. Nato so jih zavili v svilene prtiče

in jih razdelili posameznim levitom v varstvo. Samo Pavlin, nečak svetega Pavla, ni dobil nobene svetinje v varstvo. To je bolelo mladeniča, kajti mislil je, da mu škof zato noče izročiti nobene svetinje, ker je najmlajši med leviti. Simeon opazi žalostni obraz mladeničev in mu reče:

»Gospod ima s teboj drugačne name-
ne, moj sin. Ti in tvoja pobožna mati bo-
sta ostala tukaj.«

Ko so bile svetinje razdeljene levit-
tom, prične Simeon zopet:

»Ne morejo vsi bratje in sestre zapu-
stiti Jeruzalema. Mnoge zadržuje previso-
ka starost ali pa bolezen; drugi žive v ta-
kih razmerah, da so dolžni ostati tukaj.
Precej naših sester je poročenih z možmi,
ki se še drže judovske vere, in ne smejo
popustiti moža in otrok. Precejšnje šte-
vilo je tudi takih, ki niso svobodni, in mo-
rajo biti pokorni svojim gospodarjem. Vse
te ovčice moje črede ne smejo ostati brez
pastirja in brez duhovne pomoči v taki
stiski. Najprej sem mislil, da je moja dolž-
nost, ostati tukaj pri njih; toda Gospod mi
je jasno razodel, da se moram z našo kr-
ščansko občino preseliti v Pelo. Zato ho-
čem za namestnika pustiti tukaj duhovni-
ka, in po vroči molitvi sem se odločil za
našega brata Evzebija, čegar požrtvoval-
no ljubezen in čednost vsi poznate. Če je
kdo izmed vas našel na njem kak madež,

ki bi Evzebija storil nevrednega duhovske časti, tedaj vas opominjam v imenu Jezusovem, da mi to brez bojazni odkrijete.«

Vsi so bili zadovoljni, da je Simeon izbral Evzebija za duhovnika.

Na škofov migljaj stopi Evzebij v sredo, da takoj sprejme mašniško posvečenje, o čemer ga je že prej Simeon obvestil. Simeon daruje sveto daritev in med sveto daritvijo mu položi roke na glavo ter mu izroči visoko oblast spreminjati kruh in vino v pravo telo in v pravo kri Kristusovo, da bi tako ponavljal nekrvavo daritev nove zaveze po naročilu Gospodovem: »Storite to v moj spomin!« — In tudi druga visoka oblast je bila izročena Evzebiju, namreč oblast odpuščati grehe. Kakor je Gospod na velikonočno nedeljo dal apostolom to oblast, tako jo je tudi škof Simeon izročil temu svojemu nasledniku v duhovski službi. Dahnil je vanj in mu rekel: »Vsprejmi svetega Duha! Katerim boš grehe odpustil, so jim odpuščeni, katerim jih boš pridržal, so jim pridržani.« Konečno mu je tudi izročil pastirsko službo nad kristjani, ostalimi v Jeruzalemu, spominjajoč ga na besede, ki jih je Kristus govoril Petru: »Če me ljubiš, pasi moje ovce!«

Ko je Pavlin po končani nočni službi božji hotel zapustiti dvorano zadnje ve-

čerje, ga prestraši žalostna vest; sporočila mu jo je Roda. Zvesta dekla je že nekaj časa čakala v vratarjevi sobici, pri starem Malhu, in bi bila mladega levita poklicala iz dvorane, ko bi ji ne povedal vratar, da je škof izrecno prepovedal motiti zbrane vernike med službo božjo, ki pa bo kmalu končana.

»Mlade deklice, kakor si ti, so vedno nestrpne,« pravi starec; »če boš enkrat dosegla višjo starost, tako-le kakih osemdeset let, kakor jaz, se boš tudi naučila potrpeti.«

»Toda, ljubi Malh, kaj pa, če med tem Pavlina umrje, predno se vrne njen sin?« vzdihne Roda. »Naenkrat je zbolela . . . morebiti jo je zadel mrtvoud.«

»Beži, beži! Tako mlada oseba kakor je ona! Najbrže še niti šest križev nima na rami. Ne bo tako hudo, ne. Razven tega ji je, kakor sem slišal, Marija Devica pre-rokovala, da bo dočakala razdejanje Jeruzalema. No, to se lahko kmalu zgodi, če se bodo stvari tako sukale, kakor v zadnjih dneh. Uho mi je že enkrat bilo odsekano; če mi ga odsekajo, bom težko še ostal pri življenju. Toda, glej, že prihajajo duhovniki iz dvorane. Kako resno gredo! Gotovo jim je škof kaj posebno važnega položil na srce. Zadnji gre častiti oče Simeon z Evzebijem in Pavlinom. Zdaj mu lahko sporočiš svojo vest.«

Roda je storila to z mnogo solzami in nejasnimi besedami. Vendar je razumel mladenič, da se je njegovi materi pripe-tilo nekaj jako hudega, in škof je bil ta-koj pripravljen spremiti ga do bližnje Ma-rijine hišice.

»Evzebij,« reče novoposvečenemu duhovniku, »prinesi nam precej sveto olje za bolnike, da bomo mogli v vsakem slu-čaju pomagati bolnici z vsemi milostmi, katere nam je Gospod v svoji ljubezni za-pustil.«

V par minutah sta dospela oba do prijazne hišice, skrite med vrtovi ob za-hodnem mestnem zidovju. Vrata v vrt-nem obzidju so bila tako skrita med ci-presami, da jih mimoidoč človek niti za-pazil ni. Še bolj so zakrivali temni cipresni vrhovi hišico samo. Veronika je kmalu po velikonočnem prazniku umrla blažene smrti, in škof je na njeno mesto postavil Pavlino za prednico pobožnih žen, ki so tukaj skupno živele po smrti blažene De-vice v molitvi in svetem premišljevanju ter so opravljale dela ljubezni do bliž-njega.

Ko je škof s Pavlinom stopil v bolni-ško sobo, so vse tovarišice klečale okrog Pavlinine postelje in so molile. Častitljivi škof jih prijazno opomni, naj se odstranijo v sosedno sobo, in odpre okno na vrt. Bolnici, ki je brez zavesti ležala na po-

stelji, dobro dé jutranji zrak. Trudno odpre oči v tistem trenutku, ko vstopi Evzebij s svetimi tolažili. Ob svojem ležišču zapazi Pavlina na kolenih in ga spozna. Bolesten smehljaj ji obkroži ustnice. Rada bi položila desnico sinu na glavo, toda desnica je preslabotna; tedaj dvigne utrujeno levico in začrta sveti križ svojemu ljubljenu sinu na čelo.

»Brez dvoma jo je zadel mrtvoud,« reče Evzebij škofu. »Morebiti ji to pot še prizanese angelj smrti; vendar je desna stran vsa mrtva, in bolezen se more ponoviti.«

»Podelimo ji sveto poslednje olje,« reče škof. »Po nauku mojega svetega predhodnika apostola Jakoba je ustanovil Gospod ta zakrament v odpuščanje grehov in obenem v telesno zdravje, če je to koristno bolnikovi duši.«

Bolnica je bila takoj pripravljena sprejeti ta zakrament, in škof jo je mazilil s svetim oljem. Hotela je govoriti, a ni mogla izustiti jasne besede. Tedaj ji ponudi sin črtalo in voščeno tablico. Bolnica zapiše nanjo z levico: »Sveto Rešnje Telo!«

Evzebij jo vpraša, če more požirati, kajti dobro je vedel, da mnogokrat mrtvoudni tega ne morejo. Bolnica nekoliko pomisli; nato zapiše na tablico, naj ji dajo najprej pokusiti prav majčken košček ne

posvečenega kruha, da bo videla, če more uživati. Storili so tako, in bolnica je lahko povžila kruh. Nato ji je podelil škof sveto popotnico. Navzoči so bili do solz ganjeni zaradi žive vere, ki jo je imela bolnica, in zaradi njenega hrepenenja po angeljskem kruhu. V združenju s svojim Gospodom je čutila bolnica najslajšo toiažbo.

»Moj sin, kako imaš sveto mater!« reče Simeon pri odhodu Pavlinu. »V resnici, ona je sestra svetnika,*) in to je zate nov nagib, da tudi ti postaneš tako svet.«

Nato da škof Pavlinu naročilo, naj pri svoji materi ostane v Jeruzalemu in pomaga Evzebiju v službi ubožcev in bolnikov. Pobožne žene pa naj bi se tudi, izvzemši one, ki jih je imenoval, preselile z drugimi verniki v Pelo.

Tedaj pade dobra Roda škofu k nogam in ga prosi milosti, da bi smela ostati pri svoji bolni gospodinji in ji streči. Simeon jo ginjen blagoslovi in rad ustreže njeni prošnji.

Med tem, ko se je škof mudil v Marijini hišici pri bolnici Pavlini, so duhovniki in levitje brez obotavljanja izvršili njegovo povelje. Še tisto noč so šli okrog posameznih družin in so jim sporočili o nameravanem odhodu. Previdno so krščanske družine odpirale trkajočim, kajti pre-

---

*) Sv. Pavla.

strašili so jih dogodki zadnjih dni. Ko pa so spoznali prišlece, so jim radi odprli. Kajpak, tuintam je to nenadno sporočilo izzvalo strah, in solze iz oči. V večini hiš pa so že dalje časa pričakovali naročilo za beg, in bilo je tako, kakor v hiši v Betlehemu, ko je angelj ponoči vzbudil Jožefa in mu zapovedal: »Vzemi Dete in njegovo mater in beži v Egipet!« Vzbujali so otroke, hitro so spravili perilo in obleko v zaboje ter so bili precej pripravljeni slediti naročilu, kakor bi bilo dano od Boga. »Bog bo skrbel za nas in njegov sveti angelj bo naš spremljevalec,« tako so govorili dobri ljudje in so z molitvijo na ustnicah in v trdnem zaupanju na Boga zapustili hišo in dom.

V ranem poletnem jutru jih je bilo videti, ko so skozi razna vrata zapuščali Jeruzalem. Njihov odhod ni vzbujal posebne pozornosti, ker je te dni mnogo judov zapuščalo mesto, da bi ubežali nevarnostim vojske. Kdor pa je natančneje opazoval posamezne trume bežečih, ta je zapazil veliko razliko. Vsi prestrašeni in razburjeni, preklinjajoč Rimljane in stranke »gorečnikov«, tako so hiteli nekateri po poti, da spravijo na varno sebe in svoje zlato. Drugi pa so mirno šli po cesti v tihih gručah, večinoma paš, matere z dojenčki na malih mulah, proti Jordanu. Dečki in deklice so hitele naprej, po otročje

se veseleč lepega jutra in radostne poti; resno so korakali odrasli poleg svojih tovarnih živali in so nosili svoje svežnje ali pa so podpirali svoje sive stariše, in bilo je, kakor bi sveti angelji božji nevidno razprostirali svoja krila nad odhajajočimi kristjani.

Ko so prišli na mesto, kjer je bil zadnjič viden Jeruzalem v svoji lepoti, so se nekoliko odpočili. Z rosnimi očmi so gledali nazaj na tempelj, ki se je v jutranjem solncu bliščal z neizrečeno krasoto na Moriji. »Da bi bilo vsaj spoznalo na dan svojega obiskanja!« tako so vzdihovali mnogi. Nato so se obrnili proti vzhodu in so odšli, zaupajoč na Boga in njegovo pomoč, v deželo onstran Jordana.

Triindvajseto poglavje.

V Masadi.

Trdnjava Masada leži na jugu Judeje, blizu idumijske meje, na skalnati višini ob mrtvem morju. Z desne in leve jo čuvajo divji prepadi, le z večerne strani se more s težavo priti do nje. Tu pa stoji mogočen stolp, zidan iz črnih skal, in zapira pot vsakemu sovražniku. Najmočnejši oblegalni stroji bi ga ne mogli razdreti.

V to skalno gnezdo sta pribežali Druzila in Tamara. »Tukaj sva na varnem

pred rimskim oskrbnikom in pred poveljnikom tempeljske straže«, reče kneginja Druzila ubogi Sadokovi hčerki, ko se zaprô težka vrata trdnjave za njima. »Pa ni brez lepote ta samotni kraj! Glej, kak lep vrt s palmami in šumečimi fontanami in hladnimi votlinami je pričaral moj oče med ta divja zidovja. Tudi prostori velikega zahodnega stolpa so prav prijetni in se dá dobro stanovati v njih. Vsi drugi prostori pa so napolnjeni z orožjem.«

Tamari se ni zdelo samo prijetno, ampek celo razkošno in zelo bogato vse, kar je videla na tem kraju. Z oken njenega stanovanja se ji je odpiral čudovito čaroben razgled proti jutru. Globoko pod njo je valovila težka, svinčena gladina mrtvega morja; onkraj morja pa se je v sinji daljini črtala skalna puščava. Nobene hiše, nobenega gradu, nobenega sela, kakor daleč seže oko.

»Kajpak, velika samota je tukaj,« reče Druzila svoji varovanki Tamari, »še večja, kakor v Maheru tamkajle onostran amonitskih gôr, kamor je naju hotela poslati Berenika. Toda ne maram iti v Maher. Moj stari stric Herod Antipa je tam nekoč na željo Herodijade izvršil strašno hudodelstvo. Morebiti si že slišala o tem; dal je med pojedino umoriti nedolžnega človeka, ki ga je smatralo ljudstvo za preroka. No, tukaj se ni pripetilo nič ta-

kega, in lahko bova spali mirno in sladko.«

To je povedala Druzila, in Tamara se je spomnila, da ji je njen oče pripovedoval o tem človeku, ki je klical ljudi h pokori in mu je bilo ime Janez. Toda pismouki in farizeji niso marali zanj, ker je, kakor so rekli, oznanjeval napačnega Mesijo.

Samota, ki je vladala v Masadi, je še bolj združila Druzilo in Tamaro v prijateljstvu. Dolge ure poletnih dni sta predsedeli v hladnih sencah na vrtu in sta si pripovedovali različne dogodke iz svojega življenja. Dogodki iz Tamarine mladosti so bili seveda kmalu povedani; tembolj burno življenje pa je preživela Druzila. Bila je še mlada deklica, ko jo je deželni oskrbnik Feliks vjel v svoje mreže. Šla je z njim v Rim, kjer mu je rodila sina. Po kratkem, nesrečnem zakonu se je vrnila nazaj v domovino, ločena od svojega moža; sina, ki ga je tako ljubila, je morala pustiti možu. Taki hitro sklenjeni in hitro razvezani zakoni so bili takrat v Rimu nekaj vsakdanjega. Druzila je težko občutila vso svojo nesrečo in vse njeno veselje življenja je bilo uničeno.

»Prav se mi godi,« tako je sama sebe večkrat tožila pri Tamari. »Zapustila sem Boga svojih očetov in sem sledila maliku svojega srca. Za kazen me je Bog zapustil, in zavrgel me je tudi moj mož. O

Tamara, varuj se izročiti Rimljanu roko v zakon! Kako mi je govoril Feliks o ljubezni in zvestobi! Toda zagledal je temne oči Neapolitanke, ki mu je obljubljala lepšo prihodnost, in pozabil je na vse svoje obljube in prisege. Ampak, prav se mi je zgodilo; zapustila sem Boga, in Bog je zapustil mene!«

»Nič se ne boj, da bi se poročila s stotnikom Lucijem, dokler je pogan. Sicer pa me on še ni snubil in najbrže tega nikdar storil ne bo,« odvrne Tamara, vrteč v roki rožo, katero ji je odtrgala Druzila. »Toda vedno molim zanj, da bi se spreobrn timer k pravemu Bogu. Če bo storil to, potem upam, da — pa kaj govorim neumne besede! Saj je ljubi moj oče mrtev, čeprav ga moje misli še vedno iščejo med živimi. Kakor sem rekla, neumnost je misliti na kako zvezo z Lucijem.«

»A vendar misli tvoje srce noč in dan nanj — ti ubožica! Kako smo ženske čudna bitja! To si želimo in v to upamo najbolj, kar nam prinaša največ nesreč.«

»Druzila, ni ti prinesla nesreče tvoja ljubezen, ampak tvoj greh, ker si zaradi prepovedane ljubezni zavrgla Boga in njegovo postavo. Ne razumem, kako si mogla darovati malikom!«

»Ne razumeš, ker je še čista ostala tvoja ljubezen in ni vzplamtela do strasti. Ha, strast te more zapeljati še v večja hu-

dodelstva. Ko strast dogori, ostane srce ožgano kakor puščava in duša mrtva, kakor je mrtvo morje tu zdolaj.«

»Ne smeš obupati zaradi svoje pregrehe. Naš Bog milostno vzprejme grešnika, če se skesan vrne k njemu. Kolikrat so ga zapustili naši očetje in darovali Baalu in molohu, pa jim je vselej odpustil, če so se vrnili k njemu in razbili svoje malike.«

»Da bi vsaj mogla verovati in upati!« vzdihne Druzila. »Bog mi je ponujal svojo milost, pa sem jo zapravila. Bilo je pred šestimi leti, ko sem s svojim bratom in nezvestim Feliksom bivala v Cezareji; tedaj so pripeljali Judje pred Feliksov sodni prestol nekega moža iz Tarza v Ciliciji, ker je bil pristaš nove stranke, ki ji pravimo »kristjani«. Bila sem navzoča, ko je zagovarjal sebe in svoj nauk; govoril je jasno in navdušeno, kakor še nisem nobenega človeka slišala govoriti. Takrat je božja milost govorila v mojem srcu. Toda zadušila sem njen glas; kajti takrat sem še obožavala Feliksa. Moja sužnja Helena, ki je stala za menoj in poslušala Pavlov nauk o Jezusu Nazarencu, pa se je izpreobrnila in se dala krstiti. Od tedaj se je popolnoma predrugačila. Prej sem jo morala večkrat kaznovati, kakor vse svoje sužnje, zaradi lahkomiselnosti, laži, sladkosnednosti in lenobe; odkar je po-

stala kristjana, nisem zapazila nobene teh napak na njej. Helena je moja najzvestejša in najzanesljivejša sužnja in potrpi vse moje sitnosti z nebeško krotkostjo. V očeh se ji vidi, kako je mirno njeno srce. Kar ji podarim, ne porabi za prazno lepoticje, ampak razdá beračem in bolnikom. Vprašala sem jo, če ne mara zbirati daril, da bi se pozneje odkupila z njimi, mi je odgovorila: ‚Popolnoma sem zadovoljna s svojim suženjskim stanom. Rajše si kupim zaklad, ki ga rjá in molji ne morejo razjesti. V božjih očeh velja suženj ravno toliko, kakor kraljev sin, odkar je Kralj neba in zemlje nosil za nas suženjsko obleko.‘«

Tamara se je spomnila, da je podobne besede slišala od Helene. Čuden se ji je zdel tak nauk. Ves red v družbi bi moral propasti, če bi v isti vrsti bila suženj in kralj, gospod in služabnik. »Toda učiti morajo to,« reče Tamara, »ker je tisti, ki ga pomotoma smatrajo za Odrešenika, bil rojen v uboštvu in revščini in je umrl suženjske smrti na križu.«

»Saj sem ji večkrat pravila, da je nesmiseln njen nauk o Odrešeniku,« odvrne Druzila. »Toda Helena zna prav dobro odgovarjati. Mesija je prišel, pravi, da zadosti za grehe sveta. Greh pa je upor in nepokorščina do Boga, zato je moral Odrešenik umreti suženjske smrti. Pokor-

ščina in ponižnost sta njegova temeljna nauka, in zato ne moreta nikoli voditi do upora in prevrata družabnega reda. Tudi poganskim predstojnikom so kristjani po božjem povelju in Zveličarjevem vzgledu dolžni pokorščino. Resnično, nikdar nisem slišala niti od svojega očeta, niti od Feliksa kake pritožbe o njih. Medtem, ko so bili drugi Judje vedno upornega duha, so kristjani redno plačevali davek in so jim bili poslušni v vsem, kar ni nasprotovalo njihovi veri.«

»Ali jih ni dal cesar pred kratkim zaradi najhujših hudobij pomoriti cele množice?« vpraša Tamara.

»Ko bi se vse verjelo Neronu! Toda ves Rim že oznanja na glas, da je Neron sam zažgal mesto. In junaško so umirali! Feliks me je peljal s seboj, da bi videla strašen prizor. V vrtovih Agripine so reveže z verigami privezali na kole. oblili jih v smolo in jih zažgali — žive plamenice. Midva s Feliksom sva se v družbi mnogih senatorjev in vitezov peljala za Neronom, ki je podil svoje bojne konje med nesrečnimi žrtvami. Slišala sem reveže, kako so molili za svojega morilca, namesto da bi ga preklinjali; tedaj sem pala v omotico. In še zdaj vidim večkrat v sanjah nesrečneže, oblite z gorečo smolo. Njihove ustnice se premikajo v molitvi.«

Te velike ljubezni tudi do sovražnikov, o kateri stari zakon ni vedel ničesar, ni razumela Tamara. Ali je to višek kreposti, ali je to nenaravna hlimba? Spomnila se je, da je slišala nekaj podobnega od mladega Nazarenca, ki je molil za svoje sovražnike, ko so ga kamenjali. In nankrat ji je prišlo na misel, da je tudi Jezus na križu storil tako. Kako je bilo takrat ganjeno njeno srce, ko ji je Evzebij pripovedoval njegovo strašno trpljenje! Od tistihmal na to ni skoraj nič več mislila zaradi drugih dogodkov, ki so odvrnili njene misli od tega predmeta.

Zdaj se je zopet vzbudilo v njej vprašanje, če je križani Jezus v resnici pričakovani Odrešenik. Skozi okno svoje sobe je zrla v samotnih nočnih urah na gladino Mrtvega morja, obrito z luninim sojem, ali pa na molčečo puštinjo v daljavi, in se je spominjala vsega, kar je takrat slišala od Evzebija. Spominjala se je na Evzebijevo pričevanje o Jezusovem vstajenju, in na starčevo ljubezen, s katero je stregel očetu in njej v Betaniji. Ker je razglabljala vse to z resno voljo in je obenem molila za spoznanje, so polagoma izginjali vsi njeni predsodki in začela se ji je svitati resnica.

Večkrat sta Tamara in Druzila poklicali tudi sužnjo Heleno k skupnemu pogovoru. Nekega lepega večera v avgustu so

sedele vse tri v vrtni senci. Razgovarjale so se o starih prerokih in njihovih napovedih o slavi in veličini bodočega Mesijevega kraljestva. Navdušena je pripovedovala Tamara, kako more biti slaven kralj mesijanskega kraljestva. Toda Helena jo zavrne prepričevalno, da mora po napovedih prerokov Kristus najprej trpeti, potem šele pojde v svojo slavo.

»Toda tisto svetovno kraljestvo, o katerem preroki tako jasno govore — kje je?« vpraša Tamara. »Izraelsko ljudstvo je še vedno pod tujo oblastjo, in Rimljani gospodujejo vsemu svetu.«

»Jezus je rekel: ‚Moje kraljestvo ni od tega sveta,‘« odvrne Helena. »Ustanovit je prišel duhovno kraljestvo milosti in miru, ki bo obsegalo ves svet. V njem ne postanejo samo Izraelci, ampak ljudje vsega sveta otroci božji in dediči nebes. In kakor je Sin božji postal naš brat, tako morajo vsi ljudje na zemlji postati bratje in sestre med seboj. Že zdaj se razširja njegova sveta postava ljubezni čez vse rimsko cesarstvo, in osvojila si bo enkrat srca vseh ljudi do konca zemlje. Takrat bo vnovič prišel Mesija, ne več ubog in reven, ampak v vsej svoji slavi, in njegovega kraljestva ne bo konca. Takrat se bodo šele popolnoma izpolnile napovedi prerokov. Srečni tisti, ki verujejo vanj in

trpe z njim in zanj! Kajti kraljevali bodo z njim vso dolgo večnost.«

»Vzvišena je misel na to duhovno kraljestvo ljubezni in pravičnosti!« vzklíkne Tamara navdušeno. »Ampak glede Izraela, — ali ne bo iz njegove srede, in sicer iz hiše Davidove, izbran kralj, ki bo vladal nad vesoljnim svetom, kakor je prerokovano?«

»Jezus Kristus« je po svoji človeški naravi potomec Abrahamov, in sicer iz Davidove rodbine — on je zdaj in na veke kralj tega kraljestva,« odgovori Helena.

»Kaj še vedno biva vidno na svetu? Zdi se mi, da mora kraljestvo, obstoječe iz vidnih podložnikov, imeti tudi vidnega poglavarja,« pripomni Tamara.

»Kako dobro sklepaš in sodiš!« se razveseli sužnja Helena. »Jezus je v resnici postavil svojemu kraljestvu na čelo vidnega poglavarja do svojega drugega prihoda in ga je imenoval kefa (skala). To pa zato, ker je nanj, kakor na skalo, sezidal svojo cerkev, ki je peklena vrata ne bodo premagala.«

»Kje pa živi ta kefa, — ali ne v Jeruzalemu?« vpraša radovedno Tamara.

Helena pa zmaje žalostno z glavo in pravi: »Jeruzalem bo zavržen in njegov tempelj razdejan, ker Gospodovo ljudstvo ni maralo pripoznati svojega Odrešenika. Kefa ali Peter biva zdaj v Rimu.«

»In Rim, ne Jeruzalem, postane glavno mesto mesijanskega kraljestva?« vzklikne Tamara vznevoljeno. »Skoraj vse si razrušila, kar so tvoje besede že sezidale v mojem srcu!«

»Ali ni on Gospod, ki po svojih sklepih izvoli in zavrže, kogar sam hoče? Toda Mesija ni Izraela popolnoma zavrzel; tudi Izrael postane enkrat član njegovega kraljestva.«

»Pa ne kot prvi narod, kakor mu je bilo obljubljeno!«

»Kaj mu je Gospod to obljubil brez pogojev? Ali mu ni ponudil svojega edinorojenega Sina kot kralja? Toda Izraelci so božjega Sina zavrgli, ker ni prišel na svet kot slaven in mogočen kralj. Kakšen napuh!«

»Prav imaš«, pritrди Tamara po daljšem molčanju. »Izrael je zavržen po pravici. — In kaj je treba človeku storiti, da postane član tega velikega duhovnega kraljestva, ki bo trajalo do konca dni?«

»Udano je treba verovati nauk Odrešenikov in vzprejeti sveti krst.«

Helena je hotela to razlagati dalje; toda nenadoma se je pripetilo Tamari nekaj zelo usodnega.

Bilo je tedaj že pozno na večer. Tovarišice so kramljale pri vodnjaku na grajskem dvorišču, ki ga je razsvetljeval jasen ščip. Videla so se v ozadju grajska

vrata, ki so bila odprta na stežaj. Od vrat pride služabnik in naznani, da prosi nek sel vhoda. Vrtar že misli odpreti vrata zunanjega obzidja. Druzila, po naravi bojazljiva, vpraša, zakaj niso notranja vrata zaklenjena. Previdnost in modrost zahteva, da se zaklenejo notranja vrata, predno se odpro zunanja.

»Da, da, prav govori tvoja visokost,« odvrne služabnik. »To sem vratarju tudi povedal. Kajti prav nič ni zaupati ljudem, ki se klatijo po teh puščavah okrog. Razven tega — danes je videl čuvaj Jakob s stolpa v dolini, ki vodi od Hebrona sem, sumljivo svitanje, kakor bi se bliščale sulice. Toda vrtar, kateremu je to povedal, ga je zmerjal s tepcem, ki se je preveč nalezal vinske kapljice.«

»Kakšne nerednosti so to!« vikne Druzila prestrašeno. »Precej — precej zakleni notranje duri in pokličiči mi grajskega oskrbnika Sintiha!«

»To sta dva povelja naenkrat, jaz imam pa samo en par nog,« reče služabnik in se popraska za ušesi. »Ali naj toraj rečem svojim nogam, ki so takorekoč moji podložniki: tecite najprej k grajskemu oskrbniku, ali pa naj jim rečem: »tecite najprej k vratarju —?«

»Kakšen butec si! Predvsem zakleni notranja vrata. Tudi zunanjih ne pustim odpreti, dokler ne pride grajski oskrbnik

z zadostnim številom oboroženih hlapcev!« se raztogoti Druzila.

»No, vse mi je po volji — le ne jezi se nikar, gospa! Vratarju bom natančno razložil njegove dolžnosti. Toda on bo rekel: Ne gre tako, ni mogoče. Kajti kako bo mogel priti k vratarju grajski oskrbnik s hlapci, ki se morajo šele oborožiti, ako so notranja vrata že zaprta. Tedaj bom vendar zapovedal svojim nogam, naj me nesô najprej k grajskemu oskrbniku. Ampak ti boš morala nekoliko potrpeti; kajti oskrbnik Sintih veseljači zdaj s svojimi častniki pri večerji, in če ima le nekoliko soli v glavi, mi bo ponudil kozarec vina. To je drugi vzrok, da moram najprej k grajskemu oskrbniku, kjer se dobi dobra kaplica, in ne k vratarju, ki niti požirka vode ne privošči človeku.«

»To je strašen človek!« se raztogoti Druzila. »Ali je res tak tepec, ali se nalašč obnaša tako? Helena, skoči ti k grajskemu oskrbniku in ga pokliči semkaj. — Tiho. Kaj se godi? Ali ne cvilijo vrata v obzidju?«

»Resnica! Slišijo se koraki oboroženih mož med vrati. Urno, Helena, pomagaj mi zakleniti notranje duri!«

Po teh besedah skoči Tamara k vratom, Helena in Druzila za njo. Toda predno so mogle premakniti le eno krillo vrat, je pridrl Eleazar na čelu svojih mož

z golim mečem v dvorišče, ki se je hipoma napolnilo z oboroženci. Počasnega grajskega oskrbnika, ki je pritekel s par hlapci na pomoč, so umorili, in nikogar ni več bilo, ki bi se branil. Grad, ki ga je odprl podkupljeni vratar, in vse bojno orožje je prišlo v roke zmagovalca.

Eleazar stopi k Druzili, rekoč: »Ne boj se! Grad in vse njegovo imetje vzajemem sicer v oblast izraelskega rodu, ki se bori proti tvojemu bratu Agripi in proti Rimljanom. Tebi pa ne storim ničesar žalega. Kakor hočeš — ostani tukaj ali pa pojdi kam drugam! To milost ti izkažem zaradi tvoje sestre Berenike, ki si je s svojo hrabro priprošnja pridobila zaslug za jeruzalemsko ljudstvo.«

»Toraj lahko odidem z vsem svojim spremstvom odtod?« vpraša kneginja, nekoliko ojunačena po prijaznih Eleazarjevih besedah.

»Z vsem spremstvom — samo ta hči iz rodu Judovega naj gre za menoj,« odvrne Eleazar in pokaže Tamaro. S trepetajočim srcem se uda devica in stopi za njim v pritlično sobo, jasno razsvetljeno z luninim svitom.

»Toraj si vendar prišla meni v roke, hčerka Sadokova!« reče Eleazar z nasmehom.

Tamara zbere ves svoj pogum in odvrne:

»Ali si prišel zaradi mene, da me zasnubiš kakor tolovaj?«

»Tudi zaradi tebe. Še več pa zaradi orožja, ki je nakopičeno tukaj,« odvrne Eleazar. »Vzbruhnil je boj z Rimljani. Moja roka je premagala Flora in pobila njegove kohorte. Videla me boš na čelu Izraela in boš ponosna, da si postala nevesta novega Juda Makabejca!«

»Ne maram biti tvoja nevesta, vsaj prostovoljno ne,« odvrne Tamara, »tudi če bi bil ti junak, kot Juda Makabejec.«

»Mlečozobega stotnika bi pa rada, kajne — pogana, ti hči Abrahamova?« se razvname Eleazar.

»Tudi s poganom se ne bom poročila nikoli! Dobro vem, kaj mi zapoveduje naš Bog.«

»Če ne greš z menoj kot nevesta, pa pojdeš kot sužnja. Kajti z menoj moraš, pod streho mojega očeta!« odvrne ravnodušno poveljnik tempeljske straže.

»Slabotno dekle sem in se ne morem boriti s teboj. S silo me lahko privlečeš na svoj dom. Toda sam presodi! Ali bi bilo to početje vredno junaka, ali pa bi se moral sramovati takega dejanja? Prodaj me rajše za sužnjo, če ti to dovoljuje postava, a v zakonu me nikar ne jemlji z grdo silo.«

»Ne jaz, tvoj in moj oče hočeta tako. — Ali sem taka pošast, da bi ti moral biti zakon 'z menoj neznosna nesreča? Ali sem grbav? Ali sem kruljav? Jaz, ki ves Jeruzalem zre z začudenjem name, ko stopam v bliščeči opravi, za glavo višji od vseh drugih? Ali nisem sin plemenite velikoduhovniške rodbine? Ali si nisem že zdaj priboril slave, in priboril si bom še večjo! Svojega osvoboditelja, svojega kralja me bodo nazivali Izraelci! — Ti neumno dekle! Pozabi enkrat svojega stotnika, ki je že morebiti ubit in na noben način ne pride živ iz Jeruzalema — on najmanj! Njegovo truplo bom vrgel šakalom in jastrebom, da ga požró! Pozabi ga, in odpustim ti vse, čeprav si bolj spoštovala in cenila pogana kakor mene.«

»Nimaš mi ničesar odpustiti. Takega občevanja s plemenitim Rimljanom, kakor je bilo moje, bi se najčistejša devica v Izraelu ne mogla sramovati. Njegove podobe pa mi nikdar ne iztrgaš iz mojega srca. Vedno lepša se mi zdi, če primerjam njegovo plemenitost s tvojim grdim značajem. Zaničujem te in te nikoli ne bom mogla ljubiti. Sicer pa tudi ti ne hrepeniš po meni, ampak po moji dedščini. Hitro, daj mi črnila in popirja; zapisala ti bom svojo dedščino, in potem me rajše umori na mestu, kakor bi me silil v tak zakon, ki ga sovražim iz dna duše. S teboj in pod

streho tvojega zlobnega očeta ne maram živeti. Bilo bi to veliko hujše zlo, kakor smrt.«

S plamenečimi očmi je govorila Tamara. Eleazar še ni videl lepše device, kakor je bila ona v tem trenutku. Dosedaj jo je hotel poročiti samo zato, ker je njegov oče tako zahteval, in ker bi po njeni bogati dedščini rešil domačo hišo propada. V tem trenutku pa se je razgorel v njem ogenj strasti. Obenem ga je bolelo, ker ga ona tako zaničuje.

»Ti me zato ne moreš ljubiti ker me zaničuješ? Ti se upaš sramotiti mojega očeta, ki je stokrat boljši, kakor tvoj pogan? Kaj pa si videla na meni in na mojem očetu tako grdega: Govori!«

Eleazar je govoril te besede z globoko užaljenim glasom. Nič hlimbe ni bilo čuti iz njegovih vprašanj. Tamara ga pogleda začudeno v oči in mu odvrne: »Ali ti moram res ponavljati te reči? Ali ne veš, kdo in s katerimi pretvezami je zvalbil mojega ubovega očeta v Jeruzalem?«

»Gotovo, moj oče je storil to. Hotel ga je povišati v velikega duhovnika, da bi Izrael vendar enkrat dobil vrednega poglavarja in pa tudi sredstva, pridobivati si zaveznikov proti Rimljanom. Tako mi je on rekel, in pritrnil sem njegovemu načrtu. Ali je v tem kaj grdega?« vpraša Eleazar.

»Ne, to bi bila politična modrost. Toda kakšno ime zasluži početje, da sta se ti in tvoj oče zvezala z roparjem ben Gioro? Da sta dala roparsko umoriti med potjo mojega očeta, ker sta upala mojega bratca in mene kot dve ubogi siroti dobiti v svoje roke? Ali ni to strašna hudobija?«

Eleazar prebledi od strahu. Nato dvigne svojo roko h prisegi in zakliče: »Pri Bogu naših očetov! Nočem več biti Izraelec, če sem kdaj kaj slišal o takem kletem izdajstvu. Tudi ne verujem, da bi moj oče mogel storiti tako hudodelstvo. Ti si bila prevarjena.«

Tamara je spoznala, da Eleazar v resnici ni ničesar vedel o tem črnem načrtu svojega očeta. Zato je hitro popravila krivico, ki mu jo je storila. Z mnogo milejšim glasom ga je prosila odpuščanja za neopravičeno obsodbo, kar se tiče njegove lastne udeležitve pri tem dejanju. Da pa je kriv njegov oče, to mu je zatrdila vnovič in mu je povedala dokaze.

Nato odvrne Eleazar: »Stvar bom natančno preiskal. Ben Giora je večkrat občeval z očetom, pa samo v političnih zadevah, tako sem mislil dozdej. Če bi nam njegove čete pomagale v boju proti Rimljanom, bi to bila dobra reč. Skoraj popolnoma sem prepričan, da si tudi glede krivde mojega očeta bila prevarjena.

Gorje mu, če je v resnici storil to hudo delstvo! Pri mojem meču, zgrabil bi ga za sivo brado in bi ga kot razbojnika vlekel pred sodnike. Tvoj bratec, ki ga je za bogato svoto odkupil moj oče od ben Giore, biva zdaj pod našo streho. Natančno ga bom izprašal. Tudi ben Giore samesa bom vprašal; on ima pogum, da odkrito pove resnico.«

»Benjamin je pri vas?« vzklikne Tamara vsa vzradoščena. »Zaradi te okolnosti mi bo mnogo lažje iti pod streho tvojega očeta.«

»Ti se toraj nič več ne braniš?«

»Kaj bi mi pa pomagalo, ko mi pretiš s silo? Da ne postanem prostovoljno tvoja nevesta, to sem ti povedala že dovolj jasno.«

»In pri mojem meču! Preponosen sem, da bi te prisilil k temu. Toda še si upam od tebe pridobiti tvoje spoštovanje in ljubezen in svobodno privoljenje v zakon. Zdaj pojdeš z menoj kot moja sorodnica. A ne bom te silil, da bi stanovala pod streho mojega očeta, dokler se ne izkaže, da je on nedolžen, kar se tiče tvojega sumničenja. Pripravi se! Jutri zjutraj odidemo v Jeruzalem.«

Eleazar se prikloni devicij in odide.

»Po krivici sem ga obsodila. Plemenitejši je, kakor sem mislila. Brez skrbi se smem izročiti njegovemu varstvu, če-

prav ne bom postala nikdar, nikdar nevesta tega oholega in grobega vojaka. Že zaradi Benjamina moram iti z njim. Kako sem vesela, da bom zopet videla svojega ljubega brata in ga bom mogla potolažiti!« V teh mislih poišče Tamara svojo spalnico. Družila je že prej odšla v svoje stanovanje.

Helena pa je čakala Tamaro v svoji sobi. Ta ji pove kratko svoj pogovor s poveljnikom tempeljske straže. Heleni stopijo solze v oči ob mislih, da se jima bo že jutri ločiti treba, ko je še ni izpreobrnila h veri v Kristusa.

»Kaj pa bo s tvojo vero in s tvojim vstopom v kraljestvo Gospodovo? O ne stori tako, kakor Družila, ki je zanemarila čas božje milosti in se zdaj ne more odločiti!« prosi sužnja.

»Prav govoriš! Ta zadeva je važnejša, kakor vse druge pozemeljske stvari, ker odločuje o večni sreči. Obljubljam ti, da bom natanko prevdarila vse dokaze o tvoji veri in potem bom ravnala po svojem spoznanju. Ali poznaš koga v Jeruzalemu, ki bi me rešil dvomov in mi odprl pot v kraljestvo, katero je Kristus ustanovil na zemlji?«

Z veseljem je Helena ustregla tej prošnji in se je ločila od Tamare z obljubo, da bo molila zanjo. Tudi Tamara je prosila Boga za razsvetljenje in za varstvo

v nezgodah, ki jo čakajo. Konečno pa je zaspala in se še ni vzbudila, ko je vzhajalo solnce nad moabskimi višavami.

Poklicati so jo morali; kajti Eleazarju se je mudilo v Jeruzalem, da sporoči očetu o svoji zmagi in svojem plenu. Dvignil je Tamaro po kratkem, težkem slovesu od Druzile prédse v sedlo in je odjezdil proti Hebronu.

Štiriindvajseto poglavje.

Eleazarjevo zmagoslavje.

Jeruzalem je bil začetkom avgusta leta 66. razdeljen v dva taborišča. Tempeljsko goro je zasedla stranka gorečnikov pod Eleazarjevim poveljstvom. Njim na pomoč je prišlo nekaj tisoč ben Giorovih ljudi in pa oddelek Galilejcev. Nasproti njim so na gori Sijon taborile čete, ki jih je poslal Agripa velikemu duhovniku in mirovni stranki v visokem zboru na pomoč, da bi zadušile upor. Rimski vojaki so bivali le še v palači Antoniji in v kraljevem gradu. Vojna stranka je naraščala dan za dnem. Vse revnejše ljudstvo v mestu in vsi, ki so se navduševali za Mojze-sovo postavo, so v gostih trumah prihajali na tempeljsko goro. Ničesar ni manjkalo, razven orožja.

Neizrečeno je bilo torej navdušenje množice, ko je se zvedelo, da se je Eleazarju posrečil skriti in tihi napad na trdnjavo Masado, napolnjeno z bogatim orožjem.

»V Betlehem je prispela njegova karavana z mnogoštevilnimi zaboji orožja,« so klicale čete na tempeljskem dvoru. — »Pridite, hitimo jim nasproti! Menahem naj med tem s svojimi Galilejci brani tempelj.«

Tisoči in tisoči so ponoči odšli proti Betlehemu. Tam so se oborožili z zaplenjenim orožjem, oblekli si oklepe, nataknili kovinske čelade, prijeli so za ščit in meč in se radovali: »Slava Eleazarju! Slava našemu poveljniku! Živel meč Izraelov! Živel lev iz rodu Judovega!«

Tako so vodile čete Eleazarja zmagoslavno v Jeruzalem. Spredaj so stopali vojaki v novem orožju, ki se je kravavo bliskalo v rdeči jutranji zarji, in so prepevali pesmi in vzklikali: aleluja! Za njimi je jezdil Eleazar visoko na svojem črnem žrebetu — ponosen junak. S plamenečimi očmi je gledal čez čete, ki so vrvele okrog njega in mu klicale neprestano: »Blagoslovljen bodi, ki pride v imenu Gospodovem! Aleluja!« Za Eleazarjem je jezdila na belem mehariju Tamara, do oči zagrnjena, in je s trepetajočim srcem zrla na radujoče se množice,

ki so obkrožale Eleazarja. Nazadnje so stopale tovarne živali, obložene z orožjem, in ob strani po štiri vrste vojakov.

Tedaj se zasvetijo pred njihovimi očmi obzidja in strehe Jeruzalema, v daljini blišči tempelj v zlati barvi. »Ali je mogoče?« se vpraša Tamara. »Ali bo res Izrael osvobojen po možu, ki ga zmago-slavno imenuje množica mojega ženina?« In drhteč gleda devica na jezdeca, ki sedi pred njo na žrebetu tako pogumno, kakor bi bil že premagal vesoljno rimsko cesarstvo. Ko pridejo v obližje kraljeve palače in prifrči nekaj strelc iz rimskih lokov proti množici, jezdi Eleazar Tamari ob strani in jo krije s svojim ščitom. »Ta je priletela od tvojega mlečnozobega stotnika,« se ponorčuje iz puščice, ki se odbije na njegovem ščitu. »Rimljan te ne privošči meni, ko je sam obupal, da te pridobi.«

Skozi betlehemska vrata se prikaže truma žen. Na zveneče kotličke bijejo in vrte ročne bobenčke s pripetimi zvončki. V kolu plesajoče hite Eleazarju nasproti ter pevajo posamič in v koru: »Čast in slava zmagalcu Masade, poveljniku v boju proti Rimljanom, meču in ščitu naših bratov! Slava tudi njegovi nevesti, ki si jo je izvolil izmed hčerâ izraelskih!« V tisočernih odmevih ponavlja ljudstvo po ulicah in po strehah zmagoslavni klic: »Živela

zmaga! Živela svoboda! Maščevanje Rimljanom! Smrt izdajalcem!«

Tako pridejo do širokih stopnjic, ki vodijo iz spodnjega mesta na tempeljsko goro. Eleazar skoči s svojega žrebeta in pomaga Tamari iz sedla meharija. Med dvojno vrsto oborožencev, ki so s ščiti odbijali strelice rimskih vojakov iz palače Antonije, pelje Eleazar devico proti svetišču.

Tako je prišla Tamara končno na sveti grič, kamor bi že o velikonočnem prazniku morala priti s svojim očetom. Po vseh udih je trepetala, gledajoča pred seboj velikanski tempelj. Še so ji zveneli po ušesih zmagoslavni klici, ki so jo proslavljali kot nevesto prvega izraelskega bojevnika. To je vplivalo nanjo kot mogočen čar, ki se mu je težko popolnoma ustaviti. Ali ji ni bil Eleazar od očeta namenjen kot njen ženin? Ali se ni njej nasproti obnašal plemenito? Ali ga ni prej sodila popolnoma krivično? Zdaj, ko ga ves narod slavi kot junaka in osvoboditelja, celo kot predhodnika Mesijevega, kako bi ne trepetalo v ponosu njeno srce?

Vkljub temu je pričujočnost svetega kraja pregnala vse posvetne misli iz njene čiste duše. Izvila se je Eleazarju, ki jo je prijel za roko, in je rekla: »Božji šotor med ljudmi!« Nato je hotela oditi na mar-

morne stopnjice, ki vodijo proti ženskem dvoru.

Toda Eleazar jo zadrži in opozori, da je nevaren oni del svetišča zaradi streljč, ki jih mečejo rimski vojaki iz bližnje palače Antonije. Nato zavijeta na desno po stopnjicah navzgor. Prostor okrog tempelja so zasedli Galilejci. Zmagoslavnega prišleca niso pozdravili, kakor se spodobi. Predrzo stopi Menahem, njihov poveljnik, z malo četo predenj in mu hoče zabraniti vhod do tempelja.

»Mi Galilejci smo sami dovolj močni, da branimo svetišče«, se razkorači Menahem, katerega je jezilo, da ves Jeruzalem proslavlja Eleazarja, a za njegove zasluge se nihče ne zmeni. »Boljše bo, da odslej braniš ti samo spodnje obzidje. In če hrepeniš po tem, da bi tebi v čast kričalo ljudstvo po ulicah, tedaj pojdi in naskoči Antonijo. To bi bilo bolj junaško dejanje, kakor pa svojenje Masade, ki se ti je posrečilo po grdem izdajstvu.«

Eleazar pobledi kakor kamen ob teh zasmehljivih besedah grobega Galilejca. »Ti boš mene, sina velikega duhovnika in izvoljenega poveljnika tempeljske straže?« vikne v veliki jezi in potegne meč iz nožnice. »To mi boš plačal s svojo nečisto krvjo!«

V bližnjem trenutku bi se vnel med poveljnikoma boj na življenje in smrt, če

bi ne skočila vmes Tamara in zahtevala miru zaradi svetega tempeljna. »Ali hočeta vpričo skupnega sovražnika umoriti drug drugega?« vzklikne devica in pokaže na palačo Antonijo. »Proč z meči! Podajta si kot brata roke in si med seboj pravično razdelita varstvo svetišča!«

Lepe Tamarine besede so učinkovale celo na grobega Galilejca. Eleazarju ponudi roko, rekoč: »Naj bo, nisem mislil tako hudo. Polovico prostora okrog svetišča lahko zastražiš s svojimi bojovníki. Toda pri prihodnji svečani daritvi zahtevam zase prvo mesto. Saj sem vendar sin onega Juda, ki je učil, da moramo služiti samo Bogu in ne obenem Rimljanom. Toda Kaifa in več vaših učiteljev je reklo, da je dovoljeno služiti Rimljanom. Kaj, ti ne maraš moje roke? Sramuj se, da ne moreš premagati najmanjše nejevolje! Kakor hočeš. Ne potegujem se za tvojo prijaznost.«

Za trenotek požre Eleazar svojo jezo; toda v srcu priseže krvavo maščevanje. Brez besede gre za Tamaro, ki stopa med trumo Galilejcev proti krasnemu vzhodnemu portalu. Ko pride Tamara do pozlačenih vrat, ki se odpirajo v svetišče, pade na kolena in moli. Toda Eleazarju ni mar molitve. Preveč ga še pečejo v srcu besede, s katerimi ga je razžalil Menahem.

Ko Tamara konča svojo molitev, jo pelje Eleazar skozi ženski dvor v stranske prostore, kjer so stanovale tempeljske device. Njihova stara prednica Fenena je bila Eleazarjeva teta. Nanjo je mislil Eleazar, ko je Tamari obljubil, da ji bo drugod, in ne pod očetovo streho, preskrbel bivališče. Kje bi ji mogel preskbeti pripravnnejše in varnejše stanovanje, ko je divjal boj po vsem svetu.

Eleazar potrka na vrata, in stara vartarica ga pelje v sobo, ki je bila po sredi pregrnjena z visokim, lesenim omrežjem. Kmalu se prikaže za omrežjem Fenena, visoke, od starosti upognjene postave, oprta na palico. Njeno veliko oko zre modro in prijazno na Eleazarja in njegovo spremljevalko.

»Tu sem ti pripeljal Tamaro, hčerko pismouka Sadoka, ki mi jo je oče izbral za nevesto, kakor zahteva Mojzesova postava. Toda zdaj ni čas ženitovanja, ampak čas vojske. Zato sem prisegel, da šele tedaj popeljem nevesto v svojo hišo, ko ne bo nobenega Rimljana več v svetem mestu in v deželi, ki nam jo je Gospod izročil kot dedščino. Njenega očeta so žalibog roparji ubili na poti v Jeruzalem; zato se mi je zdelo najboljšo, da izročim devico tebi v varstvo, teta. Vzprejmi takoj siroto in jo čuvaj v hiši božji, dokler ne pridem po njo kot zmagalec in rešitelj Izraelov.«

»Bog dodeli tebi zmago in ljudstvu rešitev!« odvrne Fenena. »Ne pozabi, da je slabotna tvoja roka, če ji Gospod ne daje moči. Ravnokar sem slišala o tvojem zmagoslavju; obrni se k Bogu, da te ne zavrže zaradi tvojega ponosa tako, kakor je zavržel Saula. Post in molitev in čudeži, — samo ti nam morejo priboriti zmago nad rimskimi četami.«

»Prav, le posti se in moli, teta,« odvrne Eleazar nestrpno: »A jaz nimam časa, da bi poslušal tvoje nepotrebne opomine. — Z Bogom torej, Tamara! Pozabi rimskega stotnika! Kajti — pri Bogu naših očetov! — ne trpim, da bi postala nevesta kakega pogana! V tebi bije, to sem spoznal danes, junaško srce, vredno največjega Izraelca.«

Fenena vzprejme Tamaro, in poveljnik tempeljske straže odide.

Fenena pelje na to Tamaro v njeno celico in ji svetuje, naj nekoliko leže k počitku, ker jo je utrudila dolga pot. Tamara stori tako.

Bilo je že pozno popoldne, ko potrka nekdo na njena vrata. »Ali še spiš, hčerka Sadoškova?« se zasliši glas od zunaj. Tamara skoči pokonci iz svojih zmedenih sanj. Kje je slišala tak glas? Ah, res, to je glas stare dovilje Sare! »Sara, Sara, ali si ti? Pridi vendar notri!« vzklikne vese-

lo. Sara se razjoka od veselja, ko zopet vidi svojo Tamaro.

Dolgo je trajalo, da sta se obe pomirili v veselem svidenju in si pričeli pripovedovati svoje dogodke. »Ko me je končno rimski deželni oskrbnik — da bi mogla tej grdobi razpraskati njegov zeleni obraz! — s sramotanjem in zmerjanjem spodil iz gradu na cesto, si dolgo nisem mogla poiskati strehe in koščka kruha. Tedaj sem šla v tempelj in sem Gospoda prosila pomoči. Uslišal je moje molitev. Ko sem ob vratih tempeljskih devic tožila svojo stisko, so me vzprejele za dekle in zdaj bivam popolnoma zadovoljna v tej hiši božji. Samo ti, golobica moja, in tvoj bratec Benjamin sta mi povzročila marsikako grenko urico. Toda, glej, Gospod je uslišal mojo vsakdanjo molitev in te je pripeljal semkaj.« Tako je končala stara dovilja svojo dolgo povest.

»Zdaj se pa hitro obleci, jagnjiče moje, v belo platneno obleko, kakoršno nosijo tempeljske device. Precej se prične večerna daritev. Z drugimi devicami pojdeš na galerijo v tempelj. Ko bo služba božja končana, pojdeš z devicami k skupni pojedini in tam te bo Fenena, ki je vsem tempeljskim devicam dobra mati in prednica, predstavila tvojim novim tovarišicam. Pri tem ti svetujem, ne jezi se, če te bodo ošabne hčerke sijonske gledale nevoščlji-

vo v oči. Kajti precej se je zvedelo, da si nevesta Eleazarja, ki se je zmagoslavno vrnil danes v Jeruzalem. Tako sem tudi jaz zvedela za tvoj prihod.«

O tem je kramljala Sara, medtem, ko se je Tamara oblačila v belo, platneno obleko. In kar ji je takorekoč prerokovala, se je tudi v resnici zgodilo. Marsikaka tempeljska devica jo je pogledala z zavistnimi očmi; toda ona se je obnašala tako priprosto in skromno, ponižno in modro, da si je takoj osvojila vsa srca. Imenovale so jo svojo prijateljico, in mnoge so ji tudi privoščile, da postane nevesta najponosnejšega junaka v Jeruzalemu.

Še predno napoči noč, pokličejo Tamaro v vsprejemno sobo. Ob lesenem omrežju stoji njen bratec. Ko zagleda sestro, skoči visoko v zrak, tleskne z rokami in vikne: »Tamara, Tamara! Kaj, ti si? Zakaj si se našemila v to belo krilo? Rajše te vidim v tvoji sinji obleki. In zakaj so te kakor divjo ptico zaprli v to kletko?«

Tako sta vzklikala v prvi radosti še precej časa in nista prišla do pametnega pogovora. Prva se pomiri v veselju Tamara in vpraša bratca po njegovih zadnjih dogodkih. Natančno hoče zvedeti od njega, kaj je slišal od roparjev o ben Kajfi. Tedaj pa zapazi, da nista sama v sobi. Iz temnega kota se namreč prikaže mož, ki pravi, da je on — Anan ben Kajfa.

»Nisem hotel motiti prve radosti vaji-nega svidenja«, pravi mož s kuštravo, sivo brado in čudno prežečim pogledom; »zdaj se pa že lahko predstavim svoji ljubi bodoči sinahi kot Eleazarjev oče. Moj sin je danes prinesel blagoslov svojemu narodu in svoji hiši, ker je narodu priboril sklade orožja in sebi — nevesto. Kako si pa lepa! Kakor roža med cveticami. In gotovo si tudi toliko pametna, da ne boš poslušala praznega govoričenja prestrašenega dečka. Kako bi mogla verjeti, da gojim kako zvezo s takim tolovajem, kakor je ben Giora? Še manj pa, da bi izdal takim ljudem svoje ljubljene sorodnike.«

Tamara pogleda starcu z odkrito nezaupnostjo v hinavske oči in pravi: »Iz lastnih Eleazarjevih ust sem slišala, da večkrat občuješ z ben Gioro. Toda o tako groznem izdajstvu, o kakoršnem je Benjamin čul iz ust šajka Mardoha, težko verujem. Kajne, bratec, zmotil si se? Šajk ni tako rekel o ben Kajfi?«

Benjamin se silno prestraši in odvrne tiho: »Ne vprašuj me o tem. Sicer me bo zopet zaprl h svojemu staremu očetu, ki je obseden od hudobnega duha.«

»Kaj pomeni to šepetanje?« reče trdo ben Kajfa in stopi bližje. »Kaj govori deček o hudobnem duhu? Čakaj, te bom že odvadil laži! Ali mi nisi obljubil, da o tistem neumnem čvekanju —«

»O tem nisem ničesar zinil Tamari«, dé deček prestrašeno.

»Toda ti moraš priznati, da je vse samo neumno nespোরazumljenje!«

»Tega ti nisem obljubil, ampak samo, da o tem govoril ne bom. Sicer bi se moral lagati, in laž je greh«, odgovori Benjamin boječe.

Tamara je zvedela dovolj, zato ni dalje izpraševala brata o tem, kar je slišal od šajha Mardoha. Vprašala je samo po očetu in po imetju, ki ga je imel pri sebi.

Ben Kajfa začne sam od sebe pripovedovati o tej točki in se jezi nad deželnim oskrbnikom, ki je z vso dedščino zbežal v Cezarejo. Nato potegne iz svojega plašča kos papirusa, na katerem je bilo zapisano, da je on oskrbnik vsega Sadohovega premoženja, iz pasu pa vzame tintnik in pero. Vse skupaj prijazno ponudi Tamari: »Podpiši se tukaj! Samo zaradi oblike. Saj po postavi sem že tako kot najbližji sorodnik tvoj zakoniti varuh.«

Tamara pa odvrne: »Ne bi bila pametna, če bi se podpisala pod listino, katere vsebine ne poznam. Pusti jo tukaj, da jo preberem jutri. Sicer pa je moj oče gotovo dal natančna naročila svojemu vestnemu oskrbniku v Antijohiji. Že pred tedni sem mu po zanesljivih ljudeh sporočila vse, kar se je zgodilo. Ko bi ne bila izbruhnila vojska, bi bil že tukaj. Toraj jutri.«

Ben Kajfa se ugrizne v ustnice. Nato vzame listino in pisalno orodje, rekoč: »Ti si v resnici zelo previdna. Skoraj bi bil opravičen, da se jezim nad teboj. Toda brez zamere. Jutri ti prinesem podpis od sodnika, ki me bo uradno postavil za varuha tebi in tvojemu bratcu. Z Bogom! Na svidenje!«

»Jutri pridem zopet, če mi bo mogoče. Zdaj poznam pot«, zakliče Benjamin, ko ga ben Kajfa odpelje s seboj.

Petindvajseto poglavje.

Osvojitvev kraljevega gradu.

Drugi dan je bil po judovskem kalendarju »lesni praznik«, in bila je takrat navada, da so prinašali Izraelci polena v tempelj za žgavni oltar. Že v ranem jutru jih je prihajalo na tisoče; tempeljski služabniki so imeli vedno polne roke, ko so skladali polena v spodnjih prostorih na obeh straneh duhovskega dvora.

Tudi Eleazar je prišel že pred jutranjo daritvijo z mnogimi svojimi pristaši in je prinesel svoje poleno. Njegovo bistro oko je pregledovalo čete mož, ki so stali na desno in levo v gostih vrstah. Prijazno so mu pokimavali navzoči. Ko je oddal svoje poleno, se je vstopil k možem ob Nikanorjevih vratih.

Zdaj pride v tempelj Galilejec Menahem. Odet je v bliščeča oblačila in stopa kakor kralj v sredi svojih pristašev. S svečano ošabnostjo se hoče preriti na častno mesto 24 starejšin. Toda Eleazar se mu postavi nasproti in reče: »Kako se upaš riniti na ta prostor, kakor bi bil kralj jeruzalemski? Nazaj! Obleci se v galilejske kmečke cape, ki se ti bolj podajo, kakor ta obleka, in prinesi ponižno svoje poleno, sicer ti, pri Bogu naših očetov, tudi na tem svetem kraju ne bomo prizanesli z mečem in krvjo«.

Menahem hoče kljubovati, in njegovi pristaši mu skušajo s komolci in pestmi priboriti pot do častnega mesta. Ali naenkrat vzbukne divji krik; Eleazerjevi pristaši so prinesli s seboj v tempelj meče, skrite pod plašči. Na poveljnikov migljaj se zablišče ostrine, in z vsklikom: »Smrt predrznežem!« navale Eleazar in njegovi pristaši na neoborožene Galilejce. To je bilo nečuvveno hudodelstvo. Na kraju, kamor se Izraelec prej ni upal stopiti s palico v roki, so žvenketali meči in je tekla kri. Zaman so skušali zabraniti onečaščenje tempelja duhovniki, ki so opravljali jutranjo daritev.

Tamara je ravnokar prišla s tempeljskimi devicami na galerijo. Gledala je na žgavni oltar in na preprogo pred najsvetejšim. Naenkrat zapazi ob Nikanorjevih

vratih prerivanje mož in kmalu na to bliščeče meče. S strahom in grozo vidi, kako lije rdeča kri na bele marmorne stopnjice. Po tempelju nastane krik in vik. Tamara zapre oči, da bi ne videla tako strašnega prizora. Ko jih zopet odpre, zagleda Eleazarja, ki z okrvavljenim mečem zasleduje Menahema in vsakogar prebode, kdor mu hoče zastaviti pot. Tamara zbeži s svojimi tovarišicami v notranje prostore in ne upa več pogledati v tempeljske dvore, pokrite z mrtvimi trupli. Skoraj vsi Galilejci so bili ubiti v tempelju. Menahem je sicer ubežal iz svetišča in se skrnil v Ofelu, toda še tisti dan so ga našli in kruto umorili po povelju Eleazarjevem.

V tej hudobiji je spoznal škof Simeon od Gospoda prerokovano »gnusobo na svetem mestu« in je zapustil še tisti dan Jeruzalem z zadnjimi kristjani, ki so mogli in smeli bežati.

Zdaj je bil tempelj popolnoma v Eleazarjevi oblasti. Precej se je polastil tempeljskega zaklada — čez tisoč talentov zlata — in ga je proglasil za vojno blagajnico v boju proti Rimljanom. Neke vrste odbor, v katerem sta bili zastopani »stranka gorečnikov« in zveza ben Giorovih pristašev, je prevzel vodstvo podjetja in je imenoval Eleazarja za svojega vrhovnega poveljnika.

Kot takega se je hotel še tisti večer predstaviti Tamari. Toda namesto nje je prišla njegova teta Fenena v vsprejemno sobo in ga je obsula z grenkim očitanjem. Kako se upa zopet stopiti v tempelj, ki ga je oskrnil s krvjo. Ta kri hujše vpije k nebu, kakor kri Abelnova. Kajti Abel ni bil umorjen na tako svetem mestu. Kako more upati, da bo s svojim onečaščenim mečem rešil Jeruzalem in tempelj in božje ljudstvo iz rok njegovih sovražnikov. Nikdar se ne bo Gospod poslužil takega orodja, da reši Izrael. Saul je grešil mnogo manj in je bil od Boga zavržen. Tako je govorila starka v sveti gorečnosti in je hotela svojega nečaka nagniti k pokori za neizrečeno hudodelstvo.

Eleazarju se ni poljubilo, da bi dalje poslušal pridigo svoje tete. Jezno jo je prekinil, rekoč:

»Seveda bom opravil spravno daritev in plačal stroške za očiščenje tempelja. Toda o politiki in o vojski ti ne razumeš ničesar. Ne maramo Galilejca niti kot poveljnika, niti kot kralja. Sicer pa nisem prišel semkaj, da bi poslušal tvoje namazane pridige, teta. Imam premalo časa za take reči! S Sadokovo hčerko hočem govoriti.«

»Tamara noče priti semkaj. Pravi, da si rajše izvoli smrt, kakor pa ženina, ki je

morilec in oskrúnjevalec tempelja,« odvrne Fenena.

Eleazar pobledi od jeze in udari z nogo ob tla.

»Te besede se boš kesala!« vzklikne ogorčeno. »Bomo videli, če ne bom ukrotil te divje mačke! Na kolenih me bo prosila odpuščanja! Ko zmagam Rimljane, jo bom prisilil, da se poroči z menoj.«

»Tako dolgo ne, dokler bo hotela ostati med tempeljskimi devicami,« odvrne Fenena. »Tudi proti tebi bom branila njo in svetost te hiše.«

»Ha, tvoje varstvo! Bomo videli, koliko moči imaš,« se zakrohoče Eleazar in odide s trdimi koraki.

Drugi dan prične Eleazar napadati Antonijo. Že po preteku dveh dni se je polasti in da pomoriti vso rimsko posadko do zadnjega moža. S tempeljske strehe so device lahko opazovale strašni boj. Toda Tamara ni marala iti na streho, čeprav jo je prosila stara dojilja Sara, naj gre gledat veliko junaštvo svojega ženina.

Junaška Eleazarjeva postava in njegova pozlačena oprava je Sari zelo priljubila poveljnika tempeljske straže. Sicer ni opravičevala njegovega krvavega grozodeistva nad Galilejci, a to se ji vendar ni zdela nobena ovira, da bi njena ljubljena Tamara ne postala žena tega največjega in najlepšega moža v Izraelu.

»Navaditi se ga moraš, golobica moja,« je rekla. »Eleazar je pač mož meča in ne mož miru. Gospod ti bo podelil moč, da boš lahko videla kri, kakor Debora in Judita. Tudi pobožni kralj David je prelil mnogo krvi. Boš videla, da bo tudi Eleazar postal enkrat kralj vsega Izraela. Pridi torej in poglej, kako se on, prvi med vsemi, bojuje proti poganom.«

Tamara odvrne kratko:

»Prosim te, Sara, ne govori mi več o tem možu. Nič ne hrepenim, da bi postala izraelska kraljica, najmanj ob strani takega moža, ki si s hudobijami pripravlja pot do prestola.«

Po teh besedah šiva Tamara dalje duhovniško obleko, ki jo je dobila v delo.

Med delom ji pride na misel njen zadnji pogovor s Heleno in Druzilo o vesoljnem kraljestvu miru. Čisto drug duh vlada v kraljestvu Mesijevem, kakoršnega je orisala krščanska sužnja, kakor pa med temi judovskimi »gorečniki«, ki mislijo, da služijo Bogu, ako prelivajo kri svojih sovražnikov in celo svojih bratov. Kako ozkosrčen in malenkosten je duh judovstva! Samo Izraelci naj bi bili izvoljenci božji, drugi narodi pa naj bi jim služili.

Tamara se je zdaj spomnila na nekatere besede prerokov, kjer je govor o češčenju božjem, ki se bo razširilo po vesoljnem svetu. »Veliko bo njegovo ime

med pogani,« tako je oznanil prerok Malahija. To se ne vjema z mesijanskim kraljestvom, kakor ga umevajo Judje.

Zdaj se je spomnila Tamara tudi, da ji je govorila Helena o darovanju Gospodovem v tempelju. Ob tej priliki je častitljiv starček prerokoval, da bo Mesija mnogim v Izraelu v padec in da bo meč ranił srce njegove Matere.

Morala je misliti na mater, kateri bo meč bolečin prebodel srce. Kako strašno se je izpolnila prerokba, ko je stala pod križem svojega Sina! Vedno bolj se je Tamara med svojim delom poglobljala v te misli. Živo ji je stopila pred dušo usoda Matere, ki so ji Sina pribili na križ. In ta Sin je bil Bog in človek obenem! Ta Sin je odrešil človeški rod! Te misli so napolnile Tamarino srce z globokim spoštovanjem do božje Matere. Spomnila se je na tisto podobo, ki jo je videla v Betaniji in pričela je moliti: »O hči Davidova, ti najsrečnejša, pa tudi najnesrečnejša Mati, prosi zame in za mojega brata ter naju pripelji v kraljestvo svojega Sina, če je tvoj Jezus v resnici obljubljeni Odrešnik!«

Tudi se je spomnila Tamara, da je govorila Helena o neki starki Ani in -- da je preživela Mati Jezusova svojo mladost med tempeljskimi devicami. Ali ne žive o tem nobeni spomini več med starejšimi

tovarišicami? Ali ne ve Fenena, ki je že tako priletna, ničesar o tem? Tamara jo sklene povprašati o tem ob prvi priložnosti. Tudi mora poizvedeti o izrednih prikaznih, ki so se baje godile ob smrti Jezusovi v tempelju.

Toda ni se kmalu ponudila priložnost za miren pogovor s Feneno. Dogodki so sledili zdaj v Jeruzalemu drug za drugim. Po osvojitvi Antonije je napal Eleazar grad Hasmonejcev, palačo Agripovo in še mnogo drugih hiš, ki so bile »prijazne Rimljanom«. Vse je dal opleniti in požgati. Cele trume herodijancev so bežale iz mesta, med njimi mnogo najuglednejših meščanov. Nekateri pa so se na svojo pogubo zatekli v kraljevi grad, ki ga je zdaj začel oblegati Eleazar.

Tisti dan, ko se je vršil prvi napad, se prikrade Benjamin skrivaj k svoji sestri v tempelj. »Ne morem ostati dolgo pri tebi, Tamara,« nagovori sestro. »Če namreč zapazi ben Kajfa, kam sem šel, me gotovo zopet zapre k svojemu očetu, ki je obseden od hudobnega duha. To ti pa rečem: ne bi rad prenočil pri njem!«

Nato pripoveduje deček sestri, kaj je blazni starec govoril o Jezusu iz Nazareta in o njegovem strašnem prihodu na oblakih neba. »Starec je bil namreč veliki duhovnik in je Jezusa dal križati. Zdaj si on vtepa v glavo, da je Križani resnično od

mrtvih vstal, čeprav naju je oče učil nasprotno. Kaj praviš na to, Tamara? Nesrečnemu starcu se bliskajo oči kakor dva žareča oglja, kadar prične govoriti o Nazarencu. Nепrestano tudi trdi, da je za celo večnost obsojen v pekel. Grozno je, videti ga in poslušati take reči.«

Tamara odgovori:

»Strašno je, ako ima človek na vesti življenje nedolžnega. In mogoče je, da je najin oče v zmoti glede Jezusa iz Nazareta. Benjamin, moli večkrat, da bova spoznala resnico o tej stvari! Kako se ti pa godi v Kajfovi hiši?«

»Zdaj ne več tako slabo, kakor v začetku,« odvrne Benjamin. »Odkar si je Eleazar priboril toliko slavnih zmag, je ben Kajfa mnogo boljše volje in me skoraj nikdar več ne tepe. Imam tudi prav dobrega tovariša, Eleazarjevega mlajšega brata Natanaela. Z njim se igram in vadim v metanju s fračo. Tako dobro že zadnem, kakor mali David. Jutri pojdem z Eleazarjem in Natanaelom pred grad, ki ga bodo naskakovali. Kakor hitro se kak Rimljan prikaže na obzidju, bom precej pomeril kamen vanj.«

Tamara mu hoče to zabraniti. A Benjamin se odreže:

»Ti o tem ničesar ne razumeš, ker si deklica; jaz sem pa deček in se moram hrabro bojevati za postavo in za narod.

Vse žepe bom natlačil z najostrejšimi kamni. To bo frčalo na njihove glave, kakor kamen Davidov na Goljata. Samo v lepega stotnika ne bom pomeril, ker nam je takrat na svojem belcu prišel na pomoč. Precej sem ga spoznal, ko sem ga zagledal na stolpu. Tudi Eleazar ga je spoznal in mu je hudo zapretil in zažugal. Toda še danes bom govoril z Eleazarjem, naj temu Rimljanu ne prizadene nič žaloga.«

Benjamin se je po teh besedah z veselim srcem poslovil od sestre. Toda Tamari je pala žalost kakor kamen v srce, ko je zvedela od brata, da Lucij Flav še biva v Jeruzalemu. Šla je v svojo celico in je vroče molila h Gospodu, da bi njenega velikodušnega rešitelja obvaroval pred smrtjo, ki mu preti.

Prihodnje jutro je Eleazar v resnici začel napadati kraljevi grad. Na štirih mestih je naskočil obzidje, in v divji drznosti so skušali Judje po lestvicah priplezati na zidovje. Toda Rimljani so jih obsuli s puščicami, in morali so se umakniti s krvavimi glavami. Manjkalo je Judom oblegalnih strojev. Zato so morali skleniti, da prodro zidovje s počasnim kopanjem in rovanjem pod zemljo. Kopali so do temeljev zidovja, podprli jih z močnimi tramovi in so odstranjali zemljo pod obzidjem. Konečno so zažgali tramovje in so

hitro zbežali iz rovov. Goreči tramovi so se zlomili pod težo od zgoraj in vse obzidje se je zrušilo do tal. Tako je bilo mogoče prodreti najtrdnejša zidovja in najmočnejše stolpe, ki jih ni moglo razrušiti nobeno oblegalno orodje.

Metilij, kateremu je Gesij Flor izročil vrhovno poveljstvo, reče z nasmehom Liziji in Luciju, ko je bil odbit prvi napad: »Ne bodo si več upali naskočiti nas drugič. Palo jih je najmanj tisoč mož.« On je oba častnika takoj po Florovem odhodu osvobodil iz ječe.

»Toda hrabro so se vojskovali, skoraj preveč predrzno,« odvrne Lucij. »Boj z Judi bo bolj krvav, kakor misli Gesij Flor.«

»Najprej si morajo nabaviti oblegalnih strojev; potem nas bodo zopet naskočili,« dé Lizija. »Ali pa bodo kopali rove pod zemljo.«

»No, mnogo sreče!« vzklikne Metilij. »Predno bodo privlekli do obzidja le eno orodje, in predno bodo izkopali en sam rov, bo že Gesij Flor tukaj s svojimi pomožnimi četami, katere je šel iskat.«

»Če bi bil šel pomoči iskat, bi bil že pripeljal svoje čete pred mesto,« pravi Lizija. »Toda bojim se, da nas misli pustiti na cedilu. Vžgal je ogenj upora v mestu in je zbežal na varno.«

»Če pa tako stoje stvari, se moramo udati,« odvrne Metilij prestrašeno.

»Rimljani — da bi se udali Judom?« zakliče Lucij. »Nikdar! Rimljan mora tudi umreti, če je treba. Prav nič ne računam na Florovo pomoč. Toda Cestij Gal pride morebiti s pomožno vojsko. Kajpak, nekaj tednov bo še trajalo, predno zbere raztresene čete. Toda čisto vse eno je, naj pride ali ne pride, mi bomo ostali vsi do zadnjega moža na svojem mestu.«

Zaman je gledala straža z najvišjega stolpa dan za dnem in teden za tednom proti severu, odkoder bi se morale prikazati pomožne čete iz Cezareje ali Antiohije. Med tem pa so kopali Judje svoje rove pod obzidje. V gradu se je natančno slišalo njihovo podzemeljsko kopanje, in izkušeni tribun Lizija je čisto natančno pokazal, kateri del obzidja je v najnevarnejšem položaju.

»Imamo dovolj časa, da za tem obzidjem sezidamo še drugo zidovje,« reče Klavdij Lizija. »Predno podkopljejo to drugo zidovje, bo že prišel Gal s svojo vojsko na pomoč.«

Z veseljem so vojaki prinašali kamene in zidali drugo, več komolcev široko zidovje, pod vodstvom tribuna Lizije. Pri tem delu so s posebno gorečnostjo pomagali tudi Judje, ki so pribežali v grad;

kajti dobro so vedeli, da se gre za njihovo življenje, če pridejo Eleazarju v roke.

Dan in noč so zidali drugo obzidje in so ga dovršili dvajset komolcev visoko, ko se je nenadoma s strašnim pokanjem razrušilo sprednje obzidje. Mnogo vojakov je bilo pokopanih pod razvalinami. In ni se še popolnoma razkadil oblak prahu nad podrtino, ko pridrvi Eleazar na čelu izbrane čete v vrzel, ki je nastala pri zunanem obzidju. Na drugem napol dodelanem obzidju je stal Lucij Flav s svojo četo. Hitro primejo Rimljani za orožje in poženejo sovražnika s sulicami in kamenjem skozi vrzel. Eleazar je dobro spoznal med zmagovalnimi Rimljani Lucija, in še bolj mu je vzkipela v srcu jeza do njega.

Toda vkljub tej zmagi je vojakom upadel pogum, ker so spoznali, da jih je Flor zapustil in izdal. Zahtevali so, da se prično z Judi pogajanja glede častnega odhoda. Zaman sta se Klavdij Lizija in Lucij Flav upirala temu, zaman so prosili Judje, ki so se zatekli v kraljevi grad, naj jih ne izroče v roke njihovim razljučenim rojakom; Metilij je odprl vrata, ko so trije judovski poveljniki prisegli, da bodo pustili svobodno oditi rimskim vojakom. Toda, ko so rimski vojaki odložili orožje in odšli iz gradu, tedaj so jih napadli Judje brezvestno z vseh strani in so jih pričeli pobijati.

Med sramotno izdajo četo nastane krik presenečenja in ogorčenja.

»Vi ste nam pri bogovih prisegli življenje in svobodo!« zakliče Metilij.

»Pri vaših bogovih!« se norčujejo Judje. »Ta prisega pri nas ne velja. Mi smo pri našem Bogu prisegli, da ne prizanesemo nikomur izmed vas, razven če kdo prestopi k nam, postane Jud in se da obrezati.«

»Krivoprisežni Judje ne postanemo!« odgovarjajo Rimljani. »Bogovi naj maščujejo našo smrt!«

Častnike je dal Eleazar ločiti od drugih vojakov in jih je peljal v čuvajnico ob vratih. Z golim mečem je stopil prednje in jim je zakričal, naj se pripravijo na smrt, če nočejo sprejeti judovske vere. Tedaj pade bojazljivi Metilij predenj na kolena in ga prosi milosti. »Fej!« mu kličejo tovariši njegovi, in Eleazar dé zaničljivo: »Tega bi ne pričakoval od nobenega Rimljana.« Nato se obrne Eleazar k Luciju: »Kaj ne, ti pa rajše umrješ, kakor bi prestopil k Judom?«

»Rajše grem tisočkrat v smrt, kakor da bi si nakopal to sramoto!« odvrne Lucij s ponosom.

»Torej te bom prisilil, da boš najprej pil ta kelih sramote in potem še kelih smrti — toda počasi, kapljico za kapljico! Poravnati moram namreč še čisto poseb-

ne račune s teboj,« odvrne Eleazar in zapove zvezati stotnika ter ga odvesti v njegovo hišo.

»Zdravstvuj!« zakliče tribun Lizija svojemu mlademu tovarišu v slovo. »Razmišljaj o visokih resnicah, ki sva jih razmotrivala skupno, in Bog te naj pripelje do resnice! Kako se veselim, da umrjem kot kristjan!«

»Ti si Nazareneec?« zakriči Eleazar nad tribunom. »Torej si dvakrat zaslužil smrt! Umri, če se takoj ne odrečeš tej veri, ki jo še bolj sovražim, kakor pogansko.«

»Z veseljem umrjem zanj, ki je zame visel na križu!« odvrne Lizija.

»Zabodite ga!« zarjove Eleazar; in Lucij je videl, kako se je njegov prijatelj zgrudil umirajoč. Nato so Lucija zvezanega odpeljali v Kajfovo hišo.

Šestindvajseto poglavje.

Tamarino junaštvo.

Tisti dan zvečer stopi Eleazar v hišo tempeljskih devic in hoče govoriti s Tamaro. Namesto nje pride zopet starka Fenena s poročilom, da se Sadokova hči brani stopiti svojemu ženinu pred oči.

»Pa ji nesi to pismo. Če se bo tudi potem še branila govoriti z menoj, bom ubral drugačne strune.«

V pismu je bilo zapisano: »Eleazar lepi Tamari, ki si jo je izbral za nevesto. Vedi, roža antijohijska, da te bom utrgal, čeprav me je ranilo tvoje trnje. Kajti vonj tvoj je sladek in všeč mi je tvoja lepota. Lepi Rimljan, ki je tudi iztegnil svoje prste po tebi, je v mojih rokah. V svoji hiši sem ga shranil na varnem kraju. Pri Bogu naših očetov! — Umoril ga bom v najstrašnejših mukah, če nočeš priznati mene, ‚morivca in oskrujevavca tempelja‘, kakor si me imenovala, mene, zmagoslavnega osvoboditelja Izraela, za svojega ženina. Voli med menoj in Rimljanom! Jaz čakam.«

Tamaro oblije smrtna bledica, ko prebere te vrstice. Urno teče v vsprejemno sobo, da z besedami in solzami gane Eleazarja k usmiljenju. Trdosrčni mož jo posluša hladno in se pase nad bolečino deklice. To je bilo njegovo prvo maščevanje za grenke besede, ki jih je izrekla o njem. Čem večja bojazen za življenje Lucijevo je bral v njenih očeh, tembolj se je vžigal v njegovem srcu ogenj ljubosumja. »Ko bi bilo moje življenje na tehtnici, bi ona ne ganila niti z mazincem!« je rekel samemu sebi,

Tamara se je konečno ponižala toliko, da se je sklonila predenj in ga prosila odpuščanja: »V prevelikem razburjenju sem govorila svoje besede. Priznam, da imaš plemenit namen, osrečiti Izrael. Bodi torej usmiljen do mene in prizanesi možu, ki je le dobro storil mojemu očetu in meni.«

»Da se boš mogla z njim poročiti, kaj ne?« se zasmije Eleazar.

»Prisegam ti, da ne vzamem pogana za moža!«

»O, on bi se dal obrezati zaradi tvojih lepih oči.«

»Ce bi tudi postal zaradi mene Jud, ti prisežem, da mu ne bom ponudila roke v zakon!«

»In vkljub temu ne maraš postati moja nevesta?«

»Bodi velikodušen! Ne snubi na tak način uboge deklice! V Masadi si bil bolj dobrosrčen do mene. Takrat si dejal, da me ne boš nikdar prisilil vstopiti v hišo tvojega očeta kot nevesto, če je on kriv smrti mojega očeta.«

»Velikodušen ali ne velikodušen — takega, kakoršen sem, me moraš vzeti za moža! Premisleka ti dam do jutri večer. Takrat mi moraš brez ovinkov odgovoriti: da ali ne. In če rečeš: ne, umorim Rimljana.«

Po teh besedah jo zapusti Eleazar. Tamara z žalostnim srcem odide nazaj v svojo sobico. »On bo storil tako; krvo- ločnež ga bo umoril, če se ne poročim z njim. Ali morem, ali smem toliko žrtvo- vati za ptujca? Žrtvovala bi več, kakor svoje življenje! Sveta Devica, ki si ne- kdaj bivala v tej hiši, poglej, kako trepeta moja duša. Vdahni mi dobro misel, ki bo rešila Rimljana smrti in muk, mene pa te- ga trdega, krutega človeka, ki s silo za- hteva mojo roko v zakon!«

Tamara je večkrat molila za Lucija že tedaj, ko je bil oblegan kraljevi grad. Zdelo se ji je zdaj, da je bila že nekoliko uslišana njena molitev, ker ga Eleazar ni dal takoj umoriti, kakor njegove tovariše. Gotovo, tudi zdaj mora biti še kaka rešnja pot. Premišljala je in premišljala, a no- bena izvedljiva misel ji ni prišla v glavo.

Tedaj jo pride Sara vprašat, če noče iti na streho gledat požara kraljeve pala- če. Ko je namreč ljudstvo v njej vse po- plenilo, so jo zažgali na vseh štirih oglih, in njeni plameni so se vili visoko pod ne- bo. Da bi starki izpolnila željo, gre Ta- mara na ploščato streho in gleda nekaj časa grozen, toda veličasten prizor. Iz vseh oken so sikali plameni in so se dru- žili nad streho v velikanski ognjen val, ki je metal iskre proti nebu. Čez mesto se je slišalo pršenje isker in pokaanje tramov-

ja. Vse nočno nebo in ves Jeruzalem je bliščal v rdečem žaru. Zlata streha tempelja se je svetila kakor škrlat.

»Glej, koliko stoji žensk po strehah! Ves Jeruzalem pase svoje oči nad požarom,« pripomni Sara.

Tedaj šine Tamari misel v glavo. Zdajle je najpripravnejši trenotek, da rešim stotnika, če je mogoče. Vse gleda in pazi samo na požar. Staro doviljo pocuka za rokav in jo pelje s seboj v svojo sobico.

»Midve bi morali počakati še nekaj časa,« reče starka, »vsaj toliko, da bi se zrušila streha; potem bi letele iskre še enkrat tako visoko.«

»Prav. Videla boš to bolj v bližini. Nemudoma mi prinesi kako temno ogrinjalo in me spremi v hišo ben Kajfe. Tam bova mnogo bližje požaru in vse boš videla bolj natanko.«

»Zdaj? Ponoči? Kaj pa misliš, gošobica moja! Prepričana sem, da bi spodala Fenena, čeprav te ima tako rada, tebe in mene iz hiše, ko bi zvedela to. Saj veš, kako strogo je tempeljskim devicam prepovedano zapustiti hišo.«

»Ona ne bo tega zvedela, dobra Sara. Že zdavnaj je v svoji sobi, in vse tovarišice so na strehi. Bodi dobra in prinesi mi ogrinjalo,«

Stara dovilja je prav vse ubogala Tamaro. Tarnajoč je šla po ogrinjalo. Seveda Tamari ni bilo pri njenem drznem načrtu tako lahko pri srcu, kakor se je kazala Sari. Če bi vso reč zvedela samo Fenna, bi se že kako upravičila; a če jo opazi tudi kdo drugi, potem bo morala sramotno iz hiše. In kam bi se obrnila v tem slučaju?

Na drugi strani pa se je šlo za človeško življenje, in sicer za življenje moža, ki je bil drag njenemu srcu. Zdaj, ko je bil Lucij Flav v življenjski nevarnosti, je čutila ljubezen do njega tako, kakor še nikoli prej. »Saj zase ga tako ne morem rešiti,« si je mislila. »Naj beži v svojo domovino k sestri, o kateri mi je nekdanj pravil, da je ravno taka kot jaz. Nikdar več v življenju ne bom videla njegovega prijaznega obraza; a me bo vendar vsaj to tolažilo, da sem ga rešila iz rok tega samosilnika. In čeprav smrti zapadem — poskusiti hočem.«

Benjamin ji je Kajfovo hišo in posebno še ječo, v kateri je bil zaprt skupno z bebastim starcem, tako natanko popisal, da ji je bilo vse čisto jasno. Tudi o nekem dohodu na strani razpalega krila ji je pravil. Upala je, da ga dobi, če se ji le posreči neopaženo prestopiti glavna vrata in skrivno priti čez dvorišče. Pa kako naj je to mogoče? Kako naj skrivno odvede jetnika? In kje naj ga skrije?

Skoro vsak moški bi obupal pri tolikih težkočah in bi ne poskušal. Srce junške ženske si pa upa več. Na kak način mora iti; če je molila, ji bo Bog tudi gotovo pomagal. Tamara je upala tudi brez upanja. Zavila se je v temen plašč, ki ga ji je bila prinesla Sara in rekla: Naprej! pelji me skozi dvorano, v kateri pero duhovniška oblačila. Tam so mala vratica, ki peljejo skozi lesno skladišče na prosto.«

Nekaj minut pozneje sta hiteli v senci tempelskih zidov dve zaviti postavi čez zunanji preddvor k mostu, ki je vodil v mesto. Straža, ki je tamkaj stala, bi jih kmalu zapodila nazaj. »Še zmerom ženske tu?« je govoril stražnik. »Mislil sem, da so tempeljska vrata že davno zaprta. Sicer je pa že prav, da molita za rešitev Izraela. Težki časi pridejo nad mesto. Pogledita na nebo, kako znamenje nam je poslal Gospod!«

Pogledali sta kvišku in sta videli zvezdo-repatico, ki je vzhajala izza Oljske gore v podobi meča. Sara je zakričala samega strahu.

»Ko sem jo videl, sem jo pokazal poveljniku,« je nadaljeval stražnik, »in on misli, da je to dobro znamenje in pomeni, da bomo Rimljane premagali. Da bi se tako zgodilo! Pojdita v miru in molita!«

Tamara in Sara sta odhiteli naprej.

Sedaj šele je povedala Tamara svoji spremljevalki, kam da gresta. »Seveda bi požar mogočnega gradu od blizu boljše videli,« je rekla, »a preje morava še v Kajfovo hišo, ker imam bratu nekaj važnega sporočiti. Natančneje ti sedaj ne morem povedati; pozneje izveš vse in boš gotovo zadovoljna z mojimi ravnanjem.«

Sara je že mnogokrat hodila to pot, ko jo je Tamara pošiljala k Benjaminu, zato ji je bila pot znana in se je tudi z vratarjem dobro poznala. Neumljivo ji je bilo, kaj da pravzaprav hoče njen sicer tako pametni otrok; vendar se je udala in tako sta kmalu brez vseh težkoč dosegle Kajfovo hišo, dasi so bile ulice kljub pozni uri zelo živahne.

Na trgu pred hišo so stale posamne gručice ljudi, ki so se pogovarjali o požaru, ki je metal svoje rdeče žarke po vsem mestu, in o zvezdi-repatici, ki je obračala nase vedno večjo pozornost. Z zgornjega trga so prišli nekateri ljudje in pravili: »Ali ste slišali? Menda je došlo poročilo, da se Cestij Gal bliža z velikansko vojsko!«

»O, tako strašansko število jih pa tudi ni — morda kakih dvajset ali trideset tisoč,« je odgovoril eden iz množice. »Mi jim lahko še enkrat toliko postavimo nasproti in naš poveljnik Eleazar jih bo namlatil kot snope.«

»No, bo pa imel precej opraviti,« je odvrnil drug meščan, »Rimljani so drugačni bojevniki kot naši hudobni sosodje, Samaritani. A glejte, tu prihaja naš hrabri Eleazar iz svoje hiše.«

»Slava Eleazarju! Slava junaku našega ljudstva!« so vpili meščani in naredili prostor svojemu vojskovodji, ki je v diru prihajal z nekaterimi svojimi tovariši skozi široko odprta vrata.

Tamara je ravno šla po sredi trga in ko je čula vpitje, se je komaj še umaknila jahačem v senco nekega zidu. Potem je slišala, kako je Eleazar s par besedami bodril ljudstvo, naj ne obupa in naj se prihodnji dan pridno vadi v orožju, on pa da gre sam sovražniku nasproti, da poizve vse potrebno in da pride pravočasno nazaj. Potem pa popelje svoje rojake v boj, kjer bo zmaga gotovo njihova. »Bog je z nami!« je zaklical. »Ravno v pravem trenutku nam je izročil grad in sedaj obrača grozeče svoj meč na nebu proti Rimljanom.«

Navdušeno so sprejeli meščani te besede, on pa je odjahal po ulici navzdol proti vratom.

Za trenotek je Tamara premišljevala, kaj bi zdaj storila. Za nekaj dni se za stotnika najbrže še ni bilo bati. Na drugi strani pa se ji je ravno ta čas pred vrnitvijo Eleazarjevo zdel najbolj pripraven za iz-

vršitev njenega načrta, posebno pa še zato, ker bi jo v tej noči, ko je bilo ljudstvo zelo razburjeno, težko kdo opazil. Tedaj zagleda pri vratih, ki so se zopet zaprla, dečka, ki je zrl za odhajajočim Eleazarjem. Ker je bil na nasprotno stran obrnjen, je mislila, da je Benjamin; zato stopi hitro k njemu in ga nagovori z besedo »brat«. Začudeno se ozre deček k njej in vpraša: »Kdo si?«

Že se je hotela Tamara opravičiti ter oditi, ko ji deček prijazno pravi: »O, ti si gotovo Benjaminova sestra, o kateri mi je že toliko pripovedoval. Gotovo si šla veliki požar gledat. Tudi jaz in Benjamin bi rada šla tja, pa Eleazar in oče nista pustila.«

Oče! Na ben Kajfo Tamara niti mislila ni. Kako naj se drzne stopiti v hišo tega moža? In poleg tega jo je deček poznal in sum, da je stotnika rešila, bi gotovo takoj nanjo padel. Če bi se mogla neopaženo vrniti v tempelj, bi težko kdo nanjo mislil. Že to, da so jo ponoči videli daleč izven tempeljskega zidovja, bi lahko imelo zanjo neprijetne posledice. Pa sedaj ne more več nazaj, torej ji ne preostane drugega, kakor da izvrši svoj namen.

Bliskoma so se porodile v njenem srcu te misli in kakor v obupu vpraša: »Ali je tvoj oče doma?«

»Seveda je. Ali ga naj pokličem ali pa te popeljem k njemu?«

»Ne, dobri Natanael. Ne k njemu, k svojemu bratu bi rada. Zelo rada bi videla, da to tako uravnaš, da tvoj oče ne bo ničesar vedel o tem. Veš — s tvojim očetom sem se enkrat nekaj prepirala in —«

»Že dobro,« pravi Natanael, ki je očeta kaj malo spoštoval. »Moj oče se tako z vsakim prepira. Ne bo zvedel, da si ti tukaj. Pojdi za mano v posvetovalnico. Tjakaj pošljem Benjamina, sam bom pazil na dvorišču, da vaju nihče ne vidi. Benjamin ve za vse skrivne kote, in ko zažvižgam, te bo že tam peljal, kjer te ne bo dobil oče.«

Tamara migne Sari, naj čaka v temi zidovja in gre z nemirnim srcem skozi vrata. Veliko dvorišče je bilo vsled požara skoro popolnoma razsvetljeno. Deček jo pelje previdno ob zidu sodne dvorane in ko prideta do prevrnjenega stebra, ji reče, da naj tu počaka brata.

Torej dosedaj je šlo zoper njeno pričakovanje še vse po sreči. Tamara je dobila zopet poguma: njena molitev ni bila zastonj in je zato molila še z večjim zaupanjem.

Končno pride Benjamin. Na kratko mu razloži, zakaj je prišla. Pa v svoje začudenje vidi, da brat nima toliko poguma, da bi sedaj po noči sam šel v podzemelj-

ske prostore. Strah, ki ga je takrat prestal v ječi poleg blaznega starca, mu je bil preživo pred očmi.

»Vedno sem slišal praviti, da so duhovi ponoči močnejši kot podnevu. Gotovo me bo obsedenec na kosce raztrgal. Ko sem bil preje na strehi in gledal požar, je starec tako strašno tulil, kakor še nikdar,« reče Benjamin.

»Pa dobri stotnik, ki je rešil mene in očeta iz rok divjih roparjev, vendar ni zaprt skupaj s starcem?«

»Seveda je. Saj ni druge ječe, ki bi se dala dobro zakleniti.«

»Torej te pa jaz v imenu božjem spremim tja dol. Pojdiva!«

»Brez luči? Še podnevu si ne upam lezti po razpalih stonjicah, ki peljejo v podzemeljske ječe.«

»Mora iti in bo tudi šlo! Saj se od požara sveti kakor po dnevu. Če solnčna luč najde pot v te prostore, jo mora tudi svit od ognja.«

»Pa pojdi. Povem ti pa, da k obsedencu ne grem v ječo. Tja boš šla sama.«

»Mislila sem, Benjamin, da imaš več poguma.«

»Saj poguma imam — pa proti zlim duhovom ne. Če bi bil tako strahopeten, bi še k tebi ne bil prišel; kajti ben Kajfa me skoro ubije, če zve za vse to, ali pa me

zopet zapre skupaj z obsedencem. Torej pojdi sedaj!»

Benjamin pelje sestro za balkon, na katerem so sedeli sodniki Jezusovi. Bilo je temno kot v rogu. Deček je vodil Tamara za roke okoli nekega vogla, kjer je vedel, da so stopnjice. »Pazi,« jo opomni, »sedaj sva na prvi stopnjici. Najboljše je, če plezava z rokami in nogami navzdol. Jaz zlezem naprej in ti denem noge na stopnjice. Tako. Nekako v sredi manjka par stopnjic. Tu — joj! kmalu bi padel. Se moraš malo bolj stegniti. Kako so deklice nerodne! Tu—!« (Oba padeta za nekaj stopnjic navzdol.) »Ali si se zelo udarila? Mene rama boli, ker si ti padla nanjo.«

Tamara je skušala vstati.

»Zdi se mi, da sem si roko zvila. Pa nič ne dé. A'i sva sedaj že doli?«

»Že! Slišiš, kako tuli obsedenec? Mislim, da je najbolje, da zlezeva takoj zopet nazaj. Tako ga še nisem slišal divjati.«

Tamara je drhtela kot trepetlika. Toda takoj zbere zopet vse svoje moči ter reče:

»Pogum, Benjamin, angelja varha naju bodeta varovala.«

S temi besedami je šla po dolgemu, obokanem hodniku proti ječi in brat ji je

boječe sledil. Skozi male luknje na vrhu je padalo nekaj žarkov luči v temne prostore; tudi so se njene oči že nekoliko privadile temi. Tako sta dosegla vrata, ki so vodila v ječo ter potrkala nanje.

Lucij Flav je v kratkem času svojega jetništva preživel strašne ure. Eleazar mu je povedal kar naravnost, da ga čaka grozna smrt, in sicer zato, ker si je hotel pridobiti ljubezen hčere izraelske, katero si je pa on, poveljnik in bodoči knez izraelskega ljudstva, izvolil za svojo nevesto. Rimljan pa je bil preponosen, da bi svojo ljubezen do Taramare tajil in opravičeval. Mesto tega je Eleazarju povedal celo v obraz, da mu je žal deklice, da je določena za ženo verolomnega Juda. Skoro bi ga Eleazar pri tisti priči prebodel s svojim mečem, pa se je premagal z namenom, da se maščuje strašneje.

»Ti si kriv, da je rabi Sadok iz Antijohije postavil svoje premoženje pod rimsko varstvo. Podpiši takoj to pismo na poslanika, da prekliče to naredbo,« je kričal nad vjetnikom. Tako pa ni uravnal Lucij, ampak Berenika po svojem zastopniku; stotnik je kljub temu pustil mirno Eleazarja v napačnem mnenju, da je to njegovo delo, in je odgovoril zbadljivo, kako ga veseli, da je tako dekličino premoženje zavarovano proti pohlepu njenege nevrednega snubača.

Tedaj mu je dal Eleazar roke zvezati na hrbtu in ga peljati v ječo k blaznemu Kajfi.

»Do jutra imaš čas premisliti se, sicer; pri mojem meču, te dam mučiti, da boš še za smrt beračil.«

In res, ure pri blaznem Kajfi so bile grozne, posebno ko je nastopila noč in se je v ječi svetlikal ogenj gorečega gradu.

»Zdaj prihaja Nazarenc k sodbi v oblakih neba! Že je odpečatil pekel — glejte, kako rdečijo peklenki plameni nebo! In jaz naj bom vržen v to žrelo! Že prihajajo satani, že trkajo na duri!«

Tako je divjal Kajfa, da je Lucij mislil, da tudi on do jutra izgubi pamet.

Tudi Lucij je slišal, da je nekdo potrkal na duri in da skuša odriniti zapahe.

»Pogum!« zašepeta ženski glas, kate-rega je takoj spoznal. »Pogum, stotnik! Z božjo pomočjo ti donašava svobodo.«

»Hči rabijeva!« zakliče Lucij.

»Da, jaz sem — pa za božjo voljo, zapahi se ne premaknejo, Benjamin!«

»Torej je Giezi zaklenil s ključem, ki vedno visi v njegovi sobi poleg vrat. Ne preostane nič družega, kakor da grem ponj,« toži Benjamin. »Ali boš mogla toliko časa sama čakati tu pri vratih? Jaz moram namreč nazaj po stopnicah v stanovanje, kamor pa ti ne smeš iti.

»Kajpa, tukaj hočem počakati. Teci, in naj ti Bog pomaga najti ključ!«

Deček odide. Lucij je stopil med tem tik vrat in skusil z vso močjo sneti vrata, pa se niso dala. »Bojim se, hči rabijeva, da ti nakoplje tvoja junaška velikodušnost slabih posledic in gotovo bo moje življenje predrago plačano s tvojim dobrim imenom ali tvojo srečo. Prepusti me moji usodi. Kar si zame storila, tudi ni zastonj; moreš si reči: umirajočemu sem preskrbela sladko tolažbo. In če dovoliš, bi te za dve reči še rad prosil. Raje umri kakor plemenita Rimljanka, kot pa da bi se omožila z Eleazarjem!«

»Obljubim ti, da nikdar prostovoljno ne postanem žena tega moža. Same sebe umoriti pa ne smem. To je proti zapovedi našega Boga. Katera je tvoja druga prošnja?«

»Sporoči na ljubo mater in sestro moj zadnji pozdrav! Pismo dospe v njene roke, če zapišeš nanj: Plemeniti gospej Lucini na Apijski cesti v Rimu. Piši jima, da sem mislil še v svoji zadnji uri nanji z ljubeznijo. Piši jima le bolj splošno, da sem umrl, kakor umre pošten vojak; naj ne zvesta, na kak način so mi tu vzeli življenje. Sicer se bosta žalostili do smrti. Piši jima slednjič, kako se veselim, da jih vidim zopet na boljšem svetu — a ne, o tem ne piši ničesar. O, da bi vsaj o tem kaj gotovega

vedeli! to bi bila tolažba v smrti! Kaj misliš ti o tem? O seveda, vi Judje verujete v drug svet. Le ne morem potemtakem razumeti, kako more kdo s tako vero v srcu izvrševati tolike hudobije, kakor ta nesrečnež tukaj, ki čaka svojega pogubljenja in kakor njegov sin in vnuk.«

»O Lucij, verujem v vstajenje mrtvih in v večno življenje. Verujem, da je Jezus Nazarenski vstal od mrtvih in da nam je zopet odprl po grehu zaprta vrata nebeška. Kakor hitro se mi ponudi ugodna prilika, se bom dala krstiti. O da bi tudi ti veroval in po krstu si vsaj želel, če bi ga ne mogel sprejeti: bilo bi ti to v večno zveličanje.«

»Ravno tako kot Lizija, ki je danes umrl s temi besedami na ustnicah! Nikdar ne bom pozabil zamaknjeni pogled njegovih oči, ko se je zgrudil na tla,« vzklikne Lucij. Nato prosi Tamaro, naj se ne izpostavlja še dalje nevarnosti; ta pa odgovori, da mora vsaj svojega brata počakati in nadaljuje dokazovati mu, zakaj mora pustiti poganstvo in se okleniti krščanske vere.

Konečno prispe Benjamin tako hitro, kakor je bilo v temnem hodniku to mogoče. »Ga že imam,« je klical ves zasopel. »Pa sedaj moramo zelo hiteti. Giezi leti za mano. Zbil sem mu svetilko iz rok in sedaj si mora poiskati druge, sicer bi me že ujel.

Pa kje je ključavnica? Tu! Moj Bog, ključa ne morem obrniti! Poskusi ti, Tamara!»

Tamara poskusi, pa ključ se ne premakne. »Zasuči ga na levo!« zaškliče Lucij v največjem strahu; vsaka sekunda je bila odločilna za njegovo rešitev in usodo Tamarino in Benjaminovo. Konečno se ključ premakne, železni zapahi se vdajo in Tamara stopi v ječo. Temni plašč ji je med napornim odpiranjem zdrknil z ramen; in tako je bila videti njena postava, katero je obsevala medla luč, prihajoča od grajskega požara, kot bi stal angel v mračno razsvetljenih prostorih. Kajfa se je zgrudil na kolena in vpil: »Tu prihaja poslanec Nazarenčev. To je eden izmed duhov, ki obdajajo njegov prestol v oblakih neba. Sedaj me bo vlekel pred njegovo sodišče, kjer me pričakuje obsodba večnega pogubljenja. Gorje mi!«

»Obžaluj svoje grehe, nesrečnež, in Jezus ti vse odpusti, kajti umrl je za grehe vseh,« reče Tamara, medtem ko odveže Luciju vrv, s katero so bile zvezane na hrbtu njegove roke.

Ko pa sliši Kafa ime Jezusovo, zdivja zopet in upije: »Na križ z njim! Njegova kri naj pride nad nas!«

»Pojdita, pojdita! Jaz ga ne morem več poslušati,« sili Benjamin in si tišči ušesa z rokama. »Pojdita, Giezi bo takoj tukaj.«

Vsi trije odhite po temnem hodniku do razpalih stopnic, po katerih splezajo zopet na vrh. Potem zapahnejo vrata, ki so jih položili čez stopnice, kajti spodaj začujejo Gieza vpiti in kleti. »Zdaj bo pa moral narediti ovinek skozi drugo hišo«, reče Benjamin. »S tem pridobimo ravno dosti časa, da uidemo. Stotnik, vrzi ta plašč proč, da te ne spoznajo ljudje na prvi pogled kot rimskega vojaka,« pravi Tamara.

»Kam pa naj gremo? V celem mestu ne poznam človeka, odkar so pomorili moje tovariše in odkar ni več Berenike.«

»Za menoj,« zakliče Benjamin. »Jaz vem za hišo tu blizu, kjer stanujejo zelo prijazni ljudje. Jaz moram itak z vama bežati; kajti Eleazar me ubije, če me dobi. Ti moraš tudi z nama, Tamara; kajti vrtar te gotovo ne bo pustil skozi vrata.«

Ni bilo več časa dolgo premišljevati. Lucij in Tamara sta sledila dečku, ki ju je peljal za razpalo poslopje, kjer je vodilo par stopnic na obzidje hišnega dvorišča. Od tu jima je pokazal Benjamin na Marijino hišo, ki je bila na drugi strani in jo je le nekaj vrtov ločilo od Kajfovega domovanja. »Natanael in jaz sva bila že večkrat tam. Pavlin, katerega dobro poznam, nama je podaril smokev in nama pokazal svoje lepe bele golobe. Tu moramo skočiti

na tla. Saj ni tako strašno visoko in spodaj je mehka zemlja. Le za mano!«

Nato skoči drzni deček v globino. Tamara pa se obotavlja. »Se ne upam skočiti,« reče; »bom raje poskusila priti skozi vrata.«

»To ni mogoče! Čuj, kak hrup je že na dvorišču. Morava. Daj mi roko, skočiva obenem.«

In tako se je z Lucijem vred upala skočiti. »Ali te je zbolelo?« jo vpraša ter jo vzdigne od tal.

»Ne zelo,« reče hoteč prikriti bolečino. »Le desna noga — moj Bog, zdi se mi, da je zlomljena. Ne morem hoditi. Pusti me v božjem imenu tu in beži z Benjaminom.«

Tedaj jo vzame kot otroka v naročje in sledi hitro in nalahno urnemu dečku. Nekaj vrtnih zidov, ki pa k sreči niso bili visoki, je sicer oviralo njihov beg, pa Lucij je srečno dosegel s svojim bremenom malo hišico, kjer je Benjamin že trkal na vrtna vratica in klical svojega prijatelja Pavlina.

Sedemindvajseto poglavje.

Med kristjani.

Konečno pride Pavlin z Rodo in vpraša, kaj da je.

»Odpri vendar, Pavlin! Ubijejo nas, če nas ujamejo,« prosi Benjamin in Tamara

pristavi: »Nedolžnemu rešite življenje, imejte usmiljenje z nami!«

To je zadostovalo. Šlo se je za izpolnitev zapovedi o ljubezni do bližnjega, in Pavlin je odprl brez obotavljanja. Pre-nočiti ubežnega Rimljana, to je bilo precej predrzno dejanje; pa proti zapovedi, ki jo je imenoval Gospod »svojo zapoved«, ni bilo nobenega pomisleka. In tako je povabil Pavlin stotnika v svojo sobo, kjer je tudi Benjamin še našel prostorček. Tamari pa je pripravila Roda ležišče in zlomljeno nogo je hladila z mrzlimi obkladki. »Jutri pokličemo Evzebija, zelo spretnega zdravnika, ki bo nogo zopet pozdravil. In sedaj bodi le miren, ljubi otrok,« reče dekla, ki se je takoj čutila nagnjeno k potrpežljivi deklici.

»Tako bom pri miru kot mačica, dobra Roda,« odgovori Tamara. »Samo eno prošnjo imam še. Glej, pred Kajfovo hišo me čaka moja stara Sara in umira strahu. Tudi si ne upa vrniti se brez mene v tempel. Ali bi mogla koga poslati k njej, da bi jo privedel semkaj? Samo za to noč; jutri bomo že gledali, da jo pošljemo kam drugam.«

»O ti draga moja — kako je le to mogoče? Zdaj vendar ne morem na cesto in pustiti vrata za sabo odprta,« jadikuje Roda.

»Stori mi to!« prosi Tamara. »Položi me za toliko časa poleg vrat! Moj dobri angel, ki mi je nocoj že toliko pomagal, in jaz bodeva skupno stražila.«

Tamara je znala tako prositi, da ji ni bilo mogoče odbiti kake prošnje. In tako se je Roda zavila v temen plašč in odšla. In res je našla Saro ter jo privedla srečno v hišico, kjer je uboga žena še veliko tožila, predno se je pomirila. Od spanja Sara ni hotela ničesar vedeti, ampak se je vsedla k Tamari in hladila svojemu ubogemu otroku zlomljeno nogo.

Ko so pripeljali Evzebija k Tamari, ga je ta spoznala na prvi pogled. »Evzebij,« je vzkliknila, »pošlje te sam Bog naših očetov! Ti, ki si s toliko ljubeznijo sprejel mojega dobrega očeta in skrbel zanj, se boš usmilil tudi mene in mojega malega brata.«

»Glej no, hči rabija Sadoka!« reče si volasi duhovnik, ki se ni malo začudil pri tako nepričakovanem snidenju. Hitro je sledilo nekaj vprašanj in odgovorov in v malo trenutkih je poznal Evzebij vse dekličine doživljaje od ure, ko je zapustil z rimskim stotnikom Betanijo.

Duhovnik je premišljeval med pogovorom, če bi bilo dobro pojasniti Tamari, da je glede očetove smrti v zmoti. Ko je bil rabi Sadok takrat v jezi in sovraštvu odšel iz obednice, je Evzebij poslal skrivaj

za njim Pavlina, da bi zvedel, kam se bo obrnil nesrečni mož; bil je tudi pripravljen pomagati mu, kolikor bi bilo to mogoče. Rabi Sadok se je ustavil v hiši Ecehije in tako je Evzebij mislil, da je bežal z Ecehijo in drugimi voditelji zmerne stranke iz strahu pred gorečniki v Herodov grad. Ko so si pa ta grad osvojili, je množica izvlekla velikega duhovnika Ananijo, Ecehijo in druge ugledne može izpod obokanega vodovoda in jih pomorila. In zelo verjetno je, da je divja množica ubila tudi rabija Sadoka ali ga vrgla v goreči plamen. Zakaj deklici, ki je itak mislila, da je oče mrtev, zopet odpirati komaj zaceljene rane? Zato se je zdelo Evzebiju pametnejše pustiti Tamaro v njenem mnenju, da je oče umrl že takrat v Betaniji, vsaj tako dolgo, dokler ni mogel pravzaprav otrokom nič gotovega povedati o očetovi smrti ali rešitvi. Zato je samo potolažil Tamaro in potem začel s pomočjo Rode in Sare preiskovati zlomljeno nogo.

Ta je bila zlomljena nad členkom, zato jo je moral zdravnik uravnati in jo zaviti trdno v povoj.

Bolečo operacijo je polajšala zdravniku posebna potrpežljivost in mirnost trpeče bolnice. Zato jo je pohvalil: „Še pri kakem moškem bi ne moglo iti bolje, hči moja! Zdaj pa ne preostane ničesar drugega, kakor da si par kratkih tednov prav

mirno v postelji in potem boš zopet tekala kakor srna po judovskih planinah.“

Nato se je Evzebij dalj časa razgovarjal s Pavlino, na kak način bi se dalo rešiti otroke rabijeve in rimskega stotnika.

„Na vsak način Rimljani zmagajo in si osvoje nesrečno mesto, kakor je Gospod določno prerokoval,“ reče bolnica. „Ali bi ga ne mogli skrivati toliko časa, da vdero njegovi vojaki v mesto? On bi nas potem lahko branil pred ogorčenimi zmagovavci.“

„Nisem mislil, da zna sestra velikega Pavla tako računati pri svojih delih usmiljenja,“ reče Evzebij smehljaje. „Vendar pri tem nič ne misliš nase. Tudi si Rimljani še ne bodo takoj osvojili mesta. Spominjaš se, da je rekel Gospod: Obdali te bodo z nasipom. — Tako dolgo pa stotnika ne moremo prikrivati. In tudi Tamari in Benjaminu moramo poiskati drugega skrivališča.“

„Marija je dozdej tako zvesto čuvala svojo hišico, da ne poznam v Jeruzalemu varnejšega mesta,“ odgovori Pavlina polna zaupanja in je duhovnika pregovorila, da Tamara in Benjamin ostaneta pri njej vsaj do povratka Eleazarjevega. Potem je govorila še o nesrečnih dnevih, ki se zdaj očitvidno bližajo in o ognjenem meču, ki jih na nebu naznanja in o drugih strašnih znamenjih na deželi, o katerih so poročali od vseh strani.

„Videti je bilo cele vojske, ki so se bojevale v oblakih, peš in na konjih,“ pravi Evzebij. „To mi je pripovedoval sel, ki je prišel iz Pele in naš dobri škof je po njem nujno naročil vsem kristjanom, katerih ne veže dolžnost ostati še dalje tu, da takoj zapuste mesto, katero se mora pokoriti za svoje strašno hudodelstvo.“

„Ali naj Pavlin ne posluša tega opomina? To veš, da ga odvežem sinovske dolžnosti, ki ga veže na mojo bolniško posteljo. Roda skrbi za moje bolno telo, in ti prinašaš hrane moji koprneči duši.“

„Ne le otroška ljubezen ga zadržuje v mestu,“ nasprotuje Evzebij, — „ampak tudi njegova cerkovniška služba. Sicer se pa lahko zgodi, da ti in tvoj sin darujeta žrtev ljubezni. Čujem namreč, do hoče poslati Simeon v Rim h Kefi (Petru) odposlanca z raznimi vprašanji, kako voditi cerkveno občino v obljubljeni deželi v teh strašnih časih in s prošnjami za miloščino. Jeruzalemska občina je že itak od začetka živela od ljubezni maloazijskih in grških občin! Kolikokrat nam je poslal tvoj sveti brat obilo darov! In sedaj mislijo nato, da pošljejo Pavlina kot odposlanca k Petru in k njegovemu velikemu sodelavcu Pavlu, ki se je zopet vrnil s svojega pota s Španskega v Rim. Kaj praviš k temu načrtu?“

✠ Pavlina se nekoliko ustraši. Nato pogleda proti nebu ter reče: „Gospodu bodi

hvala, da mu morem žrtvovati za brate svojega ubogega sina, ker je tudi On poslal v smrt svojega edinorojenega Sina, dasi smo bili mi njegovi sovražniki. Še danes naj zapusti Pavlin Jeruzalem.“

Evzebij se je čudil ter zrl na bolnico, vsled svoje svete velikodušnosti vredno sestro Pavlovo, in je hvalil Boga, da more ubogemu zemljanu vdahniti tako vzvišenih misli. Potem reče po kratkem premolku: „Danes ne, ampak kmalu odide Pavlin. Pripraviti mu moramo še preje pot. Morebiti bi bilo mogoče, da zapusti mesto obenem s tem stotnikom. Govoril bom z Rimljanom in če naredi name vtis poštenega človeka, lahko Pavlin z njim potuje. Tako, Pavlina, sedaj sem te pa že zadosti motil. Naj se tvoje srce zopet pogovarja z Bogom, ki nas obdaja kakor zrak, v katerem živimo.“

Evzebij odide nato k Luciju Flavu v sosedno poslopje, kjer je kmalu spoznal pošteno srce mladega Rimljana. Ta je bil tudi takoj pripravljen bežati iz mesta. Da bi čakal toliko časa, da si osvoje rojaki mesto, se mu ni zdelo varno. „Razume se samoobsebi, da zmagajo konečno Rimljani, in da se bodo kruto maščevali nad uporniki,“ je rekel. „Pri tem pa ni izključeno, da bi se Judom morda ne posrečilo včasih poslanika Gala v kaki bitki poraziti, kajti Gal ni ravno vzor rimskega vojskovodje. Vojska se zna še nekaj časa vleči. Medtem

pa bi me gotovò dobili, ker moj smrtni sovražnik Eleazar se bo na vse načine potrudil, da me zasačijo. In moje zopetno jetništvo bi bilo v pogubo dobrim ljudem, ki so me tu tako gostoljubno sprejeli. Sicer ne vem, kako naj pridem v Cezarejo do Galove armade, ne da bi me Judje spoznali ter ubili; a poskusiti hočem in moram. Vsaj drugim ne bom v pogubo. Preskrbi mi torej judovsko obleko in mi daj dober svet, kako bi bilo najvarnejše zapustiti to mesto.“

„Jaz grem s tabo,“ reče mali Benjamin, ki je pazno sledil pogovoru. „Tudi mene Eleazar ubije, če me dobi. In hočem ti kazati pot v Jeriho in odtod v Antijohijo, gotovo jo še najdem, ker sem sijo dobro zapomnil, ko sem semkaj potoval z očetom in sestro. In ko prideva v Antijohijo, te peljem v pristanišče, kjer so usidrane velike ladije, ki vozijo v Rim. In potem me vzameš s sabo in mi pokažeš veliki amfiteater z levi in medvedi in s sloni, o katerih si pripovedoval.“

Evzebij je vprašal dečka o njegovem življenju v Kajfovi hiši in s strahom slišal, da je starega velikega duhovnika njegov sin zaprl v tisti ječi, kjer je pričakoval Gospod dan križanja. Kako težko je skrivati živahnega dečka toliko časa v bližini Kajfove hiše, mu je bilo jasno. Misliti je moral torej tudi na to, da preskrbi dečku drugo stanovanje. Zato je obljubil dečku, da pre-

misli še, kako bi ga spravil v Antijohijo k oskrbniku njegovega očeta; samo toliko časa je treba še počakati, da Tamara ozdravi, in da bo lahko brez bolečin jezdila na muli. Stotniku pa je povedal duhovnik, da je zanj že našel tovariša, ki naj ga spremlja v Cezarejo; sicer bo pa beg radi varnosti mogoč šele čez nekaj dni. Lucij se je zahvalil; Evzebij pa je odgovoril smehljaje, da mu kar popolnoma zastoj ni ustregel, ampak pričakuje od njega, da ščiti svojega spremljevalca pred Rimljani in mu preskrbi na kaki ladiji vožnjo v Italijo. Stotnik je to rad obljubil.

Prve dni ni bilo misliti na beg. Že prihodnje jutro so prinesli sli poročilo od Eleazarja, da se je zbrala Galova vojska, močna tridesettisoč mož, pri Ptolemáidi in da koraka od tam čez Antipatris in Lido proti Jeruzalemu ter požiga in ropá, kar ji pride na pot. Takoj naj peljejo ben Giora, Gorios in drugi poveljniki vse oboroženo moštvo na Gibeon, kjer bo mogoče potolči sovražnika, še predno prikoraka čez gorske prelaze. Tako so oznanjale trompete s tempeljskega griča in klicali glasniki po vseh ulicah k boju. Kmalu je korakalo gotovo petdesettisoč mož Rimljanom nasproti in posrečilo se jim je, da so potisnili Gala nazaj do Betórona. Če ne bi priskočila rimska konjenica bežečim četam na pomoč, bi Judje Gala popolnoma premagali. V ne-

malo jezo Eleazarjevo pa se je med vsemi judovskimi poveljniki posebno odlikoval roparski poglavar ben Giora, ki je najhrabrejše preganjal rimske čete. Pripeljal je celo množico uplenjene tovarne živine s seboj v Jeruzalem in si je tako priboril lavoriko, ki si jo je že tempelski glavar zvil krog čela.

Nevoščljivost judovskih voditeljev je zakrivila, da zmage niso izrabili. Namesto da bi s skupnimi močmi zasedli gorske prelaze in jih branili, so hiteli nazaj v mesto, da ne izgubijo svojega vpliva na razne stranke. Galova vojska jim je sledila. V razdalji nekaj štadijev od severnega zidu se je utaboril in si v malo dneh osvojil — gotovo vsled izdaje onih meščanov, ki so bili rimskega mišljenja — novo mesto in je zažgal. V mestu samem, kjer mirovna stranka ni bila že popolnoma zatrta, so divjali strašni boji. Skoro se je posrečilo nekemu poveljniku odpreti Rimljanom vrata; pa Eleazar ga je premagal in ga prisilil, da se je vrgel vpričo Rimljanov raz mestnega zidu v globino. Čestij je nato zastoj pozkušal prodreti drugi zid na severni strani templja. Vsled neugodnih znamenj, katere je prerokoval poganski duhovnik praznovernemu Rimljanu, je izgubil ves pogum; zato je takoj popustil obleganje in hotel peljati svojo legijo v Cezarejo, da bi si nabral tam novih čet. Judje pa so pod

vodstvom Eleazarjevim in ben Giorovim prihiteli za njim ter ga pri Betoronu popolnoma potokli. Le z zvijačo se mu je posrečilo uiti z malim ostankom svoje armade. Štiristo mož pa je moralo ostati pred mestom ter čuvati pri taborišču, kakor bi pričakovala cela armada dneva in se pripravljala na novo bitko, medtem pa se je poslanik rešil v temni noči z izgubo peterih tisoč mož. Tistih štiristo so Judje kruto pomorili in se tako z bogatim plenom in z vsemi stroji za obleganje vrnili v Jeruzalem. Eleazarja in ben Giora je ljudstvo sprejelo z velikim veseljem in radovanjem; le v tem se ni moglo zediniti, kateri izmed obeh je pravi Mesija.

Medtem časom je hodil Evzebij vsaki dan v Marijino hišo ter obiskaval Tamaro in Pavlino, poročal stotniku o dogodkih ter prinašal Benjaminu smokev in grozdja in ga tolažil, da bo kmalu zopet prost. Dečka je bilo res komaj še obdržati v tesnem skri-vališču in celo njegovo zdravje je trpelo v tej ječi. Tisti večer ob slovesnem sprejetju Eleazarja in ben Giora je prihitel zopet Evzebij takoj, ko se je zmračilo, ter rekel: „Sedaj ali nikdar morate beg poskusiti! Vse mesto je pijano veselja. Hči Sijonska, ki je zavrgla pravega Mesija in ga preganjala kot roparja, pozdravlja sedaj v svoji zaslepljenosti roparskega glavarja kot Mesijo. Sedaj so tu dnevi sodbe božje“

Potem je spremil Lucija in dečka iz njihovega skrivališča v hišo, kjer sta pripravili Roda in Sara majhen obed za slovo. Stotnik se je oblekel v judovsko nošo ter tako stopil pred Tamaro. Ta se je smehljala ter mu ponudila roko.

Vsak večer, takoj ko se je zmračilo, je prišel z Benjaminom k njej, se vsedel poleg njene postelje ter poslušal nauk o krščanskih resnicah, katere mu je Pavlin razlagal in Evzebij izpopolnjeval. Njegove ugovore so vse rešili, krščanske npravne resnice je občudoval. Vendar se ni mogel Lucij odločiti za sprejem med katehumene (tisti, ki se pripravljajo za sprejem sv. krsta), kakor je to storila Tamara takoj v prvih dneh pouka. Namesto da bi se ponižno podvrgel nauku, katerega verjetnost sta mu Pavlin in Evzebij tako jasno dokazala, je njegov ponosni razum še vedno modroval o skrivnosti sv. Trojice.

„O kako si ponosen!“ ga je grajala Tamara. „Kako more razumeti ustvarjeni razum bistvo Stvarnikovo! Moli, namesto da modruješ!“

„Bom. Pa tudi ti moli zame. Upam, da se kmalu vrnem s svojimi zmagovalnimi vojaki. Naj čuvajo medtem angeli tebe in to hišo!“

„Kako moreš o tem dvomiti, ko jo je vendar kraljica angeljev posvetila s svojim bivanjem v teh prostorih?“

Tedaj ju je poklicala Roda k malemu obedu, ki je bil pripravljen v Pavlinini sobi. Prostor je bil zelo tesen; pa Sara je rekla: „Veliko potrpežljivih ovac se stisne v eno stajo. Tudi Tamara se je udeležila obeda in je šepala, naslanjajoč se na krepke Rodine rame, prvič k bolniški postelji svoje dobrotnice, ki je deklico ljubeznivo sprejela kakor svojo hčerko. Hoteli so biti veseli med obedom, pa ni šlo. Okoliščine, v katerih so se ločili, so bile skoro brezupne. In tako so se vsi čutili olajšane, ko se je Evzebij dvignil in molil kratko zahvalno molitev.

Nato je stopil Pavlin k svoji materi ter jo v slovo poljubil; potem je pokleknil, da prejme od nje blagoslov. „Služi Kristusu in Cerkvi; bojuj dobri boj in misli na krono, ki ti je pripravljena. V nebesih se zopet vidimo,“ je govorila Pavlina.

Trenotek so še pomolili pred čudežnim potnim prtom Veronikinim, katerega je prepuštil škof Simeon Pavlini v tolažbo. Tamara in Lucij sta prvič videla podobo trpečega Zveličarja, ki je napravila na oba globok vtis. Zgodovino te podobe jima je preje pripovedoval že Pavlin. Benjamin je bil ves prestrašen, ko je gledal moža bolečin s trnjevo krono in je vzkliknil: „Oh, tako ga je dal mučiti Kajfa rimskemu oskrbniku“.

„Radi naših grehov“, je pristavila Tamara s solzami v očeh in je vprašala Lucija: „Ali še ne veruješ?“

„Resnično, človeška roka bi težko kaj takega naslikala“, je odgovoril stotnik globoko ganjen.

Tedaj pa je vzpodbujal Evzebij k slovesu, in ločili so se s težkimi srci.

Benjamin je še zaklical svoji sestri: „Kajne, Tamara, če bi mogla hoditi, bi tudi raje šla z nami, kakor pa bi ostala v tem mestu, kateremu se bo zgodilo kakor Sodomu in Gomori. Sicer pa bodi le pogumna, Bog te bo čuval po svojih angelih.“

Evzebij jih je peljal nato na neko hišo v bližini južno-zapadnega obzidja. Hiša je bila last kristjanov, ki so s svojo občino bežali v Pelo, in Evzebij je imel ključ. Dva pomočnika, ki sta se ponudila prostovoljno duhovniku v pomoč, sta ga tu pričakovala.

„Pot na obzidju je popolnoma zapuščena, gospod. Čuvaji sede vsi pri čuvajnici gnojnih vrat, kjer pri polnem vrču slave novega Mesijo, roparskega poglavarja. Popolnoma varni smo,“ je pripovedoval eden izmed njiju.

Šli so nato skozi hišo in po dvorišču k zidu, kjer so pristavili lestvico. Prvi je splezal na obzidje Pavlin. Lucij je hotel Benjamina nesti v naročju. Pa deček je hotel sam splezati na obzidje. Oba pomočnika otovorjena z vrvmi in velikimi košarami sta sklenila vrsto.

„Zdelo se mi je najprevidnejše, da zapustiš mesto, kakor tvoj veliki rojak Da-

maskus, ko ga je hotel kralj Aretas prijeti“, je rekel Evzebij Pavlinu.

„Do terebintske doline boš lahko našel pot kljub temni noči; tam te pričakuje eden naših bratov z ježnimi živinčeti. Naj bo torej angel Tobijev vaš spremljevalec! Kaj pa je to? Milostljivi Bog!“

Od Morije sem je naenkrat zažarel rdeč plamen preko mesta. „Tempelj gori!“ so vskliknili vsi in so dvignili vsi prestrašeni svoje roke proti nebu.

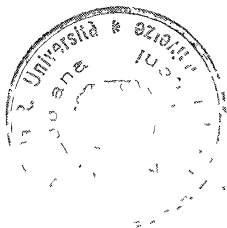
„Ne, to ni naraven ogenj“, je rekel eden izmed obeh pomočnikov.

„To je eno izmed predznamenj, ki oznanjajo strašno kazen božjo, ki pride nad to mesto,“ je pristavil drugi. „Ob prazniku šotorov je nevidna roka odprla vrata korintskega vhoda, katera more 20 mož komaj premakniti, ter jih dvignila. Glas, ki je bil silnejši kot človeški, se je začul: Zapustimo oskrunjeno mesto! In potem je bil slišati velik šum v zraku — odhod duhov-čuvaljev. Duhovniki so hoteli vse to prikriti. Pa jaz vem popolnoma gotovo. In glejte tu góri strašno repatico!“

Oblaki so se razdelili in med njihovimi rdečimi robovi je zažarel nad zavrženim mestom ognjeni meč. Po ulicah se je razlegal divji krik, vmes pa so se čuli glasovi cimbal; tolpa je plesala in pila in kričala: „Naj živi naš Mesija, Simon ben Giora, in njegov vojskovodja, hrabri Eleazar!“

„Hitro, hitro, bojim se, da pridejo sem!“ je silil Evzebij. „O vi srečni, ki vas pustí usmiljeni Bog oditi iz tega mesta!“

Najprvo so spustili Pavlina v košari ob visokem obzidju navzdol; njemu je sledil deček in zadnji je bil stotnik. Potem so odšli možje ter gledali polni strahu zdaj na tempelj zdaj na nebo, kjer so zastonj v zadnji uri opominjale izredne prikazni k pokori in izpreobrnitvi.

Zadnji dnevi Jeruzalema.

(Lucij Flav.)

Zgodovinski roman.

Spisal

J. Spillmann D. J.

==== **Drugi del.** =====

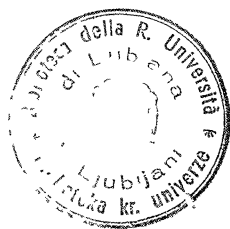
Ponatis iz „Domoljuba“.

W. Trbovnik

V Ljubljani, 1909.

Založila Katoliška Bukvarna. — Tiskala Katoliška
Tiskarna.

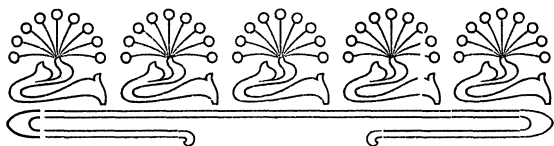
Drugi del.

Tretja knjiga.

Prvo poglavje.

Pri poslaniku v Cezareji.

Vsi trije beguni so srečno dospeli do mestnih vrat ob morju ležeče Cezareje. Novo, prekrasno mesto s svojim izvrstnim pristaniščem in svojimi stotisoči prebivalcev je bilo že takrat najvažnejše v celi Palestini, dasiravno so je sezidali Herodiani šele pred nekaj stoletji. Mesto so krasila svetišča Grkov, Rimljanov, Egipčanov in starih Feničanov, ponašalo se je vrhutega z velikanskim glediščem, topliacami, slavnimi bojnimi šolami in premnogimi palačami.

Ko pride Lucij Flav s Pavlinom in malim Benjaminom srečno do mestnih vrat cezarejskih, so ondi Rimljani razkačeni, zaradi judovske vstaje v Jeruzalemu, ravno kar oropali prestrašene Jude njihove sinagoge ter jih na tisoče pomorili. Stari pisatelj Jožef Flavij nam poroča, da je takrat v Cezareji v eni uri izgubilo dvajset tisoč Judov svoje življenje. Tudi stotnika

Lucija in njegova dva spremljevalca pozdravi straža ob mestnih vratih z divjim hrupom in že segajo vojaki v svoji razkačenosti, ker je bila četa rimskih vojakov v Jeruzalemu na podoben način izdana in pri Betoronu poražena, po svojem orožju, da pobijejo trepetajoče potnike zaradi njihove judovske obleke, ko jim zakliče Lucij v latinskem jeziku: »Odprite vendar svoje oči, tovariši, predno planete na nas; ali nič več ne poznate stotnika Lucija Flava?«

»Pri Herkulu in vseh bogovih!« krične desetnik Marcij, ti torej tukaj? Tisočkrat bi bil prisegel, da si že zdavnaj na drugem svetu. Hvala vam, dobrotljivi bogovi! Darovati hočem boginji usode — kako že neki nazivljemo ono staro devico? — črno kokoš, ker ti še ni prestrigla niti življenja. Nocoj nam moraš v gostilni nepoličana Puteola, ki stoji ravno nasproti Herodovim toplicam, popisati svoje čudne zgodbe. Da, pri Herkulu, zanimive morajo biti.«

»Prav rad, moj dragi Marcij, če bom le utegnil. Toda najprej se moram zglasiti pri poslaniku. Kje pa ga najdem?«

»V palači Agripovi, kjer se lahko snideš tudi s svojo pokroviteljico, kraljico Bereniko. Tu imaš moža za spremljevalca! Poslanika pa ne boš našel pri najboljši volji. Dal je namreč zapreti celo Gesija

Flora in ga pošlje najbrž v Rim pred sodišče. Ravno prav mi pride na misel, ti ga lahko prej tirjaš, da nam izplača dvajset tisoč sester, ker smo ujeli ben Gioro, ki je pa pobegnil in se nato tako nesramno poigral z nami v betoronskih soteskah.«

»Videl bom, kaj se da opraviti; ta čas pa skrbi za moja spremljevalca!«

Marcij prinese svojemu stotniku najpoprej rimsko opravo z orožjem; Luciju se namreč ni zdelo prijetno, dasi v spremstvu rimskega vojaka, hoditi v judovski obleki po mestnih ulicah. Potem se poda v svoji novi opravi, spremljan od nekega višjega častnika, v palačo, kjer je umrl Agripa I. tako žalostne smrti, malo potem ko se je dal od ljudstva po božje častiti. V preddvoru pozdravi Lucija več znanih vojaških dostojanstvenikov kot vstalega od mrtvih; peljejo ga v notranji del palače. Ob vhodu v prostorno vežo stoji marmorna soha boga Jupitra, pred njim zlata ponev z žrjavico. Sužnik ponudi mimo idočim gostom kristalno posodo s kadilom in vsak častnik vrže perišče dišečega kadila na razbeljeno žrjavico. Tudi Lucij seže po kadilu, a ga takoj zopet izpusti iz roke, ne da bi ga daroval Jupitru. Dasi še ni bil kristjan, vendar ni maral darovati bitju, katerega ni pripoznaval za Boga.

Ko opazi to Pomponij Papilij, pripomi ni pikro:

»Oho, Lucij, si se mar dal tudi ti obrezati, kakor ta Metilij tukaj? Tiči li mor-da v tem ono čudo, ki te je rešilo pre-teče smrti?«

»Nikakor ne, Papilij, rajši bi bil šel v smrt, kakor s tako strahopetnostjo rešil svoje življenje. Nisem Jud!«

»No, prav! Pa zakaj vendar ne daru-ješ Jupitru kadila? Sicer me ne smeš pri-štovati najpobožnejšim, toda perišče ka-dila je po moji sodbi najmanjši dar, ki smo ga dolžni žrtvovati tako velikemu bogu.«

Lucij hoče odgovoriti, toda že po-zdravlja goste dvornik Evpolem s svo-jimi globokimi pokloni in zatrjuje stotniku na vso moč, kako zelo se bo razveselila njegova gospa rešitve svojega ljubljenca, ki ga je že objokovala kot mrtvega. Stot-nik pa mu odvrne, da se rad pokloni skrb-ni kraljici, takoj ko se zglati pri poslaniku.

Pred poslanikovo sobano je čakalo vsprejema poslanstvo najimenitnejših in najbogatejših Judov, ki so zaradi zadnjih dogodkov morali bežati iz Jeruzalema. Nekdo izmed njih takoj vzbudi Lucijevo pozornost. Ali ni to rabi Sadok, Tamarin oče? Stotniku se dozdeva zelo upadel in potr; siva brada pada oslabelemu starcu na prsi. Zdajci upre Sadok svoje mračno

oko v Lucija in prebledi. Da, starček ga je brez dvoma spoznal, a njegov pogled ni bil prijazen; iz njegovih oči je švigal srd na Rimljana. Odkod to? se je vpraševal Lucij.

Stopiti hoče k rabiju ter mu povedati radostno novico, da biva njegov sinček v Cezareji. Tu pa odgrne poslanik Cestij Gal osebno zaveso med vrati svoje sobane in pade ginjen Luciju v naročje z besedami: »Torej te bogovi zopet milostno dovajajo k meni! Stopiva v moje stanovanje, sin mojega prijatelja, da mi poveš, kako te je srečna usoda rešila smrti!«

Poslanik ponudi mlademu častniku blazinasti sedež, rekoč:

»Tako, dragi moj; sedaj pa pripoveduj!« Služabnik pa postavi na nizko slo-nokosteno mizico vrč sladkega cipriškega vina s svitlimi kupami. Toda komaj prične Lucij govoriti, že naznani Evpolem, da prihaja kraljica. Ne meneč se za dvorne običaje, stopi Berenika v sobo svojega rimskega gosta.

»Oprosti, dragi Gal, da se tako vsiljujem!« pozdravi kraljica. »Niti trenutka več ne morem krotiti svoje radovednosti. tako mi je na srcu usoda dragega prijatelja. Dokler stotnik pripoveduje svoje doživljaje, mi gotovo dovoliš poslušati; ko bodeta jela obravnavati uradne stvari, se na prvi migljaj pokorno odstranim.«

Poslanik ponudi ljubeznivo kraljici sedež in Lucij prične svojo povest. Poslušalca sledita z napetostjo dogodkom med obleganjem in izražata hudo ogorčenje, ko čujeta o nezvestih izdajalcih in krvavih morijah.

»Vse to ima Gesij Flor, ta podlež, na svoji vesti, tudi nezgodo, ki je doletela mene!« vzkligne poslanik. »Pri vsemogočnem Jupitru! Pošljem ga zaradi tega hudodelstva v Rim, da ondi opraviči svoje hudobije, naj me stane tudi glavo!«

»Že zaradi svojega vedenja do mene zasluži ta propalica pregnanstvo v Galiji,« pripomni Berenika. »In vrhu tega toliko rimskih vojakov, katere je dal križati! Prepričana sem, da niti prošnja cesarice Popeje Sabine te grdobe ne reši stokrat zaslužene smrti.«

»Pri Neronu je vse možno,« jo zavrne Gal. »Zato ga tudi ne pošljem s tem judovskim poslanstvom, ki me pričakuje zunaj, na Grško, kjer nastopa cesar kot božji pevec Orfej v raznih glediščih. ampak h pretorju¹⁾ in prefektu rimskega mesta. Ondi bolj upam pravične sodbe.«

»Jaz pa pošljem v svojem ter v imenu svojega brata cesarju in senatu²⁾ krepak zatožbni spis. Treba je poslati v Rim samo

1) Sodnik v zasebnih zadevah.

2) Starejšinstvo rimskega mesta.

spretnega tožnika, ki stopi kot očitavec pred sodišče in natanko popiše njegove grozovitosti.

»Izvrstno!« se vzradosti Gal. »Kaj porečeš k temu Lucij, če te pošljemo v Rim? Saj si ondi obiskoval šolo skupno s Titom Flavijem, sinom Vespazijanovim.«

»In sem poleg tega s Titom Flavijem deloval celo leto kot pravnik pred rimsko javnostjo, dokler se nisva oba naveličala večnih prepиров, odložila toge, opasala meča in oblekla vojaške suknje. Spoznal sem, da pelje cesta do časti in slave samo čez bojna polja,« potrdi Lucij. »Pripravljen sem, da me pošlješ v Rim, kjer poženem tožbo pred sodnika in na ta način izvršim nad Florom stokrat zasluženomaščevanje.«

»Mož beseda, velja!« reče poslanik. »Napišem ti priporočilna pisma do najvplivnejših senatoriev in do pretorja. In da se bo tudi tvoje dostojanstvo glasilo nekoliko oblastnejše, te imenujem za tribuna.«¹⁾

»Slava hrabremu tribunu Luciju Flavu!« vzklikne Berenika in prične odlikovancu od veselja ploskati. »Dovoli mi, da ti pošliem iz orožnice svojega pokojnega očeta bojno opravo, ki bo vredna dičnega načelnika rimskih vojakov. Sedaj pa nadaljui svojo povest, ki smo jo že preveč

¹⁾ Višji vojaški dostojanstvenik.

prekinili. Kar lomi me radovednost, kako si ubežal strašnemu prelivanju krvi.«

Lucij pripoveduje, kako je ravnal z njim Eleazar, omeni blaznega Kajfo in svojo rešitev, za katero se ima zahvaliti plemeniti Tamari in njenemu bratu. Lahko si mislimo, s kakšnim zanimanjem je poslušala Berenika ta del povesti. Ko pa prične govoriti o gostoljubnosti, ki jo je užival v hišici bolne Pavline in kako se mu je posrečilo pobegniti, ga takoj prekine kraljica, rekoč: »Stavim, kar hočeš, da so bili oni ljudje, ki so sprejeli tebe in tvojo ljubljeno — to ti je brez dvoma hči Saldokova — pod svojo gostoljubno streho in vaju oskrbovali — Nazarenci!«

»Odkod to sklepaš, kraljica?« vpraša Lucij presenečen.

»Iz njihove nesebične ljubezni. Sicer stranko Esenov tudi odlikuje velika dobrotljivost, toda ti se znajo z njo tudi ponášati. V tem slučaju pa o ljubeznivi postrežljivosti, ki je bila vrhu tega združena z veliko nevarnostjo, svet ni mogel in ni smel ničesar slišati. Ne, nikakor ne, ta Pavlina in ta Evzebij sta prav gotovo pristaša križanega Nazarenca.«

»Koliko hvale jim zna poiskati tvoja bistrovidnost! Ti plemeniti ljudje so v resnici kristjani,« pristavi Lucij.

»Pri vseh bogovih, si li mar tudi ti postal kristjan?« krikne prestrašena kraljica.

»Ne boj se, nisem kristjan,« odgovori jecljaje Lucij.

»To smemo tudi upati v prihodnje,« reče poslanik. »Kajti, pri Jupitru, sicer bi te ne poslal v Rim. Ti kristjani počenjajo baje pri svojih skrivnih sestankih naj-ostudnejše reči.«

»Moj ljubi Gal, kaj se vse govori o grških in egiptovskih verskih skrivnostih! In vendar še ni padlo nobenemu pametnemu Rimljanu v glavo, da bi se nad tem zgražal in pohujševal,« se pošali Berenika.

»Toda to se godi zoper voljo cesarjevo, ki preganja kristjane kot nevarne sovražnike rimske države,« ugovarja poslanik. Nato se obrne kraljica k Luciju rekoč: »Zelo me veseli, da nisi postal njihov prištaš. Tvoja previdnost te obvaruje tudi v prihodnje tega nesrečnega koraka, s katerim bi na mah pogazil vse svoje upe in načrte. Upam namreč, da te vidim kdaj na visokem, zelo visokem mestu. Tudi jaz ti dam priporočilna pisma na pot, saj ima v Rimu naša hiša še mnogo imovitih in mogočnih prijateljev. Za sedaj pa se lahko nastaniš v tej palači, ako ti je drago in če dovoli poslanik. Kako se vzradosti moja sestra Druzila, ki se je povrnila iz Masade, veselih novic o Tamari. Saj je tako srčno ljubila hčerko Sadokovo. Samo paziti moraš, da te ona in njena suž-

njica Helena ne pridobita za vero Nazarenca, kajti obe sta tej novotariji zelo naklonjeni.«

Gal takoj pripomni, kako ljubo mu je, če da kraljica tribunu na razpolago stanovanje v svoji palači; kajti na ta način se bo s tribunom mnogo lažje posvetoval o posameznih točkah pritožbe zoper Flora. Nato zapusti kraljica sobano in častnika jo spremita do onega dela palače, kjer je prebivala s svojo sestro.

Slednjič sprejme poslanik Jude, ki so čakali v ta namen že od jutra v preddvoru. Kakih dvanajst mož, večinoma starih častitljive postave, stopi v dvorano. Vsi so bosonogi in nosijo beraško obleko, kakor je bilo običajno pri prosilcih. Tuga in bridkost, ki sta jim čitati na topem obrazu, napravita celo na trdega Rimljana globok vtis.

Rabi Sadok govori v imenu vsega poslanstva. Pred vsem povdarja, da so bili pričujoči možje nekdanj najveljavnejši in najbogatejši meščani jeruzalemski, katere je pa neomajna zvestoba do Rima spravila na beraško palico. Vsega tega da je kriv Flor, ki je kljub vsemu njihovemu nasprotnemu prizadevanju siloma povzročil upor. Kot dokaz navajajo polno pritožb in izjavljajo, da so pripravljene priseči pri Bogu svojih očetov, da je vse to gola resnica.

Lucij, ki se je z dovoljenjem poslaničkim tudi udeležil sprejema, si vse pritožbe skrbno zabeleži in si zapomni tudi posamezna imena tožnikov. Zagotovi Jude, da sam predloži v Rimu njihove pritožbe kot dokaze v pravdi zoper Flora.

Končno jih poslanik izpodbuja, naj se s prvo ladjo prepeljejo na Grško in osebno izrazijo cesarju svoje pritožbe zoper Flora. »Z mirno vestjo lahko zvalite vstajo in njene posledice na Flora; saj je tudi te nesreče, ki je mene tako občutno zadela, on sam kriv, ker je izpustil ben Gioro za visoko vsoto denarja, mesto da bi roparskega kolovodjo prišil na križ.«

Potem pa še pristavi: »Kar se pa tiče drzne trditve vašega govornika, da vas je namreč Rim spravil na beraško palico, bi pa želel vsakemu podaniku rimskega cesarstva tako uboštvo, kakršno trpite vi. Morda vas je res zadela kaka mala škoda, vendar ste še v kljub temu vredni vsi skupaj kakih petsto talentov, dasi stojite zdaj pred menoj v beraški obleki. Le nikar preveč ne vpijte in ne delajte tako čmernih obrazov! V tem oziru se za vaše ogorčenje prav nič ne zmenim! Povem vam celo, da pričakujem od vas zaradi visokih vojnih stroškov nekaj neznatnih prostovoljnih denarnih prispevkov, pravim prostovoljnih, kajti da prispevate pro-

stovoljno, se zaradi vašega navdušenja za Rim, katerega mi ne morete dosti povdarjati, samo po sebi razume. Da pa vendar vaše ognjevito navdušenje ne prekorači svoje meje, znižam vsoto vseh prispevkov na štirideset talentov.«

Zdajci nastanejo v dvorani strahoviti klici ogorčenja; vsak posebej in vsi skupaj skušajo poslaniku dokazati, da je to popolnoma nemogoče. Toda Rimljanu se ne izpremeni nobena poteza na obrazu. Ko potihne vrišč in hrup, reče s hladnokrvno porogljivostjo: »Ali vam je to morda še premalo? Tudi prav; daste mi torej petdeset talentov. Ko ukrotimo ben Gioro, Eleazarja in enako druhal, se lahko brez skrbi pajdašite z njimi.«

Zopet se dvignejo obupni klici, nakar vzkipi Gal z besedami: »Če pa že hočete prispevati celih šestdeset talentov, pa naj bo! Obresti pa lahko kar sami določite. Toda dosti je, nobenega novčiča več! Sicer bi imeli vi pri tem preveč dobička.«

Ko pride do besede Sadok, skuša poslaniku dokazati, da niti deset talentov ne morejo žrtvovati in da je obljubljen varnost popolnoma ničeva, ker bi voditelji upornikov, ki so že itak skoro ob vse imetje, po svojem porazu ne imeli niti beliča več.

»Kaj praviš? Eleazar, tvoj bodoči zet, berač? In ti sam nisi šestdeset talentov ne zmoreš?« vzklikne poslanik proti rabiju. »Kakor vidiš, bolj natančno poznam tvoje družinske in denarne razmere, kakor tvojih tukajšnjih tovarišev.«

Drugo poglavje.

Veselo svidenje.

Lucij Flav gleda z vidnim zadovoljstvom živahni prizor med poslanikom in prestrašenimi Judi, ki se tako krčevito branijo novih vojnih stroškov. Rabi Sadok pa že dalj časa obsipava veselega tribuna zaradi njegove predrznosti s temnimi pogledi. Slednjič vzkipi v svojem divjem srdi in zakliče poslaniku:

»Vem, kdo te je tako natančno poučil o mojih družinskih razmerah — ta hinavec tukaj! Da bi se polastil mojega imetja, mi je ta ničvrednež ugrabil nedolžno Tamaro, ko sem bil siromak priklenjen na bolniško posteljo, in jo izvabil za seboj. O Bog mojih očetov, zakaj pustiš sijati solnce na podlega roparja moje ljubljene hčerke? Zakaj ne zazijà zemlja in ne požre tega nesrečnega človeka?« Nato se starec zgrudi poslaniku k nogam ter ga prosi z dvig-

njenimi rokami pravične sodbe. Le s težavo se dá v svoji razburjenosti toliko pomiriti, da čuje tribuna, ki mirno in hladno zavrača njegovo neosnovano tožbo.

»Kako naj verjamem tvojim lažnjivim besedam,« se razsrdi rabi, »ko si sam pregovoril tu navzočega poslanika, da je dal vse moje, s trudom pridobljeno imetje v Antiohiji uradno zapečatiti?«

Cestij Gal potrdi, da je videl v zapisniku, ki ga je prejel od oskrbnika kraljice Berenike, tudi ime Lucija Flava.

»To se je zgodilo brez moje vednosti!« ga zavrne tribun, »le vprašaj kraljico Bereniko! V svoji dobrosrčnosti je hotela ohraniti tvojima otrokoma njuno imetje, po katerem sta segala lakomni Flor in grabežljivi ben Kajfa. Njen oskrbnik je najbrž sam postavil moje ime v oni zapisnik. Vedel je namreč, da bode poslanik, moj očetovski varih, na ta način rajši ugodil tej zadevi. Nisem hrepenel po tvojem bogastvu in tudi Tamara še ni postala moja zaročenka.«

Te besede ubogemu starcu niso mogle iti v glavo; toda polagoma se mu je jelo dozdevati, da je morda v zmoti. V svoji razburjenosti in negotovosti pade pred tribuna in mu reče s svečanim glasom: »Ako govoriš resnico, si najplemenitejši mož rimskega cesarstva in zaslužiš postati sin

Abrahamov. Kje najdem svojo ljubljeno hčerko, drago Tamaro, da mi razjasni to prečudno uganko?»

»V Jeruzalemu, kjer je varno skrita Eleazarju, ki poizkuša ugrabiti njo in tvoje imetje. Povem ti tudi ime onega moža, pri katerem najdeš svojo ljubljeno. Več pa lahko poizveš pri svojem sinku Benjaminu, ki je dospel danes zjutraj z menoj v Cezarejo.«

»Moj otrok, moj deček, dragi Benjamin — tukaj? Zlati sinko, ki so ga odpeljali roparji, praviš, da je v Cezareji? In ti si ga pripeljal semkaj, nad katerim sem nesrečnež izrekel v svoji duši najhujše prokletstvo? Kaj naj storim, da mi odpustiš to strašno dejanje? O Gospod, izpremeni mojo kletev v tisočeren blagoslov in stori, da bo deležen ta Rimljan sreče, ki si jo obljubil Abrahamu in njegovemu zrodu!«

Poslanik in tribun sta imela mnogo opraviti, preden sta pomirila rabija, ki je hotel v svojem radostnem razburjenju izliti vse svoje blagoslove na Lucija. Ker so mu moči popolnoma pošle, govori namesto njega v imenu odposlanstva stari ben Jona, kateremu se po mnogem prizadevanju posreči, znižati vsoto vseh denarnih prispevkov na petindvajset talentov. Nato zapusti odposlanstvo Cestijevo palačo.

Tudi Lucij se poslovil od poslanika, katerega so Judje spravili v najboljšo voljo. Tribun prejme od njega tudi zagotovilo, da Flor izplača, preden pojde v Rim pred sodišče, desetniku Marciju in njegovim tovarišem onih dvajset tisoč sester, katere jim je bil še dolžan.

Dvornik Evpolem pelje srečnega tribuna v njegovo novo bivališče, tri dragocene opremljene sobane. Lucij občuduje odtu prekrasni razgled na prostrano morje, ki leži razgrnjeno pred njegovimi očmi v vsi svoji čarobni lepoti. Posebno pa se razveseli, ko zagleda bojno opravo, ki mu jo je ravnokar obljubila kraljica. Med drugimi predmeti zbudi njegovo pozornost in začudenje zlasti dragocen meč s slonokoščnim držajem, ves okovan z zlatom in srebrom.

»S tem orožjem se ne upam pokazati svojim tovarišem, sicer zbudim v njih preveč zavisti,« pripomni tribun samozavestno dvorniku. »Cesar sam bi se ga ne sramoval nositi!«

»Dobro znamenje tvoje slavne bodočnosti,« odvrne prekanjeni Azijat. »Moja milostna kraljica si misli: najlepšemu junaku najlepše orožje!«

Dvornik pusti tribunu na razpolago sužnja in odide s pripombo, kako zelo bi razveselilo kraljico, ako bi videla dečka,

o katerem je tribun pripovedoval s tolikim zanimanjem. Lucij pošlje nemudoma po svoja dva spremljevalca, katera je zjutraj izročil v oskrbo desetniku Marciju.

Vesel, da more biti nekaj trenutkov sam, stopi tribun vnovič k oknu. Njegove misli hite čez daljno morje v veliko mesto ob žolti Tiberi, v hišo njegove ljubljene mamice in sestre. Kako bi se vzradostile, ko bi stopil prednji kot tribun v svoji sijajni opravi! S kolikim spoštovanjem bi zrli vanj njegovi nekdanji tovariši! Pred seboj uzre ladjo, ki ga čez nekaj dni popelje v domovino. Krasita jo podobi bogov Kastorja in Poluksa, ki ga obvarujeta na nevarnem potu vsake nezgode. Toda glej, v duši Lucijeve vstaja druga podoba — križanega Jezusa; trnjeva krona mu venča okrvavljeno čelo. Da, to je slika, pred katero je molil predvčerajšnjim s Tamaro. Le za hip se vda tem mislim in že stopajo vnovič predenj slike poganjskih bogov. V njegovi duši se vname boj; dolgo omahuje mladi tribun, ali naj se odloči za Križanega ali za raznoliko množico bogov, ki jih je častil ves čas od svojih mladih nog. Zdajci se spomni usode, ki sta mu jo napovedala poslanik in kraljica, ako postane pristaš Nazarenca. »Ne, te nespameti ne storim! Sicer pa se bom skrbno ogibal vsake prilike, kjer bi moral očitno pokazati svojo vero.«

Te in enake misli so vznemirjale Lucija, ko stopita Benjamin in Pavlin v njegovo sobo. Deček začne takoj z veseljem pripovedovati, kaj je že danes videl v Cezareji.

»Dekurij me je peljal tudi k morju! Res, prav tako ga mi je nekoč popisal dragi oče,« vzklikne živahni dečko.

»Tvoj oče — ali bi ga celo tukaj rad imel poleg sebe?« vpraša Lucij.

»Oh, moj oče, moj ubogi oče! Odkdaj že mirno počiva v naročju Abrahmovem!«

»Večkrat se je že pripetilo, da so imeli koga za mrtvega, ki je še živel. Danes sem srečal moža, ki je bil zelo podoben tvojemu očetu —«

»Misliš, da je bil moj oče? — O, ko bi to vedela Tamara! Da, da, le priznaj, on je bil! To ti čitam na obrazu. Povej, kje si ga videl?«

»Počakaj nekoliko, ob solnčnem zahodu pride semkaj — glej, večerno solnce se že potaplja v morje! Stopi za nekaj časa v drugo sobo in pazi na ljudi, ki prihajajo v palačo! Morda ga zagledaš in nam sporočiš, da je tukaj.«

Deček skoči vriskajoč k oknu in pazljivo opazuje ljudi, ki prihajajo po cesti.

Medtem pripoveduje Pavlin tribunu, da je tudi Evzebij slutil, da se snide Benja-

min v Cezareji s svojim očetom, če je slednji srečno pobegnil iz Jeruzalema. »Da bi to veselo svidenje le ne škodovalo dušni blaginji nedolžnega otroka,« pripomni s strahom Pavlin. »Toda deček ni mogel ostati v Jeruzalemu skrit. No, sicer pa mislim, da seme božje besede tudi v Sadokovem srcu še ni popolnoma zamrlo. Mor-da vzklije ravno zdaj, ko bo odstranjena ona nezaupnost, ki ga je gnala takrat iz hiše dijakov. Poleg tega se Evzebij, moja mati in Tamara vedno spominjajo dečka v svojih iskrenih molitvah.«

Tu pridrvi v sobo Benjamin, rekoč: »Pridite in poglejte! Prav gotovo je oče, dasi nosi sivo brado in je videti mnogo starejši.«

»Prav si videl,« mu odgovori tribun. »Huda bolezen in neprestana skrb za tebe in tvojo sestro sta mu prezgodaj napravile sive lase. Počakaj tukaj, da pozdraviš očeta! Midva s Pavlinom pa stopiva ta čas v stransko sobo, da se lahko sama nemoteno pogovorita.«

Toda deček ne more strpeti v sobi, ampak hiti po kamenitih stopnicah v vežo, kjer pade v naročje presenečenega očeta. Druzila, ki je slučajno imela priliko, od blizu gledati prvo svidenje, je pozneje kaj rada pripovedovala, kako se je slabotni starček, ginjen od veselja in iznenadenja,

moral opreti na marmorno soho, da se ne zgrudi na tla in da v svoji zbeganosti ni našel drugih besedi kot: »Moj otrok, moj sin, moj Benjamin!«

Oče in sin stopita v tribunovo sobo, kjer začne mali Benjamin po burnih trenutkih prvega veselja pripovedovati svoje doživljaje. Tu sliši Sadok, da sta bila ben Kajfa in ben Giora res dogovorjena zoper njega. »Torej sta sleparja res izkušala pograbiti moje imetje! Da, vse, kar imam, življenje in imetje, mi je ohranil mladi, plemeniti Rimljan,« vzklikne rabi. Benjamin tudi tega ne zamolči, kako je blazni ben Kajfa pričal o nedolžnosti in resničnem vstajenju Kristususa. Tu mu stavi oče mnogo vprašanj in mora končno priznati zoper svojo voljo, da je bil Nazarenc najbrž prerok ali pa celo predhodnik Mesijev.

»Povem ti, sinko, ta mož je bil svet in pravičen in zato ga ne smemo nič več preklinjati in zasmehovati,« pripomni rabi z resnobnim obrazom Benjaminu. »Mesija pa vendar ni bil, kajti naš narod še danes, toliko let po smrti Nazarenca, vzdihuje pod krutim rimskim gospodstvom, namesto da bi hči Sijonska kraljevala vsem narodom sveta.«

»Oče, ta pravičnik je bil Mesija, saj je to sam trdil! Tako sveti možje ne lažejo,« mu odvrne deček.

Te priproste besede zelo osupnejo rabija. Toda takoj reče s svojo navadno trdovratnostjo: »Otrok moj, tega ti še ne moreš umeti — pripoveduj dalje!«

Benjamin zasuče pogovor na lepega stotnika in popisuje, kako je Tamara rešila tega mladega junaka. »Ona ga ljubi, ni dvoma, ona ga strastno ljubi,« mrmra starček sam pri sebi; »naj postane njen mož, če prestopi k naši veri. Saj so že mnogi imenitni Rimljani postali deležni blagoslova, ki ga je Bog obljubil svojemu judovskemu ljudstvu.«

Deček omeni tudi nesrečo, ki je doletela Tamaro, in ljubeznivost, ki jo je sestra uživala v hiši dobre Pavline. »Zares, tega Nikanorja in Evzebija moram prositi odpuščenja! Kako krivično sem sodil ta dva pravična moža! Da bi le ne uganjala grdega malikovanja s podobami! Prav lepo je, moj Benjamin, da se nisi dal od njih zapeljati v zmoto.«

»Tamara veruje, da je bil Jezus iz Nazareta Sin Božji in Odrešenik — in tudi jaz verujem,« odgovori plašno Benjamin.

»Gorje mi! Toda čemu se jeziti nad vama? saj so celo mene starca izkušali ujeti v svoje zanjke,« vzdihne rabi. »Dobro, ti si zdaj zopet pod mojo oblastjo; jaz ti že izbijem te budalosti iz tvoje vihrave glave. Dal Bog, da bi bila tudi modra Ta-

mara kmalu pri meni! Naj me stane polovico vsega imetja, rešiti jo moramo iz Jeruzalema! Toda kje je zdaj oni Rimljan, kateremu dolgujem toliko hvaležnosti?»

»Tukaj je! Tudi zvesti Pavlin je dospel semkaj,« reče Benjamin in steče v stransko sobo. Rabi se zgrudi vnovič k nogam ginjenega Rimljana in poljubljuje rob njegovega plašča. Potem ga prične ogo-varjati z najlepšimi besedami in pozdravi in moči njegove noge s solzami udane hvaležnosti. Ko se zahvali tudi Pavlinu, pelje tribuna k oknu, rekoč:

»Rešil si mi življenje, imetje, čast hčerino in prostost malega Benjamina! Kako naj ti zadostno povrnem vse te dobrote? Modrijani trdijo po pravici, da vse zlato in vsi biseri niso nič v primeri z moževo ljubeznijo. Jaz pa mislim, da sem kljub temu našel biser, s katerim ti poplačam svoj dolg. Poslušaj torej, pripravljen sem, da postaneš moj sin in Tamara tvoja žena, obdarovana s kraljevsko doto, toda pod pogojem — da sprejmeš edino pravo vero našega naroda.«

»Ponujaš mi svoje najdražje in najljubše, kar mi moreš dati; tudi pristop k vaši veri po tvojem mnenju ne bo ostal za mè brez božjega blagoslova,« odgovori Lucij: »dasi visoko čislam tvojo Tamaro, težkega pogoja, ki ga mi staviš, nikakor ne morem izpolniti.«

»Vidim, da napak sodiš o judovski obrezi in izpolnjevanju naše verske postave. Sicer ti pa vseh teh dolžnosti ne bode treba tako natančno izpolnjevati kakor pristnemu Judu; da se le ogibaš vsakega malikovanja in moliš edino pravega Boga.«

»Če bi kdaj izpremenil svojo vero, dragi moj rabi, bi postal kristjan; glej, tudi tvoja Tamara zelo visoko ceni krščanstvo, ki je po moji sodbi lepo dopolnilo vaše vere. Morda te nekoč res poprosim za Tamaro, a sedaj nimam časa za snubitev: dolžnost me kliče nemudoma v Rim in kdo vé, ali se še kdaj povrnem v Judejo. Tvoji hčerki preti v Jeruzalemu velika nevarnost! Pomisli, kakšna usoda doleti nesrečno deklico v mestu, ki bo v kratkem času požgano in porušeno, ako nas ne varajo svarilna znamenja iz nebes.«

»Prav imaš! Najprej moram rešiti svojo Tamaro!« odgovori rabi. »Zdaj divja v Jeruzalemu strahovlada, v kateri se zbirajo najkrvoločnejši ljudje. O nekdanjem slavnem gospodstvu, ki so ga izvrševali plemiči in veliki duhovniki, ni več sledu. Žreb določuje, kdo je poklican za velikega duhovnika. In zato ni čuda, da je postal Aronov naslednik divji Fanija, popolnoma neomikan človek, ki ne zna niti pisati. Kdor se količkaj dvigne zoper to ljuto strahovlado, plača svojo drznost

s smrtjo. Jožef, sin Matijev, ki ga dobro poznaš, je kot načelnik armade pobegnil v Galilejo, ker ni bil več varen v Jeruzalemu. Ta plemeniti mož mi je sporočil, da upa kmalu skleniti z Rimljani davno zaželeni mir pod ugodnimi pogoji. — Jaz sam se ne drznem iti v Jeruzalem, kjer me dobro poznajo kot prijatelja Rimljanov. Brez dvoma bi me besna druhal zgrabila že pri mestnih vratih in Eleazar bi takoj izustil nad menoj smrtno obsodbo. Oh, prosim te, pošli svojega tovariša Pavlina, da mi reši ubogo Tamaro. Prisegam ti pri Bogu svojih očetov: čaka ga kraljevska nagrada!»

Tribun pokliče Pavlina, da čuje rabijevo prošnjo. Ta pa izjavi, da mu veleva pokorščina, takoj s prvo ladjo odpotovati v Rim in da za nobeno plačilo ne zanemari svoje dolžnosti; da hoče pokazati rabiju pot, koder lahko dospe do Evzebija, ki mu bode iz srca rad pomagal rešiti hčerko, zlasti ako se je že izboljšalo zdravstveno stanje njene noge.

Rabi se mora zadovoljiti s temi besedami, ki mu dajo novega upanja. Mali Benjamin hoče seveda na vsak način sam rešiti sestro iz Jeruzalema. »Vtihatapim se skozi mestna vrata in se pomešam med čedo kamel, katere gonijo trgovci vsak dan v mesto, Eleazar tega niti slutil ne bode. Potem pa me Evzebij izpusti s se-

stro v košu čez mestno obzidje — in sva na varnem. Oče, nič ne vidim lažjega kakor to malenkost!« Toda oče ne mara, da bi njegov sinček zopet prišel v roke sovražnikov in se odloči, rešiti Tamaro s pomočjo drugih ljudi.

Tretje poglavje.

Pri egiptovski vedeževalki.

Naslednji večer povabi Berenika poslanika in višje častnike na slavnostni obed, ki ga je priredila na čast Luciju Flavu, da gostje praznujejo njegovo rešitev in njegovo povišanje v tribuna.

Slavnost se vrši v razkošno opremljeni obednici. Ob njenih stenah stojijo bronasti kipi, držeč zlate svetilnice z dišečim oljem, iz katerih se vsipa bogata in blagodejna svetloba na dragoceno pohištvo. Marmorne stebre objemajo sveži vencji iz najlepših cvetlic; visoka okna pa zakrivajo indijske preproge z umetno nařejenimi gubami. Najbolj pa se čudijo gostje krasni sliki, ki krije povprečno steno dvorane in kaže veselo gostijo rimskih bogov, ko se naslajajo ob ambroziji in nektarju.¹⁾

¹⁾ Jed in pijača poganskih bogov.

»Jaz morem postreči svojim dragim gostom samo z zemskimi jedmi in pijačami,« reče Berenika, ko stopi s svojo sestro Druzilo v dvorano.

»Če jih prejmemo iz tvoje roke, jasna kraljica, so slajša kot nektar in ambrozija,« pripomni laskavo Pomponij Papilij. Kraljica pa ga pogleda s prezirljivim očesom in se takoj obrne k Luciju in prične seznanjati svoje goste z novim tribunom, »svojim posebnim varovancem«.

Evpolem vodi posamezne goste k njihovim sedežem. Prvo mesto zavzame poslanik, poleg njega posadijo Lucija; kraljica sama pa si izbere svoj sedež na Lucijevi desnici. Papilij, ki je dosedaj zavzemal častno mesto Lucijevo, dobi prostor ob stranski mizi, odkoder švigajo neprestano njegovi zavistni pogledi na nevarnega tekmeča.

V dvorano prihitijo okinčani sužnji in delijo gostom šopke in vence iz svežih cvetic. Najlepši venec položi kraljica na glavo slavljencu, presrečnemu tribunu. Nato prično služabniki polniti zlate kupe gostov z dragocenim vinom; vesela družba se jame takoj izvrstno zabavati.

Lucij mora gostom zopet pripovedovati vse svoje doživljaje. Berenika zna vsako njegovo besedo tako zasukat, da ga gostje občudujejo kot največjega ju-

naka. Vse govori samo o srečnem odlikovancu, vsakdo se poteguje za njegovo naklonjenost. Iznenaden zre Lucij na kraljico, ki zna pri vsaki najmanjši priliki pokazati svojo posebno naklonjenost in ljubezen. — Vedno bolj izginja iz njegove razburkane duše podoba nedolžne Tamare . . .

»Čudiš se, da sem ti tako naklonjena,« šepeta kraljica Luciju, ko so gostje drugam obrnili svojo pozornost: »Pokazati ti hočem, da naju usoda kmalu združi za visoke namene. Še preden sem se seznanila s teboj, sem naprosila neko egiptovsko vedeževalko, da mi napove mojo prihodnjost. In glej, dragi moj Lucij, pokazala mi je podobo, ki jo moraš tudi ti še danes videti. Vedeževalka biva zdaj v Cezareji; napovedala sem ji nocoj ob polnočni uri svoj obisk. Ti me spremiš tjakaj!« —

Medtem začno zabavati goste pevci in igralci na citre, proslavljajoč vino in radosti urno bežečega življenja. Grške plesalke pa uprizarjajo svoj umetni ples in obsipajo pivce z dehtečim cvetjem. Proti polnoči pa se dvigne kraljica s svojega sedeža in zapusti v spremstvu Druzile in Lucija šumečo dvorano.

»Glejte ga, kako lazi za njima!« krikne pijani Pomponij Papilij v svoji nepremagljivi zavisti in omahne z zaničljivim krohotom na svoje mesto.

Že čakata v preddvoru dve nosilnici, da poneseta naša nočna obiskovalca k vedeževalki.

Berenika in Lucij zamenjata svojo vrhnjo obleko s črnimi haljami; takoj dvignejo služnjiki obe nosilnici in hitijo z njima skozi nepregledno vrsto mestnih ulic. Dospевši do zelo oddaljenega in zapuščenega dela mesta, obstaneta nosilnici pred nizko, z visokim zidovjem obdano hišico. Evpolem ploskne z rokami in zakliče ime svoje gospe; takoj se odpro skrivnostna vrata nočnim obiskovalcem. Dvornik in služabniki ostanejo na vrtu pred hišo, meneč, da umrjejo od groze in strahu, ako prestopijo prag tega vražarskega brloga.

Vedeževalka Kirka je namreč znala uprizoriti v svojem bivališču toliko grozoto, da so celo najpogumnejši možje zrlj njeno domovje s strahom in trepetom. Ko stopita kraljica in tribun v tesno vežo, se pred njima nenadoma dvigneta iz tal dva velikanska zamorca. Oba vihtita v svojih debelih rokah prasketajoče svetilke, iz katerih šine le tuintam modrikasti žarek na vlažno zidovje. Ob steni se vrstijo kipi egiptovskih bogov s pasjimi in ptičjimi glavami, ki obračajo neprestano svoje rdeče in zelene oči na prestrašena gosta. »Bog naju obvaruj«, mrmra Lucij v svoji

zbežanosti, medtem ko se Berenika tesneje oklepa njegove roke.

Tu pomigneta črna velikana svojima gostoma v notranji del poslopja in ju peljeta do temnega, s čarovniškimi znamenji popisanega zagrinjala, katero pa takoj odmakne nevidna roka. Še en trenutek — o groza — pred njima zazija globoka podzemeljska klet, iz katere puhti omamljiva sopara. Ozke stopnjice vodijo v tajinstveno globino. Na desni in levi strani plapolajo žveplene baklje, ki za silo osvetlujejo s svojimi rumenkastimi prameni mrzle stene. Lucij in Berenika dospeta do nizkih vrat, iznad katerih se zaganja vanju dvoje pisanih kač in jima brani vhod v notranjščino; zamorca pomolita proti njima svoje svetilke in razjarjena golazen se takoj poskrije v zidovju. Onstran vrat pa biva vedeževalka v slabo razsvetljeni dvorani, po kateri begajo slabotni žarki dogorelih plamenic kakor vešče od kota do kota.

»Hči velikega Heroda, prijatelja mojih bogov, prosim te, vstopi!« zakliče glas iz temne daljave. Berenika hoče stopiti s tribunom v skrivnostni prostor, a zdajci planeta prednjo dva divje tuleča volkova, vklenjena v ognjeno-žareče verige. Tribun izkuša umoriti besni zverini s svojim mečem, kraljica pa vikne z obupnim gla-

som in omedli. Takoj se nekdo oglasi iz podzemeljske dvorane: »Nazaj! Fasau, drži moja poredna otroka, da ne storita kaj hudega prijateljem vsevednih bogov!« Godrnjaje izgineta volkova, zamorca pa odmakneta težki zapah in peljeta svoja gosta v visoko obokano klet. Toda čuj, kaj je to? Globoko pod njunimi nogami odmevajo bobneči glasovi turobne godbe. Vsak trenutek naraščajo strastne melodije, polne hreščečih disonanc, silno grme slovesni glasovi rogov in trobent. Končno se vsi akordi še enkrat združijo v veličastno, zmagoslavno pesem — in zopet vlada povsod smrtna tišina. Črnca ponudita kraljici in tribunu prostor na nizkih stolčkih in se vdereta pred njenimi očmi v zemljo.

»Ali hočeta videti velike skrivnosti, katere odkrivajo podzemeljski bogovi na mojo prošnjo? Porabita zdaj ugodno priliko! Vsa znamenja na zvezdah, posebno pa na zemlji in mesecu, napovedujejo izvrsten uspeh! Naj se zgodi, kar hoče, nikar ne zapustita tačas svojih sedežev!«

Pri tej priči napolni vso okolico modra svetloba; tik pred radovednima gledalcema se pojavi ženska podoba, sedeč na velikem krokodilu, ki se premeta v ogromnem, iz samih grodelj sezidanem kotlu. Krčevito iztega ostudna ženska svoje suhe roke po zraku; iz divje razmr-

šenega šopa njenih sivkastih las pa sikne zdajpazdaj strupeni kačji jezik. Nato plane babura kvišku, stopi z boso nogo krokodilu na glavo ter se v silnem skoku pože na zemljo. Ko nariše s svojim čarovnim žezlom v vlažni prsti ognjen kolo-bar, sede vnovič na luskinasti hrbet krokodilov in jame klicati duhove.

S tihim in pritajenim glasom izgovarja skrivnostne besede; neprestano piše s svojim žezlom po zraku rotilna znamenja. Globoko pod zemljo pa zaigra hreščeča godba in prihaja vedno bližje. »Prihajajo, že prihajajo!« vzklikne čarovnica. »Le semkaj, ti, ki vidiš vso prihodnjost in do- ločuješ usodo ljudem! Semkaj, strašni, ne- izrekljivi duhovi, ki tehtate človeške du- še! Povejte, kakšno usodo ste izbrali hčerki velikega Heroda!«

Bliskoma zažari vsa okolica v rdeč- kastem ognju, veliko zagrinjalo, ki je za- krivalo temno ozadje, izgine. Ondi stoji sedmero ilovnatih kozic, iz katerih se vz- penja gosta, sladkoopojna sopara. Zdajci zagleda Berenika žensko podobo v kra- ljevski opravi; le krone ji manjka na glavi.

»Kdo je to, kdo je to?« vikne kraljica v svojem razburjenju proti tribunu.

»Ti, jasna kraljica, tako gotovo, ka- kor sedim tukaj poleg tebe!« odgovori Lucij.

»Tiho, nikar ne govorita, da ne preplašita vsevednih duhov! Ali ne vidita, da že zakrivajo veselo podobo bodočnosti zavistni oblaki?« krikne prestrašena Kirka. V resnici prične objemati kraljevsko podobo neprodirna sopara.

»Daj, poizkusi še enkrat! Čaka te dvakratna, trikratna nagrada!« prosi Berenika.

»Naj bo! toda gorje ti, ako mi zopet splašiš duhove!« Ženska prične vnovič zaklinjati podzemeljska bitja. Zopet ugleda Berenika ženo v kraljevski obleki, toda ne več same, poleg nje stoji krasen vojščak v rimski opravi. Lucij prebledi. Da, to je on sam; celo srebrni oklep na junakovih prsih je na las podoben njegovemu. Venec vojnega zmagovalca in cesarski plašč dičita ponosno postavo, ki polaga na glavo svoje tovarišice bleščečo cesarsko krono. Samo obrazov ne more videti tribuna s svojega sedeža, ker sta obe postavi obrnjeni proti ozadju, kjer požirajo nebotični plameni jeruzalemsko mesto.

Berenika se tesno oklene tribuna in mu pošepeče v drhteči radosti: »Glej, ti in jaz!« Toda ta ne more obvladati svoje radovednosti in zakliče čarovnici: »Stori, da obrneta prikazni svoje obraze semkaj!«

Komaj izgovori te nesrečne besede, že švigne mimo njega blisk, pod visokim

obokom pa nastane silno bobneje groma. Hkrati izgine vsa svetloba, le satanski posmeh odmeva po temni dvorani.

»Že drugič sta mi pokvarila uspeh!« se razjezi Kirka. »Vse je izgubljeno! Ne upam si še enkrat poklicati razjarjenih duhov! Doletela bi vaju strahovita kazen za vajine predrznosti!«

»Pokliči vsaj Heroda, mojega velikega pradedda!« prosi vnovič kraljica. »Ni sem še dobila krone, katero mi je ponujal oni krasni Rimljan! Mogočni Herod naj mi pove, ali me kdaj doleti ta sreča!«

»Na vsako vprašanje tudi rajni ne dajo odgovora, zlasti ako so slabe volje; torej slavni praded se ti morda pokaže v tako strašni podobi, kakršne ne pričakuješ!«

»Naj le pride, le pokliči ga!« sili nestrpnno Bereniška.

»Če že ne odnehaš, hočem tudi to poskusiti! Toda nikar se ne huduj nad menoj, ako te prestraši duh nesrečnega pradedda!«

Gledalca opazujeta z veliko napetostjo iste prizore kakor poprej. Naenkrat čujeta zoprno vpitje sove, ki fofota s svojimi črnimi peruti nad njunima glavama in sede Kirki na razgaljeno ramo. Godba zaigra še bolj otožne melodije; vedeževalka pa ponavlja svoje nerazumljive egiptovske besede. Tu šine v poltemno dvorano

bolesten krik, godba preneha, za Kirkinim hrbtom zarožljajo težke verige in že stoji tukaj veliki Herod, ukovan v razbeljene obroče, ki tesno oklepajo njegovo široko postavo, z žarečo krono na glavi in ognjenim plaščem na osmojenih plečih.

»Kdo me kliče s prestola, iz mojega večnega kraljestva?« vpraša strašna prikazen z globokim, zamolklim glasom.

»Tvoja pravnukinja, jasna kraljica Berenika,« odvrne vedeževalka.

»Govoriti hočem z njo samo, ne s teboj! Berenika, zadnja potomkinja mojega slavnega rodu, samo nate stavim še nekoliko upanja! Upanje! Ha, te besede ne poznam v svojem kraljestvu! Tvoj oče — da, on je bil mogočen vladar; tvoj brat — ničvreden hlapec Rimljanov! Le v tvojih žilah se še pretaka nekoliko moje krvi! Povej, kaj želiš izvedeti?«

»Ali mi je odločila usoda krono rimskega cesarstva?« odvrne Berenika napol v medlevici.

»Primi in drži krepko! Vse bo tvoje, ako si pogumna in prekanjena! Glej, tudi k meni je prišel človek in mi izkušal ugrabiti kraljevsko krono! Narodil se je v Betlehemu. Toda držal sem jo krepko, le poglej, kako mi zdaj žari na glavi — nosil jo bom celo večnost! Posnemaj svojega pradeda in se navžiješ sreče na mogočnem prestolu rimskega cesarstva! To-

da moj čas je potekel, vrniti se moram v svoje ognjeno kraljestvo, kjer vladamo vsi nekdanji mogotci sveta.«

Pri teh besedah zaigra na Herodovih ustnicah otožen smehljaj, njegova krona jame bledeti in strašna prikazen polagoma popolnoma izgine.

Takoj šineta iz zemlje oba zamorca in spremljata kraljico in tribuna po strmih stopnicah v gornje prostore Kirke hiše, da se ondi odpočijeta od razburjenja, ki ga jima je prinesla nocojšnja noč. Vedeževalka jima postreže z grozdem, vinom in pecivom; a niti Berenika niti Lucij se ne odzove njeni usiljivi gostoljubnosti.

»Rajši mi pojasni, kaj pomenijo vse te prikazni, ki sem jih gledala nocoj s tribunom?« sili vanjo kraljica.

»Zares, čudni ljudje!« odvrne razžaljena Kirka, »kako bodeta verjela mojim besedam, ko tako prezirata mojo prijazno gostoljubnost. Pa pustimo to — kaj pa moreš želeti večjega, hči mogočnega Heroda? Čaka te krona rimskega cesarstva in, ako me niso varala vsa znamenja, ta krasni junak, ki stoji tu poleg tebe, ti z njo nekoč ovenča tvoje jasno čelo! I kaj pa hočeš še več? Prosi bogove, da ti ostanejo vedno tako naklonjeni, kakor zdaj!«

Lucij in Berenika se vrneta šele ob prvem jutranjem svitu v poslanikovo palačo. V obednici, kjer ubijajo noč pijani

gostje, postaja divji hrup in vrišč vsak trenutek glasnejši. Ravno kar vlečejo služabniki nezavestnega Pomponija Papilija v njegovo stanovanje.

»Poglej ostudno žival!« reče kraljica tribunu in se obrne z gnusom od pijanega častnika. Nato pomigne Luciju v krasno razsvetljeno sobano, rekoč: »No, kaj porečeš zdaj, moj vrli tribun? Zdaj menda veš, zakaj te odlikujem bolj kakor vse druge rimske junake? Čuj, še preden sem te poznala, so mi pokazali vsevedni bogovi tvojo podobo, dasi takrat nisem mogla natančno videti tvojega zalega obličja. Samo krasni kodri, ki so se vsipali lepi prikazni izpod srebrnega šlema in kakršnih še nisem opazila na nobenem Rimljanu, so mi do danes ostali živo v spominu. Takrat mi je Kirka povedala tudi tvoje ime, in sicer v grškem jeziku. Lucij, kmalu bodeva ovenčana s krono rimskega cesarstva!«

»Ne upam se vdati tako predrznim mislim,« odvrne tribun. »Kako naj seže nepoznan vojak po mogočnem Avgustovem žezlu?«

»Treba ti je le previdnosti in poguma in v kratkem času bo cesarsko žezlo v tvojih rokah! Neron itak ne bo dolgo živel, saj so se ga celo njegovi lastni klečeplazci že zdavnaj naveličali! Morda zasede po njegovi smrti cesarski prestol po vrsti nekaj neznatnih vojaških cesarjev, ki

pa seveda kmalu izginejo s površja. Ti postaneš tačas poslanik ali kaj podobnega, navdušiš zase nekaj neustrašenih legij, zlasti če se odlikuješ v kaki vojski, in zmaga je tvoja! Da, takrat porabi zlato priliko in ne pozabi v svoji sreči prijateljice Berenike!«

Te laskave besede zbudijo v duši lahkovernega Lucija celo vrsto slik, o katerih dosedaj zaradi svoje skromnosti ni upal sanjati. Kako prijetna čustva polnijo dušo mladega moža, ko vidi sebe kot bodočega poslanika ali kot slavnega vojskovodjo, ki se vrača, odičen z vencem neminljive zmage, iz krvave vojske! V duhu zre svoj veličastni sprejem v daljnem rimskem mestu: vsa nebrojna množica ga pozdravlja kot rešitelja domovine in se klanja v globoki hvaležnosti svojemu novemu cesarju.

Z drhtečim glasom odgovori tribun Bereniki:

»Ako bom kdaj držal v svoji roki cesarsko krono, je ne položim nikomur drugemu na glavo kakor tebi, milostna kraljica, ki si mi pokazala pot do najvišjih ciljev! In pri Jupitru, še danes nastopim to pot!«

»Tukaj moja roka, da ostaneš mož beseda!« vzklikne Berenika. »Skrbeti hočem, da ti bo vedno na razpolago dosti sredstev, saj naša hiša ni najubožnejša,

tudi nam ne manjka vplivnih prijateljev med rimskimi senatorji! Ta čas pa naj te bogovi spremljajo s svojim mogočnim varstvom! Daj, Lucij, prisezi mi neomajno zvestobo do groba!«

»Prisegam pri vseh bogovih!« se odzove tribun s svečanim glasom.

Kakor v sanjah se poslovijo Lucij od kraljice in si poišče svoje stanovanje. Dolgo zre ob odprtem oknu na sivkasto gladino prostranega morja, kjer se že poraja na vzhodni strani mlado jutro. Še vedno plešejo pred njegovimi očmi čudne prikazni, ki jih je gledal v Kirkini hiši, ne prestando čuje bolestne vzdihne nesrečnega Heroda.

Zdajci zagleda v duhu Veronikin potni prt in krvavo obličje Kristusovo in čez nekaj časa milo obličje nedolžne Tamare. »Proč, zdaj ne potrebujem trnjeve krone! Proč, hčerka rabijeva, tebi ni namenjen prestol!«

Četrto poglavje.

Na morju.

Rabi Sadok vzame v Cezareji za prvo silo v najem malo hišico blizu pristanišča. Dolgo časa omahuje, ali naj se popelje z judovskim poslanstvom k cesarju Neronu na Grško, ali naj varuje doma svo-

jega Benjamina. Toda njegovi rojaki ga silijo neprestano k potovanju in mu zagotavljajo, da je le v njegovih rokah nadaljna usoda nesrečnih Judov. Benjamin, ki je tako nenadoma našel svojega izgubljenega očeta, bi ga zdaj rad spremljal na dolgi in nevarni poti; a o vseh teh njegovih željah ne mara rabi ničesar slišati, temveč ga izroči v varstvo uglednemu judovskemu ribiču v Cezareji.

»Dobri Jona bo očetovsko skrbel zate in tudi njegova dva sinova te sprejmeta prijateljsko v svojo družbo!« tolaži oče žalostnega sina. »Saj ne boš dolgo brez mene, v treh ali štirih tednih sem gotovo zopet tukaj! Medtem dospe najbrž tudi Tamara v Cezarejo! Najel sem za bogato plačilo spretnega in pametnega človeka, ki prav gotovo reši tvojo sestro iz Jeruzalema. Čemu se torej tako kremžiš? Le priden in vesel bodi in pokaži, da si še vedno moj ubogljivi sinko!«

Po mnogem prizadevanju skrbnega rabija se Benjamin končno ukloni očetovi volji. Tako stoji zdaj deček na morski obali, poln grenkih solza in težkih slutenj, da sprejme za slovo zadnji poljub svojega dobrega očeta. Hitro se približa čas ločitve; Sadok in dva druga Juda, ki ga spremljata na važnem potovanju, stopijo v malo jadrnico, da jih popelje od obrežja k ve-

liki grški ladji, ki je usidrana na globokem morju.

Množica, ki je spremila judovsko poslanstvo do pristanišča, jame vihteti svoje robce, da še enkrat pozdravi odhajajoče popotnike. Tudi stari Jona, velik in krepak mož z rdečo brado in močno upognjenim nosom, prime slednjič Benjamina za roko in ga hoče peljati na svoj dom. »Halo, radovednost nenasitna, zdaj si se nagledal, le pojdiva domov! Poglej, tam prihaja poslanik z rimskimi častniki, ki ženejo na ladjo onega prokletega Flora, da prejme v Rimu plačilo za svoje neštete hudobije. Ne maram stati tukaj in čakati, kdaj naju začno zasramovati rimski vojaki! Le urno stopiva domov!« opominja Jona svojega varovanca.

»O, potem odpotuje tudi Pavlin in lepi stotnik, ki ga imam tako rad!« vzklikne Benjamin. »Tudi od teh se moram posloviti! Prosim te, pusti me še nekaj časa tukaj!«

Jona pa naježi svoje velike obrvi in pokara neubogljivca s strogimi besedami, rekoč: »Nimam navade, otrokom navajati vzrokov, kadar jim kaj ukažem! Pa za danes naj bo! Nikakor pa ti ne dovolim, da bi se poslavljaj od poganov in Nazarencev! Le urno za menoj, sicer bo kmalu nehalo najino prijateljstvo!«

Tako ostrih besed Benjamin ni nikdar čul od svojega očeta, ki je vedno ljubeznivo postopal s svojim edincem. Zato se mali porednež urno izmuzne iz rok svojega prestrogega gospodarja in mu zakliče: »Kaj me briga tvoje prijateljstvo! Pavlina in lepega stotnika imam desetkrat rajši kakor tebe!« Razkačeni Jona hoče skočiti za dečkom, da ga siloma tira domov, ta pa mu pokaže svoje urne pete in izgine brez sledu med tamošnjo množico.

»Kdor ne uporablja šibe, sovraži svoje sinove, je pisano v knjigi pregovorov. Pa glavec, ti jo že še občutiš!« mrmra Jona sam pri sebi, ko se vrača domov brez Benjamina.

Medtem dospe četa rimskih vojakov do пристanišča in se razvrsti okrog tamošnjega templja, ki je bil posvečen morskemu bogu Neptunu. Poslanik, tribun in pa Tritonij, načelnik one ladje, ki ima odpluti v Rim, stopijo po marmornih stopnicah v notranjščino tesnega svetišča, da zažgo mogočnemu morskemu vladarju kadila in izročijo njegovim duhovnikom potrebni denar za vsakdanje daritve. Lucij, ki se je pred nekaj dnevi obotavljal darovati Jupitru, se zdaj s popolno hladnokrvnostjo klanja poganskemu maliku; tako daleč ga je privedla mamljiva želja po vladarstvu in pohlep po cesarski kroni.

Med drugimi gledalci opazuje slovesni obred tudi Pavlin, kateremu je Lucij izprosil pri poslaniku prosto vožnjo na ladji. Nikakor mu ne gre v glavo, kako more tribun, ki je kazal nekoč toliko vsprejemljivost za krščanske resnice, z mirno vestjo gledati gnusobo nespametnega malikovanja. »Gospod, ne kaznuj ga zaradi te hudobije, temveč reši njegovo dušo, ki si jo obdaril s tolikimi dobrimi lastnostmi, iz smrtne teme ostudnega poganstva!« šepeta dobri mladenič sam pri sebi.

Tu se nekdo rahlo oklene njegove roke — bil je Benjamin — rekoč: »Oho, Pavlin, čemu stojiš tukaj tako potr in žalosten? Saj vendar potuješ v Rim, kjer boš videl toliko lepih palač in gledal one zverine, ki razsajajo po amfiteatru! O, ko bi jaz smel iti tja!«

»Da, moj dragi Benjamin! Morda me ondi doleti celo sreča, da občutim ostre zobe onih krvoločnih živali. Saj veš, koliko kristjanov je dal neusmiljeni cesar razmesariti od levov, tigrov in medvedov!« odvrne Pavlin.

»In zato si tako otožen? Evzebij mi je pripovedoval, da so hiteli kristjani z veseljem in s pogumom smrti v naročje. Ako vso stvar resno premislim, dragi Pavlin, bi tudi jaz rajši šel v Rim, slednjič tudi v žrelo kakega razkačenega leva, ka-

kor pa nocoj k strogemu rdečebradcu Jonu. Le pomisli, če me ondi raztrga divja zver, gre moja duša takoj v nebesa po zasluženo plačilo! In kaj me čaka tukaj v Cezareji? Jona me nauči stradati ter me seznaniti s svojo debelo gorjačo, njegova paglavca, rdečelasi Ruben in neokretni Isakar, pa mi dasta čutiti moč svojih tridih pesti. Kaj ko bi poprosil lepega stotnika, da me vzame s seboj v Rim?«

»Koliko nepotrebnege strahu napravíš s tako nepremišljenostjo svojemu očetu, ko se vrne z Grškega in te ne najde tukaj! In kaj poreče tvoja sestra Tamara, ki dospe čez nekaj dni v Cezarejo?« ga zavrača skrbni Pavlin. »Ne, ne, dragec moj, to svojeglavnost si le urno izbij iz glave! Pojdi domov in prosi Jona odpuščenja!«

»Ne grem odtod, dokler vidim očetovo ladjo! Pa tudi tebe in lepega stotnika hočem videti odpotovati! Kaj vendar počenja v tej hišici, kjer stoji grdi mož s triogljatimi vilami?«

»Oh, zaslepljenec daruje mrtvenu maliku — to me dela ves čas tako žalostnega!«

»Saj tega vendar ne sme! Evzebij mu je pri vsaki priliki zabičaval, kako strašna pregreha je malikovanje!« vzklikne deček ves ogorčen »Zaradi te nespametnosti ga hočem takoj strogo pokarati!«

In res, ko častniki po opravljeni daritvi zapuščajo Neptunovo svetišče ter hitijo v pripravljene čolne, se Benjamin prerije skozi vrste vojakov do Lucija in mu reče: »Prihitel sem semkaj, da ti podam svojo roko v slovo. Zdaj pa ti je ne maram dati, ker si s svojo desnico daroval kadilo nagemu maliku! Kako hudo mi je, da si se tudi ti udeležil te grdobije!«

Drzni in odločni nastop mladega Juda spravi vse navzoče častnike v smeh, Lucija samega pa v jako neprijetno zadrego. Ali ni storil tega poniževalnega koraka samo iz strahu pred svojimi tovariši? Kako sramoto mu je napravil pogunni deček s svojimi trdnim in zvestim prepričanjem! »Veš prijateljček,« reče naposled Benjaminu, »Rimljani prosimo morskega boga srečne vožnje, preden se izročimo viharnemu morju.«

»Pa menda ne veš, kako velik greh je to,« pristavi deček popolnoma resno.

»Izyrstno!« zavpije šaljivi Tritonij, »to vam je pristni Jud! Postati mora veliki duhovnik, če bo imelo trmasto ljudstvo še nekaj let v Jeruzalemu svoj tempelj!«

»No, pa vendar, mladi rabi, ločiti se morava v miru, ko sva si bila tako dolgo dobra prijatelja!« si pomaga tribun iz zadrege. »Daj mi roko in pozdravi svojo lepo sestro!«

»Prav imaš! Ne smemo biti nespravljivi in zato te hočem imeti rad tudi v prihodnje! Tamari že sporočim tvoj pozdrav, samo tega ji ne povem, da si molil onega moža s triroglatimi vilami; oh, kako bi jo to bolelo!«

Nato prekriža Benjamin svoje roke na prsih v znak globokega spoštovanja in se zadnjikrat pokloni poslaniku in tribunu. Potem pa še enkrat urno smukne skozi gruče vojakov k Pavlinu in kramlja z njim, dokler ne pride tudi zanj čas ločitve. »Varuje naj te dobri Bog, Gospod Jezus in pa njegova sveta mati!« se poslavlja Pavlin od živahnega dečka. »Ne pozabi vsak dan goreče moliti, da te naša Cerkev kmalu sprejme s svetim krstom v svoje varno naročje! Upam, da se kmalu snideš s svojo dobro Tamaro! Potem se mi gotovo ni treba bati za tvojo nadaljnjo usodo! Angelj varih naj te spremlja na vseh tvojih potih!«

»Tudi tebe, dobri Pavlin! In ko prideš k svojemu stricu, ki dela tako velike čudeže, ga pozdravi tudi v mojem imenu in mu reci, da ga lepo prosim, naj s svojo molitvijo izprosi od Boga milost, da ostanemo vsi skupaj, moj oče, Tamara in jaz, vedno stanoviti v pravi veri! Zdaj pa le pojdi, da ti ne uide ladja! Dal Bog, da se kmalu vidimo!«

Milo se stori Benjaminu pri pogledu na urno odhajajoči čoln, ki pelje njegove-

ga prijatelja iz pristanišča k veliki ladji, ki pohiti čez nekaj trenutkov z mnogoštevilnimi popotniki v daljno Italijo. Še enkrat pozdravi deček z rosnimi očmi njena bela jadra, nato se odpravi s plahim srcem in boječimi koraki na dom svojega bodočega gospodarja.

Medtem so se ravnokar odigrali na ladjinem krovu burni prizori. Z zadnjim čolnom je namreč dospel Gesij Flor, katerega je poslanik takoj izročil Luciju, da ga tira v Rim pred sodišče. Ponižani Flor se kar peni od divjega srda in togote in plane kakor besna zverina pred poslanika, rekoč: »Cestij Gal, to vnebovpijočo krivico mi ob priliki drago poplačaš, še dražje pa ta smrkolin, ki me hoče posaditi na zatožno klop! Še živi Popeja Sabina in tudi moja žena je že zdavnaj na potu v Rim, da ondi primerno popiše strahopetni beg in poniževalni poraz tvojih mevžastih vojakov!«

»Nikar si ne domišljuj, da so moji vojaki bežali iz strahu pred teboj; sam sem ukazal, naj se umaknejo! Tako neznatno krdelce ni moglo užugati vse uporniške druhal, ki si jo ščuval in hujskal po jeruzalemskih ulicah! Poleg tega so odkrili duhovniki v drobovju darilnih živali znamenja strašne prihodnosti, kar jih lahko sam vprašaš! Le pomisli, brezvestna du-

ša, kako si sam namenoma podil svoje vojake v pogubo!«

»In kdo je obsodil v betoronskem taboru onih štiristo junakov v smrt? Ha, strašljivec, da si rešil svoje urne pete, si pustil vse skupaj od sovražnikov razmesariti! In ti se drzneš očitati meni kaj nepoštenega ali sramotnega?«

»Da rešim ostalo vojsko, sem moral, četudi s krvavečim srcem, žrtvovati one vojake!« odgovori poslanik. »Toda čemu se zdaj pričkam s teboj? Operi torej svoje umazane roke pred rimsko javnostjo, da se pokaže tvoja nedolžnost v pravi luči. Kajti če živi v rimskih sodnikih le iskrica pravičnosti, prejmeš za svoja grozodejstva krvavo plačilo — in celo tvoj zadnji up, žensko krilo, za katero se skrivaš, te pusti v usodnem trenutku na cedilu! — Tritonij, dragi Lucij in vsi skupaj, želim vam prav srečno in veselo vožnjo! Varuje vas mogočni Neptun, on sam pripelje vašo ponosno ladjo v pristanišče daljne Ostije! Na svidenje!«

S temi besedami zapusti Cestij Gal odhajajočo ladjo in se vrne v Cezarejo.

Tritonij pomigne šestdeseterim sužnjem, ki držijo za ogromna vesla. Takoj se zgane truplo težke ladje in reže z vedno večjo naglico sinje morske valove.

Častniki stopijo še enkrat na krov, da izrazijo svojim znancem na obrežju zadnje pozdrave.

»Glejte, kdo neki je na strehi Agripove palače? Stavim glavo, da je kraljica Berenika! In kako mahlja s svojim robcem, želeč vsem skupaj srečno pot! Pri vseh bogovih! tolike ljubeznjivosti se nisem nadejal od visoke gospe!« se vzradosti Tritonij.

»Mar misliš, da pozdravlja tebe ali mene?« se zakrohoče škodoželjni Pomponij Papilij. »Zastonj se ti cedijo sline! Le vprašaj tribuna, pa ti pove, kdo je oni izvoljenec!«

Lucij skoči na konec ladje in jame vihteti svoj bliščeči meč, da vrne kraljici prijazno pozdravljenje. Papilij pa stopi k Tritoniju in mu reče s skrivnostnim glasom: »Radoveden sem, kakšne upe stavi ta prefrigana Judinja na tribuna! Stvar ni tako malenkostna, kakor misliš. Evpolem mi je zatrjeval, da sta bila nedavno pri neki egiptovski čarovnici in si nato prisegla dosmrtno zvestobo. Vidim, da ne bo napak, če si z Lucijem ostaneva dobra prijatelja; ona čarovnica baje dobro pozna prihodnjost vsakega človeka.«

Gesij Flor, ki je od daleč prisluškoval temu pogovoru, pa mrmra sam pri sebi z zaničljivim smehom: »Lažnjivo ženšče naj bi bilo rajši pokazalo paglavcu krvavo

bodalo, katero ga nekoč poprasne, ako me ne pusti v miru!«

V veliko zadovoljnost popotnikov prične pihati od vzhodne strani močan veter; kakor lastovica drči ladja po nepregledni morski gladini. Vedno bolj izginjajo v motni daljavi palače in gradovi cezarskega mesta; od vsega judovskega pogorja, kateremu kraljuje zeleni Karmel, ostane naposled le še temna, komaj vidna lisa. Toliko lepši prizor se nudi gledavcem na večerni strani, kjer se zlati žarki zahajajočega solnca ravnokar kopljejo v kristalnih morskih valovih. Celo trdi in posiroveli vojaki, ki nimajo veliko čuta za naravno lepoto, zatrjujejo v veselem iznenadenju, da še niso doživeli na morju tako čarobnega večera. Tu se spomni Lucij nehote onih besedi, s katerimi mu je nekoč Evzebij slikal neskončno lepo bitje, ki je ustvarilo iz nič ves ta prekrasni svet. Reklo je: Bodi! in bilo je nebo, bila je zemlja, zašumelo je morje, kraljevo solnce in milijoni zvezd je pozdravilo svojega Stvarnika.

»Ako v resnici bivaš, Močni, Vsemogočni, padem ponižno pred Tvoje veličanstvo! In če določuješ usodo ubogih zemljanov in si me v svoji dobrotljivosti izbral za tako velike namene, Ti slovesno obljubljam, da se Tvoja čast in slava razširi po vsem rimskem cesarstvu! Kaj

drugega so bogovi, ki smo jih do sedaj častili kakor naravne sile, ki jih je ustvarila Tvoja močna roka? Neptun nam bode odsej valovito morje, ki veže posamezne dele sveta in pošilja našim poljem in livadam blagodejnega dežja. Jupiter ni nič drugega kakor svetovni red, ki ga je zamislil Tvoj modri, nedosegljivi um. Vsi bogovi so samo izraz Tvoje nepojmljive ljubezni do slabotnega človeštva. Na ta način bo nastalo lepo soglasje med vero v enega Boga in vero v več bogov, po vsem širnem svetu bo zavladovala enotna vera in rosila na vsa ljudstva Tvojo srečo in Tvoj blagoslov!«

Tako skuša Lucij udušiti glas svoje nemirne vesti in opravičiti svoj odpad od krščanskih resnic, ki so nekoč tako prijetno klile v njegovem srcu. Nato povabi k sebi Pavlina in mu prične razlagati in dokazovati svoje novo versko naziranje, zlasti pa skuša olepšati svoje malikovanje v Neptunovem svetišču.

»Kako ti torej ugaja moja nova vera?« vpraša končno mladeniča.

»Povej mi, tribun,« vzdihne Pavlin, »ali veruješ vse, kar mi pripoveduješ?«

Tu plane užaljeni tribun kvišku, rekoč: »Bes te lopi, hudobna butica! Kako moreš dvomiti o moji odkritosrčnosti? Saj vendar vidiš, da se moja vera v glavnih rečeh strinja s krščanstvom! In če sem po

rimskem običaju daroval mrtvemu kipu, kaj za to? Upam, da kljub tej malenkosti ostanem na pravem potu, ki vodi do zdravega verskega naziranja!«

»Kolika zmota! Ne, Lucij, tako ne sme iti dalje! Ta pot pelje v propast in pogubo! Kako me boli in peče, da so tako naglo zamrle v tvoji duši svete in tolažljive resnice, ki nas jih je učil Gospod Jezus! On sam je pot, resnica in življenje! Daj, vrni se k Njemu, saj te je oblagodaril s tolikimi duševnimi in telesnimi vrlinami! Moliti hočem zate.«

Te bodrilne in osrčujoče besede so globoko segle v plemenito in dovzetno srce Lucijevo. Zato takoj uduši svojo neopravičeno razburjenost in jame vnovič resno razmišljati o svojem bodočem verskem življenju. Spet gleda v duhu zlato krono, ki jo je videl na glavi mogočnega Heroda, in trnjev venec na krvavem čelu Kristusovem. Krono mu ponuja Berenika, venec nedolžna Tamara. Še enkrat se dvigne v tribunu staro samoljubje, vzplamti ljubezen do resnice, da se izbojuje boj in odloči zmaga.

Čez nekaj dni dospe ladja do otoka Malte, od tu se obrne proti severu, hiti mimo skalovite obali sicilijske in se bliža širokemu izlivu deroče Tibere. Lucij se dolgo skrbno ogiba Pavlina. Šele pri Malti se ponudi žalostnemu levitu ugodna pri-

lika, da izpregovori s tribunom nekaj besedi. Pripoveduje mu, kako se je nekako pred štirimi leti razbila ob tem otoku ladja, s katero se je peljal njegov stric v Italijo. Ko pa zasučé pogovor na verske stvari, ga Lucij takoj prekine, rekoč:

»Pavlin, midva presojava verska vprašanja vsak s svojega posebnega stališča! Glej, ti si Jud, jaz Rimljan! Tvoje naziranje je judovsko, moje pa rimsko! Bog stoji brez dvoma na strani Rimljanov! Le glej, Rimljani vladamo, Judje ste hlapci! Pa zaradi tega se nikar ne pričakajva, ločiva se kot prijatelja! Zelo sem ti hvaležen, še bolj pa tvoji skrbni materi; zares, njene prijaznosti ne pozabim nikdar! Punujam ti v Rimu v hiši svoje matere gostoljubno streho, kjer si mi vsak dan pozdravljen in dobro došel!«

»Kako me veseli tvoja naklonjenost! Pravzaprav bi moral v Rimu bivati v hiši Flavija Klementa, toda tvoje gostoljubnosti ne smem odklanjati!«

»Kako praviš? V hiši Flavija Klementa, sina Vespazijanovega? No, mnogo sem že čul o njem, mora biti pač čudak posebne vrste! In slednjič, je li on morda pristaš vaše stranke?«

»Kajne, da ohraniš vse zase, kar ti povem o njem? Kajti z vsako nepremišljeno besedo ga lahko pahneš v veliko nesrečo!« ga vpraša nekako boječe skrbni mladenič.

»Nikar se ne boj, saj nisem izdajalec! Preponosem sem za tako nečastno dejanje, — saj veš, kolikokrat si mi že očital neupogljiv ponos! Toda, glej, Gesij Flor bi najbrž rad nekaj govoril z menoj — oprosti, Pavlin!«

Takoj odide mladi levit in Flor odgovori prvič svojega neljubega variha in tožitelja. Čitaš mu že na obrazu, koliko ga stane to ponižanje. Najprej jame hvaliti izredno srečno vožnjo in krasne dneve, ki so jih imeli na morju. Lucij mu prikimava zelo hladno in prisiljeno.

»Nikakor mi ne gre v glavo, vrli tribun,« reče nato Flor s sladkim in priljubljenim obrazom, »kakšno korist imaš od tega, ako me ženeš v Rim pred sodni stol. Kaj če bi ti one obtožne listine, ki so ti jih izročili Judje — saj niso drugega kakor njihove sitnosti — med potjo nalašč izgubil? Saj menda veš, kaj mislim reči? Pri-segam, da storiš to v svoj lastni blagor!«

Pri teh besedah pokaže tribun podležu hrbet in hoče oditi. Ko spozna jetnik svojo popolno onemoglost, zaškrta z zobmi in oči mu zažare v smrtnem sovraštvu. Isti hip seže v svoje nedrije in mahne z dolgim in ostrim bodalom po tribunu. Bliškoma plane Pavlin, ki je od daleč zrl ves prizor, med divjega napadalca in prestrašenega tribuna in prestriže smrtonosni sunek; a takoj ga zgrabi Flor ter ga trešči

z vso silo ob jambor, kjer obleži mladenič brez znakov življenja.

Brzo pozove Lucij načelnika ladje, Tritonija, da ukroti in zveže nevarnega jetnika. Sam pa stopi ginjen k Pavlinu in ga z veliko ljubeznivostjo položi na svoje ležišče. Suženj, ki je bil izvežban v zdravilstvu, skrbno preišče bolnika in najde precej opasno rano na gornjem delu tilnika. Ko mu jo izpere in obveže, odpre mladenič svoje oči in uzre poleg sebe Lucija.

»Zlata duša, prijatelj moj, rešil si mi življenje! Le za las je manjkalo, da me ni zadel tolovaj s svojim nožem in pahnil čez krov v morje!« se mu zahvaljuje tribun, poln udane hvaležnosti.

»Ah, zelo malo sem storil, ako ne rešim tudi tvoje duše!« vzdihne levit. Zdravnik trdi, da se je pričelo bolniku blesti, ker ne more umeti teh besedi. Lucij je drugačnih misli; utrne se mu solza in globoko zaihti.

Tri dni po teh dogodkih naznanijo popotnikom veseli glasovi rogov in trobent, da se bližajo ostijskemu pristanišču. Takoj povesi urna jadrnica svoja bela krila in množica se usuje na zaželjeno italsko zemljo. Naslednji dan izroči tribun svojega jetnika prefektu Tigelinu, tožbo pa rimskemu senatu.

Potem pa hiti po apijski cesti v hišo svoje drage matere, kamor ukaže prinesiti tudi ranjenega Pavlina.

Peto poglavje.

Na materinem domu

Lucina, vdova uglednega senatorja, in njena hčerka Lucila, bivata z nekaterimi sužnji v maji hišici ob veliki Apijski cesti. Lično poslopje stoji sredi krasnega vrta, obdano krog in krog od lepih nasadov sosednjih vil in palač. Bogato brestovje, ki je poleti popolnoma zakrivalo hišo, je zdaj v zimskem mrazu oropano svojega bujnega zelenja. Samo vitkih pinij s košatimi kronami, bohotnih cipres in zelenega bršljana, ki se vzpenja po marmornih stebrih in belem zidovju, se niso dotaknili hladni zimski vetrovi. Vsa raznolika okolica se koplje v slabotnih žarkih decemberskega solnca.

Šele pozno popoldne stopi Lucij po dovršenih opravkih pred vrata domačega vrta s svojega iskrega konja. Vrtnar Karpofor ga pozdravi s tako prijaznim smehljajem, kakršnega še ni opazil na nobenem sužniku. Še preden dospe do hišnega praga, ga že pozdravlja sestra in mu pade v naročje.

»Glej, Lucila, kako si zrasla, kar se nisva videla! In kako ljubko so se pordečila tačas tvoja nežna lica!« vzklikne tribun in poljubi svojo sestro na čelo.

»Pusti to, Lucij! Veselim se tvoje nepričakovane vrnitve in to mi žene kri v glavo! Tudi ti si postal v tem kratkem letu krepak mož, vrhutega tudi tribun, kakor sklepam iz tvoje krasne oprave! Zares, nisem se nadejala takega junaka! Zdaj pa le brž domov, da pozdraviš mater!«

Kako se vzradosti skrbna mati, ko zagleda pred hišnimi vrati svojega iskreno ljubljenega sina! V svoji ginjenosti ne najde primerne besede, s katero bi dovolj izrazila srečo, ko more zopet objeti svojega edinca, svoj zaklad in svoj ponos. Njeno rosno oko govori besede hvaležnega srca. Nato ga pelje v hišo, kjer mu sname z glave srebrni šlem in ga pogladi po njegovih krasnih kodrih, rekoč: »Solnce vroče Sirije ti je osmodilo čelo, a oči so ostale neizpremenjene! Hvala Bogu, da si se vrnil nepokvarjen v materino hišo! Le odloži meč in plašč in dovoli, da ti snamem bojno opravo! Kako krasna je! Danes te prvič vidim v njej!«

»Da, mamica, podarila mi jo je blaga kraljica Berenika! Koliko bi ti lahko povedal o ljubeznivosti te plemenite gospe! Sploh mi v tem letu ni manjkalo izredno zanimivih doživljajev!«

»Vse nam poveš, kadar boš utegnil!« odgovori mati. »Zdaj se urno preobleci! V svoji sobi najdeš novo tuniko — lepo vezenje ob robu je napravila Lucila! Berenika — ime se mi zdi znano — ali ni ena izmed onih naprednih žena, ki jim je zakon navadna igrača? Čula sem, da je že mnogo uglednih mož vodila za nos! Boli me, dragi Lucij, da sprejemaš darila od tako lahkomiselne ženske!«

»O, mati, ti sodiš prestrogo! Berenika je žena, polna visokih in plemenitih misli! Res se je ločila od svojega prvega moža, nekega azijskega neomikanca, toda ta je že zdavnaj umrl; v tem slučaju ima najstrožja rimska matrona prosto roko!«

»In to azijsko kneginjo mi končno pripelješ na dom kot nevesto?« vpraša mati s prisiljenim smehljajem.

»Tega se ti pač ni treba bati!« odgovori Lucij. »Berenika bi se lepo zahvalila za naše skromno domovje! Toda preden se preoblečem, mi dovoli, da poizvem, kako se godi zdaj mojemu mlademu spremljevalcu! Saj je že dospel semkaj?«

»Dà! In kako ljubezniv mladenič je ta Pavlin! Tudi brez tvojega pismenega priporočila, da ti je rešil na morju življenje, bi ga bili srčno radi sprejeli pod svojo streho. Takoj sem poklicala izkušenega zdravnika Galena, ki upa, da bodo sveže moči mladeničeve ugodno podpirale nje-

govo zdravniško umetnost. Zdaj pa se mudi pri bolniku nekdo, ki mu prinese močnejšega zdravila, kakor ga zna pripraviti Galen.«

Tu se narahlo odpro vrata in v vežo stopi starček častitljive postave, s srebrnimi kodri na sencih. Pod košatimi obrvami mu žari dvoje svetlih oči, polnih čudovite miline in ponižnosti. Globoko vdrta in zgrbančena lica govorijo o mnogih prestanih nadlogah in duševnih bolestitih. Močna brada mu obkrožuje vele ustnice in pokriva od starosti usehle prsi.

»Mir Gospodov z vami!« pozdravi starček z drhtečim glasom.

»In s tvojim duhom!« odgovori Lucina in se mu spoštljivo prikloni.

Kaj je to? Ta pozdrav je čul Lucij od Evzebija in prav tako sta nekoč odzdravljali Roda in Pavlina. Takoj se spomni, da je opazil nekaj posebnega, ko je stopil v vežo materine hiše. Izginil je namreč bronasti kip boginje Diane, ki je stal ob vходу v vežo. Sta li mati in sestra sprejeli vero, zoper katero se je boril dosedaj z vso močjo svoje mlade duše?

Starček stopi k Luciju in mu reče s prijaznim glasom: »Tudi s teboj mir, hrabri tribun!« Nato upre vanj svoje jasne oči in še pristavi: »V tebi se še bori luč s temo! Prosim hočemo Gospoda luči, da zmaga tvoj dobri angel. Naj se ozre Go-

spod tudi vate z milostnim očesom, kakor se je ozrl nekoč name!« Starček hoče takoj oditi, kajti dve svetli solzi sta se mu utrnili v očeh.

Lucila poljubi spoštljivo starčku roko in ga spremi z materjo do vrta. »Nocoj prinesem ranjencu dušno zdravilo, pripravita vse potrebno! Mladenič je nečak mojega sobrata Pavla, ki je že več mesecev uklenjen v verige Kristusove. Takoj mu moram sporočiti v ječo, da je došel sem – kaj sin njegove sestre, da se ga tudi on spomni v svojih molitvah. Kajti molitev Pavlova, ki dviga svoje zvezane roke proti nebu, je več vredna kakor moje slabe prošnje.«

»O Peter,« vzklikne Lucina, »pastir čede Kristusove, čigava molitev more biti boljša kakor tvoja? Prosim te, moli še za mojega sina, da ga Gospod kmalu pripelje v svojo Cerkev!«

»Gospod vidi tvoje solze in molitve! Njegovo božje Srce še ni nikdar prezrlo gorečih prošnja skrbne matere! Spomni se mladeniča v Najmu; ‚dal ga je njegovi materi,‘ stoji pisano! Priporoči se še Gospodovi Materi in boš gotovo uslišana!«

Nato blagoslovi Peter mater in hčer z znamenjem svetega križa in se vrne bosonog, s priprosto palico v roki, v hišo senatorja Pudencija. Nihče izmed množice, ki se peha po veliki Apijski cesti, ne

sluti, da je ta slabotni, skromno oblečeni starček prvi izmed onih duhovnih vladarjev, ki bodo v teku stoletij kot namestniki Kristusovi dajali postave rimskemu mestu in vsem narodom širnega sveta.

Lucij se nocoj skrbno ogiba vsakega vprašanja, ki bi nanese pogovor na verske stvari. Tudi ko opisuje svoje doživljanje v Jeruzalemu, le kratko omeni Tamaro in svoje bivanje v Pavlinini hiši. Zato se mati kmalu poslovi od utrujenega sina in gre pripravljat, kar ji je Peter naročil za svoj nočni obisk.

Okoli polnoči ga sprejmeta mati in hči v slovesno razsvetljenem predvoru in ga peljeta v bolnikovo sobo, kjer stoji miza, pregrnjena s čistimi prti, na kateri gorita dve zlati svetilnici. Starček seže pod svojo togo in položi na mizo z velikim spoštovanjem dragoceno puščico. Nato se zgrudi na kolena in moli z vsemi, ki so navzoči, božjega Zveličarja, skritega pod podobo kruha. Ko pokaže z gorečimi besedami svojo vero v pričujočnost Kristusovo in obudi upanje in ljubezen, vzame iz puščice Najsvetejše, stopi z njim k bolnikovi postelji, rekoč: »Telo Kristusovo!« »Amen,« odgovori Pavlin in prejme z ganljivo pobožnostjo skrivnostno in čudovito dušno zdravilo. Tudi materi Lucini in njeni hčeri, ki sta se pripravljali celo noč na to sveto opravilo, podeli Peter sveto obhajilo. Kri-

stjani so namreč v težkih dneh svojega krvavega preganjaja zauživali Kruh močnih tudi izven bogoslužnega opravila, ako se jim je ponudila ugodna prilika.

Dolgo moli Peter v bolnikovi sobi; šele ko zažari nad rimskim mestom jutranja zarja, zapusti vdovino hišo.

Kako se začudi drugo jutro Lucij, ko pride iz svoje spalnice in zagleda Pavlina docela ozdravelega poleg svoje matere in sestre! Mladenič mu zatrjuje, da je to učinek čudeznega zdravila; tribun pa smatra naglo ozdravljenje le za uspeh tajne čarovnije.

Ko odide Pavlin, reče Lucij svoji sestri: »Glej, Lucila, nekaj posebno lepega sem ti prinesel iz Jeruzalema!« in ji pokaže dragoceni vratni nakit Tamarin.

»O, kako krasni rubini! In ta prelepa zapon! Mati, poglej, kako se vse blišči in sveti!« se čudi deklica.

»Zares, tako nenavadno velikih rubinov še nisem videla!« vzklikne Lucina. »Celo cesarica bi hlastno segla po njih! Kako si vendar mogel kupiti to dragotino? Upam, da ni kak krivičen plen, oškropljen s krvjo in solzami!«

»Ne boj se mati!« odgovori tribun. »Kaj takega bi si ne upal ponuditi svoji sestrici! Tudi nisem kupil teh draguljev! Pravzaprav niso moja lastnina, ampak

darilo neke judovske deklice, katero je poslala samo tebi, Lucila!«

Mati in hči strmita začudeno v Lucija.

»Vidiš spaka, že zopet mislita na ženitev! Za vas ženske je ženitev prvo in zadnje! Sicer bi se bilo res lahko kaj zgodilo, a zdaj ne maram več na to misliti! Tamara, ki je Lucili na las podobna, samo da ima črne oči, je prestopila, žalibog, k stranki kristjanov, katerih Judje in Rimljani ne morejo videti. Nocoj vama morda kaj več povem o tej deklici. Zdaj pa moram takoj v mesto, da napravim najnujnejše obiske! Zvečer sem zopet doma! Na svidenje!«

Toda materi ni všeč, da se gre njen sin klanjat rimskim mogotcem. Posebno pa ga prosi, naj opusti svoj obisk pri Tigelinu in nekaterih drugih dostojanstvenikih. »Zelo ti bode pozneje žal, da si šel v tako družbo!« — Toda Tigelin je načelnik cesarjeve telesne straže in ljubljeneц Nerov! Zato obljublja Lucij materi samo splošno, da se najbrž ne zglesi pri njem, in odide v mesto.

Naslednje dni je doživel Lucij bridke izkušnje. Zaman naganja Tigelina, pretorja, mestnega prefekta in najvplivnejše senatorje, naj prično tožbo zoper Gesija Flora, češ, da se mora sam takoj vrniti v Palestino. Vsakdo izmed njih ga tolaži,

takoj prihodnji mesec pride vse na vrsto! Kmalu nato mu pa pravijo, da se mora poprej izvršiti mnogo drugih tožb. Slednjič izjavi Tigelin, da je želja cesarjeva, odložiti zadevo do njegove vrnitve z Grškega. Tako mine teden za tednom, mesec za mesecem. Lucij ima neprestano pred očmi svoje visoke načrte, na katere ga spominjajo v prvih mesecih zlasti goreča pisma kraljice Berenike. Zato pridno nadaljuje svoje obiske pri vplivnih osebah in se udeležuje veselic in slovesnih gostij, katerih pa ne upa popisati brez sramu svoji materi in sestri.

Tako pride pomlad, obenem pa novica, da se vrača cesar v Italijo. Tudi se jame širiti govorica, da je Cestij Gal padel pri Neronu v nemilost in da je ta izročil vojsko zoper Jude Vespazijanu, zmagovalcu Britanije, in njegovemu sinu Titu Flaviju. To vleče Lucija še bolj v Palestino, kjer bi se bojeval in odlikoval pod najslavnejšimi poveljniki rimskega cesarstva. Kljub temu mora ostati v Rimu in piti čašo gnusobnosti in studnosti, katero mu vsiljujejo Tigelin in drugi razuzdanci.

Končno pride Neron v Rim, in sicer kot zmagovalec na polju lepih umetnosti. Pred njim neso z velikanskim sijajem stotine zlatih in srebrnih vencev, katere si je priboril s svojim »božanstvenim petjem« in igranjem na citrah v vseh grških gleda-

liščih. Sam stopa v mesto kot bog Apolon s citrami v roki. Raz pleča mu visi škrlatni plašč, posut z zvezdami, glavo pa mu venča krona zmagovalca. Ugledno meščanstvo in cestna drhal, vse mu hiti naproti in kliče podlemu morilcu svoje matere in soproge: »Pozdravljen, naš bog, pozdravljen!«

Pozdravlja ga tudi Lucij, ki se je šel s Tigelinom in senatom klanjat prihajajočemu vladarju. Sramuje se samega sebe, kakor mu je po pravici rekla mati. Za plačilo je povabljen zvečer na cesarski obed, kjer se mu nudi prilika, da se še bolj poniža v prahu pred Neronovo gnusobo. Tu visi onih tisoč osemsto in osem vencev, katere je prinesel cesar z Grškega. Nekdo izmed gostov predlaga, naj se vsi kipi uckdanih vojnih zmagovalcev pomečejo v veliko mestno kloako, Neronu pa naj se postavijo oltarji in svetišča. Nasvet se sprejme z gromovitim ploskanjem. Samo Lucij ne more hiiniti tako veselega obraza kakor drugi gostje. Zato vpraša Neron poleg sebe sedečega Tigelina, kdo je oni mladi tribun, in se baha na ves glas, da takoj odpotuje v Jeruzalem, kjer ukroti uporno judovsko ljudstvo z močjo svojega božanstvenega petja. Nato vpraša Lucija, kako mu ugaja ta duhoviti načrt.

»Na ta način prekosiš celo božjega pevca Orfeja, ki je užugal s svojimi čarob-

nimi glasovi divje zverine!« odgovori tribun.

»Misliš, da se mi ne posreči ta načrt?« vpraša Neron, katerega je spravil Lucijev odgovor v vidno zadrego.

»Kaj je tako mogočnemu bogu, kakor je tvoje veličanstvo, nemogoče?« vzklikne Lucij in se mu globoko prikloni.

Zdajci stopi v šumečo dvorano truma pevk in plesalk, ki proslavljajo cesarja kot največjega umetnika, kar jih je kdaj videl svet. Nato vzame cesar zlato liro in stopi v kolo razuzdanih žensk, da otvori ples. Navdušeno ploskanje pozdravlja cesarja-glumača.

Z gnusom in studom premišljuje Lucij drugi dan na materinem vrtu dogodke prejšnjega večera. Je-li vredno poštenega človeka, vladati tako suženjsko nadahnjeno ljudstvo, kakor so Rimljani od časov Avgustovih? Sramota! Ne, Lucij ne more dalje strpeti v Rimu! Samo to še želi učakati, kako se izteče njegova pravda zoper Flora, potem pa se takoj popelje k vojnim četam v Palestino. Ako ga je usoda res izbrala za bodočega vladarja, si hoče priboriti cesarsko žezlo z mečem, ne pa s klečeplaztvom krog rimskih senatorjev in podle drhali. In kako hoče planiti na to ničvredno svojat, ko bo odičen s cesarsko krono! Zopet bo zavladala po širni državi nekdanja poštenost in priprostost.

Sicer ljubi Berenika blišč in sijaj, toda njeno častihlepje in njen ponos najde primerno in zadostno uteho, ako povzdigne rimsko ženstvo do nekdanje časti in slave. Zakaj neki še ni odgovorila na njegovo zadnje pismo, dočim ga je poprej tako skrbno obveščala o vseh najnovejših dogodkih v Palestini? Niti tega mu ni sporočila Berenika, da sta Vespazijan in Tit zbrala svojo vojsko pri Ptolemaidji, odkoder si osvojita najprej posamezne pokrajine in šele potem udarita svojejglavno jeruzalemsko mesto. Odkod ta nezaupnost?

V te in podobne misli se zataplja Lucij, sedeč ob vodnjaku v hladni senci bezgovega grmičevja. Tu se mu približa sestra in mu ponudi svojo roko v pozdrav, rekoč: »Kako si vendar bled in zaspan, Lucij! Življenje, kakršnemu se udajaš zadnje dni, škoduje tvojemu zdravju in napravlja vrhutega tudi meni in materi nepotrebno skrb in žalost!«

»Prav imaš, sestra! Ravno zdaj sem sklenil pričeti drugačno življenje! Na vsak način moram iz Rima! Naj tulijo rimski volkovi sami, če se jim ljubi!«

»Poznam mnogo srečnih ljudi, ki si ne iščejo zabave v tej družbi! Le poglej Pavlina —«

»Dà, dà, saj mi je vse znano! On je kristjan kakor ti in mati, ki želita, da bi

tudi jaz sprejel to tujo vero. Toda vajuin trud je zaman, jaz ostanem zvest veri svoje domovine, saj ima mnogo lepega in dobrega. Poleg tega je zagrozil cesar vsem kristjanom s smrtjo. Neprestano se bojim za té in mater, zlasti ker ta Pavlin občuje s poglavarji vaše stranke in mi zna slednjič pripeljati v miroljubno hišo vohane mestnega prefekta. Potem smo izgubljeni! Le nikar se mi ne čudi, ko dobro vem, da je oni starec, ki ga imenujete Petra, vaš veliki duhovnik, ali kakor ga že nazivajo kristjani!»

Lucila hoče odgovoriti; tu se nenadoma razmakne zeleno bezgovje in pred njo stoji — Tigelin.

»Oprosti, milostiva gospa!« vzklikne razuzdanec in obsipava deklico s predrznimi pogledi; »saj veš, da se s cesarjevimi naročili ne sme odlašati! Vrtnar mi je povedal, da najdem vrlega tribuna tukaj ob vodnjaku, zato nisem dal naznaniti svojega obiska! Kako me veseli tvoja navzočnost, cvetica dražestna! Čemu torej siliš odtod?«

Potem naznani tribunu, da se prične tožba zoper Flora sredi meseca maja pred cesarjem samim.

»Kolika sreča, da smeš govoriti vpričo božanskega Nerona! Toda samo nekaj dni je še čas, da se pripraviš za ta velični dogodek! Zato sem takoj prihitel

semkaj in ti kot tvoj dobri prijatelj sporočil veselo novico! Žal, da sem storil svojo dolžnost v tako neprilичnem trenutku —«

»Zelo se varaš, prefekt Tigelin,« prekinje Lucij v svoji vidni nevolji cesarjevega ljubljenca, »deklica, s katero sem poprej nekoliko pokramljal, je moja sestra!«

»Kaj, tvoja sestra?« se čudi Tigelin in pase na njej svoje oči; »ni lepo, da tako skrbno skrivaš to krasno cvetko! Ulej, kakor nežna golobica! In te krasotice ni bilo med onimi senatorskimi gospéini in hčeramí, ki so včeraj pozdravile slavnega Nerona? Imam za take stvari zelo pazljivo oko in bi bil gotovo opazil ta dragoceni biser! Lej, lej, in ti veš, kako cesarju ugaja lepota!«

Lucij premišlja v upravičeni bojazni za svojo sestro, ali naj požene takoj na mestu Tigelinu svoj meč skozi prsi, preden podlež obrne cesarjeve oči na Lucilo. Le s težavo prikrije svoj srd in se izkuša iznebiti neljubega gosta. Ves Tigelinov trud, kako izprositi od deklice prijazno besedo, je zaman. Še enkrat zagrozi tribunu s svojim temnim in škodoželjnim pogledom, nato pa naglih korakov odide.

»Nesramni mešetar in grdun!« se jezi Lucij, ko je odšel prefekt, »rad bi vedel, če je paglavec prisluškoval najinemu pogovoru, ko sem ti očital, da si kristjana!«

»In si tako neprevidno govoril o obiskih častitega Petra!« toži prestrašena sestra.

»Ti presneti lopov! Kako lepa prilika, da te dobi v svoje kremplje! Tudi če ni ničesar slišal, nisi varna tukaj niti trenutka več! Takoj morava stopiti k materi! Treba je hiteti na vso moč, da uvidemo preteči nevarnosti!«

Plemenita in skrbna gospa je takoj pri volji pobegniti z Lucilo na svoje malo posestvo v Sabinskih gorah in hitro zbere potrebno obleko za potovanje.

Ko je nosilnica pripravljena za odhod, reče svojemu sinu: »Lucij, otrok moj, kakor vidiš, ne utegnem veliko govoriti s teboj! Izročam te Bogu in tvojemu dobremu angelu! Samo nekaj imam še na srcu: morda si se čudil, da cel čas nisem s teboj govorila o krščanski veri, dasi ravno ti je dobro znano, kako srčno želim, da bi bil tudi ti deležen te sreče. Spoznala sem, da bi se ti v tako neugodnih razmerah ne mogel okleniti resnice, zato te nisem marala nadlegovati. Zdaj pa, ko se morava ločiti — kdo vé, če se še kdaj vidiš, — te prosim samo to: premisli, kako hitro mine življenje in kako dolga je večnost! Karkoli dosežeš na zemlji — Bog mi je priča, da ti želim vse najboljše — boš užival samo nekaj kratkih let svojega življenja! Skušaj tako živeti, da boš sre-

čen tudi v večnosti, — saj veš, kaj mislim reči !«

»Gotovo, mamica! Toda čemu zame toliko skrbi in žalosti? Preden zapustim Italijo, vaju obiščem v lepih Sabinskih gorah!«

Nato objame svojo mater in jo posadi v nosilnico poleg Lucile. Že hočejo nosivci oditi, ko pokliče gospa še enkrat svojega sina k sebi, rekoč: »Kako sem mogla tako važno stvar pozabiti?« Potem pa mu pove natihoma, da se Peter, Lin in drugi častiti možje zberejo nocoj v njeni hiši k skupnemu posvetovanju, ker bo cesar, ki se je vrnil z Grškega, ukazal kristjane zdaj še hujše preganjati. Naj ji vendar izkaže ljubeznivost, da pouči Pavlina o naj-novejših dogodkih, ali pa naj opozori hiše senatorja Pudencija in Flavija Klementa na pretečo nevarnost, da se ne pripeti preganjancem kaj žalega. Vse to obljubi Lucij odhajajoči materi.

Komaj odide nosilnica, že spozna Lucij, kolika nevarnost lahko nastane za njegovo osebo, ako zasačijo sovražniki krščanskega poglavarja v njegovi lastni hiši. Zato niti ne počaka, da se vrne Pavlin, ampak hiti nemudoma v hišo Pudencijevo. Vrtnarju Karpoforu naroči skrbno čuvati vrata ter mu izroči pisemce, namenjeno Pavlinu, kjer mu v kratkih besedah

opiše ves položaj in svetuje najstrožjo previdnost.

Dolgo mora Lucij čakati v veži Pudencijeve hiše. Vsem se zdi nevarna in jako sumljiva oseba, ker so ga nedavno videli v družbi cesarja, Tigelina in drugih zagrizenih sovražnikov krščanstva. Ko pa jame poizvedovati celo po Petru, mu nihče več ne zaupa. Slednjič pride Pudencij. Kako se prestraši senator, ko čuje za kristjane tako žalostne novice. Takoj pošlje na vse strani svoje služabnike, da opozorijo rimske kristjane na pretečo nevarnost, sam pa se odpravi k Flaviju Klementu, da obvesti o tem Lina in druge kristjane, ki se zbirajo v njegovi hiši.

Temne slutnje navdajajo Lucija, ko odhaja na svoj dom. Kroginkrog vlada neprodirna noč. Le tuintam pogleda lunin srp izpod črnih oblakov, ki se vlačijo kakor grozeče pošasti po nebesnem svodu. Na Apijski cesti sreča mnogo vozov in nosilnic, katere spremlja tolpa sužnjev z velikanskimi bakljami. Zdajci dospe Lucij v obližje svoje hiše in pozorno poslušá. Povsod grobna tišina. Skozi nobeno okno ne more opaziti svetlobnega žarka. Toda kaj je to? Vrtna vrata so samo narahlo priprta, dasi je ukazal Karpoforu, naj jih skrbno zapira. Stvar se mu zdi sumljiva. No, sicer je pa stari Karpofor nekoliko pozabljiv.

Še nekaj trenutkov posluša tribun z vso napetostjo, nato stopi na vrt in hoče zapreti vrata za seboj. Tu ga bliskoma zagradi železna roka, nekdo pa mu v istem hipu porine v usta robec, tako da ne more izustiti glasu in mu pohaja sapa. Krčevito se bori z napadalcema, še enkrat napne vse svoje moči, da se otrese njunih nasilnih rok, toda zaman. Oba morata biti izurjena napadalca, ki znata dobro rabiti moč svojih pesti.

»Tako,« pripomni eden izmed njiju, »tudi ta je zdaj na varnem! Le dobro pazi, tovariš, ujameva jih še več! In za vsakega deset sesterc!«

»Da, če le ne bi bil ušel zaradi tvoje nerodnosti oni mladi jud!« odgovori drugi, »ta nama lahko spravi vse ptiče iz kletke!«

Biriča peljeta tribuna v sobo, ki je najbolj oddaljena od ceste. Ondi najde Karpofora in vse druge služabnike zvezane in zastražene. En sam pogled --- in Lucij takoj spozna starčka, ki ga je nazivala njegova mati Petra. Tu stoji zdaj ukovan v težko železje in pozdravlja tribuna s ladjkim smehljajem. Vidi se mu, da ceni svoje verige bolj kakor vse zaklade sveta. Zdajci se obrne Tigelin, ki je dosedaj brskal po nekem predalu, proti tribunu ter se mu zlobno zareži. Vendar pa mu veli vzeti iz ust robec in tribun takoj

vpraša, odkod ima pravico samovoljno udirati v njegovo hišo in tako zahrbtno napadati njega in njegove služabnike.

»To je zapoved božanskega cesarja! Lahko trdim, da je Neron popolnoma upravičeno razjarjen, če je njegov gost zaščitnik kristjanov ali celo skrivni pri- staš te brezbožne drhali! Da sta tvoja mati in sestra kristjani, je dokazala hišna preiskava! Povedati nam moraš, kje naj- demo ti dve zviti ptički! Vrhutega govori to pisemce, katero si izročil vratarju, da si nameraval zaklete sovražnike bogov in cesarja odtegniti kazni pravice. No, od- krito povedano, najlepši plen nocojšnjega lova je oni-le starec, na katerega smo prežali že dolgo časa. Da ne ostane to zate brez zanimivih posledic, se boš lahko kmalu prepričal!«

Šesto poglavje.

V Neronovem cirkusu.

Ob jutranjem svitu tirajo vojaki jet- nike v veliki Neronov cirkus, v čigar pri- tličju je prostora za stotine jetniških cel- lic. V svojo veliko nejevoljo ni Tigelin ujel sinoči nobene nadaljne žrtve v svoje zanke; to tolaži zlasti Lucija, po čigar pri- zadevanju je bilo mnogo rimskih kristja-

nov rešenih nedvomne pogube. Vkljub temu koraka skoro docela obupan poleg Petra z zvezanimi rokami čez Zmagoslavni most proti Vatikanu, kjer se dviga orjaški cirkus, ki sta ga sezidala Kaligula in Neron. Tribun je sanjal nedavno o povsem drugačnem izprevodu po veliki Apijski cesti.

»Pogum, moj sin!« ga vzpodbuja častitljivi starček na njegovi desnici. »Pogum, nastopili smo pot zmage! Sedaj še ne umeš mojih besedi; nekoč pa boš hvaležen Bogu, da te je pripeljal na to pot! S križem do zmage!«

»Tukaj na vrtu Agripine in v cirkusu, v katerega nas peljejo, je nekako pred tremi leti umrlo najstrašnejše smrti na stotine vernikov za Gospoda Jezusa,« šepeta Peter sam pri sebi kakor v premišljevanju. »Oni-le veliki steber, ki se dviga sredi tekališča, je bil takrat osvetljen od krvavih žarkov ‚živih bakelj‘. Ob njegovem vznožju je izdahnilo nešteto žrtev. Toda po kratkih hipih trpljenja so bili sprejeti kot mučeniki v večno veselje in veličastvo. Zdaj pojo že tretje leto zmagoslavno alelujo, njihova radostna pesem ne utihne nikdar.«

Nato jame pregibati svoje ustnice v goreči molitvi in reče čez nekaj časa s hvaležnim pogledom proti nebu: »Zdaj se bo izpolnila beseda Gospodova: ‚Kadar

boš star, boš raztegnil svoje roke in drugi te bo opasal in odpeljal, kamor ne boš hotel.' V resnici: meso omahuje in ne mara iti, toda duh bo zmagal z močjo Gospodovo!«

Ko se posvetijo prvi žarki jutranjega solnca, dospejo jetniki do cirkusa. Tigelin, ki stopa prvi, pripomni pikro Luciju Flavu: »No, tribun, le naglej se zdaj solnca, neba in cvetočih vrtov tu kroginkrog! Najbrž preteče precej časa, preden te zopet obsije blagodejno solnce in se nasrkaš svežega zraka — ako te ne sreča pamet in se ne odločiš izročiti svoje ljubke sestrice mogočnemu Neronu, s čimer bi ustanovil njej in sebi srečno in veselo bodočnost. Mar li ni tako? Prav, vsak je svoje sreče kovač! Sicer pa dobimo deklico bodisi tako ali tako v svoje roke!«

Tribun ne odgovori ničesar. Načelnik cesarjeve telesne straže se mu ne zdi vreden besede. Nato stopijo jetniki skozi velikanska vrata v obokano dvorano, ki služi za stražnico. Tigelin brž zašepeče ječarju nekaj besedi, nato se zaničljivo prikloni in odide. Ječar Tigrin, širokoplečat in godrnjav orjak, ki je izgubil v boju z nekim germanskim hrustom levo oko, sedi s svojimi tovariši ravno pri zajtrku.

»Ti krščanski psi ne dado človeku niti po dnevu niti po noči miru. Kmalu ne bo več prostora za te pravične in svete

roparje in morilce! Halo, Ganij, daj mi še enkrat vrč, sicer mi paglavci izpijete vse, preden se vrnem!« vpije razkačen Tigrin.

Nato pritisne posodo k svojim debelim ustnicam in jo v trenutku izpije do dna. Ko premotri z edinim očesom posamezne jetnike, pripomni: »No, prav vsakdanja krščanska golazen! Skoraj niste vredni, da vas vržem pred zverine! — Ta starec je torej kolovodja onih bedakov, ki molijo osla kot boga? Zaradi te prednosti zasluži posebno celico! Njegove kosti so bile nekoč morda še precej trdne, zdaj so pa že prerahle za krvavi spopad na bojišču!«

»Prijatelj, upam, da sem še vedno dosti čil in krepak, da umrjem na križu!« prijazno odgovarja sivolasi starček.

»Vidiš spaka, kako ga veseli smrt na križu! Vendar moram priznati, da se mi zdi križ najsramotonejša smrt, kar jih je pri nas Rimljanih v navadi. To me uči izkušnja! Če te zgrabi kak gladni lev in te naglo pohrusta, kaj je to kaj posebnega? Resk, resk, — in stvar je opravljena. Tudi če se smodiš in pališ na grmadi, ne traja dolgo. Ampak bičanje, da leti od tebe scedrana koža, ko te pribijajo na križ in visiš ondi zapuščen cele dneve in noči! No, hvala lepa za tako lepo počeščenje! Če se ti pa, starec, vkljub temu cedijo slinice po tej smrti, naj bo — tvoja prošnja bo

uslišana! Sicer mi bo kdo očital, da ne privoščim svojemu varovancu tega veselja!«

Nato prične enooki Tigrin opazovati tribuna. »Pri Herkulu — ni napačen junak! Lahko se bo spoprijel z najmočnejšim gladiatorjem! Tudi kristjan?«

»Ne,« odgovori Lucij, »saj vidiš, da sem tribun! Zahtevam, da me pelješ pred rimskega pretorja! Tigelin, ta nesramni lopov, me je zavratno napadel v moji lastni hiši in me pripeljal semkaj! Tudi če se je zgodilo to na povelje cesarjevo, pokazati hočem, da je še trohica pravice pri rimskih sodnikih!«

»Da, da, vrli tribun! Zdaj lahko miruješ s svojim jezikom, dokler te ne postavijo pred sodnike, ako sploh še kje bivajo. No, sicer pa mislim, da te vsemogočni načelnik pretorijancev in božanski cesar rada rešita tega truda, ker sta tvoja sovražnika. Jasno je, da posteljem tako mehkopernatemu ptičku v posebni kletki. Ganij, prižgi baklje! Pojdimo!«

Tigrin sveti jetnikom po obokanih hodnikih, ki se vlečejo v več nadstropij ravno pod mnogoštevilnimi vrstami kamenitih sedežev cirkusovih. Zadnji stopa Ganij. »Najprej moramo pokazati kristjanom numidijske zverine in druge prijazne goste, s katerimi se bodo morali se-

znaniti!« pripomni ječar. »Glejte, živali so že zavohale svoj plen; kajne, prijetne sanje za vas kristjane?«

Potem jih pelje v podzemeljske prostore, podobne močnim kletem, kjer ima zaprte divje živali in posveti v vsak brlog s svojo bakljo. Tu zarenči jezno dvoje pantrov in zbeži pred lučjo od železne ograje na svoje ležišče. Ondi se postavi velikanski kosmatinec iz severnih dežela na svoje zadnje noge in pokaže svoje zobovje. Divji tur brusi svoj rog ob tla in se pripravlja za sovražni napad. Za vsako zver ve Tigrin prikupljivo besedo in ji pokaže jetnike, njene bodoče sovražnike. Ko dospe do numidijskega leva, strese slednji svojo mogočno grivo in zarjove tako divje, da se polasti gledalcev groza in jim gre skozi mozeg in kosti. »Dobro, prijatelj, izvrstno si nas pozdravil!« se smeje Tigrin, dočim misli Peter na ,rjovečega leva', pred katerim je tako pogosto svaril svoje vernike.

Ne daleč od bivališča krvoločnih zveri porine ječar Lucijeve služabnike v temni in nizki prostor. Tribun jim daje upanje, da bodo kmalu rešeni iz tega strašnega kraja; vsi so mu hvaležni, toda mnogo bolj jih potolaži beseda Petrova, ki jim obljublja pomoč Kristusovo in plačilo večne zmage. Petra samega tirajo v posebno celico. »Samo nekaj časa boš tu-

kaj!« pripomni enooki Tigrin, »potem dobiš drugo stanovanje, mamertinsko ječo, kakor mi je rekel načelnik pretorijancev.«

Ko sname starčku z rok železne vezi, položi Peter svojo desnico na tribuna, rekoč: »Zdravstvuj, moj sin! Molim tudi zate in sem prepričan, da ti Bog zaradi tvoje pobožne matere podeli svojo milost! Vrni mu jo z ljubeznijo do svojih bratov! Mir s teboj!«

»Ali še ne bo konca?« sili ječar. »Skoraj si upam trditi, da si tudi ti kristjan!« se jezi nad tribunom, ko zapira vrata.

»Pri vseh bogovih! Moral bi postati kristjan, ko gledam njihovo čudovito potrpežljivost in tvoje sirovo ravnanje!« odgovori Lucij.

»Haha, prav tako se jim godi, kakor si sami želijo in kakor mi ukaže božanski Neron! Zdi se mi, da jim napravlja krvava smrt in njene muke prav posebno veselje! Ali nisi videl, kako so starcu od veselja žarele oči, ko je govoril o smrti na križu?«

»Videl sem! Čudovito in neumljivo!« odgovori Lucij.

»Sama čarovnija! Na svojih skrivnih sestankih dobivajo meso malega otročiča in kdor zavžije le en grižljaj, je takoj vo-

ljan pretrpeti vsako muko. Tudi žene in deklice niso dosti boljše!«

Ječar pelje Lucija po kamenitih stopnicah na zračno galerijo, kjer postoji in reče: »Tribun, z ozirom na tvoje dostojanstvo, in ker sem prepričan, da me čaka poštena nagrada, te hočem zapreti v najlepšo kletko — seveda dokler mi plačaš. Saj ne zahtevam za vsak dan več kakor deset bornih sesterc!«

»Tu imaš prstan, da bo mir tvojih besedi! Kamen je vreden več tisoč sesterc!« odslavlja tribun podlega barantača.

»Prav, prstan prodam zlatarju in si natančno zabeležim, koliko časa je plačana najemščina. Tukaj na desni je tvoje novo stanovanje. V prvi sobi biva neki jetnik, tih in ponižen človek, kakor so vsi kristjani. Zdaj čaka samo še ure, ko se izvrši njegova smrtna obsodba. Upam, da ti mož ne bo v nadlego, vsekako ne dolgo časa!«

S temi besedami odpre Tigrin vrata in posveti s svojo bakljo v temni prostor, kamor še ni nikdar posvetil solnčni žarek. Zrak je tako zatohel, da zastaja Luciju sapa. Na otepu trohnele slame sedi mož z mrtvaško bledim obrazom in se takoj obrne v veselem začudenju proti prišlecu. Lucij še ni nikoli videl tako duhovitih oči. Visoko in jasno čelo s tako resnimi potezami — to vendar ne more biti

podoba zločinca! Mož je pripraven za stolec kake modroslovne šole ali senatorja, ne pa za ta nečloveški brlog!

»Kristjan — brat v trpljenju?« ogori jetnik Lucija s prikupljivim glasom. »Bodi mi srčno pozdravljen! Usmiljeni Bog naj ti bo tolažnik v bridkosti!«

»Zelo sem ti hvaležen! Toda nisem tvoj brat, ako misliš s tem imenom kristjane!« odgovarja Lucij, medtem ko odpira Tigrin vrata sosednje sobe.

»Torej si mi brat kot sin skupnega očeta vsega človeškega rodu, ki je v nebesih!« ga pozdravlja prijazni mož in se s težavo dvigne s svojega bornega ležišča. Ko pa mu ponudi svojo veliko roko, ukovano v težko železje, se niti trdi tribun ne more ubraniti ginjenosti in sočutja.

Nato stopita ječar in tribun v sosednjo sobo, ki je mnogo boljša kakor prva, dasiravno je tudi ta zelo temna in le tuintam posije slabotni solnčni žarek skozi štirioglato odprtino v debelem zidovju. Tu ima človek vsaj nekoliko razgleda in more svobodnejše dihati.

»No, kako ti ugaja novo stanovanje, hrabri junak? Zaves in preprog seveda ne boš našel tukaj, tudi ti ne morem postreči z bogve kako mehкими blazinami! Vojščak, kakor si ti, ni navajen v taboru takih reči!«

Tribun je z vsem popolnoma zadovoljen.

»Haha, glavne prednosti te knežje sobane niti opazil nisi! Stopi sem in poglej skozi odprtino! Od tu se ti nudi razgled, katerega ne poplaščaš z desetimi sestercami! Ravno pred nosom ti stoji visoki obilisk in oni štirje kameniti stožci, ob katerih je že mnogo voznikov razbilo svoje predrzne in častihlepne kosti! Na drugi strani pa vidiš cesarski prestol, odkoder opazuje Neron krvave igre! Zato ti vračunim ob času iger vsak dan še drugih deset sesterc! Pomisli, kako se bo paslo tvoje oko, ko bo zrlo odtu božanskega Neronu in njegovega najdražjega prijatelja Tigelina!«

Luciju se ne zdi vredno odgovarjati na tako hvalisanje. Pač pa prosi ječarja, naj mu prinese pisalno pripravo, da naznani nekaterim prijateljem svoje sedanje bivališče, ter ga vpraša, če ga sme kdo tukaj obiskati.

»To je odvisno od moje volje,« se smeje enooki; »kristjani imajo to nespametno navado in so mi stisnili v roko že marsikateri novčič. Pametni ljudje pa se ne zanimajo za cesarjeve sovražnike in jih pustijo lepo v miru. Če me pošteno plačaš, ti preskrbim vse, kar je potrebno za pisanje, in vestno izročim vsa pisma

tvojim prijateljem, če ti je sploh še kdo ostal zvest.«

Lucij spozna, da res nima prijatelja, ki bi mu mogel pomagati. Pač pa se mu zdi pametno, obvestiti o svojem položaju Pavlina in Pudencija. Toda čemu pehati v nevarnost mladeniča, ki mu je rešil življenje, in blagega senatorja? Ne, tega ne stori! Rajši hoče prositi pretorja, naj nemudoma prične z njegovo tožbo. Bolje je naglo umreti, ako najdejo rimski sodniki v njegovem ravnanju s svojo krščansko materjo in sestro kaj kaznivega, kakor biti živ pokopan v tem grobišču.

Tigrin hoče oditi in zapira za seboj vrata, da pusti tribuna samega. Ta pa ga prosi iz usmiljenja do ubogega jetnika, ki životari v prvi sobi, naj pusti vrata odprta, da bo tudi oni tujec vsaj nekoliko deležen zraka in svetlobe, ki prihaja skozi stensko odprtino v njegovo sobo.

»Glej hudimana, brez dvoma si tudi ti kristjan! Vsak pošten častivec bogov bi me prosil na kolenih, naj trdno zaprem vrata. Kajti odkrito povem, neznosen smrad vlada v oni peklenški beznici! Samo tega ne zahtevaj, da snamem starcu tudi verige. Imam ga namreč za najnevarnejšega kolovodjo te hudičje stranke.«

S temi besedami odide Tigrin, Lucij pa stopi v sobo svojega nesrečnega soseda. Ta se mu zahvaljuje s hvaležnimi

besedami za izkazano dobroto in pozdravlja s solznimi očmi srebrne žarke luči, ki se po dolgem času zopet vsipa v njegovo zapuščeno bivališče. Potem pa jame proslavljati v goreči molitvi nebeškega Očeta, ki je poslal svojo Luč — edinega Sina — na zemljo, da prinese luč in življenje tudi bednim zemljanom, ki tavajo v temi in smrtni senci. »Zdaj se sicer bojuje tema zoper luč in ta boj ne neha, dokler ne napoči dan, ko zmaga luč in izgine tema za vedno. Gorje sinovom teme! pahnjeni bodo v naročje večne smrti. Blagor pa sinovom luči! bivali bodo v kraljestvu večnega življenja in sijali kakor zvezde na nebu. O prijatelj, da bi tudi ti postal deležen te sreče!«

»Najbrž zopet izraz razborite orientalske domišljije!« si misli tribun, katerega je spravila ognjevitost jetnikovih besedi v zadrego, in se hoče vrniti s hladnim pozdravom v svojo sobo.

Hlapec ječarjev prinese obljubljeni pisalno pripravo in Lucij sede blizu okenca, da napiše pismo do pretorja, na katero seveda ne stavi bogve kakega upanja. Potem se zlekne na svoje trdo ležišče in premišljuje svojo žalostno usodo. To naj je torej sad njegovih zlatih upov? So li bile mamljive podobe, ki mu jih je kazala vedeževalka v Cezareji, samo slepilo in goljufija? Kaj poreče Berenika, če izve o

njegovem poniževalnem stanju? Bi li prišla v svoji velikodušnosti v Rim, da ga reši iz ječe? Kako hudo je človeku pustiti naenkrat vse vesele nade o bodoči sreči in slavi! Pisati hoče kraljici pismo, katero ji mora priti v roke, naj ga stane še toliko žrtev! »Kdo ve,« tolaži samega sebe, »če ravno to nasilje ne pahne krutega tirana s prestola? Morda stori to mogočna roka Berenike?«

Nato ga začne vznemirjati usoda ljube matere in sestre ter se zgraža in trese pri misli, če se posreči zvitemu Tigelinu vjeti obedve v svoje trde kremplje.

Prve dni svojega jetništva Lucij ne mara kaj prida občevati s svojim docela nepoznanim sojetnikom. Zato pa s toliko večjo vnemo sestavlja pismo, namenjeno kraljici Bereniki, ki naj bi še bolj podžgalo njeno častihlepnost, vrhutega pa seveda podvizalo njegovo rešitev iz ječe. Toda ko z velikim trudom dovrši pismo, ga mora takoj raztrgati; kako lahko zlorabi Tigrin te vrstice ter jih izroči Neronu kot neovrgljiv dokaz njegovih veleizdajalskih naklepov! In usoda Berenikina, ali bi ne bila s tem nesrečnim poizkusom zapečatenjena za vselej? Sporoči ji torej z malimi in hladnimi besedami samo to, da se nahaja zdaj v Rimu v zaporu. »Če ta novica ne gane njenega srca, se ne zmenim več za njeno pomoč,« misli tribun sam pri sebi.

Ko ga morijo te in enake žalostne misli, odpre nekdo zunanja vrata jetniške celice ter pozdravi njegovega sojetnika z znanim glasom, rekoč: »Pozdravljen, stric, prosim te blagoslova! Kako sem vesel, da se mi je zopet posrečilo podkupiti ječarja in te še enkrat obiskati! Toda lakomni Tigrin terja čim dalje višjo vsoto; ne vem, če jo še zmorem prihodnjič!«

»Zato pa nikar ne raztresaj miloščine naših sobratov, da bi delal le sebi in meni veselje, dragi moj dečko!« prične karati jetnik z ljubeznivimi besedami Pavlina — on je namreč prišlec, katerega je spoznal Lucij že pri njegovih prvih besedah.

»Prosim te, ne bodi hud!« opravičuje se Pavlin. »Akvila mi je izročila denar izrecno v ta namen. Blagi izdelovalec šotorov in njega žena Priscila kakor tudi vsi drugi ti pošiljajo po meni svoje najprisrčnejše pozdrave. Vsa naša občina želi in potrebuje tvoje molitve. Lin je nameraval sicer sam priti semkaj, toda verniki so ga preprosili, da je ostal doma pri svojih ovčicah. Zdaj namreč on vodi krmilo Cerkve, odkar je Peter v ječi.«

»Peter v ječi?« vzklikne Pavel. »Gospod naj ga zopet reši iz verig, če je to v prid in blagor njegovi Cerkvi, kakor ga je nekoč otel Herodovega nasilja! Povej mi, kdaj in kako se je to zgodilo? In kje se nahaja zdaj?«

»Žal, da še ne vemo nič zanesljivega! Nekateri mislijo, da zdihuje v mamertinski ječi, drugi pa domnevajo, da je najbrž tukaj. Zasačili so ga v hiši gospe Lucine in z njim vred vjeli in zaprli tudi onega tribuna, o katerem sem ti že zadnjič pripovedoval, dasiravno ni kristjan.«

»Tribun Lucij? O, to je moj ljubi in dobrosrčni sojetnik!« se vzradosti Pavel. »Lucij, prijatelj moj, pridi vendar in poglej mojega stričnika, ki te je spremljal na potovanju!«

Tribun bi bil rad že poprej, takoj ko je po prvih besedah spoznal Pavlina, pozdravil svojega mladega prijatelja in je čakal samo še Pavlovega povabila. Radostno objame mladeniča ter ga izprašuje o usodi svoje matere in sestre. Zelo ga pomiri novica, da sta obe srečno ušli na varno. Nato se hoče takoj vrniti v svojo jetniško celico. Toda Pavel mu reče s prijaznim smehljanjem, naj ostane še nekaj časa pri njem, saj je tudi njega Bog izbral za pričo »vsem zarotam in izdajalskim naklepom«, ki jih kujejo kristjani zoper cesarja in državo.

Tribun torej posluša modre nasvete in bodrilne opomine, ki jih daje apostol narodov po svojem stričniku rimski krščanski občini. Pravzaprav ji ne naroča ničesar drugega kakor zaupanje v Boga, ki nikdar ne zapusti svoje Cerkve, in medse-

bojno bratsko ljubezen. »Vse one obljube, ki jih je Gospod dal Petru, prvaku apostolov, veljajo tudi za njegove prave naslednike do konca sveta. Kajti on je skala, na katero je sezidal svojo Cerkev, katere ne bodo premagala niti peklena vrata; njegova vzvišena pastirska služba mora trajati vse čase, dokler ne pride Gospod sodit vsega človeštva in sam ne loči kozlov od ovac.« Zaupno in udano naj slušajo Lina in vse njegove naslednike. Tisti, ki je nekoč pripeljal Petrov čolnič skozi vihar na genezareškem jezeru, bo tudi zdaj zvesto varoval svojega krmarja.

Prav tako skrbno priporoča Pavel medsebojno ljubezen, ki jo imenuje z evangelistom Janezom »zapoved Gospodovo«. Pred Lucijem se začne razgrinjati in odkrivati dosihmal popolnoma nepoznan svet. Da, če se uresniči ta zapoved, mora zavladati na zemlji nova doba, doba sreče in miru, o kateri veliko rimsko cesarstvo nima niti slutnje!

Le prezgodaj pride enooki ječar in opozarja Pavlina, da mora oditi. Mladi levit sprejme od apostola za slovo poljub miru, ki naj ga nese svojim sobratom, in pa njegov blagoslov, pred katerim celo Lucij, prvič v svojem življenju, globoko ginjen upogne svoje koleno. Pri odhodu obljublja Pavlin tribunu, da hoče po svojih močeh delovati tudi za njegovo rešitev ter

sporočiti njegove pozdrave v Sabinske gore.

S tem dnevom je nastalo med obema jetnikoma popolnoma drugačno razmerje. Lucij preživi skoro ves čas ob nogah Pavlovili ter pazljivo posluša njegove nauke. Razni dvomi, ki so ga tlačili od začetka, so se kmalu razpršili kakor ivje v žarkih pomladnega solnca. Njegov bistri razum je bil že poprej na pol spoznal resnico, samo slepa strast je kakor temni oblak ovirala in zakrivala svetlo luč spoznanja. Z veliko zaupnostjo razkrije Lucij apostolu svojo notranjščino in vsa svoja zmotna naziranja, katera je gojil v svojem srcu od tistega dneva, ko mu je sleparska vedeževalka v Cezareji prorokovala cesarsko krono.

»Morda s pomočjo zrcala in drugih naravnih sredstev, morda celo s pomočjo hudobnega duha, ki je vedno voljan v kalnem ribariti,« odgovori Pavel. »Ampak, da si verjel takemu grozovitnežu, kakor je oni Herod — če je bil res on, ki je prišel iz peklenškega plamena — ne, to mi noče iti v glavo.«

»Bil je videti tako grozonosno veličasten!«

»Saj praviš sam, da je imel na glavi žarečo krono in ognjen plašč okoli pleč! Kaj mu ni prijala strašna krona, ki jo bo nosil vso večnost?«

»Gledal je tako mrko in čemerno; nemara zato, ker ga je čarovnica prisilila, da se nam je prikazal. Takrat sem spoznal, da je ogenj za duha nič manjša slast kakor za močerada.«

»Goreti bo moral v njem, goreti,« pravi Pavel in pripoveduje zgodbo o bogatinu in njegovem trpljenju v peklju.

»I, pa kako je vendar to mogoče?« povpraša Lucij. »Saj ogenj ne more vplivati na duha, ki je po tvojem nauku čisto breztvaren!«

»Kakor je telo blaženih deležno onih vrtilin, s katerimi je obdarjen duh, da je namreč v svojem poveličanem stanju nevzprejemljivo za bolečine, nesmrtno, urno kakor misel in gre lahko skozi zidovje in najtrje skalovje, tako trpinčijo duše pogubljenih vse slabosti in nadloge telesa: neprestano goré v strašnem ognju, pa vendar nikoli ne zgoré, vedno mrjo, a njih trpljenje ne mine niti za hip — njih smrt je večna. Kajti velik in nedoumen je Gospod v plačilu in kazni! Zato nas ne sme nikdar zapustiti strah božji!«

Te besede so Lucija zelo pretresle. Skesano prizna Pavlu, da še je dal preslepiti od svoje častihlepnosti, ter ga vpraša, ali še sme upati odpuščenja, ker je bolj veroval goljufivim vražarskim podobam, kakor s trnjem kronanemu obličju Gospodovemu. Pavel ga ljubeznivo pritisne k

sebi, rekoč: »Ali si pomagal kamenjati prvega mučenca? Ali si preganjal Cerkev z divjo krvoločnostjo? Vidiš, tak sem bil jaz, upiral in protivil sem se milosti — in vendar je zmagalo božje usmiljenje ter me izbralo za oznanjevalca svetega imena božjega pred kralji in narodi sveta! Le pogum, prijatelj moj! obžaluj svoj greh, in Bog ti bo očistil dušo z močjo svoje dragocene krvi v kopeli duševnega prerodenja.« Potem mu apostol pove in razloži še priliko o izgubljenem sinu, tako da odide Lucij z docela skesanim srcem.

Odslej Pavel marljivo poučuje Lucija o krščanski veri, obenem pa ga uči tudi moliti. Nauči ga čudovito Gospodovo molitev, v kateri že pri njenih prvih besedah imenujemo Boga svojega očeta, vse ljudi svoje brate, nebesa pa svojo domovino. Pokaže mu razliko med samopašnim in sebičnim poganstvom ter vero križa in zatajejanja. Zato naj tribun nesrečo, ki ga je zadela in zoper katero se zdaj upenja z vsemi silami, prenaša izlahka, brez godrnjanja, z notranjo potrpežljivostjo in jo sprejme kot voljo nebeškega Očeta, da, kot neko podobnost s trpečim Zveličarjem. V šoli tako slavnega učitelja, kakor je bil Pavel, ki je mogel reči: »Rane Kristusove nosim na svojem telesu,« in na tem nenavadnem kraju kaže njegov učenec od dne do dne večji napredek. Doslej

je Lucij z veseljem čakal onih dni, ko so se v cirkusu uprizarjale igre, in je nerad stopil od okenca v svoji celici, kadar je na sedežih, ki so se vrstili v velikanskih krogih tik nad njegovo glavo, vršela nešteta množica veselih in kričečih gledalcev. — Zdaj mu ni več do te zabave. Samo kadar na gladkem tekališču zažvižga bič in se čuje peket urnih kopit, zamolklo drdranje vozov in urnebesni vzkliki razburjene množice, v takih trenutkih ne premaga posebno lahko svoje radovednosti.

Pavel gleda z veseljem duševne boje svojega učenca in mu za plačilo popisuje svoja mnogoštevilna potovanja in nevarnosti, ki so mu neprestano grozila na morju in na suhem. In ko se Lucij prvič do dobra premaga, da se niti ne ozre za vozom, ki šine mimo njegovih oči, mu reče apostol: »Pripravi se na krst! Jutri se duhovno prerodiš v vodi in Sv. Duhu!«

Naslednjo noč prebedita jetnika v molitvi in svetem premišljevanju prečudne skrivnosti. Tribun se slovesno odpove satanu in vsemu njegovemu napuhu ter iznova prizna in potrdi svojo vero v troedinega Boga in Jezusa Kristusa, učlovečenega Sina Očetovega, nato pa prejme iz zvezanih rok Pavlovih sveti krst.

»Vstani, otrok božji, nova stvar, ki si pustil starega človeka v vodi in oblekel Kristusa . . .« reče Pavel krščencu, ki

kleči pred njim zatopljen v svetem zamaknjenju, ter ga objame. Cel dan jima mine v tolažbi in duhovnem veselju. In zdaj prične Pavel razlagati svojemu novemu sobratu tudi ono skrivnost, ki se je prvič izvršila pri zadnji večerji. »Tisto noč, ko je bil Jezus izdan, je vzel kruh, se zahvalil ter ga razlomil, rekoč: Vzemite in jejte; to je moje telo, katero bo za vas dano — to delajte v moj spomin!«

Kako strmi Lucij nad toliko ljubeznijo in tolikim čudežem! Toda niti za hip ne vstane v njegovi duši dvom o tej resnici. Saj je rekla večna Resnica sama: »To je moje telo!« in to je zanj dovolj verodostojna priča. Pavel izvrši pred njegovimi očmi čudež izpremenjenja. Za to sveto opravilo mu zadoščuje košček kruha, ki so ga dobivali jetniki, in kupica vina, katero je kupil Lucij za svojo zadnjo dragotino. Potem da zavžiti novokrščencu prečudežno duhovno jed, ki mu napolni srce z najslajšo tolažbo in najbogatejšimi milostmi. »Živim, toda ne živim več jaz, ampak Kristus živi v meni!« vzklikne Lucij, novorojenec, s Pavlom, svojim očetom v Kristusu.

Sedmo poglavje.

Boji in zmage.

Minula sta skoraj dva meseca, odkar je Lucij v ječi. Že poteka junij. Tu stopi ječar nekega jutra v tribunovo celico in je posebno dobre volje. Naznani mu, da se ima zgoditi danes nekaj tako nenavadnega, da je vredno sto sester; če pa nu jih tribun ne mara obljubiti, da ga zapre cel dan v temni brlog poleg onega beda-stega starca. »Lehko storiš z mirnim srcem!« mu odgovarja Lucij 'Flav; »kaj malo me mika gledati vrvenje na teka-lišču!«

»Oho! Ko je vendar že pripravljen mehki prestol za božanskega Nerona! In zlasti danes, ko bo zavoljo male izpremembe med igrami križan oni poglavar kristjanov, ki ga imenujejo Petra!«

»Peter križan? In tukaj v cirkusu, praviš?« vzklikneta hkrati oba jetnika.

»Aha — to vaju vendarle zanima!« se muza ječar z zadovoljstvom. »Da, tukaj v cirkusu! Že kopljejo ob vznožju obeliska jamo, kamor postavijo križ — kopanje in lopate se slišijo celo semkaj. No, najzanimivejše je pa to, da norčavi starec želi biti križan z glavo navzdol; pravi, da ni vreden viseti na križu tako, kakor je visel njegov Gospod in Učenik.«

»O, zdaj spoznavam tvojo ljubezen in ponižnost, veliki Peter, namestnik Kristusov na zemlji!« vzdihne Pavel globoko ginjen. »O da bi mogel s teboj vred umreti! Zdaj želim razpasti in iti h Kristusu!«

»No, kar zadeva smrt, bo prej uslišana tvoja prošnja, kakor slutiš!« pravi Tigrin. »Čas je že, da narediš tukaj prostor drugim, in zato sem poslal pretorju listino, na kateri je tudi tvoje ime primerno zabeleženo.«

»Zapiši še mene! Daj, da še jaz umrjem!« prosi tribun. »Tudi jaz sem kristjan!«

»Tako? Torej si se dal od starca oslepariti? Prav, le počakaj nekoliko! Kmalu pride tudi tebi vrsta! Toda za danes je že odposlan zapisnik obsojencev, in dokler mi zadostuje tvoje imetje, ostaneš moj najemnik; pošten hoče biti Tigrin. Povedati pa ti moram, da je onih sto sester, katere sem ti yračunil za današnje slovest, že precej izčrpalo tvoje bogastvo. In če nimaš ničesar več, ne moreš zahtevati še v prihodnje tako lične sobice — to bi bila nečuvena krivica!«

Umevno je, da hoče biti Lucij na vsak način priča Petrove smrti. Ko je odšel Tigrin, pripomni Pavel: »Moj sin, zdaj morava moliti! Kajti samo milost od zgoraj nam podeli zmago. Celo veliki in

sveti Peter bi iz lastne moči ne mogel zmagoslavno prestatl tega težkega boja.« Oba se zgrudita na tla, da izprosita sebi in Petru pomoč božjo. —

Šele šumenje in vrišč prihajajoče množice, ki je jela polniti cirkus, opozori v molitev zatopljenajetnika, da se je približal čas boja. Dvestošestdesettisoč gledalcev bo paslo v Neronovem cirkusu svojo radovednost; imovitejši Rimljani so napolnili vrste sedežev v pritličju, ki so bližji peščenemu tekališču in bojišču, drhal pa je zasedla višje in slabejše prostore. V prvih vrstah, tik pred očmi obeh jetnikov, pa se šopiri najvišja gospoda. Toda med neotesano množico na najoddaljenejših sedežih in omikanimi mogotci ni veliko razlike: iz vseh govori enaka krutost in krvoločnost. Vse govori in zbija šale o najzanimivejši točki iger, o križanju vrhovnega poglavarja kristjanov.

»Škoda, da bo ta komedija s kristjani tako naglo pri kraju,« potoži skrbno nališpana gospica svoji prijateljici in se leno poigrava s svojo pahljačo. »Stranka se bo zdaj takoj razpršila. In jaz tako rada vidim od časa do časa namesto ničvrednih sužnjeva in sirovih gladiatorjev umirati te kristjane. To jim moramo priznati: nikdar ne kažejo najmanjšega strahu pred smrtjo in se ne dajo pobiti in poklati tako nerodno kakor navadni bojovníki.«

»Le potolaži se, sladka Selena,« odgovori prijateljica; »moj oče, ki je pretor, pravi, da so vse ječe napolnjene s temi grduni, katerih pogum ti je tako všeč, in da jih ni prav nič volja darovati božanskemu Neronu ali drugim rimskim bogovom. Tako veselih prizorov, kakor bodo današnji, še mnogo doživimo; prav radovedna sem, kako se bo kremžil in pačil oni veliki duhovnik, ki pride danes na vrsto. Nemara bo nebeški Neron ob tej priliki zložil kako novo pesem o mukah in bolečinah velikanov in pošasti, ki se borijo zoper njegov prestol.«

»Poglej, že prihaja božanski cesar!«

Fanfara zadone; tisočera množica se dvigne s svojih sedežev in kliče: »Slava nebeškemu Neronu, slava!« Gromovito in nepretrgano ploskanje pozdravlja došlega vladarja.

Cesar zavzame svoje častno mesto pod škrlatnim šotorom, ravno nasproti obelisku. Odet je s kratkim, bogato vezanim plaščem, katerega si je pritrdil na desni rami z bliščečo zapono, pod plaščem pa je oblečen v lahko rožnato suktnjo. Odkar se je namreč vrnil z Grškega, nastopa najrajši kot Grk. Lične kodre, iz katerih puhte najdražje dišave, oklepa dragocen, s svetlimi biseri posut diadem. Poleg cesarja sedi prav tako razkošno oblečena Popeja Sabina, na levi pa ce-

sarjev ljubljenec Tigelin, opravljen mnogo bolj priprosto, da ne zatemni slave in sijaja svojega gospoda. Častniki, svetovalci, senatorji, visoki uradniki, vse se peha proti škrlatnemu prestolu, da ujame od »svojega boga« milostljiv pogled ali morda celo prijazno besedo.

Tromba zabučí. Lucij stopi k okencu, odkoder z lagotjo opazuje cesarja in Tigelina. Pritajen gnev vstaja v njegovi duši, ko gleda pred seboj nepoštena mogotca, ki imata na vesti njegovo krivično jetništvo. Ali takoj uduši v sebi rastoče vznemirjenje ter moli: »Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom«. Da, prav nič ne zavida gnusnika, ki sicer danes sedi na cesarskem prestolu in se baha s svojim gnilim vladarstvom, v srcu pa že mora trpeti peklenške muke. Morivec svoje matere, ubijavec svoje žene! Požigavec in tisočkratni morivec! Lucij mu bere z obličja, da se zaman otresa gadov, ki že zdaj pikajo in razjedajo njegovo srce. In ta ubogi Tigelin na njegovi strani — ah ne, za sto svetov ne menja za njegovo mesto.

Zdajci zamahne cesar z roko; vnovič zagrmí tromba, iz ograjne staje pa plane šestorica četverovprežnih voz na gladko dirkališče. Lucij zatisne oči in čaka, da predirjajo tekmeci določeno pot, dokler najurnejši izmed njih ne doseže venca

zmage. Samo enkrat se zdrzne od strahu in sočutja ter se naglo ozre na dirkališče; ondi je zadel eden izmed voznikov na ovinku ob granitni steber, razbil vprego in polomil svoje kosti. Strašno odmevajo njegovi obupni in pretresljivi klici, še bolj brezsrčno pa se roga umirajočemu nesrečniku tisočera množica gledavcev, ki vrišči od veselja in zadovoljstva, ko divjajo penasti vranici z nesrečno žrtvo po prahu in pesku. Slednjič se zljubi božanskemu Neronu pokazati svojo nevoljo, da se drzne taka neroda spričo njega nastopiti kot tekmeč pri vozni dirki.

Dirka je končana. Cesar se dvigne s prestola, namrdne zaničljivo obraz, kakor da deli nezasluženo miloščino, ter vrže zmagalcu običajni venec. Množica pa zavriskne hkrati z vseh klopi: »Veliki duhovnik kristjanov! Na križ z njim!« Neron se pusti nekaj časa prositi, nato pa prikima in ugodi prošnji.

Takoj hiti Lucij k Pavlu z novico, da je za Petra pričel čas boja in ločitve. Ali apostol že kleči na svojem ležišču z razprostrtimi rokami kakor zamaknjen v Boga in prosi za svojega sobrata moči in zmage.

Rablji pridrmastijo s križem ter ga vržejo nekaj korakov pred obeliskom na tla poleg kladiiva in žeblicev. Nato pripelejo Petra sredi cirkusa. Vsa nešteta tru-

ma gledavcev tišči v ospredje, da vidi vrhovnega poglavarja kristjanov; z vseh klopi ogromnega cirkusa mu grozijo in švigajo srditi pogledi. In tako stoji med njimi častitljivi starček, krog ledja ogrnjen z bornimi cunjami starega vojaškega plašča, sicer pa čezinčez pokrit s krvjo in sledovi udarcev. Kajti priprava na križanje je bilo pri Rimljanih najstrašnejše bičanje, in ravnokar je moralo pretrpeti njegovo telo od rabljev to strahovito muko. Še zdaj trepeta na njem vsaka žilica in mišica, kri pa mu curlja navzdol v malih potočkih. Pa navzlic temu plamte njegove velike oči v nadzemeljski svetlobi, ko zazre pred seboj križ.

Peter razprostre svoje roke in hiti do križa, kjer se zgrudi na kolena, ga objame in poljubuje z vsemi znaki veselja, dasiravno ni moči slišati njegovih besedi vsled divjega vrišča zbesnele drhali.

»Pozdravi cesarja, preden umrješ!« tuli množica. Starček odpre svoje oči, se ozre proti nebu in moli tako mirno, kakor da ni več na zemlji. Njegovo obličje se sveti kakor izpremenjeno, njegova roka pa blagoslovlja rimsko mesto in ves širni svet. Morda zre v tem trenutku kot prerok veličastno baziliko, katero sezida čez dvestopetdeset let prvi krščanski cesar iz razvalin Neronovega cirkusa nad njegovim grobom, morda gleda ponosno ku-

polo, ki se bo dvigala čez nekaj stoletij nad tem mestom v nebotačni višini? Nemara čita v duhu na obelisku sredi cirkusa besede: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat?*¹⁾

Če ga je Gospod navdajal nekaj hipov s tako sladko tolažbo, mora zdajle toliko bolj občutiti svoj strašni položaj. Kajti že so planili na trpečega starčka sirovi hlapci, da mu snamejo razcapani plašč in ga položijo na trdo križevo bruno. Ko zabobnijo udarci kladiva, zavlada po vsem cirkusu tišina. Pavel čuje kladivo in moli glasnejše. Kratki bolestni vzdih, ki jih nareka mučencu silno trpljenje, prihajajo prav razločno celo do njegovih ušes. »Gospod, sprejmi to daritev in blagoslovi moje naslednike v pastirski službi!« ihti Peter. In potem zaškrtajo rablji, popadejo križ in ga vlečejo do jame; vnovič sirove kletvice in votli udarci. Kakor da so zarjule vse peklenške sile, tako odmeva satanski krohot zdivjanih poganov, ko je postavljen križ, na katerem se v nenaravni legi z glavo navzdol, z izpahnjanimi udi in nedopovednih bolečinah zvija žrtva njihove krutosti. Na vseh klopeh smeh, ploskanje, razposajeno vpitje in razgrajanje. Ljudstvo se naslaja s smrtnimi mu-

---

¹⁾ Kristus zmaga, Kristus kraljuje, Kristus zapoveduje.

kami svojega bližnjega kakor na praznični dan. Neron se dvigne s svojega sedeža in stopi nekoliko naprej, da si kolikor mogoče natanko ogleda smrtno borbo križanega, in se spusti nato z veselim smehom na mehke blazine svojega prestola. Ne pade mu v glavo, da bi milostno mignil s svojim navzdol obrnjenim palcem, naj reši rabeli s poslednjim udarcem mučenca nadaljnih bolečin.

Že ko so postavljali križ, si je Lucij zatisnil oči in pokleknil poleg Pavla k molitvi. Medtem je Peter po strašnem, toda kratkem trpljenju izročil svojo dušo nebeškemu Učeniku, katerega je ljubil tako zvesto in ponižno v svojem življenju. Do konca iger je ostalo njegovo telo na križu, potem pa so ga prodali rablji in ječar kristjanom. Ti so ga ponoči brez vsakega šuma pokopali prav blizu cirkusa. Mogočna terebinta, zasajena v vinogradih vatikanskega griča, je kazala prvim kristjanom gomilo prvega papeža.

Komaj je zapustila množica cirkus, že stopi Tigrin s svojimi hlapci v Pavlovo ječo ter mu sporoči veselo novico, da je zdaj prišla nanj vrsta. Medtem ko snemajo hlapci z velikim naporom zarjavele verige iz železnih stenskih obročev, se nudi apostolu še toliko časa, da more izpregovoriti s svojim učencem nekaj kratkih tolažilnih in bodrilnih besedi.

Spominja se prijateljev in jih mnogo imenuje po imenu, katerim naj Lucij izroči zadnji pozdrav in blagoslov: Linu, Akvili in njegovemu stričniku Pavlinu. Naroča mu, naj piše Lin vsem krščanskim občinam, katere je bil Pavel sam ustanovil, da daruje zdaj zanje svoje življenje in naj neomajno stojijo v veri, upanju in sveti ljubezni. Zdaj pač lahko vzklikne: »Izbojeval sem dober boj, dopolnil svoj tek, ohranil vero; pripravljena mi je krona pravičnih, katero mi dá nebeški Sodnik. Pa ne samo meni, ampak vsem, ki ljubijo njegov prihod. Tudi tebe čaka, moj Lucij, če ostaneš zvest; kajti prišli bodo tudi zate dnevi težke izkušnje. In takrat zmaga le pogum in ponižnost. Vse si upam ž Njim, ki mi daje moči.«

Verige zarožljajo na tla. Pavel še enkrat objame in blagoslovi Lucija, ki poljubuje z rosnimi očmi njegove ranjene roke, nato ga odvedejo beriči.

Lucij ostane sam v zaporu, katerega je svetnik toliko mesecev posvečeval s svojimi molitvami in trpljenjem. Zanj se je pričela še-le zdaj prava muka jetništva, ona zapuščenost, ki se tako zelo protivi človeški naravi.

Ko napoči pozni večer devetindvajsetega junija, zopet zahrešči zapah. Med vrati stoji Tigrin.

»Če vabiš tudi mene v smrt, dobrodošel!« dé tribun.

»Le počasi, srček moj,« se smeje mož, očividno pri najboljši volji. »Tudi nate pride vrsta, kakor danes na ta dva, in ne bo mi žal, če ujamem tudi za tvoje truplo toliko sester, kolikor sem jih dobil za njuno. Vi kristjani morate biti res čarovniki in potrebujete za ta posel kosti in krvi svojih umorjenih znancev. Vidiš, za vsako kapljico krvi, in celo za vsak žebelj, s katerim smo vašega kolovodjo pribili na križ, sem prejel prav čedno vsotico denarja.«

»In kako je umrl moj dragi sojetnik?«

»O, vse je šlo hitro in pravilno. Pretor, ki je bil povabljen od cesarja na obed, se ni maral dosti pričkati z njim. »Daruj Jupitru, ali pa umreš!« je dal Pavlu na izbero. Ta je hotel braniti svojo vero z dolgim govorom, pa pretor ga ni utegnil poslušati. »Peljite ga pred ostijska vrata in mu vzemite glavo!« se je glasila njegova kratka, pa točna rabsodba. Vlečejo ga torej iz mesta, in zaradi starega prijateljstva capljam tudi jaz za njim; kajti še zmerom rad pogledam za ptički, ki so sedeli v moji kletki, in so mi v zabavo, če znajo v takih trenutkih pogumno nastopati. In moram reči, da Pavel ni nič manjši junak kakor Peter. No, pa vendar, pri zdravi pameti ni mogel biti; objel in po-

ljubil je rablja ter moža spravil v precejšnje zadrego. Ko mu ta vkljub temu odseka glavo, tedaj brljuzgne mleko, namesto krvi v njegov plašč.«

»Pa si to sam videl?«

»I, prisegal ravno ne bom, toda, pri Herkulu, tako se mi je vsaj zdelo. Če je bila tudi res čarovnija, pomagalo mu itak ni nič. On je zdaj mrtev, mleko ali kri mi je gori ali doli, jaz se ne brigam več zanj. Toda pravzaprav sem te prišel vprašati, ali res ne moreš več plačati najemščine za ono okence v svoji sobi? Povedal sem ti že, da bi bilo zoper mojo vest, če bi ti zastonj užival to dobroto.«

Lucij izjavi, da zdaj nima ničesar več in ne vé, kdo bi zanj maral plačati.

»Tudi dobro; želim ti obilo zabave v onem temnem prostorčku, kjer ne bo slepil solnčni žarek tvojih lepih oči,« dé enoki, zaloputne oboja vrata in odide.

Odslej Lucij sam životari v temnici. Prve dni še dosti izlahka prenaša svojo zapuščenost. Še več: celica mu je ljuba in draga; tako se je vtisnil v njegovo dušo spomin na krvavo mučeništvo obeh apostolov, zlasti Pavla, ki je prebil na tem kraju toliko gorja. Ali ti tolažilni spomini se polagoma razblinjajo in neprodorna tema zatohlega prostorčka postaja jetniku od dne do dne neznosnejša. Z vsemi silami svojega mladega življenja koprni tri-

bun po zraku in svetlobi. Je li res od vsega sveta zapuščen in pozabljen? Rimski kristjani pač ničesar ne slutijo o njem; tudi Pavlin je najbrž po smrti svojega strica zapustil mesto, če ni navsezadnje bogvé kod ujet ali celo mrtev.

In njegova mamica, kje neki bi bila? Obljubila mu je, da se precej vrne v Rim, ko bo sestra Lucila na varnem. Če je že v mestu, se ji morda ni posrečilo najti njegovega bivališča, ali pa je že prejela mučeniško krono in se zdaj veseli v nebesih. Berenika —? Nanjo skoraj ne misli več. Že zdavnaj so se razkadile one častiželjne sanje, katere je pričarala predenj cezarejska vedeževalka. In Tamara? Spominja se je večkrat, in če moli za svojo mater ali sestro, vklepa vselej tudi njo med svoje goreče prošnje. Že dolgo časa mora biti kristjana. In če še vedno biva v Jeruzalemu? Ali pa pri svojem očetu in bratcu v Antijohiji? In je oče še vedno oni trdovratni rabi? O, potem bojuje ona težke borbe za svojo vero. Marsikdaj jo vidi v svojih sanjah, ko mu odpira nočni zapah jetniške celice, kakor takrat v Kajfovi hiši, toda ko na jutro izgine sladki sen, je še vedno zapuščen v nizki temnici; tedaj se mora z vso močjo okleniti vere v božjo pričujočnost in previdnost, katero mu je vlil v srce Pavel, da ga ne zagrnejo valovi gorja in trpljenja. »Tudi v tej strašni

ječī je Bog pri meni,« vzdihne stokrat in stokrat sam pri sebi. »Pavel me je učil: ‚V njem živimo, se gibljemo in smo’. On me vidi in vé, kaj je zame najboljše. Kaj mi more škodovati, če umrjem tukaj zapuščen in pozabljen od ljudi, Da me le On ne zabi in ne zapusti!« Te misli ponavlja vselej, kadar trka na njegovo srce dvom ali celo obup. Ali kljub temu se novi izpreobrnjenec, v čigar duši še vedno ni doobra izumrlo hrepenenje po svobodi in zemeljski sreči, večkrat le s težavo uklanja previdni roki božji.

Čas mu poteka tako leno in mrtvo. V tem zidovju ne vidi ni jutra, ni večera, kajti malomarni hlapci mu le neredno pri našajo tisti kosec kruha in vrč vode. Gotovo je minulo veliko tednov in mesecev, odkar je v ječi. Poletje se mora nagibati že h koncu, kajti hladna sapa, ki uhaja pri vratih skozi špranje, mu naznanja, da so jeli zunaj pihati mrzli zimski viharji.

In spet se vlečejo dnevi, tedni, meseci. Hlapec, ki je godrnjaje prinesel jetniku vrč z vodo, pove, da ravnokar poteka april. Torej celo leto, odkar so ga potisnili v zapor! In šele samo eno leto! Dobro se spominja, kako je sedel z Lucilo poleg cvetočega bezgovja, in prav dozdeva se mu, da srka vase sladkoopjni vonj cvetlic ter čuje z zelenega lavorja milo slavčevo petje. O, ptičic ljubki glas! O, nežni

dih cvetic! O, radostna pomlad! O, sinji svod neba in solnca zlati soj! Ah, bo li še kdaj vse to videl, slišal, čutil? Grenke solze mu lijejo na lice. Nekoč se je pričkal s svojo sestrico za priprosto šipkovo rožico ter jo njej na kljub poteptal. O, kaj bi zdaj dal za to skromno cvetko in kako srčno bi želel videti one ljube oči, katere je takrat njegova deška razposajenost napolnila s solzami!

In še vedno mu počasi lezejo dnevi in tedni. Zunaj žge vroče poletno solnce, Lucij pa se hladnokrvno vdaja nadaljni usodi. »Tako bo tudi vnaprej,« si misli, »dokler mi strupeni jetniški zrak ne izglo-da mladega življenja.«

Tu zapazi nekega dne na sužniku, ki mu je donašal borni živež, čudno izpremembo. Navadno je pomolil jetniku skozi vrata skledico juhe, kosec kruha in vrč vode, pri tem pa niti besedice ni zinil; danes pa odpre vrata na široko ter postoji, kakor da hoče reči: »Zakaj me danes ničesar ne vprašaš?«

Lucij se torej ojunaci ter ga vpraša, če je že blizu zima. Sužnik se mu nasmehne, rekoč: »Eh, zima! Saj niti sredi junija nismo! Mar bi me vprašal, kdaj dobimo novega cesarja, ko se je božanski Neron danes ponoči sam usmrtil!«

»Neron mrtev?« plane Lucij pokonci.

»Da! Mrtev kot miš!« odgovori suženj. »Toda bolje bi rekel: mrtev kot ščenè ali tiger; vkljub svojemu božanskemu naslovu je bil bolj podoben tema dvema živalima kakor miški, ki bi bila pravzaprav čisto nedolžna živalica, da ni tatica.«

»In se je sam spravil s sveta? Kako je vendar moglo priti do tega?«

»No, stvar se je izvršila nekako tako,« odgovori možakar ter pljune predse. »Sam si je zasolil juho, to se pravi, nazadnje so ga bili vsi ljudje siti. V Galiji je odpadel od njega Julij Vindeks, v Španiji pa Galba s svojimi legijami, kar ga je silno raztogotilo. Obema je hotel iti naproti s pretorijanci ter ju zopet pridobiti zase s svojim petjem in brenkanjem. Toda pretorijanci niso kaj prida pričakovali od njegovega cviljenja in spakovanja in so oklicali Galbo za cesarja. To da tudi senatu poguma, ki takoj proglasi Nerona za sovražnika domovine. Ukaže mu celo navezati na pleča sramotilni jarem in ga poditi ter bičati skozi mestne ulice. Verjemi mi, da se rad pustim desetkrat bičati, ko bi mogel videti ta prizor z lastnimi očmi. Zadnjo noč pa je temu zmagalcu sveta upadel ves pogum. Pribežal je na pristavo svojega nekdanjega sužnja Faona, vzdihoval in tarnal, kako more svet zapustiti tako velikega umetnika, ter si sled-

njič porinil meč skozi nenasitno grlo. Hej, to bodo poskakovali bogovi od veselja, ko zagledajo med seboj tega častivrednega tovariša!« Po hodniku prihiti Tigrin in se že od daleč huduje nad svojim sužnikom: »I, kje pa postopaš, nemarnost lena? Misliš, da si zdaj, ko je Galba postal naš cesar, prost in svoj gospod? Čakaj, konopec te nauči pokorščine! Ti pa, tribun Lucij, si lahko vesel izpremembe na cesarskem prestolu. Stara izkušnja me uči, da se tisti, katere smatra kak cesar za svoje smrtne sovražnike, po njegovem padcu povzpno do najvišjih služeb in časti. Tudi tebi iz srca želim to srečo. In kadar boš imel vsega v izobilju, se večkrat spomni, kako vestna in poštena duša je bil oni ječar. Pri Herkulu, z isto pravico mi lahko izročiš upravo te ali one dežele kakor pristnemu rimskemu plemiču. — Ker si bil zaprt samo na povelje Tigelinovo in nimam z njim, kakor tudi z njegovim božanskim pokroviteljem zdaj ničesar več opraviti, lahko svobodno zapustiš svoje dosedanje bivališče, kadar se ti zljubi. Na pot ti dam celo nekaj dostojnejše obleke — tvoja je tačas precej trpela — in vsotico denarja, kar mi o primerni priliki s poštenimi obrestmi povrneš.«

Luciju so prišle vse te novice tako iznenada, da ne vé, so li sanje ali gola

resnica. Neron mrtev! On prost! Precej časa mine, preden se more vživiti v svoj novi položaj. Z veseljem pozdravi ječarjevo ponudbo, kajti lastna obleka mu je na životu napol strohnela in segnila. In ko odide Tigrin po platneno tuniko in plašč, kakršnega so v onih časih meščani nosili namesto praznične toge, pade tribun na kolena ter poljublja tla celice, v kateri je okusil toliko nebeških milosti in zemeljskih grenkosti.

Ko zapušča cirkus, vidi, da se je skoraj odvadil hoji in da oči le iztežka prenašajo dnevno svetlobo. Nad oči si je moral položiti razprostrto dlan, da jih ne ranijo ostri solnčni žarki, in kakor slepec otipava pot s palico, katero mu je podaril ječar. Toda kam sedaj? Rojstna hiša je nedvomno zapuščena. Na misel mu šine gostoljubni Akvila, o katerem je že mnogo čul od Pavla, in takoj je storjen sklep, da se zateče v njegovo hišo na aventinskem griču. Ali težko bi bil došel vsled svoje oslabeledosti do nameravanega cilja, da ni srečal nekega dečka, ki ga je prijazno nagovoril, rekoč: »Ali si mar slep, dobri mož? Če ti je drago, te hočem spremljati po cesti!«

»Ne slep, ljubi deček, samo solnce mi jemlje vid! Mnogo mesecev sem preživel v temni ječi. Če me moreš peljati k Akvili, izdelovalcu šotorov, ki stanuje na

aventinskem griču, mi storiš hvaležno delo usmiljenja!»

»O, k Akvili!« se vzradosti deček; potem pa natihoma pristavi: »Gotovo si naš sobrat in si moral trpeti preganjanje zaradi svoje vere. Toda oglasiva se najprej pri moji materi, ki ima blizu Zmagoslavnega mostu prodajalnico s sadjem.«

Mali Kar pelje tribuna k svoji materi Karini, ki ga povabi v stransko sobico svoje prodajalne in ga pogosti s svežim pecivom in kozarcem krepilnega vina. In ko sliši, da je bil njen gost sojetnik apostola Pavla, mu hoče iz spoštovanja póljubiti noge in je vsa v zadregi, kako bi vredno in dostojno počastila »spoznavavca«. Lucij se mora braniti na vso moč preobilnega izkazovanja časti. Gospa mu pove, da se je Pavlin takoj po smrti svojega strica, torej že pred celim letom, vrnil v Palestino; ondi se baje gode strašne reči; več izve o teh dogodkih od Akvile. O njegovi materi in sestri ne vé nikakih zanesljivih vesti. Zagotavlja ga pa, da se ne nahajata v nobeni rimski ječi, kar bi bila gotovo slišala pri službi božji, kjer se vselej prečitajo imena krščanskih jetnikov in priporočajo v molitev.

Nato spremlja Kar tribuna na Aventin. Spotoma vidita po mestnih ulicah burne prizore; ljudstvo se raduje smrti nasilnega cesarja in zahteva takojšnjo smrt

negovih pristašev. Po Salarijski cesti vleče tolpa pijanih pretorijancev onečlaščno truplo Tigelinovo in poje Neronu ter bivšemu mestnemu prefektu sramotilne pesmi. Vojaki nepretrgoma tulijo na čast novemu cesarju. Lucij se umakne z dečkom razgrajajočim trumam v stransko ulico. »Glej, mali,« pripomni svojemu mlademu spremljevalcu, »tak je konec grešnega življenja!«

Akvila in njegova žena Priscila sprejmeta došlega gosta z veselim srcem pod svojo streho. Akvila je bil poprej Jud, pozneje Pavlov izpreobrnjenec, zdaj pa je bogat in ugleden tkalec šotorov in zalaga s svojimi izdelki rimsko vojsko; njegova žena je rojena Rimljanka. Oba sta zdaj goreča kristjana, katera sv. Pavel večkrat omenja v svojih pismih. Globoko ginjena poslušata tribunovo poročilo o zadnjih tednih apostola narodov, ki se je tolikokrat mudil v njuni gostoljubni hiši in večkrat celo sam pomagal v delavnici. Končno dé Lucij, da takoj, ko se zadostno okrepi, odrine v Sabinske gore, da poizve po svoji materi in sestri; potem pa da ga kliče prisega k njegovi legiji v Palestino.

»Ravno prav,« odgovori Akvila. »Čez mesec dni moram itak poslati precejšnjo množino tkanine za šotore v Cezarejo, kjer se še vedno mudi dvanajsta legija, in takrat te povabim za svojega spremlje-

valca. Vespazijan si je tačas osvojil že vso Galilejo, obmorska mesta, pokrajine na vzhodnem bregu Jordana in najbrž tudi Idumejo. Zdaj namerava naskočiti od vseh strani zapuščeno glavno mesto; nudi se ti ugodna prilika, da se udeležiš tega boja in vidiš na lastne oči strašno šibo božjo, ki bo zadela moje zakrknjene rojake. Že zdaj je padlo več kakor sto tisoč Judov pri obrambi Galileje in vzhodnojordanskih deželâ. Bogve, kaj vse je zadelo Simeona in druge brate v Peli, kjer biva zadnje leto tudi Pavlin! Če bo le količkaj upanja, jim hočem poslati iz Cezareje pomoči.«

Že naslednji dan nese mezeg Lucija v Sabinsko pogorje. Kako se tribun užalosti in prestraši, ko najde ondi domačo pristavo upepeljeno, vrtove pa opustošene in pomandrane! Celo žlahtne oljike, od katerih je dobilo posestvo svoje ime, ležijo posekane, in divje rože prepletajo trohneča debla. Pastir, ki je pasel v bližini svoje koze, mu vé povedati samo toliko, da je nekako pred letom dni pridrla semkaj peščica konjenikov in iztikala po hiši, dvorišču in vsej dolinici za onima ženama, ki sta gospodarili na tej pristavi.

»In so potem ujeli ženi?« vpraša Lucij.

»Ne! Obe sta še pravočasno izvedeli pretečo nevarnost in pobegnili s starim

Menalkom čez gore. Ko vidi to načelnik jezdecev« — po opisu Tigelin — »se tako raztogoti, da veli zapaliti hišo in posekati drevesa,« pripoveduje pastir.

»In kje sta sedaj ženi? Bili sta moja mati in sestra!«

O tem ne vé pastir ničesar. Lucij povprašuje po gorah več ur hoda naokrog, toda zaman. Neka sled mu kaže v Umbrijo, druga v Neapol. Odloči se za drugo, toda brez uspeha. Slednjič mora hiteti v Puteole, odkoder ima odpluti Akvilova ladja proti Cezareji.

Še o pravem času dospe do pristanišča in najde ondi svojega prijatelja pripravljenega za odhod. »Angel, ki je spremljal Tobija, ali pa sicer kak duh iz nebeških trum, varuje zdaj tvoje drage, mladi prijatelj,« tolaži Akvila potrtega tribuna; »kmalu jih zopet vidiš, če je volja nebeškega Očeta, brez čigar privoljenja ne pade niti las z naše glave.«

Osmo poglavje.

Zopet v Berenikini palači.

Akvilova ladja »Zvezda iz Jakoba« je srečno priplula v cezarejsko pristanišče. Že s krova kaže tkalec šotorov Luciju ono hišo, v kateri je sv. Peter krstil pr-

vega pogana, stotnika Kornelija. »Tamkaj,« mu kaže z roko, »je moje stalno bivališče, kadar pridem v Cezarejo. Vsak kristjan najde ondi prenočišče. Ob nedeljah se zbiramo tam tudi k službi božji. Greš li z menoj tjakaj?«

»Najprej se moram javiti vrhovnemu poveljniku,« odgovori Lucij. »Sicer te pa zagotovim, da pridem vsako nedeljo, če bom le utegnil.«

Medtem se je usidrala ladja ob dolgem kamenitem nasipu, ki moli daleč v morje in tvori na eni strani obalo pristanišča. Pred bližnjim skladiščem stoji ravnokar stari Jona. Takoj prvi hip spozna Lucij visoko in sloko postavo z rdečimi lasmi in se obenem spomni, da je videl pri svojem odhodu iz Cezareje pri njem malega Benjamina. Zato ga prijazno pozdravi ter vpraša po dečku in njegovem očetu.

Sprva gleda Jud vljudnega Rimljana precej nezaupno; ko pa spozna tribuna, postane takoj bolj zgovoren in reče: »Aha, ti si oni tribun, ki je takrat pripeljal dečka iz Jeruzalema. Gospod, sin rabija Sadoka je bil kakor divje žrebe, katerega ne ukroti ne uzda in ne vajeti; sramota, da ga je učeni rabi tako slabo vzgojil! Hotel sem popraviti, kar bi se še dalo, in ga strahoval po besedah Gospodovih. Pa kaj mi stori ta nepridiprav? Pobegnil mi je,

najprej v hišo one Izabele Berenike, potem pa bogve kam. Gospod ga bo tepel za vso jezo, kar sem jo moral požreti zaradi njega. Najbrž jo je popihal v Jeruzalem k svoji sestri; kajti od onega dne, ko se je vrnil rabijev sel brez nje iz glavnega mesta, nisem mogel dečka več krotiti. Morda je neubogljivcu kazen že za petami.«

»Torej je hčerka rabijeva še vedno v Jeruzalemu?« vpraša Lucij.

»Kolikor jaz vem, še,« zamrmra Jona.

»Kaj pa oče? Ne veš, kje je rabi?«

Rdečelasec zmaje z rameni, rekoč: »Mož mi ni več mar. Skrb, katero sem imel z njegovim neotesanim sinom, mi je poplačal z nehvaležnostjo in me vrhutega obdolžil, da je bila sinova razposajenost posledica moje strogosti, dasiravno sem do pičice izpolnjeval besede Gospodove. Nedavno sem videl moža v našem mestu. Nemara se je medtem tudi on spravil v Jeruzalem. Rimljani pustijo vsakogar v mesto, ven pa nikogar. Ali pa je v Anti-johiji po svojih opravkih. No, zdaj sem ti povedal več, kakor navadno povem Rimljanu. Povej mi rajši, odkod je prišla ta ladja in kakšno blago se nahaja v njej — najbrž žito za vojaštvo?«

»Ne, tkanina za táborske šotore iz Rima!«

»O, izdelek Akvile, Nazarenca?« se razjezi Jona in pljune predse, da pokaže svoj stud nad kristjani. »Ali ga ni sram podpirati sovražnikov svojega ljudstva z vojnim blagom? Sicer se pa vidi, da si Vespazijan pred zimo ne namerava osvojiti svetega mesta!«

»Precej drzno govoriš napram Rimljanu!« odgovarja Lucij. »Glej, da česa ne izkupiš s svojim nebrzdanim jezikom! Akvila mi je znan kot poštenjak, ki nima razloga odrekati Rimljanom v pravični vojski svoje podpore. Prav dozdeva se mi, da si tudi ti poslal svoje ladje v Egipt po žito za naše legije.«

»Prav imaš, Rimljan, premalo krotim svoj jezik. Gorečnost Gospodova, s katero sem ravnokar šibal tega Nazarenca, me je zavedla predaleč. Pozabi moje besede in ločiva se v miru!« S temi lokavimi besedami prekriža Jud svoje roke na prsih, se prikloni in odide.

Lucij si zdaj nadene vojaško opravo, pa ne one dragocene, katero mu je bila podarila Berenika in pozneje Tigelin uropal, ampak novo, katero mu je kupil Akvila. Ta je mnogo preprostejša, vendar se kaj lepo podaja moški postavi tribunovi, in vojaki, ki ga spotoma srečujejo, gledajo presenečeni in začudeni za njim. »Sam vojni bog bi ne znal nastopati tako

po vojaško kakor ta tribun,« pripomni nekaj častnikov.

Lucij je poizvedel, da najde Vespazijana v Berenikini palači. Ko hiti tjakaj, ga izpreletavajo najrazličnejša čuvstva. Ali bi se javil kraljici ali ne? Gotovo, to zahteva že olika; pa poprej stopi k poveljniku. Toda kaj naj poreče Bereniki? O vsem tem je že razmišljal na morju: pove ji, da ne veruje sleparski vedeževalki; da je kristjan in mora razdreti ono poročno obljubo, katero ji je dal pod neizvršljivimi pogoji.

Ali bil je rešen te mučne zadrege. Pred vhodom v palačo zagleda Evpolema. Na prvi hip spozna dvornik došlega tribuna, naježi svoje obrvi in prične zbadati s strupenim glasom: »Glej, glej! Tako naglo iz Rima? Kaj, da smo tako malo čuli o tvojih sijajnih uspehih zoper Gesija Floro, katere nam je obetala tvoja zgovernost? Oni poštenjakovič menda zdaj prav mirno uživa svoj rop nekje v Spodnji Italiji! Hm, tudi sicer nisem slišal o tebi kaj takega, kar bi bilo v čast moji kraljici. Krožile so celo neke govornice o tvojem zaporu, katerega si baje moral presedeti iz ne posebno lepih razlogov. No, pa o tem ne maram govoriti. Vendar bi ne bilo moji gospé všeč, ako bi se ti vsiljeval v njeno bližino!«

»Mar mi je zdaj kraljica!« odgovori Lucij, katerega so pikre besede nekdanj tako priliznjene dvorjana precej razburile. »Zglasiti se moram najprej pri Vespazijanu, in šele potem naznanim kraljici svoj prihod. Če me ne mara sprejeti, je njena stvar; vsiljeval se ji ne bom. Če pa trdiš ali vsaj namigavaš, da so me zaprli iz ne posebno lepih razlogov, te pozivljam, da se natančneje izraziš. Torej kakšni so tisti razlogi?«

»O, ti bi rad strahoval kraljičinega uradnika v njeni lastni hiši? Ali ni nikogar blizu, da me varuje tega pritepenca? He, straža, na pomoč kraljičinemu dvorniku!« krikne strahopetnež, katerega je prestrašil tribunov odločni nastop.

»Nihče ti ne skrivi lasu; samo odgovora in jasnih besed zahtevam!« odgovarja Lucij.

Toda Evpolem ga že toži načelniku straže, rekoč: »Grozil mi je! Le poglej njegove srdite oči! Razžalil je mene in kraljico!«

»Tovariš, upam, da boš mirneje govoril, kakor ta razkačeni blebetač!«

»Zdaj si slišal, kako me žali: kraljičinega dvornika imenuje blebetača!« vpije Evpolem, krog katerega se je zbrala cela gruča sužnjev in vojakov.

»Obžalujem, da mi je ušla nepremišljena beseda; vendar še vedno odločno

zahtevam, da imenuješ one nečastne razloge, zaradi katerih sem baje sedel v ječi,« nadaljuje tribun.

»Prav, če že moraš vedeti: ker si postal pristaš one podle in brezbožne stranke kristjanov, zato so te v Rimu vtaknili v ječo poleg navadne drhali — pa utaji, če moreš!«

Lucij prebledi. Evpolem mu je zabrusil težko in nevarno obtožbo kar naravnost v obraz. Lahko bi mu odgovoril, da to ni res in da je bil pahnjen v ječo le zato, ker je branil svojo sestro. Ali spoznal je, da je prišla ura, ko je treba zaradi krščanskega imena tudi trpeti, in zato odgovori pogumno:

»Da! Bil sem poleg nekega kristjana v ječi in sem tudi sam kristjan!«

»Čujte, čujte!« se zgražajo sužnji in vojaki. »Kolika sramota! In celo tribun!«

»Pa ima vsaj pogum, možko braniti svoje prepričanje!« pripomni načelnik straže. »Toda zdaj si naš ujetnik, in stvar takoj naznanim poslaniku! Izročiti mi moraš svoj meč! Pojdiva!«

Ko stopa Lucij za častnikom, se uda popolnoma v svojo usodo. Sicer o Vespazijanu ni nikdar čul kakih posebnih krutosti; toda bil je pristen Rimljan in zelo naklonjen poganskemu bogočastju. Če torej duhovniki rimskih malikov zapazijo v drobovju daritvenih živali ali na

letanju ptic kako izredno znamenje in izjavijo poveljniku, da se bogovi srdijo zaradi krščanskega tribuna, potem je njegovo življenje vsak trenutek v smrtni nevarnosti. Vespazijanov sin Tit, katerega bi Lucij po vsi pravici lahko imenoval svojega nekdanjega prijatelja, bi nemara res zinil zanj nekaj prijaznih besedi; ali stari Vespazijan bi rajši ustregel sleparskim vedeževavcem, kakor prošnji svojega sina. Tako gleda tribun smrti v oči; še enkrat daruje Bogu svoje življenje, potem pa mirno pričakuje svoje usode.

Medtem je že izvedela kraljica po Evpolemu Lucijev prihod in njegov spor z dvornikom. »Ta nesramnež,« sklepa razburjeni lizun svoje pripovedovanje, »me je imenoval blebetača! Ali pri tej priči sem mu dostojno odvrnil; priznati mi je moral slednjič, da je pristaš one verske novotarije in, milostna kraljica, nikdar več ne bo nadlegoval tvoje vzvišene osebe. Načelnik straže ga je že odgnal v zapor!«

»Tako nespametnega ravnanja pač ne morem pohvaliti,« odgovarja Berenika. »Saj veš, kako sovražim vsako razprtijo! In kaj bo posledica vajinega besedičenja? Po vsej palači, po vsem mestu in po vsem rimskem taboru bodo brusili jezike nad tem tribunom, mojim nekdanjim varovancem. Drugače je prav če-

den človek, in svoje pričkanje bi bila lahko vidva poravnala z malimi prijaznimi besedami. Pojdi zdaj ter mi pokliči sužnico! Vsak trenutek pričakujem Tita; v naglici mi mora deklica še nekoliko uravnati lase!«

Sužnica vstopi ter prične svoje opravilo. Najprej popravlja nežno zaokrožene laske vrhu čela. Nato kane na njeno kodravo glavico nekaj kapljic dragocenega olja in ji preveže temne lase z rdečim svilnatim trakom. Kraljica se pazljivo ogleda v srebrnem zrcalu in je videti zadovoljna z vtisom svojih umetno nališpanih las. »Tako! Stopi tja v kot ter me natanko oglej! Je vse v redu?«

»O kraljica, pazi, da te ne vidi Juno ali kaka druga boginja! Zavidala bi te zaradi tvoje lepote, in nevarna je zavist nebeščanov!« vzklikne deklica in sklene svoje roke proti nebu.

»Mačica priliznjena! Pojdi in sporoči poslaniku Titu, da lahko takoj vstopi!«

Čez nekaj trenutkov stopi pričakovani poslanik pred Bereniko.

Tit je lepe, moške zunanosti, polne kipečega življenja, star kakih trideset let. Krepki udje in široke prsi pričajo, da se je marljivo uril in jačil v bojnih šolah; glava, katero dičijo čvrsti kodri, je morda v primeri s srednjevisoko postavo nekoliko preobilna. Značilni rimski podbradek,

trdno sklenjene ustnice, upognjen nos in široko čelo govorijo o nenavadni odločnosti, drznosti in delavnosti, dočim odseva iz velikih in temnih oči hladna, a ponosna duša. Lahko pa šinejo iz njih gorkejši žarki, in s takšnimi pozdravlja zdaj dražestno kraljico na njenem divanu.

»Pri vseh boginjah!« vzklikne mladi poslanik z blagodnečim glasom, »vsak dan si krasnejša, milostna kraljica! Skoro bi trdil, da te je opasala Afrodita s svojim pasom in te napojila čarovnica Kirka s pijačo večne mladosti!«

»Sedi semkaj na divan, dragi Tit,« mu odgovarja ona. »Če se ti res zdim lepša, je to samo odsev sreče, katero čutim v svojem srcu, odkar vem, da so večni bogovi milostno združili najino usodo!«

»Res! Čudovite prikazni, katere sva zrla pri vedeževalki Kirki, so me docela prepričale o najini bodoči združitvi. Prav hvaležen sem bogovom, da so mi obljubili za življenje tako dražestno tovarišico.«

»Čemu govoriš tako hladno? Morda celo dvomiš o tem?«

»Tudi bogovi se morajo ukloniti svoji neizprosni usodi,« se opravičuje Tit, »in če se zbuja v meni kak dvom, prihaja od tod, ker sva se morda motila o pravem pomenu Kirkinih besedi. In, pri Jupitru, kaj hujšega, kakor je to, me ne more za-

deti v življenju; nositi cesarsko krono, zraven pa izgubiti tebe — ne vem, kako bi prenesel ta udarec!«

»Toda midva ne doživiva te prevare!« odgovori kraljica odločno ter opazuje sijaj in blesk dragocenih biserov, s katerimi je posut njen šapelj.

»Ali je nisi že sama doživela?« vpraša Tit skoraj pikro.

»Lej, nekdo ti je stvar izblebetal! Gotovo misliš tribuna Lucija Flava! Oh, ta čenčavi Evpolem!« plane Berenika pokonci in izpusti dragoceni šapelj, s katerim se je poigravala. »Na lastna ušesa sem ti mislila povedati oni dogodek; to je bil moj trdni sklep, ko sem čula, da se je vrnil tribun! Tako resnično, kakor gotovo stojim tukaj pred teboj!«

In zdaj mu pripoveduje Berenika ono »smešno prevaro«; tako namreč imenuje svoje nekdanje razmerje s tribunom Lucijem. »Sam moraš priznati, dragi Tit, da me je krasna postava tribunova, barva njegovih las in podobnost njegovega imena — kako lahko se zamenja Flav s Flavijem — kaj lahko zapeljala v zmoto.. Toda zdaj je izključen vsak dvom, saj si videl na svoje oči, da je bilo zapisano tvoje ime Flavij z ognjenimi črkami.«

»Prav ti dam, ljuba Berenika!« odgovori Tit in ji poda šapelj, kateri ji je padel iz rok.

Poslanik rad prizna, da mu je Lucij Flav razen po barvitosti oči in nekoliko vitkejši rasti res zelo podoben in so ju nekaj kot dečka večkrat zamenjavali. Da je dober človek, zvestega in poštenega srca. Rad bi mu bil izročil prvo kohorto dvanajste legije, ker je pogumen in srčen vojščak, ali nespametnik si je sam preprečil to odlikovanje, ko se je vrgel v naročje oni pristudeni družbi kristjanov. »Zmerom sem opazoval na njem neko sanjavo; najbrž jo je podedoval od svoje grške matere, kajti Rimljani nismo taki,« sklepa Tit svojo sodbo o Luciju. »Že kot deček ni maral videti, če so bičali sužnje do smrti, in vendar mora biti pristen Rimljan trd in neupogljiv kakor jeklo! Zdaj ga njegova vihravost lahko stane glavo, če moj oče strogo sodi njegov odpad od rimskih bogov!«

Kraljica strepeta, vendar ne zine prijazne besede za moža, kateremu se je nekoč tako dobrikala. Iskala je pač tudi v njem le samo sebe!

Potem pripoveduje Tit, da ga oče najbrž pošlje v Rim, da pozdravi novega cesarja, katerega pričakujejo na jesen iz Španije. Takoj pripomni Berenika, da bo skušala odposlati k slovesnemu sprejemu v glavnem mestu tudi svojega brata Agripo. Nato mu prigovarja s strastnim ognjem, naj spretno izrabi lepo priliko in si

utrudi tla za svoj bodoči prestol. »Galba je star in ne bo dolgo nosil cesarske krone. Dobričaj se mu, morda imenuje tebe ali tvojega očeta za sovladarja in prestolonaslednika! Ne štedi novcev pri senatorjih in pretorijancih! Zlate stopnice do prestola so najbolj varne in častne! Žal, da tvoj oče, drugače izvrsten mož, nekoliko skopari z denarjem!«

Tit ji mora priznati, da so ti njeni načrti zelo modri in bistri. »Ta ženska je kakor nalašč rojena za prestol,« si misli v svojem srcu, ko zapušča njeno sobano.

Komaj odide poslanik, izgine s kraljice na mah vsa veselost, katero je hlinila ves čas napram njemu. Srdito nagubanči čelo in glasno zaploska z rokami. »Tako naj pride Evpolem!« zavpije sužnici s tako osornim glasom, da strepeta deklica po vsemu životu.

Čez nekaj minut stopi dvornik iz kraljičine sobane s prisiljenim smehom na ustnicah; vendar ne more sužnici utajiti svoje razburjenosti. Radovednica je prisluškovala ob vratih in z velikim zadovoljstvom čula celo kopico naslovov, s katerimi je obsula Berenika njenega predstojnika. Zapretila mu je, da ga zapre zaradi njegove blebetavosti in opravljivosti na samotnem gradu Mahezuntu, če še kdaj izda javnosti, zlasti poslaniku Titu

Flaviju, kako tajnost iz njenega zasebnega življenja.

»Seveda, zdaj zopet leta za tem poslanikom,« si misli deklica, ki je dobro umela neprijetni položaj, v katerega je Evpolem spravil svojo gospo s svojim marljivim jezikom, »misli, da ga ima že na vrvi. In vendar je bil Lucij mnogo lepši in plemenitejši mož, kakor ta vsiljivec! Takoj moram sporočiti Druzilini služkinji, da se je vrnil tribun iz Rima in ga je dal Evpolem kot kristjana zapreti! Obe dve živita tako sami zase, da bi morebiti celo leto ničesar ne izvedeli o teh imenitnih novicah!«

Tribuna Lucija odvedejo najprej v neko dvorano v pritličju palače; ondi najde zaprtega tudi nekega Juda, katerega pa na tem mračnem prostoru ne more na prvi hip spoznati. Mož je vitke postave s podolgastim in ozkim obrazom, katerega krasi črna brada. Luciju se dozdeva, da ne vidi prvič teh značilnih in prikritih potez na tujčevem obličju. Zdajci ga ogovori Jud v pravilnem in blagodonečem grškem narečju. Da, to je oni pismouk, ki je takrat zatožil Gesija Flora pri sirijskem poslaniku.

Lucij stopi bližje in ga prijazno pozdravi; toda šele ko mu ponudi svojo desnico, ga opomni rožljanje verig, da je mož vklenjen.

»Jožef, sin Matijev, če se ne motim? Pa v verigah? Hudo mi dé, da te moram najti v tako bednem položaju,« pripomni tribun.

»Veselijo me tvoje prijateljske besede. Tudi jaz te poznam, saj si oni plemeniti stotnik, ki je branil kraljico Bereniko sirovega in nasilnega Azijata. Toda moje ime je zdaj Flavij Jožef, na čast mojemu pokrovitelju in varihu, preblagemu Flaviju Vespazijanu, ki je milostno prizanesel mojemu življenju. Verige, katere moram zdajle nositi, so pravzaprav otroška igrača. Lahke so, in prav vesel bi bil nekoliko težjih, kajti Vespazijan mi jih zamenja nekoč z zlatimi.«

In zdaj pripoveduje Flavij Jožef, kako si je po padcu Jotape rešil življenje, ko se je drznil prerokovati, da bo Vespazijan vladal ves svet. Ta vojskovodja ga ima zdaj zaprtega v lahkem jetništvu in ga kraljevsko nagradi, ko se izpolni prerokba.

»In če se ne izpolni, te tvoja drznost lahko stane glavo! Kako vendar moreš kaj tekega napovedati?« vpraša Lucij.

»Ali ti ni znano splošno pričakovanje velikega kralja, ki se ima naroditi v Judeji in zavladati celemu svetu? In ta Danielova prerokba kaže jasno na današnje dni!«

»In ti, sin judovskega naroda, si upaš to mesijansko prerokbo tolmačiti na korist Rimljanu? In ne veš kot pismouk, da mora biti oni mogočni kralj — Mesija, sin Davidov — rojen v Betlehemu iz čiste Device? Kako naj meri to na Vespazijana ali njegovega sina Tita?«

»Ona svetopisemska mesta, na katera mi namigavaš, so mi pač dobro znana. In če so preroška, potem je bil nedvomno Jezus iz Nazareta Mesija, čemur pa ne maram pritrditi. Kajti ravno najvažnejše stvari, svetovnega kraljestva, nismo prejeli od Njega!«

»Jaz pa verujem Vanj kot Sina Božjega in pravega Kralja nebes in zemlje,« odgovori mirno Lucij.

»O, torej si kristjan?« vzklikne Jud in stopi korak nazaj. »Čudno, kako se širi ta vera celo pri treznih Rimljanih. Priznati moram, da je oni Jezus kazal marsikaj nepojmljivega in božanskega. Pa tudi to, kar se pripoveduje o njegovem čudežnem vstajenju, ne more biti kar navadna izmišljotina. Judovsko starejšinstvo je bilo takrat v precejšnji zadregi in mnogo naših najboljših pismoukov, n. pr. Gamaliel, je pristopilo k Jezusovim pristašem. Ampak ti pristaši so bili večinoma le ubogi in neuki ljudje. In zdaj, po toliko letih — kje je njihovo svetovno kraljevstvo? Mnogo je bilo umorjenih, pra-

vih Jezusovih učencev živi le še neznatna peščica. Kako naj ti zatro sedanje rimsko in grško verstvo in si ustanovijo svoje vesoljno vladarstvo? To početje se mi zdi brezupno. Le poglej moč teh jeklenočvrstih legij in globoko ukoreninjeni ugled naših bogov! Kar ne gre mi v glavo, kako more pameten Rimljan sprejeti vero, ki ne kaže prav nobene prihodnosti. Oprosti, da govorim vpričo tebe tako odkrito!«

Lucij se trudi zaman, pokazati judovskemu odpadniku vsaj nekoliko one duhovne moči in duhovnega kraljestva, za katero je usposobil krščanstvo njegov božji Ustanovitelj. Vsaka beseda še bolj razkači zakrknjenca, tako da odgovarja tribunu čim dalje bolj srdito. »Če biva Bog,« vzklikne nesrečnik, »ne sme pustiti svojega ljudstva vzdihovati pod jarmom njegovih sovražnikov!«

»Pač, kot kazen za nezvestobo in umor Mesijev,« odgovori Lucij. »Ali ni Jezus jokal nad Jeruzalemom, katerega je želel gojiti in varovati kakor koklja piščeta pod svojimi peroti? Toda Jeruzalem ni maral tega, temuč je vpil: ‚Njegova kri naj pride nad nas in naše otroke!«

Ko spozna tribun, da odpadniku ni več pomoči, obrne pogovor na vojsko ter ga povprašuje po najnovejših dogodkih v Palestini, odkar je pobegnil iz Jeruzale-

ma. Flavij Jožef mu podrobno popisuje strankarske boje v Jeruzalemu in vojno v Galileji.

Ko je bila strta v mestu mirovna stranka, se je takoj razcepila stranka gorečnikov. Eleazar ni bil izvoljen za poglavarja, četudi je ugrabil tempeljski zaklad in imel v svojih rokah velik del plena, katerega je Gal izgubil v vojski. Brambni svet, čigar člani so si bili sovražni med seboj, je imel najvišjo oblast; nepretrgoma so se vršile krvave obsodbe. Kdor je bil količkaj sumljiv kot nasprotnik, ga je ta strahovlada zapisala smrti.

V teh žalostnih razmerah se je čutil srečnega, sprejeti poveljništvo v Galileji, kjer je s silnim naporom zbral sto tisoč vojakov ter jih uredil in izvežbal popolnoma po rimskem načinu.

Lucij se komaj zdržuje smeha, tako bahato govori Flavij Jožef o sebi kot poveljniku, kateremu po njegovih mislih ni bilo para na vsem svetu. Da ni dosegel s svojimi četami zaželjenih uspehov, je kriv strahopetni Janez iz Gishale, ki mu je začel nasprotovati in ga končno očrnil pri brambnem svetu v Jeruzalemu. »Pozvali so me tjakaj,« nadaljuje Jud, »toda ostal sem rajši v Galileji, dasiravno so me v Jeruzalemu obsodili na smrt. Žal, da se mi je vsled teh spletkarij razcepila vojska, in ko sta Vespazijan in Tit zbrala svoje

legije pri Ptolomajidi, ni bilo več upanja, da zmagajo naše čete. Medtem je Janez iz Gishale pobegnil v Jeruzalem ter ondi precej povečal zmešnjavo s svojo stranko. Umakniti sem se moral s štiridesetimi tisoči mož v gorsko trdnjavo Jotapo, najutrjenejše mestece galilejsko, ter sem tamkaj zadrževal celih sedeminštirideset slavnih dni veliko Vespazijanovo vojsko. Popisati hočem zgodovino tega krvavega boja, ki bo oznanjevala slavo mojega imena v vseh časih. Toda kaj hočem, slednjič so se Rimljani vendarle polastili trdnjave, četudi izdajalskim potom,« sklepa bahač svoje doživljaje, »in so si še potem morali krvavo priboriti vsako cesto in vsako hišo posamič,«

Tribun posluša z zanimanjem in napatostjo zgovornega in spretnega pripovedovalca, ko vstopi načelnik straže, rekoč:

»Tribun Lucij Flav, nemudoma moraš z menoj k vrhovnemu poveljniku Vespazijanu!«

Deveto poglavje.

Ponižan.

V isti dvorani, v kateri je nekoč poslanik Gal sprejel ljudovsko poslanstvo, so se danes zbrali Vespazijanovi nižji po-

veljniki. Dasiravno je stari vojskovodja že precej v letih, vendar še ni izgubil svoje nekdanje čilosti in jakosti. Z njegove mogočne in široke glave na krepkih plečah sije še bolj delavnost in odločnost kakor z njegovega sina Tita. Oči mu zro v svet mrzlo in previdno; le redko vzplamti v njem ona drzna ognjevitost, katera žari v pogledih Titovih. Svoje globoko razorano obličje, nad katerim samuje le še nekaj sivih kodrov, nosi po običaju rimskih velikašev gladko obrito.

In tako stoji v svoji bogati vojaški opravi, odet s škrlatnim plaščem vrhovnega poveljnika, poleg mize, na katero je položil svoj pozlačeni šlem in nekaj zganjenih pisem, ter sprejema prihajajoče podpoveljnike z uljudnimi pokloni. Samo kralja Agripo, ki je ojačil njegovo vojsko s tridesetimi tisoči mož, počasti z bolj srčnim pozdravom in mu ponudi sedež na svoji desnici. Titu pomigne na levo, sebi nasproti pa obema poslanikoma Placidu in Cerealu.

Vespazijan prečita najprej senatovo pismo, ki je ravnokar došlo iz Italije, ter pojasni tudi z nekaterimi zasebnimi pismi iz Rima tamošnji položaj. »Senat je torej Galbo priznal za cesarja,« sklene svoje poročilo. »Zdi se, da vlada med belgijskimi, porenskimi, španskimi in italjskimi legijami enako navdušenje za nove-

ga vladarja. Zadnji čas je, da se poklonijo tudi naše legije novemu cesarju. Predlagam, da se opravi za vojsko splošna daritev in se uprizore slavnostne igre. Vrhutega naj se pošlje v Rim odposlanstvo, ki pozdravi v imenu vzhodnih deželâ Galbo ob slovesnem vходу v mesto. Tit, pripravi se na pot! In kaj misliš ti, dragi kralj Agripa?»

»Veš, da se popolnoma strinjam s tvojim načrtom,« odgovori prekanjeni Herodijan. »Morda mi milostno dovoliš, da prevzamem stroške slavnostnih iger? Hvala! In če je všeč tebi in zmagoslavnemu Titu, se udeležim tudi jaz poklonitve v Rimu, seveda, če tačas lahko opravite tukaj brez mene.«

»Upam, da ne pridemo v zadrego zaradi tvoje odsotnosti, hrabri kralj,« odvrne Vespazijan z napol zaničljivim smehljajem. »Sicer se pa vrneš itak dosti zgodaj za skupni napad na Jeruzalem. Dokler se sovražniki mesarijo med seboj, bi bilo nespametno delati z napadi med njimi mir in edinost. To poveš tudi Galbi,« dé Vespazijan, obrnjen proti Titu, »če se bo čudil našemu nenaglemu in previdnemu postopanju. Reci, da mora postajati naš krog okoli glavnega mesta vedno ožji in da mislimo zapoditi bežeče prebivavstvo v mesto, kjer se kmalu samo uniči ter pomrje lakote, dokler naše čete brez poseb-

nih izgub ne dokončajo te žaloigre z ognjem in mečem. Kajti to judovsko ljudstvo mora na vsak način s svojo prestolico izginiti s sveta, ker se drugače nikdar ne bi uklonilo rimskemu gospodstvu. Njih Bog je sovražnik naših bogov, in naši bogovi ga sovražijo!«

Agripa bi kaj rad povdaril razliko med strastnimi in zmernimi Judi, ki so naklonjeni Rimljanom; toda govoriti si upa le napol, in Vespazijan mu odgovarja, da se mora Judom, ki darujejo rimskim bogovom, ne le prizanesti, ampak jih tudi spoštovati in častiti. »Ampak rimske države ne smemo smatrati za državo s poljubnimi bogovi! In ta misel mi daje povod, da se pomenim z vami o nekem sličnem dogodku.«

Vespazijan nadaljuje, da se je tribun Lucij Flav vrnil iz Rima kot kristjan in zdaj očitno pripoznava svojo vero. Pripomni pa, da se je odlikoval tribun pri obleganju gradu v Jeruzalemu z izredno hrabrostjo, da je potomec slavne rimske rodovine in je kneginja Druzila vložila pismeno prošnjo za njegovo pomiloščenje, slednjič, da se ne sme prezreti, kolikega pomena bi bilo njegovo poznanje kraja pri obleganju jeruzalemskega mesta.

Po teh besedah da Vespazijan pripejljati tribuna Lucija predse. Tribun stopi pred svojega sodnika s plemenito spošt-

ljivostjo, izpove svojo vero ter izjavi, da je pripravljen zanjo umreti.

Vespazijan zre Lucija, pravo podobo rimskega vojščaka, s tihim zadovoljstvom in odobrava v svoji notranjosti oni pogum, s katerim je branil tribun svoje prepričanje. Ali takoj ga jame karati z ostrimi besedami, kako more kot Rimljan zatajiti vzvišene bogove, ki so povzdignili njegov narod nad vse narode sveta. Kako more kot tribun omadeževati svoj stan ter se izneveriti Jupitru, kateremu je vselej daroval, preden je šel v boj, in pod čigar orlom je prelival svojo kri. Veleva mu torej v imenu cesarjevem, da takoj daruje najvišjemu in najboljšemu Jupitru.

Lucij pa se odzove povelju svojega vrhovnega poveljnika z besedami Gospodovimi: Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega. »Kristjani bodo tvoji najboljši vojaki in najzvestejši podaniki cesarjevi; le tega naj nihče ne ukaže, kar je Bog prepovedal.« In pri tem vztraja tribun navzlic vsem grožnjam Vespazijanovim, dokler ga ne odvedejo iz dvorane.

Nato prosi poveljnik najprej kralja Agripo, da mu pove svoje mnenje v tej zadevi. »Niti za las ne mislim drugače kakor ti,« odgovori kralj. »Če pa hočeš vkljub temu čuti mojo pohlevno sodbo, bi predlagal za tega hudodelca smrt.

Glej, vsak dan narašča število odpadnikov, ki pristopajo k gnusni stranki onega Nazarenca, in jaz jih sovražim bodisi kot Rimljan, bodisi kot Jud. Tega tribuna jim moramo postaviti za zgled: pomei naj se v amfiteatru na čast novemu cesarju s kakim gladnim levom! Vsekako pa te prosim, da prav nič ne upoštevaš prošnje moje sestre Druzile; je pač dobra stvarca, toda modrosti nima kaj prida v glavi.«

»In ti, Tit?« vpraša Vespazijan, ne da bi se mu izpremenila kaka poteza na obličju.

Tit pravi, da je Neron prvi med rimskimi cesarji začel preganjati in moriti kristjane zaradi njih vere, in mu prav rad privošči to slavo. Vendar čemu se pričkati in prerekati za razna modroslovska in verska mnenja, dokler plačujejo njih pristaši davke in vestno izpolnjujejo vse svoje državljske dolžnosti? Zapodijo naj tribuna iz vojske, in potem svobodna mu pot kamorkoli!

Cereal je povsem drugačnega mnenja. Povdarja, da je gotovo še mnogo drugi kristjanov v vojski. Pri prihodnji daritvi naj bi se vsi, ki bi ne marali darovati Jupitru kadila, razorožili, postavili v vrsto in potem naj vsak deseti mož plača svojo upornost s smrtjo. Vojski se je bati opravičene jeze božje, dokler jo bodo onečeščevali kristjani.

Tudi Placidu je všeč, če se ob priliki daritve izločijo vsi kristjani iz posameznih legij, ali one morije, katere je nasvetoval njegov prednik, se mu zde preveč grozne. Čemu oslabiti vojne čete za toliko hrabrih bojevnikov? Pozna dokaj kristjanov, ki se prav tako odlikujejo po svoji zvestobi in neustrašenosti, kakor Rimljani. Pametno bi bilo, če se kristjani združijo v posebno kazensko stotnijo, ki bo na potovanju, v taboru in na ponočnih stražah opravljala vedno samo najtežje službe in ob času napadov branila najnevarnejša mesta.

»Pa meniš, da bi taka stotnija ne uskočila k sovražnikom,« ga vpraša Vespazijan.

»Možje, ki rajši umrjo, kakor da bi zatajili svoje prepričanje, niso izdajalci,« odgovori Placid.

»Tvoj svet mi ugaja in ga hočem še premisliti. Sicer pa upornike lahko vsak trenutek zatremo, kakor je omenil Cereal. Dobro. Kristjani naj torej delajo nase, stojijo na straži in napadajo sovražnika. Vse, pri katerih se morda pojavijo znaki nezvestobe, lahko na licu mesta posekate. Tej stotnji morajo načeljevati najstrožji podpoveljniki in desetniki. Tribun Lucij Flav pa naj izgubi vse svoje vojaške časti in služi v novi stotnji kot

priprost vojak. S tem je stvar opravljena!«

Tu odslovi Vespazijan svoje nižje poveljnike s površnim in naglim pozdravom ter pridrži pri sebi samo svojega sina Tita.

»Čudim se tvoji nenavadno mili razsodbi,« dé oče s strogim glasom. »Najbrž si se spomnil, da je bil tribun nekdam tvoj součenec? To ni lepo od Rimljana! Rajši bi se bil spomnil Lucija Junija Bruta! Za kazen moraš tribunu osebno sporočiti mojo rozsodbo ter jo takoj izvršiti!«

Takoj odide Tit in naznani svojemu nekdanjemu prijatelju očetovo rozsodbo. Lucij zdreveni in prebledi; desetkrat huje ga je zadel udarec, ko mora izgubiti čast in ugled, kakor če bi ga bili obsodili na smrt.

To opazi tudi Tit ter mu reče: »Uklo- ni se torej poveljnikovemu ukazu in daruj bogovom! Daj, popravi svoje nespametno ravnanje, in potem te vnovič potrdim za tribuna!«

»Celo ti bi me moral prezirati, če bi ravnal zoper svoje prepričanje,« odgovori Lucij.

»Pa si rajši izberi smrt namesto sramote ter umri kakor Rimljan! Na, tu imaš meč!«

Že stisne Lucij s krepko roko meč, da si ga nastavi na prsi. Ali v tem hipu se

premisli ter ga vrne Titu z grenkim smehljajem, rekoč: »Videl boš na bojišču, da me ni strah smrti. Toda sam se ne smem ugonobiti, ker je prepovedal Bog, ki je edini gospodar življenja in smrti.«

»Le bodi strahopetnik, če ti zapovedi tvojega Boga velevajo strahopetnost,« dé Tit z zaničljivim in prezirljivim glasom ter zapusti svojega ponižanega prijatelja .

In tako je moral začeti Lucij Flav grenko življenje trpljenja in sramote. Na praznik javne daritve se je kakih sto vojakov branilo Jupitru darovati kadila; bili so ravno najboljši in najzanesljivejši, kakor so pozneje pripovedovali vznejevoljeni stotniki. Le malo se jih je zbalo trpljenja zaradi Kristusovega imena in darovalo maliku. Vespazijan si ogleda zveste pristaše Kristusove ter jih obsuje z očitanjem in karanjem; nato jih izroči Bilozu Vafru, najstrožjemu stotniku, kar jih je imel v svoji armadi, ter mu zapove, naj nikar ne prizanaša kristjanom bodisi podnevi ali ponoči, v taboru ali bitki. Vsa vojska se roga srditemu Bilozu Vafru, da je izbran kaznjencem za poveljnika in mora gnati svojo krščansko četo iz mesta v bližnje taborišče. »Čakajte, psi,« škriplje stotnik, »vse vam še povrnem. Ne bom ravnal z vami kakor z rimskimi vojaki, ampak kakor z ničvrednimi sužnji. Le naglo delat, dočim se vaši tovariši tačas

lahko radujejo veselega praznika. Tamle so hlevi in morajo biti takoj vsi posnaženi! Zvečer pa na stražo! Gorje, če zasačim koga v brezdelju in slišim kako godrnjanje; zaplesale bodo šibe po njegovem lenem hrbtu! Pokažem vam, kaj se pravi zapustiti velikega Jupitra in noreti za onim križanim Galilejcem!«

Ko opravlja Lucij prvič v svojem življenju pozno zvečer najnižja dela zadnjega hlapca, čuje od neke strani klicati svoje ime in se obrne tjakaj. »Ah, Marcij,« vzklikne iznenaden in pozdravi desetnika. »Vem, da bi me rad poučil v teh opravilih, katera moram zdaj izvrševati! Čitam ti že z oči, kaj hočeš reči! Toda, nikar se ne trudi, dobra in zvesta duša! Ti me ne umeš in me ne moreš umeti!«

»I, kako naj umem in verjamem, da se pusti sin rimskega senatorja in tribuna naše slavne dvanajste legije ponižati kakor pes« odgovori stari vojščak in si briše solzne oči. »Povem ti, Lucij, kaj je pravzaprav s teboj. Začaran si, tako resnično, kakor resnično sem pošten rimski vojak. Zato sem se posvetoval z vedeževavcem Kvartom Kverulom, katerega ima celo naš božanski Vespazijan zelo v čisljih, in ta mi je skuhal za drag denar neko nasprotno čarodejno zdravilo, ki te prvi hip ozdravi.« Marcij pokaže majhno steklenico ter jo izroči svojemu dragemu tri-

bunu. »Ta tekočina deluje zoper vsako čarovnijo, kakor mi je zatrjeval učeni vedeževavec, če zaužiješ vsak dan tri kapljice in se pri tem trikrat zasučeš na prstih, in sicer na desno ob rastoči, na levo pa ob pojemajoči luni, in imaš pri tem opravilu trdno vero.«

»Žal, da ne morem verovati tem sleparskim vražam, dragi Marcij,« odgovori Lucij. »Toda vkljub temu sem ti ravno tako hvaležen, kakor če bi me bila tvoja umetnost spravila pri Vespazijanu v milost in naklonjenost. Zelo me je genila tvoja ljubezen, zvesti prijatelj!«

»Seveda, kdor ne mara slišati pametnih nasvetov, mu ni pomoči,« reče desetnik ter skomigne z rameni. »Vprašati hočem Kvarta Kverula, če morda pozna kako čarodejno zdravilo, ki deluje tudi brez tvoje vere. Pri vseh bogovih, ali bi ne bila vnebovpijoča krivica, če bi umrl tako krasen in hraber tribun kot konjski hlapec ali navaden tovoren nosač?«

Za Lucija in njegove tovariše se je pričelo v resnici hlapčevsko in suženjsko življenje. Ko potujejo pod Cerealovim poveljstvom v Idumejo in Hebron, morajo nositi podvojeno število hlodov in kolov, namenjenih za utrdbe, in kadar izčrpajo svoje moči pri kopanju jarkov in so vdano pretrpeli sirovosti in trpinčenje celega

dneva, jim ukaže poveljnik vrhutega pre-skrbeti vojsko z vodo in kurivom. Nereditko je srce Lucija Flava skoro prepolno gorjá in trpljenja; takrat premišljuje v tihih nočeh podobo s trnjem kronanega Zveličarja, in sprejme iznova radovoljno nadaljno trpljenje in zasramovanje, tako da je marsikateremu tovarišu tolažilna opora v bridkostih in nadlogah.

Toda medtem je doživelo rimsko cesarstvo, še preden se je pričel odločilni boj med jeruzalemskimi zidovi, važne politične dogodke. Skopost novega vladarja ni bila všeč pretorijancem; zato so že po nekaj mesecih, petnajstega januarja leta devetinšestdesetega, strmoglavili Galbo in njegovega posinovljenca s prestola ter izročili žezlo rimske države za milijon sesterc Salviju Otonu. Ko čujeta Tit in Agripa na potu v Rim to važno novico, se vrneta k Vespazijanu v Cezarejo in odložita poklonitev novemu cesarju na poznejši čas. Kmalu nato pa vznemiri državo nov dogodek: legije ob Renu so oklicale v Kolinu Avla Vitelija za svojega cesarja in hitijo z njim proti Rimu, kjer se vname med novima sovražnima vladarjema državljanska vojna.

Zdaj je napočil tudi za Bereniko ugodni trenutek. »Zdaj ali pa nikoli,« naganja in prosi Tita, »priboriš očetu, sebi in nam cesarsko krono! Ali znajo samo italske,

germanske in španske legije izbirati in proglaševati nove cesarje? Čemu so nam egiptovske in sirijske? Ali ne more devet naših krepkih legij, katerim pošljejo vrhutega vsi maloazijski vladarji na pomoč vse svoje čete, pognati slabotnega Vitelija, onega lahkoživega zapravljevca, s prestola in ga ponuditi tvojemu očetu ali tebi? Če si ne upaš tega, sem se silno varala o tvoji možatosti!«

Tudi Titu se zdi prilika zelo ugodna. Toda njegov previdni oče omahuje in odlaša odločilni korak. Prav nič ga ne mika cesarska krona, katero je zadnja leta večkrat oškropila kri njenih umorjenih lastnikov. Zadošča mu slava spretnega in zmagovitega poveljnika, katero si je pribojeval v Britaniji, in precej bogato imetje, katero bi morda še podvojili zakladi premaganega jeruzalemskega mesta. Celó, ko se še razširi v Cezareji novica, da je bil Oton premagan in se je sam usmrtil, odlaša nezaupni mož važni korak, h kateremu ga silita Tit in Berenika.

Slednjič se posreči Bereniki pridobiti za svoj načrt sirijskega poslanika Mucijana, postarnega, imovitega in vplivnega moža, ki ponudi Vespazijanu štiri legije in mu svetuje, naj se dá oklicati za cesarja. Navdušeno pozdravijo Vespazijanovi vojaki načrt, katerega so že dokaj časa skrivali v svojih srcih. Najprej razglasijo v

Egiptu, potem v Cezareji in slednjič v Antiohiji ime novega cesarja.

Tedaj pozove novi vladar prédse Flavija Jožefa, ki mu je s svojo brezbožno razlago mesijanske prerokbe napovedal to povišanje, ter mu sname okove in mu obljubi svojo trajno naklonjenost.

Berenika pa spominja Tita one prikazni, ki je napovedala obema cesarsko krono. »Ukloniti se morava tudi zdaj svoji usodi,« ji odgovarja Tit: »Življenje nama mora potekati tako, kakor so ga odmerili in določili bogovi. Kaj pomagajo samo naše medsebojne prisege večne zvestobe? Ko bom poklican na prestol, boš deležna tudi ti moje sreče!« Te besede seveda niso zadovoljile Berenike, bile so preveč hladne za njeno ognjevito in nestrpno častiželjnost.

Po taboriščih vlada vsepovsod razposajeno veselje. »Slava Vespazijanu! Slava našemu cesarju! Slava njegovemu sinu Titu, hrabremu in nepremagljivemu vojskovodju, veselju in sladkosti sveta!« tulijo pijani vojaki. »Ha!dimo v Jeruzalem in potem, s slavo in plenom obloženi, v Rim! Smrt bedastemu Viteliju! Smrt pretorijancem! Mi sami smo zdaj pretorijanci in zahtevamo mastnih koscev in lahke službe v cesarski palači! Ne; vitezi in senatorji hočemo biti; Vespazijan nas povzdigne do te časti! Slava našemu vr-

hovnemu poveljniku in njegovemu božanskemu sinu Titu!«

Tako vpijejo vojaki in razgrajajo, polni sladkega vina in okinčani z zelenjem vinske trte, po Cezareji in taborskih ulicah. Celo kristjani so vsled Titovega povelja deležni splošne radosti in praznujejo slavnostni dan med seboj na najprisrčnejši način. Odkritosrčno se veselé, da je dobila rimska država po smrti krvoločnega Nerona in Vitelija za cesarja moža poštenjaka, Vespazijana in njegovega sina Tita, ki bodeta dovolila krščanski veri več prostosti in ugodnosti. Zelo težko pričakujejo konca vojske, ko bodo lahko zapustili bojne čete, kjer postaja služba od dne do dne neznosnejša.

Vendar mine še nekaj mesecev, preden pride odločitev. Šele, ko je sramotno poginil Vitelij in je Vespazijan zmago-slavno odpotoval v Italijo, se dvigne Tit pomladi leta sedemdesetega s svojimi legijami proti Jeruzalemu.

Deseto poglavje.

Eleazarjevo naročilo.

Še preden so Rimljani pričeli oblegati jeruzalemsko mesto, je prišla ondi na krmilo stranka Janeza iz Gishale. Krvavo

klanje, katero so neprestano pospeševali bojeviti gorečniki, ni bilo po godu zmer-
nim in miroljubnim meščanom; zato jih je
dokaj zapustilo Eleazarja, tako da je go-
spodaril s svojo tolpo samo še v notranjih
delih templja. Močno utrjen grad Antonijo
in dolge prostore med veličastnim ste-
brovjem, katero je obdajalo tempelj, so
zasedli Galilejci. Dan za dnevom se vršijo
v zunanjih preddvorih svetišča praske in
spopadi.

Eleazar spoznava, da ne bo mogel
užugati močnega sovražnika. Še enkrat
pregleda s tempeljske strehe moč in po-
ložaj Galilejcev, nato pa skliče v celico
Gazit brambni svet k vojnemu posveto-
vanju.

Pred seboj zre mrke in nezadovoljne
obrazе; vsem sije strast iz mračnih oči.
»Bratje,« prične Eleazar, »prejel sem ža-
lostno pa resnično novico, da napadejo
Rimljani začetkom spomladi Jeruzalem s
štirimi ali petimi legijami, vrhutega se jim
pridružijo tudi pomožne čete herodijan-
skega izdajalca. Gospod naj razlije nanje
ogenj in žveplo, kakor na Sodomo in Go-
moro! Nadejal sem se, da jih borba za
cesarsko krono, katero je zanetil naš Go-
spod Bog v njih lastni hiši — zahvaljen
bodi za to milost — izvabi v Italijo ter
ondi bogokletneže iztrebi vojska kakor
Filistejce v Savlovih časih, ko so se sov-

ražniki sami med seboj klali in morili. Dogodilo se je namreč, da je divjal boj po rimskih ulicah in so svetišča njih največjih bogov požrli ognjeni plameni. Pomandrane in upepeljene so ostudne podobe, katere je izklesala njih lastna roka in pred katerimi so uganjali svoje nesramno malikovanje. Svetišče našega Boga pa še zmerom stoji trdno in bo stalo vso večnost.«

Te besede pozdravljajo člani brambnega sveta z iskrenim navdušenjem. »S prisego je potrdil svojo obljubo Davidu in njegovim potomcem!« »Ne sme in ne more nas zapustiti!« »Poslal bo svoje angele in pobil naše sovražnike kakor ob času Senaheribovem!« grme njih odločni odgovori po celici.

»Gotovo, samo On lahko obvaruje svojo hišo in svoje sveto mesto, če ga hoče,« nadaljuje Eleazar. »Ali kakor je ob Antijohovem času ukazal Matatiju in njegovim sinovom, hrabrim Makabejcem, očistiti Jeruzalem gnusobe malikovanja, tako je zdaj nas milostno izbral, da snamemo Sionski hčeri sramotni jarem poganov, in ne teh Galilejcev, ki so bežali pred Rimljani kakor strahopetni psi, tudi ne onih omahljivcev, ki se nagibajo danes sem jutri pa drugam in bi še danes poljubili rimski jarem, da rešijo svoje ničvredno življenje in svoje kupe denarja.

Naj jih podavi smrt, kakor je podavila Faraona in njegovo ljudstvo v Egiptu!«

Vnovič pritrjujejo Eleazarju navdušeni klici.

»Najprej moramo ukrotiti strahopetca iz Gishale. Kako naj se pomerimo z Rimljani v gorskih soteskah kakor takrat s Cestijem Galom, ko nam preti za hrbtom lastni sovražnik? Takoj bi planil v svetišče in ugrabil njegove zaklade. Kako naj branimo mesto in svetišče, ko se moramo vsak trenotek bati, da nas napade lokavi Galilejec? Ne, najprej moramo z njim obračunati, naj stane karkoli! Znana mi je le ena pot, pa je ne povem rad.«

»Kar povej nam!« ga siliijo tovariši.

»Ben Gioro,« dé Eleazar.

»Onega roparskega lisjaka, katerega si takrat le z največjim naporom pognal iz mesta?« vzklikne Meir, sin Belgov.

»Priznam, da sem takrat ravnal napak; jezilo me je, ker mu je zabita drhal kakor sinu Davidovemu in Mesiji vriskala alelujo. Mislim, da se nam zdaj ni bati tega. Sicer pa nam njegova železna roka marsikaj pomaga, zlasti če pripelje s pustinje in iz Idumeje nekaj tisoč svojih odločnih korenjakov.«

»Ti bi rad izganjal hudiča z Belce'ubom,« mu oporeka starejšina Dalaj. »Kako se bomo potem iznebili ben Giore?«

»Najbrž bi ga mikalo samo ropanje,« odgovori Eleazar. »Obljubimo mu del tempeljskega zaklada!«

»Tudi če pograbi vsega! Bolj ga mu privoščim kakor temu Galilejcu ali Rimljanom,« vpije starejšina.

»Saj lahko skrijemo drugi, večji del pod podzemeljskimi oboki, kjer ga ne doseže njegova grabežljiva roka. In potem potrdimo s prisego, da nihče ne izda te skrivnosti,« svetuje ben Kajfa.

»Ali vam je všeč ta načrt, bratje?« vpraša starejšina zborovavce.

Preštejejo se glasovi in večina sprejme predlog.

»Toda kako obvestiti ben Gioro o naklepu? Kako ga spravimo v mesto? Galilejci in njegovi pristaši so se polastili vseh mestnih vrat,« povprašujejo zborovavci.

»To skrb pa prepustite meni,« odgovori Eleazar.

Po končani seji poišče tempeljski glavar svojega mlašega brata Natanaela, napol doraslega mladeniča, starega kakih petnajst let. Odkar je stranka Janeza iz Gishale pregnala gorečnike iz gornjega mesta, prebiva Natanael pri svojem bratu Eleazarju v templju. »Natanael,« pravi Eleazar mladeniču, »še vedno si mi dolžan neko zadoščenje; ni se zgodilo brez tvoje pomoči — če še tako tajiš — da je

pobegnil oni rimski stotnik s sinom starega Sadoka iz naše hiše. Danes lahko poravnáš krivico in si obenem pridobiš neminljivih zaslug za svetišče božje. Ali hočeš?»

Natanael mu odgovori z žarečimi očmi: »Dobro veš, dragi brat, da za sveto mesto in njegov tempelj rad žrtvujem svoje življenje. S fračo v roki se upam pomeriti z vsakim tovarišem, ki je moje starosti. Tudi danes sem zadel s tempeljske strehe tri Galilejce, ki so metali puščice na naše vojake z Antonije. Vsak dan se urim z mečem in sulico ter sem že dovolj velik, da nosim bojno opravo, če bi mi jo le ti privoščil. Toda ti me nisi nikoli pogledal s prijaznim očesom, odkar ti je ušel oni stotnik, dasiravno mu nisem odprl vrat. Seveda, ti mi ne maraš verjeti.«

»Tako j dobiš bojno opravo, in sicer nenavadno krasno, če dobro izvršiš naročilo, katero ti mislim zdajle zaupati,« ga tolaži Eleazar. Nato mu podrobno razloži svoj načrt, in ko je Natanaelu vsa zadeva docela jasna, ga ogrne z razcapanim beraškim plaščem ter mu ovije levonogo z umazanimi cunjami. »Na, tukaj imaš tudi bergljo. Če boš v tej obleki šepal ob večernem mraku po mestnih ulicah, ne bo nihče spoznal v tebi brata tempeljskega glavarja,« poučuje Natanaela. Potem mu še enkrat ponovi vse podrob-

nosti načrta in pravi: »Tako! Zdajle pa pojdiva!«

»Preden nastopim tako nevarno pot, moram nekoliko pomoliti pred Najsvetejšim,« prosi Natanael. »Sicer pravijo, da so angeli božji glasno in milo jokaje zapustili svetišče, ko je bilo oskrujeno s pobojem in krvjo in ko je nevidna roka na stežaj odprla bronasta vrata; toda On, čigar imena ne smemo izpregovoriti, me morda vendarle usliši.«

»Vidim, da si še zelo otročji in da ne delam dovolj modro, ko ti nalagam tako važno naročilo,« godrnja Eleazar.

»Zakaj? Ker še vedno molim? Vem, da smatraš molitev za žensko opravilo, dočim se možu spodobi orožje. O brat, ko bi tudi ti nekoliko bolj molil, bi Gospod blagoslovil tvoje boje z zmago,« odgovarja Natanael.

»Torej pojdi molit, če že moraš iti! Opravi hitro, ker ne smeva tratiti časa!«

In medtem ko se brat izroča božjemu varstvu, poizkuša tudi Eleazar po dolgem času moliti; toda njegova duša, v kateri divjajo nebrzdane strasti in katero je oškropila nedolžna kri tolikih žrtev, ne more moliti, ampak nesrečnik preklinja sovražnike božje, pa tudi samega sebe, ker mora živeti v tako strašnih časih in se je rodil v tako nesrečni hiši. »Kmalu bom moral verjeti groznim besedam, ka-

tere ponavlja dan na dan moj blazni ded, da leži na nas, na mestu, na celem ljudstvu, prekletstvo onega Nazarenca. Koli-ko krvi se je prelilo v tem mestu, da, celo v tej hiši božji, odkar sta vpila moj ded in oče: 'Njegova kri pridi na nas in na naše otroke!' In vendar bi tudi jaz klical danes tako, rajši kakor Galilejca priznal za Me-sijo!«

Ko opravi Natanael molitev, ga pelje Eleazar iz svojega stanovanja poleg ce-lice Gazit v podzemeljske dvorane in hod-nike, ki se raztezajo daleč naokrog pod templjem in njegovimi preddvori. Takoj nažgeta baklje; potem hitita navzdol po strmih in tesnih stopnicah in prekoračita mnogo hodnikov, ki se vijejo na to in ono stran. Skozi zidovje in preluknjane skal-nate stene slišita šumeti in kapljati deročo vodo.

»To je vodovod Pilatov; samo ta Rimljan je prinesel našemu mestu poleg mnogo gorja tudi mrvico dobrega. Tudi je dal križati Nazarenca,« pravi Eleazar. »Tukaj gori se odteka preobilica vode v korito vrelca Siloe. Strugo mora čuvati straža, da se ne vtihotapijo skozi njo Ga-lilejci. Kajti voda sega samo do kolena, obok pa je visok več komolcev. Rabljena voda in kri daritvenih živali pa odhaja po strmem rovu v Kedronsko dolino. — Tale skala leži ravno pod Najsvetejšim. Znano

ti je, da je na tej skali naš očak Abraham hotel darovati svojega sina Izaka.«

»In se je že mnogo prej dvigal na njej oltar, na katerem je dobri Abel daroval svoj prvi dar, jagnje svoje črede, ki je bolj ugajal Bogu, kakor dar njegovega hudobnega brata Kajna,« se oglasi Natanael. »Tako je zapisano v svetem pismu, četudi ni natančno določen kraj, kjer se je to zgodilo.« In mladenič se spoštljivo dotakne skale, katero je po njegovem mnenju Bog na poseben način posvetil.

»Tukaj je uklesano v steno neko znamenje, ki ti pokaže pravo pot, če se sam vrneš iz mesta. Pogledaj to puščico! Ima na koncu samo dvoje peresc, in kaže v oni prostor v pritličju, odkoder sva prišla. Tam potrka na vrata, straža te bo slišala in ti odprla. Ali si zapomnil geslo?«

»Osveta Izraelova!«

»Prav. Puščice s čveterimi peresci vodijo v druge prostore, kjer kaj lahko zaideš. Pazi torej samo na tole znamenje, da najdeš pot do stare palače Hazmonejcev. Zdaj moraš še po tehle stopnicah navzdol, potem prekoračiš dolgi hodnik pod Tiropejonom in prideš po drugih stopnicah navzgor v obokano klet Hazmonejcev. Ondi sem postavil stražo, dasiravno je ta pot precej neznana; če ji poveš geslo, te ne bo ovirala na poti. Torej na svi-

denje! Kmalu nam prinesi zaželjeno pomoč!»

»Pozdravljen, Eleazar! Upam! da boš z menoj zadovoljen!«

Brata se poslovita, Natanael gre po mnogih stopnicah navzdol — našteje jih dvestošestinpetdeset — hiti po ozkem, v skalo vsekanem hodniku in pride po sto in osemindesetih stopnicah navzgor v obokano klet. Ves čas glasno šteje stopnice, kajti čudna tesnoba mu stiska srce, ko tava po teh podzemeljskih prostorih.

Straža je čula mladeničevo štetje in ga pričakuje z nastavljenimi sulicami. Toda koliko začudenja in smeha, ko zagledajo vojaki prišleca v beraških capah, z berglo v roki in obvezano nogo!

»Pri vseh zakladih Salomonovih!« vzklikne načelnik, ko čuje iz ust Natanaelovih pravo geslo, »nimaš posebno slabih nog navzlic svoji kruljavosti, v številjenju pa se celo ne upam kosati s teboj! Kam se ti mudi tako?«

»Saj res, skoro bi bil pozabil, da moram šepati tako dolgo, dokler me vidi čuvaj pri mestnih vratih. Cilj mojega potovanja pa ne spada h geslu,« odgovori Natanael ter ugasne bakljo.

»Brat tempeljskega glavarja, kakor gotovo sem sin Abrahamov!« trdi eden izmed vojakov svojim tovarišem, ko si natančneje ogleda mladeniča. »Pustimo

ga, naj gre svojo pot! Najbrž gre kam vohunit! Bog s teboj, drzni dečko!»

Iz razvalin velike palače, katero je začetkom bojev uničil orenj, pride Natanael v skrito in malo obljudeno ulico, od tod pa prišepa na zgornji trg. Le nekaj korakov še in pred njim stoji njegova rojstna hiša. Rad bi šel kar mimo nje, toda srce ga vleče k staremu Giezi, Raheli in bolni Ruti. Ko sta namreč ben Kaifa in Eleazar bežala z Natanaelom v tempelj, sta izročila tihi ženski skrbnemu varstvu zvestega služabnika.

Ko prekorači kruljavi beraček trg in se približa starim vratom, ki peljejo na dvorišče, zagleda ob zidu nekega dečka. Zdi se mu jako znan; resnično, to je oni — toda saj se mu ne sme dati spoznati! Takoj se obrne Natanael s svojim obrazom od nekdanjega tovariša in hoče iti nepoznan mimo njega. Toda zdajci se oglasi deček, rekoč: »Ubogi siromak, gotovo se ti godi zelo hudo. Na, tu imaš dva beliča, ki sta mi preostala v prodajalni, in si kupi kruha. Gospa Pavlina me ne bo karala zaradi podarjene miloščine.«

»Hvaležen sem ti in Bog naj ti tisočero povrne,« odgovori Natanael, ki še vedno skrbno igra vlogo berača in se nehote obrne proti darežljivemu dobrotniku, tako da mu lunin žarek obsije obličje.

»Za Boga!« vrisne deček, »ali nisi ti — Natanael?«

»Nikar tako glasno! In ti Benjamin! Sicer sem mislil iti mimo tebe in bi te ne bil ogovoril, dasiravno mi je bilo hudo pri srcu. Ali zdaj si me spoznal in zato te srčno pozdravljam, čeprav si prišel zaradi onega lepega stotnika pri meni v zameru. Zakaj si me takrat spravil v škripce? Oče in brat sta me mislila skoraj ubiti.«

»O ti revček! Ampak tvoj brat bi bil stotnika rad umoril! In vendar je do'bri Rimljan rešil mojemu očetu življenje. Zato sem mu pri begu šel na roko. Povedal ti bom kdaj natančneje oni dogodek in vse drugo, kar sem pozneje doživel. O usmiljeni Bog, kako hudo se ti je moralo tačas goditi, da si prišel na beraško palico! In vrhutega imaš nogo pohabljeno, moj bedni Natanael! Takoj moraš z menoj, da ti jo Evzebij obveže, saj je tudi moji sestri Tamari ozdravil zlomljeno nogo, tako da ni opaziti niti sledu kake poškodbe.«

»Ni potrebno, saj lahko hodim. Toda kje stanujete zdaj? — da te morem obiskati, kadar bom utegnil. Verjemi, da ničesar ne izdam Eleazarju! Takrat je prebrskal celi Jeruzalem, da bi ujel tebe, zlasti pa tvojo sestro, in joj vama, da vaju je dobil v svoje roke! Kajti prisegel je

vam vsem, posebno stotniku, strašno osveto.«

»No, stotnik je že zdavnaj za devetimi gorami,« se smeje Benjamin. »Ampak veš kaj? Rajši si dogovoriva kraj, kjer se lahko snideva! Obljubil sem namreč slovesno, da nikomur ne pokažem naše hiše. Kaj lahko nas tuintam kar ponevedoma izdaš.«

»Čemu si me torej silil tjakaj, da si pustim obvezati nogo?« ga vpraša začudeno Natanael.

»Saj bi te ne bil peljal v našo hišo, ampak na dom zdravnika Evzebijja, ki je ozdravil mojo sestro. Pojdiva, peljem te tja, saj ni daleč odtod!« sili Benjamin.

»Povem ti resnico,« pravi Natanael čez nekaj časa. »Poznam tvojo zvestobo in vem, da me ne bodeš izdal. Na, vrniti ti moram podeljeno miloščino! Nisem namreč berač in šepam samo zato, da ljudje ne spoznajo v meni brata Eleazarjevega. Ta me je poslal v tej obleki iz templja, da mu izvršim jako važno naročilo. Torej pozdravljen! Zdajle obiščem še Rahelo in druge domače, potem pa moram takoj odtod! Kam in zakaj, ti pa ne morem in ne smem povedati! Prosi svojega angela variha, da me spremlja na nevarnem potu!«

»Bom! Upam, da je naročilo tvojega brata pošteno; saj veš, da ne smeš pod-

pirati slabega, tudi če ti grozi Eleazar s šibo.«

»O, Eleazar je modrejši kakor jaz in smatra svoje naročilo za najboljšo obrambo svetega mesta in templja v boju zoper Riml'ane,« odgovori Natanael.

»Pa bo vendar ves boj brez uspeha,« pristavi otožno Benjamin. »Prav gotovo ne ostane od vsega templja kamen - na kamnu.«

»Najbolje bi bilo, če te pobijem s kamni,« vzkipi Natanael, »ko tako brezbožno govoriš o svetem kraju. Še nekaj takih besed iz tvojih ust in najino prijateljstvo bo pri kraju!«

»Ne srdi se nad menoj! Bog mi je priča, da molim za odvrnitev strašne kazni božje, ki preti Jeruzalemu! Podajva si roke in ločiva se v miru! Torej kje in kdaj se zopet snideva?«

»To je težko določiti, ker mi ne maraš pokazati kraja svojega bivanja. Najbrž se vrnem šele čez teden dni,« odgovori Natanael.

»Prosil bom Rodo, da me pošlje vsak dan pred sobotnim praznikom na trg kupovat in takrat se bom vselej vračal ob večernem mraku po tejle cesti. Tako se najlažje snideva.«

Natanaelu je ta nasvet všeč in prijatelja se poslovita.

»Roda,« govori Natanael sam pri sebi. »Kje neki sem že slišal to čudno ime?« Mladi ljudje dobro ohranijo v spominu mala darila, katera prejmejo od tega ali onega prijatelja. In zato stopi mladeniču hitro pred oči mala hišica na bližnjem vrtilčku, kjer je videl večkrat lepe bele golobe in kjer mu je pri'azna dekla pogostoma utrgala s stare smokve nekaj sadežev.

»I seveda je bila to Roda,« se spomni Natanael. »Kako da nisem spoznal njene-ga imena? Tja je pobegnil Benjamin iz naše hiše. Poznal je Pavlina in bi bil rad kupil od njega nekaj belih golobov. Ampak da se upa skriti tik pred nosom! Moram se prepričati, če sem na pravi sledi!«

Natanael stisne berglo pod pazduho in skoči za prijateljem, ki je ravnokar izginil za vogalom. Sreča, da ni nihče šel takrat po ulici in opazil njegovega naglega ozdravljenja. Potem pa spremlja izza bližnjega vogala dečka z očmi. In res! Benjamin smukne skozi vrtna vratca, ki peljejo v hišico, kjer je videl bele golobe.

Natanael zadovoljno pokima in pravi: »Niti tebe niti dobre Rode ne maram izdati.« Potem prične iznova igrati vlogo berača ter prišepa do očetove hiše. Večkrat mora potrskati zaporedoma, preden zagodrnja skozi okence stari Giesi ter vpraša, kdo razgraja pred hišo. »Razen

nekaj starih in bolnih ljudi ne biva nihče v tej hiši!« odganja starec neljubega gosta. Ko pa ugleda pred seboj celo berača, razlije nanj kar celo ploho jeze in ogorčenja, zaloputne okence ter hoče oditi.

»Ali si slep ali kaj, stari hudomušnež, da me več ne poznaš?« se zasmee Natanael in takoj spozna stari služabnik glas svojega ljubljenca. Čez nekaj trenutkov stoji mladenič v hiši.

Dobra Rahela, ki prenaša svojo žalostno osodo z vdano potrpežljivostjo, je zelo vesela, da more po nekaj tednih zopet videti mladeniča. Natanael ji je zadnja leta napravljajal v bridkih urah mnogo razvedrila; prav zato ga je vzgajala s posebno ljubeznijo, tako da se je v Kajfovi hiši, nad katero je ležalo prokletstvo, navzel popolno drugačnega duha kakor njegov brat Eleazar.

Zato pozdravi Natanael svojo svakinjo kakor mater, in ko ji pove, da ga pošilja Eleazar z jako važnim naročilom iz mesta, ga žena skuša na vse načine odvrniti od tega sila nevarnega početja. Slednjič se vendarle zboji svojega moža in pusti mladeniča pri njegovem naklepu, zato pa mu da celo kopico opominov, kako mu je treba na potu previdnosti, ter mu v vsi naglici pripravi za slovo njegovo najljubšo jed, jajčjo potico — kar je Natanaelu mnogo bolj po godu kakor vsi njeni

opomini. In med tem ko v ponvi šumi dišeče cvrtje, mora ustreči njeni ljubeznivi prošnji in ji pripovedovati o Eleazarju. Blaga Rahela! Čim več nehvaležnosti, strogosti in poniževanja mora pretrpeti od svojega moža, tembolj se ga oklepa s pomnoženo vdanostjo in ljubeznijo!

»Natanael,« dé čez nekaj časa mladeniču, »nikar ne sodi svojega brata Eleazarja prestrogo, dasiravno nastopa napram meni večkrat neljubeznivo. Saj veš, da se njegove skrbi in opravila sučejo samo okrog orožja in da premišlja noč in dan, kako bi otel Izrael. Tudi tvoj oče ima nemara dobre namene, dasiravno ne uporablja pravih sredstev za rešitev svojega ljudstva. Ali vseeno ga moraš spoštovati, ker je Gospod tako zapovedal.«

»Vem! ljuba Rahela! Da bi le tako grdo ne ravnal z mojim dedom — saj je vendar njegov oče!« vzdihne žalostno Natanael.

»Prav, prav, moj dečko! Toda tvoje-ga nesrečnega deda ima v oblasti hudobni duh in takega vendar ne smemo pustiti letati po mestnih ulicah!« opravičuje Rahela mladeničevega očeta.

»Ubogi ded! Bojim se, da ga je kaznoval oni mož iz Nazareta, katerega je dal križati! In če se izpolni še ona prerokba o razdejanju templja! — Toda ne, ne morem in ne maram verjeti, da je Bog tako

zapustil svoje ljudstvo. — Zdaj pa pojdiva pogledat še bolno Ruto! Tako dolgo se že nisva videla!

Rahela sname s stojala svetilko in pe-lje Natanaela v sobo bolne deklice, ki ne more ne živeti ne umreti in leži vedno enako potrpežljivo na bolniški postelji. Njen obrazek je bled kakor vosek, na sen-cih prepleten z majhnimi modrikastimi ži-licami, in zre kakor mrlič z belih blazin. Toda ko pristopi brat k njeni postelji, ji zasije v trudnih očeh novo življenje in sla-dak smehljaj obkroži njene brezbarvne in vele ustnice. Natanael jo pokliče po imenu ter jo pogladi po snežnobeli roki, katero deklica nemirno giblje po odeji in s katero se le iztežka more odzvati bratovemu po-zdravu.

In v veliko začudenje Rahelino in Na-tanaelovo zmaje bolna Ruta, ki je doslej samo poredko izpregovorila kako besedi-co, s svojimi velimi ustnicami in prične govoriti tiho, vendar dosti razločno in um-ljiivo: »Prav je, dragi bratec, da si prišel, preden pojdem s tega sveta. Danessem Ga zopet videla, Njega, ki me je učil trpeti. Že zdavnaj se mi ni prikazal, nikoli pa ta-ko jasno in lepo kakor danes. Njegove oči so zrle resno in ljubeznivo. Na rokah in nogah so bliščale rane in skozi prebodene prsi se izliva kakor sij zlatožarnega soln-ca. Kadar so me stiskale bridkosti in bo-

lečine in sem bila zatopljena v molitev, je bil vedno obložen s težkim križem in me je vabil, naj ga mu pomagam nositi. Danes pa se mi je sočutno nasmehnil, pomignil ter obljubil, da prihitiš k moji bolniški postelji, preden me pokliče v svoje kraljestvo. Ukazal mi je tudi poklicati svojega služabnika Evzebija, ki prebiva v starem Davidovem poslopju. Ta me bo pripravil na nebeško pojedino. Prosim te, brat, pojdi po tega Evzebija! Onega naročila, katero ti je dal Eleazar, pa nikar ne izvrši! Povej mu rajši, naj dela z očetom pokoro; kajti strašni dnovi sodbe so že blizu!»

Besede bolne deklice so globoko ganile brata in svakinjo. Še nikoli ni umirajoča Ruta govorila tako resno, teh besedi ji ni narekavala zmedenost kake vročinske bolezni. Deklica leži tako mirno, da lahko vsak trenutek ugasne slabotna lučka njenega življenja.

»Torej pojdi pa pokliči tega moža!« pravi Rahela Natanaelu. »Saj vidiš, da je to volja božja; samo Bog ji je mogel vdihniti te svarilne besede.«

Takoj odide Natanael in se kmalu vrne z duhovnikom Evzebijem, ki ostane nekaj časa sam pri bolnici ter ji podeli zakrament svetega krsta. Nato gre po sveto popotnico; ko zaužije Ruta nebeško jed, se obrne k bratu in svakinji ter pravi: »Zdaj je združen z menoj On, ki me je poklical.

Čujte in molite, tudi vam se bliža usodna ura. Ali ne bojte se: Gospod pozna in varuje svoje zveste! Mir z vami!«

Kmalu na to zatisne svoje trudne oči za zmerom.

Enajsto poglavje.

Zopet v Marijini hiši.

Ko se je Natanael nekoliko izjokal, se vrne še pred jutranjim svitom v staro palačo Hazmonejcev ter pride brez zapreke mimo ondotne straže do skrivne podzemeljske poti.

Kako preseneti mladenič Eleazarja, ko stopi tako nepričakovano in nenadoma predenj!« »Ali te znabiti stražnik ob Esenskih vratih ni pustil iz mesta, ali pa si napravil kako posebno neumnost?« povprašuje ves razjarjen prišleca. Ko sliši še opomin umirajoče sestre in ko mu Natanael zabrusi v obraz, da raje umrje, kakor pa izvrši ono naročilo, katero je sestra imenovala grešno, mu tako hudo vzkipi žolč, da hoče brata skoraj ubiti.

»I, kakšen norče pa si,« se huduje, ko so minuli prvi izbruhi srda in nevolje, »da se pustiš kar tako ukaniti od bolne in razburjene domišljije sestrine? Namesto bojne oprave, katero sem ti bil obljubil, si zaslužil palico! In zato boš odslej služil v

kuhinji kot hlapec! Zdaј vidim, da nisi vreden iti v boj za prostost Izraelovo! Svoj načrt bom pa vkljub temu izvršil!«

Natanael mora takoj pričeti poniževalna dela v kuhinji, za katero so bili določeni stranski tempeljevi prostori in v katerih se je pripravljaj živež za več tisoč vojakov. Sprva mu novi stan ne de posebno hudo; ganljiva in pobožna smrt sestrina se je vtisnila globoko vnjegovo dušo. Toda čez nekaj dni se naveliča enoličnega dela pri ročnem mlinu, tako da prične misliti na beg. Ali kako priti do podzemeljskega hodnika, ki pelje v Hazmonejsko palačo? Navzlic temu pripravi skrivaj bakljo ter skrbno opazuje brata. Kmalu zasledi kraj, kamor skriva Eleazar ključ onega zapaha, kjer je vhod do tajnega hodnika. Sreča mu je mila in drzni beg se mu posreči. Samo s stražniki v kleti Hazmonejske palače ima nekoliko sitnosti, ker je medtem poveljništvo geslo izpremenilo. Ker pa je brat tempeljskega glavarja in jim pove, da je namenjen v Kajfovo hišo, mu načelnik straže noče delati nadaljnih zaprek.

»Saj misli tudi Eleazar iti nocoj tjakaj, da sprejme došle brate pri Esenskih vratih,« pripomni nekdo izmed vojakov.

»Res je, celo stari ben Kajfa ne bo ostal tačas doma. Najbrž pošiljata mlade-

niča, da pripravi vse potrebno,« odgovori načelnik straže.

Ko čuje Natanael te besede, se sklene ogibati očetove palače in rajši poiskati zavetišče pri Benjaminu. Kadar je premišljeval o nameravanem begu, mu je vedno prihajala na misel hiša z belimi golobi, dasiravno bi si poiskal najprej pri Raheli pripravno skrivališče.

Ko stopi na ulico, mu trešči v obraz piš divjega vetra. Na nebu se podijo z besno naglico črne grmade oblakov, obrobljenih s sivkastorumenimi lisami, po nemirnem ozračju pa vrišči in buči, kakor da so se razvezali vsi peklenški duhovi. S tal se dvigajo težki vrtinci prahu in peska, s strešnih obronkov drči opeka in kamenje; Natanael beži in se stisne k bližnjemu zidu, da si sredi smrtonosnih udarcev reši življenje. Ali bi ne bilo pametneje, vrniti se v hazmonejsko palačo in počakati tamkaj, dokler se ne izdivja strašna nevihta, ki je ravnokar jela neusmiljeno gospodariti po jeruzalemskem mestu? Ne; strah pred kaznijo in nemili spomini na očeta in brata, ki morata vsak trenotek priti do one palače, ga tirata zbesneli nevihti v naročje.

Le sreča, da ubožčku ni treba iti v nasprotni smeri viharja, in tako ga pripodi veter naravnost na trg, kjer se pri neki hiši krčevito oklene podbojev njenih vrat,

da se nekaj hipov oddahne in si izbriše iz ranjenih oči prah in pesek. Zdajci zakrijejo temno oblačje sivkaste in razjedene megle in takoj se prične vsipati trdo zrnje ledene toče. Le nekaj hipov in že je švignila skozi šumeče oblake ognjena kača, kateri sledi zamolklo bobnenje groma.

»Bog bodi milostljiv«, stoka Natanael. »take nevihte še nisem nikoli doživel! Kako naj prehodim nekaj sto korakov, da dospem do svojega cilja?«

Na to potrka pri mnogih hišah, toda nihče mu ne pride odpirat. Nemara prebivalci med bučanjem nevihte niso slišali njegovega trkanja. »Vseeno hočem priti tja,« vzdihne siromak ter si tesno ovije glavo v svoj vrhnji plašč in hiti skozi ostro zrnje toče proti znanim vrtnim vratcam. Blisk za bliskom se utrinja in pušča za seboj na mnogih krajih zgornjega in spodnjega mesta rdečega petelina. Vedno debelejša toča bije Natanaelu po hrbtu, ramah in rokah, tako da mu iz mnogoštevilnih ran prične curljati kri. »Tako odpreti, takoj odpreti, če ne me najdete mrtvega pred vrati,« ihti mladenič proti znanemu vrtilčku.

Med tem ko razsaja zunaj nevihta, klečijo v Marijini hiši Tamara, njen brat in obe služkinji ob Pavlinini bolniški postelji in opravljajo z njo skupno molitev. Pred čudapolno podobo trpečega Zveli-

čarja prasketa mala svetilka in lije svoje slabotne žarke na pobožno družbo. Tamara moli devetdeseti psalm, drugi pa ponavljajo posamezne vrstice. Ko zabobne prvi glasovi groma in strele, zavrисne Roda od strahu, rekoč: »O usmiljeni Bog! Približal se je konec sveta! Gospod bo pokončal to mesto z ognjem, ki šviga z neba! Bodi nam milostljiv! Usmili se nas!« Stara Sara pa zatisne oči in se krčevito tišči za ušesa; sama Tamara in Pavlina se ozreta zaupljivo na podobo Zveličarjevo, na čigar obličju migljajo motni prameni nemirne lučke. Tudi Benjamin, ki navadno ni bil vdan strahu in bojzljivosti, se skoro ne upa premakniti v svoji zbeganosti in gleda s prosečimi očmi milega Zveličarja ter ga prosi odpuščanja svojih napak.

Čez nekaj časa poneha zamolklo bobnenje groma; okoli oken poskakuje ledeno zrnje, hišne vogale pa pretresa divja burja. »Čujte,« vikne Benjamin nenadoma, »nekdo trka na vrtna vratca! Že dalj časa se mi je dozdevalo, da hoče nekdo k nam; zdaj sem slišal popolnoma razločno!«

»Živa duša si ne upa ob takem vremenu hoditi zunaj,« odgovori Roda.

»Morda je angel Gospodov, ki nas hoče oteti s tega mesta kakor nekdašnja Lota iz Sodome. Od dne do dne sem molil v ta namen. Kako naj pa drugače pridemo iz

Jeruzalema, da uidemo božji kazni?» pri-
stavi Benjamin. »Tamara, če hočeš z me-
noj, mu grem odpret; sam si ne upam!«

»Takoј greva gledat« odgovori se-
stra. »Najbrž trka kak siromak, katerega
preganja nevihta!«

Brat in sestra odideta in zagledata
pred vrati mladeniča, ki se je bil zgrudil
od slabosti na tla in leži kakor mrtev. V
istem hipu švigne blisk in osveti njegovo
bledo obličje. Tedaj vrisne Benjamin:
»Moj Bog, Natanael!«

Takoј spravita ranjenca v hišo, kjer
se v rokah sočutnih žensk toliko zave, da
jim more nakratko povedati, zakaj je po-
begnil od očeta in brata. Slednjič pa pravi:
»Še nekaj! Nocoј mislijo vdreti v mesto
čete roparja ben Giore! Če hočete njih
grabežljivim prstom kaj prikriti, le naglo
storite! Slišal sem namreč reči svojega
brata: »Seveda bodo ropali in morili; am-
pak to še ni najhujše; da bi mi le pomagali
ukrotiti Galilejce, preden nas napadejo
Rimljani, potem se lahko složno bojujemo
zoper skupnega sovražnika.«

Zlata in srebra res ni bilo treba skri-
vati prebivalcem Marijine hiše, vendar so
morali nekaj spraviti na varno, kar se jim
je zdelo bolj dragoceno kakor vsi zakladi
sveta: Veronikin potni prt! Takoј ga sna-
mejo skrbne roke s stene in ga položijo v
bakreno posodo, katero zakopljejo v naj-

skrivnejšem kraju v kleti. Tudi Tamara si poišče varno skrivališče, ker slutí, da bi jo roparji odpeljali v sužnost, če bi jo dobili v svojo oblast.

Med tem je pričela iznova divjati nevihta in je razsajala skoro do polnoči. Flavij Jožef pripoveduje v svojih spisih, da je jeruzalemsko prebivalstvo trepetaje poslušalo bobnenje groma in pokanje zidov in obupno zrlo, kako je švigal nad mestom blisk za bliskom. Vse je mislilo, da se zdajpazdaj poruši zemlja in pride za njene prebivalce poslednja ura. In med tem ko se je tako vršil divji ples naravnih sil, so gorečniki odprli tolпам Simona ben Giore Ęsenska vrata in spustili v nesrečno mesto deset tisoč njegovih mož in pet tisoč Idumejcev. »Branili so se silnega naliva s ščiti, s katerimi so si pokrili glave, in se tesno strnili med seboj, da bi si ogreli premrle ude,« pripoveduje Jožef.

Takoj prično roparji po mestu klati in moriti. Ob jutranji zarji leži na pobočju tempeljskega griča na tisoče mrtvecev. Več kakor jih je popadalo v očitnem boji, je bilo zavratanó umorjenih. Tudi bivšima velikima duhovnikoma Ananu in Ješui, ki sta bila sovražna stranki gorečnikov, ni prizaneslo tolovajsko bodalo. Ali navzlic vsem morijam se ben Giori ni posrečilo pregnati Janeza iz Gishale in njegovih Galilejcev iz utrjene Antonije in zunanjih delov templja.

Tudi v Marijino hišo pridereta ponoči dva roparja. Stara Sara jima pokaže siromašno opremljeno stanovanjšče in onemoglo ženo na bolniški postelji ter ju prosi s sklenjenimi rokami milosti in usmiljenja. »Ni tukaj skritih nobenih Galilejcev ali vojakov?« zarohni eden izmed njiju ter zapreti starki z ostrim mečem.

»Nobenega moškega bitja razen dveh nedolžnih dečkov, kakor resnično upam v blaginjo Izraelovo!« ga prosi Sara na kolenih.

»Pokaži nama jih!«

Starka vzame s tresočo roko svetilnico in posveti nasilnikoma v Pavlinovo sobico. Natanael mirno spi zaradi utrujenosti; Benjamin pa plane pokonci, ko odmakneta roparja vrata in se približata njegovemu ležišču.

»Rdeči Tubal!« vzklikne deček, ko zagleda pred seboj rdečebradca, kateri ga je nekoč spravlil iz roparskega taborišča v mesto.

»Lej, lej, kaj vse lahko pride človeku pod roko! Da, jaz sem!« se čudi ropar. »In ti si oni mehkopernati ptiček, katerega sem takrat moral prinesiti staremu grešniku Zabuloncu! Ali si zdaj že našel svojega očeta, mali?«

»Našel, pa zopet izgubil! Oh, rdeči Tubal, nemara so ga tačas tvoji tovariši ujeli ali celo umorili? Ne bodi hud in po-

vej mi! Kaj, ničesar ne veš o njem? O, potem pa gotovo še kod živi! In Salome, dobre, stare Salome še vedno niste izpustili na prosto?» povprašuje Benjamin.

»Brez odkupnine ne izpustimo niti stare ženske,« se smeje ropar. »Starica je še zmerom pri naši prtljagi in bo prišla z njo vred v Jeruzalem. Zahvaliti se mora svoji kuharski umetnosti, da gleda še danes beli dan; kajti ni človeka pod milim nebom, ki bi znal našemu glavarju tako okusno pripraviti kosilo kakor ona. In to Simonu ben Giori ni malenkost. Kdo pa je ta zaspanec, ki leži tukaj? Tako je velik, da je najbrž kak galilejski potepuh. Halo, pokonci!«

»Ah, dobri Tubal, pusti ga, naj spi. Saj vidiš, kako krvavo ga je oklestila toča! Prav gotovo ni Galilejec; veš, da ti ne lažem!« prosi Benjamin.

Rdeči Tubal še vedno premišlja, kaj bi storil. Tu mu zakliče tovariš: »Le hitro, hitro, brat! Stisni ga za goltanec, ali pa ga pusti v miru! Prebrskati morava še druge hiše; to beraško ljudstvo nima posebnih zakladov!«

S temi besedami zapustita roparja Marijino hišico.

»Torej pride stara Saloma v Jeruzalem,« pravi Benjamin, ko ga je nekoliko minul strah nenavadnega nočnega obiska, ter premišljuje sam pri sebi, ali naj jo gre

iskat naslednje jutro po mestu. Toda kmalu spozna, kako brezuspešno in nevarno bi bilo to početje. »Saj je dobro znana v Jeruzalemu,« si misli deček, »in bo lahko našla Evzebijevu hišo ob Davidovem splotju. Kako bo vesel dobri mož, ko pride žena po dolgem času zopet v njegovo hišo!« Navzlic silnemu vrišču, ki odmeva z ulic, zatisne spanec dečku trudne oči ter mu jih odpre pozno zjutraj, ko se že vsipajo zlati žarki jutranjega solnca skozi malo okence na njegovo ležišče.

Tudi Natanael se spravi pokonci in otipava z bridko žalostjo krvave sledove udarcev na ramah in dlanih. »Saj ti bo kmalu odleglo,« ga tolaži Benjamin. »Ampak ti še ničesar ne veš, kar se danes godi po našem mestu! O Bog, kakšno vzdihovanje in tarnanje, kakor bi se podiral celi svet! Ne moreš si misliti, kako odmeva bojni hrup s tempeljskega griča! Povem ti, da še ni bilo takega klanja, odkar stoji Jeruzalem! Čuješ, kako buči kamenje, katero mečejo metalni stroji?«

»Boj za sveto hišo božjo!« odgovori Natanael. »Eleazar hoče pregnati Galilejce iz templja in se gotovo bori na vse kriplje, da reši hči Sionsko tujčevega jarma. O Gospod, stoj mu na strani v svetem boju!«

Od jutra do večera traja krvava borba na griču; v mestu pa nadaljujejo ro-

parji svoje krvavo in uničujoče delo. Šele drugo jutro se nekoliko poleže hrup, tako da si upa Roda iz hiše. »Vse ulice so pokrite z mrličmi in oškropljene s krvjo,« pri-
tarna čez nekaj časa domov, »in namesto dveh strank se zdaj v Jeruzalemu mesarijo že tri. Ves trud gorečnikov je bil zaman; nikakor ne morejo pregnati Galilejca iz tempeljskih prostorov. Pa tudi ben Giora in Eleazar, ki je odprl njegovim četam mestna vrata, sta si že v laseh, ker roparski glavar ne mara biti pokoren njegovim ukazom. Vse je izgubljeno! Zdaj umem Gospoda, ko je rekel, da mora propasti kraljestvo, ki je razdeljeno v sebi!«

Še isti večer je prišel Evzebij in prinesel bolni Pavlini, kateri so krvavi dogodki zadnjih dni bolezen zelo poslabšali, sveto popotnico. Potem preišče tudi Natanaela, toda njegove rane se mu ne zde nevarne; vendar pa mu ukaže ostati nekaj dni v postelji. »Tvoja blaga sestra je razprostrla iz nebes nad teboj svoje roke,« mu pravi duhovnik; »bogve, kaj bi se bilo brez njene priprošnje s teboj zgodilo. Samo nekaj ledenih kep na glavo ali sence — pa bi se bil zbudil v večnosti.«

»In bi bil nemara celo v peklu?« vpraša v strahu Natanael.

»Tega si ne upam trditi, ker nisi iz hudobije zapiral svojega srca resnici,« ga pomiri Evzebij. »Vendar ne bo odveč, če

se daš poučiti o veri in krstiti kakor tvoja sestra. Dandanes te vsak hip lahko dohiti smrt. Tvoj prijatelj Benjamin ti bo razložil na važnejše verske resnice in potem vaju oba hkrati krstim ob bližnjem velikonočnem prazniku. Si zadovoljen, prijateljček?»

Benjamin se čuti zelo srečnega, da bo mogel tako zgodaj sprejeti sveti krst. Kajti v prvih časih krščanstva so delili zakrament duhovnega prerojenja šele po dolgi preizkušnji krščencev. Posebno pa je ponosen, ker bo smel poučevati svojega nekoliko starejšega prijatelja. Tu se nenadoma spomni Salome in brž pove Evzebiju veselo novico, katero je izvedel od rdečebradca Tubala.

Evzebiju ugaja dečkova veselost in zato mu reče: »Tubal ti je vse povedal po pravici. Moja Saloma je prišla v mesto in sva se že videla. Sinoči je prihitela k meni. Čast in hvala Bogu, ki mi je dal doživeti sredi bridkih dni to veliko in radostno presenečenje!«

»O dobri, častiti Evzebij, naj pohitim s teboj, da jo vidim! Prosim te, dovoli mi! Kako dolgo že nisem videl blage Salome!« vzklika deček s prosečimi očmi.

»Saj ne biva v moji hiši,« dé Evzebij. »Vrniti se je morala na delo k Simonu ben Giori, kakor mu je obljubila, ko je odhajala k meni.«

»O joj!« vzdihne deček. »In bo še vedno opravljala suženjska dela pri onem hudobnem možu? Čemu mu vendar ne uide? Saj tukaj v mestu ni skalnatih čeri, ki bi ji ovirale pot, ali krvoločnih šakalov, da bi jo na begu požrli. Le povej ji, da lahko pribeži k nam; skrili jo bomo poleg Tamare, kakor sva se takrat skrila z onim lepim stotnikom.«

»Kaj pa ben Giora? Mar misliš, da bi se potem nič več ne zmenil zanjo? Joj, ali bi žvižgal nad nami njegov bič! Ubije nas pri tej priči!« odvrne Evzebij. »Ne tako, moj dragi! Nekaj časa jo moramo še pustiti pri onem trdem gospodarju, saj prenaša potrpežljivo vse nadloge in bridkosti! Znabiti jo ob primerni priliki pripeljem semkaj! In med tem bo z božjo pomočjo dozorel načrt, katerega že dolgo nosim s seboj: Saloma in vsi drugi bode te na varnem! Le moli v ta namen!«

Odslej se nudi mladima prijateljema dolga vrsta prav veselih in vedrih uric. Benjamin poučuje z vnemo Natanaela o najimenitnejših krščanskih resnicah. Vselej, kadar starejši učenec noče verjeti svojemu mlajšemu učitelju, mora prihiteti na pomoč Roda s svojimi točnimi razsodbami ali pa bistrumna Tamara. In tako vidi večkrat mladi učitelj, da te ali one stvari ni pravilno pojasnil svojemu učenčelju.

Kadar se naveličata učenja, si poiščeta razvedrila ter si pripovedujeta svoje doživljaje. Zlasti Benjamin rad pripoveduje po cele ure dogodek, kako so ga izpustili z Lucijem in Pavlinom v košu čez mestno obzidje in kako je prišel v Cezarejo. Potem popisuje tovarišu morje, velike ladje in visoke valove, ki časih pribučiijo do obrežja, butijo ob pečino ter se razpršijo kakor pena — stvari, katerih Natanael še ni nikoli videl. Slednjič začne naštevati vse bridkosti, katere je moral prestati od tistega dne, ko sta ga zapustila oče in stotnik in je prišel v hišo rdečelasega Jone.

»Takoј so me izpreletele težke slutnje o mojem novem domovanju, ko sem zazrl moža z dolgim nosom in ribjimi očmi,« pripoveduje Benjamin. »Zato sem se oklenil očeta in ga prosil, naj me vzame s seboj na Grško. Ali slabo sem naletel: trdo me je odslovil s tolažilom, da se mi bo prav dobro godilo pri Joni in se bo sam kar najhitreje vrnil iz tujine. Dobro godilo! Moj Bog, pa še kako! Takoј prvi večer me je novi gospodar tako naklestil, kakor me še ni in me najbrž ne bo nihče v življenju! Tega ne bom pozabil izlepa! Cele tri dni si nisem upal brez skrbi sestiti! Pa to naj bi že bilo, saj sem zaslužil, ko nisem maral iti z njim domov! I, pa čemu taka strogost, ko sem ga tako lepo pro-

sil, naj me pusti na obrežju, dokler se vidi očetova ladja? In potem — svoj živi dan bom pomnil — kako sta me pestila cele tedne njegova sirova paglavca, krmežljavi Ruben in nerodni Isahar! Bog mi odpusti jezo, tako srdito sem premikastil Rubna, dasiravno je bil dve leti starejši kakor jaz! Tudi Isaharja, ki mu je prihitel na pomoč, bi se ne bil prav nič ustrašil — vse je vrelo po meni! Toda prišel je ribjeoki Jona ter me najprej temeljito oštel, in ko potem nisem maral njegovih gospodičev prositi odpuščenja, me je namlatil in prerahljal kakor snop! In potem si še kdo upa reči, da se mi je dobro godilo!«

»Jaz bi bil tej sodrgi pokazal pete,« pravi Natanael.

»Saj sem jih, počakaj, da povem,« nadaljuje Benjamin. »Že prvi dan bi bil pobegnil, pa sem rajši čakal, da se vrneta sestra in oče. Kje naj bi me bila pa iskala, če ne tukaj? Prilagodil sem se gorjači in požiral sramoto, kolikor je bilo v moji moči. Kmalu se vrne Arabec, katerega je poslal oče v Jeruzalem po sestro, in pove Joni, da se mu ni posrečilo vtihotapiti v mesto in so ga stražniki mislili kamenjati kot rimskega ogleduha. Toda Jona mu zabrusi kar naravnost v obraz, da je vsa njegova povest iz trte izvita in mu je samo do denarjev, katere mu je obljubil

oče pri odhodu; mož je odšel silno raztogen in razkačen in ni odnesel bore novčiča.«

»Morda pa Arabec vendarle ni lagal, kajti moj brat je postavil ob vseh mestnih vratih močne in zanesljive straže,« pripomni Natanael.

»Naj bo, kakor hoče, o Tamari ni bilo ne duha ne sluha. Čez nekoliko dni priplove neka ladja z Grškega. Takoj ko sporoči hlapec to novico rdečelascu, zdirjam vkljub njegovim grožnjam proti pristanišču. Ali žal, očeta ni bilo, pač pa je došlo Joni od njega neko pismo, da mora potovati za cesarjem v ne vem katero mesto in se bo vrnil šele čez nekaj mesecev. Lahko si misliš, koliko grenkih solza sem potočil ob tej žalostni novici, a kaj solze — spet je zažvižgala gorjača, da je bilo joj. Vrhutega se mi je krmežljavi Ruben še rogal, da je zame velika sreča, če ostane oče še dalj časa na Grškem, ker me najde potem toliko bolj vzgojenega in omikanega.«

»In mu nisi za tako zbadanje pripegljal gorke zaušnice?« vpraša Natanael.

»Kako, ko sem še vedno trepetal pred gorjačo in je bil Jona v sobi? Zgrabila me je jeza, sedel sem k mizi in napisal očetu dolgo pismo, v katerem sem mu do pičice vse razložil, kako huda mi prede v Jonovi hiši. Zunaj pa sem napisal

naslov z velikimi grškimi črkami: »Svojemu ljubemu očetu rabiju Sadoku — pri cesarju na Grškem.« To pismo, katero sem sestavil s silnim trudom — obrabljeno pero Isaharjevo je delalo nepretrgoma packe — sem izročil gospodarju, da bi ga oddal na ladjo, ki se je odpravljala na Grško. Veš, kaj je storil z njim? Prečital ga je kar pred mojimi očmi in ga na mestu raztrgal!«

»Zverina!« sikne Natanael.

»Imel sem dovolj. Zinil nisem ni besedice. Ko se je nekoliko zmračilo, sem pokazal nesramnežu hrbet in pobegnil h kraljici Bereniki, ki me je bila nekoč pogostila s potico in sladkim vinom, ko sem ji pripovedoval svoj beg iz Jeruzalema. Sicer nisem kaj prida maral zanjo, ker bi se bila zmerom najrajši z menoj igračkala in so puhtele od nje najrazličnejše dišave in mazila, katera so razširjala ves drugačen vonj kakor kadilo. Imela je sestro, ki mi je bila bolj po volji, in k tej sem pravzaprav hotel priti. Toda oni mož, ki se je takrat tako uljudno in globoko priklanjal lepemu stotniku, me je peljal h kraljici in tej sem moral pripovedovati vse, kar se mi je pripetilo v Jonovi hiši. Ko sem zaključil žalostno povest, so se pričele njene tovarišice tako muzati in smejati, kakor bi bilo vse skupaj samo nedolžna šala. To me je tako zgrabilo, da

sem mislil tudi odtod pobegniti; veš, da se ne maram pustiti zasmehovati od žensk.

Ali takoj potem so se mi jele sladkati in mi nanosile grozdja, peciva in sladkega vina. Berenika me je oblekla v čudovito lepo, z zlatimi nitkami vezeno suknjico sinje barve in mi nateknila na noge lične čreveljčke z zlatimi zaponkami. Čez rame mi je obesila majhno, srebrno košarico, polno pozlačenih puščic, v rokah pa sem moral nositi ličen lok. V tej obleki sem moral stati pred njeno sobano in jo spremljati na izprehodih. Nekaj dni mi je ta služba zelo ugajala, ker sem bil ponosen na krasno opravo in mikavno izdelani lok. Ko pa mi pove oni vsiljivi dvorjan, da oponašam v svoji obleki malega poganskega malika, vržem od sebe lok in košarico in oblečem svojo de'avnishko suknjo, v kateri sem prišel iz Jonove hiše.

»Pametno si naredil,« pripomni Natanael, »da se nisi omadeževal z malikovanjem.«

»Da! Celo častiti Evzebij me je pohvalil, ker sem zapustil Berenikino palačo. Samo to mu ni bilo všeč, da sem mušel svo'emu varihu Joni. Res, hudo mi dé, da sem nakopal očetu toliko nepotrebnihi skrbi. Gotovo me je iskal z žalostnim srcem in bridko plakal za svojim edincem.

Dal Bog, da bi še enkrat videl njegovo milo obličje!«

»Torej tudi v Berenikini palači nisi mogel strpeti?«

»Seveda ne, ko vidiš, da sem tukaj. Najprej me je spremljal neki trgovec, ki je peljal svoje blago onstran Jordana, do mesta Sihema, kjer se je nekda j mudil naš oča k Abraham in kjer je Jakob pasel svoje črede. Tam sem se pridružil trumi romar'ev, ki je potovala v Jeruzalem praznovat posvečevanje templja. Bili so večinoma iz Nazareta in zato bi bil od njih rad kaj več izvedel o Jezusu. »Svoja mlada leta je preživel v našem mestecu in se odlikoval z udano pokorščino napram svojim starišem. Vse je občudovalo njegov bodrilni zgled, ali žal, Gospod ni izpolnil na njem svojih obljub, ker ni imel sreče na tem svetu in je moral umreti tako zgodnje in žalostne smrti,« mi je povedal nekdo izmed romarjev. Rad bi ga bil nekoliko poučil, ker sem si dobro ohranil v spominu Evzebijeve nauke. Ali nihče ni maral poslušati mlekozobega mladiča in zato sem rajši pohlevno utihnil, da me niso pognali iz svoje družbe.«

»Čudno, da v Jezusa niti njegovi rojaki niso hoteli verovati,« pravi Natanael.

»Ali ne veš, da noben prerok ne uživa časti v svoji domovini?« ga zavrne Benjamin. »Prišli smo torej v Jeruzalem.

Verjemi mi, da sem se pošteno bal, ko smo šli skozi mestna vrata. Kakor tat sem se oziral naokrog in čakal, kdaj me zgrabi trda pest tvojega brata ali očeta. Ko se je po ulicah nekoliko stemnilo, sem oprezno poiskal to hišo. Roda se me kar nagledati ni mogla, Tamara pa me je obenem oštevala in poljubovala. Hitro sem prosil Evzebija, naj me izpusti v kaki košari s sestro čez mestno obzidje, odkoder bi bila šla v Cezarejo čakati očeta. Seveda bi ne bila stanovala pri Joni, ampak v lepi hišici poleg pristanišča. Vkljub temu sem moral ohraniti ta lepi načrt sam zase. Razvnela se je namreč vojska v Galileji in obmorskih pokrajinah. In tako sva še danes tukaj in čakava ugodne prilike, ko bova lahko pobegnila iz mesta. Toda kdo ve, kako daleč je še ona srečna ura?«

Dvanajsto poglavje.

Pavlin v Jeruzalemu.

Zopet se je približal velikonočni praznik, zadnji, katerega je zrl veličastni jeruzalemski tempelj.

Takoj, ko je zazvenelo rimsko orožje v Galileji in na palestinskem obrežju, so jeli prebivalci Idumeje trumoma hiteti v sveto mesto, kamor so prignali vse svoje

čede in znosili vse svoje imetje. Nakopičili so ogromne zaloge žita, olja, vina in drugih poljskih pridelkov; ali po preteku treh let so pričele te zaloge vidno sahniti. Rimska vojska je obkolila nesrečno mesto kakor železen obroč in ta obroč postaja od dne do dne ožji. Poljedelec ne zahaja več na polje sejat v rahlo zemljo dragocenega zrnja in tudi pastir ostaja rajši doma s svojimi čedami; oba pričakujeta strahoma, kdaj se prikrade nenasitni Rimljan, da požanje dozorelo klasje in pokolje odebeljeno drobnico. In zato ni mogoče mesta iznova založiti s potrebnim živim žem.

Dasiravno preži rimska vojska že dalj časa ob Cezareji, Jerihi in Hebronu, potujejo Idumejci in Galilejci, kar jih niso posekali rimski meči, v mnogoštevilnih grupah v sveto mesto k velikonočnemu prazniku. Vojaki jim ne delajo ovire na potu v Jeruzalem; njih poveljnik Tit si misli: čim več tujcev se zbere med jeruzalemskimi zidovi, tem prej se oglasi med njimi lakota in revščina. Zato pustijo rade volje vsakogar v mesto in kadar se vračajo romarji domov, jih neusmiljeno zapodijo v Jeruzalem, odkoder so bili prišli.

Neki skupini, ki je potovala iz Jerihe, se je pridružil tudi Pavlin. Spominja se svarilnih opominov Gospodovih; ali ljubezen do matere in želja sv. Simeona, ki

bi rad poslal duhovniku Evzebiju svoj blagoslov in nekaj miloščine, ki je došla iz Rima, ga ženeta v mesto. »Pojdi v miru,« mu je velel svetnik v Peli, ko se je odpravljaj v Jeruzalem, »neprestano hočem moliti zate in za tvoje drage, da uidete šibi božji. Bratje, ki niso mogli pobegniti iz svetega mesta, potrebujejo zdaj posebne tolažbe. In najboljša tolažba bo, če jim sporočiš novico o zmagoslavnem mučeništvu svetega Petra in Pavla ter izročiš blagoslov rimskega škofa Lina, ki pase po Petrovi smrti vse ovce in vsa jagnjeta«.

In tako hiti Pavlin srčno in pogumno iz Pele proti Jeruzalemu. V Betaniji se poslovi od drugih popotnikov, da obišče posestvo Lazarjevo, na čigar vrtovih je preživel v svojih mladih letih dokaj veselih in nepozabnih uric, ko sta tam gospodarila Evzebij in njegova Saloma. Ko šeta po zapuščenih vrtnih stezicah, spozna, da je bila precej otročja ona misel, ki jo je v mladosti nosil v svojem srcu: postati gospodar tega posestva. Zdaj hrepeni že zdavnaj za drugimi, lepšimi cilji: oznanjevati hoče besedo božjo in postati svečenik Gospodov.

Škof Simeon mu je pri odhodu naročil, naj prinese s seboj tudi podobo blažene Device Marije, katero je bil naslikal sv. Luka. Ko so kristjani bežali iz Jeruzalema, so jo v naglici skrili v neko hišo v

Betaniji, kjer je bila prve trenutke vsaj za silo na varnem. Pavlin potrka pri oni hiši; takoj mu odpre stari vrtnar Sila in spozna došlega levita. Podoba je stala še vedno na tistem mestu, kamor je bila položena, in stari vrtnar jo je ves čas kinčal s cveticami.

»Ne bodeš je mogel spraviti v mesto,« pravi Sila, ki ne pusti rad iz hiše tako častitljive svetinje. »Naslikana je na desko iz cedrovega lesa, tako da je nikakor ne moreš skriti pod obleko. Kako lahko ti jo ugrabijo stražniki ob mestnih vratih ter jo vržejo v ogenj! Prav zato je tudi Evzebij ni maral vzeti s seboj v mesto. Pusti jo torej tukaj, in ko se vrneš po prazniku iz mesta, jo poneseš brez skrbi v Peló!«

Pavlin se rade volje ukloni pametnim vrtnarjevim nasvetom. Nato obišče še ono votlino, kjer je Gospod obudil Lazarja od mrtvih in se zatopi v iskreno molitev. Ali kmalu mora zapustiti Betanijo. Sila ga spremlja iz prijaznega sela ter mu grede popisuje strašna znamenja in svarilne prikazni, o katerih vé ljudstvo zadnji čas sila mnogo povedati. Na nebu se je prikazala velikanska zvezda repatica in takoj zopet izginila; tuintam se pojavijo na oblakih urni jezdec in oboroženi vojaki ter se spopadejo z meči in sulicami. — »In tam v Jeruzalemu — kakšna gnusoba! Do neba vpije strašno klanje, ki se vrši dan za dne-

vom v templju in celo na stopnicah oltarja! Za ves svet si ne upam preživeti le ene noči v tem poginjajočem mestu! Rotim te, pripelji svojo mater in Rodo k meni v Betanijo, kjer bodeta na varnem! Lažje bomo prenašali Rimljane kakor zakrknjene Jude! Bog mi odpusti, če jim delam krivico!« ga prosi pošteni starec pri odhodu.

Ko zagleda mladi levit po štirih letih vnovič sveto mesto in njegovo ponosno svetišče, ga sprelete čudne, neizrazne misli. Strah in tesnoba mu stiskata srce, ko vidi, da leži zaradi dolgega, bratomornega boja precejšnji del mesta v razvalinah. Le hiša božja kraljuje še vedno tako ponosno kakor nekdanj; ob njeni zlati strehi se ravnokar dvigajo oblački dima in naznanjajo, da se vrši vsakdanja daritev. Veličastno odmevajo trombini glasovi in naznanjajo jeruzalemskim prebivalcem sveto opravilo. Ponosno kljubujejo močni zidovi in stolpi proti severu, edini strani, kjermoresovražnik napasti mesto. Nehote prične Pavlin šepetati oni vzvišeni psalm: »Njeni temelji stojijo na svetih gorah; Gospod ljubi sionska vrata bolj kakor vse Jakobove šotore. Veličastno se govori o tebi, mesto božje . . . Gospod pripoveduje v popisavanju ljudstev in knezov imena onih, ki so v njem. In polni radosti so njegovi prebivalci!«

V te misli je zatopljen Pavlin, ko pride do mestnih vrat ob potoku Siloe. Takoj obkolijo stražniki vitkega mladeniča, ki je dosegel že dvajseto leto, in ga silijo, naj vstopi v vojsko ben Giore, da pomaga oteti Izrael. Ne malo truda stane levita, preden se iztrga iz rok vsiljivcev, rekoč, da je edini sin uboge vdove in bi samo v skrajni sili segel po orožju. Ali vkljub njegovi prošnji bi ga bili kar siloma vteknili v vojaško suknjo, da ni prišel njih poveljnik, rekoč: »Pustite vdovi edinca! Vidi se mu, da ni ustvarjen za meč in da bi njegova bojazljivost povzročila samo zmešnjavo v naših hrabrih vrstah!«

Pavlin se spomni Gospodovega opomina, prikrije svojo nevoljo in se zahvali načelniku. Krohot in zasramovanje vojakov spremljata mladeniča, ko stopa v mesto. Še nikoli ni videl po jeruzalemskih ulicah mrgoleti toliko ljudstva kakor danes. Zadnje mesece je pridrla v mesto na tisoče beguncev, katerim se je pridružilo več stotisočev romarjev, ki so prihiteli praznovat velikonočni praznik. Jožef Flavij pripoveduje, da je jeruzalemsko mesto sprejelo ob tem prazniku približno dva milijona ljudi med svoje zidove. Celo ona poslopja, ki so bila razdrta v zadnji domači vojski, so tujci popravili in se v njih naselili. V bornih kočah in pod priprostimi šotori, po cestah in javnih trgih:

in povsod, kamorkoli se ozreš, tabori gruča poleg gruče, množica poleg množice. »Gorje temu ljudstvu,« si misli Pavlin, ko se preriva po tesnih ulicah in se bliža zgornjemu trgu, »če se dvigne Tit v tem času s svojo vojsko in plane na Jeruzalem!«

Najprej poišče Evzebijja blizu one dvorane, kjer se je vršila zadnja večerja, ter mu izroči miljoščino rimske krščanske občine, katero je imel shranjeno v širokem usnjatem pasu pod obleko. »Le malo je manjkalo, da je ni izvohala straža ob mestnih vratih,« pripoveduje levit; »silili so me tudi v vojsko, ali na priprošnje svetnikov, ki so me spremljali in varovali na potu, je Gospod omečil srce njih načelnika, tako da sem lahko v miru odšel svojo pot.«

»Bog bodi zahvaljen!« odgovori Evzebij. »Ravno prav si nam prinesel ljubezenski dar naših bratov v Rimu. Preskrbeti se moramo z vsem potrebnim, da ne poginemo lakote, ko bodo sovražniki obdali mesto z nasipom in ga stiskali od vseh strani. Nekaj kristjanov bo sicer lahko odpotovalo v Pelu, preden pridejo Rimljani; ali vseeno bo marsikdo moral ostati tukaj in čakati dneve stiske in gorja. Tvoja mati na primer ne bo mogla zapustiti mesta; še vedno jo tare bolezen

in ona prenaša ta križ z vedno enako potrpežljivostjo. Takoj te spremim k njej.«

»O častiti oče, ostati hočem pri njej, ti pa zapusti nesrečno mesto, da rešiš zadnje krdelce svoje črede!« prosi Pavlin starčka.

»Poznam tvojo požrtvovalnost,« odgovori Evzebij; »toda, ali si duhovnik? Ali te je postavil častiti Simeon na to nevarno mesto? Vidiš, da tvoje ponudbe ne morem sprejeti. Pripoveduj mi rajši o bratih, ki bivajo v Rimu! Ali je res Peter šel v smrt za Gospoda, kakor smo slišali govoriti?«

Pavlin prične govoriti o junaški smrti prvaka apostolov, o medsebojni ljubezni in verski gorečnosti rimskih kristjanov, in pripoveduje tako ganljivo, da jamejo starčku padati svetle solze sočutja na srebrno brado. »Vse to nam boš ponovil ob velikonočni službi božji,« reče duhovnik, ko je mladenič nehal svojo povest. »Kaj more moje ovčice v teh težkih dnevih izkušnje bolj potolažiti in ojunačiti kakor zgled Petra in Pavla in lepo življenje rimskih bratov? Ob prazniku se bo vršil v naši sredi tudi slovesni prejem svetega krsta. Vnuk nesrečnega Kajfe in sin rabija Sadona bodeta ta dan prerojena v vodi in svetem Duhu. Saj se še spominjaš rabija, ki je preživel nekaj časa v naši oskrbi in

se je tako hudo zgražal in pohujševal nad podobo Kristusovo!«

»Dà. Zdaj biva pri naših bratih v Peli. Ko sem se vrnil iz Rima v Cezarejo, sem ga našel vsega obupanega, ker je bil izgubil svoja otroka. Povedal sem mu, da je njegova hči najbrž s kristjani vred pobegnila v Pelo, ter ga povabil s seboj. Ali ondi ni našel svoje hčerke; prepričan pa je, da je že zdavnaj v grobu, in tudi svojega sina si ne upa več iskati. Ko bi mož vedel, da ju najde v Jeruzalemu, bi gotovo prišel semkaj, dasiravno ga čaka tukaj smrt. Gorje mu, če ga dobé judovski mogotci v svojo pest!«

»Žalostno, ali resnično!« potrdi Evzebij. »O, koliko mož je posekal meč gorečnikov, ki so jim bili mnogo manj sovražni kakor rabi Sadok! Ali se rabi še vedno ni izpreobrnil?«

»Še danes je tak, kakršen je bil nekdanj. Kar venomer govori o veličastnem zemeljskem kraljestvu Mesijevem, ki ima zdajpazdaj priti,« odgovori Pavlin. »Toda vseeno upamo, da sprejme resnico, ker deli od svojega bogastva neprenehoma bogato miloščino.«

»Le upajmo, moj sin! Z miloščino si grešnik najložje izprosi milost božjo. Kako bodeta vesela njegova hči in njegov sin, ko se snideta v Peli s svojim očetom! Dal Bog, da bi ju mogli pripeljati tjekaj!«

Takoj prvi večer obiščeta Evzebij in Pavlin Marijino hišico. Kolika radost za bolno mater, ko zre zopet pred seboj svojega sina! Ostati mora dolgo časa pri njej in nadrobno pripovedovati o mučeništvu njenega brata Pavla. Potem pokliče levit še Tamaro in Benjamina, da jima sporoči veselo novico o očetu ter jima da upanja, da ga bodeta lahko pozdravila v Peli. Omenja tudi tribuna Lucija in pove poslušalcem, kako ga je našel v Rimu kot sojetnika sv. Pavla.

Nemirno prične Tamari utripati srce, ko sliši govoriti o Lucijevem jetništvu in izpreobrnenu. Slednjič se ojunaci in sramežljivo vpraša Pavlina o nadaljni usodi Lucijevi.

»Morda še vedno koprni v ječi ali pa mu je strupeni jetniški zrak izgloodal življenje. Pričakovali smo v Peli Akvile, da nam prinese zanesljivih novic; mož bi bil rad pomagal našim bednim sobratom, pa so ga najbrž Rimljani pridržali v Cezareji. tako da ne vem ničesar o nadaljni usodi Lucijevi,« odgovori mladenič.

Grenka rosa stopi deklici v oči; izpod dolgih in mehkih trepalnic se ji utrne svetla solza in ji zdrkne na lice.

Prihodnje dneve posvetijo jeruzalemski kristjani pripravi za velikonočni praznik. Zadnji dan pred praznikom je za Tamaro, Saro, Benjamina in Natanaela dan

duhovnega prerojenja, ko jih oblije Evzebij z vodo svetega krsta. Vsi so presrečni in se topijo v duhovni radosti in medsebojni tolažbi.

Medtem se posvetujejo Evzebij, Pavlin in vratar Saba, kako bi najvarneje spravili Benamina in Tamaro k njenemu očetu v Pelo. Zdi se jim, da ne bodeta na potovanju imela posebnih težav; kajti Pavlin se je bil na svojem potu v Jeruzalem seznanil z nekaterimi dobrimi ljudmi iz jerihonske okolice in tem bi se pridružili Tamara in Sara, ko se bodo romarji vračali domov, Benjamin pa bi odpotoval pod varstvom Pavlinovem. Potem preudarjajo, kako bi najložje rešili podobo Gospodovo, Veronikin prt in kelih, katerega je rabil Gospod pri zadnji večerji. Kajti škof Simeon želi, da spravijo kristjani vse te svetinje v Pelo. Slednjič sklenejo, da se izroči potni prt Tamari, ki ga varno skrije pod obleko. Samo keliha si Evzebij ne upa nikomur izročiti, ker se boji, da ga zasledijo in ugrabijo vojaki ali roparji.

»Najdražjega in najmilejšega spomina Kristusove ljubezni si ne upam dati za nobeno ceno iz rok,« pravi Evzebij. »Našel sem skriven kraj, kjer bo svetinja bolj na varnem, kakor če jo ponese te slabotni ljudje Simeonu v Pelo. Naj uniči celo mesto požar, kelih bo ostal nepoškodovan!

Samo vama, Pavlin in Saba, hočem pokazati ono tajno in umetno narejeno shrambo! Takoj vaju peljem tječaj!«

Ko hoče sivolasti duhovnik iti in pokazati ono skrivališče, prihiti Rōda in naznani vsa zbegana in prestrašena, da se bliža rimska vojska Jeruzalemu.

»Kolikokrat smo že čuli to novico!« pravi Saba. »Ne verjamem, preden jih ne vidim pred obzidjem!«

»Danes pa je ta novica, žalibog, resnična!« odgovori služkinja. »Na vseh trgih se zbira ljudstvo! Ali ne čujete, kako odmeva tromba s stolpov in tempeljske višave?«

»Resnično!« pristavi Evzebij in poslušna svarilna znamenja. »Naj se zgodi, kakor Bog hoče! Vseeno bomo praznovali jutri sveti velikonočni praznik!«

Trinajsto poglavje.

Zadnji velikonočni praznik v Jeruzalemu.

Judovske stranke, ki so se med jeruzalemskimi zidovi borile in preganjale na življenje in smrt, so sklenile za nekaj dni krog velikonočnega praznika premirje. Skozi vrste oboroženih vojakov so lahko prihajali romarji do tempeljskih preddvo-

rov, pa tudi v svetišče samo, kjer so opravili svoje zasebne daritve. Bližali so se hiši božji z grenkobo v srcu in veliko žalostjo: kajti na svetem mestu je vladala vsepovsod gnusoba razdejanja. Veličastno stebrovje je bilo tuintam podrto, marmorne plošče, s katerimi so bile pokrite templjeve stene, poškodovane in strehe na mnogih mestih predrte; skale, katere so lučali metalni stroji, so zadele celo žgavni oltar in pomandrale duhovnike in navzoče ljudstvo v istem hipu, ko je bila žgavna daritev položena na oltar. Ti strašni prizori so slednjič omehčali tudi Eleazarjevo trdosrčnost. Ko je bil pozval v mesto ben Gioro, je imel res namen, ukrotiti Galilejca Janeza iz Gishale ter narediti v nesrečnem mestu slogo in edinost. Ali kmalu je opazil, da postaja zlo od dne do dne hujše. Na tisoče ljudi je padlo v bratomornem boju in dolgo vrsto bogato založenih žitnic so upepelili nenasitni plameni, katere je podtaknila zlobna roka sovražnikov. Eleazar bi se bil najrajši zjokal od sramote in žalosti.

Vkljub njegovi ošabnosti, trmoglavosti in nagli jezi, mu je tlela v srcu še vedno iskrica poštenja in plemenitosti. Premagal je svojo častihlepnost in sklenil, da se ukloni skupnemu poveljniku, če odložita njegova nasprotnika za nekaj časa orožje. Mirovno stanje, katero so sklenile stranke

zaradi bližnjega praznika, je sad njegovega pogajanja. Rad bi se bil pobotal z njimi za trajni mir, ali ta nakana se mu ni posrečila. Zato se odloči s svojimi gorečniki velikodušno ukloniti Galilejcu in skupno z njegovimi četami braniti tempeljski grič, v najhujši nevarnosti pa priskočiti celo ben Giori na pomoč, ki bi sprejel v svoje varstvo del mestnega obzidja. Več edinosti Eleazar ni mogel doseči.

Na predvečer velikonočnega predpraznika so se zbrali zastopniki gorečnikov v celici Gazit k skupnemu posvetovanju in se po dolgem obotavljanju vdali Eleazarjevim načrtom. Ben Kajfo, gostilničarja Zabulona in nekatere druge može je tolažila zavest, da so dobili v roke precejšnje število talentov iz tempeljskega zaklada. Drugi so se zadovoljili z nado, da bo trajalo mirovno stanje med sovražniki samo ob času velikonočnega praznika, ali če bi Rimljani napadli sveto mesto, cesar pa zdaj še ne marajo verjeti. Najstrastnejšim gorečnikom pa so se zdele tudi te določbe brezkoristne in nepotrebne.

»Naše mesto je mesto božje in naš tempelj je bivališče Gospoda vojnih trum«, se oglasi njih pristaš Meir in obrača na zborovalce svoje nezaupne in skrivnostne poglede. »On sam nas bo branil. Razprostrl bo svoje roke okrog svojega ljud-

stva kakor ognjen zid in prepodil sovražnike z bliskom in točo. Ali nam ni obljubil po Davidu, svojemu hlapcu: ‚Zakaj hrume narodi in si ljudstva izmišljujejo prazne reči? Dvigajo se kralji zemlje in prvaki se zbirajo zoper Gospoda in zoper njegovega Maziljenca. On, ki biva v nebesih, se jim smeja in Gospod jih zasmehuje. Potem jim bo govoril v svoji jezi in jih prestrašil v svojem srdu. Kajti jaz sem postavljen od njega za kralja Sionu, njegovi sveti gori, ter oznanjujem njegovo povelje. Gospod mi je rekel: ‚Moj sin si ti; danes sem te rodil. Prosi me in dal ti bom kot delež narode in pokrajine zemlje. Vladal jih boš z železno palico in jih strl kakor prsteno posodo.‘«

Tako je tolmačil načelnik gorečnikov v svoji zaslepljenosti besede svetega pisma in jih obračal sebi v prid, ko zborovalcem nenadoma izročijo poslanca, ki je prihitel v Jeruzalem, da naznani prihod rimske vojske. Eleazar ga nemudoma pozove pred zbrano starešinstvo in ga pozivlje, naj mu poroča. Sel prekriža v znamenje spoštovanja čez prsi roke, se globoko prikloni in prične govoriti: »Očetje mojega naroda, poslušajte, kar vam hoče povedati vaš pokorni hlapec, Gospod pa naj blagoslovi moje besede, da bodo v srečo vam in vsem potomcem Abrahmovim! Jaz, vaš hlapec, sem čakal več

mesecev na visoki gori zunaj mesta, odkoder se vidijo vse ceste, ki peljejo iz Cezareje v našo deželo. Opazoval sem več tednov živahno življenje v tamošnjem rimskem taboru in videl, kako so prihajale njih čete iz daljnega Egipta. Takrat sem vam poslal svojega sina z novico, da so odrinili Rimljani proti vam. Ali novica je bila prenagljena; kajti šele predvčerajšnjim so odpotovali proti pogorju. In zato sem ostal še nekaj časa na svojem mestu in sem lahko spoznal njih nakano in natančno precenil moč bližajočih se čet. Potem sem zapustil svoje skrivališče in bežal celo noč in celi dan. Torej poslušajte, kar sem videl! Neka legija je odpotovala v južni smeri pri Lidi in bo šla mimo Emavsas čez gore; glavne čete pa so se napotile proti Samariji in bodo prihitele najbrž od severa mimo Betela.

Ali povem vam, veliko je sovražnikov, katere bo Gospod izročil vašim rokam. Najprej sem zagledal čete kralja Agripe; vse so bile nagizdane in krasno oblečene. Nisem jih maral šteti; zdele so se mi kakor pleve, katere bo pometel prvi vihar vašega srda. Njim je sledilo več drugih pomožnih čet, konjenikov in pešcev, kakih trideset tisoč, katere so poslali na pomoč maloazijski knezi svojim zaveznikom. Med njimi sem opazil celo arabskega kneza Mardoha, ki je bil nekaj časa

prijatelj ben Giore, in sem ga zato na lici mesta preklel.«

Izbruh divjega srda, ki je vzkipel pri teh besedah v gorečnikih, prekine poslančevu pripovedovanje. Ali takoj nadaljuje:

»In potem so prišli Rimljani. Najprej kopači in tesarji, potem skrbno zavarovana prtljaga poveljnikov. Za njimi je prihajal vrhovni poveljnik Tit, obdan od najboljših jezdecev in pešcev. Šele zdaj se je prikazala glavna truma in povem vam, da so tla kar bobnela pod nogami težko oboroženih vojakov. Na čelu vsake legije je jahala konjenica; takoj za njo so peljali bojne stroje — naštel sem jih kakih dvesto: metalniki za kamenje in puščice, valarje, kolesa, zložene stolpe, debele trame in podnice za obrambne strehe, orjaške ovne za razdiranje obzidja in še marsikaj, česar še nisem nikoli videl.«

»Vse to bo požrl ogenj!« vzklikne zaničljivo Meir.

»Gospod bo izpolnil tvoje besede, še preden se bodo njih vražji stroji dotaknili zidovja svetega mesta,« odgovori selter nadaljuje: »Za temi vojnimi stroji so jahali v obilnem spremstvu tribuni in drugi dostojanstveniki, obdani od najizbranejših vojakov. Sledili so jim trobentači in vojna znamenja, uvrščena krog srebrnega orla.«

»Znamenje njih najvišjega malika!« pristavi Dalaj. »Kako naj naš Gospod Bog nakloni zmago tej ostudni podobi?«

»Nato so prikorakale legije, po šest vojakov v vsaki vrsti. Ni ga bilo med njimi, ki bi se ne bil upal pomeriti z Goliautom, tako so znali sukati in vihteti meče in sulice. Ali vkljub temu je premagal onega velikana neznatni deček David in tako se bo godilo tudi tem Rimljanom. Vsa prtljaga in vse orožje bo plen Izraelov, njih trupla pa bodo požrle ptice z neba. Najemniških čet, ki so prihajale najzadnje, nisem maral šteti, ker se mi ni zdelo vredno. Mislim, da se ne motim, če trdim, da šteje glavna rimska vojska kakih devetdeset tisoč mož. Kajti tudi iz Jerihe in Hebrona sem videl prihajati trume vojakov.«

Eleazar svetuje, naj gre ben Giora s svojimi ljudmi čakati one legije, ki name-rava priti mimo Emavs, in naj jo potolče v tamošnjih gorskih soteskah, dočim bo sam s pomočjo Galilejca zadrževal središče rimske vojske pri Betelu. Ali navzlic njegovim prošnjam nečeta njegova nasprotnika zapustiti svojih postojank v Jeruzalemu in iti iz mesta v boj zoper pri-lhajajočega sovražnika. In tako raste ne-zaupnost med domačimi poveljniki od dneva do dneva. Medsebojna zavist je postala tako velika, da je le malo manjkalo,

da ni iznova izbruhnilo med strankami v templju krvavo klanje. Tako brezupen je bil položaj v jeruzalemskem mestu, ko so v sedemintridesetem letu po Jezusovi smrti na križu na veliki petek oznanjale raz tempejsko višavo srebrne trombe, da je napočil največji judovski praznik.

Ob tem času so se zbrali prebivalci Marijine hišice k skupni molitvi, da bi praznovali spomin Zveličarjeve smrti. Po končani pobožnosti jim razodene Evzebij nevarnosti in težkoče nameravanega bega, katere je povzročil nenadni prihod Rimljanov. Tamari in Sari pusti skrbni duhovnik nekaj časa za premislek, ali ostane v Jeruzalemu ali gresta v Pelo. Pavlina in Benamina pa sklene poslati vkljub vsem oviram k škofu Simeonu v Pelo, da mu izročita Veronikin prt. Benjamin se kaj nerad ukloni starčkovemu ukazu, ker bi rajši ostal pri svojem prijatelju Natanaelu, kateri bo tačas stregel Evzebiju pri oltarju.

Na veliko soboto ponoči so se kristjani, ki so morali ostati v Jeruzalemu in jih ni bolezen priklenila na bolniško posteljo, zbrali poslednjič v oni dvorani, v kateri je Gospod obhajal z apostoli zadnjo večerjo. Kmalu po polnoči se je pričela služba božja. Ko so kristjani izmolili nekaj psalmov, ki so bili to noč običajni, jim prebere duhovnik veličastno poglavje

iz pisma svetega Pavla, kjer poroča apostol o vstajenju Gospodovem, in poročilo svetega Matevža, katero potrди Evzebij kot očividec.

Nato se prične daritev svete maše, pri kateri so novokrščenci šele prvič navzoči v svojih belih oblekah. Evzebij se obleče v praznična ob'lačila in Pavlin mu prinese kelih, katerega je rabil Gospod pri zadnji večerji, ter mu poda vina in nekvašenega kruha. Duhovnik blagoslovi darove ter jih daruje Bogu. Nato izmoli vzvišeno zahvalno pesem, izreče nad kruhom in vinom posvetilne besede ter se zgrudi v globoki ponižnosti na kolena in moli svojega Boga, skritega v Najsvetejšem Zakramentu. Potem opravi zopet nekaj molitev in zavžije sveto Rešnje Telo. Nato obhaja najprej Pavlina, četvero novokrščencev in vse druge navzoče brate in sestre.

Po opravljeni sveti daritvi povabi Evzebij svoje vernike na priprost ljubezenski obed, kjer jih zre poslednjič kakor člane ene družine. Naglo jim minejo trenutki, katere jim sladi medsebojna ljubezen in tolažba. Strahoma, ali vendar mirno zro v temno bodočnost, nad katero so se zbrali oblaki bližajoče se nevihte.

Medtem sta sklenili Tamara in Sara, da ostaneta v Jeruzalemu, kjer bodeta stregli ranjencem in bolnikom.

»Kako lepa misel!« jima pravi duhovnik. »Dela usmiljenja so ključ nebeškega kraljestva! Velika in težka je vajina žrtev, ali nebeški Sodnik vama bo stotero poplačal vso gorečnost!«

Takoj se poslovi Tamara od Benjamina, ki je s svojim tovarišem že pripravljen na daljno pot. Težko je slovo, ali blagoslov sivolasega duhovnika, ki spremlja oba mladeniča, ji daje upanje, da bo vkljub temu zanju kmalu napočil dan radostnega svidenja — pri očetu.

Pavlin zvije Veronikin potni prt, od katerega se je njegova mati ločila z veliko ljubeznijo, a tudi z veliko žalostjo, v trden in nepremočljiv pergament in skrije zvitek pod Benjaminovo obleko. Spominja se nevarnosti, ki mu je pretila ob Studenčnih vratih, ko je prihajal v mesto, in se opravičeno boji, da bi se mu zopet ne pripetilo kaj podobnega. Danes hoče poskusiti svojo srečo pri Esenskih vratih. Ko pride s svojim tovarišem v njih bližino, reče dečku:

»Benjamin, zdajle bodi previden in spreten! Veš, kako dragocen zaklad nosiš pod obleko in kaj bi se zgodilo z njim, če bi prišel Judom v roke. Mene bodo najbrž ustavili in preiskali. Tačas pa ti urno smukni mimo njih in leti, kolikor moreš, v Betanijo. Samo pazi, da boš hodil vedno v levi smeri, najprej v vasico Siloe, po-

tem pa navzgor po kedronski dolini, dokler ne prideš do onega kraja, ki leži ravno nasproti templju in odkoder se odcepi cesta v Betanijo.«

»O, bom že prišel, tudi Lazarjevo hišo bom lahko našel, znan mi je njen krasni vrt. Rada bo letela straža za menoj, če ji bo kaj zame, tudi če bom le nekaj korakov iz mesta!« odgovori deček. »Ali kaj bo s teboj, če te primejo in ne pustijo dalje?«

»To prepustimo božji previdnosti,« odgovori Pavlin. »Če bo mogoče, bom prišel še pred nočjo ali pa vsaj jutri zjutraj v Betanijo. Ako pa je Bog drugače določil moja pota, tudi dobro, samo glej, da kmalu prideš v Pelo. Toda že sva pri vratih. Skušaj se straži izmuzniti, ko bodo mene izpraševali. Ostani nekoliko za menoj, kakor da nisi moj tovariš.«

Benjamin postoji nekaj hipov. In med tem ko ima straža opraviti s Pavlinom, se deček potaji in skoči v najvarnejšem trenutku na prosto. Ko misli, da je dovolj na varnem, se ozre proti vratom in vidi, kako razlaga načelnik stražnikov njegovemu tovarišu strogo zapoved, da ne sme pustiti nobenega meščana iz mesta, ki je sposoben nositi orožje. Zaman ga prosi Pavlin, češ, da je edini sin revne vdove in da kot tak ni dolžan služiti v vojski.

»Zdaj je hči Sionska sama postala vdova,« se jezi načelnik. »In če ne maraš iti s svojo krepko roko v boj zoper sovražnika, ti ne ostane drugega kakor smrt, kakor resnično je naš Bog Gospod vojnih trum! Vedi, da te na licu mesta prebodem kot upornika! To je moj nepreklicni ukaz!«

»Gorje nama!« vzdihne Benjamin in gleda z žalostnimi očmi, kako se je Pavlin vdal svoji bridki usodi. Dobro razloči, kako mu tovariš pomežikuje za slovo in kako ga peljejo odtod. Potem pa se splazi ves pobit in obupan navzdol v dolino Hinom in se ozira po vasici Siloe.

Ponoči bi se deček ne bil drznil potovati po tej neobljudeni, z gozdovi in grmovjem porastli dolini, katero so smatrali Judje za kraj strahu in podobo pekla. Semkaj so vlečali trupla umorjencev, mrhovino pobitih živali in sploh vso nesnago, kar se je nabralo v Gospodovem mestu. Tukaj si je končal tudi izda'ica Juda s konopcem svoje življenje in Benjaminu se vsiljujejo na tej poti vse one žalostne povesti, katere mu je nekoč pripovedovala Roda in v katerih je ta kraj vedno nazivala bivališče hudobnih duhov. Ali vkljub vsem strašljivim mislim se srčno pokriža in stopi v gosto, divje zarastlo cipresno goščavo. »Ali nisem prejel danes zjutraj Zveličarja? Ali ni pri meni angelj

varih? Čemu torej ta strahopetnost?» se osrčuje deček, pa se vendar ne upa ozreti ne na levo ne na desno, dokler ne zagleda pred seboj vasice Siloe.

Tam mu pride naproti ubog gobavec in Benjamin mu da kos nekvašenega kruha, katerega mu je dala stara Sara na pot. Potem ga vpraša, kod pelje pot v Betanijo.

»Nikar ne hodi tja!« ga svari gobavec. »Še preden bo zašlo solnce, bo vsa vas polna Rimljanov; kajti iz Jerihe jih prihaja kar cela legija. Meni seveda ne morejo vzeti drugega kakor življenje, ki itak nima zame nobene vrednosti več. Ti pa lahko izgubiš tudi svojo prostost!«

Benjamin osupne in stoji nekaj hipov neodločen, ne zaradi sebe, ampak zaradi svetinje, katera je izročena njegovemu varstvu. Ali naj se vrne v mesto? Toda čemu to, saj pride z lagotjo še pred nočjo v Betanijo in ima vrhutega tudi med Rimljani nekaj znancev. »Desetnik Marcij in tribun Lucij me ne bosta prodala kot sužnjika,« se tolaži v svoji zbeganosti in hiti proti Betaniji.

Štirinajsto poglavje.

Krščanska osveta.

Naslednji dan so prihiteli od vseh štirih vetrov poslanci v Jeruzalem in sporočili, da se bo vsak čas prikazala rimska vojska. Trdili so, da je Tit zadnjo noč prebil pri Gofni in je zdaj oddaljen samo trideset tečajev od mesta.

Zapele so trobente in klicale meščane k orožju. Na trgih in glavnih cestah so šumele množice, ki so bile sposobne za boj, in se zbirale okrog svojih poveljnikov; straže so zapahnille vrata in oboroženo moštvo je zasedlo mestno obzidje in njegove obrambne stolpe. Zlasti pa so se na obzidje Agripovo, ki je oklepalo mesto na severni strani, odkoder je bilo pričakovati prvih sovražnih naskokov, postavili v bran najpogumnejši bojovníki. Na tisoče mož je stalo pripravljenih v Bezeti, največjem delu mesta, da bi podpirali vojake, ki so prežali za obzidjem, ali nadomestili njihove izgube. Dasiravno bi bili nekateri strahopetci radi izročili mesto Rimljanom in se otresli krvave strahovlade domačih strankarjev, si zdaj ob prihodu sovražnikov ni nihče upal izraziti te želje in je prebivalstvo kar koprnelo, boriti se za mesto in tempelj. Poveljniki so stali na obzidju in s srditimi očmi ponavljali grožnje prerokov proti sovražnikom,

ostala, nepregledna množica pa jim je pri-
trjevala in hrumela: »Amen! Amen! Go-
spod jih bo ugonobil, kakor je ugonobil
Amaleka!«

Pred vrati sodnikov, ki so stala na-
sproti Golgati, katera je bila zdaj že na
notranji strani Agripovega obzidja, v Be-
zeti, je čakalo v bojnih vrstah več sto
mož in ravno tako srdito klicalo pogin
bližajočim se Rimljanom. Med njimi vidi-
mo tudi Pavlina; ali namesto kletvine še-
pečejo njegove ustnice iskrene moitve za
vse, prijatelje in sovražnike: »Razsvetli
jih, ki sedijo v temi in smrtni senci, ter
vodi naše korake na pot miru!«

»Kaj mrmraš sam zase, namesto da
bi krepko podpiral molitev svojega po-
veljnika?« se zadere nad bledim mladeni-
čem neki nestrpen Jud, kateremu ni bila
po godu Pavlinova hladnokrvnost napram
sovražnikom. Takoj zaženo krik njegovi
sosedje na desni in levi, planejo na levita
in ga silijo, naj preklinja Rimljane.

»O bratje, ali ni bolje, če prosim Go-
spoda, da bi jih razsvetlil in poklical v
svoje kraljestvo?« odgovori mirno mla-
denič.

»Kaj imate tukaj? Kaj je tukaj?« vpi-
je njih poveljnik, ki prihiti do razjarjenih
vojakov.

»O sramota, propal izdajica se je vri-
nil v naše vrste!« tuli Jud, ki je prvi za-

sledil Pavlina; »sin Belialov, ki ne mara preklinjati Rimljanov!«

»Ki celo moli zanje!«

»In želi vražjim poganom delež v kraljestvu Gospodovem!«

»Stavim, da je nesrečni zaslepljenec učenec onega Nazarenca, katerega so tukaj, na mestu mrtvaških glav, križali naši očetje!«

»Tako je! Saj je samo Nazarenc učil, da moramo ljubiti svoje sovražnike! In vendar stoji pisano: ‚Črti sovražnika!‘«

»Pogin izdajavcu!« »Zaslužil je kazenje!« »Ne maramo imeti potuhnjenca v svojih vrstah!« »Smrt prijatelju Rimljanov!«

Poveljnik skuša za trenutek pomiriti besnečo drhal in pozivlje Pavlina, naj prekolne Rimljane.

Smrtnobled, ali miren kakor poprej, vpraša iznova levit, ali bi ne bilo bolje moliti.

»Torej si resnično pristaš Nazarenca?« vzkipi v nepremagljivi togoti poveljnik.

»Dà! Verem in zvest učenec onega Učitelja, ki je tukaj na križu umirajoč molil za svoje sovražnike!« odgovori Pavlin z odločnim in pogumnim glasom in hoče braniti svoje prepričanje in ravnanje. Toda med divjim krikom zbesnelih Judov ni mogoče čuti njegovega glasu. Ta-

koj mu odvzamejo orožje in ga oropajo obleke. Ob pogledu na skalnato razpoklino na Golgati, kjer je stalo zveličavno drevo svetega križa, se zgrudi Pavlin na kolena, razprostre svoje roke kakor nekdanj mučenik Štefan, in pričakuje smrti. Že je zažvižgalo po zraku ostro kamenje; po mučenikovem telesu zacurljajo krvavi studenčki; njegovi udje trepetajo v neizraznih bolečinah; slednjič ga zadene močan udarec na glavo, tako da omahne na obličje in obleži kakor mrtev.

»Pokazali smo gorečnost za Gospoda Boga in kaznovali njegovega sovražnika!« vzklikne poveljnik. »Zdaj pa hajdimo urno k stolpom gospa!«

Takozvana stolpa gospa čuvata vrata severnega obzidja, kjer se vije cesta mimo grobišča kraljev proti Stražni gori in Samariji. Po tej cesti se bliža Titova vojska. Na zahodnem oglu Agripovega obzidja se dviga velikanski stolp, katerega imenujejo Judje Goliatov stolp.

Tudi Eleazar čuva z vso opreznostjo svojo postojanko na severnem obzidju, kamor je prihitel z izbrano četo svojih gorečnikov iz templja, da bi planil prvi na sovražnika in se pomeril z njegovimi legijami.

»Pustite ga!« je rekel ben Giora svojim pristašem, ko je odhajal tempeljski glavar v boj, »naj le gre k sovražnikom

iskat krvavo črepinjo! Če ga bo pa predrznost gnala iz mesta in bo obležal na bojišču, nas ne bo poparila izguba tega veternjaka!«

Solnce se je že nagibalo k zatonu in še vedno ni živa duša v Jeruzalemu videla sovražnika. Toda ko je zažarela večerna zarja, tedaj so opazili jeruzalemski prebivalci na širokih slemenih Stražne gore nemirno svetlikanje in blesketanje orožja. Takoj je prihitela desetorica ogleduhov, ki že dolgo ni trenila z očmi od one gore, in jela oznanjati pretužno vest: »Prihajajo, prihajajo!«

»Da bi jih posekal meč Gedeonov! To so rimske predstraže!« vpije Eleazar. »Čisto jasno in določno vidim gručo konjenikov! Takoj za njimi prihajajo pešci, ali brez sulic! To vražje seme bo najbrž delalo okope in nasipe! In ta rimska predrznost si upa postaviti svoje taborišče tik pred našimi utrdbami in v senci naših mečev? Glej te ošabnosti, kako leta neki ezdec semintja in kaže s svojim mečem kraj in meje njih bodočega tabora!«

»Če me ne vara oko — resnično, to ni nihče drugi kakor njih poveljnik sam,« pripomni sel, ki je bil sporočil v celici Gazit Titov prihod ter popisal njegove čete. »Samo on sedi tako na konju in ga precej ločim od drugih.«

»Da bi ga strela! Zdrknil je s svojimi tovariši kar naravnost po strmem pobočju navzdol in divja proti mestu, kakor bi ga hotel utopiti v žlici vode in ga pomesti s peščico svojih vojakov za večne čase z obličja matere zemlje! Zdaj se je pokazal natančneje — ali je res Tit?«

»Tit, kolikor ga je, in nihče drugi!« odgovori sel.

»Naj bo! Kmalu bo ta otrok Belialov v naših pesteh! Halo, za menoj, kar vas je ostalo zvestih Izraelu! Ti ostaneš tukaj in nam pomigneš, kadar se bo njegova tolpa približala grobu kraljice Helene! Tam se spopademo s temi pritepenci, in če dobim njih poveljnika v svoje pesti, bo cesar rad zamenjal svojega sina za našo prostost! Deset zlatih talentov tistemu, kdor vjame Tita živega in ga pripelje v mesto!«

Bil je resnično Tit.

Drzni poveljnik si je bil odbral četico konjenikov in se na čelu cele vojske bližal nesrečnemu mestu; njegove legije, obilna prtljaga in velikanski oblegavni stroji so se zelo počasi pomikali za njim, ker so jih ovirala slaba in zanemarjena pota. Samo stotnija krščanskih kaznjencev, katero je njen poveljnik Biloz Vaffer spotoma izmučil skoro do smrti, ter kopači in tesarji so mu sledili neposredno za petami.

Ko je Tit prijahal s svojim spremstvom vrh Stražne gore, se je nenadoma ustavil in pričel z velikim začudenjem ogledovati jeruzalemsko mesto in njegovo svetišče. Ko je zagledal mrzli Rimljan orjaško zidovje, ki je obdajalo na tej strani Jeruzalem s trojnim pasom, dolgo vrsto močnih in ponosnih stolpov, na zahodu temni kraljevi grad, na vzhodu veličastno hišo božjo, katero je ravnokar pozlatala večerna zarja, tako da so se kopale njene marmorne stene in kovinaste strehe v morju nedopovednega bleska in sijaja, tedaj je vzkliknil začuden proti svojemu spremljevalcu Flaviju Jožefu, rekoč:

»Videl sem Akropolo v Atenah in zrl krasoto cesarskega mesta ob Tiberi, ali da je tvoje rojstno mesto tako veliko in mogočno, si nisem mogel misliti. Tempelja mi niti pokazati ni treba, tako veličastno kraljuje mestu, in je bolj podoben utrjenemu gradu vrh gore, kakor hiši božji. In ona trdnjava, ki nam preti s svojimi orjaškimi ogelnimi stolpi, je najbrž Antonija, o kateri sem čul toliko govoriti?«

»Ni te varalo oko, milostni vladar!« odgovori laskavi Flavij Jožef. »To je grad, sila utrjen, skoro nepremagljiv, katerega se ne boš izlahka polastil. Kdor gospoduje v Antoniji, gospoduje tudi v templju, gospodar templja pa je gospodar celega mesta.«

»Dobro. Antonija bo moja,« odgovori Tit odločno. »Ali najprej moramo porušiti sprednje obzidje! Povej nam, koliko ima v premeru?«

»Debelost obzidja meri deset komolcev, njegova višočina pa petindvajset komolcev. Dal ga je postaviti Agripa, oče sedanjega kralja, in ga sezidal iz samega rezanega kamena, katerega ne omajajo niti najjačji železni drogovi in najsilnejši stenolomi. Vrh tega čuva to obzidje devetdeset nepremagljivih stolpov, kjer so najljutejši sovražni naskoki zaman. Prav tako je utrjen srednji del mesta, na čigar obzidju kljubuje štirinajst, in staro mesto, katero brani šestdeset stolpov. Vse pa prekaša Goliatov stolp, ki varuje zapadni del Agripovega obzidja in kateremu ne bo lahko izrahljati silnega temelja. Tudi oni-le trije stolpi, katere vidiš na kraljevem gradu in ki se imenujejo Hipik, Fa-zael in Mariamne, niso slabi čuvaji jeruzalemskega mesta. Najtežje se bo približati staremu delu mesta, katero obdajajo kroginkrog globoki prepadi, in tam bodo brezuspešne vse vojne zvijače. Vidiš, da se mi ni treba sramovati svojega rojstnega mesta, čigar obseg ne meri nič manj kot triintrideset tečajev.«

»Kaj zato, če je to vražje gnezdo na treh straneh nedostopno in nepremagljivo, da je le četrta stran svobodna!« od-

govori Tit hladnokrvno. »Rekel si, da je najbližje obzidje sezidano samo iz čistega, rezanega kamenja?«

»Vendar ne povsod,« odgovori Jožef. »Zapadni pas obzidja, ki se vije od stolpov gospâ do Goliatovega stolpa, je izvršil Agripa zelo naglo in površno, ker se je bal cesarja Klavdija. Če bi bil še ta del tako trden, kakor ostalo obzidje, bi ti vsi oblegavni stroji nič ne koristili in bi moral sramotno oditi.«

»Dobro. Naskočili bomo torej ta oddelek zidu — če mi tvoji vojaki ne bodo prostovoljno odprli mestnih vrat. Sicer si mi pa vedno trdil, da so se meščani že zdavnaj naveličali strahovlade strankarjev in koprne po miru in osvobojenju. — Ravno prav, da prihaja semkaj pogumni stotnik Biloz Vafer, ki zna tako izvrstno vladati svojo stotnijo! Vsa čast in priznanje, krepko si ubiral pot s svojimi junaki! Ali si pustil legije daleč za seboj?«

»Najbližja kohorta dvanaajste legije dospe čez kake pol ure semkaj, svetli cesar!« odgovori stotnik.

»Tako daleč? Toda nečem jih grajati; vleči morajo s seboj vse priprave za obleganje in sem jim naročil, naj potujejo v strnjjenih vrstah in oddelkih. Ukaži svojim ljudem, naj se postavijo predme lepo v vrsto — tako! Kako so zaprašeni in potni — kar sapa jim pojema! Dovoli

jim nekaj trenutkov oddihljeja, da se izpihajo, preden jih uženeš na delo! Potem pa naglo ogradite na tem kraju prostor, kjer bo stalo taborišče za tri legije, izkopajte krog njega jarke in napravite nasipe! Tukaj-le bo stal glavni vhod!«

»Tvoj pokorni sluga, cesar! Toda čemu počitka tem mevžastim kristjanom? Le urno na delo, strahopetci! Še en pogled, Lucij Flav, pa ti jih našteje liktor petdeset čez pleča! Na delo, pravim!«

Lucij je prenašal gorje in bedo, s katero je obkladal sirovi stotnik svojo krščansko stotnijo, z mirno potrpežljivostjo in brez godrnjanja, ali kadar je videl brezsrčnega častnika iz same hudobije trpinčiti vojake, mu je vselej vzkipela kri, in to ogorčenje je tudi danes izdal s svojim temnim pogledom. Zato upre zaupno in proseče oči v svojega nekdanjega sošolca Tita, ko jaha mimo vrste kaznjencev. In Tit dobro čuti, kaj pomeni proseče oko tribuna Lucija; ali vkljub temu nima zanj druge tolažbe, kakor da prezirljivo skomizgne z rameni in odide svojo pot. Ošabna rimska duša bi se čutila razžaljeno in ponižano, če bi ogovorila človeka, ki si je izbral namesto smrti življenje zaničevanega sužnja.

Medtem ko so kaznjenci sukali lopate in motike, je obrnil poveljnik svojega konja proti mestu in naznanil svojim sprem-

ljevalcem, da si hoče od blizu in natančneje ogledati oni del Agripovega obzidja, kjer se bo vršil prvi sovražni napad. Tudi Flavija Jožefa pozove, naj ga spremi proti mestu.

»Pri Bogu mojih očetov — rotim te pri Jupitru, sem hotel reči, ne igraj se tako predrzno s svojim dragocenim življenjem in ga ne postavljaš tako lahkomišljeno v smrtno nevarnost!« vzklikne judovski odpadnik s prestrašenim glasom. »Če te opazijo sovražniki raz obzidje, te bo obsula toča smrtonosnih puščic in pričeli bodo delovati tudi njih bojni stroji, katerih imajo dokaj v mestu! Moja navzočnost ti bo samo škodovala; precej bodo spoznali svojega bivšega rojaka in se toliko bolj raztogotili. Pa nikar ne misli, da mi je za svojo osebo, bojim se za nedotakljivo življenje cesarjevega sina —«

»Izvrstno si pogodil, hrabri junak, ki si tako neustrašeno branil trdnjavo Jotapato,« se norčuje Tit. »Le ostani tukaj in varuj svojega trdnega konja. Sicer pa tvoj nasvet ne sme ostati brez koristi; poveljniški plašč in bleščeči šlem, ki prav po nepotrebem vabita name sovražne puščice, izročam tvojemu varstvu.«

Spremljevalci ponujajo Titu ščit in navaden vojaški plašč, da bi ostal nepoznan sovražnikom; ali poveljnik neče ne prvega ne drugega in pravi, da bi se po

prestani dnevni vročini rad navžil prijetnega večernega hladu, ter zdirja proti mestu.

Ko pridejo konjeniki v bližino Agripovega obzidja, zapazijo na njegovih stolpih in slemenih blesket orožja. Dokler je dirjala mala četa konjenikov mimo kraljevega grobišča, ki je bilo vsekano v skalnato steno na levi strani ceste, in na desni mimo vrtnih plotov, je ostalo v mestu vse mirno. Ko pa dospe Tit do groba kraljice Helene in zavije odtod na desno proti Goliatovemu stolpu, tako da se pomika njegovo spremstvo v dolgi črti tik ob obzidju, se nenadoma dvigne nepopisani krik, segajoč skozi mozeg in kosti, iz mesta pa prično deževati puščice, med katerimi prileti tuintam debelo kamenje. Tit, katerega je njegova predrzna hrabrost gnala preblizu mesta, spozna svoj opasni položaj in da znamenje za vrnitev. Ali še preden dospe na veliko cesto, se odpro stranska mestna vrata, skozi katera pridrvi Eleazar z malo, a vsak hip naraščajočo četo konjenikov in se zažene z njimi od strani v bežeče Titovo krdelce. Medtem je glavni del Titovega spremstva, ki je zaostal za vrtnimi ograjami, odkoder ni mogel opaziti poveljnikove nevarnosti, izpodbodel konje in oddirjal proti Stražni gori. Tit je spoznal, da se ne more več izogniti boju — boju na življenje in smrt.

»Zmaga je naša!« vrisne Eleazar in skuša na nekem vrtu obkoliti slabotno krdelce jezdecev in jih potisniti proti njegovi zidani ograji. »Deset talentov zlata tistemu, ki vjame onega plavolasega jezdeca! Sin cesarjev je!«

»Dajmo ga! Zvežite ga! Gospod vojnih trum nam stoji ob strani!« tuli množica ter se vrže v gostih gručah med Titovo krdelce in odhajajočo konjenico, da bi poveljniku prestrigla pot.

»Ne more nam pobegniti! Ha, Gospod ga je izročil mojim rokam! Obkolite ga še tesneje — tako! Pazite, da vam ne uide proti zapadu! Poženite ga tja proti zidu! Toda prizanesite njegovemu življenju! Vredno je toliko, kolikor naša svoboda!«

Tako poveljuje Eleazar in Judje se vedno bolj bližajo rimskemu poveljniku, tako da postaja sovražni krog okoli njegovega spremstva čimdalje ožji.

»Vdaj se, cesar!« vpije Eleazar zmagoslavno proti Titu. Tit pa naježi obrvi in pravi sam pri sebi: »Rajši smrt kakor to sramoto!« Potem pravi svojim tovarišem, ki so se zbrali okoli njega: »Priboriti si moramo odhod, naj velja kar hoče! Pogumno za menoj!«

Tit izpodbode konja v lakotnice, tako da se vzpne žival pokonci in plane v silnem loku čez bližnjo vrtno ograjo in pri-

leti med gručo oboroženih Judov. Njeno kopito pomandra tri, štiri sovražnike; Titov meč pa poseka, kakor bi trenil, precejšnje kopice drugih. Nekaj jezdecev srečno sledi zgledu svojega poveljnika, ali vsem se ne posreči drzni skok čez zidovje. Iznova frče puščice, kopja in kameni raz obzidje. Mnogo konj je zadetih, tako da padajo na tla in se zvrčajo na svoje lastne jezdece; nekaj jih zdirja drugam in se jih pobije med kamenjem in jarki. Mala četica krog stiskanega poveljnika pa je videti vedno slabejša. Zdi se, da bo njegova čudovita hrabrost, s katero se bori zoper zbesnele Jude, brez uspeha. Skozi mestna vrata se še vedno vsipajo Judje, da starejo moči oslabelega sovražnika.

Tit je skoro vjet. Ali vkljub temu nadaljuje krvavo borbo z mirno hladnokrvnostjo Rimljana, ki se vdaja neizprosni usodi. Pač je prihitelo po cesti nekaj jezdecev, ki so opazili obupni položaj svojega poveljnika, ali tudi ti ne morejo Titu na pomoč, ker ne morejo razviti svojih moči in jih obdajajo kroginkrog visoki zidovi in nevarni jarki. Peščica judovske pehote ima proti njim obrnjeno svoje kopje in jim ne pusti dalje, dočim jim za hrbtom pretijo novi sovražniki. Tit vidi svoj bedni položaj in misli, da je najbrž že vjetnik Judov. »Konjenica mi na tem nesrečnem kraju ne more kaj prida kori-

stiti,« premišlja sam pri sebi. »Da bi imel vsaj eno kohorto na licu mesta! Bojini se, da bi ne prišla prepozno!«

Nenadoma začuje od leve strani bojni krik in vojaška povelja v latinskem jeziku. Precej mu šine na misel, da se bližajo prednje straže legije, katera ima priti od zapadne strani mimo Emausa. Ali kmalu vidi poveljnik, da se je motil. Prihaja namreč stotnija kaznjencev ter naskoči od strani sovražnike, dasiravno nima ne ščitov ne mečev, ampak nerodne motike in lopate. Tit se globoko oddahne in pomigne svojim tovarišem, katerih mu je ostalo samo neznatna peščica, naj se prerijejo na levo. Toda tudi Eleazar je spoznal nevarnost, katera mu lahko v nekaj trenutkih ugrabi venec zmage, in kliče novih pristašev na pomoč. Vname se srdito klanje. Na kristjane se vsipajo gosti roji puščic, katerih se ne morejo ubraniti, ker nimajo ščitov. Zato se jih zgrudi kar po deset, dvajset že pri prvem spopadu. Duša vsega gibanja je Lucij Flav, ki se bori z nedopovedno srčnostjo in drznostjo. S čudovito močjo mahajo kaznjenci s svojimi motikami in lopatami po judovskih glavah in si delajo krvavo pot do svojega poveljnika. Kakor klin so se zagzдили med judovsko moštvo, in so od hipa do hipa bližje svojemu poveljniku. Strašno odmevajo udarci orožja, ali še

strašneje se razlega smrtni krik posekanih in pomandranih človeških žrtev.

Na drugi strani se je posrečilo tudi Eleazarju preriti do Tita. Kar peni se od srda in vpije v svoji divji togoti: »Pobijte ga, umorite ga, če ne morete živega vjeti!« Na mah zažvižga jata sulic in puščic ter švigne mimo gologlavega poveljnika, ki sedi na svojem konju bled kakor zid, ali miren in hladen, kakor da se ni ničesar zgodilo. Zdajci zgrabi tudi Eleazar svoje kopje ter ga zažene z vso silo proti Titu. V istem hipu se prestopi konj Titov, tako da zadene kopje namesto poveljnika žival, ki plane s smrtonosno rano kvišku in se zgrudi mrtva na tla. Preden se more Tit dvigniti s tal, ga zgrabi železna pest Eleazarjeva in popade njegov meč pri ročaju rekoč: »Vdaj se, ali pa pogini!« Ali bliskoma zadene napadalca nekdo s svojim mečem na ramo in Jud se zvali okrvavljen čez svojega lastnega sovražnika.

Lucijev meč je rešil Titu življenje. Čez nekaj trenutkov je borba končana in zmaga odločena. S Stražne gore zadone glasovi vojnih rogov in kmalu nato se bliža prva kohorta dvanajste legije v strnjениh vrstah bojišču. Judje bežijo med divjim krikom v mesto.

Lucij spravi poveljnika izpod konja in pomaga tudi njegovemu sovražniku na noge. Začudeno zre Tit svojega rešitelja,

nekdanjega tovariša, s katerim je doslej ravnal tako kruto in trdosrčno.

»Lucij Flav!« dé čez nekaj časa, »ti in tvoji tovariši ste mi rešili življenje! To pač ni bila rimska osveta!«

»Ne, bila je krščanska osveta!« odgovori Lucij z rosnimi očmi.

Petnajsto poglavje.

Pod Titovim šotorom.

Med tem so se približale rimske kohorte in pozdravile vriskajoč svojega rešenega poveljnika, kateri jim je prihitel naproti s tovariši, ki niso obležali mrtvi na bojišču: »Vaša radost bi se bila izpremenila v pogrebno žalovanje, da niso prihiteli na pomoč čvrsti kopači ter mi rešili življenja!« pravi Tit resnobno. »Poberite ranjence in jih znosite previdno v tabor! Ali tudi sovražnikom, ki so se borili kakor levi, ne smemo odrekati dolžnega spoštovanja! Pustite jim torej, naj spravijo svoje mrlične in ranjence v mesto!«

Kmalu potem je dospelo na pobočje Stražne gore troje legij in se utaborilo v tamošnjem taboru, katerega so še isti dan vojaki z združenimi močmi obdali z nasisi. Ko se vrne Tit med svoje vojaštvo in se mu poklonijo došli tribuni ter mu

čestitajo na njegovi srečni rešitvi, odide precej pod svoj poveljniški tabor, ne da bi kaj pokusil pripravljeno okrepčilo ter se zatopi v resne misli. Slednjič se ogrne s priprostim vojaškim plaščem iz navadnega sukna, pokliče častnika, ki je opravljal pri njem službo pribočnika, in koraka z njim po dolgih taborskih ulicah, kjer so pod šotori počivali vojaki, uvrščeni po stotnijah in desetnijah. Nato obišče straže, ki so bile postavljene ob nasipih in vratih, da bi se prepričal na lastne oči, če je vse v redu. Pogumni in nepričakovani napad Eleazarjev mu je dal misliti, da njegov tabor, ki je postavljen samo začasno, tudi ponoči ni varen srditih Judov. Vsepopovsod vlada grobna tišina. Ob svitu polne lune mu je lahko razločiti posamezne ulice in šotore in veliko jeruzalemsko mesto, ki leži pred njegovimi očmi tako tiho in mirno, kakor bi ne bilo v njem žive duše.

»Torej me je usoda res izbrala, da zatrem to uporno judovsko ljudstvo in porušim njegovo trmoglavo gnezdo?« se mu vsiljuje vprašanje, ko stopa zamišljen mimo posameznih stotnij. »Zdi se mi, da je tako. Sicer bi bila danes boginja Parka prestrigla nitko mojega življenja. Morda bi bilo bolje, kakor če si nakopljem prekletstvo podjarmljenega ljudstva. Prekletstvo je usoda in plačilo premagalca naro-

dov. Ali da se le ojači rimska država in utrdi njeno gospodstvo, tudi moje ime bo potem zapisano med najslavnejšimi poveljniki svetovne zgodovine. Najbrž je tako določeno moje življenje od nesmrtnih bogov.«

Tako pride do glavnih vrat, kjer mu naznani stražni načelnik prihod Cerealove legije, ki je potovala mimo Emavs. V nekajeni tišini mirne noči se prav dobro čuje šum prihajajočega vojaštva. »Utaborijo naj se tri tečaje odtod!« zapove Tit. In medtem, ko pregleduje poveljnik mirno taborišče, pridirja jezdec ter mu sporoči, da se je tudi deseta legija, kateri načeljuje Placid, približala pogorju na vzhodni strani Jeruzalema. Tudi tem pokaže Tit taborišče in povabi obenem vse nižje poveljnike in tribune ravnokar došlih legij drugo jutro v svoje stanovanje.

Nato vpraša Tit, kje se je nastanila stotnija Biloz Vafra, in odide tjakaj.

Stotnik Biloz Vafer ni mogel zaspati in se nemirno premetava na svojem ležišču. Silno ga peče, da ni osebno poslal svojih kaznjencev Titu na pomoč. Kakor so navadno skoro vsi kruti in neusmiljeni ljudje malosrčni in bojazljivi, tako tudi na njem ni bilo opaziti hrabrosti in neustrašenosti. Ko je opazil raz Stražno goro judovski napad, mu ni prišlo na misel, da bi hitel konjenici na pomoč, in šele ko je vi-

del, da je Tit sam v nevarnosti, je bil ves razburjen tekati semintja in tarnati na ves glas, da si ne upa poslati v boj neoboroženih, strahopetnih in izdajskih kristjanov. In tedaj je dozorel v Luciju sklep, ki je rešil Tita. »Za menoj,« je zaklical svojim tovarišem, »ravno tako krepko lahko udarimo z lopato kakor z mečem!« Zdirjal je na čelu svojih tovarišev po bregu navzdol in jel udrihati po judovskih glavah.

Zato stopi Biloz Vafer z nemirno vestjo in bridkimi slutnjami pred svojega vrhovnega poveljnika.

»Kako to, da sem se zastonj oziral po tebi, ko mi je prihitela na pomoč tvoja hrabra stotnija?« ga vpraša Tit hladno in skoro zaničljivo.

»Mislil — čakal sem, da bi prišla prva kohorta, in s to bi bil planil v boj, ker so bili moji kopači popolnoma neoboroženi,« zajeclja stotnik.

»Pa si vkljub temu pognal svoje podložnike v bitko?« vpraša Tit.

»Ne — častihlepni Lucij, ki še zmerom ne more pozabiti svoje nekdanje tribunske časti, si je prisvojil pravico zapovedovati. Ta predrznost je sirovo ruvanje zoper vojaško pokorščino in zato sem prepričan, da upornik ne uide pošteno kazni.«

»Ravno tega odgovora sem pričakoval iz tvojih ust,« odvrne Tit in se prezirljivo ozre na poparjenega, skoraj uniče-

nega stotnika. Potem pa še pristavi: »Manj junaško je trpinčiti peščico ubogljivih kaznjencev, kakor darovati kri in žiljenje za svojega poveljnika. V katerem šotoru počiva Lucij Flav? Na oni strani? Dobro. Za danes si že opravil, Biloz Vaffer, in lahko odideš. Premisliti hočem, kdo je oni upornik, ki je zaslužil pošteno kazen.«

Tit pokaže stotniku hrbet in stopi pod Lucijev šotor. Čezinčez sami ranjenci. Lucij drži v rokah svetilnico in hodi od ranjenca do ranjenca, jim hladi skeleče rane in daje poguma in moči najbednejšim tovarišem, ki se že borijo s smrtjo. »Pogum!« šepetajo njegove ustnice, ko vstopi poveljnik neopažen za njegovim hrbtom, »le srčno, bratje moji! Že se vam ponuja krona večnega blaženstva! Ostali ste zvesti svoji veri in umirate kot žrtve svojih dolžnosti. Še kratko, iskreno molitvico, goreč zdihljaj ljubezni Njemu, ki nas je ljubil neskončno in dal za nas svojega Sina v smrt na križu, in potem odidete v miru po plačilo.«

Tit ne ume pomena teh besedi, dasiravno govori Lucij v latinskem jeziku, ali zdi se mu, da pomenijo ta ali oni nauk krščanstva, ker so vsi kaznjenci pristaši te stranke. Iz Lucijevih besedi more spoznati samo to, da poplača krščanski Bog zvesto izpolnjevanje dolžnosti z večnim

veseljem po smrti. Zlasti mu ugaja ljubezen, katero vidi na Luciju, ki po prestanih težavah dolgega potovanja in krvavega boja neumorno streže umirajočim in ranjenim tovarišem. Dolgo časa gleda poveljnik ganljivi prizor, potem pa zapusti neopažen Lucijev šotor ter naglo odide.

Ko naznani naslednje jutro bojni rog nastop dnevne straže, se zberejo vsi vojaki okrog svojih poveljnikov. Tudi kopači kaznjeniške stotnije, kar jih ni ležalo ranjenih, se postavijo pred šotorom Biloza Vafra v vrsto. Stotnik je nenavadno slabe volje, vendar si ne upa po svoji stari navadi obsuti podložnikov s kopico psovk in kletvic. Ko pokara nekaj kaznjencev zaradi zanemarjene obleke in poškodovanega orodja, ukaže Luciju Flavu stopiti iz vrste in mu reče:

»Kot bivši častnik, ki pa nisi bil vreden te časti, bi že moral vedeti, da zahtevam od svojih vojakov strogo in neomejeno pokorščino. Ali včeraj si iznova pokazal svojo zlobno in ošabno upornost. S svojim samovoljnim in predrznim napadom si zakrivil smrt dvajseterih tovarišev, petintrideset težko ranjenih pa se zvija v hudih bolečinah. Sicer so vsi strahopetni kristjani — zato ti bo Tit kaznen morda nekoliko omilil — ali vojak je vojak; nadejati se smeš, da te doleti plačilo, ki ti bo za vse žive dni izbilo veselje do

upora — za to hočem že poskrbeti. Kot prvo nagrado tvojemu junaškemu dejanju določam: odslej se ti mora odmeriti vsak dan samo polovica navadne hrane in gorje ti, če bom slišal o kakem godrnjanju! Vsa druga odlikovanja prepuščam svojemu vrhovnemu poveljniku, ki bo primerno poplačal tvoje javno nasilstvo!«

Tu nenadoma prekine razjarjenega stotnika častnik ter mu naznani, da se mora nemudoma zglasiti pri Titu in pripeljati s seboj Lucija Flava.

Bilozu Vafro se zdi to nujno povabilo precej sumljivo. Brž izpremeni svoj strogi in odurni glas in odide ves pobit in prebledel proti poveljnikovemu šotoru. Obenem ukaže nekemu desetniku, naj prižene za njim tudi upornega kaznjenca Lucija Flava.

Ko prideta stotnik Biloz Vafer in njegov kaznjenec Lucij Flav do Titovega šotora, ki je bil postavljen ravno sredi tabora, nasproti njegovemu glavnemu vходу, je Tit ravnokar zaključil vojno posvetovanje, katerega so se udeležili poleg nižjih poveljnikov in tribunov tudi Cereal, Placid in Aleksander Tiberij. Takoj nato se odmakne dragocena zavesa, ki zakriva šotorove notranje prostore; Titovi svetovalci stopijo na prosto ter se razvrstijo okrog sodnjega stola, ki stoji na nekoliko vzvišenem kraju pod prelepo škrlatno

streho. Slednjič se prikaže tudi Tit in stopi po nekaj stopnicah navzgor do sodnjega stola. Medtem se je zbralo vse moštvo, ki je bivalo v taboru, pred poveljnikovim šotorom in se postavilo v polkrogih okrog svojih častnikov. Samo ulica proti glavnemu vhodu tabora je ostala prazna.

»Kje je stotnija kaznjencev?« vpraša Tit s strogim glasom. »Tukaj vidim samo njenega poglavarja in le enega kaznjenca. Pripeljite vse semkaj, tudi ranjence, če morejo zapustiti bolniško posteljo. Vse hočem imeti pred svojim sodnim stolom.«

Kmalu stojé vsi krščanski kaznjenci zbrani pred svojim vrhovnim poveljnikom. Tit popiše navzočemu vojaštvu s kratkimi, ali možatimi besedami njih večerajšnje junaštvo. »Njih krepke roke in milostni bogovi so rešili vašemu poveljniku življenje. Kakor razdraženi levi so planili po sovražnikih v onem usodnem trenutku, ko sem mislil, da sem že judovski vjetnik. Pričeli so bitko brez oklepa, brez ščita, brez šlema in celo brez meča in so za mojo rešitev postavili v nevarnost svojo kri in svoje življenje. In tako sem bil otet in sem zopet med vami. Čujte torej, častniki in vojaki! Znano vam je, da so morali pretrpeti ti junaški možje, ki so vam večeraj pokazali zgled neverjetne srčnosti in zvestobe, zaradi svojega verskega prepri-

čanja mnogo gorja in bridkosti. Z današnjim dnevom neha njihova kazen; slovesno jim vračam vse časti in pravice rimskih vojakov, ki so jih zaslužili bolj kakor vsakdo izmed vas. Odslej jim ne sme nihče več očitati kazni in njih nekdanjih prestopkov. Vrhutega zapovedujem upravitelju vojne blagajnice, da izplača vsakemu odlikovancu v znamenje moje posebne naklonjenosti tisoč sesterc. Tako se glasi moj nepreklicni ukaz.«

Gromovito in dolgotrajno ploskanje iznenadenih vojakov potrди besede in razsodbo priljubljenega poveljnika. Ko se šum in hrup nekoliko poležeta, pokliče Tit Lucija Flava iz vrste ter mu pomigne tik pred stopnice svojega prestola. Nato prične govoriti vojaštvu in pravi: »Časti in odlike, katere so bili ravnokar deležni nekateri vaši tovariši, je prav posebno vreden zvesti vojščak, ki sem ga pozval predse. Boril se je z nedopovedljivo srčnostjo na čelu svojih tovarišev in kazal toliko plemenitosti in zvestobe, da se mu ne morem vredno zahvaliti. Puščal sem ga doslej v bedi in trpljenju, ravnal z njim neljubeznivo, kruto, ali navzlic temu se je žrtvoval zame. Lucij Flav, potrjujem te vnovič za tribuna ter ti vračam vse časti tega dostojanstva in želim, da stanujeva odslej kot rodna brata pod enim in istim šotorom.«

Spet zaorijo radostni in navdušeni klici ter odobravajo slovesno odlikovanje poveljnikovo. Vsi navzoči častniki podajo svojemu novemu tovarišu roko in se z njim vred veselijo njegove sreče. Lucij se zahvaljuje vsem, zlasti svojemu vrhovnemu poveljniku. Ta se odzove njegovi zahvali s prijaznim smehljajem ter mu pravi: »Lucij Flav, še nekaj imam na srcu; ljubezen in udanost, s katero si danes ponoči stregel bednim ranjencem ter jim pomagal v smrtnem boju, sta me nagnila do sklepa, da ne bom nikoli preganjal kristjanov zaradi njihovega verskega prepričanja, ko bom odičen s krono rimskega cesarstva.«

Iz rosnih oči Lucijevih zdrkne svetla solza, ki priča Titu o njegovi hvaležnosti in sreči. »Bog bodi zahvaljen,« moli tribun v srcu, »za tako krasno plačilo je vse gorje, katero sem prestal do današnjega dneva, ničevno.«

»Še neki dogodek moram razsoditi vpričo svoje vojske,« nadaljuje Tit z resnobnim glasom. »Stotnik Biloz Vafer, pridi semkaj!«

Potr in skoro uničen stopi obtoženec pred svojega gospoda. Tit popiše s trpkimi in očitajočimi besedami stotnikovo krutost in strahopetnost in pravi: »Ali sme ostati ta strahopetnik, nezvesta in bojazljiva duša, še nadalje v našem tabo-

ru? Zaslužil je gorjačo! Ne maram ga gledati med svojimi vojaki. Odslej naj siuži pri onem oddelku, ki nam donaša žito in druge vojne potrebščine iz Ceza-reje; lahko bo nosil tovore, ali vsaj poganjaj lenive mule.«

Vojaki se zakrohotoajo iz vsega grla ponižancu, ki jim je doslej nakopaval toliko nepotrebne gorja in muk. Lucij Flav skuša sicer omiliti Titovo razsodbo, ali zaman.

Sodba je končana. Tit zapusti svoj sodnji stol in pelje presrečnega tribuna v svoje stanovanje, kjer mu podari v znak svojega trajnega prijateljstva krasno bojno opravo z orožjem. Ali blago srce Lucijevo ne mara zase uživati sreče. Takoj odhiti tribun k svojim krščanskim tovarišem, ki so ostali doma, priklenjeni na bolniško posteljo, ter jim sporoči vesele novice. »Vsako zemeljsko trpljenje, katero moramo prenašati po krivici, mora roditi srečo in blagoslov. Glejte, tudi leta, ko se zatira in preganja Kristusovo ime, se bližajo koncu! Koliko blagoslova bo rosilo drevo svetega križa na ljudstva in narode, ko bo stalo nad njimi povišano in poveljčano!« S temi in podobnimi besedami lajša tribun sobratom trpljenje in jim vlija v srca poguma in srčnosti za bodočnost.

Isti dan doleti tribuna še drugi srečni doživljaj. Ko se vrača na večer s Titom

iz jeruzalemske okolice, kjer sta natančneje določila oni del Agripovega obzidja, kjer naj bi se izvršil prvi naskok na trdovratno mesto, in zaukazala vojakom zgraditi še nekatere utrdbe, jima prileti naproti jezdec iz Placidovega tabora, ki drži na konju pred seboj nekega dečka.

»Poslanik Placid ti pošilja svoje vdane pozdrave in ti izroča tega dečka, katerega so zasačili njegovi vojaki v neki bližnji vasici. Spoznal je v njem ubeglega sužnja tvoje prijateljice kraljice Berenike. Premisli dobro, kaj naj storimo s tem malim potepuhom! Sicer se mi zdi prav izvrsten dečko, ki bi prav lahko opravljal službo ogleduha, in Placid celo domneva, da so ga Judje iz tega namena poslali iz mesta.«

S temi besedami postavi jezdec Benjamin pred Tita.

»Tako majhen, pa že nezvest svojim gospodarjem! Da, prav dobro se te spominjam med Berenikinimi sužniki,« ga prične karati Tit. »Ali ti je znana naša navada, da pustimo ubegle sužnje bičati do smrti in jih pribiti na križ?«

Lucij se ne more več zdržati. Milo se mu stori pri srcu, ko zagleda po tako dolgem času svojega nekdanjega prijateljčka, čigar naklonjenosti se ima marsikaj zahvaliti.

»Sina poštenega in uglednega rabija Sadoka imenujete — sužnja?« jame opravičevati tribun Benjamina ter ga ginjen objame.

Ali takoj se oglasi deček, rekoč: »Rajši se pustim križati, kakor da bi opravljal oni gospej službo malikovo! Ko sem spoznal, kako hudo bi se izneveril Bogu s tako ostudnim početjem, sem ji vrnil srebrno košarico s puščicami in oni lični lok ter ji za vselej pokazal pete!«

Te samozavestne in odkrite besede so prepričale Tita, da res nima opraviti z navadnim sužnjem. Zato izroči Benjamina Luciju ter se vrne v tabor. Tribun bi rad kaj več izvedel, kako se je godilo dečku, odkar sta se ločila v cezarejskem pristanišču. Zato ga pelje na bližnjo skalnato pečino, kjer se jima nudi prav krasen pogled na kedronsko dolino in sveto mesto, in živahni deček mu v veselju nenadnega svidenja popisuje na dolgo in široko vse svoje vesele in nevesele doživljaje.

»Torej je tvoja sestra živa in prebiva v Jeruzalemu?« prekine Lucij dečkovo pisano povest; v težkih dnevih trpljenja se je Tamare spominjal s tihim koprnenjem in vselej se je razburkala njegova duša, če je kdo slučajno imenoval njeno ime.

»Seveda živi!« odvrne deček, ki ne more umeti Lucijevega nenadnega razbur-

jenja. »Zakaj naj bi ne živela? Saj je mlada in zdrava! Poglej tja na levo kraljevega gradu: ravnokar so zleteli s strehe beli golobčki; ondi biva Tamara! Ves čas, odkar sva tukaj in sem ti pripovedoval svoje dogodke, sem iskal z očmi golobčke in sem jih nazadnje vendarle zagledal!«

Potem pripoveduje Benjamin, kako je prejel s Tamaro od duhovnika Evzebija sveti krst in sveto obhajilo.

»Presrečni deček! Tako mlad, pa že posvečen v skrivnosti!« se začudi tribun.

»Tega mnenja je bil tudi častiti Evzebij,« odgovori Benjamin. »Ali rekel je, da so današnje nevarnosti velike in hude, in zato naju je z Natanaelom tako zgodaj poučil o sveti skrivnosti. In prav je bilo tako! Brez posebne božje milosti bi včeraj ne bil rešil zdrave kože! Čuj, kakšne nevarnosti so mi pretile na potu v Pelo!«

Benjamin pripoveduje, kako so Pavlina pri mestnih vratih prijeli in odpeljali vojaki in kako je prišel v Betanijo. »Precej sem spoznal ono hišo z lepim vrtom, kakor mi jo je popisala Tamara. Pa misliš, da mi je odprl stari Sila? Kaj še! Razbijal sem po vratih, da me še zdaj bolijo kosti, in klical moža na vse grlo, ali zaman. Živa duša se ni zgenila v hiši. Slednjič sem se naveličal praznega vpitja in sem hotel z žalostnim srcem oditi proti Jerihi, in bi

bil tudi šel, da se nisem spomnil Veronikinega prta, katerega mi je zaupal Evzebij in ki sem ga hranil pod obleko, in rimskih vojakov, pred katerimi me je svaril neki gobavec. Zatekel sem se k svojemu angelju varihu in pričel iznova udrihati po vratih. Tu se mi je nenadoma oglasil za hrbtom postaren mož rekoč: »Ali res misliš priklicati s svojim vpitjem v našo vas Rimljane, ki se ravnokar potikajo v njeni okolici? Čemu razbijaš, nepridiprav,«

»Ali si Sila?« vprašam razjarjenega starca. Ko mi pokima, mu pravim: »Naglo mi odpri vrata, da skrijeva dragoceno svetinjo, ki ti jo moram izročiti!« Lahko si misliš, dragi Lucij, kako je ostrmel starček, ko sem snel izpod obleke sveti zaklad in ga izročil njegovemu varstvu! Prijel me je za roko in zdirjala sva za neprodinimi ograjami in gostim grmičevjem na konec vrta, kjer je odvalil debelo skalo in me potisnil v temno votlino. Ko sva bila znotraj, je potegnil za močan drog in skala je zopet zakrila odprtino, tako da je uhajala svetloba v votlino samo skozi ozko špranjo. Bilo me je pošteno strah. Toda, ko sem čul, da je iz te votline Gospod obudil mrtvega Lazarja, mi je takoi odleglo. Sila je poljubil obličje Jezusovo na prtju ter ga položil poleg neke druge podobe — rekel je, da je Mati božja, katero je bil nalikal evangelist Luka — ter oboje skrbno

zavil v nepremočljivo platno in spravil na varen prostor. Dovolil mi je ostati v votlini, kjer je imel dovolj živeža, dokler bi ne odšli Rimljani. Toda nisem se maral dolgočasiti v oni temnici; ko sem mu dovolj trdno obljubil, da ga ne bom izdal Rimljanom, me je izpustil na prosto. Že sem mislil oditi proti Jerihi, ko me izvo-hajo vojaki in odpeljejo v tabor poveljnika Placida. Bilo bi po meni, ljubi Lucij, da nisem naletel na tebe, ki si me rešil iz zadrege. Toda glej, že se nagiba solnce v zaton in tudi golobčki dobre gospe Pavline so izginili raz strehe.«

»Res je, dragec moj! Vrniti se morava v tabor. »Prosiš bom Tita, da te pusti pri meni, dokler se ti ne ponudi ugodna prilika, ko boš lahko brez skrbi odšel v Pelo k svojemu očetu. Saj se menda ne boš branil nekaterih malenkostnih in lahkih opravil v Titovem šotoru?«

»Čemu neki? Da sem le pri tebi, dragi Lucij!«

Tako se vrneta oba v tabor in Titu je vseč nasvet tribuna Lucija.

Šestnajsto poglavje.

Eleazarjeva zavist.

Nepopisno navdušenje je zavladelo v mestu, ko je planil Eleazar s svojimi pristaši na sovražnike in se jel bojevati s Titom. »Ujel je rimskega poveljnika! Cesarjevega sina žene v mesto! Radujte se, hčere sionske, pojdite naproti zmagovalcu in ga pozdravite s pesmimi in citrami!« je vriskalo ljudstvo po jeruzalemskih ulicah in se veselilo zmage.

Toda kmalu so spoznali veselja pijani meščani, da so se bridko varali, in njihova radost se je nagloma izpremenila v obupno žalovanje. Pozno v noč so namreč jeli donašati čez bližnje vrtove proti mestnim vratom mrlične in ranjence z bojišča. Bilo jih je mnogo; straža je skušala ob svitu plamenic spoznati padle žrtve in je klicala navzočemu ljudstvu posamezna imena, da bi se javili sorodniki in znanci ter sprejeli ranjence v oskrbo, mrlične pa izročili hladni gomili.

Tudi Eleazarjevo ime je bilo čuti med drugimi; ali nihče se ni oglasil, nihče se ga ni usmilit. Ko je bil premagan, so zbežali njegovi pristaši, kar jih ni posekalo rimsko orožje v tempeli, da bi se izognili zasramovanju ben Giore in njegovih privržencev, ki so ves čas brezskrbno opazovali njegovo obupno bitko raz obzidje.

Eleazarjevi ženi, ki je živela zadnja leta zapuščena in osamljena, tako da je malo-kdo poznal soprogo tempeljskega glavarja, pa tudi ni bilo ničesar znanega o krvavem spopadu zunaj mesta in ni niti slutila o žalostnem položaju svojega moža.

Kaj čuda, da se nihče ni oglasil, ko so stražniki klicali Eleazarjevo ime! »Položite ga poleg drugih ranjencev!« zaukaže načelnik straže in mu iznova posveti v obraz, ki je zelo izpremenjen, skoraj spačen od bolečin. »Drago je plačal svojo vročekrvnost in neugnano predrznost! Zdi se mi, da je po njem! Ali ni nikogar tukaj, ki bi bil izvežban v zdravilski umetnosti? Vsak hip nam lahko izdahne!«

Tu stopi iz teme v krog bakljinega svita častitljiv starček in pravi: »Izroči ga meni! Poskusiti hočem, morda bo Gospod blagoslovil delo mojih slabotnih rok! Jaz sem zdravnik Evzebij in stanujem v starem Davidovem poslopju, katero sem s pomočjo usmiljenih in sočutnih src izpremenil v oskrbovališče zapuščenih ranjencev. Tudi druge bolnike, za katere bi se nihče ne zmenil, sprejemem rad v svojo hišo. Toda najprej moram tem, ki so tukaj, obvezati najnevarnejše rane in potem jih znosite pod mojo streho!«

»Gospod ti bo obilno poplačal ter blagoslovil tvoje usmiljeno srce in tvoje dobrodelne roke!« odgovori načelnik, kate-

rega je tolika požrtvovalnost starčkova, dasiravno je bil trdosrčen vojak, precej osupnila. »V teh težkih dnevih nisem pričakoval v Izraelu tolikega sočutja. Radi bomo pomagali tvojemu nasvetu in spravili zapuščene ranjence v tvoje stanovanje — dasiravno so naše roke bolj navajene rane sekati kakor celiti.«

»Za prvo silo bi prosil samo nekoliko vode in več svetlobe. Platnene obveze imam s seboj,« odgovori Evezbij in se približa Eleazarju, da prične pri njem delo usmiljenja.

S pomočjo nekega navzočega stražnika mu odpre prsni oklep in prične preiskovati posamezne rane. »Ubogi siromak,« vzdihne sam pri sebi, »kako hudo ga je razmesaril sovražnik! Vse oplečje ima zdrobljeno, morda so izpahnjeni tudi sklepi! Prav posebno mu bode morala biti sreča mila, če bo še kdaj stopil na noge!« Potem pomigne k sebi ženski osebi, ki mu je sledila z zakritim obličjem ter nosila v rokah košaro platnenih ovojev in raznega zdravniškega orodja. Takoj prične žena pod Evzebijevim nadzorstvom izpirati zevajoče rane ter polagati vanje zdravilna zelišča, zložene platnene kosce in povezovati vse skupaj z močnimi ovoji. Vse se vrši pred skrbnimi očmi starčkovimi. Pri tem se zbudi Eleazar iz omotice in začne škripati z zobmi od srda in togote ter pre-

klinjati onega Rimljana, ki mu je vsekal tako strašno rano in ugrabil venec zmage. »Če ni bil vražji duh iz pekla, ni bil nihče drugi kakor Lucij Flav; gorje mu, če mi pride še kdaj v roke!« šepetajo njegove ustnice in žena, ki ga obvezuje, strepeta od strahu in groze, ko čuje te maščevanja željne besede. »Le mirno, prijatelj moj!« ga opominja Evzebij. »Sicer ti bo vsak hip strastno razburkana kri zadušila iskričo življenja!«

Nato se približa duhovnik drugim ranjencem, ki čakajo njegove pomoči. Vsi so mnogo bolj mirni, kakor njihov načelnik in gledajo s hvaležnimi očmi svojega dobrotnika. Mnogo izmed njih je težko ranjenih. Toda konjska kopita, ostri rimski meči in siloviti udarci lopat so marsikomu za vselej strli in polomili ude. Žena, ki se je sprva trepetaje dotikala krvavečih ran, postaja pri vsakem ranjencu pogumnejša in spretnejša in ne potrebuje več navodila duhovnikovega, kako treba izčistiti rano, ustaviti kri in položiti obveze.

Okoli polnočne ure položijo ranjence na nosila in izprevod se jame pomikati proti gornjemu mestu. Saba in Natanael sta bila namreč sporočila, da je ondi vse pripravljeno za sprejem bolnikov. Ob enem sta naznanila Evzebiju žalostno novice, da je bil bač nekdo izmed kristjanov, še predno se je začela bitka zuna-

mesta, blizu Golgote, kamenjan, ker ni maral raz obzidje preklinjati Rimljanov. Takoj odide sivolasi duhovnik na lice mesta, da se prepriča o pretresljivem dogodku, in vzame seboj za spremljevalca močnega Saba.

»Preiskati morava vso pokrajino krog golgotskega griča, morda bodeva opazila sledove krvavega dejanja,« pravi Evzebij in hiti s svojim spremljevalcem v jasnem mesečnem svitu proti Kalvariji.

Ni jima treba dolgo časa iskati. Kakih dvesto korakov od poti leži truplo mučencevo. Sveta groza jima jame stiskati srce, ko ga zagledata ležati na tleh v lastni krvi, z razprostrtimi rokami in obličjem, obrnjenim proti tlom.

»Tako je ležal Štefan — videl sem ga z lastnimi očmi,« pravi Evzebij globoko ginjen. »Dragi sobrat, ki je bil kamenjan zaradi Kristusovega imena, mu je bil podoben v smrti in zato se zdaj z njim vred veseli nebeškega plačila. Truplo, katero bo Gospod sodnji dan obudil v večno življenje, morava ponesti odtod in ga položiti v grob poleg dišav, kakor smo takrat storili s Štefanom!«

Evzebij se skloni k mučencu ter ga spoštljivo poljubi. Ali pri tej priči se zdrzne in začudi ter pravi čez nekaj časa: »Čudno — zdi se mi, da je še življenje v njem. Ali nisi pripovedoval, da je bil

kamenjan še pred bojem? Brez dvoma še živi! Primi ga previdno in dvigniva ga kvišku, tako ga lažje preiščem!«

Evzebij in Saba položita mučenca znak ter privzdigneta gornji del njegovega života. V tem hipu posveti lunin žarek na njegovo blede obličje in oba hkrati vrisneta kakor iz enega grla: »Pavlin!«

»Ni še umrl, še mu utripa srce! Kamen, ki ga je zadel na glavo, ga je onesvestil! Drugi udarci, ki so prileteli na prsi in pleča, najbrž niso bili tako nevarni. Ali si dovolj močan, da bi vzel mladeniča v svoje naročje in ga ponesel domov, Saba?«

»Z lahkoto bom nosil sveto breme,« odgovori Saba. »Ali zdi se mi skoro krivično, da mu bodeva vzela venec mučeništva, ko stoji takorekoč med vrati, skozi katera se pride v nebesa!«

»In vendar smo dolžni ohraniti ugašajoče življenje. Morda mu hoče Gospod krono, katero si je zaslužil z mučeništvom, okrasiti z novimi biseri in ga v ta namen ohraniti pri življenju,« odgovori Evzebij.

Saba vzame Pavlina v svoje naročje, Evzebij pa opre okrvavljeno glavo mučencevo in tako odideta proti mestu.

»Nov ranjenec!« pravi duhovnik stražniku ob vratih sodnikov, ki jima je mrmraje in nezaupljivo dovolil tako po-

zno vhod v mesto. Kmalu nato stojita pred vrati Davidove hiše.

Medtem so iz dvorane, kjer se je vršila Gospodova zadnja večerja, kristjani iznosili vse, kar je spominjalo na službo božjo, in jo izpremenili v bolnišnico za uboge in zapuščene meščane, ki so popadali na bojišču. Tamara in Sara sta razprostrli ob njenih stenah dolgo vrsto žimnic in blazin, kamor so polagali ranjence. In pripetilo se je, da so položili Pavlina poleg Eleazarja. Evzebiju se je zdelo primernejše, če pridrži mladega levita, o čigar uspešnem zdravljenju še ni bil do dobrega prepričan, pod svojo streho, kakor če ga pošlje na dom njegove bolne matere.

Starček mu izmije s Tamarino pomočjo globoko rano na sencu in da mladenki navodilo, kako naj polaga nanjo hladilne obkladke. Ni mu treba naročati posebne skrbnosti in pazljivosti; oseba ranjenčeva in sveta stvar, zaradi katere so ga sovražniki obdali s krvavimi ranami, zahtevata že itak izredno spoštovanje in postrežljivost. »Šel je v smrt za sveto vero,« šepeta Tamara v svetem navdušenju in stopi med tako različna ranjenca, da bi jima v dolgi noči ne manjkalo potrebne pomoči.

Šele proti jutru se zbudi tempeljski glavar iz nezavesti, in ko vidi svoj bedni, skoro obupni položaj, ga popade strastna

in divja jeza. Vse ga jezi, najmanjša stvarca mu ni po godu: skeleča rana, sramotni poraz, katerega ima po njegovih mislih na vesti ben Giora, ker mu ni hotel prihiteti na pomoč z vsemi svojimi četami, brezbriznost lastnih pristašev, ki so ga zapustili na bojišču in zbežali v tempelj, in slednjič nečuvena sramota, da so ga rojaki navzlic njegovemu poveljniškemu dostojanstvu prinesli v nepoznano hišo, izročili oskrbi tujih in napol divjih ljudi ter ga položili poleg priprostih vojakov. V svojem nepremagljivem srdcu preklinja sama sebe, svojo okolico, vse, kar mu pride na misel, in prične končno zasramovati tudi svojo ženo, ker ga je zapustila v nesreči ter ga porinila čez domači prag na milost in nemilost trdosrčnih ljudi.

Tamara si prizadeva na vse načine, kako bi razvedrila jezo obličje Eleazarjevo. Ko vidi, da je ves trud zaman, mu prične očitati rekoč: »Ali te ni sram, da ne moreš prikriti svoje nevolje in krotiti svojih divjih strasti? Rahela najbrže ničesar ne ve o tvoji bolezni. Naznanila ji bom tvoje želje, in če te bo mikalo, boš kmalu lahko v domači hiši, dasiravno te ondi zdravnik ne bo mogel tako često obiskovati, kakor tukaj, kjer si pri poštenih in zanesljivih ljudeh.«

Tamarine besede zbudijo pri bolniku silno pozornost. Dozdeva se mu, da ne

sliši prvič njene nežne in zvonke govorice. Doslej še ni mogel spoznati v tej mračni in prostorni dvorani postrežljive deklice, in tudi kadar je napol bdel v nezavesti in poslušal njene tolažilne in mehko zveneče besede, se ni mogel v duši domisliti njene prave in jasne slike. Sprva misli, da ima pred seboj bolno Ruto, ki ga je večkrat na sličen način navajala h potrpežljivosti in obenem branila njegovo blago ženo Rahelo. Sčasoma pa postaja mirnejši, v duši mu vstajajo čimdalje bolj jasne misli in slednjič se spomni, da je Ruta že mrtva. In tedaj mu šine v glavo misel, nagla in svetla kakor blisk: Tamara.

Tista ura, ko je Eleazar opazil v svoji bližini Tamaro, mu je še bolj zagrenila bivanje v Evzebijevi hiši. Vse mu je bilo jasno. Deklica je ona Tamara, ki jo je imel pred štirimi leti v svojih rokah; takrat je bil trdno prepričan, da bo ostala njegova za vselej. Toda tempejski glavar se je bridko varal. V noči, ko je gorel kraljevi grad, je nenadoma izginila iz templja, kjer je imel zaprto, in prav isto noč je pobegnil iz ječe tudi rimski stotnik Lucij. Zasedoval je begunca po vsem jeruzalemskem mestu, preiskal vse njegove hiše in skrivališča, toda zaman. Tamare in Lucija ni bilo. Ta izguba je ponosnega in kljubujočega Eleazarja silno poparila in potrla. Od tistega dne je neprenehoma koval na-

črte, kako bi prišel zopet do svoje bodoče neveste in kako bi izvršil svoje črne, maščevalne naklepe, naperjene proti stotniku Luciju. — In zdaj, kakšna sramota, koliko ponižanje! Tamara je prosta, hodi okrog bolnikov z vedrim licem in sočutnimi očmi, tolaži umirajoče in živi le zanje ter streže z izredno pazljivostjo in gorečnostjo mučencu Pavlinu, dočim leži Eleazar strt in oslavljen od bolezni in ne more izvabiti z dekličinih ust zaželjenega smehljaja. Kadar koli jo uzre poleg Pavlina, se mu zdi, da ga s podvojenimi bolečinami zaskelijo rane, in tedaj prične v svojem srcu iznova snovati maščevalne naklepe za bodočnost.

Odkar leži Eleazar v dvorani zadnje večerje, je že precejšnje število ranjencev pomrlo in pustilo prostor drugim, tako da je prostorna dvorana vkljub temu dan za dnevom napolnjena do zadnjega kotička. Kajti boj pred mestnim obzidjem postaja čimdalje hujši. Rimski vojaki so na povelje Titovo izravnali prostor pred obzidjem, porušili vse ograje in zidovje, ki je ločilo posamezne vrtove in livade ter nasuli tik pred sovražniki visoke nasipe. Tit se je utaboril z najizbranejšimi četami nasproti Goliatovemu stolpu, dočim je zasedel Tiberij Aleksander pokrajino, kjer se strne najskrajnejši del Agripovega obzidja s stolpom Hipikom. Vsa ostala rim-

ska vojska se je postavila nasproti mestu v sedmerih črtah, druga za drugo, da bi tako s svojo močjo prestrašila njegove trdovratne prebivalce in jih nagnila k prostovoljni vdaji. Toda meščani so njihovim grožnjam odgovorili s tem, da je 'ben Giora večkrat zaporedoma planil iz mesta ter jih izkušal pregnati od obzidja; ali vselej se je moral sramotno vrniti in je prizadel rimskim četam samo neznatne izgube.

Zato je bilo v mestu vedno več ranjencev in dvorana zadnje večerje je bila že skoro prepolna. Evzebij je vsakogar, ki je imel toliko moči, da se je mogel zateči kam drugam in si ondi poiskati postrežbe, brez obotavljanja odslovil. Vprašal je med drugimi tudi Eleazarja, če se že morda želi preseliti v lastno hišo, ki ni bila daleč odtod, kjer bi skrbela zanj dobra Rahela. Poleg tega mu je obljubil, da mu je vsak trenutek pripravljen postreči in mu nanovo prevezati pohabljeno roko, kadarkoli bi se zglasil na njegovem domu.

»Ne maram tega; bo že opravila Rahela,« je odgovoril mračni mož in šel odtod, ne da bi črhnil Evzebiju besedico hvaležnosti.

Počasneje in manj uspešno je napredovalo zdravljenje Pavlinovo, ki je še zmerom visel med življenjem in smrtjo. Ker so njegovi živci pred vsem potrebovali miru in počitka, ga je Evzebij veli

prenesti na dom njegove matere. Vse to je oskrbel Saba, Tamara in Sara pa sta spremljali dragega bolnika do bližnje Marijine hišice. Vso pot sta premišljevali in govorili samo o Pavlinu ter nista opazili, da jim odzadaj sledi Eleazar. Njegove temne oči so si dobro ogledale in zapomnile vrtna vratca in siromašno hišico, kamor so nesli Pavlina in kamor je izginil cilj njegovega strastnega hrepenenja.

»Škoda, da ne morem sukati roke kakor nekdej,« godrnja Eleazar sam pri sebi. »Sicer bi še danes lahko snel to gnezdece z vejevja. Vseeno si ga hočem zapomniti. Na svidenje, sladka golobica, in sicer prav kmalu, kakor upam!«

Pavlinovo svidenje z materjo je bilo otožno, toda polno sladkega tolažila, ker sta se oba radovoljno uklonila volji božji. »Nesrečni sinko,« je dejala svojemu ljubljencu, ki so ga posadili za nekaj trenutkov poleg njene bolniške postelje, in mu z materinsko nežnostjo in veselim žalovanjem poljubila rano na glavi. »Nesrečni sinko, torej si se moral vrniti v življenje, ko si že stal med nebeškimi vrati? Toda ne delaj si žalosti! Pride čas, ko ti nihče ne bo mogel vzeti nebeške krone. Tudi tvoj stric je bil kamenjan v Listri in je bil naslednjo noč poklican v življenje ter si je pozneje po prestanih nadlogah in bojih priboril toliko lepšo krono za nebesa!«

»Kakor je božja volja! Nisem še bil vreden plačila,« odgovori Pavlin smehljaje in poljubi materino roko. Potem natrese belim golobčkom, ki so prileteli skozi okno in mu sedli na ramo, drobnega zrnja in se dá prenesti v svojo sobico, kjer prevzameta njegovo postrežbo obe služkinji in Natanael. Tamara se je med tem vrnila k ranjencem v dvorano zadnje večerje, kajti zdravnik in duhovnik Evzebij bi bil težko pogrešal njeno spretno in postrežljivo roko. Ondi je našla novo tovarišico, Salomo, ki jo je ben Giora za nekaj časa oprostil njenih dosedanjih opravi, ker je pri vedno večjem številu ranjencev manjkalo postrežnic.

Pavlinu se je na materinem domu boljšalo zdravstveno stanje zelo počasi in negotovo. Še vedno je upal naskrivaj, da ga bo rana spravila v grob. Zdelo se mu je, da je podoben plavaču, ki se je z eno roko že oprijel rešilnega brega, a je medtem prihrumel neusmiljen val in ga iznova odnesel na razburkano morje. Dasi ravno je neprestano molil: »Ne moja, ampak tvoja volja naj se zgodi!«, vendar ni mogel z lahkim srcem pozabiti težke žrtve.

Sedemnajsto poglavje.

Obzidje jeruzalemskega mesta pada.

Medtem je Tit dovršil nasipe, namenjene za obleganje mesta, in jih raztegnil tik pred njegovo obzidje. Takoj so pričeli orjaški ovni, s katerimi so Rimljani razdirali zidovje, svoje uničujoče delo. Noč in dan butajo trdni, več stotov težki stenolomi v obzidje. Na stotine krepkih rok dviga težke trame iz trde hrastovine, ki so priklenjeni z močnimi verigami vrh oblegalnih stolpov, in ko treščijo na dano znamenje njihovi s kovinastimi glavami oboroženi konci v sredo zidovja, se morajo zmajati tudi njegovi najmočnejši temelji, tuintam se razpoči kljubujoča skala in slabejše plasti zidu se vsujejo na tla. Zaman se trudijo Judje, da bi pregnali rimske vojake, ki razdirajo njih obzidje pod varnimi strehami, z jatami puščic ali plohami kamenja, zastonj si prizadevajo, kako bi vpepelili ostrejša njihovih bojnih strojev. Marsikje se pokaže ognjeni zubelj, toda na mah ga zadušijo pripravljene vedri, napolnjene z vodo. Nekoliko oddaljeni od oblegalnih stolpov stojijo metalni stroji, ki bruhaajo v mesto težke, z železnimi pločami okovane in z gorečo smolo namazane puščice. Med temi posameznimi starodavnimi bojnimi pripravami pa prežijo čete strelcev in za njimi kohorte, ki so

pripravljene vsak hip planiti po sovražnikih, če bi vdrli iz mesta in jeli razdirati in rušiti njih nasipe in bojne stroje.

Na Goliatovem stolpu sta se sešla ob tem času ben Giora in Janez iz Gishale, zagrizena nasprotnika, ki sta sovražila drug drugega in nista bila edina niti v boju zoper Rimljane. Slednji se je uklonil prošnji svojega nasprotnika in prihitel iz templja s precejšnjo četo svojih pristašev stiskanim branilcem obzidja na pomoč. Kakor razkačena psa stojita stran-karska poveljnika drug pred drugim.

»Prekasno si prišel,« prične očitati ben Giora svojemu nasprotniku. »Ali ne slišiš, kako bobni zidovje pod udarci teh vražjih Rimljanov? Vsak trenotek pričakujem, kdaj bo zagrmel na kup pošten del obzidja med nama in med stolpi gospa. Če bi se ti bilo zljubilo priti nekoliko prej, bi bile z lahkoto uničile naše združene moči vse sovražne nasipe in stolpe. Kletev, s katero nas bodo preklinjali naši potomci, bo veljala tebi in tvoji ošabnosti!«

»Glej, glej, tak sprejem naj se strinja s ponižnimi besedami, s katerimi si poprej beračil za mojo pomoč?« odgovori Janez iz Gishale in srdito naježi svoje obrvi, izpod katerih se mu posveti dvoje maščevanja željnih oči. »Zdi se mi najprimerneje, če se vrnem s svojimi pristaši, odkoder sem prišel. Kletev Izraelovo pa za-

vračam v podvojeni meri nate. Zakaj torej nisi pomagal Eleazarju, ki se je bojeval zunaj mesta? Sicer mu iz srca privoščim ono malo nezgodico, ki ga je ondi doletela, a vkljub temu si dokazal, da si strahopetnik. Sploh pa, kdo ti daje pravico, da se vsiljuješ hčeri Sionski za branitelja? Ako ti je rešitev svetega mesta res tako draga, se odpovej svoji poveljniški časti in jo izroči meni! Obljubljam ti pri Bogu naših očetov, da potem ne bo stopila noga tujčeva v sveto mesto!«

»Verjamem, če bi to storile samo tvoje bahave besede! Čemu si pobegnil iz Galileje pred Rimljani, če je tvoje junštvo tako veliko? Poglej mene, preganjam jih že deseto leto in sem potolkel vso vojsko Cestija Gala!«

Še nekaj besedi in sovražnika bi se bila udarila z meči. Toda v tem hipu prihitel sivobradat vojščak in ju prosi z dvignjenimi rokami, rekoč: »Zaklinjam vaju pri našem skupnem očetu Abrahamu, ne kalita sloge in miru! Kneza mojega ljudstva, bodita edina, vsaj dokler nas stiska skupni sovražnik!«

»Mož govori resnico,« odvrne ben Giora. »Segam ti v roko v znamenje, da sklenem s teboj pošteno in koristno zvezo!«

»Sram me je roke roparjeve in prav nič ne hrepenim po tvojem prijateljstvu,

katerega tudi ne potrebujem ne. Svojo zvezo sem sklenil z Gospodom; njegov je tempelj in njegovo je mesto; On sam bo branil svojo dedščino.«

S temi oholimi in praznovernimi besedami pokaže Galilejec svojemu sovražniku hrbet in odide s stolpa nizdol proti moštvu, ki se je bojevalo raz obzidje.

Zdajci nastane v zidovju, kjer so do- slej dan za dnevom odmevali bobneči udarci stenolomov, čudno prasketanje in pokanje. »Pada, pada!« vrisnejo v smrt- nem strahu bojevniki, ki so branili naj- nevarnejše mesto, in izkušajo uiti nevar- nosti na desno in levo. Toda bilo je pre- kasno! S strašnim hruščem se je velik del obzidja sesedel na kupe. Neprodiren oblak prahu kaže mesto, kjer je še ravnokar stalo ponosno zidovje, in pretresljivi klici umirajočih vojakov, ki so napol po- kopani pod razvalinami, odmevajo nekaj časa naokrog. Toda že se razlega zmago- slavni krik Rimljanov, že donijo glasovi njih bojnih rogov in njih kohorte se izku- šajo preriti v strnjjenih vrstah skozi ši- roko vrzel v obzidju.

»Ne vdajte se!« kliče prestrašeni ben Giora s stolpa svojim pristašem. »Tako pride pomoč! Zadržujte jih raz obzidje s puščicami in kamenjem, mi jih napademo doli med razvalinami s kopji in meči!«

'Simon ben Giora plane s stolpa nizdol ter hiti za Janezom iz Gishale in oba poveljnika se postavita na čelo svojih pristašev. Z nepopisnimi silami se zaganjajo nepregledne trume rimskih vojakov proti vrzeli sredi obzidja, da bi prodrle v Bezeto, novi del mesta, ali vselej odbijejo združene judovske čete njih srdite naskoke. Celu uro divja odločilni boj, žvenketa orožje, švigajo puščice in ben Giora je skoro prepričan, da je rešeno sveto mesto. Tu mu naznani poslanec, da so se pristaši Janeza iz Gishale zbali in pobegnili iz boja. »Proklet bodi, izdajalec!« vrisne ben Giora in nadaljuje s podvojeno srčnostjo in drznostjo obupni boj, da bi tako nadomestil Galilejčevo izdajstvo. Rimljanji padajo trumoma pod judovskimi meči, toda takoj zagrnejo bojišče nove čete iz bližnjega rimskega tabora in sekajo s svežimi močmi neznatno krdelce sovražnikov.

In tako je bil prvi uspeh štirinajstdnevnega obleganja na strani Rimljanov ta, da so se 7. maja leta 70. po Krist. r. polastili cele Bezete.

Tit je ukazal premagani del mesta požgati ter naglo odstraniti razvaline prvega obzidja z onega kraja, kjer je nameraval naskočiti drugo obzidje; in tako so že četrty dan po prvi zmagi ob vratih sodnikov zagrmeli ovni-razdiravci in steno-

lomi in zahtevali vhod v mesto. Na onem kraju, kjer je Kristus nesel iz mesta svoj križ in kjer je rekel jeruzalemskim ženam, ki so ga bile srečale: »Hčere sionske, ne jokajte nad menoj, temveč nad seboj in nad svojimi otroci! Kajti glejte, prišli bodo dnevi, ko se bo reklo: »Srečno telo, ki ni rodilo, in prsi, ki niso dojile!« — na onem kraju je velel Tit napasti trdovratno mesto. Še enkrat, toda zadnjikrat, in sicer s ceste križevega pota, katero je Kristus prehodil s križem, so odbili obupno in ljuto se boreči Judje Titov napad; navzlic temu je zmagala Titova železna vztrajnost in njegove čete so si kmalu zmago-slavno osvojile trg pred gradom Antonijo, kjer so nekoč Judje hrumeli: »Njegova kri naj pride nad nas in nad naše otroke!« In zdaj so se strašno izpolnile te predrzne in bogokletne besede. V potokih je tekla kri upornih Judov čez prostrani trg; kajti na stotine meščanov je zaman prosilo pribezališča skozi vrata močno utrjene Antonije in tempeljskih dvorov, ali Galilejci si jih niso upali odpreti stiskanim beguncem iz strahu, da bi se z njimi vred ne vrinili tudi sovražniki. Zato so ondi razkačeni Rimljani posekali na stotine Judov. Tudi ta del mesta je ugonobil plamen in zmagalci so njegova tla skoro čezinčez tako zravnali, da ni bilo mogoče spoznati, kje se je dvigalo obzidje, in so si s tem pridobili

pripraven prostor za napadanje Antonije.

Na večer istega dneva, ko so si Rimljani osvojili tudi drugi del mesta — staro predmestje — je sklical Tit vojni svet, katerega se je udeležil tudi tribun Lucij Flav. Prvi naskok in osvojitve drugega dela mesta sta prizadela rimskim četam občutne izgube. Treba je bilo odločiti, ali jim je nadaljevati ta način boja in si istotako z drznim in vztrajnim napadanjem privojskovati skoro nepremagljivo Antonijo. To bi iznova stalo tisoče žrtev. Vkljub tem pomislekom sta se poslanika Placid in Cereal ogrevala za to misel. Postarni Aleksander Tiberij je nasvetoval ožjo obkolitev mesta. Zatrjeval je, da bo lakota, ki se je menda v mestu že pričela, kmalu uklonila upornega duha trdovratnih meščanov; Jeruzalem je itak prenapolnjen z hožjepotniki, njegove zaloge živeža pa so pokončali bratomorni boji strankarskih voditeljev.

Tudi Lucij Flav, ki ga je slednjič vrhovni poveljnik vprašal za svet, potrди bedo in lakoto, ki že zdaj vladata v mestu, toda obenem izkuša ganiti človeško usmiljenje Titovo in ga prosi, naj bi prizanesel tolikim tisočem nedolžnih žrtev. Zdi se mu najbolje, če zapuste žene in otroci mesto in se prizanese tudi tistim, ki bi prostovoljno odložili orožje. Toda nje-

gove besede zbudijo pri višjih častnikih samo porogljivo in prezirljivo muzanje. »Uporniki bodo prav hvaležni tribunu Luciju Flavu, če jih bo oprostil tisočernih množic žena in otrok, ki se ob času stiske redijo od njihovih zalog, ne da bi genili roko za obrambo mesta,« ga zbadajo častniki.

»Torej dobro. Napravimo rajši drzen napad in stvar bo naglo končana; morda bo to bolje, kakor če pustimo vse prebivalstvo polagoma izstradati in če čakamo dneva, ko bodo vsled hude poletne vročine izbruhnile kužne bolezni in se sčasa vtihotapile tudi v naš tabor. Če vam je po volji, sem pripravljen sprejeti poveljništvo one kohorte, ki bo prva napadla Antonijo.«

Te junaške besede tribuna niso ostale brez vtisa in takoj se večina navzočih častnikov oklene nasveta Lucijevega. Tudi Titu je všeč načrt o hitri zmagi. Kajti mladi in nadebudni mož nestrpno pričakuje dneva, ko bo kot slavljien zmagalec pohitel v Italijo in Rim in tamkaj podprl očetovo vlado in si ob enem utrdil svoj lastni prestol. V ta namen si je danes zarana ogledal od blizu orjaško zidovje Antonije ter vprašal najboljše veščake, ki znajo najspretnjše napadati s stenolomi in ovni, za svet. Toda ti so mu izjavili enoglasno, da še niso nikoli svoje žive dni

videli tako močne stavbe in bi vsekako pretekli meseci in meseci, preden bi se njeno zidovje na tem ali onem mestu malce omajalo in okrušilo.

Spričo teh neugodnosti sklene Tit iznova pozvati mesto, naj se mu prostovoljno uda. Zato ukaže najprej štiridneven slovesen nastop cele vojske in veli, naj se ob tej priliki izplačajo običajne nagrade najpogumnejšim vojakom; tako bi najlažje predočil Judom moč, blagostanje in opremo svojega tabora. Meščani bi lahko spoznali, da ni večje nespameti, kakor kljubovati tej vojski. Nato naj bi njihov rojak Flavij Jožef šel pred obzidje in jih z vznesenimi besedami nagovarjal k prostovoljni vdaji ter naznanil, da je vsakomur, ki bi prestopil na stran Rimljanov, zagotovljeno življenje in prostost; kdor bi pa sicer pobegnil ali zapustil mesto, da bi si poiskal živeža, bo neizprosno spričo obzidja razpet in pribit na križ. In če bi sovražniki kljub temu odklonili to ugodno ponudbo, naj se takoj zgradijo štirje oblegalni nasipi in raztegnejo prav do zidu Antonije. »Tebe pa, Lucij Flav,« sklene poveljnik svoj govor, »naj doleti čast, da boš poveljeval četi, ki bo prva naskočila trdnjavo; če ti bo sreča mila in boš vrh templja pritrdil rimskega orla, bo tvoje plačilo poslaniška čast, in vojaki, ki bodo s teboj vred prodri v tempelj, bodo pre-

jeli cesarsko nagrado in se udeležili zmagoslavnega pohoda v rimsko prestolnico.«

Tako je rekel Tit in tako je obveljalo. Z velikim sijajem in bleskom se je vršil štiridnevni slovesni nastop rimskega vojaštva. Raz obzidje in stolpe jeruzalemskega mesta pa so zrlji njegovi prebivalci veličastne vojaške vaje sovražnega tabora. Na čelu vsega tabora so prikorakale pomožne čete, opremljene z blestečo opravo in spremljane od praznično doneče godbe, in so se pomikale komaj za lučaj oddaljene od obzidja. Njim so sledile čvrste in žilave rimske kohorte, stopale samozavestno in ponosno, da se je stresala zemlja pod njihovimi nogami. Na desni in levi jih je spremljala in ščitila, zagrnjena v oblake cestnega prahu, ponosna konjenica. Tako se je vršil slovesni izprevod uro in uro in se končno približal Efrajmovim vratom, na kojih visoki, gladki in ravni strehi sta poleg množice ljudstva gledala nenavadni prizor tudi sin in vnuk Kajfe.

Eleazar je levo ramo nosil še vedno obvezano; toda noge so ga že krepko nosile po koncu in gledal je z mračnimi in srditimi očmi brezkončne vrste sovražnikov.

»Domišljajo si, da nas bodo s tem ošabnim pohodom prestrašili, kakor mlade in boječe deklice,« je dejal Eleazar in

se zlovoljno posmejal, »ali pa nemara pričakujejo celo, da bodo njihovi trobentači porušili naše zidove, kakor se je porušilo jerihonsko obzidje ob času Jozve!«

Judje krog njega so se smejali, toda njih smeh je bil prisiljen; kajti spričo ogromne premoči rimskega tabora je jelo padati njih zaupanje.

»Še rajši kakor naše zidovje bi porušili našo srčnost in neomajno vztrajnost,« je rekel Anan.

»Toda to se jim ne bo posrečilo!« je vzkliknil neki farizej, prebiraje jermena svojega molka, in klical prokletstvo božje na sovražnike. »Mi smo otroci Gospodovi! Gospod se bojuje za nas in za svoje svetišče! Le štejmo trume, ki se pomikajo mimo nas, na vseh teh tisočih leži Njegovo prokletstvo! Kakor slamo med ognjenimi zublji, tako jih bo zgrabila jeza Gospodova!«

»Amen!« je zahrumelo ljudstvo; »naj jih pokonča Gospod, kakor je pokončal Amaleka in otroke moabljanske!«

»Glejte, kdo je neki ona tolpa, ki je oborožena z dolgim kopjem in pozlačeni oklepi in ki ji poje slavo cela truma trobentačev? Ravno zdaj prihajajo mimo nas!« je vprašal Anan.

»Da bi jih meč Gedeonov!« je kriknil Eleazar in oči so se mu posvetile v divji togoti, »to so poveljniki in njihova telesna

straža! Oni gizdalin, ki jaha vranca in čigar šlem lesketa v solčnih žarkih, je Tit, ki sem ga pred tremi tedni imel že v svojih rokah, in jezdec poleg njega ni nihče drugi kakor vražji stotnik Lucij, katerega bom še nekoč, kakor upam, poteptal in strl kakor strupenega črva. Urno, Yoa, napni veliki metalni stroj, ki smo ga ugrabili Cestiju Galu! Zdi se mi, da bomo lahko zadeli te bahave sinove Belialove!»

Yoa je skomizgnil z rameni in rekel, da se lahko poizkusi. Kakor bi trenil, so pograbile krepke, žilave roke vretena in veliki jekleni lok se je pričel bočiti. »Gospod, napeli smo ga do konca,« je dejal Yoa in položil težki bet v jamico, »toda bojim se, da bo lučaj kakih sto komolcev prekratek.«

»Napnite ga še nekoliko! Možje, dajte, zavrtite krepko, ne bo hudega!«

»In če nam počí lok?«

»Pravim, da vrtite, strašljivci!« se je raztogotil Eleazar, zaceptal z nogo, stopil za metalni stroj in ga nameril na skupino poveljnikov. Vnovič je zastokalo vreteno, možem je zacurljal pot z obrazov, mišice so se jim napele in komaj, komaj so dvignili za mrvico napetost loka.

»Proč od tu!« je zaklical Yoa; »če počí lok, je po nas!«

»Še dva vrtljaja!« je ukazal Eleazar in v strahu in negotovosti stisnil ustnice.

»Dobro!« V tem hipu se je sprožil lok in vse oči so spremljale težki bet, ko je šinil žvižgajoč skozi ozračje. »Zadet!« je vrisnil Eleazar in poskočil od veselja kvišku.

»Toda ne pravi, ni zadet jezdec na vrancu, ampak njegov sosed,« je dejal njegov oče.

»Tudi jezdec ne, samo konj,« je pristavil Yoa. »Vseeno, bil je izvrsten lučaj za toliko daljavo!«

»Prav smo zadeli,« je rekel Eleazar sam pri sebi in dostavil glasneje: »Tudi jezdeca je nekoliko ošvrknilo! Glejte! kako ga vlečejo izpod konja in ga nesejo proti šotorom! Pripravite naglo še enkrat stroj!«

Eleazarjev nenadni napad je opozoril tudi druge meščane, da so pričeli napadati Rimljane s svojimi metalnimi stroji raz obzidje. Toda vsi njihovi lučaji so bili daleko prekratki, in preden je bil veliki metalni stroj vrh Efraimovih vrat zopet pripravljen za napad, se je vsa črta rimskega vojaštva previdno oddaljila od obzidja ter se pomikala do poznega večera, truma za trumo, proti severozapadnemu gričevju, odkoder so se poizgubile legije po taboru.

Temu slovesnemu pohodu so naslednje štiri dneve sledile vojaške vaje celega tabora in se je vrhutega izplačevala vojakom mezda. Najbolj pa je jeruzalemske

meščane potrlo, ko so videli deliti med so-vražnike obilico kruha, mesa in vina, kar so njih pomožne čete redno in v obilni meri dovažale iz Cezareje.

Četrty dan je poslal Tit Flavija Jožefa pred obzidje, da bi pregovoril meščane k prostovoljni vdaji. Pred poslancem so šli glasniki in trobentači ter zahtevali mir in pazljivost. Pred govornika pa sta stopila dva vojaka ter ga varovala s svojimi ščiti. Gorečniki in farizeji so sprejeli rimskega poslanca z divjim tuljenjem in mu klicali: »Izdajica! Uskok! Malikovalec! Hlapec Rimljanov! Sin prokletstva!« Tako je hrumelo iz tisočerih grl in šele polagoma se je pomirila divja množica, da so se mogle razumeti poslančeve besede.

Titov poizkus ni imel uspeha. Končni učinek dolgoveznega Flavijevega govora je bil ta, da so razkačeni Judje s kamenjem odgnali odpadlega rojaka.

Osemnajsto poglavje.

Tamara ugrabljena.

Na večer istega dne je povabil Ana ben Kajfa svojega sina Eleazarja na važen razgovor.

»Jožef ben Matija res besediči brezsmotreno semintja, a vse resnice nikakor

ne moremo odrekati njegovim besedam,« pravi stari, kateremu je v mestu začelo postajati neznosno. »Doslej sem si neizmerno prizadeval, da bi kolikor mogoče pomnožil razdrapano premoženje, ki naj postane nekoč tvoje — samo tvoje, Eleazar, kajti tvojega mlajšega brata so zapeljali Nazarenci. — Pri moji bradi! Eleazar, pri vsem tem si me ti premalo podpiral. Res si pomagal pri prvem naskoku, pri katerem je pogorel arhiv z vsemi našimi dolžnimi pismi; zato bodi zahvaljen Gospod! Sicer si pa vedno rajši trosil denar nego ga zbiral in si daroval in metal v žrelo molohu ošabnosti velikanske svote.«

»No, moloh ošabnosti je še vedno vreden tolike časti kakor umazani malik skoposti, kateremu daruješ ti,« ga je zaničljivo zavrnil Eleazar. »Kaj hočemo?«

»Ali se tako govori z očetom? Kje si se pa učil olike?«

»Ti mi boš predbacival premajhno spoštovanje do tebe? Kako pa ti delaš s svojim očetom?«

»Tiho! ta je neumen. On je prinesel prekletstvo na našo hišo in skoro bi verjel, da čez ves naš narod, čeravno se ti ni treba bati, da postanem Nazarenci. Toda pogubi, ki se je zbrala in se zbira okoli nas od vseh strani, bi pa vendar rad ubežal in rešil zase in zate težko pridobljeno

premoženje. Jožef ben Matija ima prav. Kako naj se branimo pred toliko vojno močjo? kako naj se ji ustavimo? In Bog naših očetov bo izročil mesto v roke naših sovražnikov, kakor ga je izročil nekdam Asircem.«

»Kako pa meniš skrbeti za varnost svojega s težavo pridobljenega premoženja, katero si obenem s svojim tovarišem Zabulonom ukradel iz tempeljske zakladnice?«

»Ukradel? Rešil pred roparji in Rimljani, misliš reči. Če si tenkovesten, lahko pozneje zopet povrneš del premoženja templju.«

»In kako meniš skrbeti za to — recimo ‚posojilo tempeljske zakladnice‘ in obenem za varnost svoje kože?« ga vpraša Eleazar.

»To je moja skrb, Eleazar. Dovolj sem zvit za take stvari. Znano mi je, da bodo v bližnjih dneh poskusili nekateri meščani zapustiti mesto. Podkupili so namreč čuvaja ob vratih Esenov in se pogodili z arabskim šejkom Mardohom, da jih bo za par sto šeklov pustil mirno iti. Tem se bom pridružil; in kako naj skrijem zlato pred željnimi šejkovimi očmi, je moja stvar. Vprašam te le, li hočeš z menoj ali ne?«

»Pod nobenim pogojem!« odgovori Eleazar odločno. Tudi če bi bil popolnoma

prepričan, da se poizkus posreči, bi vendar nikdar ne mogel ločiti svoje usode od usode mesta in templja. Tako strahopeten nisem. Sicer še nikakor nisem obupal nad zmago. Rimljani so izgubili že tisoče vojakov. In zdaj ta smešni nastop pred mestnim obzidjem in pa dejstvo, da nas Tit bo Jožefu takorekoč prosi, naj se mu podamo, vse to mi da misliti in menim, da po pravici sklepam, da Rimljan sam komaj še resno misli na osvojitve mesta. Kdo ve, kakšna so zadnja poročila iz Rima? Nemara ga sili težaven položaj njegovega očeta Vespaziana, da opusti obleganje in pohiti s svojimi legijami v Italijo. Nekaj takega, se mi zdi, je odsevalo iz besed izdajalčevih.«

»Seveda, če bi mi imeli živeža vsaj za dva meseca. Tako pa veš predobro, da se niti dva tedna ne bomo mogli preživiti s tem, kar imamo. Stotisoči romarjev trpe lakoto in umirajo kakor muhe. Čez teden dni tudi bojovníki vsled lakote ne bodo več mogli držati orožja,« ga zavrne Ana.

»Kakor je tvoja volja, oče. Ne maram te zadrževati. — Imamo sicer gori v templjskih oblokih še precejšnjo zalogo, ki pa k sreči ni znana niti Galilejcu niti Simonu ben Giori. Ni mi na tem, da kdo dobi od tega več ali manj. Zato povabim tebe, da ostaneš z menoj v templju in skri-

ješ svoje zlato. Nameravam namreč v najkrajšem času preložiti svoj glavni stan tjakaj in ga obenem pomnožiti s to ali ono osebo. — Ti nečeš? Dobro, pa pojdi! Vendar pa pomisli, da vsakega, ki hoče skrivaj zbežati, čaka križ. In kakor malo verujem zvijačnim Rimljanom — kar te pretne tiče, je gotovo popolnoma verjetna.«

Oče se je zgrozil in stresel pri teh sinovih besedah. »Na križ z njim!« »Križaj ga!« te besede mu doné po ušesih in ga spominjajo na neko grozno uro. Zastonj si prizadeva jih iznebiti iz spomina. Kakor očaran in smrtnobled odide, ne da bi se poslovil od sina le z eno besedico.

Ob istem času, ko se oče in sin tako razgovarjata v Kajfovi hiši, stopi Tamara v Pavlinovo sobo, da ga — kakor navadno — pozdravi in kratko obišče, preden odide v dvorano zadnje večerje k nočni straži ranjencev. Pavlin je že toliko okreval, da je bil že izven nevarnosti in da je mogel po dnevi ostati pokonci. V hladnejših jutranjih in večernih urah ga vodi Natanael po vrtu in Pavlin se igra pod staro smokvijo z golobi, ki se mu vedno zaupljivo približujejo.

Ravnokar sta se povrnila oba v sobo in sedaj se prepira z Natanaelom na prijazen način, češ, da mu je danes dal premalo kruhovih drobtin in zrnja za golobe.

»Ah, kruhove drobtine!« pravi Natanael, »jaz sam jih sedaj jem, in zrnje se bo kmalu odtehtavalo z zlatom. Prašaj Tamaro in boš videl, da je res tako.«

»Ali je že tako daleč prišlo v mestu?« vzklikne prestrašeno Pavlin. »In vidva sta tudi tako bleda in lačna, posebno ti, Natanael, in Roda toži, da jo glava boli in da ji večkrat slabo prihaja. Vi se tako zelo postite, medtem ko jaz živim kakor najsrečnejši ptič sredi žitnega zrnja. To ne sme biti tako. Ne, ne smem pokusiti niti grižljeja od tega, kar mi skuha Roda, zakaj vi sami ste bolj potrebni nego jaz.«

»Za-te je to zdravilo. Evzebij je tako zapovedal; sicer ne moreš priti k svojim prejšnjim močem,« ga lepo zavrne Tamara.

»Da, ti pojej najboljše reči, dokler jih le dobiš. Jaz se bom že pri samem vonju napol nasitil. Ah, ljubi Bog, kako sem hrepenel, da bi bil kamenjan,« vzdihuje in tarna Natanael, ki je bil ravno v najboljši rasti in je zato čutil podvojeno lakoto.

»Še vedno si iznajdljiva otroška slava, skoro kakor Benjamin,« se smehlja Tamara. »Sicer pa imamo še precejšnjo zalogo; Evzebij je namreč z denariem, katerega je prinesel iz Rima, ravno še v pravem času nakupil žita. Tega seveda ne smemo izdati, ker sicer nas takoj obkolijo tuji gostje. Varuj se, Natanael! V

mestu se čuje o velikih grozodejstvih. Nikomur ne izdaj, tudi če so revni ljudje, ki si skrajno prisiljeni iščejo hrane. Vendar so večinoma le pijani vojaki, ki nepremišljeno zapravljajo živež v najhujšem času.«

»O, kdor bo mene videl, mu gotovo ne bo prišlo na misel, da bi tu iskal živeža,« meni Natanael. — »Pavlin, poskusi vendar enkrat, če moreš pomnožiti kruh! Saj vendar nisi zastonj nečak tako svetega moža in že sam napol okamenel. Naredi enkrat, kakor je naredil prerok z moko in oljem vdove v Sarepti!«

»O, o! S takimi čudeži se ne smemo šaliti,« odgovori svarilno Tamara.

»Saj ni mislil nič hudega,« ga izgovarja Pavlin. »Molimo prav zaupljivo: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh,« in Gospod nas gotovo ne bo zapustil.«

»Saj pa tudi delam tako vsak dan in ne samo enkrat,« se ljubeznivo odzove Natanael. »Le želel bi, da bi postala moja molitev bolj učinkujoča. Začeti hočem nekaj novega: lov na vrabce bo odslej moje opravilo. Iz tega bomo imeli dvojno korist: pivič bodo vrabci za te, Pavlin, prav dobra prikuha k suhemu kruhu in drugič ne bodo vrabci pobrali našim ljubim golobčkom še teh par zrnov, ki jim jih moremo še potresti. — Sicer se pa ptičem dobro godi. Lahko polete čez zidovje in kakor Rimljani si nasitijo lačna grla na bogato

obloženih poljih, kjer jim je ljubi Bog pogrnil mizo. Ah, ko bi jaz tudi imel peruti!«

»Saj ti tudi zrastejo, ko postaneš angel,« se smehlja Tamara. »To pa najbrž še ne bo tako kmalu. — Sedaj pojdi z menoj in me spremljaj v dvorano zadnje večerje. Čas je, da grem na svoje mesto. Saloma in stara Sara sta od celodnevne napora gotovo že trudni. Zdravstvuj, Pavlin, moli zame!«

»Mir Gospodov bodi s teboj! Kako si srečna, da s tem, ko strežeš bolnikom, strežeš Zveličarju samemu, medtem, ko jaz tega ne morem.«

Preden odide Tamara v dvorano zadnje večerje, vpraša v veži Natanaela, ali se res ni zmotil, da je oni ranjeni stotnik centurij Lucij.

»Ne,« odgovori Natanael, »prav dobro sem ga spoznal. Konj mu je ostal na mestu mrtev; Lucija pa so potegnili izpod njega, potem je poskusil, če bi mogel stati, in nato sta ga dva vojaka prenesla v šotor. In danes, ko je govoril Jožef svoj grozovito dolgi govor, se mi zdi, da sem videl tudi Benjamina. Vendar o tem nisem popolnoma gotov. Hočem pa še nadalje paziti in če je, bom poiskal vsa sredstva in pota, da mu sporočim o nas.«

Benjamin v taboru? Morda je navsezadnje tudi njen oče tam? Ah, bi li res ne bilo mogoče, da bi on ali Lucij posredo-

val, da bi zamenjali Pavlina, njegovo mater in nekatere druge znance z vjetniki? (Evzebij bi gotovo vztrajal na svojem mestu.) In Saloma in ona sama? — — Vendar se je vnel v njeni duši boj, hud boj, Čemu naj žrtvuje svoje nežno življenje, čemu svoje moči nehvaležnim ranjencem in čemu naj pogine sramotno obenem z mestom prekletstva? Mar li ni njeno pravo mesto na strani Lucija, ki je sedaj kristjan in s katerim združeni se ji že naprej klanjajo leta sreče in veselja? Toda ne, vse to mora prepustiti Bogu in nikakor ne sme dopustiti, da bi jo svetni mik in blesk trgal od požrtvovalne službe, ki jo je prevzela iz ljubezni do Boga. Nikakor ne, ampak ona hoče ostati; toda drugi se morajo rešiti.

Ko Tamara z Natanaelom ravno hoče zapustiti hišo, najde ob vratih Rodo, ki ravnokar podaja neki revni ženi nekaj kuhinjskih ostankov. »Toda nikar me ne izdajte, Mara,« pravi dekla beračici. »Vedite, da tudi mi nismo varni življenja, če bi vedeli ljudje, da imamo le nekaj zrnov žita.«

»Bog me varuj, da nikomur ne bom izdala hiše, ki je doslej ohranila pri življenju mene in moje revno dete,« pravi žena. »Moje zadnje dete! In ga bom li mogla preživiti, dokler ne prenehajo dnevi stiske in težave? Ah, ah, kako grozni so časi!«

»Časi so, kakor jih je Gospod nazna-
nil že naprej hčeram Jeruzalemskim,« po-
seže vmes Tamara, ki je poznala revno
ženo. »In kako se godi vaši sosedi Suzani
in njenim otrokom?«

»Mož je ubit, starejši sin tudi ubit,
štirje otroci, med njim tudi mala ljubka
Ester, so umrli zapored lakote in bede
in ko sem danes hotela pogledati k nji —
bolnici, sem jo našla mrtvo na njenem le-
žišču, z najmanjšim otročajem na prsih. In
njena stara mati je sedela zraven trupla in
iz bolesi izgubila razum. Skoro se meni
zgodí ravno tako. Srečni oni, ki nimajo
otrok! Srečni mrtvi!«

»Ah, ko bi ti jaz mogla pomagati, lju-
ba Mara!« zakliče Tamara s solzami v
očeh. »Moliti hočem, da Bog okrajša
dneve stiske.«

»Dolgo tako ne morejo več trajati,«
pravi žena. »Vse hiše so polne trupel in
razkošja vajeni meščani si iščejo hrane po
odtokih in jarkih. Ne le postavno nečista
jedila, ampak celo najgnusnejše stvari so
jim kakor najiminitnejše slaščice. Brat in
sestra se prepirata za zadnjo skorjico ple-
snivega kruha; da, celo mati utrga last-
nemu otroku iz ust zadnji grižljaj. Lakota
tira ljudi do nedopovedljivih zločinov.«

Strme je sledila Tamara besedam
žene, ki je bila iz bogate rodbine in v svo-
jem življenju ni nikdar mislila, da bo mo-

rala kdaj prosit kruh. — S težkim srcem gre zdaj z Natanaelom proti dvorani zadnje večerje. Ves ostrmel stopa deček ob njeni strani. »Da je tako hudo, si nisem mislil,« pravi Natanael. »Nikdar več ne bom tožil vsled majhne lakote, katero moram občutiti jaz.«

Malo korakov stopata skupaj po ulici, kar jih naenkrat vzbudi iz njunih težkih misli divje vpitje. Divjajoča drhal pridrvi po cesti; k sreči se rešita Tamara in njen spremljevalec za nek zidan steber. Slabooblečen starček, od množice preganjan z udarci in kamenji, teka po ulicah, si ruje brado in lase in kriči z visokim glasom: »Gorje Jeruzalemu!«

»Slaboumni Jozva je,« reče Natanael Tamari. »Tako kriči že več tednov po ulicah in nihče mu ne more zabraniti, tudi z najhujšimi udarci ne, da ne bi klical neprenehoma svoj grozoviti ‚gorje‘. Le poslušaj, ravnokar zopet začenja!«

»Glas pogube od vzhoda! Glas od zahoda! Glas od štirih vetrov! Glas nad Jeruzalemom in templjem! Glas nad ženina in nevesto! Glas čez ves narod!« tako kriči starec s kratkimi oddihljaji, ob katerih se slišijo sikajoči udarci, ki padajo na njegov goli hrbet. Njegov glas gre skozi mozeg in kosti in nadkriljuje vpitje množice. Zdaj pa pade starec sam,

smrtnozadet od težkega kamna, v svoji lastni krvi na tla in zakliče: »Gorje tudi nad menoj!«

»Pustite ga ležati, prejel je svoje plačilo zato, ker je govoril zoper tempelj in zoper sveto mesto,« kriči nekdo izmed množice. »Povejte, kje je v bližini hiša, kjer bi se mogli naseliti. Ljudi, ki hranijo živež hrabrim braniteljem Siona, hočemo prisiliti, da nam odpro svoje zakladnice.«

Od vseh strani pritrjujejo temu pozivu in zdajci imenuje nekdo izmed množice ime nekega imovitega meščana na bližnjem trgu. In vsa množica se vrže proti tej hiši.

Tamara stopi z usmiljenim srcem k umirajočemu, čegar jezik še vedno polagoma šepeta: »Gorje mi! Gorje nad menoj!« Ravno hoče poslati Natanaela v dvorano zadnje večerje, ki je bila v obližju, naj pokliče Saba k umirajočemu, kar začuti, da jo je od zadaj nekdo zgrabil.

»To je Tamara?« vpraša nek glas. »Ne bi rad vjel zopet stare mesto mladih.«

»Giezi, kaj si vendar domisliš, da tako drzno napadeš dobro Tamaro!« zakliče Natanael.

»Sedaj je vse dobro,« odvrne Giezi. »Služabnik stori, kar mu zapove gospod. Nikar ne kriči, lepa devica, ne gre ti za življenje. Nasprotno, privedemo te na kraj, kjer še ne manjka ne jedil ne pijače.«

Tudi Natanaela zgrabijo in ōa obenem s Tamaro privedejo najprej v bližnjo Kajfovo hišo. Tam ju pričakuje Eleazar.

»Ali si je tako plačilo zaslužila Tamara s tem, ko ti je stregla?« zakriči Natanael nad bratom. »Tako ji torej povračuješ?«

»No, no, prav posebno se ni trudila z menoj,« mu odvrne Eleazar s temnim obličjem. »Gotovo se še spominja, za koga je skrbela z res nežno skrbjo. Imava pa jaz in Tamara še nekaj drugega obračunati, namreč zaradi centurija Lucija in zaradi njenega bega iz templja. In s teboj — tudi še nisem obračunal; bova še spregovorila par besedic. Kar tiče zadnjega prestopka, bomo takoj poravnali. Oba mi sledita v tempelj! In kleče se mi morata zahvaliti, kajti tam sta popolnoma varna in več ne bodeta trpela gladu.«

Nato se obrne k Tamari in reče zaničljivo: »Kako? Nobene zahvale za tako skrbno ljubezen? Naj li vzamem s seboj tudi bledoličnega mladeniča z upadlimi očmi, sladkobesednega Pavlina? O, pre-dobro sem si zapomnil njegovo ime, le da ga ne morem izgovoriti tudi sladko kakor gotove nežne ustnice. Moj jezik je za to pretrd in premožat. — No,« pristavi še z nekoliko prijaznejšim glasom, »lepa hči rabija Sadoka, take in enake prestopke ti hočem velikodušno odpustiti in upam, da

postaneš moja žena, ko se povrnem kot zmagalec iz boja z Rimljani. Uvidel sem, da tvoje srce tudi lahko bije za junaka svojega naroda.«

Tamara molči in se jezno obrne od brezčutnega moža. Eleazar se smeje zaničljivo in pravi: »No, če tega sladkobesednega Pavlina ne vzamem v tempelj, tega mi pač ne smeš zameriti. Zagotovim te, Tamara, da ga ne bom izgubil izpred svojih oči, in od tvojega obnašanja bo odvisno, bo li moral in na kak način bo moral občutiti mojo jezo in maščevanje. Da pa ne napraviš z njim, kakor nekoč z lepim centurijem, za to bom pa že poskrbel!«

Rahela stopi sedaj v sobo in upre svoj srepi pogled na s pajčolanom zagrnjeno ženo. »Ne vem, ali se že poznata,« pravi Eleazar, katerega je odločen Tamarin molk grozovito razjezil. »Glej, glej, Rahela, to je Tamara, hči rabija Sadoka, ki je odločena, da stopi na tvoje mesto, kakor hitro se mi bo zdelo potrebno, da dam tebi odslovilno pismo. Nemara bodeta pa lahko prenašali druga drugo in ostali skupaj, kakor je bila to navada v dneh naših očetov. Kar manjka tebi lepote in bogastva, to dostavi ta Levijeva hči z obrestmi. Nasprotno se pa ona lahko nauči od tebe mnogo lepih naukov, tako n. pr. ubogljivosti in potrpežljivosti. Pa saj bo

to prišlo samo po sebi; njo si hočemo vzgojiti za nas! — Tamara, glej, to je Rahela, ki je — kar obžalujem, — dosedaj še moja žena; toda odslovljno pismo je že takorekoč napisano in treba je le, Tamara, da migneš ti s prstom, pa jo zapodim iz svoje hiše. Od nje nimam ne otrok, ne veselja. Do tedaj pa glejta, kako bodeta mogli živeti druga zraven druge, ti, dolinjska lilija zraven tega suhega stebela.«

Preplašena in vznemirjena, bolj zaradi nesramnih besedi, katere si je drznil izreči Eleazar o svoji pošteni ženi, kakor zaradi razžaljenja, ki je veljalo nji, gre Tamara k Raheli, jo prime ljubeznivo za roko in pravi: »Dobra gospa, kako te pomilujem, da imaš tako brezčutnega moža! Ne boj se, da bi me mogel kdo pripraviti do tega, da bi stopila v zakon s tem tiranom. Ne, nikdar!«

»O, blaga devica, nikar ne obsojaj mojega moža prestrogo,« ji odvrne Rahela. »Njegove besede so res trde in osorne, njegovo bistvo neupogljivo kot jeklo, ki ga nosi. A ima tudi svoje dobre strani. Pogumen je, svoj narod ljubi in ga varuje z orožjem v roki in zna biti tudi velikodušen. Prav gotovo sem jaz kriva, da se ne razumeva. Ti pa, ljuba Tamara, ga boš osrečila s svojim blagim srcem, in jaz hočem služiti tebi, kakor nekdanj Hagara Sari.«

»Predobra Rahela, iz tvojih blagih besedi odseva še blažje srce in tvoje plemenite lastnosti kažejo krivdo tvojega nevrednega moža v še slabši luči. Hočem te ljubiti kot svojo starejšo sestro, — a, da bi postala kaj več, mi prepoveduje že moja vera. Jezus je namreč postavil sveti zakon v njegovo prvotno enotnost in nerazdružljivost.«

Medtem, ko Tamara govori te besede, pripelje Giezi starega Kajfa zvezanega v sobo. Ko zasliši slaboumni Kajfa, stopajoč v sobo, ime, katero je sovražil in ki se ga je obenem bal, zakriči s tresočim glasom: »Jezus iz Nazareta — kdo govori tu o Njem? Ali je mar prišel sedaj sodit žive in mrtve na oblakih neba? O, prosim vas, skrijte me pred Njim! Rotim vas, zakopljite me v naročje zemlje! Njegovega pogleda ne morem prenesti! Pred glasom Jezusovim ne morem obstati!«

»On ne prihaja in ne pride k sodbi, slaboumnež ti!« ga zavrne Eleazar. »Saj je že 37 let mrtev in pokopan.«

»Pokopan gotovo. Jožef iz Arimateje Ga je pokopal in mi smo pritisnili pečat na Njegov grobni kamen. Toda mrtev —? Oh, ko bi to mogel verjeti! Vstal je; samo dalje ne smete tega pripovedovati, in prišel bo na oblakih neba —«

»To ti pravijo le tvoji slabi možgani! Molči! sicer te zopet zaprem v temno,

mrzlo in smradljivo klet in te izstradam, mesto da te vzamem s seboj v tempelj,« zakriči nad njim Eleazar z grozečim glasom.

»V tempelj, k daritvi, prav! Kje je platneni efod, kje sedmerobarveni pas in kje azurnomodro vrhnje oblačilo z zlatimi zvončki in granatami? Kje je naprsni nakit z imeni dvanajsterih rodov Izraelovih na dvanajstih dragocenih kamenih? ¹⁾ Gorje, o gorje! Vse je izgubljeno! Nič več si ne upam darovati, odkar se je pretrgalo zagrinjalo v templju in so se prikazovali mrtveci. O gorje, o gorje, o večno — neskončno gorje!«

»Je že hudo in mučno s starim,« pravi Eleazar, kajti celo njemu je to starčevo gorje pretreslo dušo. »Toda nikakor ga ne smem pustiti tukaj. Naj mu li zavežemo usta, da ga moremo brez pozornosti ljudi pripeljati v tempelj?«

»Z ljubeznivostjo in dobroto moramo poskusiti,« odgovori Giezi. »Le pojdite naprej, jaz ga pripeljem za vami. K sreči vendar ni oblakov na nebu, kajti sicer bi brez konca ponavljal svoje staro govorčenje.«

Eleazar zagrabi po teh besedah z eno roko Tamaro, z drugo Natanaela in zapo-

---

¹⁾ Razni deli obleke judovskega velikega duhovna.

ve Raheli, naj mu sledé ona, Giezi in Kajfa. Pelje jih po stranskih, neobljudenih ulicah k razvalinam palače Hazmonejcev in po podzemeljskem hodniku v tempeljské oboke. V enega izmed teh zapre slabomnega in izroči ključe Gieziju z naročilom, naj ga preskrbuje s potrebno hrano. Nato vpraša Tamaro in Natanaela, bi mu li hotela obljubiti, da ne bodeta nikdar poskušala ubežati. Če mu to obljubita, da je pripravljen jima preskrbeti obenem z Rahelo boljše stanovanje v zgornjih tempeljskih prostorih; sicer pa bodeta morala brez vsakega usmiljenja biti zaprta v podzemeljski ječi kakor Kajfa.

»O Tamara, pojdiva rajši z Rahelo!« pravi Natanael. »Zgoraj je zrak in svetloba; tu spodaj pa lahko postanem slabomumen.«

Tamara premišljuje nekaj časa; nato obljubi tudi ona, da ne bo ušla nazaj v staro mesto. Kajti v takem begu ne vidi nobene koristi, ker Eleazarju je bil predbro znan oni edini kraj, kamor bi se mogla zateči; na drugi strani pa tudi ni mogoče ubežati, če se pusti zapreti v grozne obokane podtempeljske ječe.

Tako pelje Eleazar obe ženski in svojega brata v oni del templja, kjer so prej stanovale tempeljske device. Vse prvo nadstropje in notranje dvorane ob dvoru žená in duhovnov so že zdavnaj zasedli

gorečniki, kojih voditelji so stanovali v celicah drugega nadstropja. Toda pod tempeljsko streho je bilo še kakih dvanajst sob, ločenih od surovega ljudstva s trdnim zapahom. Tu gori živi v solzah in skrbeh stara Fenena z malim številom sovrstnic; večinoma jih je že razpršil vihar liki pest pezdirdja na podu. Te pa so ostale še zveste in skušajo med krvjo in mrličmi opravljati svojo tempeljsko službo vestno, kolikor jim je le mogoče.

Pri teh se nastanita obe ženi. Svojemu bratu pa dá Eleazar dve službi na izbiro: vstopiti v službo kot pekovski pomočnik, kar je bil že prej, ali pa se boriti zoper Rimljane. Natanael se brez pomisleka odloči za prvo, ne kakor da bi mu manjkalo poguma za v boj, ampak ker dvomi, ali je dovoljeno se ustavljati Rimljanom, ki prihajajo kot izvrševalci božje sodbe nad Jude.

Stara Fenena sprejme Tamaro prostodušno in dolgo se mora Tamara zagovarjati, preden upraviči ona razloge njenega takratnega bega. Še manj more razumeti prestop njenega prejšnjega ljubljenca k veri Nazarenca. Toda polagoma ji začne tudi to postajati jasnejše. Da, v grozni luči Kristusovih prerokb, ki se izpolnjujejo sedaj pred njenimi očmi, se ji začne polagoma svetlikati resnica. In tako dobi Tamara nov delokrog. Razen teles-

nih del usmiljenja, katere izvršuje tudi sedaj požrtvovalno nad ranjenci, izpolnjuje sedaj nad Feneno, Rahelo in drugimi ženami tudi duhovno delo usmiljenja: »učiti nevedne«. Tako je našlo njeno blago srce obširen delokrog, kjer more tako plodonosno udejestvovati dve veliki zapovedi krščanske ljubezni; Tamara streže in poučuje.

Devetnajsto poglavje.

Ben Kajfov konec.

Kakor hitro Tit uvidi, da se mesto kljub vsem poizkušnjam in kljub govoru Flavija Jožefa neče podati, zapove takoj naskok na trdnjavo Antonijo. Štiri legije naj naskočijo skupno, peta naj jim služi, če treba, v pomoč. Z nedopovedljivo hitrostjo delajo legije vsaka na svojem mestu nasipe in dosežejo obzidje gradu sedemnajsti dan, vse skoro istočasno, čeprav so jih med delom često obsipale raz zidovje raznovrstne pušice in so bili tako često zadržani pri svojem delu. Že hočejo poriniti stolpe in razdirajoče priprave na obzidje in naskočiti grad.

Toda obleganci niso opazovali njihovega dela brezdelno. 300 metalnih strojev je metalo neprenehoma pušice nad oblegalce in mali naskoki, katere so napravili

semintja, so bili le postranska stvar, da bi z njimi zakrili že zdavnaj skrbno pripravljene glavni napad.

»Mi moramo kopati njim nasproti,« pravi Eleazar Janezu iz Gishale, ko stojita oba na strehi severnozapadnega stolpa gradu Antonije in opazujeta jedva dobro začete nasipe. »Štiri točke, katere hočejo doseči, lahko določimo že sedaj popolnoma natančno.«

»To seveda ni nikaka čarovnija, kajti svoje nasipe delajo popolnoma ravno,« mu odgovori Galilejec. »Toda kako in kje naj jim mi kopljemo nasproti?«

»Pod glavnim obzidjem.«

»Da nas podsujejo, še preden začnejo Rimljani s svojimi naskočnimi stroji?«

»Nikakor! Napravimo ozek rov skozi dvajset komolcev dolgi zid in zunaj obzidja razpredemo rove in hodnike na desno in levo, dokler ne dospemo prav pod nasipe.«

»Kako pa moreš spoznati spodaj v temi, da si ravno pod nasipi?«

»Uho mi pove. Oni, ki bodo kopali, bodo natančno razločili, kdaj delajo Rimljani ravno nad njihovimi glavami, in potem bodo sledili sluhu in kopali naprej v ravni smeri in tako po svojih močeh izpodkopavali nasipe. Seveda morajo vse korak za korakom dobro podpreti. Slednjič vtaknejo v te rove les in smolo in ko

začno Rimljani zgoraj že potiskati svoje stroje na obzidje, tedaj zažgemo mi ravno pod njihovimi nogami in izročimo tako vse njihovo delo v last rdečemu zublu in potem boš vesel, ko boš videl, kako uničuje ogenj nje in njihove peklenske naprave.«

»Seveda, če bi bilo z besedo že vse storjeno, bi jih bil ti že zdavnaj požrl vse na en mah!« ga zavrne neverno Galilejec.

Jezni blisk švigne iz temnega Eleazarjevega očesa. Vendar premaga še za enkrat svojo jezo in reče: »Vsaj pusti me, da to poskusim! Če se ponesreči, ne bo drugega zgubljeno kakor delo, in to hočem preskrbeti jaz s svojimi Gorečniki.«

»In če se podvrtano zidovje vdere?«

»Potem me smeš živega pribiti na tempeljska vrata!«

»Dobro. Koplji torej s svojimi Gorečniki. A zapomni si dobro: če se podere zidovje, umrješ ti pod mojo roko, kakor gotovo upam na rešenje Izraelovo!«

Takoj začne Eleazar z rovom in kopljejo ponoči in podnevi; in sam vodi delo. Kakor hitro se utrudijo eni, pridejo na njihovo mesto sveže, krepke moči in preden dosežejo nasipi obzidje, je Eleazar že pod njimi in po šumu, ki ga delajo Rimljani z zabijanjem kolov, z lahkoto določi smer vseh štirih nasipov. Že ima rova 300 komolcev, ko pripelje Tit na ravnokar

dovršene nasipe težke stolpe z napadalnimi stroji.

Rimljani so srečno dovršili svoje delo. Jasnega obličja so se veselili dovršenih nasipov in srce jim je veselja hitrejše tolklo, češ, zdajzdaj naskočijo mesto in dosežejo sijajno zmago. Toda ravno v tem času stopi zopet Eleazar k Janezu iz Gishale na streho severozapadnega stolpa in mu slovesno naznani s ponosom in resnobo na obrazu, da se bodo nasipi podsuli že v naslednji uri. Galilejcu se to zdi neverjetno, zato Eleazarja niti ne pogleda ne.

»Veruj ali ne, kakor ti drago,« pravi Eleazar, »samo da zapoveš, da se pripravijo tvoji in moji bojevniki k skupnemu naskoku na sovražnika. Tudi ben Gioro moramo obvestiti o tem. Če naskočimo Rimljane z vso močjo, kar jo imamo, medtem ko se bodo podsipali njihovi nasipi, potem moramo in tudi bomo ne samo uničili njihovega dolgotrajnega in trudapolnega dela, ampak vso njihovo vojno silo bomo potolkli do zadnje glave.«

»Dobro, rad ustrezem tvoji želji. Pripraviti hočem bojevnike za naskok in obvestiti o tem tudi Simona; toda vedi, vse se ti bo smejala, če se ti poizkus z rovi ponesreči,« mu odgovori Galilejec in da takoj ukaz vojakom. Brž ko opazi Eleazar, da je vse pripravljeno za boj, za-

mahnje z roko in da s tem znamenje, naj zažgo v rovih.

Na nasipih medtem kar mrgoli Rimljanov, ki v potu in znoju pod varstvom svojih ščitov, z dvigali in drugimi pr pravami porivajo stolpe vedno bližje in bližje obzidju. Janez zapoveduje svojim, naj na obz dje dvigajo težke skale, s katerimi naj porušijo sovražnikove obrambene strehe; obenem pa delajo vsi metalni stroji in pošiljajo sovražniku tisoče in tisoče ostrih pušic.

»No, bo kaj kmalu? Kje je ogenj? Se kaj kmalu razrušijo nas pi? Se kaj kmalu odpeljejo Rimljani z vsem, kar imajo, proti peklju?« vprašuje Janez zaničljivo in zbadljivo Eleazarja.

Mrzlo je sprejemal Eleazar nekaj časa zbadanje in zaničevanje. Toda že mu postaja vroče, z zobmi začne škripati n več ne more prikriti svoje nevolje in nemira. Solnce se je dvignilo več kakor za eno uro, odkar je zapovedal, naj zažgo v rovih, in vendar ni še znamenja, ki bi pričalo, da se je njegova zapoved uresničila.

»Ošabnost ti!« zakriči nad njim Galilejec. »Pojdi sedaj sam in povej ben Gori, kako krasne uspehe si dosegel s svojim delom.«

Čuj, o groza, naenkrat strašen pok in tresk, obupni vzklík, vpitje! O, gorje Rim-

ljanom! Eden izmed nasipov se je porušil in pokopal vse moštvo in vse bojne priprave. In zdaj zopet tihota?! O ne, že se kaže grozen dim in strašen vzduh preveva ozračje in že se prikazuje iz zenilje prasketa oči ogenj, že objema z vidnim veseljem bojne priprave Rimljanov, jih požiga, uničuje in v malo minutah je vse v ognju.

Že pri prvem poku padajočega nasipa se je zveselil Eleazar svojega zmagoslavlja in dal duška svoji radosti v glasnem vzkičku, ki je odmeval od vseh stolpov in zidov: »Ha, tepec Galilejski! Ali vidiš sedaj moje podzemeljsko delo?« je kričal Janezu.

Še preden se je ta iz presenečenja dobro zavedel, je že počilo na levi in desni in tudi drugega in tretjega nasipa ni več.

»Naprej, naprej! Pojdimo gori!« kriči Eleazar. »Gospod vojskinih trum je z nami! Gospod je kakor močni in močeni bojevniki! Prišla je ura jeze in srda nad Njegove sovražnike! Sedaj imamo moč in pomoč, da jih uničimo z vročino ognja in ostrino mečev! Za menoj k zmagi ali v smrt!«

Tako je nagovarjal Eleazar svoje za naskok pripravljene gorečnike in zdaj se zadrvi sam jim na čelu med zmedene Rimljane. Njim slede Galilejci in iz vrat gornjega dela mesta se vsipajo Simonove če-

te liki veletok, ki dere po dolini in vzame s seboj vse, na kar zadene. Tem sledi četa Idumejcev.

Čuda poguma, da, besneče predrznosti se vrše sedaj. Kot bi šli na veselico poslušat ubrano petje in godbo, s takim veseljem in navdušenjem se zaženo Judje na sovražnike in zažgo še zadnji nasip; Rimljani poskušajo rešiti že goreče napadalne stroje, toda Judje skočijo skozi ogenj in jim jih izdero kakor blazni iz rok, ne meneč se za grozno vročino. Ogenj se širi, pošilja svoje plamene vedno dalje in prehiteva vedno in povsod Rimljane; gasiti ni mogoče več; rešiti ne morejo ničesar več; obupane gredo zato kohorte nazaj v svoj tabor.

»Za njimi, za njimi!« kriči Eleazar. »Komu se ljubi dobrega obeda? Kdo se hoče veseliti? V taboru je pripravljen obed in zaloge za dolgo časa. Za menoj!«

Jezno in nestrpnost gleda Tit zlo usodo svojega s težavo dovršenega dela in se vrže sedaj na Jude še z nadomestno legajo. Toda blazne hrabrosti oblegancev ne more vzdržati noben še tako velik pogum. Mnogi se vržejo kar slepo na kopja, da le s tem podero na tla sovražnika. Bojna vrsta Rimljanov je že pretrgana in Judje se bližajo njihovemu taboru. Fanatizem, jeza, srd, sovražstvo in obup jih tirajo vedno dalje.

Benjamin je iz tabora zrl na mesto in razne misli so se mu podile po glavi. Ko pa zasliši krik in vpitje, ki je nastalo na nasipih, in ko opazi ogenj in dim, teče nagloma v poveljnikov šotor, kjer leži tribun Lucij zviija oč se v bolečinah, ki mu jih provzročča pohabljena desna noga.

»Lucij!« zakriči deček, »Judje požigajo nasipe in divje tekanje je nastalo med taborom in mestom.«

»Straže so gotovo na svojem mestu? Podaj mi meč, deček, in pomagaj mi, da oblečem bojno opravo! Hočem poskusiti, če se bom mogel privleči na konec tabora.«

Benjamin mu pomaga in oprt na sulico se priplazi tribun dvesto korakov na konec tabora. Straža je branila velika vrata kakor navadno; posebnih varnostnih naredeb niso napravili. V trenutku pregleda Lucij nevarnost. Takoj zapove trobentaču, naj skliče na mesto vse vojake, ki se mudijo v taboru po najraznovrstnejših opravilih. Kot bi trenil, se zberó vsi na ukazanem mestu in Lucij pošlje zbrane čete k metalnim strojem na obkopihi okoli tabora. In jedva se je to zgodilo, kar se posreči Judom, da prodro Titove bojne vrste in zdaj se vsipajo kar trumoma proti rimskemu taboru.

»Glej, glej! oni tam, oni veliki, ki drvi vsem na čelu, to je Eleazar!« vpije Benja-

m'n Luciju, stoječ zraven njega. In komaj izpregovori Benjamin te besede, se zvrne načelnik Gorečnikov težko ranjen na zemljo. A ne meneč se za ranienca valove njegove čete naprej in naprej, brez strahu pred pušicami in kopji, ki se vsipajo v njih vrste kakor debela toča na rodovitna polja.

Judje kriče, vpijejo in nekateri izmed njih postanejo tako besni, da se vržejo z vso silo v obklop in potem skušajo zopet splezati nazaj, a ker tega ne morejo, bu-tajo z glavami obupno v zid.

A predrzna hrabrost Gorečnikov se mora utruditi ob mrzlem nastopu straže ob taborških vratih. Stoteri so že padli, in še pada o dalje; njih število se manjša, Titove kohorte so jih razdelile v dva dela in zdaj se vidijo prisiljene, opustiti nadaljno prodiranje in se vrniti z velikimi izgubami, čeprav od jeze škripajoč. Razjarjeni Rimljani jih preganjajo prav do mestnega obzidja. Gorje mu, kdor ne smukne pravočasno skozi mestna vrata; Rimljani ne prizanesejo nikomur; nobena prošnja, nobena rotna ne pomaga: gorje mu, kdor pade v roke razkačenim preganjavcem!

Tit se vrača nazaj v tabor, a ne najboljše volje. Delo, s katerim so se trudili Rimljani tri tedne, je bilo popolnoma zastonj; skrb in trud zaman; ves napor brez

pravega, da sploh brez uspeha, še več, izguba velika — koliko bojnih priprav, koliko človeškega življenja je stal ta naskok — in vse je izgubljeno! »Še par takih naskokov in lahko odidemo z največjo sramoto,« pravi Tit Tiberiju Aleksandru, kateri jezdi zraven njega. »Tvoji ljudje, tvoji bojevniki so najhrabrejši in najpredrznejši vojaki, kar sem jih kedaj imel pod seboj.«

»Sami obupanci so, gospod, in obupance navadno zapro,« mu odvrne apostat.

»Pri Jupitru, prav imaš!« vpije poveljnik. »Jaz jih zaprem. Pogledaj tu našega prijatelja Lucija Flava! Bolan je ležal v taboru in trpel grozne bolečine; a kljub temu je vstal, pozabil na svojo bolezen in prihitel semkaj na obkope branit tabor. To je hrabrost in pogum! Jaz mu izražam svojo pohvalo in priznanje!«

»Je pa bilo tudi potrebno, poveljnik!« zakliče centurij straži. »Če bi tribun ne bil prišel, vem in sem prepričan, da bi nam bili zbesneli Judje vzeli tabor.«

Tit skoči raz konja in poda Luciju svojo desnico. »Dopusti mi, da te spremim do šotorja, tribun, in ti s tem pokažem znak svoje zadovoljnosti s teboj.«

Vsi vojaki veselo pritrjujejo in hvaležijo to velikodušno poveljn.kovo dejanje.

»Če sem se prikazal ravno še ob pravem času na obkoku, se moraš za to zahvaliti temu mojemu malemu prijatelju, ki me je poklical na moje mesto, o cezar,« mu odgovori Lucij.

»In kaj naj ti ponudim za to veliko uslugo? Igrač nimamo v taboru.«

»Ah, prosil bi — čakaj, sem se že spomnil, česa naj te prosim. Prosim te, daj mi vrečo žita, da ga pošljem dobrim prijateljem v mestu, ki morajo trpeti grozno lakoto,« prosi Benjamin.

»Pošlji jim rajši obvestilo, naj pridejo semkaj k nam, če jim hočeš kaj poslati. Čeravno sem prisegel danes v svoji neizmerni jezi, da ne prizanesem nobenemu Judu več, vendar izvzamem od te prisege vse tvoje prijatelje. Žita jim pa ne morem poslati; ne prejeli bi ga, ali pa bi ravno s tem darilom toliko hitreje hiteli nasproti svoji pogubi.«

Benjamin je spoznal resničnost Titovih besedi ter se mu zahvalil za njegovo obljubo. »Opomnil te bom na to, ko se boš polastil mesta,« je pripomnil deček poveljniku in odšel z Lucijem v šotor.

Potem veli Tit pripeljati predse vražarja Kvarta Kverula, ki mu je bil zjutraj, dasi nepoklican, naznanil veselo vest, da so preroška znamenja, katera je opazoval v drobovju darilnih živali, za rimsko voj-

sko nenavadno ugodna. Pretkani slepar je namreč upal, da se bo ta dan Rimljanom posrečilo spraviti njih bojne stroje na zidovje Antonije in bo s svojo drzno napovedjo pri Titu dosegel isto naklonjenost in priateljstvo, katero je užival pri lahkovernem Vespazijanu. Ker pa se je vsa stvar tako nesrečno iztekla, se je prekanjeni duhovnik skril v svojem šotoru in se je šele potem, ko so ga zasačili poveljniki biriči, odzval Titovemu povabilu.

«Nesrečnež! Kako si se upal napovedati tako srečo? Še enkrat stopi predme s takim sleparstvom, potem te bodo kopnci mojih biričev učili preroške umetnosti!» ošteva Tit z grmečim glasom moža, čigar zariplo obličje priča, da je bolj zvesto vdan vinski kaplji, kakor svojim bogovom.

Toda vražar si je tudi zdaj znal pomagati iz zadrege. Obrnil je svoje motne oči proti nebu ter vzkliknil s svečanim glasom: »O večni bogovi! Kako zaslepljeni so ubogi zemljani! Celo potomec božanskega Vespazijana ne more spoznati, kakšno srečo ste mu odločili danes, milostljivo se ozirajte na mojo jutranjo daritev! Rešili ste mu življenje, ki je viselo v nevarnosti, varovali ste njegov tabor, kateremu so grozili sovražniki, slednjič ste naklonili njegovemu orožju čast in zmago!«

Tit se je moral navzlic svoji nevolji smejati temu mojsterskemu izgovoru. »Naj bo,« je dejal zvitemu sleparju, »danes še lahko odneseš zdravo kožo! Toda varuj se in mi nikar več ne oznanjуй take sreče! Kajti povem ti, da boš odsihmal srečen, ako se bodo v podobnem slučaju samo biči mojih služabnikov natančneje seznanili s tvojim hrbtiščem in bo sekira prizanesla tvojemu tilniku!«

Pri teh besedah je Kvart Kverul žalostno namrdnil obraz, se globoko priklonil svojemu gospodu in se hotel vrniti k svojemu vinskemu vrču, ko pridrvi pred poveljnikov šotor oddelek konjenice; vražar se iz gole radovednosti ustavi in nekoliko pomudi v bližini konjenikov. Ti so pripeljali s seboj veliko število beguncev.

Med tem ko je oddelek Judov na severni strani mesta napadel Rimljane, je precejšnje število meščanov poizkusilo ubežati na južno skozi Esenska vrata proti Hebronu. Ondi so pričakovali svojega zaveznika Mardoha, kateri bi jih bil čuval na daljni poti. Toda Mardoha ni bilo in namesto njega jih je sprejela rimska konjenica, ki je v širokem loku obkoljevala gladno mesto, da bi sovražniki ne mogli vanj vtihotapiti živeža. Žene in otroke je rimski častnik posnal v mesto, može in mladeniče pa zvezal in jih kakor čredo

drobnice pripodil v rimski tabor. Večina beguncev se je mirno in hladnokrvno vdala v svojo usodo. Skoro nihče ni trepetal pred smrtjo in marsikomu se je nagli četudi strašni pogin zdel boljši kakor počasno umiranje od lakote.

Edino star prosjak, ki je v zamazani in razcapani obleki poganjal pred seboj suhega osliča, na čigar hrbtu je bilo navezanih dvoje vreč, napolnjenih s prepe-relo slamo, se ni dal potolažiti in je jadi-koval, kakor da je ob pamet. Zgrudil se je stotniku k nogam in ga milo prosil, naj prizanese staremu siromaku in njegovemu bornemu živinčetu.

»Pri Herkulu, slavni cesar,« sklepa stotnik svoje pripovedovanje, ko je opisal Titu ves dogodek, »veš, da nimam navade, da bi se kar tako izročil valovom ginje-nosti; za take stvari sem pretrdega srca. Ali vkjub temu bi me bil stari prosjak, ki je tako krčevito objemal svoje življenje, skoro premotil in le nekaj milo prosečih besedi še, pa bi ga bil izpustil z njegovim izstradanim živinčetom z ženami vred v mesto, da bi imele vsaj poštenega in ča-stitljivega vodnika. Toda slednjič sem vseeno zahteval, naj mi izroči osliča in krmo, ker oboje potrebujemo. Tu je jel sta-rec še bolj jadicovati in prositi in mi je končno ponudil mošnjiček zlatnikov, ka-terega je imel skritega pod svojimi capa-

mi, da bi mu pustil osliča in vreči. Takoj se mi je dozdevalo, da v vrečah ne more biti samo preperela slama, ampak kaj dražjega. In res, že njihova teža je pričala o skritem zakladu. Zgoraj in ob straneh sta bili vreči napolnjeni s slamo; sredi slame pa sta se zalesketala dva kupa zlatnikov s tempeljsko podobo. Glej, tu je prosjak s svojim skrivnostnim zakladom!»

S temi besedami predstavi stotnik poveljniku Anana, Kajfovega sina — on je bil namreč prosjak — in takoj nato prineso vojaki njegovi vreči in vsujejo njih lesketajočo vsebino k nogam svojega gospoda.

»O milostni bogovi!« vrisne vražar Kvart Kverul in pokaže z obema rokama hkrati svetli kup zlata. »In potem si še kdo drzne trditi, da so me varala preroška znamenja? Najmanj deset talentov čiste zlata leži ob tvojih nogah, svetli cesar! Prepričan sem, da se boš izkazal hvaležnega milostnim bogovom in njihovemu služabniku, ki ti je tako točno napovedal to srečo!«

»Zlatniki niso moji, niso moja lastnina, kakor resnično živim! Vse to je del tempeljskega zaklada, nedotakljivo,« besni Anan, napol blazen, ko uzre pred seboj toliko zlata; zlato je bilo bog vseh njegovih bogov, malik, kateremu je daroval celo življenje. Koliko je pretrpel, preden

se je polakomnil bogatega imetja rabija Sadoka! Koliko zvijač je bilo treba, da se je iznebil očetovih dolgov! Koliko drznosti, da bi spravil vsaj neznamen del svojega ropa na varno! In zdaj vidi ves svoj trud, vse svoje potne srage, vse svoje zvijače in boje nakupičene ob nogah sovražnega Rimljana; to ga skeli in peče in zato besni in tuli od togote in obupa.

Tit je spoznal njegovo propalost. »Tempeljsko zlato?« vpraša potrtega starca. »In ti si ga ukradel! Zgrabite tatu in ga pribijte na križ! Na križ z vsemi njegovimi tovariši! Doslej sem bil preveč usmiljen in prizanesljiv temu mestu! Odsihmal naj občuti tudi pravo čednost Rimljana — neupogljivo strogost! Peljite jih pred obzidje in postavite križe! Takoj!«

»Gospod, vseh ujetnikov je nad osemsto! Kje naj dobimo lesa za toliko število križev?« se drzne vprašati stotnik.

»Privežite in pribijte po dva na en križ, prvega spredaj, drugega zadaj! Pripravite lesa, ako je tod vse posekano — in najsi bo oddaljeno sto tečajev! Saj rabimo itak veliko množino lesa za nove nasepe, s katerimi prinčnemo jutri! Stran z njimi, takoj na križ! Tat tempeljskega zaklada naj dobi med njimi častno mesto!«

Na ustnah ben Kajfe je zaigral blazen smehljaj, še strašnejši kakor njegovo prejšnje jadikovanje. »Na križ, na križ! Oj veselja! Tako smo tudi mi klicali in vriskali, ko sem bil mladenič, star kakih dvajset let, in smo od Poncija Pilata izsilili smrt nedolžnega Nazarenca! Zaklinjam vas, dajte mi vsaj perišče zlata, ah, vsaj majhen košček!«

Njegova prošnja je zamrla med sirovim krohotom vojakov, ki so zgrabili nesrečneža in njegove tovariše, da jih popeljejo k bičanju in križanju.

Tit se je vrnil v svoj šotor. Odtod sta Lucij in Benjamin ves čas opazovala strašni prizor, ki se je bil ravnokar zaključil. Deček bi se bil najrajši zgrudil k nogam svojega gospodarja ter ga prosil usmiljenja in milosti za moža, ki je nekdan tako kruto ravnal z njim. Toda Lucij mu ni dovolil tega koraka. »Tvoje prošnje bi bile zaman! Tit je silno potrj zaradi današnje nesreče,« dč tribun dečku. »Zdi se mi umestneje, če ga jaz poprosim milosti, ko bo nekoliko mirnejši.«

In res ga je Lucij poprosil večkrat, ali zaman. Trdosrčni Rimljan se ni dal omehčati. Nepopisna beda, ki je postajala od hipa do hipa strašnejša, je prignala vsak dan kakih petsto in še več meščanov v rimski tabor. Vsi so bili križani, nihče se ni vrnil v mesto! V dolgih vrstah so stali

križi v dolini Jozafat, vzporedno s Kedronom in na zapadnih in južnih gričih jeruzalemske okolice; na vse možne načine so pribili in privezali rimski vojaki nesrečne žrtve na trda bruna.

Ko je tribun Lucij Flav nekega dne nalahno očital svojemu poveljniku preveliko trdosrčnost, mu je ta odgovoril: »Strašni pogled na te dolge vrste križev bo morda vendarle ganil trdovratne Judc, da nam bodo prostovoljno odprli mestna vrata. Pa tudi vojaki morajo pri svojem trudapolnem delu dobiti neko nadomestilo za igre v cirkusu in amfiteatru. Sicer pa vedi, da nečem o tej novi krščanski mehkužnosti, ki jo opažam na tebi, odsihmal ničesar več vedeti; bojeval se bom po starih rimskih šegah in si prepovem vsako nadaljno vmešavanje v moje razsodbe!«

Žalostno je bilo srce tribunovo, ko je moralo zamreti v njem vsako upanje na rešitev nesrečnih Judov. »Tako brezčutnost in trdosrčnost, kakoršno opazuješ na Titu, katerega imenuje svet ‚sladkost človeškega rodu‘, more vzgojiti edino poganska vera,« je pristavil Lucij Benjaminu. »Zdaj vidiš, kako potrebno je bilo, da je prinesel Sin božji na zemljo vero ljubezni in usmijanja!«

Benjamin vkljub tem besedam ni mogel doumeti tolike trdosrčnosti. Zgrudil se

je Titu k nogam in ga prosil usmiljenja za tako veliko število ujetnikov. »Blagor usmiljenim, ker bodo usmiljenje dosegli!« prosi z objokanimi očmi poveljnika. Titu je sicer vseč dečkova odločnost in možatost, ker si upa prositi za svoje rojake, vendar ga končno nevoljno odslovi, rekoč: »Ne potrebujem usmiljenja in ga ne iščem pri nikomur, niti pri bogovih! Jaz iščem edinole pravice in jo zahtevam povsod, ako pa ne zaslužim slave in zmage, naj mi je ne podelijo bogovi! Prosjačiti ne maram nikjer, niti pri nebeščanih! Hodi, dečko, in se ne prikaži nikoli več predme s temi neslanimi krščanskimi nauki! Jaz sem Rimljan!« Tako je govoril ponosni in samozavestni Rimljan, čigar srce še ni okusilo sladkosti veselega oznanila Kristusovega.

Odslej si niti Lucij niti Benjamin ni drznil ponoviti svoje prošnje pri trdosrčnem poveljniku. Zato pa so toliko pogosteje naznanjale nočne straže Titu, da so videle tribuna Lucija Flava in malega Benjaminu hoditi krog umirajočih križancev; često so pripovedovale, da sta slednja dva podajala nesrečnim trpinom vrč vode in je deček govoril z njimi v njih domačem jeziku; prišli so celo stražniki, ki so zatrjevali, da so videli na lastne oči, kako sta tribun in deček tuintam z vodo oblivala glave križanih Judov.

»Pustite ju v miru!« je odgovoril Tit stotnikom, ki so mu sporočali te in podobne novice. Sam pri sebi pa si je mislil: »Vsekako čudni in nedoumni so mi ti kristjani! Kaj bi se zgodilo, če bi naši potomci sprejeli vero teh pomehkužencev? Kdo vé, kaka usoda bi potem doletela mogočno rimsko cesarstvo?«

Dvajseto poglavje.

Vojni svet.

Začetkom meseca junija je ukazal Tit obdati celo jeruzalemsko mesto z močnim obzidjem, katero je ojačil z mnogostevilnimi stolpi. Njegova dolžina ni znašala nič manj nego dve uri hoda. Gradivo za to vojaško zgradbo so dobivali Rimljani iz podrtin in razvalin obeh osvojenih in porušenih delov mesta. Posamezne legije so kar tekmovalle med seboj, katera bo najprej dovršila svoje delo. Vkljub temu skoro ne moremo verjeti poročilu Flavija Jožefa, ki trdi, da je bilo že v treh dneh zgrajeno celo obzidje.

Stolpe, ki so se dvigali vrh obzidja, je zavaroval Tit z močnimi stražami, presledke med posameznimi stolpi pa so noč in dan obkojevali oddelki vojaštva, dočim so poveljniki in višji častniki sleherno noč nadzirali vse posadke krog obzidja.

Tako je izginilo vsako upanje, da bi ta ali oni skrivaj vtihotapil v nesrečno mesto zalogo živeža, beda in stiska sta priklopili do vrhunca. Vsak dan je pomrlo na stotine ljudi zaradi pomanjkanja in lakote. Že zdavnaj se meščanom ni ponudila ugodna prilika, da bi zagreblj mrliče. Polagali so jih pred mestna vrata, ali pa jih izpuščali čez skalnate obronke zunaj mesta v jarke in prepade. Tuintam je že kapljala gniloba od posameznih čeri in okuževala ozračje. Po preteku treh mesecev je bilo samo pred enimi mestnimi vrati nakopičenih sto in petnajst tisoč mrličev. Flavij Jožef ceni število nepokopanih mrtvecev nad pol milijona. Nato so pričeli stiskani meščani odkladati mrliče v zapuščena stanovanja, tako da je bilo končno celo mesto podobno velikemu grobu gnilobe in trohnobe. Poleg vsega tega je pripekalo nad nesrečnim mestom in templjem žgoče palestinsko solnce in neprestano vsipalo svoje ognjene žarke z neba, ki je bilo slično kakor velik obok iz razbeljene kovine.

Tuintam se je Rimljanom dozdevalo, da je Jeruzalem popolnoma zmrhl; niti klica niti šumenja ni bilo čuti z njegovih ulic v tabor. Le iznad svetišča se je redno dvigal oblaček dima, ki je pričal o vsakdanjih daritvah, in z njegovih višin so še vedno donele trobente in naznanjale

pričetek sobote ali praznika. In kadar so se Rimljani drznili v obližje mesta, je zamrgolelo po stolpih in po obzidju na tisoče bojevnikov, ki so sprejeli napadalce s celo ploho puščic in se rogali njihovim pozivom, naj jim prostovoljno izročijo mesto.

Tako je minila prva polovica meseca julija. Z mračnim in nezadovoljnim obrazom se je vrnil Tit na večer enega izmed žgočih dnevov, ki so se zdaj neprenehoma vrstili, v tabor. »Teh razmer mora biti konec,« je dejal Luciju Flavu, »ako ne, nas bo kuga pregnala iz obližja tega od bogov prokletega gnezda.«

»Novi nasipi ob Antoniji so že tako dolgi, da bodo naši stenolomi že v nekaj dneh lahko pričeli svoje delo,« odgovori tribun.

»In potem se bodo pogreznili kakor zadnjič, da jih požre ogenj sovražnikov,« ugovarja poveljnik.

»Tega se nam ni bati,« dé Lucij. »Izkopali smo rov v nasprotni smeri in posrečilo se nam je izruvat precejšnjo kopicico orjaških kamnov izpod obzidja. Bil sem sam tamkaj in nisem od nikoder slišal kopati sovražnikov, tudi če sem pritisnil uho na zemljo in pazno poslušal.«

»Dobro znamenje. Toda odslej se le smemo več obotavljati. Takoj, ko bo kod

zazijala kaka vrzel, četudi tako ozka, da bi se mogel skozi njo preriti samo poedinec — noter! Ti boš poveljeval onemu oddelku napadalcev, kakor sem ti bil objubil!«

Tu prekine Tita došel stotnik ter mu naznani, da se bliža od Gofne sijajna četa konjenikov, ki spremljajo v svoji sredi ženo Amazonko. »Berenika!« vzklikne Tit presenečen. »Na noge, Lucij, iti ji morava nasproti!«

Lucij, ki je že od pričetka obleganja opravljal pri svojem gospodu službo pribočnika, se ni mogel odtegniti temu povabilu, dasi mu je bilo zelo neljubo. Ukloniti se mora njegovi želji, in ko se odene Tit v svoj škrlatni poveljniški plašč in si položi na glavo pozlačeni šlem, odhitita na jskrih, lahko osedlanih konjih iz tabora. Ko odhajata skozi glavna tabórska vrata, naroči poveljnik tamošnjim častnikom, naj pripravijo vse potrebno za dostojen sprejem prihajajoče kneginje.

Ni trajalo dolgo in že je spoznala Berenika Titovo postavo; zapustila je svoje spremstvo in odhitela naprej, da se mu pokloni: »Ali si že kje videl lepšo in ponosnejšo žensko?« vzklikne Tit proti tribunu, ki jaha ob njegovi strani. »Poglej, kako sedi na konju, kako se ji poda zlati prsni oklep in lesketajoči šlem vrh njenih svilnatih las! Ali se ti ne zdi pripravna

in vredna, da bi bila z menoj vred odličena s krono rimskega cesarstva?»

Lucij je vesel, da Tit ni čakal njegovega odgovora, ampak je izpodbodel konja in oddirjal proti bližajoči se kneginji. Vendar mu sledi v primerni oddaljenosti in vidi, kako suče in obrača poveljnik z dovršeno jahalno umetnostjo svojega iskrega konja ob strani Berenike in ji konečno poda v pozdrav svojo desnico. Oddaljen je le toliko, da še vedno natančno vidi pogled in očarujoči smehljaj, s katerim pozdravlja kraljica cesarjevega sina.

»Minerva gre,« sliši tribun iz Titovih ust; »zdaj mora zmagati moje slabotno orožje.«

»Junak in razdiralec obzidja, kakor si ti, ne potrebuje nikogar za dosego zmage,« se zasmeje kraljica.

»Pač. Ako ne podpira ženina bistroumnost moževih sil in moči, ni mogoče do venca zmage!«

»Bila sem uverjena, da si že napol zmagal. Nisem te prišla podpirat v boju, prišla sem te venčat s krono zmagalca, da me i ti svoj čas ovenčaš s cesarsko krono. Gotovo se še spominjaš, da mora v ozadju goreti Jeruzalem, ko mi boš izročal cesarsko krono.«

V tem h.pu zagleda in spozna Berenika tribuna Lucija Flava. Samo kratek

trenotek strmi predse v neprijetni zadregi, potem se pa odzove vojaškemu pozdravu svojega nekdanjega ljubljenca s hladnim poklonom in se vede, kakor bi ga svoje žive dni ne bila nikoli videla. Luciju je to zelo po godu; tudi zdaj ostane oddaljen od knežje dvojice, kakor zahteva od njega vojaški običaj.

»Dragi Tit,« prične iznova Berenika, »oprosti, da se ti bližam pred vsem kot zaščitnica svoje ljubljene domovine. Pravično in pametno se mi zdi, da preganjaš z orožjem zlobne upornike. Toda kaj je zagrešila dežela, ki jo pustošijo tvoji vojaki? Saj je niti ne poznam več. Zdaj jaham že več kakor sto tečajev po pokrajini, ki mi je danes popolnoma tuja. Moja dražestna Judeja in zlasti okolica jeruzalemska sta bili nekdam pravi raj lepote in rodovitnosti. Povsod si lahko zrl vrtove, pristave, vinograde, oljke, težko obloženo smokvino in granatno drevje, med pisanimi travniki in belimi vasicami pa so vsepovsod zelenele goste šume in hladne goščave. Vse to je zdaj pomandrano! Ni hiš, ni drevja, ni grmičevja na daleč in široko! Človek bi mislil, da tava po puščavi in ne po blagoslovljeni deželi, po kateri se je nekdam cedilo mleko in med!«

»Zal mi je, da govoriš resnico,« odgovori Tit. »Tudi mene zaboli srce, kadar se ozrem po tej deželi; tvoji trdovratni in

svojeglavni rojaki so me prisilili tako daleč. Požgali so mi nasipe in zato so morali moji vojaki devetdeset tečajev naokrog posekati vse gozdove in dobrane, da so pripravili gradivo za nove nasipe, ki so zdaj zopet dodelani. Sicer pa ne obupavaj, blagodejni mir bo deželi zacelil rane, ki jih je vsekal rimski meč. Kmalu boš lahko videla še hujše grozote naše vojske. Ne zgražaj se, če ti povem, da gnije kakih pol milijona nurličev pod vročim palestinskim solncem! Pri boginjah-maščevalkah! Zdi se mi, da prihaja smrad celo semkaj!«

Berenika preb'edi in pravi: »Resnično; poprej nisem vedela, kaj je, zdaj mi je vse jasno. Že doma sem pričakovala kaj takega, zato je morala sužnica vzeti na pot dehteča olja in dragocenih dišav. Na, vzemi robec, ki je sveže namočen z dišavami!«

»Da se mi bodo rogali vojaki! Vendar sem ti hvaležen zaradi tolike ljubeznjivosti. Že dva meseca prenašam ta duh, a moram odkrito priznati, da postaja od dne do dne neznosnejši. Za-te je bolj primerno, ako se vrneš v Gofno, dasiravno me zelo veseli tvoj nenadni obisk. Kajti prizora, ki se nudi človeku pred jeruzalemskim obzidjem, ne more prenesti ženska nežnost; celo trdi možje ostanejo težko mirni in hladnokrvni. Povsod trohneči mrtveci!

Skrbeti hočem, da bom lahko večkrat po-
hital na posete v Gofno.«

»Praviš, da prizor ni za žene!« se na-
rašča Berenika. »Ne za navadne žene, mi-
sliš reči. Bodoča soproga junaka pa mora
imeti moške živce!«

»Komedijantinja!« misli sam pri sebi
Lucij.

»Kakor ti je drago. Skrbi me edino
tvoje zdravje. Vzemi, prosim, vsaj ta ro-
bec, namočen v nardinem olju!« odgovori
Tit.

Gospoda je dospela do tabora. Ob
glavnih taborskih vratih so se zbrali višji
častniki, med njimi Antijoh iz Komagene,
poveljniki pomožnih čet in godci, da po-
zdрави o svojega vrhovnega poveljnika in
njegovo ljubljeno. Vse vojaštvo stoji v
vrstah in pozdravlja visoko gospo z ra-
dostnimi klici in žvenketom orožja. Po-
nosna Amazonka z zlatim prsnim oklepom
sedi mogočno in samozavestno na svoji
arabski kolbili, ki stopca ob Titovi strani
enakomerno z glasovi godbe. Kraljica je
tako pri vходу v tabor odložila dišeči ro-
bec, da bi spričo zbranega vojaštva vsaj
nekoliko prikrila svojo slabotno žensko
naravo. Toda ko jaha tako prešerno po
veliki ulici tabora, pripelje nenadoma la-
hen južni vetrič in ta prinaša čimdalje ne-
znosnejši duh po gnilobi iz Jeruzalema.
Berenikin smehljaj ni več tako prisrčen,

obraz ji naglo blede, in ko prijahla do prelepega šotora, ki so ga bili v naglici postavili poleg Titovega, se ji izvije iz grla lahen krik, nato pa cmanne s konja, kakor da je v popolni nezavesti.

Tribun Lucij je pravočasno opazil Berenikino rastočo slabost. Sprva se je dvigala v njegovem srcu škodoželjnost in vesele vsled tolikega ponižanja prešerne ženske, ali takoj je zatrl v sebi neplemenito čuvstvo, priskočil na pomoč, prestriigel njen padec ter jo rešil preteče nevarnosti.

Ko so ji v šotoru skrbne roke n'enih sužnic pripomogle do zavesti, so ji še zmerom doneli na uho glasni in škodoželjni dovtipi vojakov. Rimski vojaki niso nikoli mogli videti Judinje, zato so bili tudi zdaj nevoljni, da je njihov poveljnik dvorjanil judovski kneginji, namesto da bi zasnužil kako plemenito Rimljanko. Celo pri visokih častnikih niso izostale šale zaradi te kočljive nezgode in resni Cereali je pripomnil tako glasno, da je prišlo tudi Titu na uho: »Prav se ji je zgodilo! Čemu pa lazijo ženske po rimskem taboru?«

Silno se je jezila Berenika zaradi tega ponižanja, zlasti ker je opazila, da so šaljive opazke vojakov tudi Tita precej poparile. Ta bi jo najrajši takoj naslednje jutro odpeljal v Gofno. Toda častiželjna

ženska ne mara kar tako iti odtod. Pokazati hoče rimski vojski, da tudi njena nežna narava lahko premaga mali napad slabosti. Zato odločno zahteva, naj jo v Titovem spremstvu ponese v nosilnici okrog jeruzalemskega mesta.

Tit ji vseeno odbije prošnjo. »Čisto nič ne dvomim o tvoji hrabrosti,« jo zavrača z nekoliko milejšim glasom. »Ali zdaj ne smem niti trenutka po nepotrebem zapraviti. Ali čuješ treskanje in grmenje? To je odmev stenolomov, ki bujajo ob zidovje Antonije. Tuintam se že majejo njeni temelji in zato upam, da bomo lahko kmalu izvršili napad in jo dobili v svoje roke.«

»O, to moram videti! Pravi in resni spopad junakov! To mora biti vse kaj drugega kakor navadno borenje gladiatorjev v amfiteatru! Ne smeš me poditi v Gofno kakor malo deklico, ko se bodo tukaj vršili tako imenitni prizori. Jaz hočem, jaz moram vse to videti! In slednjič, saj niti ne veš, čemu sem pravzaprav prišla semkaj iz daljne Cezareje. Pred vsem seveda, da bi zopet zrla tvoje zalo obličje — to je bil glavni povod! Saj sem že daj kakor četrť leta koprnela po tvojem pogledu! Toda poleg tega sem prihitela k tebi z neko prošnjo, ki mi je zelo, zelo na srcu. In ako me ljubiš, bo ta prošnja uslišana. Dozdeva se mi, da sem ti nekoč že

govorila o tej stvari, ali ti si najbrž že vse skupaj pozabil.«

»In kako se glasi tvoja prošnja? Znano ti je, da rad dovolim vse, kar ne nasprotuje zdravi pameti in dolžnosti,« vpraša nekako nestrpno Tit.

»Pamet in dolžnost! Kako hladni besedi!« se narašča Berenika. »Jasno je, da je pametno, česar te prosim: da pustiš nedotaknjen in nepoškodovan veličastni jeruzalemski tempelj. Kajti glej, sezidal ga je moj praded Herod Veliki, in če bi ga ti porušil, bi s tem zmanjšal slavo mojega rodu. Premišljevala sem sama pri sebi, kako lepo bi se čulo, ako bi poročali zgodovinarji, da si ga pustil iz ljubezni do mene nedotaknjenega. Vidiš, sladki Tit, tempelj bi bil takorekoč večni spomenik najine ljubezni, in jaz bi nad vsaka njegova vrata dala vzdati marmorno ploščo, ki bi v treh jezikih oznanjale potomcem tvojo slavo in najino ljubezen. Zdaj pa reci, če ni vse to modro in pametno!«

Tit se posmeja in pravi: »Resnično, zgovornosti ti ne manjka! Dasiravno mi doslej nisi navedla pametnega razloga, moram priznati, da znaš prav imenitno govoriti na srce in čuvstvo. Le žal, da Rimljani nismo k temu tako nagnjeni kakor prebivalci jutrovih deželâ. Vendar ti moram povedati v tolažbo, da sem povabil k sebi poslanike in poveljnike pomož-

nih čet, da bi se pomenili o usodi templja in bi jih pri tej priliki vprašal za svet. Morda bi rada sama pred njimi zagovarjala in branila svojo prošnjo, ali pa naj bom jaz tvoj zagovornik?»

»Da bi jaz govorila pred temi divjaki, ki so me še včeraj zasmehovali in bi nemara tudi danes poizkušali na moji osebi svoje zbadljive dovtipe?« odgovori skoro užaljena Berenika. »Obračam se do svojega Tita. Ti moraš umeti mojo prošnjo, v tvojih rokah leži usoda hiše božje. Če že hočeš tudi one gospode vprašati za svet, pa jim rajši naštej svoje razloge. Prosim te, samo mene nikar ne imenuj. Morda bi se izpozabili tako daleč, da bi edino meni nakljub zahtevali, naj se poruši tempelj.«

Ko zapušča poveljnik Berenikin šotor, zagleda ne daleč odtod kopico vojakov, ki tirajo med silnim vriščem in hruptom po glavni taborski ulici nekega ujetnika. Vojake so velikanske izgube in trdovratni upor sovražnikov v zadnjih dneh silno razkačile, tako da so v premnogih slučajih ujete Jude brez preiskave in brez rabsodbe obsodili v najstrašnejšo smrt. Tudi nesrečnemu možu, ki ga zdaj vlečejo sredi tabora, je najbrže namenjena silna usoda.

»Čemu naj bi ga peljali še k Titu?« sliši klicati poveljnik. »Ta ima važnejše

opravke kakor starega Juda pribiti na križ!«

»Čemu preiskava in razsodba?« kliče drugi. »Le pogledjte prekanjeno mačico, ki si je okrog života navezala vse polno zlata! To mu moramo vzeti, lisjaka pa pribiti takoj na prvi križ, kjer bo lahko opravil brez zlata!«

Te besede je slišal Tit, ko se je prikazal pred Berenikinim šotorom. Kakor bi trenil, stoji pred vojaki, ki so se tako daleč izpozabili, in kakor grom odmevajo njegove stroge besede, tako da se gruča vojakov mahoma razprši na vse strani.

Mož visoke postave in plemenitih potez se poizkuša pobrati s prašnih tal, po katerih so ga razjarjeni vojaki vlekli za njegova oblačila. Z visokega čela si briše krvave srage in se takoj nato zgrudi na kolena pred častnika, ki ga je s svojim odločnim nastopm rešil smrti, ter skloni v znamenje hvaležnosti svojo osivelo glavo prav do prašnih tal. »Bog mojih očetov naj ti bo plačnik, ker si me otel! Prihajam pa iz Pele onkraj Jordana, in ne iz Jeruzalema, kakor mislijo tvoji bojeviti možje, ki ne umejo niti grškega niti hebrejskega jezika in bi bili v svoji nevednosti nemara prelili nedolžno kri. Rad bi poiskal slavnega Tita, sina cesarja Vespanzijana, ter mu izročil pisma sodnika Kvirina, ki dokazujejo, da sem miren državlján in ne

gojim nikakih zvez z nesrečnimi jeruzalemskimi uporniki.«

»Torej vstani, da stopiva v moj šotor — jaz sam sem Tit.«

Tu skloni ginjeni starček iznova svojo glavo proti tlorisu in reče: »Torej naj Gospod, ki vodi človeška srca kakor potoke voda, milostljivo odpre tvoje srce moji prošnji!« Potem se dvigne kvišku in sledi poveljniku. Toda v svoji zbežanosti jame hiteti naprej, tako da koraka pred Titom, in tu zagleda njegovo oko tempelj, ki se je na tem kraju prvič pokazal popotnikom, ki so prihajali iz Samarije. Ko zre pred seboj tempelj božji v starem blesku in sijaju in vidi oblaček dima, ki se dviga od jutranje daritve in vije proti pozlačeni strehi, pozabi na mah, da ima za seboj poveljnika in se krog njega razprostira rimski tabor. Solze se mu zaleskečejo v očeh in nato prične s sklenjenimi, proti nebu dvignjenimi rokami moliti proti templju. »O Gospod, ki stoluješ nad kerubi in si izbral Sion za svoje bivališče, daj, da bo iznova zrlo tvoje sveto obličje na to svetišče in ne zavrzi popolnoma Izraela!«

Pri teh besedah se Tit obrne in se ob pogledu pobožnega Juda ne more ubraniti ginjenosti in spoštovanja. »Tako še nisem nikogar izmed naših duhovnikov videl moliti k Jupitru — in vendar tudi teh ne čuje njihov Bog. Strašno so se morali pre-

grešiti zoper njega! Človek bi skoro verjel ono pravljico, da so križali njegovega Sina!« Te misli so se nehote vsiljevale Rimljanu, ko je gledal vernega in pobožnega Juda.

Zdajci smukne Benjamin, stopivši iz šotora, mimo poveljnika, in ko zagleda silvolasega starčka, ostrmi, zdirja proti njemu in vrisne od veselja. Tujec je ravnokar dokončal svojo molitev.

»Oče, moj oče!« se izvije dečku iz grla.

»Benjamin! Sin moje desnice, luč mojih oči, vtripljaj mojega srca! Zahvaljen bodi Gospod, ki je vsaj tebe ohranil očetu!« se raduje mož, dvigne dečka na svoje prsi in ga boža in poljubuje z veseljem in solzami.

Nato pelje Benjamin svojega očeta k Titu, ki je bil priča njihovega nenadnega svidenja, rekoč: »Moj oče, glej, moj oče!«

Rabi Sakod bi se rad opravičil. Toda Tit mu pravi dobrohotno: »Želim ti srečo in smatram tvoje veselo svidenje za znamenje, da bom tudi jaz še enkrat videl svojo mater. Ah, človeška čuvstva so sredi gnusobe tega besnega vojskovanja v naših srcih skoro izmrla. Pojdita in veselita se skupaj te srečne ure! Potem šele pripelji, Benjamin, predme svojega očeta, da čujem njegovo prošnjo in jo uslišim, ako bo mogoče.«

»O gospod, vse veselje najinega svidenja bi se izpremenilo v žolč in pelin, ako ne ugodiš poprej moji prošnji,« odvrne Sadok. »Ako hočeš dopolniti najino srečo, čuj in ustrezni mojim skromnim besedam!«

»Kakor ti je drago! Stopi torej v moj šotor in mi razloži svoje želje! Toda bodi kratek v besedah; pičlo mi je odmerjen čas za najin pogovor.«

Rabiju Sadoku je bila pri srcu rešitev templja. Globoko iz srca mu vrejo besede, spremljajo pa jih solze, ki rosijo na njegovo sivo brado. Resnično čuvstvo zmeromgane plemenite duše; tako je imel rimski poveljnik navzlic vsej svoji vojaški trdosrčnosti. »Kako krčevito se to ljudstvo oklepa svetišča svojega Boga!« si misli sam pri sebi. »Ko je pred nekaj meseci vpepelil požar rimski kapitol in vse podobe Jupitra, Junone in Minerve, nisem opazil niti ene solze v našem narodnem svetišču.«

Ponudba, katero je Rabi omenil na koncu svoje prošnje, je bila skoro odveč, da bi pomagala omehčati poveljnikovo srce. »Tri četrtnine mojega imetja — sto talentov v atiškem srebru — so odsihmal tvoja lastnina, ako nam otmeš hišo našega Boga, in blagoslov mojih rojakov ter molitve in daritve naših duhovnikov bodo spremljale tebe in tvoje potomce od roda do roda.«

Tako je govoril rabi Sadok in Tit mu je odgovoril: »Tvoja prošnja se strinja z mojo lastno željo in željo neke prijateljice, pa tudi tvoji novci niso neznatna reč in bodo precej pokrili vojne stroške, katere so tvoji uporni rojaki nakopali rimskemu cesarstvu. Toda preden se odločim za tako važno stvar, moram čuti tudi glas svojih svetovalcev. Vrni se zdaj k svojemu sinu. Še to uro boš slišal mojo končno besedo o usodi templja.«

Rabi Sadok se vrne pred šotor, kjer najde Benjamina. Mnogo si imata drug drugemu povedati. Deček pelje očeta do bližnjega nasipa in mu pokaže iz daljave hišico, okrog katere so še vedno frfotali beli golobje in kjer je po njegovih mislih bivala Tamara. Rabi Sadok pošilja natihoma proti nebu iskrene prošnje za svojo hčerko. Niti novica, da sta njegova otroka postala kristjana, ga ne vznevolji tako hudo, kakor je pričakoval Benjamin. Besede ga niso zadele tako nepričakovano in tudi v Peli je med tem časom natančneje spoznal kristjane.

Vendar se še kljub temu trdovratno upira krščanski veri; nauk, kateremu se stari Jud najbolj protivi, je Gospodova prerokba o razdejanju templja. Pripravljen je storiti vse, da bi se slednja ne uresničila, in je prav iz tega nagiba prihitel v rimski tabor ter obljubil Titu večino svo-

jega premoženja. Poveljnik je očitvidno naklonjen njegovi prošnji in zato zatrjuje Sadok že zdaj s popolno gotovostjo svojemu sinu, da tempelj ne bo razdejan in bo dokazal, da je bil Kristus slepar. »Tedaj bodeta spoznala Tamara in ti, da vajin Jezus ni bil prerok, še manj pa Sin božji ali Mesija; vrnila se bodeta k Mojzesovi postavi in jaz bom daroval Gospodu v njegovem svetišču zahvalno daritev, za važno pregreho pa zadostilno daritev.«

Benjamin je zatisnil ušesa, ko je oče pričel s takimi besedami govoriti o Jezusu. Nato mu reče: »Oče, oče! Usmiljeni Bog naj ti odpusti to bogokletstvo! Prav gotovo se bodo izpolnile besede milega Zveličarja o razdejanju templja, kakor so se doslej vse druge izpolnile. Ali ni rekel, da bodo sovražniki obdali Jeruzalem z nasipom? Kdo bi bil verjel kaj takega o tako velikem mestu? In vendar vidiš krog svetega mesta obzidje in njegove stolpe. Vse to je zgradil Tit v malo dneh.«

Rabija Sadoka so besede njegovega sina precej zmedle. Vendar goji vkljub temu še nadalje s pristno judovsko trdovratnostjo v sebi prepričanje, da bo ohranitev templja rešila njegovega otroka krščanske zmote.

Medtem se vrši pri Titu vojni svet. Poveljnik navede kratko in jasno razloge za in proti ohranitvi templja ter obenem

namigne, da je voljan prizanesti templju, če se da to združiti z blaginjo rimske države.

Načelniki pomožnih čet, katere je Tit najprej vprašal za svet, so takoj uganili namen svojega gospoda, jeli proslavljati njegovo ljudomilost in glasovali za ohranitev te čudovite stavbe, kateri ni enake na vsem svetu.

Voditelji posameznih legij pa zahtevajo z vso odločnostjo, da se tempelj poruši. Najbolj glasno in strastno govori v prilog tej zahtevi odpadnik Tiberij Aleksander. »Možje, že državna blaginja terjaja to žrtev. Judovsko ljudstvo mora kot samostojen narod v rimski državi prenehati; dokler pa bo stal njegov tempelj, ne moremo upati kaj takega. Znano vam je, da je bila dosihmal judovska vera korenina vseh puntov in uporov v palestinski deželi; zato jo moramo zatreti z njenim svetiščem in z njenimi daritvami vred. Poleg tega tvori ob vsakem punktu tempelj nepremagljivo trdnjavo in davek, ki ga mora ljudstvo plačevati njegovim duhovnikom, donaša neizčrpna sredstva za boj proti Rimljanom. Torej proč s templjem! Tempeljski davek mora postati državni davek. Judje naj se izpremenijo v Rimljane, kakor sem se jaz izpremenil z dušo in telesom!«

S temi besedami je zaključil strastni Tiberij Aleksander svoj bojeviti govor. Cereal, Placid in drugi ugledni častniki so se odločno pridružili nasvetu Tiberija Aleksandra. Flavij Jožef si ne upa reči niti da niti ne; pač pa izjavi, da prepusti z mirno vestjo usodo templja svojemu modremu in dobremu gospodu. Če že zahteva blaginja rimske države, da se veličastna zgradba poruši, bi on s solzami v očeh dovolil to žrtev. Ako pa more Tit ohraniti hišo božjo, ne da bi država trpela kako škodo, bo večna in neminljiva slava označevala njegovo božansko dobrosrčnost in plemenitost vsem bodočim rodovom.

»In kako se glasi tvoj nasvet, tribun Lucij Flav?« vpraša Tit, ko se je naveličal tega sladkobesednega govornika.

»Zdi se mi odveč in popolnoma nepotrebno, da bi o tem kaj sklepali!« odgovori krščanski častnik. »Kajti najsi sklenemo to ali ono — tempelj bo razdejan!«

»Kako? Morda si mislil reči, da sem že vnaprej sklenil, da se poruši tempelj in ne bom upošteval nasvetov tukaj zbranega vojnega sveta? Tvoje besede so drzne in žaljive,« vzkipi Tit in narašča svoje mračne obrvi.

»Hotel sem reči, da bo tempelj razdejan, in sicer tako, da ne bo ostal niti kamen na kamnu, tudi če vsi s Titom vred sklenete njegovo rešitev. Jezus iz Nazareta,

ki ga jaz, kakor ti je znano, molim kot svojega Boga, je to prerokoval in zato se bo tudi izpolnilo. Vsa rimska vojska, vsi poveljniki in celo ti, slavni cesar in vojskovodja, ste samo zato tukaj, da pomagate izpolniti besede Sina Božjega.«

Molče, skoro v zadregi, strmijo navzoči v tribuna, ki je govoril te besede z največjo hladnokrvnostjo in najglobljim prepričanjem. Toda samo nekaj hipov vlada tišina. Sledijo ji viharji in burni klici ogorčenja in Tiberij Aleksander vrisne: »To je lahko prerokoval Galilejec, saj je moral spoznati, da bodo Rimljani prisiljeni porušiti svetišče judovskega naroda, ako ga bodo hoteli vkleniti v svoj jarem!«

Tit ukaže mir. Nato dé Luciju Flavu: »Ako bo ostal tempelj nedotaknjen in se ne bodo izpolnile besede Nazarenca, ki ga smatraš za svojega Boga, boste morali kristjani priznati, da ste verovali lažnjivemu preroku!«

»Tudi če se le ena jasna prerokba, katero so izgovorile Njegove ustnice, ne bo do pičice izpolnila, ne more On biti pravi Bog,« odgovori mirno in brez strahu tribun.

Pri teh besedah vzplamte poveljnikove oči v strastnem ognju in takoj na to zakliče s svečanim glasom: »Prisegam pri Jupitru, najboljšem in najmočnejšem bogu! Te besede bodo odločilne! Ohra-

nitev templja pomeni padec in pogin krščanskega verstva, katero je rimskemu cesarstvu mnogo nevarnejše kakor judovsko! Pokazal bom, da je bil njegov ustanovitelj lažnik in slepar — in krščanstva ne bo več. Z njim vred bo pogažena tudi judovska vera. Kajti četudi ostane pravi tempelj nedotaknjen, bomo vseeno okrog njega porušili vse utrdbe, ki ga obdajajo, tempeljski davek pa izpremenili v cesarski davek! Velim, da glasniki oznanijo vsem legijam mojo razsodbo. Tempelj mora ostati nepoškodovan! Odločil sem in stvar je končana!«

Enoindvajseto poglavje.

Padec Antonije.

Še zmerom so bili zbrani poveljniki v Titovem šotoru, ko prihitijo poslanci z novico, da je precejšnja truma Judov planila iz mesta, da iznova poizkusi ugonobiti z ognjem rimske nasipe in oblegalne stroje. Tit veli, naj takoj vse moštvo odhiti na lice mesta, da brani in čuva dragocene zgradbe. »Ako se jim še enkrat posreči podtakniti ogenj, potem res ne vem, kdaj in odkod bomo dobili novega lesa. Storit moramo vse, da preprečimo sovražno nakano, tudi če bi vojaštvo z lastnimi

telesi moralo kriti naše utrdbe. Kdor bo pobegnil, bo poplašal s smrtjo svojo strahopetnost in svoje izdajstvo!«

Tako je zapovedal Tit in takoj osebno odhitel na bojišče. To pot njegovi vojaki niso potrebovali bodrila in opominov; vedeli so, koliko truda in koliko potnih srag jih je stala ta orjaška zgradba in kolikega pomena bo v nadaljnem vojskovanju. Strnili so se v vrsto, močno kakor zid, da odbijejo s svojimi ščiti pogubonosne baklje sovražnikov, medtem, ko so se njihovi tovariši z vso silo zagnali v pritiskajočo judovsko četo. Slednja se bori in brani s čudovito srčnostjo ter bije pravi boj na življenje in smrt; ali navzlic vsemu prizadevanju se ji niti za hip ne posreči prodreti dalje in se približati rimskim utrdbam, na katerih še vedno grme ovni in stenolomi. Končno se morajo Galilejci in gorečniki, peneč se od jeze in togote, sramotno vrniti v mesto in pustiti na bojišču na stotine mrtvih in ranjenih rojakov.

Titu se je od veselja širilo srce, ko je z grobišča velikega duhovnika Janeza opazoval zmagovito prodiranje svojih vojakov, in je pozdravil posamezne legije, njih poveljnike in najpogumnejše vojake z jako laskavimi besedami. Ne daleč odtoč se je medtem sredi gruče vojakov pomikala proti njemu nosilnica, v kateri je sedela Berenika, in Tit je spoznal, da je prekasno se spomnil kraljičine prošnje.

Berenika mu danes ni posebno milostna; takoj pri prvih besedah mu jame očitati njegovo brezbržnost, katero je pokazal napram njej, rekoč: »Kako si me vendar mogel prezreti, Tit? Tako nujno sem te prosila, da bi me popeljal sredi boja, in zdaj si me popolnoma prezrl!« Poveljnik je opazil, da puhti iz njene nosilnice celi oblak blagodejnih in krepilnih dišav.

»Ne srdi se, kraljica!« ji odgovori Tit kar naravnost, »v vojski je poveljnikova dolžnost več kakor vsa pravila vljudnosti in želje ljubezni.«

Zdajci se prerije k njemu neki poslanec in mu naznani težko in željno pričakovano novico, rekoč: »Gospod, zidovje pada!«

»Slava bogovom, slava razdiralcem obzidja!« vzklikne poveljnik in se obrne obenem k Bereniki: »Prosim te, ne drzni se približati v tem čau zidovom Antonije! Tudi s tega grobišča boš lahko videla vse in sicer brez posebne nevarnosti! — Lucij Flav, zdaj je prišla ura, ko boš moral izpolniti svojo besedo! Pokliči prvo kohorto pete legije in se ji postavi na čelo! Ko se bo zidovje sesedlo, plani bliskoma čez njegove razvaline in si osvoji vrzel!«

Po teh besedah je Tit, ne da bi se brigal za Bereniko, odhitel k vojakom, da bi njegova navzočnost v njih zbudila podvo-

jeno hrabrost. Na obzidju so še vedno butali ovni v drobeče se zidovje Antonije. Prasketanje in pokanje v njegovi sredini je rastle od hipa do hipa. »Nazaj!« zakliče Tit nenadoma, »umaknite se!« — in velik del zidu se je s silnim truščem sesedel na kupe. Med rimskimi četami so zadoneli zmagoslavni klici veselja in se širili od legije do legije. Berenikino ploskanje, ki je kazala svoje zadovoljstvo, kakor da je v gledališču, je šestdeset tisoč moških glasov popolnoma udušilo.

Še vedno je padalo kamenje in še vedno je bila vsa okolica zagrnjena v neprodiren oblak prahu, ko je tribun Lucij dvignil svoj meč in zaklical svoji kohorti: »Za menoj, hrabri Rimljani!« in planil čez kupe razvalin. Toda Judje so ga sprejeli z jato puščic in zaničljivim krohotanjem.

»Stoj, tribun!« zakliče desetnik Sabin in si briše gosti prah iz oči: »Ali ne vidiš, da so ti judovski lisjaki postavili znotraj drugo obzidje, dočim so naši ovni doslej prebili samo prvo?«

Desetnik je govoril resnico. Janez iz Gishale je bil v treh tednih, ko so Rimljani gradili svoje nasipe, sezidal na notranji strani drugo, ravno tako močno obzidje, ki je bilo oddaljeno od prvega samo nekaj komolcev. Razvaline in še stoječi deli prvega obzidja so bili zdaj Rimljanom tako na poti, da se jim je zdelo skoraj nemo-

goče, približati svoje oblegalne stroje drugemu obzidju.

»Prinesite lestvice!« veli Lucij in vztraja pogumno s peščico mož na svojem mestu v varstvu svojega ščita.

Treba je bilo silno napora, preden so vojaki spravili težko, na koncu z železom okovano napadalno lestvo čez kupe razvalin in zapičili njeno ostrino v obronke drugega obzidja. Kakor bi trenil, stoji Lucij na prvem klinu in se oprezno dviga kvišku. Sledi mu hrabri desetnik Sabin in tudi temu se posreči prispeti do vrha. Toda ko hoče stopiti na obzidje, mu izpodrsne in mož omahne z razbito glavo v strmo globočino. Ta nesreča je vojake tako oplašila, da ne upa nihče več slediti zgledu svojega poveljnika, ki ostane zato osamljen na vrhu. Zato jamejo klicati tudi Lucija, naj se vrne in reši; in res mu ni ostalo drugega, kakor vdati se sovražnikom ali pa nastopiti pot navzdol, ki je bila mnogo nevarnejša kakor navzgor. Bil je srečen slučaj, da se je zdrav in nepoškodovan vrnil med svoje vojake.

Tit je gledal njegovo drzno početje z začudenjem in takoj prihitel na lice mesta, da mu pošlje pomoč, bodisi tudi osebno. Kajti poveljnik se je s svojo hrabrostjo lahko meril z najsrčnejšimi junaki v svoji vojski. Došel je prepozno; obzidje je bilo že tako močno zasedeno od sovražnikov,

da se mu je zdelo nespametno poizkusiti drugi napad. Tako se je moral Tit zadovoljiti s tem, da je pohvalil tribunovo srčnost in pokaral neodločnost drugih vojakov, ki so si pustili iztrgati iz svojih rok že skoraj pridobljeni venec zmage.

Tribun Lucij Flav si je bil za slučaj, če bi ostal napad na trdnjavo brez uspeha, izmislil nov načrt za osvojitve tempeljskega griča. Sklenil je, da se bo po podzemeljskem rovu splazil v trdnjavo. Ko se je Tit vlegel k počitku, je poiskal tribun svojega prijatelja desetnika Marcija iz dvanajste legije ter se posvetoval z njim o tem naklepu. Stari vojščak je sicer sprva nepovoljno odkimaval in jel navajati svoje pomisleke proti temu načrtu, češ da ni bil svoje žive dni nikdar prijatelj krta in njegovega temnega kraljestva in se je rajši bojeval pod milim nebom. Če pa je Lucij trdno prepričan, da bo po podzemeljski poti prišel sovražnikom za hrbet in se tako polastil zakletega gradu, mu je pripravljen svoje stare kosti ponuditi v to nevarno podjetje. Zatrjuje mu, da mu bodo njegovi vojaki radi pomagali pri delu in bo pregovoril še dva druga desetnika, da mu bodeta dala svoje moštvo na razpolago.

»Izvrstno! Trije tako srčni desetniki in tridesetorica rimskih korenjakov bo lahko kos našemu načrtu!« odgovori tri-

bun. »Ako se nisem uštel v računanju in ako bomo pod zidovjem iztaknili dohod do tistih sovražnih rovov, ki so razdrli naše prve nasipe, se nam bo nakana posrečila. Po podzemeljskem hodniku bomo brez posebnega truda napadli in posekali straže, ker nas za hrbtom niti ne slutijo. Poklicali bomo svoje prednje straže in vztrajali v boju, dokler ne zasedejo obzidja in ne prihite na pomoč.«

»V ta namen hočem vzeti s seboj bojni rog,« pripomni desetnik.

»Da le lopat in krampov ne pozabite! Te bomo najbolj potrebovali; kakor sem preračunal, se moramo preriniti najprej kakih dvajset komolcev vzporedno z zidovjem, da pridemo do starega rova.«

»Vse to bomo oskrbeli, tribun! V eni uri bomo stali pripravljeni ob vhodu v rov,« odgovori Marcij.

In res so se možje po dogovorjenem času sešli na označenem mestu. Tribun pove stražnikom, ki so čuvali vhod, geslo. Poznali so tribuna sicer že prej, ker so ga često videli ob strani Titovi, in zato ga puste zdaj mirno svojo pot.

Takoj ob vhodu prižgejo svetilke in kmalu so na koncu rova. Pot jim zapira velikanska groblja zidu, kakor je bil Lucij pričakoval; orjaški kamni tičijo s koncem še vedno v zidovju, tako da zijajo na obeh straneh vrzeli; in te odpirajo možem do-

hođ do nadalnje poti. Tudi to je tribun slutil, ker mu je bilo znano, iz kako ogromnih kamnov je zgrajeno ono zidovje.

»Da bi bilo le še v starem rovu tako! Mislim, da ni daleč od tod na desni strani!« pripomni Lucij in veli, naj nadaljujejo rov vzporedno z razvalinami zidovja.

»Ali bi ne bilo bolje, če kopljemo na notranji strani zidovja?« vpraša Marcij. »Na zunanji strani nas bodo morda ovirali kupi razvalin, ker se je najbrže tudi tam zidovje sesedlo!«

Lucij pomišlja nekaj časa, potem pa reče: »Prav imaš, Marcij! Zdi se mi varneje, če prodiramo na notranji strani!«

Tako pričnejo iznova delo in ga krepko nadaljujejo. Rov je samo toliko širok, da se more preriti skozenj posamezen mož. Luciju je sreča mila; niti zidovje niti kamenje ga ne ovira na poti in kmalu stoji s svojimi tovariši ob vходу v Eleazarjev podzemeljski hodnik.

»Hvala Bogu!« dé Lucij, ko se je splazil z drugimi vojaki vred v precej širji in višji hodnik in se zravnal pokonci, »Dolgo smo delali in pozno mora biti!«

»Mislim, da je napočil čas med drugo in tretjo nočno stražo,« odvrne Marcij.

»Biti mora več! Najbrže se že svita!« pripomni drugi desetnik.

»Ako se že dani, moramo odložiti svojo nakano do naslednje noči! Največja

nespamet bi bila, ako bi se pri belem dnevu trideset mož spustilo v boj s tisoči sovražnikov!«

Po kratkem posvetovanju sklenejo poslati do vhoda v rov 1 moža, ki naj bi obenem sporočil Titu vse Lucijeve uspehe, kolikor si jih je v tem času mogel priboriti s peščico mož. Ni jim treba dolgo čakati odgovora; kmalu se vrne sel in naznani, da bo ravnokar nastopil čas tretje nočne straže, in da je poslal k Titu nekega stotnika, da mu čimprej poroča o vsem, kar se je zgodilo.

»Dobro!« dé Lucij. »To je ravno najpripravnejši čas za nameravani napad! Možje, pogum velja! Srčno za menoj! Trdnjava je naša!«

»Da bi bili le kaj kmalu iz tega neprijaznega gnezda in bi mogel iznova krepko dihati, potem bi mi takoj odleglo!« se tolaži Marcij.

Toda popolnoma nepričakovan dogodljaj je prekrižal drzno nakano Rimljanov.

Pikre besede, s katerimi je Tit ošteval svoje vojake, ker niso pri napadu takoj sledili Luciju po lestvi, so slednje silno pekle. Ničesar sluteč o tribunovem načrtu in njegovih uspehih, se je zbrala dvajsetorica najsrčnejših mož, vzela s seboj rimskega orla in trobentača ter skle-

nila ponoči naskočiti obzidje, ne da bi o tem obvestila kakega častnika.

Nekako ob 3. uri zjutraj, ko so se od boja in dela izmučeni Galilejci vdali sladkemu spanju, se jim posreči osvojiti obzidje. Neznatna peščica čuječih stražnikov se ne more braniti in je kmalu brez močj. Rimski trobentač zatrobi v svoj rog, vojaki zasadijo srebrnega orla vrh Antonije in takoj jim hitijo čete iz bližnjega tabora na pomoč. Prekasno se je zbudil Janez iz Gishale in prihitel na obzidje, da bi prepočil sovražnike. Rimljani vztrajajo, prodirajo in se množe od hipa do hipa. Prične se krvava, a tudi odločilna bitka.

Tit je osebno prihitel na bojišče in kmalu je zadnji Galilejec moral dati trdnjavi slovo. Dokaj časa stoji sreča na strani Rimljanov, tako da so si že priborili dohod do stopnic, ki vodijo iz Antonije do bližnjih tempeljskih dvorov. Bojišče postaja vedno ožje in ob jutranjem svitu se postavi v bran ozkemu krdelu Rimljanov toliko Judov, da si celo Tit ne upa dalje.

»Zaman bo naš boj,« kliče vojakom, »ako si ne priborimo širšega prostora! Prodirati moramo v široki vrsti! Cereal, ti boš čuval ta čas dohoda do tempeljskih dvorov, dočim bomo mi rušili obzidje! Čudim se, da ne opazim nikjer tribuna Lucija Flava! Ali ga ni nihče videl?«

Videl ga ni nihče in Tit se jame, nekoliko užaljen zaradi tribunove odsotnosti, odpravljati v tabor. Tedaj mu pokaže neki stotnik klopčič vojakov, ki se je sovražniku za hrbtom prerival semintja in si ravnokar osvojil dohod do velikih temeljskih vrat.

* »To so Rimljani,« se začudi Tit in poizkuša ves presenečen natančneje spoznati pogumno četo. »In pri Herkulu! Tisti veliki, plavolasi junak, ki seka s svojim mečem kakor kak bojni bog, ni nihče drugi kakor Lucij Flav! Kako se je mogel splaziti sovražnikom za hrbet, to mi je več kakor uganka! Zdi se mi, da mu prede zelo huda. Moramo ga rešiti! Zariti se moramo kakor klin med sovražnike, da pridemo do njega!«

Hrabri Tit bi se bil najrajši kar sam postavil na čelo svoji četi, da ga ni odvrnil od tega opasnega koraka modri Cereal. Kljub temu postaja daljava med Lucijem in rešilno četo od hipa do hipa ožja. Kakor klasje žanjejo rimski meči obupane Jude, s krvjo je preplavljena pot, po kateri si sekajo Rimljani dohod do Lucija in njegovih stiskanih tovarišev. Težke so izgube tudi na strani Rimljanov in samo železna odločnost in velika spretnost v bojevanju pribori končno rimskemu orlu krvavi venec zmage ter reši Lucija in njegovo domalega uničeno peščico pogube.

Tit odpre osebno Luciju oprsni oklep in mu ponudi vode, katero so prinesli vojaki iz tabora v svojih šlemih. Še nikdar v svojem življenju ni bil priča tolikega junaštva, kakršno je opazoval danes z lastnimi očmi, ko je videl mojstrski napad tribuna Lucija. Slednji je prihitel na bojišče samo četrť ure prekasno. Slišal je pod zemljo bojni rog, ki je klical prijatelje in sovražnike k orožju raz obzidje Antonije, ali odhod iz Eleazarjevega podzemeljskega hodnika so mu zabranjevala močna vrata iz trde hrastovine. Preteklo je precej časa, preden so njegovi tovariši razsekali desko za desko, in ko so planili na prosto, je bilo že prepozno, da bi se bili prerinili skozi premočne sovražne čete v Antonijo k svojcem. Tedaj je Lucij spoznal, da ne bo kos sovražnikom, ako ne pride pomoč, in je brez upa na zmago pričel boj s pobesnelimi Judi.

Tit je pohvalil njegovo izredno srčnost ter ga v dokaz svoje posebne naklonjenosti imenoval za poslanika. »Ko si osvojimo Jeruzalem, te bo doletela poleg tega čast, da boš spremljal moj voz, kadar se bo vršil slavnostni pohod po Apij-ski cesti v Rimu!«

Dvaindvajseto poglavje.

Pogin se bliža.

Razen Tita sta opazovala odločilni boj, katerega je bojeval Tribun Lucij Flav s svojo četo med templjem in Antonijo, še dva druga gledalca: Eleazar in Tamara. Tempeljskemu glavarju je rana v kolenu, katero mu je bil zdrobil in strl kamen iz sovražnega metalnega stroja, zadnje dni prizadela nepopisne bolečine. Onemogel se je zvijal na svojem ležišču ter zaman pričakoval ozdravljenja. Tamara in Rahela, ki sta stale neprenehoma ob postelji nesrečnega moža, sta se trudile na vso moč, da bi ga pridobile za sveti krst in rešile njegovo dušo. Toda njuni rešilni poskusi niso imeli drugega uspeha, kakor da so povečali bolnikovo razdraženost. Tako je hiral od dneva do dneva. Kljub temu je velel tisti dan, ko je divjal med templjem in Antonijo odločilni boj, naj ga dvignejo in nesejo vrh tempeljske strehe, odkoder bo navduševal svoje rojake k pogumnosti in srčnosti. Ondi je gledal zmagoslavno prodiranje sovražnikov in sramotni beg svojih rojakov, opazil je tribuna Lucija in bil kar ob pamet, ko je spoznal zahrbtui napad svojega največjega sovražnika med Rimljani. Napel je vse moči, pograbil lok in puščico, da bi jo pognal tribunu skozi srce, toda bil je preslab; omahnil je neza-

vesten na svoje ležišče. Bojni hrup in rožljanje orožja, ki mu je z bojišča donelo na uho, je tako razburilo njegovo bolno domišljijo, da je kmalu tudi samega sebe videl v bitki. Neprestano se je boril z Lucijem in ga prebadal z mečem, toda ob vsakem udarcu se je pobral tribun s tal, stopil svojemu sovražniku na tilnik in mu razčesnil črepinjo. Eleazar se grabi za glavo in prosi svojo navzočo ženo Rahelo z milim glasom, rekoč: »Rahela, zloži mi na dvoje razklano glavo skupaj, vsaj tako dolgo, dokler ne porinem še enkrat svojega meča Rimljanu skozi srce! Hu, kako me žgô možgani! Rahela, tebe prosim in ne Tamare, ki se vedno postavlja predme, da čuva mojega sovražnika s svojim lastnim telesom, tako, da ga ne morem nikoli prav zadeti! Na — glej, zadel sem ga, toda že spet se pobira s tal!«

Žalostno posluša Evzebij, ki so ga med tem iznova poklicali k bolniku, to blodnjo, napol blazno govorjenje. Nato pristopi k bolniku, in ko se prepriča o utripanju žile, vpraša navzoči ženski, če je mož kaj zaželel prejeti sveti krst. Priznati mu morata, da je doslej silovito odbil vsako njuno prošnjo in ni hotel o tem nič slišati.

In tako čakajo okrog ranjenca in molijo. Tamara je doslej trepetaje spremljala z očmi vsako kretnjo Lucijevo, ki se je poizkušal rešiti s svojo četo k Rimljanom;

toda ravno v odločilnem trenutku, ko so si rimski meči priborili pot do njega in ga rešili, je imela z Eleazarjem toliko posla, da ni opazila njegove rešitve. Šele, ko potihne boj, pokliče Natanaela, ki je od daleč opazoval krvavi prizor, in ga vpraša, kakšna usoda je doletela stotnika, ki se je bojeval osamljen sredi Judov. Mladenič misli, da govori Tamara o stotniku, ki je z Antonije hitel Luciju na pomoč, in pravi: »Boril se je kakor lev; toda slednjič je padel in njegovo truplo so vrgli z drugimi mrličji vred čez obzidje v Kedronsko dolino.«

Mladenič ni slutil, kako strašno so rane njegove besede Tamarino srce.

»O, dobri Jezus,« stoka deklica, »mislila sem, da sem Ti že zdavnaj darovala to žrtev, zdaj pa čutim, da je bila moja duša še vedno udana Luciju! Zahvaljen bodi Gospod, da je prestal vse trpljenje! In zdaj pokličí kmalu še svojega otroka k sebi in ga reši stiske, ki nam preti od vseh strani!«

Medtem, ko daruje Tamara Bogu svoje bolečine, nastane kroginkrog nje novo žalovanje. Napočil je bil pravkar čas jutranje daritve in doslej še ni nikdar v templju izostala vsakdanja daritev. Tudi danes, ko so se sovražniki polastili Antonije, se je zbralo na tisoče ljudstva k jutranji daritvi. V templju vlada sveta tišina,

vse pričakuje nestrpno pričetka svetega opravila. Tedaj se prikaže zbor duhovnikov z raztrganimi svetimi oblačili, s spokornimi plašči in pepelom, potrešenim na glavo, in se postavi med oltar in svetišče ter naznani zbranemu ljudstvu, da v Jeruzalemu ni mogoče najti nobene živali več za daritev. Nato se zgrudijo duhovniki v svetem strahu na svoje obličje in kličejo: »Prizanesi, o Gospod, prizanesi svojemu ljudstvu in ne izroči nas v zasramovanje v roke poganov!«

V svetišču in njegovih preddvorih vlada toliko žalovanje, kolikršno se še ni nikoli dvigalo proti nebu z gore Morije.

Tudi tisti, ki so zbrani na tempeljski strehi, jamejo zdihovati in žalovati, bodisi Judje bodisi kristjani; tudi kristjani prosijo, da bi se približal konec ali vsaj olajšanje strašne sodbe božje. Tu, sredi splošnega žalovanja, se zbudi tudi Eleazar iz svojih blodenj. »Kaj je to? Čemu jokate vsi? Ali sem morda že umrl in sem obsojen v bivališče večne žalosti? Toda ne, saj še vedno ležim vrh tempeljske strehe in tamle na Antoniji vidim rimskega orla! — Naj ga zadene prekletstvo! Zaradi tega pač lahko žalujete!«

»Položila se nas je žalost in groza, ker so nastopili dnevi, katere je angel Gabrijel ob času večerne daritve napovedal preroku Danielu, rekoč: »Po dvainšestdeset-

tih tednih bo Kristus umorjen; in ne bo njegovo ljudstvo, ki ga bo zatajilo. In ljudstvo s prihodnjim vojvodo bo razdejalostvo mesto in svetišče in njega konec bo razdejanje in po končani vojski je odmenjena pustota . . . In sredi tedna bo prenehala klavna in jedilna daritev; in v templju bo gnusoba razdejanja in razdejanje bo trajalo do končanja in konca.«

Tako je govoril Evzebij, ne toliko bolniku kolikor navzočemu ljudstvu.

»Kaj hoče povedati s temi besedami Danielovimi?« vpraša Eleazar Rahelo.

»Vsakdanja daritev je danes prenehala, kakor je napovedal Daniel. Zato žalujemo in tožimo, ker mora tudi gnusoba razdejanja brez konca v kratkem času priti,« odvrne Rahela. »O da bi ti vsaj po tem spoznal svojo zмотo!«

»Daritev prenehala! Tega so krivi Rimljani! O kaznuj jih za to brezbožtvo! Zlasti njega — njega, ki mi izkuša vsak hip iznova razčesniti črepinjo! Že zopet je tu — proč, Tamara, da ga zadanem!«

»Zanj ni več pomoči!« pripomni žalostno Evzebij. »Spet se bori v svojih blodnjah. Izročiti ga moramo božjemu usmiljenju. Tudi mi se moramo pripraviti na smrt, otroci moji, kajti pogin, katerega je angel Gospodov napovedal v templju, ne more biti več daleč.«

Triindvajseto poglavje.

Tempelj gori.

Bilo je 17. julija, ko se je zalesketal vrh Antonije srebrni rimski orel, in prav istega dne je prvič izostala v templju jutranja daritev. Tit je nadaljeval obleganje s strastno naglico. Pričakovati je bilo, da vsak hip izbruhnejo v taboru kužne bolezni, ker je bilo ozračje okrog Jeruzalema prenasičeno s trohno in gnilobo nepokopanih mrličev. Vrhtega sta Simon ben Giora in Janez iz Gishale spričo tolikih izgub, ki so zadele Jude, združila svoje čete in bati se je bilo še hujšega in trdovratnejšega odpora sovražnikov. Flavij Jožef poroča, da je stal roparski glavar z bičem v roki za svojimi vojaki, da bi mu nihče izmed njih ne pobegnil z bojišča.

Z obilno krvjo je moral rimski poveljnik Cereal namočiti vsako ped ozemlja, preden je prišel neposredno do templja. Sila močno tempeljsko zidovje mu je zastavilo pot; celo najmočnejši stenolomi so bili daleko prešibki, da bi ga omajali ali predrli. Zato je uporabil Tit zadnje sredstvo, s katerim si je upal pridobiti nadaljnih uspehov — ogenj. Ukazal je nagrmaditi pred severnimi tempeljskimi vrati orjaški kup lesa in jih uničiti z ognjem. Vsled silne vročine so se jele srebrne plošče, s katerimi so bile zavarovane

dragocene deske iz cedrovine, topiti, in vrata so bila porušena. Takoj nato so vojaki tleče tramovje pogasili in odstranili ter odložili napad na prihodnji dan.

Tesnoba in zbežnost, besnost in obup so zavladali v notranjščini svetišča. Na tisoče in tisoče ljudstva se je trlo v obeh velikih preddvorih in napolnilo vse hodnike in prostore do zadnjega kotička. Tu so trepetali ne samo Galilejci, njih voditelj ben Giora in najizbranejši vojaki, ampak nešteta množica, ki je izkušala rešiti svoje od bede in gladu izgledane ude v hišo božjo. Največ jih je prišlo z upanjem v srcu, da se bo zdajpazdaj izvršil čudež, katerega je napovedal lažnjivi prerok, in se bo prikazal Gospod z neba, rešil svojo hišo in ugonobil vse sovražnike. »Še danes bodete videli veličastvo Gospodovo v njegovem templju!« je hrnel nekoč strastni Meir po jeruzalemskih ulicah. »Še danes bo prišel Gospod od juga in naš Bog z gore Faran!« Tudi danes ponavlja prerok, ki mu sije iz oči blaznost, z visokim in trepetajočim glasom svojo prerokbo. »Čemu stojite tukaj in dvomite?« se zaganja v vojake, ki strmijo obupani v goreča tempeljska vrata. »Zdaj, zdaj bo prišel Gospod in maščeval božjeropno početje, katero so zakrivali ti psi v njegovi sveti hiši. Jaz sam se bom maščeval, govori Gospod! Jaz

sam bom položil v stiskalnico svoje sovražnike! Rdeča so moja oblačila od vina njihove krvi! Jaz sam se vojskujem zoper vse, srd daje moči moji pesti, jaz sam jih bom iztrebil z obličja zemlje in ni ga, ki mi bo pomagal! Tako govori Gospod po svojem hlapcu Izaiju! Odložite torej svoje orožje, iznebite se svojih mečev! Kajti Gospod sam bo prišel in se bojeval! Prišel bo z Edoma!«

Tako hrumi blazni prerok in teka med množicami ljudstva; kmalu se mu pridruži več drugih, katere sta beda in obup prav tako privedla do blaznosti in ki strmijo zdaj proti nebu in jugu ter kličejo: »Pridi, pridi, Sveti Izraelov!« Drugi pa se ozirajo v zastor svetišča in pričakujejo nestrpno, kdaj se bo odmaknil in kdaj se bo zgodilo nekaj strašnega, ki bo v zadnjem hipu rešilo stiskane množice. —

Ob tem času so se v celici Gazit še enkrat zbrali voditelji upornikov k posvetovanjem in se zdaj prerekajo v neumorni naglici, dolžeč drug drugega, kaj se je zamudilo in zagrešilo, da si Rimljani iščejo vhoda v tempelj celo z ognjem.

»Rajši svetujte, kaj naj storimo, kakor kaj naj bi se zgodilo, bedaki!« se razburi Simon ben Giora. »Predlagam, da planemo iz templja in se prerinemo do gornjega mesta, kjer se bomo lahko še dalj časa branili. Herodov grad je močan

in stolpi Hipik, Fazael in Mariamne so nepremagljivi. Ondi je tudi živeža za nekaj sto mož, ki bodo lahko vztrajali vsaj še nekaj tednov. Dalj časa Rimljani itak ne bodo mogli ostati sredi kupov mrličev v Jeruzalemu.«

»Svetišče pa naj pustimo v rokah poganov?« zahrumi Janez iz Gishale. »Kaj takega more svetovati samo podlež, kakor si ti, ki mu cela sveta vojska ni ničesar drugega kakor povod, da lahko brez skrbi mori in ropa.«

»Ha, čujte Galilejca!« odgovori roparski načelnik. »Kdo pa je pokradel svete posode iz tempeljskih zakladnic in jih dal preliti? Najbolje bi bilo, ako bi ti zlato še žareče vlili v žrelo! Dobro, le brani s svojimi Galilejci tempelj, Antonija je itak vsled tvoje lenobe izgubljena!«

»Kdo bo branil tempelj, ko ga bo Gospod sam branil?« zbesni zdaj Meir, ki je pridrvil v posvetovalnico. »Kakor uničujoči plamen se bo utaboril okrog nas in mi bomo hodili po ognju kakor Ananija, Azarija in Mizael po ognjeni peči v Babilonu! Pridite, pridite in pogledjte, kako prihaja Gospod! Na ognjenem vozu in na perotih viharja bo pridirjal k nam! Že gre —«

»Da, prišel bo na oblakih neba z veliko močjo in veličastvom, kakor je bil sam napovedal, ko je stal pred sodnim

stolom in sem kot veliki duhovnik raztrgal svoje oblačilo, rekoč: ‚Boga je preklinjal!’ Tedaj ste vsi klicali: ‚Smrti je vreden! Na križ z njim!’«

Mož, ki je s temi besedami nenadoma stopil v posvetovalnico, je bil stari Kajfa.

Ko so jeli Rimljani z ognjem razdirati srebrna tempeljska vrata, je hitel Giezi, ki je še vedno oskrboval in čuval blaznega moža, k bolniški postelji Eleazarjevi, da bi mu ta dovolil izpustiti Kajfo v mesto, ker bi sicer poginil v razvalinah gorečega templja. Eleazar je še zmerom ležal v nezavesti in zato je Natanael namesto svojega brata odgovoril staremu služabniku: »Le izpusti ga, Giezi, da ne bo živ zgorel, in ga varno pelji v mesto! Tudi jaz, Rahe-la in Tamara bomo kmalu šli odtod. Zato lahko pustiš ključ v zapahu, kjer se pride do podzemeljskega hodnika. Evzebij pravi, da bo Eleazar še danes umrl, in takoj ko bo mrtev, bomo zapustili tempelj.« Giezi je snel blaznežu verige, da bi ga popeljal v mesto; toda kakor bi trenil se mu je starec izvil iz rok in planil po stopnicah navzgor. Tu je zagledal pred seboj nekdanjo posvetovalnico in takoj so oživele v njem stari spomini; dozorelo je v njem prepričanje, da je še vedno veliki duhovnik, in zato je stopil z resnimi in dostojanstvenimi koraki med zbrane svetovalce.

Svojo visoko in ponosno postavo nosi danes krepko pokonci. Njegova široka glava z dolgimi belimi lasmi, ki mu razmršeni venčajo vela senca in razkuštrano brado, ki mu sega do pasu, bi bila vredna častitljivega očaka, ako ne bi žarel pod košatimi obrvmi v zakrvavljenih očeh ogenj blaznosti. Dasiravno nosi na sebi samo umazane in razcapane cunje, jih ogleduje in urejuje v umetne gube s toliko resnostjo in tolikim dostojanstvom, kakor bi bile dragoceni škrlatni plašč velikega duhovnika. Ko stopi v posvetovalnico, hiti naravnost proti prestolu velikega duhovnika ter ga zasede. Prestrašeni se umaknejo svetovalci na desno in levo in sredi splošne zmešnjave in divjega vrišča nastane mahoma svečana tihota.

»Kaj je to, o čimer se posvetujete?« prične čudni starec. »Zakaj se mi umikate tako bojazljivo? Čemu je izostalo spoštljivo in vdano pozdravljenje, katerega je sicer Kajfa tako vajen? Saj še ni davno, odkar smo bili zbrani na tem kraju, ko sem vam s tega prestola svetoval in pomagal iz zadrege, rekoč: ‚Bolje, da umrje en človek, kakor celo ljudstvo! Križajte ga! Sicer bodo prihumeli Rimljani ter nam vzeli mesto in svetišče!‘ In bili ste pametni, sledili mojemu nasvetu in klicali: ‚Njegova kri naj pride nad nas in nad naše otroke!‘ Haha, kako smo bili vsi pametni!

Da bi le ne prišel na oblakih neba! Toda prišel bo, prišel, prišel! Nikomur ne bomo tega povedali; saj lahko prikrijemo vso stvar, kakor takrat njegovo vstajenje. Vsem, ki ga bodo videli priti na oblakih neba, bomo dali denarja in nihče ne bo pripovedoval tega okrog! Ali čujete? To vam svetujem! Denarja! Denarja! Kaj nam pa potem more kljubovati ubogi Nazarenc? Da, če bi bil imel denar, bi ga bili radi priznali za Mesija! Prosim vas, poslušajte vendar svojega velikega duhovnika! Čemu bežite odtod? Morda pride vkljub temu na oblakih neba . . .«

Tako govori Kajfa s slovesnim, toda hripavim glasom, medtem ko se svetovalci in veljaki pehajo skozi vrata ter pustijo blaznega velikega duhovnika samega.

»Zaklenite ga,« kliče zadnji izmed njih pri odhodu, »da ne pride nesrečnež med ljudstvo in ga še bolj ne razburi s svojimi strašnimi besedami.« In služabnik je zasukal ključ v vratih ter odšel.

»Blazen veliki duhovnik! Prišel je kakor nalašč med to drhal blaznežev!« se norčuje razjarjeni Simon ben Giora. Nato zbere naglo svoje pristaše pred vzhodnimi tempeljskimi vrati in kliče: »Kdor bi se rad rešil v gornje mesto, srčno za menoj!« Potem ukaže odpreti na stežaj velika bronasta vrata in plane na čelu svojih vojakov kakor besen proti Rimljanom.

Morda je bil to najljutejši boj celega obleganja. Kakor zid stojé Rimljani mož ob možu in se pri prvem spopadu niti ne zganejo; kroginkrog templja odmevajo udarci mečev in bojni krik. Tit poveljuje z vrha Antonije svojim četam. Ko se jame umikati pehota, ji pošlje na pomoč konjenico. Tu se vrne prekanjeni ben Giora s svojimi pristaši proti templju. Tit pokliče svojo konjenico z bojišča in tedaj planejo sovražniki iznova proti Rimljanom, topot v podobi klina, drve čez kupe mrličev proti jugu in zahodu in se srečno prebijejo do mostu, ki veže tempeljski hrib z gornjim mestom. Isto pot nastopi tudi Janez iz Gishale in mnogo drugih bojevitih mož, vendar ostane še vseeno na tisoče ljudstva v tempelju, zlasti takih, ki ne marajo ločiti svoje usode od usode hiše božje.

Ta čas so si rimske čete osvojile za hrbtom odhajajočih sovražnikov vzhodno tempeljsko pročelje, znamenita korintska vrata, ter vdrle moreč in besneč v notranjščino svetišča. Vse, kar je živega, bodisi mlado ali staro, pada pod ostrino njihovih mečev. Celi kupi mrličev pokrivajo marmorni tlak tja do oltarnih stopnic, vse je preplavljeno s krvjo, ki teče v širokih curkih skozi vhode v preddvor.

Medtem ko opravlja na vzhodu morilni angelj svoje krvavo delo, se razširja na severu, sprva samo neznatni požar

vedno dalje. Tam so nedavno prej še vedno gasili rimski vojaki goreče tramovje, ki se je sesulo na kupe, ko so razdrli srebrna vrata. Ko so si pa rimske kohorte skozi korintska vrata osvojile tempelj, so Judje, docela obupani, še enkrat poizkusili napad in se zagnali čez ognjene razvaline proti gasilcem. Ta predrznost je nekoga rimskega vojaka tako razkačila, da je popadel goreče poleno, stopil svojemu tovarišu na ramo in ga treščil skozi lino proti prostoru, ki obdajajo Najsvetejše. Ogenj se je oprijel lesa, ki je bil tamkaj nakopičen in pripravljen za žgavni oltar, lizal sprva v malih plamenčkih krog sebe, nato pa s silno močjo bruhnil v sosednje prostore. Med judovskim ljudstvom je nastala silna zmešnjava; množice, ki so ubezale rimskim mečem, so se zagnale s strašnim krikom proti ognju, da otmejo goreči tempelj.

Bilo je ravno sredi opoldanske vročine desetega avgusta. Tedaj so naznanili poslanci Titu, da je tempelj v plamenu. Takoj je odhitel s poslanikom Lucijem in drugimi podpoveljniki na kraj, kjer se je razširjal požar. Ni trajalo dolgo in rimsko vojaštvo je bilo zbrano okrog templja do zadnjega moža, tako močno se je zbudila v njih radovednost in želja po plenu.

»Najbrž gre samo stranski del poslopja,« pravi poveljnik Luciju. »Kar tako

naglo ne bo orjaška stavba v ognju!
Ogenj moramo udušiti!«

»Zaman se boš prizadeval, da bi se ne izpolnile Gospodove besede!« odvrne Lucij.

Ravnokar je razsajal požar po predvorih, a že sikajo krvavo rdeči zublji tudi na severni strani svetišča na prosto. Mogočni oblaki dima zagrinjajo čimdalje bolj vso okolico. Vendar stoji pravi tempelj še zmerom nedotaknjen v svoji veličini in krasoti. »Moštvo naj se postavi v vrsto, tako da bo doseglo studenec na severni strani mesta!« veli Tit in ponavlja svoje povelje od gruče do gruče. »Rešiti moramo tempelj, to je moja nepreklicna volja!«

Toda med divjim vriščem morečih in ropajočih vojakov ter smrtnim krikom stiskanega ljudstva ostanejo vsi Titovi ukazi brezuspešni. Nihče se več ne zmeni za poveljnika. Srd, besnost in krvavo maščevanje je prevzelo razkačeno moštvo.

Z žalostnim srcem spoznava Tit, da pri toliki zmešnjavi in stiski ne bo mogoče oteti templja in izpolniti dane obljube. Boriti se mora kakor navaden vojak, preden pride stopajoč čez mrtva trupla in mlakuže krvi, v tempelj. »Kolik blesk, kolik sijaj!« vzklika presenečen, ko ogleduje prekrasna darila, obešena po zidovih, lesketajoče stene, pokrite z zlatimi plo-

čami, velikanski lesteneč, vinsko trto nad vhodom v svetišče z orjaškimi zlatimi grozdi, sedmerorogljati svečnik in zlato mizo oglednih kruhov, katero je samo njena teža obvarovala ropoželjne roke. »Kolika stavba, koliko bogastvo!« ponavlja Tit. Ko tako občuduje lepoto in sijaj h še božje, izjavi navzočim poveljnikom, da hoče še enkrat poizkusiti njeno rešitev.

»Prekasno!« pravi Cereal. »Gospod, ali ne vidiš, kako že sika plamen izpod onih vrat? Le nekaj trenutkov še in ogenj bo v sredi templja!«

»Pri Jupitru! Medtem ko se mudimo tukaj, so pobesneli vojaki podtaknili ogenj tudi drugod! Zdaj vidim, da se zemljan zastonj bori zoper usodo! Lucij, skoro bi verjel, da je bil oni Jezus iz Nazareta več kakor navadni človek! Njegove besede se bodo vendarle uresničile! Poizkusimo rešiti vsaj to zlato mizo in oni sedmerorogljati svečnik in sploh vse dragocenosti, kolikor je mogoče!«

Potrt, skoraj obupan se vrača rimski mogotec iz templja. Cereal in Lucij ukazeta najzanesljivejšim vojakom odnesti iz svetišča mizo oglednih kruhov, kadilni oltar in svečnik. Samo to in ničesar več ne morejo rešiti. Kajti plamen se je oprijel ravnokar veličastnega ostrešja nad njihovimi glavami in se jel ovijati okrog raz-

sušenih brun iz cedrovega lesa. Kmalu prične curljati zlato, s katerim so bile prevlečene strešnice, v žarečih kapljah na Rimljane.

»Vun! Sicer smo izgubljeni!« kliče desetnik Marcij. »Škoda! Kako rad bi utrgal zlati grozd, ki visi na vinski trti tam gori!«

»Saj bi ga itak ne dosegel!« se norčuje nekdo izmed njegovih vojakov. »Le pomisli, sedemdeset komolcev visoko se vzpenja ona žlahtna rastlina! Dovolj je, ako si zapomnimo to mesto! Zlato bomo lahko našli v pepelu, ko se bo ohladilo. Proč, proč, vročina postaja neznosna, ogenj že liže okrog nas!«

»Čudim se teži tega svečnika! Nisem mislil, da imajo Judje tukaj toliko množino zlata nakopičenega! Žal, da moramo tako naglo odtod!«

»Že zdaj vidim svoje rojake, kako se bodo čudili tem dragocenostim, ko jih bomo nesli v slovesnem sprevodu po Rimu! Jasno mi je, zakaj so bili rimski bogovi vedno tako zavistni judovskemu Bogu! Takih darov niti naš cesar ne poklanja svojim domačim bogovom!«

Med temi in sličnimi pogovori hité vojaki proti izhodu. Lucij se ozre še enkrat na prelestno krasoto hiše božje, ki odseva zdaj še lepše v žaru opoldanskega solnca. Tedaj pribobni izpod ostrejša nad

Najsvetejšim veliko ognjeno bruno in se ujame na četverobarvnem zagrinjalu. V istem trenutku je dragocena tkanina v plamenu ter se pod težo bruna raztrga na dvoje, tako da frčijo goreči kosci daleč naokoli.

S solzami v očeh beži Lucij iz svetišča, v katerem je moral gledati toliko gnusobo razdejanja.

Štiriindvajseto poglavje.

Med življenjem in smrtjo.

Zelo vznemirjen čuje Natanael ob postelji svojega brata Eleazarja in posluša divji vrišč, ki odmeva iz preddvora žena v oddaljeno bolniško sobico. Ta se nahaja poleg bivališča tempeljskega glavarja, potem ko je padla Antonija v roke sovražnikov. Kajti na tempeljski strehi, odkoder so napadali gorečniki drzne Rimljane, ni bilo več prostora za bolnika. Noč in dan so švigale smrtonosne pušice z višav na zmagovite sovražnike, ki so vršeli po osvojeni Antoniji in nastavljali svoje stonolome ob prvo obzidje templja. Eleazar je sicer rotil svoje rojake, naj ga puste umreti pod milim nebom spričo sovražnikov; prosil je celo: »Vrzite me na napadalce, da bom še umirajoč ugonobil ka-

kega sovražnika!« Toda nihče ni hotel ugoditi besedam napol blaznega poveljnika, marveč so ga prenesli v zatohlo, ozko sobico pod razbeljeno streho.

Tu leži zdaj večinoma v nezavesti, le zdajpazdaj ga prebudi neprestano butanje in grmenje ovnov in stenolomov, tako da mu gre skozi mozeg in kosti. Evzebij se ne more dovolj načuditi, da se more njegova železna narava tako dolgo upirati strupu, ki se mu je razlil iz gnoječe se rane po vseh žilah.

»Danes najbrž ne bo več učakal večera,« pravi duhovnik na jutro 10. avgusta, ko se mudi poslednjič pri njem. »Dajte mu zaužiti nekaj teh kapljic, in če se mu morda vrne zavest, tedaj ga lahko še enkrat poizkusite pridobiti za sveto vero in prejem svetega krsta. Dokler človek živi, nam še ni treba obupavati. Rahela je toliko zanj pretrpela in premolila: morda omeči Gospod v svojem preobilnem usmiljenju ravno zategadelj njegovo zakrknjeno srce. Ako bi pa vajini poizkusi le še razdražili njegovo srditost, ga pustita za vselej v miru.«

Tako odide Evzebij po svojem navadnem potu v mesto, kjer bi rad obiskal in potolažil še mnogo drugih bolnih in umirajočih meščanov. Tamaro bi rad vzel s seboj; toda devica se izgovarja, češ da je obljubila Eleazarju stati ob strani do

zadnjega diha in mora vrhutega vztrajati tudi pri dobri Raheli v teh bridkih poslednjih urah. Nato odideta ženski, utrujeni od dolgega nočnega bdenja, v sosednji hram, da se nekoliko odpočijeta. Grmenje napadalnih strojev je potihnilo in za hip je zavladala kroginkrog precejšnja tihota. Natanael naj bi ji zbudil, ako bi opazil na bolniku znamenja zavesti.

Nekako eno uro trajata mir in tihota. Tedaj prične na dvoru žena bučati in šumeti. »Rimljani so podtaknili ogenj!« čuje Natanael in plane prestrašen k oknu. Takoj nato prihiti Giezi in potrdi strašno novice. Kaj storiti v tej sili? Šele ko je odšel stari služabnik, da reši ben Kajfo, se domisli mladenič, da mu je pozabil naročiti, naj poišče nekaj zanesljivih prijateljev Eleazarjevih, ki bi rešili umirajočega strašne smrti v ognju. On sam in slabotni ženski si ga ne upajo spraviti po stopnicah navzdol. Tako bega dokaj časa brez sveta in pomoči od postelje do okna, od okna do postelje. Naenkrat opazi, da so se bolniku poteze močno izpremenile.

»O brat, brat!« zakliče Eleazarju, »ali me poznaš zdaj? Gorje nam, v templju so podtaknili ogenj!«

»Natanael, vode, podaj mi vode — mene žge ogenj!« stoka umirajoči. »Kaj hrumi ljudstvo? Požar? Ali res gori hiša božja?«

»Da, tako sem slišal; toda ostani miren! Ljudstvo bo požar pogasilo; ali pa grem iskat nekaj mož, da te spravijo na varno. Pokličem naj še Rahelo in Tamara, da čujeta ob tvoji postelji dotlej, ko se vrnem z nosilci. Čemu se spet vznemirjaš? Saj pridemo v pravem času!«

Kmalu potem klečita ženski zopet ob smrtni postelji bolnikovi, ki je iznova zatisnil oči ter je videti mnogo mirnejši. Natanael odhaja, da poišče pomoči. »Ako brat umrje, preden se vrnem,« jima naroča, zapuščajoč sobico, »tedaj me ni treba čakati, glejta, da se rešita. Znan vama je oni zapah v Eleazarjevem hramu poleg celice Gazit, odkoder lahko bežita do podzemeljskega hodnika. Ostanita ondi ob vznožju stopnic, da vaju dohitim ter vama pokažem pravo pot.«

Dolgo časa čakata ženski zaman, da bi odprl Eleazar oči. »Umrli nama bo kar tako,« jame plakati Rahela.

Tedaj završi zdolaj silen hrum in bojni krik. Judje so napadli sovražnike, da se prebijejo v gornje mesto. »Kdor se hoče rešiti, srčno za menoj!« jima doni na uho glas ben Giore, kateremu sledi nepopisen jok in stok.

»Usmiljeni Bog, kaj nas še čaka!« si misli Tamara. »Rimljani prodirajo v sveetišče!«

Tu priplaka v bolniško sobico sivolasa Fenena s tremi tempeljskimi devicami, ki so ji edine ostale zveste do zadnjega. »Vse se izpolnjuje, karkoli je napovedal Gospod!« vzklika preplašena starka. »Pogani hrume v njegovo svetišče kamen ne bo ostal na kamnu!«

»Dobra mati Fenena, zahvali Boga, da te je poklical s tvojimi hčerami k sveti veri in svetemu krstu! Mi vsi smo prerajeni iz vode in Svetega Duha in smemo upati v Kristusu dobrega in usmiljenega sodnika!« Tako tolaži Tamara plakajočo starko. Zdajci završne zdolaj množica v smrtnem strahu, začuje se strašni krič: »Požar! Tempelj gori!«

Tamara prebledi in pravi: »Beži, dobra mati, beži s svojimi hčerami! Hiti naglo proti južnemu delu svetišča, kjer najdeš v hramu poleg posvetovalnice zapah do podzemeljskega hodnika! Leti po stopnicah navzdol in počakaj na njihovem vznožju, da pride Natanael, ki vas bo otel!«

»In ti hčerka moja? Ali ne misliš uteči ognjenim valovom?« vpraša Fenena.

»Tudi jaz pridem, ko me oprostí Gospod mojih dolžnosti. V tej prebridki uri ne smem zapustiti Rahele in umirajočega poveljnika. Molite za nas in zanj!«

»Torej naj te blagoslovi Gospod za vse, kar si mi izkazala dobrega! Pošlje

naj ti svetega angelja, ki je pihal na tri mladeniče v ognjeni peči prijeten hlad, tako da so se izprehajali v plamenih kakor v pišu božajočega vetriča!«

Tako blagoslavlja starka ter hiti od tod, da otme sebe in svoje tovarišice. Zaman prigovarja Rahela devici, naj se pridruži Feneni. »Dovolj je, da ostanem jaz pri Eleazarju, dokler ne pripelje Natanael pomoči!« ji pravi. »Reši svoje mlado življenje!«

»Ne Rahela, rajša reši sebe! Saj veš, da ti ubogi bolnik vse odreče, česar ga prosiš, dočim je napram meni precej ljubeznivejši! Dovolj, da ostanem jaz pri njem in poizkusim rešiti njegovo dušo!« odvrne Tamara.

»In bi rada zanj in z njim vred umrla? O, prepusti meni to žrtev!«

»Glej, ni ti prevelika ta žrtev, in vendar se Eleazar ni nikoli odzval tvoji ljubezni, dočim je rajši meni ponujal svoje srce in svojo ljubezen, ki je seveda nisem smela dopustiti. Zato pa zdaj toliko rajša žrtvujem zanj svoje življenje kakor je tudi naš Gospod dal svoje življenje celo za sovražnike.«

Tako izkušata plemeniti ženi prekositi druga drugo s svojo velikodušnostjo, dočim razsaja tempeljski požar z vedno strašnejšimi koraki naokrog. Na tempeljskem dvoru je iznova zavladala precejšnja

tihota, boji in morije so minule. Le v smeri od Najsvetejšega se čuje divje praske-tanje plamena in udiranje tramovja, in ko se Tamara za hip ozre proti oni strani, vidi, kako se napenjajo rimski vojaki, da bi izvlekli sedmerorogljati svečnik iz templja. Drugi se trudijo krog zlate mize oglednih kruhov in zdaj — kdo neki je plavolasi častnik, ki podi ropoželjno drhal iz svetišča — obrnil je svoj obraz proti dvoru žena — Lucij, oči je niso varale.

Za trenutek pozabi devica navzočega bolnika in svoj bedni položaj, srce ji bije tako močno, da se mora oprijeti nastavka ob oknu. Kaj storiti? Ali naj ga pokliče? Ali naj zdirja k njemu in ga prosi, da ponese umirajočega na svojih rokah iz gorečega poslopja? On bi prihitel in ji izpolnil prošnjo! Dovolj je plemenit in vrhutega kristjan! Toda tu ji šine na misel, da bi Eleazar ob pogledu na svojega sovražnika s svojim srdom udušil v sebi vsako plemenitejše čuvstvo in kako bi njegova duša, ločivša se s sovraštvom od tega sveta, mogla stopiti pred svojega Sodnika, ko stoji pisano: »Kakor drevo pade, tako ostane ležati«?

Ne, ona se ne drzne v tem odločilnem trenutku poklicati Lucija.

Tamara spremlja lepo postavo svojega ljubljenca, dokler ji ne izgine izpred oči. »Odšel je! Nikdar več ga ne bom vi-

delo! Gospod, sprejmi moj dar ter se usmili te neumrjoče duše!«

Tako molj Tamara in se obrne proti bolnikovemu ležišču. Eleazar leži še zmerom, kakor bi spal. »Požar se bliža, a Natanaela še vedno ni!« toži devica Raheli. »Dajva mu nekoliko kapljic zdravila! Nemara bo Gospod blagoslovil najin poizkus!«

Komaj okusi Eleazar zdravilo, že odpira svoje trudne oči; njegov pogled je bistrejši in mirnejši, kakor kdaj. Najprej spozna Rahelo, ki še vedno kleči ob njem, odkar mu je podala zdravilo.

»Rahela,« dé poveljnik toda z glasom, kakršnega ni bila vajena čuti iz njegovih ust, »Rahela — hvala!«

Nehote ji zalijejo solze oči in ginjena poljubi njegovo mrzlo roko, ki tava po odeji nemirno semintja. »O Eleazar, vedno sem mislila dobro o tebi! Odpusti mi, da ti nisem mogla življenja bolj osrečiti!« ga prosi dobra žena ponižno.

Umirajoči zgame svojo glavo in pravi čez nekaj časa: »Ne ti, jaz sem si razdril svojo srečo! Moj ponos, moj srd! O koliko sem zakrivil tudi napram tebi! Odpusti mi!«

»Bog naj ti vse odpusti, kakor ti jaz iz srca odpuščam, moj dobri Eleazar!« vzklikne žena ter ga poljubi na čelo, kamor se je vsedel že smrtni pot. »In Bog ti

bo odpustil, ako se okleneš v zadnji uri njegove roke, s katero ti ponuja svojo milost.«

»Ah, ah, ali smem upati kaj takega? Imel sem tako strašne sanje; zdelo se mi je, da gori tempelj, moj ded, ki je s smrtjo Nazarenca zakrivil prekletstvo nad našo hišo, in oče sta stala sredi plamena. Izkušala sta me potegniti v žerjavico. Klical sem na pomoč in se ozrl nakvišku. Toda, o groza! Zagledal sem, kar je moj ded tisočkrat ponavljal, Nazarenca na oblakih neba in ta mi je žugal z očmi kakor bliski in kazal s prstom knjigo, v kateri so bile zapisane vse moje pregrehe zoper tebe, zoper nedolžno kri Galilejca Menahema, zoper oskrunitev templja, moja ošabnost in nevera. — O, nebotične gore grehov! In tedaj sem obupal v svojih sanjah ter pahnil samega sebe čez glavo v ogenj in pogubljenje. Toda ti in Tamara sta se krčevito oklenili mojih rok in me nista pustili pasti. In ko sem se zbudil, si klečala ob moji strani. Kje je Tamara? Ali je tudi tukaj?«

Tamara je stala ob moževem vzglavju, ko se je zbudil, ter se takoj oddaljila za nekaj korakov, ko je opazila z veselim začudenjem s kakšnimi besedami je nagovoril svojo zvesto ženo. »Nespametnica,« si misli zdaj sama pri sebi, »mislila sem, da je meni odločeno rešiti njegovo dušo!

Ne, ne, to je Rahelino opravilo, ki je v svoji ponižni ljubezni leta in leta noč in dan molila zanj!« — Ko pa vpraša umirajoči tudi po njej stopi poleg njega in pravi: »Tukaj sem, Eleazar!«

Bolnik obrne vanjo svoje gasneče oči in pravi: »Kje? Ne morem te razločno videti; mrači se. Ah, to je tvoja gorka roka! Ne izpusti več moje desnice v znamenje, da mi odpuščaš! Tudi zoper tebe sem strašno zagrešil! Videl sem zapisano v oni knjigi! — Toda kaj postaja tako zatohlo in soparno? Kaj hrumi zdolaj ljudstvo? Ali ni to prasketanje ognja? Ali nemara že zopet sanjam?«

»Ali naj mu povem?« zašepeče Rahela.

Uho umirajočega, tisti čut, ki navadno še vedno živi, četudi je opešala moč oči, je vprašanje ujelo in umelo. »Hočeta mi nekaj prikriti — zdaj že vem — požar — tempelj gori — in vidve, vidve vztrajata pri meni, da —«

»Da rešiva tvojo dušo,« ga prekine Tamara, ki je spoznala, da bo vsak hip izdahnil. »Eleazar ali veruješ, da je prišel Mesija? Da je Jezus iz Nazareta —«

»On je bil Mesija!« odvrne umirajoči s poslednjimi močmi. »Leta in leta — sem se boril — zoper Njega! Zdaj — zdaj se vdam!«

»Bog bodi zahvaljen!« vzklikne Tamara. »Urno, Rahela, krsti ga! Umira, umira!«

Z drhtečo roko obliva Rahela glavo svojega moža in izgovarja zakramentalne besede. Samo enkrat še zagrga tempeljski glavar in njegova duša stoji pred sodnim stolom božjim . . .

»Zdaj ne smeva izgubiti niti trenutka več,« sili Tamara potrto in do solz ginjeno vdovo, »zdi se mi, da razsaja ogenj že pod nama in krog naju. Ali ne čutiš, kako je razbeljeno ozračje? In to tukaj, ali ni dim, ki sili skozi špranje semkaj? O Bog proč, proč odtod!«

Zaman se trudi Natanael ob tem času, da bi poiskal kakega prijatelja svojega brata. Gorečniki so deloma pomorjeni, deloma pa so zbežali z ben Gioro čez most v gorenje mesto. Da bi se izognil neusmiljenemu klanju, ki divja krogin-krog njega, smukne mladenič v kot pod nekimi kamenitimi stopnicami. Na lastne oči mora gledati iz svojega skrivališča, kako padajo žene in otroci pod rimskimi meči; siromak trepeti po vsem životu in smrtna tesnoba mu stiska srce, dokler mu doni na uho obupno vpitje na pomagane in pojemajoče grgranje umorjencev. Dolgo trajajo morije in brezsrčno divjanje rimskih vojakov; šele ko zavlada v templju tihota, si upa Natanael izpod stop-

nic ter jame premišljevati, kako bi rešil svojega umirajočega brata, njegovo ženo in Tamaro. V trdnem zaupanju na božjo pomoč izmoli prelepi devetdeseti psalm, s katerim se izroči varstvu svojega angelja variha, in stopa strahoma mimo mrličev proti preddvoru žena. Od tu se ozre skrivaj izza orjaškega stebra proti oknu, kjer umira Eleazar, ter zagleda Tamaro — njegovo bistro oko ga ni varalo — ki je v tem trenutku odstopila od okna. Strah in trepet ga navdajata, ko vidi, kako daleč se je razširil požar, odkar je zapustil Eleazarjevo bolniško sobico. Tedaj je videl na tisti strani samo neznaten oblček dima, zdaj pa bruha tudi tam veličastna stavba svetišča proti nebu rdeče ognjene valove, ki se razgrinjajo v svoji grozoti z vedno večjo naglico po pozlačenih svodih hiše božje.

Kdo naj izrazi in popiše čuvstva, v katerih trepeta srce Natanaela, ko spozna, da so njegovi dragi izgubljeni? Brat Eleazar, dika in ponos svetega mesta, dobra Rahela in plemenita Tamara, vsi so zapisani smrti, strašni smrti v ognju. Ko vidi, da bi bili vsi njegovi rešilni poizkusi zaman, sklene rešiti vsaj svoje mlado življenje in beži s solznimi očmi iz templja. Toda kmalu zagleda mladega beguna neki rimski vojak in ga hoče kratkomalo pomandрати na tla, kakor je storil že z kdove

koliko drugimi. Natanael ga prosi na koljenih, naj se ga usmili in mu prizanese. V tem hipu zgrabi brezsrčno roko morilca železna pest in od zadaj se oglasi strogi, zapovedujoči glas, rekoč: »Sramota, da preganjaš z mečem napol doraslega mladenciča! Poberi se odtod! Dovolj krvi je teklo!«

Natanael se zgrudi k nogam svojega rešitelja in mu jeclja besede hvaležnosti. Ko pa se ozre kvišku ter zagleda njegov lep obraz s plavimi kodri in njegove prijazne, prijateljske oči, spozna moža ter vzklikne: »Stotnik Lucij!«

»Da! Kako me poznaš?« vpraša Lucij, ki je ravno zapuščal tempelj.

»Nekoč sem te videl, ko te je moj brat pripeljal vjetega na svoj dom, in Benjamin in Tamara sta pozneje tako često govorila o tebi, da te nisem mogel pozabiti,« pravi Natanael. Toda takoj nadaljuje rekoč: »O Lucij, tebe pošilja Bog in njegovi sveti angelji! Pomagaj nam! Reši nas! Ali vidiš tam gori ono okence? Tam se bori moj brat s smrtjo in Rahela in Tamara sta še zmerom pri njem, dasi ravno bodo vsi trije зда'pazdaj v ognju.«

»Tamara, hčerka rabja Sadoka?« vpraša Lucij presenečen.

»Da, Tamara, sestra Benjaminova, dobra Rahela in pa moj brat. Toda čemu naj ti govorim o svojem bratu, usmilil se ga

itak ne bodeš, ker je tvoj sovražnik! Usmili se vsaj ženâ, ki še nista nikdar Rimljanom skrivile lasu!«

»Naj si bo tudi tisočkrat moj sovražnik, moramo ga rešiti, če je še mogoče, in tudi obe ženi; toda kako?« vzklikne Lucij Flav.

»Vem, da bo najin trud zaman, toda pojdiva vse eno! Močan si, gospod, in korenjak! Z božjo pomočjo morda vendarle kaj doseževa!«

Bojazen, s katero govori Natanael, je žal upravičena. Tisti del poslopja, kjer bi najhitreje dospela do svojih dragih, se je že zdavnaj ogrnil v neprodorne oblake dima. Iz predvorov, hodnikov in posameznih nadstropij švigajo naokrog ognjene kače, sikajo od okna do okna in se z nedopovedno naglico oklepajo razrušenega tramovja. Samo precejšnjega dela vzhodnega krila še niso zagrnili uničujoči valovi ognjenega morja in tudi gladka, ravna streha je na tisti strani in v smeri proti severu nedotaknjena. Lucij se spomni, da so Judje s te strehe obsipali sovražnike z jatami puščic in se ob nevarnosti vselej poskrili pod tamošnjim ostrešjem. Torej morajo odtod voditi navzdol stopnice ali kaj sličnega. Natanael potrdi Lucijevo slutnjo ter pravi, da so res na severni strani neke stopnice, po katerih se pride prav do Eleazarjeve bolniške sobice.

Preslabo je pero, da bi popisalo ovire in težave, s katerimi sta se morala bojevati Lucij in Natanael, predno sta, izmučena in skoro omamljena od vročine, pripela visoko vrh tempeljske strehe. Celó med rimskim vojaštvom, ki se gnete na širokem preddvoru poganov, glava ob glavi, mož ob možu, ter strmi kakor okamenelo v pretresljivi prizor gorečega svetišča, se čujejo klici občudovanja in strahu, ko zagleda drzna rešitelja v tej nevarni višini.

Nekoliko korakov pred tempeljskim pročeljem so postavili vojaki srebrnega rimskega orla ter mu darujejo kadila, tako da se dviga odtod proti nebu neznamen oblaček dima, dočim se nad templjem okrog nebotičnega plamena valijo nepregledne kope umazanega dima. Krog pogskega znamenja stoje v polkrogu podpoveljniki s Titom na čelu. »Lucij! Poslanik Lucij!« vzklikne Cereal osupel, ko ga opozori desetnik Marcij, naj pogleda drzni postavi, ki sta ob tem času splezali v tako visočino.

»Pri Jupitru, on je!« se začudi Tit. »Kako neki je mož dospel tja gori in kaj neki išče tod? Najbrž ga je prignala gori kaka krščanska bedarija, ki je v zvezi z njegovim verskim naziranjem. Sicer ga imam za jako sposobnega, srčnega in v vsakem oziru zanesljivega poveljnika, ki

je navzlic svoji veri zvesto vdan cesarju. Moramo ga rešiti.« In poveljnik zavpije z vso močjo svojega glasu: »Lucij Flav, pridj na kraj, da te rešimo!«

Poslan.k čuje njegove besede, pozdravi Tita in kaže z roko proti lini, ki je najbliž'a Eleazarjevi sobici. Ne meneč se za svarilne klice in opomine svojih tovarišev drvj naprej, se ovije v svoj vojaški plašč, nastavi predse ščit in zdrkne po stopnicah navzdol. Ko mu udari v obraz dušljivi puh in razbeljena sopara, zakliče Natanaelu naj ostane na mestu, sam pa se pripravi na smrt in hiti proti označeni sobici. Nemirno utripa rešitelju srce, ko tipa v strastni naglici po vratih, ali takoj na to mu zadoni na uho iz nizkega, z dimom prenapolnjenega hrama slaboten ženski glas, rekoč: »O Bog! Pomoč, pomoč!«

»Urno, beži z menoj na streho! Kje je ranjenec?«

»Eleazar je mrtev! Toda Rahela — glej — v nezavesti — o Bog, tudi z menoj je pri kraju!«

Luci'eva roka prime napol omedlelo Tamaro in jo nese vrh strehe na prosto. Samo za hip postojj poslanik, da bi dihnil vase svežega zraka, nato se vrne v naglih skok h skozi razbeljeno ozračje ter reši tudi Rahelo. Že se veseli skrivaj svoje zmage in srce se mu širi od radosti, ko zre

pred seboj tako dragi mu osebi, kateri je otel strašne, a gotove smrti. Natanael ga roti, naj podviza svoje korake, da bodo čim prej na varnem. Vsi štirje hitijo proti oni strani tempeljske strehe, koder sta poprej prišla rešitelja, da bi odtod ubežali navzdol ter dospeli na prosto. S strahom opazi Natanael, kako se tudi tu iz posameznih nadstropij valijo ogromni stebri dima in kako postaja pod njihovimi nogami kovinasta streha čimdalje bolj vroča. Lucij prebledi. Nato stopi, iskaje druge rešilne poti, na kraj strehe ter vidi pod seboj tisočero množico, ki se gnete še vedno po širokem preddvoru ter mu kliče in ga vabi z rokami. Vojaki mu kažejo široki pomol nad pročeljem, kamor bi nemara dosegle njihove lestve. Toda ta je tako globoko pod Lucijem, da bi ga mogel doseči v skoku samo najspretnejši in najpogumnejši skakalec. Pokaže ga Tamari in njej se ne zdi ta pot nemogoča, ko preti od vseh strani neizprosni pogin. Ali o Raheli ni moči misliti take drznosti. Zato prosi navzoče, naj le poizkusijo svojo rešitev, njo samo pa naj prepustijo svoji usodi.

»Ali si upaš doseči pomol?« vpraša Lucij Natanaela.

Mladenič se ozre z bojaznijo v globočino in pravi: »Poizkusi ti prej, potem ti sledim tudi jaz!«

»Ne! Ti moraš naprej!« odgovori Lucij. Povedal ti bom, zakaj. Splezati moraš k Rimljanom in izročiti Titu te vrstice katere bom zapisal. Poveljnik mi bo poslal na pomol krepkega moža in nato bomo poizkusili rešiti tudi ženi.«

V naglici napiše poslanik nekaj besedi na voščeno ploščico, ki jo je hranil v žepu svojega plašča, ter jo izroči Natanaelu. »Zdaj se pa nikar več ne obotavljaj! Glej, kako se podi proti nam plamen! Samo tvoja hrabrost more rešiti nas vse!«

»Prav!« odgovori Natanael. »Rimljani me bodo sicer ssekali na kosce; morda jim potem pride v roke tvoje pismo in vas rešijo. Pozdravljena, Tamara, pozdravljena, Rahela! Najbrž se ne vidimo več! Čuj me, angelj varih, in posodi mi za hip svoja varna krila!«

Natanael se izpusti v globočino in obleži na kamenitem pomolu na nogah in rokah.

»Ali si se hudo poškodoval?« zakliče Tamara z vrha. Natanael prikrije in utaji bolečine ter se ozre s prisiljenim smehljanjem kvišku. Potem se plazi proti lestvi, ki so jo prislonili vojaki in ki sega malone do njega ter poizkuša doseči njen vrhni klin. Tamara medli od strahu, ko vidi mladeniča viseti med nebom in zemljo, in tudi Lucij trepeta za njegovo življenje.

Toda Natanael srečno doseže lestvo in je kmalu na tleh. Takoj nato ga peljejo pred Tita, kjer mu izroči voščeno ploščico. Poveljnik jo vzame in čita: »Ako me ljubiš, dragi Tit, mi pošlji semkaj desetnika Marcija, ki naj prinese s seboj močno, kakih dvajset komolcev dolgo vrv. Rad bi otel življenje dveh oseb, ki sta dragi mojemu srcu.«

»Že zopet neka krščanska posebnost! Mož postavlja v nevarnost svoje življenje, da bi rešil dvoje Judinj, dočim jih je na tisoče popadalo pod našimi meči ter zadostilo srdi in pravičnosti naših užaljenih bogov! Toda vseeno mu hočem uslišati prošnjo!« pristavi poveljnik napol v jezi, dočim občuduje v srcu plemenito in požrtvovalno ravnanje krščanskega vojaka.

Desetnik Marcij spleza po lestvi na pomol in vrže Luciju vrv. Poslanik izpusti previdno ženski po vrvi do Marcija in jima konečno sledi tudi sam. Odtod jim pomaga lestva, tako da stoje slednjič v preddvoru na varnem. Tit, ki je pričakoval Lucija ob vznožju lestve, mu dovoli, da sme z Natanaelom in ženami takoj oditi v tabor.

Tempel'ski požar je ob tem času v svoji divji veličastni grozoti narastel do vrhunca. Z vseh koncev in streh hiše božje prasketajo proti nebu ognjeni stebri, ki prekašajo drugi drugega po svoji veli-

kosti in visočini. Goreča bruna grme skozi razdejjane oboke in padajo skozi vsa nadstropja, tako da je tudi v podzemeljskih hramih, kjer so nakopičeni zakladi vsake vrste, kmalu vse v ognju in pepelu. »Zdelo in videlo se je, kakor bi gorel ves tempeljski hrib iz svojih korenin,« pripoveduje Flavij Jožef. Med divjimi in neukrotljivimi silami velikega požara pa odmeva tisočeri krik in stok, tisočero žalovanje in jokanje.

¶Komaj od de Lucij z Natanaelom in ženami v bližnji tabor, zagledajo vojaki visoko nad tempeljskim pročeljem, v čigar ostrešje se je ravnokar zajedel požar, sivolasega starčka. Bil je blazni Kajfa. Ubežal je iz posvetovalnice in se izkušal oteti pred ognjem na streho, kjer teka zdaj brez sveta in pomoči semintja. Pretresljivo odmeva med prasketanjem ognja njegov hripavi glas, strašno je videti, kako si nekdanji veliki duhovnik v obupu in smrtnem strahu ruva razkuštrano brado in roti nepregledno množico, ki se roga njegovi čudni postavi, naj mu prihiti na pomoč. Ko vidi, da je ostal zapuščen in bo moral umreti tako strašne smrti, tedaj mahne s svojimi pestmi proti ljudstvu in potem proti nebu ter trešči z glavo navzdol v bučeči vrtinec ognjenega valovja.

Petindvajseto poglavje.

Zopet v Betaniji.

Ko sporoči Benjamin svojemu očetu: »Tempelj gori!«, mu rabi ne more verjeti. »Tit mi je obljubil, da bo ostalo svetišče nedotaknjeno, in jaz sem mu zagotovil v ta namen skoro vse svoje imetje,« pravi Sadok prestrašen. Potem hiti s svojim sinom pred tabor, in ko opazi, kako se iznad templjeve strehe dvigajo vedno gostejši oblaki dima in kako narašča plamen, raztrga svoje oblačilo, si potrese na teme pepela in dolgo časa ne more ukrotiti svojega srda in obupa. Tudi Benjamin ima solzne oči in ihti z očetom na ves glas. Toda njemu božja sodba ni prišla tako nepričakovano.

»O oče!« plaka deček, »kako prav je imel Jezus, da se je zjokal nad Jeruzalemom in njegovim templjem! Lucij mi je pripovedoval, da je stal mili Odrešenik na tem kraju, ko je pretakal solze nad nehvaležnim mestom, ki je pomorilo preroke in poslance božje, in je potem vse natančno napovedal svojim učencem, kar se zdaj godi pred našimi očmi. O oče, oče, poglaj, kako divja požar! Zdaj moraš končno priznati, da je ljubi Jezus oznanjeval samo čisto resnico. Ali čuješ žalovanje? Prav do naju doni krik in žalost.«

In res, pogled na goreči tempelj omahča slednjič celo trdovratno upiranje in ustavljanje rabijevo. Mož je v svoji duši skoro strt in uničen. V tej pregrenki žalosti se vrže na kolena in kliče proti nebu, rekoč: »O Bog, Bog mojih očetov! Usmiljenje, milost! Moje srce čuti, da se je brezbožno upiralo neštetim dokazom, zlasti vstajenju in čudežem, s katerimi bi me bil rad prepričal o svojem Sínu Jezusu Kristusu! Gospod, Gospod, jaz verujem! Pomagaj moji omahljivi veri! Ne kaznuj me po meri mojih hudobij, temveč deležen naj bom velike sprave, katero je zaslužil Jezus na križu vsem skesanim grešnikom!«

Tako ihti rabi in s solzami veselja moli z njim vred tudi Benjamin. Tedaj pošlje Gospod spokorjenemu možu kot zagotovilo svoje prizanesljive ljubezni veliko in nepričakovano veselje. Po stezi, ki pelje iz mesta v tabor, prihajajo poslanik Lucij, Natanael in dve ženi.

Benjamin spozna najprej svojega prijatelja, ki stopa za korak oddaljen pred poslanikom. »Oče!« dé rabiju, »to je Natanael, sin Ananov, ki sem ga pustil pri Tamari na Marijinem domu. Nihče drugi ni, kakor on, dasiravno je med tem časom zelo shujšal, in dobri poslanik Lucij ga vodi za roko. Ali kdo sta tisti ženi, ki sta se ravnokar prikazali izza skale? Obe sta

zakriti — oče, oče, to sta Tamara in plemenita Rahela!«

Veselje nenadnega svidenja je skoraj preobilno za vznemirjeno in ginjeno srce Sadoka. Njemu in njegovima otrokoma ne gre beseda iz grla; vsi trije plakajo od radosti ter se objemajo in šele naslednji dan, ko zaključi Tamara pred očetom dolgo povest svojih doživljajev, se izkuša Sadok zahvaliti rešitelju svoje ljubljene hčerke, seveda bolj s solzami kakor z besedami.

Ob tej ugodni priliki se Luciju pač večkrat vsiljuje misel, da bi poprosil rabija, naj ga združi s Tamaro; ali vselej si stanovitno izbije iz glave ta mamljiva vabila. »Spričo gorečega templja in nepopisnega gorja, ki še vedno vlada po Jeruzalemu, bi ne bilo lepo snubiti,« si misli sam pri sebi. In res, iz oči device sije sveta resnoba, tako da mine dokaj dni, preden more Benjamin izvabiti s svojimi nagajivimi dovtipi z njenih usten prvi smehljaj.

Vrhovni poveljuik dovoli Luciju, da sme odpeljati svoje varovance v zapuščenno domovje v Betaniji, s katerim se je bil seznanil poslanik ob onem usodepolnem velikonočnem prazniku. Tu čakajo odslej v neskaljenem miru osvojitve gornjega mesta in nadaljne usode svojih dragih, ki so še zmerom v nesrečnem Sionu. Berenika sicer vabi ženi, naj jo spremita v Ce-

zarejo, kamor se namerava vrniti v svoji razdraženosti in nevolji, ker je kljub njenim željam pogorel tempelj. Ali Tamara in Rahela se čutita dolžni, da uljudno odklonita vsako tako vabilo; ne upata si tako daleč od mesta, v katerem bodo morda njihuni znanci še potrebovali njune pomoči.

Med tem časom nadaljujejo Rimljani obleganje gornjega mesta z velikimi uspehi. Simon ben Giora in Janez iz Gishale sta pripravljena izročiti sovražnikom mesto, toda pod pogojem, da smejo ženske in otroci svobodno oditi. Toda Tit neče čuti o pogajanju niti besedice in veli tudi gornje mesto obdati z nasipi ter prisloniti ob njegovo obzidje razdirajoče stenolome. Tako ima tudi Lucij, čigar pomoči in sveta se poveljnik zdaj posebno rad poslužuje, noč in dan dovolj opravka.

Vkljub temu preostane Luciju semintja prosta urica, ko lahko svobodno poleti v Betanijo, kjer zasije na vseh obrazih veliko veseije, kadar vidi Benjamin prihajati svojega prijatelja na mirno dvorišče. Skrbne roke ženâ so osamljenemu domovju v kratkem času nadele dokaj prijazno in vablljivo lice. Tudi stari Sila, ki je bival od meseca aprila v grobni votlini Lazarja, se je slednjič prikazal na dan. Mož se Benjaminovemu trkanju in klicanju dolgo časa ni hotel odzvati, tako da je mislil deček, da je starec v zapahnjeni votlini naj-

brže umrl ali pobegnil kam drugam. Zato pokliče na pomoč Natanaela in tako odvalijo kmalu njune krepke roke težki kamen na stran. Sele zdaj se oglasi v kotu starčevo mrmranje, tako globoko in turobno, da bi mlada junaka rajrajše popustila vse skupaj in zbežala v hišo. Toda slednjič se bojazljivi Sila vendaric izvali iz svojega brloga ter si upa iti celo v hišo, seveda ko se je trdno prepričal, da ni daleč naokoli nobenega Rimljana. Le svetinj, ki jih je čuval med tem časom pri sebi, si ne upa prinesti iz svojega skrivališča, četudi ga navzoči prosijo na vso moč, naj jim jih pokaže samo za kratek trenotek. »Dobro so skrite, kjer so,« se izgovarja vsiljivim prosilcem. »Nikomur drugemu jih ne bom izročil kakor Evzebiju ali pa škofu Simeonu!«

Ko zopet sedi stari vrtnar nekega dne po dolgem času brezskrbno za mizo in se krepča z mehkim kolačem, ki ga je postavila predenj skrbna Rahela, ter pokuša kupico vina, prihiti Benjamin v sobo, rekoč: »Lucij gre, toda danes ga spremlja tudi neki rimski vojak!«

Komaj izgovori Benjamin te besede, že stoji kupica nezaupljivega vrtnarja prazna, dočim je izginil kolač pod širokimi gubami njegovega plašča. Ves prestrašen in zbeغان plane Sila iz sobe ter si ne pusti dopovedati, da je Lucij eden najzaneslji-

vejših prijateljev. »Rimljani so Rimljani!« zamrmra starec, zbeži skozi vrtna vrata in smukne v svoje čudno skrivališče.

Lucij je danes pripeljal s seboj desetnika Marcija, kateremu je pri gradnji nasipov kamen težko pohabil desnico. »Pripeljal sem ti starega znanca,« pravi stotnik, obrnjen proti Tamari. »Zdaj se ti ponuja zopet lepa prilika, da se odhkuješ kot bolniška strežnica, zato bo pa Marcij za plačilo čuval vašo hišo nasilnih in roparjeljnih vojakov. Saj se ga še spominjaš, ko smo se prvič videli?«

Seveda ga pozna Tamara in zato ga vsa hiša pozdravi kot dragega gosta. Med tem ko obvezuje mladenka ranjenčevo desnico in mu jo polaga v mehke povoje, pripoveduje Lucij najnovejše dogodke, ki so se pripetili med zadnjim obleganjem.

Nečloveška beda, ki stiska že tako dolgo uboge oblegance, je zadnje dni prekoračila svoje najskrajnejše meje. »Tita samega spreletava groza, kadar se domisli gorjâ, ki ga je nakopal temu mestu, in trdi, da so vse to zakrivile hudobije meščanov in kazen božja. Ravno včeraj nam je pripovedoval strašen slučaj. Siromašna žena, zblaznela od lakote in pomanjkanja, je zaklala svojega lastnega otročiča ter spekla malega mrliča na ognjišču. Ko je zadišala pečenka, so pridrli v hišo roparji ben Giore, ji zagrozili z meči in zahtevali

zase pripravljeno jedilo. Z blaznimi pogledi stopi mati pred nasilneže, vzame grozotno jed ter jo postavi prednje, rekoč: »Če sem jaz jedla, tudi vi ne bodeste tako tenkočutni, da bi se branili!«

»Grozno, grozno!« vzklikajo poslušalci. »Ali še ne bo konca teh strašnih dni?«

»Kmalu pride konec. Jutri bodo poslednjič zabobneli ovni ob jeruzalemsko obzidje in ta boj bo zadnji, odločlni. Obleganci se vojskujejo in upirajo raz obzidje s skrajnimi in poslednjimi močmi. Vse je že izgledala lakot. Toda, kar sem ti hotel povedati, Benjamin: od včerajšnjega dneva nisem mogel opaziti nobenega golobčka več na oni hišici, ki nam je vsem znana. Zdi se mi, da sem še predvčerajšnjim videl dvojico; tudi danes sem pazil na ono stran, toda videl nisem ničesar.«

»O joj!« se užalosti Benjamin. »Roda je najbrže vse poklala!«

»Ali pa so jih pomorili gladni roparji s puščicami in ubili tudi Pavlina, njegovo mater in obe služabnici,« pripomni Natanael.

»Te je gotovo že zdavnaj lakota ali kuga spravila s sveta,« jame tarnati Rahela.

»Čuval jih bo Bog in njegovi sveti angeli,« izkuša tolažiti Tamara. »Pavlina mi je nekoč pripovedovala, da ji je napove-

dala Mati Gospodova, da bo bolnica preživela bedo in stisko teh dni in šele po osvojitvi mesta zapustila to solzno dolino. Upajmo, da so ž njo vred tudi vsi drugi ostali še živi. O Lucij, ne morem te dovolj prositi, da jih takoj sprejmeš v svoje varstvo, kadar boste vdrli v mesto.«

»Tudi če bi ne bil kristjan, bi to zahteval od mene čut hvaležnosti,« odvrne poslanik. »Toda kje naj iščem Evzebija in njegovo blago ženo Salomo?«

»V Davidovem poslopju, kjer je postavil Gospod Zakrament ljubezni — ne bo jih treba iskati daleč odtod. Ah, pa saj ne poznaš one hiše, ko nisi bil nikoli tam.«

Benjamin in Natanael sta v svojem navdušenju takoj pripravljena pomagati Luciju kot vodnika po osvojenem mestu.

Toda poslanik pravi, da Rimljani nikdar ne puste tako mladih in neizkušenih ljudi preblizu obzidja in si bo že sam znal na ta ali oni način pomagati iz zadrege.

»Toda molite ta čas,« pripomni poslanik, »da ne pride moja pomoč prekesno. Kaiti povelje, katero je ukazal danes Tit razglasiti vojaštvu, je strašno kruto in krvavo. Zapovedal je vse upornike, katere bodo zasačili z orožjem v rokah, pribiti na križ in pomoriti vrhutega vse bolne in slabotne. Izmed mož in mladeničev pa bo izbral najlepše in najkrepkejše za svoj slavnostni vhod v rimsko mesto. Vsi ostali

prebivalci, možje in žene, bodo morali oditi v Egiptet kot državni sužnji v ondotne rudokope, ali pa bodo prodani na ladje kot vesljači in opravljali težka dela pri zidanju javnih poslopij. Vsakdo, ki še ni dosegel sedemnajstega leta, bo prodan v sužnost.«

»Strašno, strašno!« se zgražajo navzoči.

»Ali ne moreš omehčati Tita, da bi nekoliko omilil svoje povelje?« vpraša Tamara.

»Trudil sem se na vso moč, toda zaman. Tit je pravi, pristni Rimljan in pogan, o krščanskem usmiljenju ne najdeš niti sledu v njegovem srcu,« odgovori Lucij. »Priznati moramo, da je blazna trdovratnost judovskega ljudstva silno raztogotila poveljnika in njegovo vojaštvo. 'Čas usmiljenja je minul,' tako je zaklical poveljnik zboru duhovnikov, ki so ga ob času tempeljskega požara prosili milosti, ter jih nato ukazal zaporedoma usmrtiti.«

Rabi Sadok vpraša, ali bi ne bilo mogoče z večjo vsoto denarja omiliti krvavega povelja; poslanik mu odgovori, da je povelje že razglašeno posameznim legijam in ni pričakovati kake izpremembe. Nato se vrne Lucij pred obzidje, ostali pa pričakujejo s strahom nove šibe božje, ki ima zdajpazdaj udariti zadnje ostanke upornega judovskega ljudstva.

Drugi dan spremljata Benjamin in Natanael desetnika, s katerim sta takoj sklenila zaupno prijateljstvo, vrh Oljske gore. Pred njihovimi očmi leži v nižavi razgrnjeno sveto mesto. S počrnelih in osmojenih zidov porušenega templja se dvigajo tuhtam proti nebu lahni oblački dima. »Žerjavica pod pogoriščem je še zmerom tako vroča,« pravi Marcij, »da smo morali ustaviti delo, ko smo v pepelu brskali in iztikovali po zlatu, dasiravno so se že kar na površju prikazale obilne kepe te žlahtne kovine. Vročina je bila tako silna, da so popokali celo marmorni stebri in ni ostalo na njihovem mestu ničesar drugega, kakor veliki kupi kuhanega apna.«

»Do pičice tako, kakor je bil napovedal Gospod, ko je rekel: ‚Resnično vam povem, kamen ne bo ostal na kamnu, ki ne bo razdejan,‘« pripomni Natanael.

Ob zahodnem templejskem obzidju stoji še vedno na stotine bojnih strojev, ki bruhajo iz sebe kamenje, kopja in puščice, tako da hité v velikanskih lokih čez strehe in ulice v gorenje mesto, dočim grme na severni strani, zlasti ob ribjih in Efraimovih vratih, neprestano ovni razdiravci in se zaganjajo ob močno obzidje s toliko silo, da odmevajo njihovi udarci prav do Oljske gore. Kakor mravljice mrgole Rimljani ob nasipih, za njimi

pa stoje v bojnem redu legije, vsak hip pripravljene, da planejo skozi kako vrzel v mesto.

Toda to obleganje in napadanje ne traja dolgo časa; naenkrat potihnejo na tempeljskem dvoru metalniki in tudi stonolomi na severni strani prekinejo svoje razdirajoče delo.

»Kaj je to?« vzklikne Marcij.

»Glej, tam pri ribjih vratih! Judje dajejo znamenje s palmovimi vejicami!« vriska Benjamin.

»Najbrže prosijo milosti in bi radi odprli sovražnikom mestna vrata,« odgovori Marcij. »Pri Herkulu! Že doni bojni rog! Vojaki zapuščajo nasipe in se valijo v gostih trumah proti vratom! In jaz ubožec sem si moral ravno na predvečer tega slavnega dne pohabiti desnico! Bil bi prehud udarec za poštenega vojščaka, če bi moral s tega mesta gledati, kako si delé njegovi tovariši obilni plen! Vrnita se domov, otročaja; jaz sam pa pohitim v mesto, nemara bom tudi z levico ujel kak masten kosec za nagrado!«

»Tudi midva! Tudi midva!« prosita dečka. »Pokazala ti bodeva najbližjo pot v mesto!«

»Naj bo! Toda nikdar daleč proč od mene! Najmanjša lahkomiselnost vaju lahko spravi ob življenje in prostost,« ju

posvari desetnik in zdirja v naglih skokih navzdol, tako da ga komaj dohitevata mlada spremljevalca.

Ko čujeta Simon ben Giora in Janez iz Gishale novico, da so meščani odprli vrata sovražnikom, se polasti tudi nju strah in obup. Galilejec se izkuša zateči v podzemeljski hodnik, ki vodi proti templju, roparski poglavar pa najde skrivališče v obokani kleti Herodovega gradu, odkoder upa priti skozi tajni rov pod zidovjem na prosto. V ta namen vzame s seboj kopače, da bi lažje pobegnil s svojim ropom. Toda že čez nekaj dni se oglasi v njih lakota in jih prižene iz skrivališč; Tit veli uporna poveljnika premaganega mesta vkovati v verige, da ga spremljata in poveličujeta pri njegovem slavnostnem vходу v rimsko prestolnico. Ko opazijo niuni pristaši svoja voditelja v tako bednem položaju, pomečejo orožje stran in jamejo prositi milosti.

Prepozno! Na stotine jih popada že pri mestnih vratih pod neizprosnimi meči, potem pa se vali krvava reka pogina čez trge, ceste in ulice. »Zmaga, zmaga!« hrume množice Rimljanov po ulicah. »Smrt sovražnikom Rima, smrt sovražnikom njegovih bogov!« Te in naslednje ure zrô tako grozotne morije in tako strašno maščevalnost, da poroča zgodovina o njih s studom in gnusom in jih za-

tegadelj pisatelj te povesti rajši zamolči svojim čitateljem.

V Marijini hišici kleči ob tem usodnem času Pavlin ob smrtni postelji svoje matere in poleg njega obe služabnici in stara Saloma.

Zarana zjutraj so opravili svojo običajno skupno jutranjo molitev. Nato sta prigrulila skozi okence zadnja preostala golobčka, ljubki in pohlevni živalici, jela tekati in poskakovati po odeji Pavlinine postelje ter jo prosila drobtinic; te postajajo zadnje dneve čimdalje redkejše. Smehljaje gleda bolnica nedolžno in zaupljivo dvojico. Tu pristopi Roda ter seže po golobčkih, rekoč: »Ne morem kaj za to, ali lakota je huda in ta dvojica nas morda še nekaj dni ohrani pri življenju.«

Pavlina pa razprostre svoje snežno-bele, trepetajoče roke nad njima in reče: »Ni treba! Stiska se bliža koncu! Danes mi je v sanjah namignila Mati Gospodova! Zelo mi vstrežeš, ako greš ter pokličeš Evzebija! Prosi ga, naj vzame s seboj tudi sveto popotnico in sveto poslednje olje! Dnevi bridkosti so minuli, večnost je blizu!«

»O dobra gospa, danes se mi zdiš trdna in sveža, kakor že zdavnaj nisi bila,« odgovori Roda. Ali ko se pazljiveje ozre v njeno blede obličje, odide takoj iz sobe

ter zašepeta nekaj besedi Pavlinu, nakar odhiti mladenič po duhovnika.

Komaj je končano sveto opravilo, že doni po cestah rimski bojni rog, pijano zmagoslavje, pomešano z nepopisljivim smrtnim trepetom preganjanih meščanov, pa odmeva prav do tihega Marijinega doma. »Pogum, zaupanje!« šepeta umirajoča gospa, da bi osrčila navzoče. »Bog in njegovi sveti angelji so čuvali to domovje do današnjega dne in ga ne bodo zapustili v zadnji uri. Čuva in brani naj vas Bog vse, vse! Zlasti pa izkušaj ti, moj dragi Pavlin, ohraniti venec zmage, ki ti je že pripravljen v nebesih! Mir Gospodov naj kraljuje med vami in nad vsemi, ki so svete volje! Slava Bogu na višavah! Amen.«

S temi besedami sklone bolnica glavo ter zatisne svoje trudne oči za vselej.

Evzebij in Pavlin klečta še vedno ob mrliču zatopljena v molitev, ko zabobne na hišnih vratih votli udarci in zahtevajo sirovi in zapovedujoči moški glasovi, naj se jim nemudoma odpre. Pavlin poljubi še enkrat roko svoje umrle matere ter se pokriža na čelu z odrešilnim znamenjem; nato odide pogumno proti vratom. Prestrašeno kriknejo ženske, ko jih odpre in se vsujejo v mirno domovje vojaki z golimi meči.

»V imenu božjem vas rotim, spoštujte mrliča, ki je ravnokar izdihnil!« prosi Pavlin odločno.

»Kdo pa, misliš, da smo, da bomo trepetali pred smrtjo?« tulijo raztogoteni Rimljani. »Smrt je naše rokodelstvo in to bodete ti in tidve čarovnici takoj lahko poizkusili! Toda prej nam še izroči denar, ako ne, te bomo pognali z najhujšimi mukami na drugi svet! To je že od nas marsikdo občutil!«

Že hoče brezsrčni ropar izpolniti svoje grožnje in jame neusmiljeno klestiti ubogega mladeniča, ko se iznova odpro vrata in vstopi krepak in širok vojščak z obvezano desnico. »Vi ste zgrešili prava vrata, tovariši!« zakliče prišlec. »Prav je, da krotite upornike in skubite bogatine! Ali v tej hiši ne bodete našli ne prvega ne drugega in vrhutega so njeni prebivalci pod mojim varstvom!«

»Oho, desetnik Marcij!« se začudijo nasilniki. »In ti se drzneš nam zapovedovati? Ali bi se rad pričkal z nami? Pa se udarimo z meči, če se ne misliš takoj pobrati svojo pot!«

»Ha, strašljivci! Ker vidite, da ne morem sukati desnice, vam tako narašča greben! Toda le sem — pa se ponterimo kar tako!« vzklikne Marcij in se nasloni ob steno, da bi mahnil z mečem.

Zdajci vrisne zunaj jasen mladeniški glas: »Lucij, Lucij! Urno semkaj, roparji grozijo Marciju!« Čez nekaj hipov pridrvi na dvorišče jezdec in poslanik Lucij Flav, skoči bliskoma s konja. Kakor bi šinil, se razpršijo napadalci, ko ugledajo Lucija, ki hiti z Benjaminom in Natanaelom v hišo.

»Ali vidite zdaj, da nas brani božja roka in dobri angelji?« vzklikne duhovnik Evzebaj, dočim bi Sara najrajša omedlela od veselja, ko zagleda pred seboj svojega bivšega varovanca, ljubljenega Benjamina.

Tako so kristjani rešeni sovražnega nasilja, vsaj za prvi hip; kajti pred zmage pijanimi in razposajenimi vojaki jim celo poslanik ne more zagotoviti popolnega varstva. Zato veli poklicati iz tabora krščanske vojake, s katerimi je nekoč služil pri stotnji kaznjencev, da zavarujejo ta čas Marijino hišico. Potem pa spremlja Evzebija v dvorano zadnje večerje, kjer vzame duhovnik iz skrivališča dragoceni Gospodov kelih, da ga otme iz Jeruzalema.

Zopet se nagiba solnce k zatonu in poslednjič padajo njegovi zlati žarki na sveto mesto. Prebivalci Marijine hišice in njeni gostje so zbrani na vrtu pod starim in častitljivim smokvinim drevesom, kjer so položili žalujoči, a tudi veselo upajoči

umrlo Pavlino k zadnjemu počitku, ter se pripravljajo na odhod. Zemeljskih zakladov jim ni treba jemati na pot. Edini zaklad jim je dragoceni kelih, katerega varuje duhovnik pod gubami svoje obleke in ki se jim zdi več kakor vse zlato in srebro. Samo Benjamin vjame za slovo pohlevna golobčka, katerega je otela dobrotna roka rajne Pavline žalostnega pogina, ter ju varno zapre v kletko, da ju ponese za spomin iz svetega mesta. Tako zapušča mala četica kristjanov, spremljana od krščanskih vojakov, ki se niso marali udeležiti prelivanja nedolžne krvi, mimo gnusobe in razdejanja osvojeno in strto judovsko prestolnico. Ravno kar prižiga dobrotljiva roka Stvarnikova na jasnem nebesnem svodu migljajoče zvezdice, ko dospejo begunci na dvorišče mirnega domovja v Betaniji.

Drugi dan zapove Tit slavnostni nastop vsega rimskega vojaštva ter deli med najpogumnejše bojevnike obljubljena darila. Ni nam treba iznova povdarjati, da zavzemajo med odlikovanci poslanik Lucij, desetnik Marcij in mnogi drugi krščanski vojaki tudi zdaj častna mesta. Končno ukaže poveljnik razkopati vse mestno zidovje in ga nasuti tako enakomerno, da ne ostane niti sledu o posameznih poslopjih; samo trojica veličastnih, nepremagljivih stolpov Herodovega gra-

du, Hipik, Fazael in Mariamne ostanejo nedotaknjeni. To naj bi bilo zadostilo kraljici Bereniki, ker ni mogla rešiti templja. Seveda vidi tudi v tem dogodku njeno častihlepno in lahkoverno srce zagotovilo, da se bodo vresničile njene sanje o cesarski kroni. Toda previdni Tit je drugačnega mnenja in ne čuti nikakega veselja, da bi se poročil z oholo Azijatinjo, ki je pri njegovem vojaštvu, zlasti pa pri njegovem modrem in preudarnem očetu skrajno nepriljubljena. Vsiljivka mu sicer kljub vsemu njegovemu preziranju sledi v lepih nadah v Rim, ali tu mora slednjič vendarle priznati, da so bile mamljive slike egiptovske vedeževalke samo laž in sleparija.

Pretrsljiva usoda judovskega ljudstva in njegovega svetišča je segla celo trdim Rimljanom do srca. Še isti dan odide Tit s svojimi podpoveljniki na kraj, kjer se je pred kratkim časom dvigalo veličastno poslopje hiše božje. Na mestu, kjer se je lesketalo prelesto marmorno stebrovje in kjer so blesteli zlati svodi templja, ni ostalo drugega kakor orjaška groblja in kupi sajastih razvalin. V preddvore pa so zagnali Rimljani ujetnike, tisoče in tisoče. Mračen obup jim sije z obličja; nekateri preklinjajo zmagovalce, drugi pa se zvijajo v prahu in jih prosijo milosti in usmiljenja. Zaman! Tit ostane

pri svojem sklepu, da jih odpelje kot sužnike v Egipt ali pa kot veslače na velike ladje, samo najkrepkejše in najlepše si izbere za svojo slovesno vrnitev v rimsko prestolnico. V nepreglednih vrstah se pomikajo ujetniki, zvezani kakor čeda drobnice, zasramovani od brezsrčnih vojakov, proti najbližnjemu morskemu pristanišču. Ko se poslednjič ozrejo proti Jeruzalemu — Jeruzalema ni več; z zadnjimi oblaki umazanega dima in prahu, ki se dviga iznad pogorišča in poteptanega mesta, kipi proti nebu žalovanje in stok, kletev in cbup tisočev, ki so prenehali biti izvoljeno ljudstvo.

Strašno je zadela sodba božje pravice hčer Sionsko. —

Drugi dan si izprosi Lucij Flav od svojega vrhovnega poveljnika dovoljenje, da sme odpeljati svoje varovance v Cezarejo in Antijohijo. Odtod želi odriniti v Italijo, da poizve po svoji materi in sestri, ki sta bili morali bežati pred Neronovim nasiljem. Tit mu rad dovoli dopust ter ga obenem prosi, naj se zanesljivo udeleži prihodnjo pomlad njegovega zmagovitega vhoda v rojstno mesto. »Zahvaliti se ti imam za življenje!« pravi cesar proti koncu; »tudi to vem, kar sem ti pri tisti priliki obljubil; ostal bom mož beseda in ne bom preganjal kristjanov!« Lucij poizkuša tudi tu, da bi ga prepričal o božanstvu Jezusa

Kristusa. Tit se ne da omehčati, da bi zapustil rimske bogove. Slednjič reče poslaniku: »Ni treba, da bi nastala med nama razprtija zaradi vprašanja, ali je moj Jupiter ali tvoj Kristus kralj in Gospod tega sveta! To naj odloči prihodnost! Zdravstvuj, prijatelj, in na svidenje!« Potem pa še pripomni smehljaje: »Upam, da mi ne boš zameril, ako te spremljajo na poti moja srčna voščila, ko boš zasnubil ono lepo in bogato judovsko deklico, ki si jo otel iz gorečega templja!«

Poslanik Lucij zardi in pravi, da si še doslej ni upal storiti tega koraka, in se poslovi od Tita, ki še zmerom kliče za njim s porednim smehljajem, češ, da se bo tako junaški rimski poslanik kmalu osrčil za ta korak.

Lucij ga stori šele v Cezareji, ko izve iz Antijohije vznemirjajoče poročilo, da bo ondi vsak čas izbruhnilo preganjanje Judov, in ko rabi Sadok ne ve, kam bi se zatekel s svojima otrokoma. Poslanik mu ponudi v Italiji novo domovino ter zasnubi Tamaro.

In tako združi sivolasi Evzebij presrečno dvojico istega dne, ko more podeliti v hiši stotnika Kornelija v Cezareji staremu Sadoku zakrament svetega krsta.

Sklep.

Na dan zmagoslavnega izprevoda in pet let pozneje.

Dne 7. aprila l. 71. po Kr. praznuje Tit s svojim očetom Vespazijanom, ki je bil začel krvavi boj zoper Jude, svoje zmagooslavie.

Jasno pomladnje nebo boža mesto sedmerih gričev. Vsi javni trgi in ceste, po katerih se ima pomikati zmagovita vojska na kapiteljski grič, bleste v prelestnem slavnostnem nakitu. Po njih mrgole neštete trume ljudstva, glava pri glavi zre skozi okna sijajno ozaljšanih hiš in celo strehe posameznih poslopij so zasedene od množice gledalcev. Po Apijski cesti, cesti zmagoslavja, stoje radovedneži po več ur hoda iz mesta na obeh straneh ter nestrpno pričakujejo izprevoda.

Ob vrtnih vratcih male hišice, kjer je nekoč gospodinjala gospa Lucina, čakata že od ranega jutra dve zakriti gospé.

»Tukaj ne bo jahal kar tako po cesti, da bi se nič ne ozrl proti domu, Lucila,« pravi starejša gospa.

»Seveda ne, mati, ako je le v izprevodu,« odgovori mlajša. »Toda, prosim te, nikanar preveč ne upaj! Saj nisva poslej ničesar več izvedeli o njem, odkar sva pobegnili iz Rima; čuli sva samo nezanes-

ljivo novico, da se je vrnil k vojski v Palestino.«

»Kako naj bi pa bili v svojem skrivališču v Umbriji kaj izvedeli o Luciju?« odgovori Lucina. »Šele nedavno se je raznesla vest, da je Neron umrl in da vlada Vespazijan. Bivala sva v samotni gozdni dolinici, kakor dva puščavnika in najina pisma so se najbrže poizgubila. Vendar pa vseeno upam, da tvoj brat še živi in ga bodeva danes zopet videli.«

»Dal Bog!« ihti Lucila. »Toda čujva, že done rogovi!«

»Prišli so!« zavrisne vzradoščena množica ter valovi nemirno semintja.

Liktorji, ki pripravljajo bližajočemu se izprevodu prostor, in glasniki, ki oznanjajo slavo božanskega cesarja in njegovega sina, stopajo prvi. Za njimi prijaha sijajen oddelek konjenice, sleherni jezdec ima ovenčan blesteči šlem z lavorikami. Slovesno in dostojanstveno sledijo senatorji, vsi v snežnobelih togah, in najvišji uradniki z znaki svojega dostojanstva, za njimi pa hite služabniki, ki sejejo med vriskajočo množico nalašč v ta namen kovane spominske novce. Eden pade tudi Lucili k nogam. Mladenka ga pobere ter pokaže svoji materi, rekoč: »Z lavorikami ovenčana glava Titova in na drugi strani žalujoča žena pod palmo.«

»Iudea capta,«* čita mati napis okoli slike.

Zdajci zaore iz tisočerih orl klici neukro⁺live radosti, kajti prikazali so se vojaki z vojnim plenom. »Glej, ondi neso prekrasni sedmerorogljati svečnik, ki je gorel v svetišču noč in dan!« vzklikne Lucina. »In tista zlata miza, ki jo nosijo visoko nad glavami na nosilnici, je najbrže miza oglednih kruhov. In tamle — o mati, mati, velikanski popirni zvitki na zlatih palčicah ali niso to Mojzesova postava in pisma svetih prerokov, ki so, navdihnjeni od Svetega Duha, učili o rojstvu, življenju, trpljenju in veličanstvu Sina božjega?«

»Da, hčerka; toda govoriva bolj natihoma in rajši po grško, da naju ljudstvo ne bo moglo umeti,« jo svari gospa. »Njune oči spremljajo nato premnoge zlate viče in skledice iz tempeljskega zaklada, nedopovedno lepe ščite iz čistega zlata in srebra, katere so bili darovali svetišču kralji in knezi in ki so doslej kinčali tempeljske stene, srebrne trombe, ki so naznanjale judovskemu ljudstvu visoke praznike in jubilejna leta, in slednjič napol ožgane, z zlatom in z biseri posute trame Najsvetejšega, ki jih nesejo tod mimo. Potem prikorakajo vojaki s podobami osvo-

---

* »Judeja premagana.«

jenih palestinskih mest; vse so pritrjene na visoke droge in kažejo v kričečih barvah najljutejše prizore iz obleganja in napadanja. Najbolj pa se čudi ljudstvo dvojici orjaških podob svetega mesta in gorečega templja ter ju pozdravlja z viharnimi klici pijanega zmagoslavja.

Za tem oddelkom slavnostnega izpredvoda se vrste darilne živali, junci, beli kakor mleko, s pozlačenimi rogovi, čezinčez ozaljšani s pisanimi trakovi in svežimi cveticami. Spremljajo jih postavni miadeniči in mogočna družba Jupitrovih duhovnikov. »Zaslepljenci!« pripomni natihoma Lucila. »Ali ne drvijjo duhovniki ravno tako slepo v naročje smrti, kakor stopa brezumna živina v klavnico?«

»Pazi, hčerka, pazi! Glej, zdaj prihajajo nesrečneži, ki bodo večji del že danes ali pa v naslednjih dneh pokriti s krvjo,« pravi mati. »Mrki možak v kraljevski opravi, ki gre vklenjen v prvi vrsti, je gotovo kak načelnik Judov.«

Da, to je nesrečni Simon ben Giora, ki se je dal pozdravljati kot Sina Davidovega in ima neizmerno krvi na vesti. Z mračnim obupom na obličju stopa roparski poglavar v naročje smrti, ki ga čaka na Kapitolu. Ravno tako žalostna in pretresljiva usoda je namenjena tudi Janezu iz Gishale, ki koraka ob njegovi strani. Za petami jima sledi Jud, ki so ga oblekli

v najlepša oblačila judovskega velikega duhovnika. Prsni ščitek in dvanajstorica biserov bleste čudovito v solnčnih žarkih. Sedemsto najizbranejših mož in mladeničev, vsi v prazničnih oblekah, toda ukovani v težko železje, zaključuje žalostno skupino.

»Samo sedemsto za borbe v cirku-su?« se dela začudenega neki pobalin, »biti bi jih moralo najmanj sedem tisoč! Ali jih ni ukazal Tit poklati v cezarejskem gledališču svojemu bratu na čast dva tisoč in v Antiiohiji še mnogo več?«

»Tako je!« se mu poroga bližnji so-sed; »o ti, krvoločna mačica! Ali veš kaj? Stopi še ti v vrsto, pa jih bo sedemsto in eden!«

Bučen krohot pohvali šaljivca. Toda v istem hipu stopijo gruča na prste in jamajo tiščati v ospredje; bliža se zmago-vita in slavljena vojska, bučeča godba in središče vsega izprevoda, presrečna slav-ljenca. Kakor valovanje morja hrumi med strastnimi gledalci z vseh sedmerih mest-nih gričev, z vseh trgov in cesta: »Zma-ga, zmaga!«

»Pazi dobro, da nama Lucij ne od-ide!« dé Lucina hčerki in srce ji začne burneje biti v prsih.

Truma za trumo, četa za četo koraka mimo njih, pojoč in vriskajoč vihte vojaki svoja ovenčana pokrivala. Lucija ni vi-

deti. Že se prikazujejo nosilci bojnih znamenj in pretorijanska kohorta, takoj nato četverovprežni, pozlačeni voz Vespanziana, prvega slavljenca. Kakor kip kakega boga stoji cesar sredi bleska in sijaja, odet z oblačili kapitoljskega Jupitra, s škrlatnim plaščem in zlatovezno togo.

»Lucija ni zraven« ihti gospa in se krčevito stiska za srce.

»Morda še pride!« jo tolaži Lucina. »Glej, ondi prihaja še mnogo častnikov na konjih in voz drugega slavljenca!«

»Otrok, to so samo najbolj odlikovani tribuni in poslaniki, tako visoko se pa naš Lucij ni mogel povzpeti.«

Komaj izpregovori mati te besede, tedaj se ozre neki konjenik, ki jaha ob Titovem vozu, proti hišici gospe Lucine; hkrati se izvije materi in hčeri iz prsi klic veselja in radosti. »Lucij!« vrisneta obe, dve kakor iz enega grla. Tudi konjenik ji je spoznal in je takoj pri njima. Toda Lucij ne more mnogo govoriti, nadaljevati mora spremstvo svojega gospoda do kapitolinskega griča. V naglici jima imenuje Akvilo vo vozi, kjer naj bi praznovali presrečno svidenje, ter odjaha svojo pot, dočim mu polni srce večje in čistejše veselje, kakor ga je deležen njegov oboževani slavljeneč, dasi mu krasi čelo zlat lavorjev venec.

Na večer tega pomenljivega dneva seznanj poslanik Lucij Flav svojo mater in sestro s svojo mlado soprogo Tamaro in njenim bratom Benjaminom. Rabi Sadok, ki nosi odslej kot spomin na hišo, kjer je prejel zakrament duhovnega prerodenja, ime Kornelij, se pokaže Rimljankama šele drugo jutro; dan, ko so Rimljani slavili svojo težko privojskovano zmago nad judovskim ljudstvom in njegovim templjem, je preživel sam zase s postom in molitvijo. Toda zdaj so si vsi kot kristjani kakor otroci ene družine in kmalu družijo srca medsebojna krščanska ljubezen. Pavlina pozdravljata Lucina in njena hči kot svojega starega in dobrega prijatelja. Postrežljiva Roda, ki je prišla z njimi vred v Rim, Natanael in Rahela, katere ni hotel pustiti Lucij osamljene v Palestini, tvorijo eno samo družino. Veliko, veliko si vedo pripovedovati: Pavlin pokaže gospé Lucini Veronikin potni prt, katerega njeno verno srce kar ne more zadosti počastiti, Benjamin prinese kletko z lepimi belimi Marijinimi golobčki — skratka, prve dni ni pripovedovanja ne konca ne kraja.

Toda rabi Sadok ali Kornelij se kljub temu ne more privaditi šumu velike rimske prestolnice. Srce ga vleče v samoto. Zato ga povabi Lucij s seboj v Umbrijo, kjer namerava kupiti v obližju prejšnjega bivališča svoje matere za celo družino

pripravno posestvo. Z novci mu ni treba skopariti, ker ga ob vsaki priliki podpira imoviti in darežljivi rabi, kateremu se je zdaj na Titovo prizadevanje vrnilo tudi ono imetje, ki je ležalo izza časa Cestija Gala v Antijohiji zaplenjeno. Najbolj uga-ja starčku Trazimensko jezero. Njegova široka, sinja gladina z lahno zaokroženimi bregovi je v marsičem slična Genezareškemu jezeru. Tukaj si kupi krasno, veliko posestvo s pristavami, vinogradi in oranžnimi vrtovi ter se preseli še tisto jesen s Tamaro in Lucijem, z njegovo materio in sestro in z vsemi ostalimi znanci na svoje novo domovanje.

Preden pa odide Kornelij iz rimskega mesta, se posvetuje v neki zadevi z Linom, naslednikom sv. Petra, ki mu izroči važno opravilo ter ga pošlje s Pavlinom k Trazimenskemu jezeru. Ko se poslavlja od vrhovnega poglavarja kristjanov, vzklikne ves navdušen: »To boji odslej naloga mojega življenja! Ker sem se tako trdovratno upiral besedi božji, hočem vse svoje znanje in moči obrniti v to, da se bo beseda božja razširila po vsem svetu ter se ohranila od roda do roda čista in nepokvarjena. Sveti oče Lin, pošlji mi v Umbrijo svoje najboljše p. salce, kar jih imaš, čim več, tem bolje. Stanovali bodo v najzračnejših in najmirnejših hramih mojega doma, bogato preskrbljeni z vsem potreb-

nim, in jaz sam bom delal z njimi ter jih nadziral, da se niti črkica svetega pisma ne bi izpremenila.«

Tako govori Kornelij in odide, spremljan od papeževega blagoslova, na obali Trazimenskega jezera, kjer prične z dvorajstorico pisalcev za Cerkev tako važno in plodonosno delo, zvesto prepisovanje in razširjanje evanĝelijev.

Pet let mine po teh dogodkih.

Na jeruzalemskih razvalinah se jame polagoma vzdigovati novo mesto, le prostor, kjer se je dvigal tempelj, stoji zapuščen in prazen; neznatna razvalina te spominja slave in sijaja nekdanjega svetišča. Kmalu izgine tudi ta, razpadli bodo njegovi temeljni kamni, tako da se bo izpolnila Gospodova prerokba: »Kamen ne bo ostal na kamnu.«

Častiti škof Simeon se vrne čez nekaj časa s svojo krščansko občino iz Pele v Jeruzalem ter izpremeni dvorano zadnje večerje, katere temelji so ostali še precej ohranjeni, v krščansko cerkev. Tu tolaži odslej svojo čredo, ki se sprva le težko vdaja žalostni usodi svetega mesta. Kristjani so bili namreč poprej navajeni hoditi skupno z Judi v tempelj molit. »Kako prav je bilo, da je šel Gospod Jezus od nas, da siravno smo takrat žalovali ter nismo mogli umeti! Še bolje pa je za našo Cerkev, da nam je bil Gospodov tempelj odvzet!«

pravi škof. »Kristusova Cerkev je bila, dokler je stal tukaj tempelj, preveč odvisna od stare Mojzesove postave, ki je bila le predpoda in priprava nove daritve. Zdaj je prosta teh vezi in se bo veličastno razširila v duhovni Jeruzalem, ki bo oklepal ves svet in v čigar sredi bo vladalo Jagnje; ki je zaklano od začetka.«

Tako tolaži sivolasi Simeon svojo občino. Vlada jo še dalj kakor trideset let in konča svoje sveto življenje s smrtjo na križu. »Vsi, celo sodniki so se čudili, da je starček stoindvajsetih let tako srčno in stanovitno prenašal strašne muke na križu,« nam poroča njegov životopis.

Evzebiju ni bilo usojeno živeti tako dolgo. V visoki starosti se je nastanil v Betaniji in bil pokopan v Lazarjevi votlini poleg svoje pobožne družice Salome, poln čednosti in zaslug.

Po Italiji in širnem rimskem cesarstvu je uživala Cerkev v tem času in naslednjih pet let, ko sta vladala Vespazijan in Tit, blagodejen mir. Razveseljiva slika iz te dobe naj zaključi našo povest.

Na vzhodni obali lepega Trazimenskega jezera v Umbriji se dviga sredi velikega posestva v senci cvetočih oranž prijazna rimska vila. Krog vitkih jonskih stebrov njenega dvorišča se povija vinska trta in sredi vrtnega grmičevja šumlja ličen vodomet. Tu se zbira navadno krdel-

ce belih golobov, si gasi svojo žejo iz marmornega korita in zoba zrna, katera jim nasipa rdečeličen štirileten deček.

»Babica, babica!« kliče deček danes častitljivo gospo, ki je ravnokar pri čitanju nekega rokopisa v bližnji utici napol zadremala. »Babica, kdaj pride oče?«

»Kmalu, Lucilček, in vsi mu bomò šli naproti, ko se zbudi tvoja sestra,« odvrne gospa ter pogladi malega kuštravčka, ki je bil pritekkel k njej.

»Hej,« vzklikne malček in ploskne s svojima ročicama. »Tudi mamica? In teta Cila in Sara in Roda?«

»Seveda, vsi in tudi golobčki lahko poleté z nami, če se jim ljubi.«

»Ah, ti me ne ubogajo! Venomer letajo semintja, ali z nami ne bodo hoteli iti. Toda tisto belo jagnje, katero mi je bil podaril Marcij, bom vzel s seboj. Pel' al ga bom na višnjevi vrvici in striček Benjamin bo poganjal. Pavlin bo pa doma in Natanael tudi.«

»Čemu naj pa ostaneta dobri Pavlin in Natanael doma?« vpraša babica.

»Pavlin mora pisati in Natanael tudi,« se odreže modra glavica. »Takoј skočim po jagnje in zbudim obenem tudi Tamaro, potem pa gremo.«

»Kakor majhen vojskovodja!« si misli gospa sama pri sebi ponosno.

Tu se prikaže na stopnicah, ki peljejo na vrt, lepa ženska postava, držeča v naročju dražestno, komaj dve leti staro de- tece, in takoj vstane gospa ter ji hiti na- proti. Malemu Lucilčku pa njegova dve- letna sestra, ki je še premlada, da bi se igrala z n'im, ni kaj prida mar; zato pa toliko veseleje pozdravlja upognjenega starčka z dolgo, sivo brado, kateręga je cvetoča mladenka za roko pripeljala iz hiše. »Dedek, dedek!« vzklikne deček, »in teta Cila! Tudi jaz grem z vami in moje belo jagnje in golobčki bodo zleteli z na- mi, če se jim bo ljubilo. In Rahela, Sara in Roda so tudi tukaj! In celo Natanael in Pavlin! Sta li že dovršila svoje pisanje? Sicer vaju bo dedek oštel!«

M'adeniča sta bila dovršila delo in zato se dedku Korneliju ni treba srditi. Vsi skupaj se veselo odpravijo na pot, ravno ko se nagiba popoldansko solnce v vsej svoji krasoti proti zapadnim gričem. Lucij se je bil nekaj dni poprej odzval nuj- nemu povabilu Tita ter odpotoval v Rim in zato je Tamara precej v skrbeh, kdaj se vrne njen ljubljeni soprog iz mesta. Po- slaniku se doslej še vedno ni bilo posre- čilo, da bi se bil iznebil državne službe in vendar bi ga m'ada žena tako rada imela pri sebi in otrocih. Kornelij mu je bil dal na pot zaboj rokopisov, katere naj bi iz- ročil papežu, evangelije svetega Matevža,

Marka in Luka in vsa pisma Pavlova in Petrova, v desetih ličnih prepisih; zdaj pričakuje novih pergamentnih listov in drugih pisalnih potrebščin, da bo nadaljeval svoje težavno delo.

Kmalu prehodijo senčnati kostanjevi drevored, ki krasi obalo sinjega jezera in dospe'o do velike rimske vojne ceste; ni jim treba dolgo čakati pod košatim brestjem, kamor so bili sedeli, kajti kmalu se pojavijo na cesti ljudje in Benjamin vzklikne: »Je že tukaj!«

Mali Lucilček zaploska s svojimi nežnimi ročicami in pravi dedu Korneliju, ki ne more videti tako daleč: »Oče gre! In Marcij!«

»Da, oba prihajata,« pripomni Tamara, »toda ne sama: spremlja ju še neki jezdec, kateremu je Lucij prepustil častno mesto na svoji desnici. Marcij jaha prav skromno za njima.«

»Kdo naj bi bil oni tretji? Nazadnje morda celo Tit — saj res ne vem, komu naj bi prepustil rimski poslanik častno mesto,« dé starček Kornelj nekoliko prep'asšen. »Če je Tit, je najbolje, da se mu umaknem. Sicer upam, da sem mu po božji milosti že zdavnaj odpustil, kar je zagrešil nad Jeruzalemom, templjem in svetimi posodami, ali vseeno bi mi ne bilo ljubo, če bi se moral zopet srečati z njim.«

»Le ostani tu, oče,« pravi Benjamin. »Ta tu'ec ne more biti cesar, ko sedi tako ponižno na svoji muli.«

Medtem se približajo jezdeci naši družbi in mali Lucilček bi rajrajši kar sam stekel k očetu, da ga ni preplašila častiljiva postava tujega moža, na katerega zre Lucij z velikim spoštovanjem. »Tudi ta je dedek,« pravi deček in smukne sramežljivo za materino krilo.

Lucij pomigne svojim znancem bližje in vzklikne: »Pridite, pridite! Danes je došla naši hiši sreča, kajti sveti oče Lin, naslednik Petrov in namestnik Kristusov na zemlji, se hoče nastaniti pri nas. Pokleknite, da vam podeli svoj blagoslov!«

Tedaj dvigne Lin svojo desnico in blagoslavlja navzoče. Tu se ojunači celo Lucilček napram novemu »dedku«, čigar oči zro nanj tako prijazno in ljubeznivo, mu pokaže svoje jagnje in pravi: »Daj, blagoslovi še jagnje!«

Smehljaje ugodi papež otrokovi prošnji in ga opomni, naj se često spominja božjega Jagnjeta in naj tudi sam postane krotko in pohlevno jagnje nebeškega Pastirja. Nato peše presrečna krščanska družina svetega očeta na svoj dom in ga pogosti v veselju svojega srca.

Pozno zvečer pripoveduje Lucij svoji soprogi, zakaj ga je bil poklical Tit na svoj dvor. Vespazijan peša od dne do dne in

ne more biti daleč dan, ko mu bode bela žena iztrgala iz rok cesarsko žezlo. V tem slučaju ponuja Tit poslaniku Luciju Flavu važno mesto poveljnika cesarjeve telesne straže, ker je prepričan o njegovi neomajni zvestobi. Lucij se je bil posvetoval o tej zadevi s papežem Linom, ki mu je prigovarjal, naj kar pogumno prevzame to vplivno mesto, kjer bi lahko v marsičem ugodno deloval za Cerkev. »Kljub temu nisem hotel reči odločilne besede,« skrepa Lucij, »ker bi rad slišal tudi tvoje mnenje, ljuba Tamara. Kajti žrtev, ki mi jo nalaga ta služba, bi zadela tudi tebe, morda še veliko bolj kakor mene samega. Tita se mi seveda ni treba bati; toda za Titom preži njegov brat Domicijan, ki kar koprni po dnevu, ko bo tudi Tita pokosila smrt, kateremu zdravniki ne obetajo pozne starosti. Domicijan vé, da sem kristjan, in me zategadelj mrzi in črti. Tisti dan, ko bo prejel vladarsko žezlo, bo podpisana moja smrtna obsodba. — Tamara, čitam ti že z oči, kaj boš odgovorila; prosim te, premisli dodobra velikost žrtve. Jutri po prejemu svetih skrivnosti vprašaj Zveličarja za svet in potem mi povej svoje mnenje.«

»Ali smemo upati, da postane Tit kristjan?« vpraša Tamara.

»Težko,« odvrne mož. »Brez ponižnosti ni mogoče priti do vere. Kako naj

je Tit, ki ga svet obožuje, ponižen? Zdaj ima vse, česar si more poželeti pogan. Nemisljiva slava pri poznih rodovih mu je zagotovljena. Flavij Jožef piše njemu v čast zgodovino judovske vojske in povem ti, da kadi svojemu pokrovitelju, kar se dá. Senat mu ravnokar postavlja iz najdragocenejšega marmorja veličasten slavolok, čigar podobe bodo oznanjale vsem našim potomcem njegovo zmago nad Jeruzalemom. Več svet svojim ljubljencem ne more dati; pravo nesmrtnost in večno zmagos avje ponuja samo Kristus svojim bojevnikom.«

Lucij pripoveduje še marsikaj o svojem potovanju, kar zbuja Tamarino zanimanje, o rimskih kristjanih, o grobni kapelici, ki jo je dal Anaklet postaviti na grobu prvaka apostolov, o razveseljivih novicah, ki dohajajo iz krščanskih občin v Španiji, Galiji in ob Renu. »Še nekaj,« pravi slednjič poslanik, »videl sem Druzilo. Knežji hčerki se godi zares hudo, če sodimo njeno usodo z merilom tega sveta. Izgubila je menda vse svoje imetje, izneverili so se ji vsi sužnji razen Helene. Toda nesreča ji je bila v srečo: postala je končno kristjana ter naša mir srca. Pocabil sem jo bil sémkaj in prihodnji teden se lahko nadejaš, da dospe k nam s Heleno. Mislil sem, da boš tudi ti vesela tega povabila.«

»Moj dobri Lucij, veš, da sem vesela, saj ji moram biti v marsičem hvaležna. Kaj pa nesrečna Berenika?«

«Pusti rajše to vprašanje! Propadala je od stopinje do stopinje! Zadnja nada je, če jo priporočimo božjemu usmiljenju!«

Drugi dan se vrši v prijazni rimski vili tik Trazimenskega jezera velika in ginljiva slavnost. V najlepši hišni sobani opravlja sveti oče Lin daritev svete maše. Pavlin mu streže kot levit, Benjaminu in Natanaelu pa podeli papež štiri nižje redove; vsi posvečenci prejmejo iz njegovih rok sveto obhajilo.

Pri tej priliki so marsikaj tolažilnih besedi izpregovorile ustnice svetega očeta ter vlivale v srca vseh vernikov moč in tolažbo. Pavlinu, Benjaminu in Natanaelu pa usiši njih srčne želje: vzeli jih bode s seboj v Rim, kjer bo Pavlina meseca decembra posvetil v mašnika, dočim se bosta ostala dva mladeniča pod njegovim nadzorstvom bavila z bogoslovnimi nauki. Korneliju veli nadaljevati pričeto delo, Lucija pa pregovori, da se končno odloči prevzeti obljubljeno službo načelnika cesarjeve telesne straže. »Ne tajim, da ne bo brez nevarnosti,« pravi Lin; »toda vojak Kristusov se ne sme ogibati nevarnosti, kjer se mu ponuja in objublja venec zmage. V tej službi lahko več koristiš Cerkvi kakor med svojo družino.

Uverjen sem, da sta tvoja plemenita soproga in pobožna mati pripravljeni utrpeti to žrtev.«

»Z vesel'em,« odgovorita hkrati Tamara in gospa Lucina.

»Morda bo Gospodu dopadljivo, če tudi same sebe popolnoma darujemo njegovi Cerkvi?« vpraša Lucina.

»Gotovo, in sem tudi docela prepričan, da bo Gospod od nas vseh, celo od tega malčka, ki se zdaj igra z golobčki in jaginetom, sprejel daritev, nemara celo krvavo daritev . . .« odgovori Lin s soznimi očmi. Bog bo podelil svoji Cerkvi, dokler bo vladal Tit, nekaj dni neskaljenega miru. Toda Titov brat Domicijan je strupen sovražnik Kristusovega imena in nosi v prsih srce Neronovo. Kmalu bodo završeli novi viharji in prelite bo še mnogo krvi, preden bo Cerkev zmagala. Da, vojskovala in borila se bo do konca sveta. Ali zmaga ji je zagotovljena. Kristus je zmagovalec, Kristus je kralj, Kristus je gospod neba in zemlje.»

* * *

Besede papeževe so se izpolnile. Vsi, katerim so bile namenjene, so zmagali, zmagala je Cerkev in bo zmagovala na veke.

Konec.

